

*Byli
wśród
nas*

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Byli
wśród
nas

Od roku

1926 – Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu

1938 – Akademia Handlowa w Poznaniu

1950 – Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Poznaniu

1974 – Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

2008 – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

UNIwersYTET EKONOMICZNY
W POZNANIU

Byli wśród nas

Wspomnienia i biografie

pod redakcją

Zenobii Knakiewicz

Wacława Jarmołowicza

Wiesławy Przybylskiej-Kapuścińskiej

wydanie IV uzupełnione

Komitet Redakcyjny

Elżbieta Gołębska, Danuta Krzemińska, Emil Panek,
Wiesława Przybylska-Kapuścińska, Jerzy Schroeder (sekretarz),
Ryszard Zieliński, Maciej Żukowski (przewodniczący)

Projekt okładki

Weronika Rybicka

Fotografie

Do wydania pierwszego fotografie zebrała Sylwia Młodyszewska
Do wydania II, III i IV brakujące fotografie: z prywatnych zbiorów autorów opracowań i z Archiwum Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Redakcja i korekta

Ewa Jaros

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Poznań 2013

Wydanie I 1997

Wydanie II uzupełnione 2001

Wydanie III uzupełnione 2006

ISBN 978-83-7417-764-1

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W POZNANIU

ul. Powstańców Wielkopolskich 16, 61-895 Poznań

tel. 61 854 31 54, 61 854 31 55, faks 61 854 31 59

www.wydawnictwo-ue.pl, e-mail: wydawnictwo@ue.poznan.pl

adres do korespondencji: al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań

Skład: Ryszard Skrzeczyński, tel. 61 843 09 39

Druk: UNI-DRUK Wydawnictwo i Drukarnia

ul. Przemysłowa 13, 62-030 Luboń

tel. 61 899 49 49 (do 52), faks 61 813 93 31

www.unidruk.poznan.pl, e-mail: biuro@uni-druk.pl

*Przeszłość zachowana w pamięci
jest częścią teraźniejszości.*

Tadeusz Kotarbiński

Spis treści

Przedmowa Rektora do czwartego wydania (Marian Gorynia)	11
Rector's preface to the fourth edition	12
Słowo od Redaktorów do wydania czwartego (Wacław Jarmołowicz, Wiesława Przybylska-Kapuścińska)	13
The Word from Editors of the fourth volume	14
Przedmowa Rektora do trzeciego wydania (Witold Jurek)	15
Rector's Preface to the third edition	16
Słowo od Redaktora do trzeciego wydania (Zenobia Knakiewicz)	17
Editor's remarks to the third edition	18
Przedmowa Rektora do drugiego wydania (Emil Panek)	19
Rector's Preface to the second edition	20
Słowo od Redaktora do drugiego wydania (Zenobia Knakiewicz)	21
Editor's remarks to the second edition	22
Przedmowa Rektora do pierwszego wydania (Bohdan Gruchman)	23
Rector's Preface to the first edition	24
Wprowadzenie (Zenobia Knakiewicz)	25
Introduction	34
WSPOMNIENIA	
Współzałożyciele Wyższej Szkoły Handlowej	
Sylwester Dybczyński, 1878–1946 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	45
Leonard Glabisz, 1871–1951 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	47
Franciszek Maciejewski, 1879–1948 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	49
Stanisław Pernaczyński, 1872–1930 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	51
Stanisław Waschko, 1895–1984 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	53
Wykładowcy przedmiotów nauk prawno-ekonomicznych i socjologicznych	
Stefan Abt, 1937–2002 (<i>Bohdan Sojkin</i>)	63
Piotr Andrzejewski, 1955–2009 (<i>Przemysław Deszczyński</i>)	67
Florian Barciński, 1901–1987 (<i>Bohdan Gruchman</i>)	70
Irena Biernawska, 1916–2005 (<i>Zdzisław Kołaczyk</i>)	76
Maria Borna, 1920–1992 (<i>Walentyna Ignatczyk</i>)	79
Józef Boroń, 1920–2011 (<i>Kazimierz Krzakiewicz</i>)	82
Stanisław Borowski, 1921–1977 (<i>Stanisław Wierchosławski</i>)	85
Zenon Chojecki, 1924–1989 (<i>Zdzisław Kołaczyk</i>)	91
Elżbieta Czerwińska, 1925–2003 (<i>Jan Sobiech</i>)	94
Zbigniew Czerwiński, 1927–2010 (<i>Emil Panek</i>)	98
Zdzisław Dąbrowski, 1926–2000 (<i>Lucyna Wojtasiewicz</i>)	102
Mieczysław Fleszar, 1915–1973 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	106

Zygmunt Foltyński, 1923–1993 (<i>Krzysztof Fonfara</i>)	110
Leon Gattner, 1906–1983 (<i>Zdzisław Kołaczyk</i>)	113
Czesław Glinkowski, 1940–2008 (<i>Wiktor Gabrusewicz</i>)	117
Zbigniew Gługiewicz, 1926–1993 (<i>Marek Ciesielski</i>)	122
Józef Górski, 1904–1983 (<i>Jan Hołowiński</i>)	125
Bogusław Ludwik Guzik, 1946–2009 (<i>Milda Maria Burzała, Witold Jurek</i>)	129
Jan Tomasz Hołowiński, 1924–2011 (<i>Monika Kaczala, Magdalena Osak</i>)	133
Edmund Ignasiak, 1940–2003 (<i>Wojciech Sikora</i>)	137
Ludwik Jankowiak, 1912–1991 (<i>Henryk Wojciechowski</i>)	142
Bolesław Piotr Kasprowicz, 1895–1982 (<i>Urszula Hoffmann</i>)	146
Mieczysław Kędelski, 1946–1998 (<i>Iwona Roeske-Stomka</i>)	151
Zenobia Knakiewicz, 1923–2011 (<i>Michał Jurek, Paweł Marszałek</i>)	155
Zdzisław Kołaczyk, 1927–2008 (<i>Wiktor Gabrusewicz</i>)	160
Jerzy Kowalak, 1943–2005 (<i>Dorota Appenzeller</i>)	165
Feliks Kroll, 1911–1977 (<i>Zdzisław Kołaczyk</i>)	168
Seweryn Kruszczyński, 1910–1982 (<i>Zdzisław Dąbrowski</i>)	171
Jan Kufel, 1944–2004 (<i>Krzysztof Szuma</i>)	175
Edmund Kurtys, 1926–2011 (<i>Mirosław Hamrol</i>)	179
Jadwiga Majchrzak, 1941–2006 (<i>Kazimierz Zimniewicz</i>)	183
Stanisław Marciniak, 1888–1955 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	187
Klemens Matulewicz, 1940–1986 (<i>Henryk Gawron</i>)	190
Marcin Nadobnik, 1883–1953 (<i>Stanisław Wierchosławski</i>)	192
Stanisław Nowakowski, 1888–1938 (<i>Florian Barciński, Hanna Maciejewska</i>)	199
Stefan Ochociński, 1922–1996 (<i>Zenobia Knakiewicz, Jerzy Wolniak</i>)	203
Bolesław Henryk Olszewicz, 1893–1972 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	207
Wiesław Janusz Otta, 1948–1997 (<i>Marian Gorynia</i>)	210
Antoni Peretiatkowicz, 1884–1956 (<i>Zbigniew T. Wierzbicki</i>)	213
Janusz Piasny, 1930–1997 (<i>Zygmunt Kowalczyk</i>)	220
Lucjan Pokorzyński, 1903–1979 (<i>Tadeusz Sangowski</i>)	225
Mieczysław Przedpelski, 1918–2001 (<i>Jerzy Unolt</i>)	229
Tadeusz Puchalski, 1908–1979 (<i>Kazimierz Kruszka</i>)	234
Klemens Ratajczak, 1921–1994 (<i>Wojciech Chomicz</i>)	238
Zbigniew Romanow, 1932–2004 (<i>Wacław Jarmołowicz</i>)	240
Stefan Rosiński, 1888–1964 (<i>Zbigniew Zakrzewski, Zenobia Knakiewicz</i>)	245
Antoni Roszkowski, 1894–1939 (<i>Karol Marian Pospieszalski</i>)	249
Władysław Rusiński, 1911–1986 (<i>Józef Orczyk</i>)	253
Józef Rzóska, 1897–1972 (<i>Hanna Maciejewska</i>)	258
Tadeusz Sangowski, 1943–2005 (<i>Maria Kuchlewska</i>)	261
Witold Skalski, 1879–1961 (<i>Zdzisław Kołaczyk</i>)	266
Antoni Skowroński, 1901–1988 (<i>Andrzej Szpaderski</i>)	270
Stanisław Smoliński, 1916–1994 (<i>Ewa Bittnerowa</i>)	274
Jerzy Szczepański, 1926–2003 (<i>Władysław Balicki</i>)	278

Tadeusz Szczurkiewicz, 1895–1984 (<i>Franciszek Krzykała</i>)	281
Janusz Szpunar, 1927–1974 (<i>Tadeusz Sangowski</i>)	285
Zygmunt Szymczak, 1907–1976 (<i>Stefan Ochociński</i>)	288
Danuta Śniegowska, 1930–2002 (<i>Jerzy Tarajkowski</i>)	291
Edward Taylor, 1884–1964 (<i>Janusz Wierzbicki</i>)	294
Jerzy Unolt, 1926–2006 (<i>Jerzy Olszewski</i>).	304
Kazimierz Wandelt, 1906–1984 (<i>Henryk Gawron</i>)	308
Stanisław Waszak, 1906–1974 (<i>Stanisław Wierzchosławski</i>)	312
Aleksander Wesołowski, 1921–2012 (<i>Henryk Januszek</i>)	318
Waldemar Wiczerzycki, 1960–2012 (<i>Marek Ciesielski</i>)	322
Janusz Wierzbicki, 1920–1992 (<i>Emilia Denek</i>)	325
Stanisław Wierzchosławski, 1926–2009 (<i>Maria Chromińska</i>)	329
Wacław Wilczyński, 1923–2008 (<i>Wacław Jarmołowicz</i>)	334
Henryk Wojciechowski, 1922–2004 (<i>Franciszek Krzykała</i>)	340
Jerzy Wolniak, 1925–2006 (<i>Alfred Janc, Eryk Wojciechowski</i>)	344
Jerzy Woś, 1947–2010 (<i>Wojciech Piotr</i>)	349
Józef Zajda, 1897–1976 (<i>Zenobia Knakiewicz</i>)	352
Zbigniew Zakrzewski, 1912–1992 (<i>Halina Szulce</i>)	356
Jan Zdzitowiecki, 1898–1975 (<i>Eryk Wojciechowski</i>)	361
Stefan Żardecki, 1887–1963 (<i>Zdzisław Rembarz</i>)	365

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych w latach 1926–1939

Kazimierz Celichowski, 1877–1954 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa,</i> <i>Hanna Maciejewska</i>)	373
Alfred Denizot, 1873–1937 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska</i>)	374
Julian Flatau, 1870–1935 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska</i>)	375
Antoni Korczyński, 1879–1929 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa,</i> <i>Hanna Maciejewska</i>).	376
Alfons Krause, 1895–1972 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska</i>)	377
Franciszek Magdziarski, 1876–? (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa,</i> <i>Hanna Maciejewska</i>)	378
Tadeusz Miłobędzki, 1873–1959 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa,</i> <i>Hanna Maciejewska</i>)	379
Jan Wiertelak, 1900–1939 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa, Hanna Maciejewska</i>)	380

Wykładowcy nauk towaroznawczych po II wojnie światowej

Przemysław Baranowski, 1926–1992 (<i>Jerzy Kwiatkowski</i>)	383
Marian Durski, 1918–1982 (<i>Jerzy Kwiatkowski</i>)	385
Maria Górna, 1930–1983 (<i>Jacek Kozioł</i>)	388
Marian Kasperek, 1920–2012 (<i>Jerzy Ceitel</i>)	391
Jerzy Krauze, 1927–2004 (<i>Marian Filipiak, Maria Sekulska-Stryjakowska</i>)	394
Jan Kumider, 1930–2013 (<i>Maria Małecka</i>)	397
Aleksander Lempka, 1913–1989 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa</i>)	400

Stefan Lewalski, 1921–1973 (<i>Jerzy Kwiatkowski</i>)	405
Witold Meissner, 1925–1993 (<i>Jerzy Skolik</i>)	408
Jerzy Skolik, 1928–1994 (<i>Jan Jasiczak</i>)	410
Maria Aleksandra Smoczkiewiczowa, 1910–2006 (<i>Jan Jasiczak</i>)	413
Franciszek Szelaǳ, 1907–1973 (<i>Aleksandra Smoczkiewiczowa</i>)	418
Jadwiga Szymczak, 1929–2010 (<i>Magdalena Ankiel-Homa, Maciej Urbaniak, Bogdan Sojkin</i>)	421
Maria Wojciechowska, 1923–1978 (<i>Aleksander Lempka</i>)	423

Pozostali pracownicy

Krystyna Gruchman-Laurent, 1956–2011 (<i>Marzena Sacewicz-Ruskowiak</i>)	429
Witold Hornung, 1949–2007 (<i>Anna Malinowska</i>)	432
Ludwik Karolczak, 1907–1988 (<i>Urszula Hoffmann</i>)	436
Hanna Maria Maciejewska, 1910–2009 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	438
Maria Marcinkowska, 1901–1982 (<i>Urszula Hoffmann</i>)	442

BIOGRAMY

Andrzej Au, 1911–2002 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	447
Jacek Augustyniak, 1932–2000 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	449
Leon Babiński, 1891–1973 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	451
Tadeusz Bartkowski, 1920–1992 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	454
Stefan Błachowski, 1889–1962 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	456
Marian Iwiański, 1896–1991 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	459
Wiktor Jaškiewicz, 1912–2003 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	460
Stanisław Kasznica, 1874–1958 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	462
Piotr Kędzierski, 1912–1980 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	465
Jerzy Liczkowski, 1913–1983 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	466
Rufina Stella Ludwiczakówna, 1906–2001 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	468
Zygmunt Konrad Nowakowski, 1912–1993 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	470
Alfred Marian Ohanowicz, 1888–1984 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	472
Julian Popiel, 1919–1976 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	474
Lechosław Siejak, 1920–1984 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	475
Julian Silnicki, 1889–1968 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	476
Maciej Wiewiórowski, 1918–2005 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	477
Bohdan Winiarski, 1884–1969 (<i>Zdzisława Drozdowska</i>)	479

Przedmowa Rektora do czwartego wydania

Upływający czas skłania do refleksji nad osiągniętymi dokonaniem i przebiegiem historii. W dziejach Uczelni jest to zawsze nierozdzielnie związane z jej pracownikami, którzy zarówno pracą naukowo-badawczą, jak i dydaktyczno-wychowawczą, kształtowali kolejne roczniki jej absolwentów. Jednocześnie nasza Alma Mater rozwój oraz obecny charakter zawdzięcza Swoim Profesorom, którzy oddaniem, pracą i pasją tworzyli jej wizerunek, z którego jesteśmy dumni.

Choć części z nich już nie ma wśród nas – ich sylwetki zasługują na szacunek ze względu na ich dokonania i konieczność zachowania ich we wdzięcznej pamięci nas wszystkich, jak i przyszłych pokoleń wykształconych na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu ekonomistów, finansistów i towaroznawców. Dlatego pragniemy ich przypomnieć.

Niektórzy z nich byli naszymi Mistrzami, Przyjaciółmi i Kolegami, z którymi mogliśmy dzielić twórczą radość odkrywania wielkiej i małej nauki. Innych wybitnych postaci nie poznaliśmy osobiście i znamy ich tylko ze wspomnień lub wcześniejszych publikacji, czy opracowań zawierających biografie. Daje nam to możliwość zgłębienia historii naszej Alma Mater.

Przekazujemy dziś w Państwa ręce czwarte wydanie opracowania *Byli wśród nas*. Zawiera ono kolejne biogramy o Naszych Profesorach, charakteryzujący ich potencjał intelektualny i wkład w rozwój polskiej nauki. Jednocześnie z żalem podkreślam, że tym razem zabrakło wśród nas dotychczasowej Redaktorki poprzednich wydań, nieodżałowanej Pani Profesor Zenobii Knakiewicz, która z sercem i ogromnym oddaniem redagowała kolejne tomy, przybliżając historię naszej Uczelni. Zapamiętamy to na zawsze.

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej pięknej i wzruszającej publikacji, ukazującej wieloletnią historię Uczelni, która jest przedmiotem naszej dumy.

Poznań, w styczniu 2013 roku

Rector's preface to the fourth edition

The passage of time makes us reflect on our achievements and the course of history. In the history of our University this is always inseparably linked with its staff who shaped subsequent generations of graduates, both through their scientific-research and didactic-educational activities. At the same time our Alma Mater owes her development and the present character to her professors, who by their dedication, work and passion created her image that we are so proud of.

Although some of them are no longer with us, their profiles deserve great respect. Due to their achievements it is necessary to keep them in our grateful memory and in the minds of the future generations of economists, financiers and commodity scientists educated at the Poznań University of Economics. Our wish to remember them all is genuine indeed.

Some of them were our Masters, Friends and Colleagues with whom we could share a creative joy of discovering both great and small science. We did not have the privilege of getting to know all those outstanding people personally, learning about them only from the others' recollections, publications or biographies. This gives us an opportunity to gain an insight into the history of our Almae Matris.

Today we present you with the fourth edition of the publication "*They were among us*". It contains subsequent biograms of our Professors, characterizing their intellectual potential and contribution to the development of Polish science. At the same time I am truly sorry to say that the editor of the former publications, the late Professor Zenobia Knakiewicz, is no longer with us. She edited the previous volumes wholeheartedly with deep dedication, bringing the history of our University closer to us. We will remember this forever.

I thank all those who have contributed to this beautiful and moving publication which presents the long history of our University we take so much pride in.

Marian Gorynia

Poznań, January 2013

Translated by Ewa Kotkowska

Słowo od Redaktorów do wydania czwartego

Wydanie czwarte jest poświęcone założycielom Uczelni i jej profesorom zmarłym od początku istnienia Alma Mater. Ich osobowość i ich działanie wywarły wpływ na charakter Uczelni, ukształtowały jej historię i stworzyły tradycję. Kolejne wydania stanowiły uzupełnienie i poszerzenie poprzednich. Pierwsze wydanie – z okazji siedemdziesięciolecia Uczelni zawierało 63 biografie, drugie – z okazji siedemdziesięciopięcioletnia – 80, trzecie – z okazji osiemdziesięciolecia – 104. W drugim wydaniu wprowadzono podział na wspomnienia i biografie.

W czwartym wydaniu dodano 20 biografów następujących osób: Piotra Andrzejewskiego, Józefa Boronia, Zbigniewa Czerwińskiego, Czesława Glinkowskiego, Krystyny Gruchman-Laurent, Bogusława Guzika, Jana Hołowińskiego, Witolda Hornunga, Mariana Kasperka, Zenobii Knakiewicz, Zbigniewa Kołaczyka, Jana Kumidera, Edmunda Kurtysa, Hanny Maciejewskiej, Jadwigi Szymczak, Aleksandra Wesołowskiego, Waldemara Wieczerzyckiego, Stanisława Wierchosławskiego, Wacława Wilczyńskiego, Jerzego Wosia. Są to osoby zmarłe w ostatnich ośmiu latach.

Twórcami wspomnień o profesorach były osoby, które, współpracując z nimi, miały możliwość bliższego poznania ich działalności i sylwetek, bo Oni byli wśród nas. Sama zaś publikacja pomaga zachować ich w naszej wdzięcznej pamięci.

Autorami wspomnień i biografów o naszych Mistrzach są zatem przyjaciele, koledzy oraz uczniowie. Niektóre z nich wymagały niekiedy benedyktyńskiej pracy, by zebrać je i opracować. Trud ten wzięli na siebie autorzy, którym serdecznie za współpracę dziękujemy.

Z ogromnym smutkiem pragniemy podkreślić, że w niniejszym tomie znalazł się biogram naszej nieodżałowanej poprzedniczki, która zredagowała poprzednie trzy wydania publikacji *Byli wśród nas*, śp. Pani Profesor Zenobii Knakiewicz, która całym sercem angażowała się w przygotowanie każdego nowego wydania dziejów naszej Alma Mater. Mamy nadzieję, że godnie Ją zastąpimy w pracach redakcyjnych, przedłużając tradycję tej publikacji.

Wacław Jarwoodziy
Krzysztof Przybylski-Kapusiński

Poznań, w styczniu 2013 roku

The Word from Editors of the fourth volume

The fourth volume is dedicated to the founders of the University and its professors who died since the Alma Mater was established. Their personalities and activities exerted an influence on the character of the University, shaped its history and created its tradition. Subsequent editions supplemented and enriched the previous ones. The first edition – on the occasion of the 70th anniversary embraced 63 biographies; the second one – on the 75th anniversary – 80. The second edition introduced a division into reminiscences and biograms, and the third one – 80th anniversary – 104.

The fourth edition includes 20 biograms of the following staff members: Piotr Andrzejewski, Józef Boroń, Zbigniew Czerwiński, Czesław Glinkowski, Krystyna Gruchman-Laurent, Bogusław Guzik, Jan Hołowiński, Witold Hornung, Marian Kasperek, Zenobia Knakiewicz, Zbigniew Kolańczyk, Jan Kumider, Edmund Kurtys, Hanna Maciejewska, Jadwiga Szymczak, Aleksander Wesołowski, Waldemar Wiczerzycki, Stanisław Wierzchosławski, Waclaw Wilczyński, Jerzy Woś. All of them have passed away within the last eight years.

The authors of reminiscences about professors were those who, when cooperating with them, had a possibility to get to know the activities and profiles of those who were among us. This publication will help us to keep them in our grateful memory.

The authors of reminiscences and biograms of our Masters are friends, colleagues and disciples. To collect these biograms and prepare them for publication was sometimes a painstaking task. Therefore, we would like to express our appreciation and thank them for their cooperation.

With deep sadness we have to mention that this volume contains a biogram of our predecessor, the late Professor Zenobia Knakiewicz who edited the previous three publications of *They were among us*. She was involved with all her heart and mind in the preparation of each new edition concerning the history of our Almae Matris. We hope to replace her work on publishing the new editions with dignity, thus continuing the tradition of these publications.

Wiesława Przybylska-Kapuścińska, Waclaw Jarmołowicz

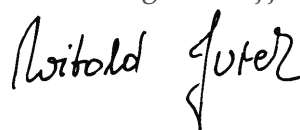
Poznań, January 2013

Translated by Ewa Kotkowska

Przedmowa Rektora do trzeciego wydania

Dzieje Uczelni są dziejami jej pracowników, bowiem nikt bardziej niż oni nie nadaje Jej swoistego, wyjątkowego charakteru. W tym roku mija osiemdziesiąt lat istnienia Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Ponad wszelką wątpliwość rocznica ta stanowi okazję do zaprezentowania sylwetek tych, którzy swą pracą, determinacją i zaangażowaniem nadali Uczelni jej dzisiejszy kształt i stworzyli podstawy dalszego rozwoju, a których nie ma już wśród nas – Jej wybitnych Profesorów. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu ma to szczęście, iż w swoich dziejach zawsze mogła poszczycić się ogromnym potencjałem intelektualnym kadry naukowo-dydaktycznej, co stanowiło o sile Uczelni i wyróżniało poznańską społeczność akademicką spośród innych ośrodków w kraju. Niektórych Profesorów mieliśmy zaszczyt spotkać na swojej drodze i od nich się uczyć. Wielu wybitnych postaci nie było nam dane poznać osobiście. Poznając ich dzięki opracowaniom, biografiom, mamy szansę poznać bliżej historię naszej Uczelni.

Oddajemy dziś w Państwa ręce trzecie wydanie *Byli wśród nas*, uzupełnione o kolejne biogramy i wspomnienia o naszych Mistrzach, Przyjaciółach i Kolegach-Profesorach. Podobnie jak w poprzednich wydaniach, z właściwą sobie pasją, trudu zredagowania dzieła podjęła się Pani Profesor Zenobia Knakiewicz. Składam Jej za to serdeczne wyrazy podziękowania. Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej wzruszającej publikacji. Pozwoli nam ona zachować w pamięci tych, którzy tworząc długoletnią historię Uczelni, doprowadzili Ją do stanu, z którego dzisiaj jesteśmy dumni.

Poznań, w czerwcu 2006 roku

Rector's Preface to the third edition

The history of our University is the history of its employees because only thanks to them it has a unique, exceptional character. This year our University is celebrating – its 80th anniversary. Undoubtedly it is an occasion to present profiles of those whose work, determination and involvement contributed to the present position of our School, and who created grounds for its future development, but who are no longer with us – its outstanding Professors. The Poznań University of Economics is lucky that in its history it has always taken pride in immense intellectual potential of its academic staff which gave it strength and distinguished the Poznań academic community among other centres in Poland. We had an honour to meet some of the Professors on our way and learn from them. Some of the outstanding Professors we had never had a chance to meet personally. Thanks to the publication of their biographies we have an opportunity to familiarize ourselves with the history of our University.

Today we are presenting the third edition of *Byli wśród nas* (They were among us) supplemented by subsequent biograms and memories about our Mentors, Friends and Colleagues – Professors. Similarly to the previous editions, the editorial effort was undertaken by Professor Zenobia Knakiewicz, with a passion so typical of her. I remain deeply grateful to her. I should like to thank all those who made their contributions to this moving publication. It will enable us to keep in our memory those who created a long history of our University and led it to the position we are so proud of today.

Witold Jurek

Poznań, w czerwcu 2006 roku

Translated by Ewa Kotkowska

Słowo od Redaktora do trzeciego wydania

Trzecie wydanie jest poświęcone założycielom naszej Uczelni i jej profesorom zmarłym od początku istnienia Alma Mater. Wszyscy oni poprzez swoje działania i swoją osobowość nadali charakter Uczelni, ukształtowali jej dzieje i stworzyli tradycję. Każde kolejne wydanie stanowi uzupełnienie i poszerzenie poprzedniego. Pierwsze wydanie – z okazji siedemdziesięciolecia obejmowało 63 biografie, drugie – z okazji siedemdziesięciopięcioletnia – 80, a trzecie – z okazji osiemdziesięciolecia – 104. Dopiero w drugim wydaniu wprowadzono podział na wspomnienia i biografie.

Wspomnienia o profesorach pisali ci, którzy będąc nauczycielami akademickimi, bliżej znali działalność i osobowość tych, którzy byli wśród nas, a dzięki zachowanej pamięci są nadal z nami. Autorami są zazwyczaj przyjaciele, koledzy, także uczniowie. Pisząc, wszystkie informacje czerпали z dokumentacji znajdującej się w Uczelni i uzupełniali je informacjami wynikającymi z kontaktów osobistych. Trudniej było napisać biografie poświęcone tym, którzy tylko w części okresu swojej pracy byli związani z naszą Uczelnią. Biografie są więc krótsze i zawierają jedynie podstawowe informacje. Ich napisanie nie było jednak łatwe, wymagało bowiem nieraz żmudnych poszukiwań pewnego kwantum danych. Trudu tego, tak jak w poprzednim wydaniu, podjęła się Pani Zdzisława Drozdowska, starszy kustosz dyplomowany Biblioteki Głównej naszej Uczelni.

W niniejszym wydaniu przybyło głównie wspomnień o profesorach, którzy zmarli w ostatnim pięcioleciu. Większość z nich szczególnie mocno odczuła koszmar II wojny światowej. Mimo to nie poddali się, a nawet umocnili się psychicznie i wzmoгли swoje działania. Podobnymi cechami charakteryzowali się także, ci którzy urodzili się w czasie tej wojny. Można chyba uznać, że wszyscy byli kontynuatorami pracy organicznej, której korzenie tkwią w Wielkopolsce wieku XIX. Znamienne jest, że również ci, którzy stali się Wielkopolaninami z wyboru lub nawet z konieczności, działali podobnie.

Podtrzymywanie tej tradycji stanowiło i stanowi siłę naszej Uczelni. Do wszystkich, którzy będą czytali tę książkę chciałabym przeto zwrócić się słowami Alberta Schweitzera: „To, co możesz uczynić, jest tylko maleńką kroplą w ogromie oceanu, ale właśnie jest tym, co nadaje znaczenie twojemu życiu”.

2. *Autorka*

Poznań, w czerwcu 2006 roku

Editor's remarks to the third edition

The third edition is devoted to the founders of our University and its Professors who have died since the time our Alma Mater was founded. All of them through their activities and their personalities gave the University its character, shaped its history and created tradition. Each subsequent edition is a supplement and enlargement to the previous one. The first edition – on the occasion of 70th anniversary embraced 63 biographies, the second one – on the occasion of 75th anniversary – 80, and the third one – 80th anniversary – 104.

It was only in the second edition that the division into memoirs and biograms was introduced. Memoirs about the professors were written by those who, while being academic teachers knew the activities and personalities of those who were among us and thanks to the preserved memory are still with us. The authors are usually friends, colleagues and disciples. They used the information from the University's documentation and supplemented it with the knowledge from personal contacts. It was more difficult to write biograms devoted to those whose work was only temporarily connected with our University. Therefore, their biograms are shorter and contain only basic information. However, preparation of these biograms was not easy and required arduous search for relevant data. This task was, like in other editions, undertaken by Zdzisława Drozdowska, a senior custodian diplomated of the Main Library of our University.

The present edition is mainly enlarged by memoirs of the professors who have died during the last five years. Most of them particularly strongly suffered the nightmare of World War II. Despite this, they never surrendered, what is more they were mentally stronger and intensified their activities. Similar features of character were also typical of those who were born during the war. They can be regarded as continuators of organic work whose roots can be found in the Province of Wielkopolska of the 19th century. It is worth emphasizing that also those who became the citizens of Wielkopolska by their own choice or were forced to do so, acted in the same way.

Upholding this tradition has always constituted and still constitutes the strength of our University. For all future readers of this book I should like to quote the words of Albert Schweitzer: "What you can do is only a small drop in the ocean, but it is exactly that what gives sense to your life".

Zenobia Knakiewicz

Poznań, June, 2006

Translated by Ewa Kotkowska

Przedmowa Rektora do drugiego wydania

Siedemdziesiąt pięć lat Akademii Ekonomicznej w Poznaniu to czas wystarczająco długi, aby na trwałe zapisać się na kartach miasta, regionu i kraju. W tym czasie Uczelnia wypromowała blisko 600 doktorów i 200 profesorów oraz przygotowała dla praktyki rzeszę ponad 50 tysięcy najwyższej klasy specjalistów z zakresu ekonomii, zarządzania i towaroznawstwa.

Jubileusz Uczelni przypada na pierwszy rok XXI wieku – wieku społeczeństwa informacyjnego, w którym zwłaszcza wiedza staje się szczególnie ważnym czynnikiem rozwoju. Nic dziwnego, że w warunkach globalizacji i rosnącej konkurencji na rynkach światowych państwa stawiające na edukację, inwestujące w kapitał ludzki zdobywają szybko przewagę ekonomiczną i cywilizacyjną. Akademia Ekonomiczna z powodzeniem stawia czoło tym wyzwaniom.

Nagromadzony w ciągu 75 lat potencjał intelektualny Alma Mater znaczony jest osobowościami jej profesorów. Tym profesorom, którzy już odeszli, a bez których nie byłoby dzisiejszych sukcesów Uczelni, poświęcone są niniejsze wspomnienia i biogramy. Ich pierwsze wydanie, z okazji 70-lecia Akademii, miało miejsce w roku 1997. Obecne drugie wydanie poprawione i uzupełnione uwzględnia 80 wspomnień i biogramów o Profesorach – naszych mistrzach, przyjaciółach i kolegach.

Podobnie jak to miało miejsce w pierwszym wydaniu wspomnień, tak i obecnie trudu zredagowania dzieła podjęła się zawsze pełna energii, życzliwości i niezłomnej wiary w człowieka Pani Profesor Zenobia Kna-kiewicz. Składam Jej za to gorące podziękowanie. Dziękuję Autorom wspomnień i biogramów oraz Pani Sylwii Młodyszewskiej za skrzętnie zebrane fotografie. Szczególne podziękowanie kieruję do Pani Zdzisławy Drozdowskiej za opracowanie biogramów naszych nauczycieli akademickich, którzy byli związani z Uczelnią w pierwszym jej dwudziestopięcioleciu. Wreszcie dziękuję Wydawnictwu Akademii Ekonomicznej za jak zwykle staranne i szybkie wydanie dzieła.

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej jakże pięknej i wzruszającej publikacji.

Poznań, w lipcu 2001 roku

Rector's Preface to the second edition

Seventy five years of the Poznań University of Economics is a sufficiently long time to make a permanent impression on the page of the history of the city, the region and the country. Within that period the School promoted nearly 600 doctors and 200 professors and prepared over 50 thousand of top specialists in the field of economics, management and commodity sciences.

The School's anniversary falls on the first year of the 21st century – the age of information society where knowledge is a particularly important factor of development. It is not surprising that under globalisation and rapidly growing competition on the world markets, the countries which give priority to education and invest in human assets quickly gain the economic and civilisation advantage. The Poznań University of Economics successfully meets this challenge.

The intellectual potential of the Alma Mater accumulated over 75 years is marked by the personalities of her professors. The present memories and biograms are devoted to those professors who passed away and without whom the University would not be successful today. The first edition of the memories and biograms marked the 70th anniversary of the University's existence in 1997. The second edition, revised and supplemented, includes 80 memories and biograms of our Professors – our masters, friends and colleagues.

As was the case with the first edition, the editorial efforts of preparing the publication were undertaken by Professor Zenobia Knakiewicz, a person full of initiative, kindness and unshaken faith in people. I should like to express my deep gratitude to her. My thanks are also extended to the Authors of memories and biograms and to Sylwia Młodyszewska for the carefully collected photographs. Special thanks must be expressed to Zdzisława Drozdowska for the preparation of the biograms of our academic teachers who were linked with our School in the first 25 years of its existence. Last but not least, I express my appreciation to the Publishing House of the Poznan University of Economics for a careful and quick edition of this book.

I express my gratitude to all those who contributed to this exceptionally beautiful and moving publication.

Emil Panek

Poznań, July, 2001

Translated by Ewa Kotkowska

Słowo od Redaktora do drugiego wydania

W pierwszym wydaniu *Byli wśród nas* informowano, że nie udało się zebrać wspomnień i biogramów o wszystkich wykładowcach, a zwłaszcza o tych, którzy swoją pracą i trudem stopniowo nadawali kształt naszej Uczelni. Stawała się ona placówką, która na poziomie uniwersyteckim kształci ekonomistów na potrzeby gospodarki, placówką – która poprzez prowadzenie badań i seminariów przygotowuje również pracowników naukowych i rozśławia imię nauki polskiej.

Żywiono jednakże nadzieję, że w przyszłym wydaniu uda się ująć biogramy tych, o których winno się pamiętać. Miano głównie na myśli tych, którzy byli związani z naszą Uczelnią w okresie pierwszego jej 25-lecia. Zdawano sobie przy tym sprawę, że upływ czasu nie sprzyja realizacji zamierzenia wynikającego z chęci ocalenia od zapomnienia tych, którym nasza Uczelnia zawdzięcza swój kształt i rozwój.

Niniejsze wydanie obejmuje 80 wspomnień i biogramów (w wydaniu pierwszym – 63), stanowiąc w pewnej części spłatę podjętych zobowiązań. Większość biogramów, które ujęto w ostatnim punkcie publikacji, jest poświęcona osobom, które wykładały w pierwszym 25-leciu. Opracowanie ich nie było łatwe. Poszukiwania były żmudne, wielokrotnie pomagała intuicja. Trudu tego podjęła się Pani Zdzisława Drozdowska, starszy kustosz dyplomowany Biblioteki Głównej naszej Uczelni.

Uzupełniając lukę informacyjną o zmarłych naszych wykładowcach, trzeba podkreślić, że od samego początku istnienia Akademii Ekonomicznej Uniwersytet Poznański służył pomocą, zasilając nowo utworzoną Uczelnię swoimi wykładowcami. Dzięki uzupełnieniu publikacji dodatkowymi biogramami bardziej wyraziście widać, że wśród nich było wiele osób, dla których działalność naukowa, pedagogiczna i organizacyjna była po prostu służbą. Służąc, byli kontynuatorami pracy organicznej, której korzenie tkwią w Wielkopolsce wieku XIX. Służąc, stali się Wielkopolaninami z wyboru. Wynieśli oni przy tym ze swoich domów umiłowanie Ojczyzny. Kierowali się niejako dewizą Cypriana Kamila Norwida, że „nie trzeba kłaniać się okolicznościom, a Prawdom kazać, by za drzwiami stały”. Swoją postawą wywierali wpływ na swoich uczniów i wychowanków. Okres 75 lat sprawił, że w niniejszym wydawnictwie znaleźli się ich uczniowie, a nawet uczniowie uczniów. Warta pokoleń trwa.

2. *Audytorka*

Poznań, w lipcu 2001 roku

Editor's remarks to the second edition

In the first edition of "They were among us" the authors informed that it was impossible to collect memories and biograms of all the lecturers, particularly of those who through their work and effort gradually shaped our School. Step by step, it became an institution which educates economists at university level for the needs of the national economy, the institution which through research and seminars also prepares scientific research workers and glorifies the name of the Polish science.

The authors, however, still cherished the hope that in the next edition it would be possible to include the biograms of those who should be remembered. They mainly meant those who were linked with our School in the period of the first 25 years of its existence. At the same time the authors were aware of the fact that the flow of time is unfavourable to their endeavours which stemmed from the will to save from oblivion those who had contributed to the shape and development of our School.

The present edition includes 80 memories and biograms and is, in (the first edition - 63), a way, the repayment of commitments undertaken. Most of the biograms included under the last point of the publication is devoted to the lecturers of the first 25 years of the School's existence. The task was difficult to accomplish. The search was painstaking, frequently based on intuition. The effort was undertaken by Zdzisława Drozdowska, a senior custodian diplomated of the Main Library at our School.

Filling in the information gap about the deceased lecturers, it should be underlined that from the very beginning of our School's existence the Poznań University provided assistance, supporting the newly created School with its own lecturers. Thanks to supplementing the publication with additional biograms, it has become clear that among those lecturers there were many for whom scientific, academic and organisational activities were simply a service. Thus serving, they continued organic work the roots of which in Greater Poland can be traced back to the 19th century. Through their service they became citizens of Wielkopolska by choice. The love of their Motherland was inherited from their ancestors. Their motto was the words of Cyprian Kamil Norwid: "one should not bow to the circumstances, one should not tell the Truths to stand behind closed doors". With their attitudes they influenced their pupils and disciples. Thanks to seventy five years of the School's existence, this publication includes their disciples and even the disciples of disciples. The guard of generations continues.

Zenobia Knakiewicz

Poznań, July, 2001

Translated by Ewa Kotkowska

Przedmowa Rektora do pierwszego wydania

Na rok 1996 przypada siedemdziesięciolecie istnienia Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Powstała ona jako Wyższa Szkoła Handlowa z inicjatywy Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu i kręgów gospodarczych z nią powiązanych, przy poparciu ówczesnych władz miasta i województwa. Uczelnia przeżywała różne koleje losu, stale się jednak rozwijała, zyskując coraz to wyższy poziom. Obecnie jest to jedna z największych uczelni ekonomicznych w kraju, a w Poznaniu pod względem liczby studentów ustępuje tylko Uniwersytetowi im. Adama Mickiewicza.

Historię Uczelni, jak każdej instytucji, tworzyli ludzie. Można nawet twierdzić, że w rozwoju wyższej uczelni ludzie odgrywają szczególnie istotną rolę w każdej dziedzinie jej działania, zarówno na polu dydaktycznym, organizacyjnym, jak i naukowym. Twórców Uczelni i wielu jej profesorów nie ma już wśród nas. Pozostały po nich prace naukowe, uczniowie i współpracownicy, także pamięć uczniów i współpracowników oraz pamięć licznych rzesz studentów. Niestety, pamięć jest ulotna, a uczniowie i współpracownicy też odejdą w przeszłość. Stąd inicjatywa wydania na siedemdziesięciolecie Uczelni biogramów i wspomnień o twórcach i profesorach Akademii. Zrodziła się ona w rezultacie organizowanych od roku 1994 wydziałowych „zaduszek listopadowych”, zapoczątkowanych przez Wydział Ekonomii, poświęconych zmarłym nauczycielom akademickim.

Wszystkim, którzy się przyczynili do powstania niniejszej publikacji, a zwłaszcza Autorom i Pani Sylwii Młodyszewskiej, która zebrała fotografie, składam serdeczne podziękowanie.

Szczególnie jestem zobowiązany Pani prof. dr hab. Zenobii Knakiewicz za podjęcie się trudu zredagowania tego dzieła, a Wydawnictwu Akademii Ekonomicznej za staranne i piękne jego wydanie.

Poznań, w sierpniu 1996 roku

Rector's Preface to the first edition

In 1996 the Poznań University of Economics will celebrate its seventieth anniversary. The University was set up as the Higher School of Commerce on the initiative of the Poznań Chamber of Commerce and Industry and the related economic circles, with the support of the authorities of the city and the province. Although the University experienced different vicissitudes, it has been constantly developing, reaching a higher and higher level. Today it is one of the biggest schools of economics in the country, and as regards the number of students, it ranks second in Poznań, after Adam Mickiewicz University.

The history of the University, like that of any other institution, was made by people. One can even say that in the development of a university people play a particularly significant role in each field of its activity – teaching, organisation and science. The founders of the University and many of its professors are no longer with us. What remains is their scientific output while they stay in the memory of their disciples, co-workers and many students. Unfortunately, memories are fleeting and the pupils and colleagues will be gone too. Therefore, it might be worthwhile to publish biograms and reminiscences about the founders and professors of the University on the occasion of its seventieth anniversary. The idea of such a publication emerged during the Faculty's „All Souls' Day” initiated in 1994 by the Faculty of Economics and dedicated to the late academic teachers.

I should like to express my deep gratitude to all those who have contributed to this publication, particularly to the Authors and Mrs Sylwia Młodyszewska who has collected photographs. I am especially obliged to Professor Zenobia Knakiewicz who took the trouble to supervise editorial work and to the University's Publishing House for their efficient and fine publication.

Bohdan Gruchman

Poznań, August, 1996

Translated by Ewa Kotkowska and Bernadetta Rosada

Wprowadzenie

Teraźniejszość jest pomostem między przeszłością i przyszłością. W naszym działaniu liczy się dzisiaj. Jednakże w działaniu tym zawsze tkwi cząstka tych, którzy swoim życiem, pracą i swoją postawą wywarli wpływ na rozwój i ukształtowanie się osobowości następców, tkwi cząstka tych, którzy byli wśród nas. Jest to szczególnie widoczne w życiu każdej wyższej uczelni, zwłaszcza że nauczyciele akademicy są niejako łącznikami między „starymi a nowymi laty”.

Jak na ogół wiadomo, nasza Uczelnia – początkowo jako zawodowa Wyższa Szkoła Handlowa – rozpoczęła swoją działalność kilka lat po odzyskaniu niepodległości. Utworzono ją dzięki ofiarnej, twórczej i wyjątkowej pracy tych, którzy wyżej cenili dobro narodu i społeczeństwa niż swoje własne i potrafili przekuć w rzeczywistość życzenie społeczeństwa Wielkopolski odczuwającego potrzebę kształcenia specjalistów na potrzeby gospodarki. Pomysł założenia wyższej uczelni handlowej wyszedł z Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Współzałożycielami byli kierujący tą Izbą: Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski i Stanisław Waschko, naczelnik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu – Sylwester Dybczyński oraz pierwszy dyrektor Uczelni – Leonard Glabisz, powołany na to stanowisko w listopadzie 1925 roku.

Zatwierdzenie statutu Uczelni oraz programu nauczania przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nastąpiło 26 listopada 1925 roku. Tenże dzień uznano jako datę formalnego powołania WSH. Inauguracja pierwszego roku akademickiego – 1926/27 – odbyła się 12 października 1926 roku. Po dwunastu latach, w 1938 roku Uczelnia uzyskała prawa akademickie i otrzymała nazwę Akademii Handlowej. Duży wkład w jej przekształcenie z uczelni zawodowej na akademicką wniósł prof. Antoni Peretiatkowicz, będący dyrektorem WSH w latach 1930 – 1938, a następnie pierwszym jej rektorem. Była to jednak nadal jednowydziałowa wyższa szkoła niepaństwowa. Przekształcenie Akademii Handlowej w państwową wielowydziałową uczelnię akademicką pod nazwą Wyższa Szkoła Ekonomiczna nastąpiło 1 września 1950 roku. Przemianowano ją na Akademię Ekonomiczną 1 października 1974 roku.

Uczelnia istnieje więc siedemdziesiąt lat. Nie ma już wśród nas założycieli, nie ma także wielu tych, którzy swoim trudem i pracą rozwijali jej działalność, kształcąc kilkadziesiąt roczników ekonomistów na potrzeby gospodarki i rozślawiając imię nauki polskiej. Dziś Akademia Ekonomicz-

na w Poznaniu stanowi silny ośrodek naukowy i dydaktyczny w Polsce, utrzymujący rozległe kontakty z zagranicą. Niejako więc obowiązkiem jest przypomnieć i utrwalić zarówno działalność założycieli Uczelni, jak i jej wykładowców, przybliżyć ich osobowość i ich dzieła, utrwalić pamięć o nich dla przyszłych pokoleń i ocalić ją od zapomnienia.

Myśl napisania pracy, będącej zbiorem krótkich wspomnień o założycielach i wykładowcach Uczelni, rzucił rektor Akademii Ekonomicznej – prof. dr hab. Bohdan Gruchman, pragnąc w ten sposób uczcić siedemdziesięciolecie utworzenia Uczelni, wieńcząc także dwie kadencje swojej działalności rektorskiej. Niełatwe to zadanie. Podejmując się tego trudu, przyjęto określony zakres i charakter wspomnień, uznając, że zasadniczo będą one poświęcone zarówno założycielom, jak i samodzielnym pracownikom naukowo-badawczym. Zgodnie z życzeniem rektora wspomnienie winno zawierać krótką charakterystykę działalności danej postaci i jej osobowości. Źródłem stały się więc archiwalia i wspomnienia własne. Mając to na względzie, o napisanie wspomnienia proszono ucznia lub kolegę zmarłego wykładowcy, ufając, że dzięki temu będzie możliwe poznanie jego osobowości i motywów działania. Uznano, że najlepszym autorem wspomnień o założycielach będzie córka jednego z nich, która jest zarazem absolwentką Uczelni z lat trzydziestych. Była ona bowiem zarówno mimowolnym świadkiem trosk, trudów i zmagania współzałożycieli, jak i żywo zainteresowanym obserwatorem.

Redagując wspomnienia, starano się, aby zawierały one oba wymienione elementy, dbając przy tym, by nie przekraczały określonego rozmiaru. Sposób pisania pozostawiono inwencji autorów. Ze względu na charakter opracowania przyjęto, że zbędne są przypisy – stosowano je tylko wyjątkowo – stąd w tekście zamieszczono informacje dotyczące głównych publikacji osoby, której poświęcono wspomnienie. Mimo niezbędnych retuszów redakcyjnych, starano się zachować swoisty sposób pisania autora. Chciałabym poinformować, że gdy zabrakło autorów, uciekano się do przedruku publikowanych wspomnień, wprowadzając w razie potrzeby pewne uzupełnienia.

Prezentowany zbiór zawiera wspomnienia o założycielach i wykładowcach Uczelni tak w okresie międzywojennym, jak i po II wojnie światowej. Choć zbiór obejmuje kilkadziesiąt wspomnień, nie jest on, niestety, pełen. Z przyczyn naturalnych brakuje zwłaszcza wspomnień o części wykładowców nauk ekonomicznych, prawnych, a także pedagogicznych, którzy wykładali tylko w pierwszym dwunastoleciu istnienia Uczelni. Udało się jedynie uzyskać pewne minimalne kwantum informacji o wszystkich zmarłych wykładowcach nauk towaroznawczych pracujących w okresie międzywojennym. Tak się bowiem szczęśliwie złożyło, że prof. Aleksan-

dra Smoczkiewiczowa i Hanna Maciejewska (były dyrektor Biblioteki Głównej) opublikowały w „Kronice Miasta Poznania” (1988 nr 3, s. 77–87) pracę pt. *Początki wyższych studiów towaroznawczych w Poznaniu*. Wykorzystując tę publikację, uwzględniono w niniejszym zbiorze zawarte tam bardzo krótkie biogramy wszystkich wspomnianych wykładowców nauk towaroznawczych naszej Uczelni, wykładających w latach 1926–1939. Można mieć chyba nadzieję, że w przyszłości uda się zebrać biogramy wszystkich tych, o których nie można było napisać wspomnień. Ośmielam się proponować, aby zrobiono to w wydaniu drugim, z okazji jubileuszu 75-lecia Uczelni.

Uzupełniając lukę informacyjną o zmarłych wykładowcach, wypada zaznaczyć, że od samego początku istnienia Akademii Ekonomicznej Uniwersytet Poznański służył pomocą, zasilając nowo utworzoną Uczelnię swoimi wykładowcami. Jest godne podkreślenia, że Senat UP sam podjął w tym kierunku odpowiednią uchwałę, którą w pełni aprobowало Ministerstwo WR i OP. Na podstawie zachowanych w Bibliotece Głównej Uczelni planów zajęć można stwierdzić, że w roku akademickim 1926/1927 w WSH wykładało siedmiu profesorów UP, a mianowicie Alfred Denizot – fizykę (do roku akademickiego 1930/1931), Antoni Korczyński – chemię organiczną (do roku akademickiego 1930/1931), Tadeusz Miłobędzki – chemię nieorganiczną (do roku akademickiego 1928/1929), Marcin Nadobnik – statystykę, Stanisław Nowakowski – geografiją gospodarczą, a w następnych latach także geografiją handlową ziem polskich oraz geografiją gospodarczą ZSRR (do roku akademickiego 1937/1938), po jego śmierci zastąpił go Florian Barciński. Alfred Ohanowicz wykładał prawo cywilne ze wstępem do nauk prawnych (do roku akademickiego 1933/1934), jego następcą został Józef Górski (dr h.c. AE w roku 1976). Antoni Peretiatkiewicz wykładał naukę o państwie, a w następnych latach także prawo konstytucyjne i zarys ustroju administracyjnego, ustrój polityczny oraz prądy polityczne w Polsce (na tle poglądów politycznych w Europie).

W miarę uruchamiania następnych lat studiów oraz rocznych kursów specjalistycznych przy Uczelni, wykłady w WSH podejmowali także inni pracownicy UP. W poszczególnych latach, aż do wybuchu II wojny światowej najwięcej wykładów prowadził Edward Taylor. Wykładał on politykę przemysłową, zasady spółdzielczości, koniunktury gospodarcze, powojenne problemy gospodarcze oraz skarbowość i prawo skarbowe (tylko w roku akademickim 1936/1937). Ten ostatni wykład prowadził aż do roku akademickiego 1935/1936 Emil Schmidt, a od roku akademickiego 1937/38 – Jan Zdzitowiecki. Ekonomię społeczną w roku akademickim 1937/38 wykładał Stefan Zaleski. W roku akademickim 1938/1939 wykład ten przejął Antoni Roszkowski, jako samodzielny pracownik naukowy

Akademii Ekonomicznej. Stefan Zaleski wykładał także do roku akademickiego 1937/1938 zasady naukowej organizacji pracy. Stefan Rosiński miał dwa miejsca pracy Uniwersytet i WSH. Wykładał pieniądź, kredyt, banki i giełdy (wykład ten przejął w roku akademickim 1935/1936 po Tadeuszu Adamczewskim), a także politykę handlową, politykę przemysłową oraz politykę komunikacyjną. Jan Hryniewiecki wykładał prawo handlowe, prawo morskie, a dodatkowo w niektórych latach handel zamorski oraz ogólne zasady postępowania sądowego i prawo upadłościowe. Do roku akademickiego 1930/1931 procedury sądowe wykładał Bronisław Stelmachowski. Przedmiotem wykładu Bohdana Winiarskiego było prawo międzynarodowe. Julian Hubert wykładał ustawodawstwo pracy i ubezpieczeń społecznych, a Stanisław Kasznica – prawo prasowe i autorskie (po wojnie prowadził w Akademii Handlowej wykłady zlecone z prawa administracyjnego). Józef Sułkowski wykładał prawo handlowe, wekslowe i czekowe do roku akademickiego 1937/1938, potem zastąpił go Józef Górski. Romuald Paczkowski wykładał prawo cywilne w latach 1937/1938 – 1938/1939 tylko na Kursie dla Księgowych-Rewidentów. Przedmiotem wykładów Tadeusza Szczurkiewicza były współczesne kierunki socjologiczne oraz socjologia pracy, a Floriana Znanickiego – socjologia wychowania. Prowadząc Wyższy Kurs Pedagogiczny, korzystano z pomocy profesorów wykładających pedagogikę na Uniwersytecie. Stefan Błachowski wykładał psychotechnikę, psychologię ogólną i pedagogiczną, a Stanisław Tync – współczesne prądy pedagogiczne.

W okresie międzywojennym z Uczelnią współpracowali jeszcze inni wykładowcy, będący profesorami Uniwersytetu Poznańskiego. Wśród nich byli Bronisław Dembiński, Stanisław Pawłowski oraz inni pracownicy naukowcy Uniwersytetu. Ponadto wykłady prowadzili także wybitni, wysoko kwalifikowani praktycy. Wszyscy oni już nie żyją.

Najdłużej i najściślej spośród profesorów Uniwersytetu Poznańskiego z WSH i AH byli związani Marcin Nadobnik, Antoni Peretiatkowicz i Edward Taylor. Wszyscy oni zasiadali we władzach Uczelni. Jak już wspomniano, Antoni Peretiatkowicz kierował Uczelnią w latach 1930–1939. Marcin Nadobnik i Edward Taylor byli członkami Kuratorium WSH i AH. Niestety, wszyscy oni w czasie ostrych powojennych zawirowań zostali faktycznie pozbawieni prawa wykładania w WSE. Jedynie prof. Edward Taylor został zaproszony do prowadzenia seminarium z ekonomii dla asystentów WSE w semestrze letnim 1956/1957. Uczestniczyło w nim kilkanaście osób. Potem nastąpiło przerwanie formalnego powiązania Profesora z Uczelnią. Faktyczne istniało nadal. Kilku bowiem pracowników naukowo-badawczych WSE uczestniczyło w seminarium teoretyczno-ekonomicznym dla zaawansowanych prowadzonym przez Niego na Uniwersytecie

Poznańskim do końca 1960 roku, tj. do chwili przejścia Profesora na emeryturę*.

Z kadry profesorskiej pracującej w Uczelni w latach międzywojennych musieli także odejść na początku lat pięćdziesiątych prof. Stefan Rosiński i prof. Jan Zdzitowiecki. Na konferencji środowiskowej, która odbyła się w maju 1951 roku z okazji przygotowywanego I Kongresu Nauki Polskiej, przedstawiono im zarzut braku klasowego ujęcia treści prowadzonych wykładów. Ten sam zarzut przedstawiono prof. Marcinowi Nadobnikowi.

W czasie zawieruchy drugiej wojny światowej zginęło śmiercią żołnierza lub stało się ofiarami terroru wiele osób związanych z Uczelnią. Wśród nich byli zasłużeni dla WSH - AH: Zygmunt Arendt (lektor), Bronisław Dembiński (prof. UP), Franciszek Konieczny (wykładowca), Adam Łukasiewicz (prof. UP), Romuald Paczkowski (prof. UP), Stanisław Pawłowski (prof. UP), Cyryl Ratajski (prezydent m. Poznania, członek Kuratorium WSH - AH), Marcin Ratowski (starszy asystent AH), Stanisław Robiński (członek Kuratorium WSH - AH), ks. Antoni Roszkowski (prof. AH), Stanisław Salkowski (wykładowca), Włodzimierz Seydlitz (prezes Kuratorium AH i wykładowca), Michał Sobeski (prof. UP), Bronisław Stelmachowski (prof. UP), Jan Wiertelak (prof. AH i jej prorektor), Zygmunt Zaleski (wiceprezydent m. Poznania, członek Kuratorium).

Uzupełniając informację, chciałabym dodać, że w okresie międzywojennym utworzono i obsadzono tylko sześć stałych katedr. W kolejności ich powstawania były nimi katedry: Rachunkowości i Analizy Bilansów (prof. Witold Skalski); Ekonomii Społecznej (prof. Stefan Rosiński); Technologii i Towaroznawstwa (prof. Jan Wiertelak); Skarbowości i Polityki Gospodarczej (prof. Antoni Roszkowski); Prawa Handlowego (prof. Józef Górski); Geografii Gospodarczej (prof. Florian Barciński). Zaraz po wojnie, dzięki prężnej działalności rektora, prof. Józefa Górskiego, utworzono, od 21 czerwca 1945 roku trzy dalsze katedry, a mianowicie: Prawa Publicznego (prof. Antoni Peretiatkowicz); Organizacji Przedsiębiorstw (zastępca prof. Józef Rzóśka, a od 21 lutego 1948 roku - zastępca prof. Antoni Skowroński); oraz

* Byli nimi współpracownicy prof. Janusza Wierzbickiego: Emilia Denek, Zenobia Knakiewicz, Stefan Ochociński i Jerzy Wolniak oraz Ludwik Dzielowski, niepracujący jeszcze wówczas w Uczelni. Spośród nich Z. Knakiewicz i S. Ochociński otrzymali od prof. E. Taylora tematy swoich rozpraw doktorskich. Prof. E. Taylor obdarzył Z. Knakiewicz szczególnym zaufaniem, wręczając jej - bez słów - maszynopis części czwartej: *Socjalizm*, swojego dzieła: *Historia rozwoju ekonomiki*, która ze względu na cenzurę nie mogła być opublikowana w połowie lat pięćdziesiątych. Przez ponad dwadzieścia lat nikt nie wiedział o istnieniu tego maszynopisu. Na nim oparto druk III tomu *Historii ekonomiki*, wydanego przez PTPN w roku 1991.

Handlu Zagranicznego (zastępca prof. Stanisław Waschko). Następnie dwie katedry utworzono 21 lutego 1948 roku. Były nimi: Katedra Ubezpieczeń (zastępca prof. Józef Rzóśka) oraz Katedra Transportu (zastępca prof. Bolesław P. Kasprówic). Do czasu przekształcenia Uczelni w państwową Wyższą Szkołę Ekonomiczną istniało jedenaście katedr. Tworząc WSE, powołano szesnaście katedr, mianowicie: Marksizmu-Leninizmu (zastępca prof. Piotr Kędzierski); Ekonomii Politycznej (zastępca prof. Władysław Rusiński); Prawa (prof. Józef Górski); Geografii Gospodarczej (prof. Florian Barciński); Planowania Gospodarki Narodowej (zastępca prof. Seweryn Kruszczyński); Finansów i Kredytu (prof. Stefan Rosiński); Planowania Finansowego (zastępca prof. Kazimierz Wandelt); Finansów Publicznych (zastępca prof. Jan Zdzitowiecki); Bankowości (opiekun lic. Stefan Żardecki); Ubezpieczeń (opiekun prof. Józef Górski); Rachunkowości (prof. Witold Skalski); Statystyki (prof. Marcin Nadobnik); Ekonomiki Handlu (zastępca prof. Zbigniew Zakrzewski); Organizacji i Techniki Handlu (zastępca prof. Lechosław Siejak); Towaroznawstwa (zastępca prof. Franciszek Szela) i Chemii (zastępca prof. Maciej Wiewiórowski).

Wraz z reorganizacją Uczelni, bądź na początku lat pięćdziesiątych wszystkie katedry utworzone w okresie 1945–1948 zostały zlikwidowane. Ostała się jedynie Katedra Ubezpieczeń. Opiekę nad nią sprawował prof. Józef Górski. Pierwszy kierownik tej katedry, zastępca profesora, dr Józef Rzóśka został bowiem uwięziony z przyczyn politycznych. Należy jednak podkreślić, że wymienione jednostki organizacyjne z czasem przywrócono w postaci katedr bądź zakładów. Nastąpiło to wiele lat później, po okresie ostrych zawirowań. Nie wznowiono jedynie Katedry Prawa Publicznego.

Ze „starych” katedr zasadniczo przekształcono Katedry: Ekonomii Społecznej oraz Skarbowości i Polityki Gospodarczej. Ta ostatnia była parokrotnie reorganizowana. Najpierw przekształcono ją w Katedrę Finansów Publicznych, później w Katedrę Budżetu, a w roku akademickim 1958/1959 włączono ją w skład Katedry Finansów. Struktura organizacyjna Uczelni wielokrotnie się zmieniała. W rezultacie tych zmian w roku akademickim 1996/1997 istnieje pięćdziesiąt katedr wchodzących w skład trzech wydziałów: Wydziału Ekonomii, Wydziału Zarządzania i Wydziału Towaroznawstwa.

Niniejsza publikacja zawiera 63 wspomnienia (w tym 8 krótkich biografii) ujęte w trzy grupy. Zasadniczo dotyczą one założycieli i wykładowców. Wyjątek stanowią dwa wspomnienia – ujęte w grupie: „Pozostali pracownicy”. W ten sposób uhonorowano osoby, które w szczególny sposób zapisały się w pamięci absolwentów i dziejach Uczelni. Konstrukcja i charakter wspomnień nie są jednolite. Jak już zaznaczono, pozostawiono w tym zakresie pewną swobodę autorską, stąd też w niektórych wspom-

nieniach można znaleźć także oceny dorobku naukowego. Zawsze jednak autorzy starali się wyeksponować cechy osobowości i zakres działalności danej osoby.

Jest znamienne, że dominującą cechą działalności osób, którym poświęcono wspomnienia była praca organiczna. Zapoczątkował ją w Wielkopolsce Karol Marcinkowski. Znaczenie i charakter takiej pracy trafnie ujął Bolesław Prus. Według niego: „Praca rozumna i wytrwała, która nie myśli o zbieraniu owoców w tydzień po posiewie, przebija góry, nad przepaściami przerzuca mosty” [*Do dzieła*, seria „Perełki”, nr 10]. Sedno właściwie rozumianej pracy jasno określił ks. kardynał Stefan Wyszyński, stwierdzając, że „praca jest dążeniem człowieka do człowieka: nie może ona zmierzać w pustkę. Zawsze wiąże nas z ludźmi, jeśli nie wprost, to przynajmniej pośrednio” [*Duch pracy ludzkiej*, wyd. III, Poznań 1957, s. 37].

Gdy uwypuklano walory osobowości, niejednokrotnie podkreślano, że są one tradycyjnie przypisywane Wielkopolanom. Akcentowano prawość, rzetelność, sumiennność, uczciwość wobec siebie i wobec drugich, niezależność myśli oraz umiłowanie prawdy i odwagę. Cechą charakterystyczną osób, a zwłaszcza urodzonych w końcu XIX i na początku XX wieku był ponadto gorący patriotyzm i ofiarność. Wielu zawdzięczało swoje osiągnięcia i sukcesy przede wszystkim wprost niezwyklej pracowitości. Wielu w bardzo trudnych warunkach o własnych siłach, dzięki wytrwałości i twórczemu uporowi zdołało osiągnąć bardzo dużo. Część osób potrafiła godzić pracę nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce.

Niektórym profesorom udało się skupić wokół siebie uczniów. Można wyróżnić kilka szkół, mianowicie: szkołę ekonomiczną, której twórcą był prof. Edward Taylor; szkołę socjologiczną, której współtwórcą i kontynuatorem był prof. Tadeusz Szczurkiewicz – uczeń prof. Floriana Znanięckiego; szkołę historii gospodarczej zapoczątkowaną przez prof. Franciszka Bujaka i prof. Jana Rutkowskiego, a umocnioną przez prof. Władysława Rusińskiego; szkołę geografii gospodarczej, której podwaliny położył prof. Stanisław Nowakowski; szkołę ubezpieczeń, której twórcami byli dr Józef Rzöska i prof. Lucjan Pokorzyński, a kontynuatorem prof. Janusz Szpunar; szkołę demografii i szkołę demetrii, których fundamenty położył prof. Stanisław Borowski pod wpływem fascynacji metodami poznańskiej szkoły historycznej i formacji statystyczno-demograficznej uzyskanej dzięki współpracy z prof. Stanisławem Waszakiem, wiernym uczniem prof. Marcina Nadobnika. Należy podkreślić, że prof. Stanisław Waszak zapoczątkował badania empiryczne prowadzone przez pracowników Uczelni. Był inspiratorem i organizatorem własnych badań, przyczyniając się do wykształcenia funkcji naukowo-badawczej Uczelni. Daje się

także wyodrębnić poznański przyrodniczy model towaroznawstwa rozpoczęty w okresie międzywojennym. Niestrudzonymi jego kontynuatorami byli przede wszystkim prof. Aleksander Lempka i dr Franciszek Szelaąg.

Największy zasięg miała i chyba największy wpływ wywarła szkoła ekonomiczna prof. Edwarda Taylora. Profesor Edward Taylor należał do najwybitniejszych ekonomistów polskich bieżącego stulecia mocno związanych z praktyką gospodarczą. Był człowiekiem prawym i miłującym prawdę, reprezentował odważnie swoje niezależne poglądy oparte na wnikliwej analizie naukowej. Był przy tym obdarzony wprost genialną intuicją wspomaganą ogromną erudycją. Kilkadziesiąt lat temu pisał „marksizm wydaje się już obecnie systemem umysłowym i ideologicznym przestarzałym, pozbawionym wartości i uroku dla przyszłości”. [*Historia rozwoju ekonomiki*, tom III, Poznań PTPN, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych tom XX, Wyd. Nakom, 1991, s. 73]. Przewidywania te spełniły się.

Profesor Edward Taylor był organizatorem pierwszego w Polsce Studium Ekonomicznego zlikwidowanego w końcu roku 1949. W gronie uczących na tym Studium znaleźli się wybitni ekonomiści, którzy byli także wykładowcami w Wyższej Szkole Handlowej i Akademii Handlowej. W czasie międzywojennym byli nimi profesorowie: Jan Rutkowski, Marcin Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Jerzy Libicki, Stefan Rosiński i Jan Zdzitowiecki. Dzięki swojej osobowości i głębokiej wiedzy prof. Edward Taylor zdobył autorytet i skupił wokół siebie w okresie międzywojennym wybitnych swoich uczniów. Byli nimi: Florian Barciński (dr h.c. AE w roku 1981), Bolesław P. Kasprówicz (dr h.c. UG w roku 1975), Jerzy Lubowicki, Stanisław Rączkowski (dr h.c. AE w roku 1994), Antoni Roszkowski, Józef Rzóśka, Antoni Skowroński, Witold Trąmpczyński, Jan Zdzitowiecki, Zbigniew Zakrzewski (dr h.c. AE w roku 1986) i inni. Wśród wymienionych osób znakomitą większość stanowią zmarli wykładowcy naszej Uczelni, wielce dla niej zasłużeni.

Podkreślając duże znaczenie więzi osobowych występujących między Uniwersytetem Poznańskim a naszą Uczelnią – co znalazło wyraz także w wielu wspomnieniach – można powiedzieć, że nabrały one innego charakteru po II wojnie światowej. Pracownicy naukowci Uczelni stali się wykładowcami Uniwersytetu. Na początku lat pięćdziesiątych nastąpiły bowiem zmiany w poznańskim ośrodku naukowym. Na skutek likwidacji Studium Ekonomicznego przeniósł się punkt ciężkości w dziedzinie nauczania dyscyplin ekonomicznych z Uniwersytetu na naszą Uczelnię. Gdy patrzy się z perspektywy czasu na problemy kształcenia ekonomistów-praktyków w okresie przemian ustrojowych w Polsce, nasuwa się następująca refleksja. Choć nie obyło się bez ofiar, to jednak udało się Akademii Ekonomicznej ocalić to, co najważniejsze. Myślę, że jest to zarówno owoc

więzi zadzierzgniętych między obu placówkami naukowo-dydaktycznymi już w okresie międzywojennym, jak i owoc oddziaływania silnych osobowości wykładowców. Część z nich była Wielkopolaninami z urodzenia, a część z wyboru – co podkreślali autorzy wspomnień.

Ważnym elementem współpracy obu Uczelni był „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Założył go w roku 1921 prof. Antoni Peretiatkowicz. Czasopismo to było organem Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego, a od roku 1928 także organem Wyższej Szkoły Handlowej. Po wojnie zdołano je reaktywować w roku 1958. Jest więc nadal wspólnym czasopismem.

Na koniec chciałabym także zaznaczyć, że wielu ze zmarłych profesorów utrzymywało żywe kontakty ze Stowarzyszeniem Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej, Akademii Handlowej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, uczestnicząc w działalności Stowarzyszenia. Przyczyniając się do więzi absolwentów z Alma Mater, budzili podziw i szacunek. Niejako w podzięce i uznaniu nadano honorowe członkostwo Stowarzyszenia prof. prof. Józefowi Górskiemu, Witoldowi Skalskiemu i Zbigniewowi Zakrzewskiemu. Również Stowarzyszenie wspomagało działalność Uczelni. Najbardziej zasłużeni otrzymali Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ustanowiony w roku 1986.

Oddając w ręce Czytelników zbiór wspomnień, niech mi wolno będzie żywić nadzieję, że publikacja *Byli wśród nas*, która, choć ma pewne niedostatki, pomoże ożywić pamięć o tych, których trud i działanie umożliwiło powstanie i rozwój Uczelni, którym absolwenci zawdzięczają swoje wykształcenie, a w pewnym stopniu także swoje postawy życiowe. Z kart opracowania wyłaniają się bowiem ludzie żywi. Ufam, że pomoże również ocalić od zapomnienia w przyszłości tych, którzy byli łącznikami między „starymi a nowymi laty”. O utrwalenie pamięci o nich, jak i o ocalenie od zapomnienia starali się wszyscy autorzy.

2. *Auolwina*

Introduction

The present is a bridge between the past and the future. Today is what counts in our activity. This activity, however, always contains a part of those who through their life, work and attitude influenced the development of their successors' personality, a part of those who lived among us. This is most clearly visible in the life of each institution of higher education, particularly that academic teachers are a kind of link between "the old and the new".

As is generally known, our University – initially the vocational Higher School of Commerce – started its activity several years after Poland regained her independence. It was founded thanks to devoted, creative and conscientious work of those who put the good of the nation and the society before their own and who were able to turn into reality the aspiration of Wielkopolska* community who felt the need to educate specialists so much required by the country's economy. The idea to establish a higher school of commerce originated in the Poznań Chamber of Commerce and Industry. The co-founders of the School were: Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski and Stanisław Waschko – managers of the Chamber – along with Sylwester Dybczyński – Head of the Department of Vocational Education at the Local School Superintendent's Office – and Leonard Glabisz – the School's first director appointed to this post in November 1925.

On November 26, 1925 the Ministry of Religious Denominations and National Education approved the School's statutes and curriculum. That day was recognized as a formal date of establishing the Higher School of Commerce (WSH). Inauguration of the first academic year – 1926/1927 was held on October 12, 1926. After twelve years, in 1938, the School obtained academic rights and was given a new name: Academy of Commerce. Professor Antoni Peretiatkowicz, director of the WSH in the years 1930 – 1938 and the first rector of the Academy, contributed significantly to the transformation of the vocational school into an academic institution. At that time, however, the Academy of Commerce still education. Transformation of the Academy of Commerce into a state multi-faculty academic institution under the name Higher School of Economics occurred on September 1, 1950. It was renamed the University of Economics as of October 1, 1974.

Thus the University is seventy years old. Its founders are no longer among us, neither are those who through their effort and work developed

* The capital of the Region is Poznań.

its activities, educating hundreds of economists needed by the country and winning fame for the Polish science. Today the Poznań University of Economics is a strong scientific and didactic centre in Poland, maintaining extensive contacts with foreign countries. Thus it is our duty to remind and to remember both the founders of the University and its lecturers, to present their personalities and their works, to bring them closer to the future generations and to save them from oblivion.

The idea of this publication which is a collection of short memories about the founders and lecturers of the University was put forward by its Rector, professor Bohdan Gruchman, who in this way wanted to celebrate the seventieth anniversary of the University, crowning his two terms of office. This by no means is an easy task. Taking up this effort the authors limited the range and character of memories basically to the founders and independent scientific research workers. According to the Rector's suggestion, a memory should contain a short characteristic of a given person's work and his/her personality. Archival materials and the author's own memories are the source of this text. Bearing this in mind, pupils or colleagues of the deceased lecturer were asked to write about him/her, believing that in this way it will be possible to get acquainted with his/her personality. The best author to recall the founders seemed to be a daughter of one of them who graduated from the School in the thirties. She was both an involuntary witness of the co-founder's troubles, hardships and struggle and at the same time a deeply involved observer.

The memories to be published were to contain both of the above-mentioned elements but their volume had to be limited. The style of writing was left to the authors. Due to the character of the publication, the authors regard notes and references as unnecessary (only a few exceptions were allowed). The text, however, includes information on the main publications of the person a particular memory is devoted to. Despite some indispensable editorial corrections, the individual style of each author was retained. I should like to admit that when no authors were available, the already published materials were reprinted with some necessary, supplementary remarks.

The present collection contains memories about the founders and professors who were the School lecturers both in the period between the wars and after World War II. Although the collection contains a lot of memories, it is by no means complete. For obvious reasons there are no memories about some lecturers in economics, law and pedagogics who worked for the School in the first twelve years of its existence. It was only possible to obtain some information about all the deceased lecturers in commodity sciences from the inter-war period. It was a fortunate coincidence that professor Aleksandra Smoczkiewiczowa and Hanna Maciejewska (former

director of the Main Library) published in the *Kronika Miasta Poznania* (1988, N°. 3, pp. 77–87) a paper entitled “The beginnings of higher studies of commodity sciences in Poznań”. Basing on that publication, the present collection of short biograms of all the mentioned lecturers in commodity sciences who worked at our University in the years 1926–1939. Hopefully in the future it will be possible to collect all the missing biograms. May I take the liberty to suggest that this should be done in the second edition to celebrate the 75th anniversary of our University.

Filling the information gap about the deceased lecturers, it should be underlined that from the very beginning of our School’s existence the Poznań University offered assistance through its lecturers who worked at the newly created school. The Senate of the Poznań University made an appropriate resolution, fully approved by the Ministry of Religious Denominations and National Education. Old time-tables preserved in the Main Library of our University show that in the academic year 1926/1927 seven professors from the Poznań University lectured in the Higher School of Commerce. These were: Alfred Denizot – physics (until 1930/1931), Antoni Korczyński – organic chemistry (until 1930/1931), Tadeusz Miłobędzki – inorganic chemistry (until 1928/1929), Marcin Nadobnik – statistics, Stanisław Nowakowski – economic geography, and in the successive years also trade geography of Poland and economic geography of the USSR (until 1937/1938). After his death his place was taken by Florian Barciński. Alfred Ohanowicz had lectures on civil law together with basics of legal sciences (until 1933/1934), his successor was Józef Górski (honoris causa doctor from our University in 1976). Antoni Peretiatkowicz lectured in state sciences and in the subsequent years also in constitutional law, administrative system, political system and political trends in Poland (against political views in Europe).

With a growing number of students in the successive years and yearly specialistic courses at the School, other academic teachers from the Poznań University took up lectures in the Higher School of Commerce. Until the breakout of World War II professor Edward Taylor had been the most active lecturer. His lectures included industrial policy, principles of cooperatives, business conditions, post-war economic problems, finances and fiscal law (only in 1936/1937). Until 1935/1936 the latter was lectured by Emil Schmidt and from 1937/1938 – by Jan Zdzitowiecki. Social economics in the years 1937/1938 was taught by Stefan Zaleski. In the academic year 1938/1939 that lecture was taken over by an independent research worker of the Academy of Economics – Antoni Roszkowski. Stefan Zaleski lectured also in the scientific principles of labour organisation until 1937/1938. Stefan Rosiński had two jobs – at the Poznań University and at the Higher School of Commerce. His lectures covered money, credits, banks, stock ex-

changes (the latter taken over in 1935/1936 after Tadeusz Adamczewski), trade policy, industrial policy and transport policy. Jan Hryniewiecki lectured in commercial law, maritime law and additionally in certain years in overseas trade, general principles of legal procedure and bankruptcy law. Until 1930/1931 legal procedures were taught by Bronisław Stelmachowski and international law – by Bohdan Winiarski. Julian Hubert lectured in labour legislation and social insurance and Stanisław Kasznica – in press law and copyright law (after the war he was asked to give lectures in administrative law at the Academy of Commerce). Józef Sułkowski lectured in trade law, bill of exchange and cheque law and he was later substituted by Józef Górski. Romuald Paczkowski taught civil law in the years 1937/1938–1938/1939 only as part of the Course for Accountants – Auditors. The subject of the lectures by Tadeusz Szczurkiewicz was modern trends in sociology and the sociology of education. Professors lecturing in pedagogics at the Poznań University offered their assistance at the Higher Course in Pedagogics led by our school. Stefan Błachowski taught psychotechnics, general and pedagogical psychology whereas Stanisław Tync – contemporary trends in pedagogics.

During the inter-war period still other lecturers who were the professors of the Poznań University cooperated with our School. Among them were: Bronisław Dembiński, Stanisław Pawłowski and other research workers of the University. Moreover, lectures were also given by outstanding, highly qualified practitioners. All of them are dead.

The following professors of the Poznań University were most closely and for the longest period linked with the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce: Marcin Nadobnik, Antoni Peretiatkowicz and Edward Taylor. All of them were members of the School's authorities. As has already been mentioned, Antoni Peretiatkowicz was the Director and the Rector in the years 1930–1939. Marcin Nadobnik and Edward Taylor were the members of the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce Superintendent's Office. Unfortunately, all of them were deprived of the right to lecture at the Higher School of Economics in results of severe post-war regime. Only professor Edward Taylor was asked to lead a seminar in economics for the junior teachers of the Higher School of Economics in the summer term of 1956/1957. Several persons participated in that seminar. Then formal connections between the Professor and the School were severed, however in practice they still continued. Several scientific research workers of the Higher School of Economics participated in the theoretical-economic seminar for advanced junior teachers of economics led by professor Edward Taylor at the Poznań University until the end of 1960 when he retired*.

In the early fifties professor Stefan Rosiński and professor Jan Zdzitowiecki who had been working at our School in the inter-war period, were

forced to leave. At the local conference held in May 1951 on the occasion of the First Congress of the Polish Science they were accused that their lectures lacked the “class” approach. Professor Marcin Nadobnik was charged with the same accusation.

During the Second World War many people connected with our School died the soldier’s death or become victims of terror. Among them were distinguished members of the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce: Zygmunt Arendt (language teacher), Bronisław Dembiński (professor of the Poznań University), Franciszek Konieczny (lecturer), Adam Łukaszewicz (professor at the Poznań University), Romuald Pawłowski (professor at the Poznań University), Cyryl Ratajski (president of the City of Poznań, member of the Superintendent’s Office of Higher School of Commerce – Academy of Commerce), Marcin Ratkowski (assistant at the Academy of Commerce), Stanisław Robiński (member of the Superintendent’s Office of the Higher School of Commerce, Father Antoni Roszkowski (professor of the Academy of Commerce), Stanisław Salkowski (lecturer), Włodzimierz Seydlitz (Chairman of the Superintendent’s Office of the Academy of Commerce and lecturer), Michał Sobeski (professor of the Poznań University), Bronisław Stelmachowski (professor of the Poznań University), Jan Wiertelak (professor of the Academy of Commerce and its Vice-Rector), Zygmunt Zaleski (Vice-President of Poznań, member of the Superintendent’s Office).

Supplementing the information. I should like to add that during the inter-war period only six permanent Chairs were established and staffed. These were (in the order of their establishment) the following Chairs: Accountancy and Analysis of Balances [prof. Witold Skalski]; Social Economics (prof. Stefan Rosiński); Technology and Commodity Sciences (prof. Jan Wiertelak); Finances and Economic Policy (prof. Antoni Roszkowski); Commercial Law (prof. Józef Górski); Economic Geography (prof. Florian Barciński). Immediately after the war, thanks to intensive activities of Rector profesor Górski three more Chairs were established as of June 21, 1945:

* These were co-workers of prof. Janusz Wierzbicki: Emilia Denek, Zenobia Knakiewicz, Stefan Ochociński, Jerzy Wolniak and Ludwik Dziewolski who did not work at the School at that time. Out of this group Z. Knakiewicz and S. Ochociński were given the subjects of their PhD dissertations by prof. E. Taylor. Prof. E. Taylor entrusted Z. Knakiewicz with special confidence, handig her – without a word – a typescript of the fourth part (*Socjalizm*) of his work *Historia rozwoju ekonomiki* which due to censorship could not be published in the mid-fifties. For over twenty years no one knew about this typescript. It served as a basis for volume III of *Historia rozwoju ekonomiki* published by PTPN in 1991.

Public Law (prof. Antoni Peretiatkowicz); Organisation of Enterprises (Józef Rzóska, performing the function of professor) and from February 21, 1948 – Antoni Skowroński, performing the function of professor); Foreign Trade (Stanisław Waschko, performing the function of professor). The next two Chairs were created on February 21, 1948. Those were: the Chair of Insurance (Józef Rzóska, performing the function of professor) and the Chair of Transport (Bolesław P. Kasprowicz, performing the function of professor). Eleven Chairs had already existed when the School was transformed into the state Higher School of Economics (WSE). With the establishment of the WSE sixteen Chairs were created, namely the Chairs of: Marxism-Leninism (Piotr Kędzierski, performing the function of professor); Political Economics (Władysław Rusiński, performing the function of professor); Law (prof. Józef Górski); Economic Geography (prof. Florian Barciński); Planning of the National Economy (Seweryn Kruszczyński, performing the function of professor); Finances and Credits (prof. Stefan Rosiński); Financial Planning (Kazimierz Wandelt, performing the function of professor); Public Finance (Jan Zdzitowiecki, performing the function of professor); Banking (tutor – licen. Stefan Żardecki); Insurance (tutor – prof. Józef Górski); Accountancy (prof. Witold Skalski); Statistics (prof. Marcin Nadobriik); Economics of Trade (Zbigniew Zakrzewski, performing the function of professor); Organisation and Technique of Trade (Lechosław Siejak, performing the function of professor); Commodity Sciences (Franciszek Szelaż, performing the function of professor); Chemistry (Maciej Wiewiórowski, performing the function of professor).

Along with reorganisation of the School, or at the beginning of the fifties, all the Chairs established in the period 1945–1948 were liquidated. Only the Chair of Insurance was left. Professor Józef Górski was in charge of it. The first Head of this Chair Józef Rzóska, performing the function of professor, was sent to prison for political reasons. However, it must be underlined that the above-mentioned organisational units were later on reactivated either as Chairs of Departments. This occurrence many years later after the period of severe regime. The Chair of Public Law was the only one not to be reactivated.

Out of the „old” Chairs the following ones were substantially transformed: Social Economics, the Chair of Finance and the Chair of Economic Policy. The latter was reorganised several times. First it was transformed into the Chair of Public Finances, later into the Chair of Budget, and in 1958/1959 it became a part of the Chair of Finance. The organisational structure of the School underwent numerous changes. As a result, in the academic year 1996/1997 there exist fifty Chairs which constitute three faculties, namely: the Faculty of Economics, the Faculty of Management and the Faculty of Commodity Sciences.

The present publication contains 63 memories (including 8 short biograms) classified into three groups. Basically they refer to the founders and lecturers. Two memories classified in the group "the remaining employers" are an exception. Respect was paid in this way to people who occupy a special place in the memory of graduates and in the School's history. The construction and character of memories are differentiated. As has already been mentioned the authors were free in this respect, therefore some memories contain evaluation of scientific achievements. However, the authors always tried to expose personality traits and the range of activities of a given person.

It is worth mentioning that the dominant feature of those to whom the memories are devoted was organic work. It was initiated in the Wielkopolska by Karol Marcinkowski. The substance and nature of such work was most adequately defined by Bolesław Prus. According to him: "Wise and conscientious work, not expected to bear fruit a week after seeds were planted, breaks through the mountains and casts bridges over the abyss" (*Do dzieła*, seria „Perełki”, №. 10). The heart of the properly understood work was clearly identified by Cardinal Stefan Wyszyński who said: "work is a strive directing one human being towards another: it cannot aim at emptiness. It always links us with people, if not directly, at least indirectly" (*Duch pracy ludzkiej*. Wyd. III. Poznań: 1957, p. 37).

When personality traits were presented, the authors frequently emphasised that these virtues are traditionally attributed to the inhabitants of Wielkopolska. They underlined integrity, reliability, conscientiousness, honesty to oneself and to others, independence of opinions, truthfulness and courage. Moreover, a characteristic feature of these people, particularly those born at the turn of the 19th and 20th century was avid patriotism and generosity. Many of their achievements and successes resulted from incredibly hard work. Many of them under very difficult conditions thanks their own effort, persistence and creative self will managed to achieve a lot. Some of them were able to reconcile the job of an academic teacher with practical activities.

Some professors were able to gather many disciples around them. Several schools could be differentiated, namely: the Poznań the economic school established by prof. Edward Taylor; the sociological school whose co-founder and continuator was prof. Tadeusz Szczurkiewicz – the pupil of prof. Florian Znaniński; the school of economic history initiated by prof. Franciszek Bujak and prof. Jan Rutkowski and consolidated by prof. Władysław Rusiński; the school of economic geography founded by prof. Stanisław Nowakowski; the school of insurance created by Dr. Sc. Econ. Józef Rzóśka and prof. Lucjan Pokorzyński and continued by prof. Janusz

Szpunar; the school of demography and the school of demometry founded by prof. Stanisław Borowski who was fascinated by methods of the Poznań school of history and statistical-demographic formation obtained through cooperation with prof. Stanisław Waszak, a faithful disciple of prof. Marcin Nadobnik. It should be underlined that prof. Stanisław Waszak initiated empirical studies carried out by scientific workers of our School. He organised his own studies contributing towards the development of the School's scientific-research function. One can also differentiate the Poznań natural model of commodity sciences initiated in the inter-war period. Its brave continuators were above all prof. Aleksander Lempka and Dr. Sc. Chem. Franciszek Szeląg.

The economic school of prof. E. Taylor had the widest range and the greatest impact. Being closely linked to the economic practice, prof. E. Taylor belonged to the most outstanding Polish economists of this century. He was indeed a truthful and righteous man, courageous in presenting his independent views based on meticulous scientific analysis. At the same time he was gifted with a truly exceptional intuition supported by enormous knowledge. Many years ago he wrote "today marxism seems to be an obsolete intellectual and ideological system, deprived of values and charm for the future" (*Historia rozwoju ekonomiki*. Tom III. Poznań: PTPN, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych Tom XX, Wyd. Nakom, 1991, p. 73). His prophecies came true.

Prof. E. Taylor was the organiser of the first Polish Department of Economic Sciences, liquidated at the end of 1949. Among its teachers were outstanding economists who were also the lecturers at the Higher School of Commerce and the Academy of Commerce. During the inter-war period these were the following professors: Jan Rutkowski, Marcin Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Janusz Libicki, Stefan Rosiński and Jan Zdzitowiecki. Thanks to his personality and profound knowledge, prof. E. Taylor won great authority and in the inter-war period he gathered his outstanding disciples around himself. These were: Florian Barciński (honoris causa doctor from Poznań University of Economics, 1981), Bolesław P. Kasprowicz (honoris causa doctor, Gdańsk University, 1975), Jerzy Lubowicki, Stanisław Raczkowski (honoris causa doctor from our University, 1994), Antoni Roszkowski, Józef Rzóska, Antoni Skowroński, Witold Trampczyński, Jan Zdzitowiecki, Zbigniew Zakrzewski (honoris causa doctor from our University, 1986) and others. Among the above mentioned scientists a great majority are the deceased lecturers of great merit to our School.

Emphasising the importance of interpersonal links between the University of Poznań and our School – which found its reflection in many memories – one may say that these links changed their nature after World War II.

Scientific workers of our School became the lecturers of the University. At the beginning of the fifties there occurred changes in the Poznań scientific centre. In result of the liquidation of the Department of Economic Sciences the point of gravity in the field of economic sciences was shifted from the University to our School. When looking back at the problems of educating economists-practitioners in the period of systemic changes in Poland, one may come to the following conclusion: although there were many victims, still the University of Economics managed to save what was the most significant. I think this is the result of the links established between both scientific-academic institutions already in the inter-war period as well as of the impact of the strong personalities of the lecturers. Some of them were the native inhabitants of Wielkopolska, others chose to live and work here – as is underlined by the authors of the memories.

An important element in the cooperation of both Schools was “Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, founded in 1921 by prof. A. Peretiatkiewicz. This journal was the organ of the Faculty of Law and Economics of the Poznań University, the Poznań Society of Friends of Science and The Legal and Economic Society and from 1928 – also the organ of the Higher School of Commerce. After the war it was possible to reactivate it in 1958. Thus it continues to be a joint journal.

Finally, I should like to underline that many of the deceased professors maintained lively contacts with the Association of the Graduates of the Higher School of Commerce, Academy of Commerce, Higher School of Economics and the University of Economics in Poznań. Contributing to the links of the graduates with their Alma Mater, they were admired and respected. As an expression of gratitude and recognition the honorary membership of the Association was awarded to prof. J. Górski, prof. W. Skalski and prof. Z. Zakrzewski. The Association also supported the School’s activities. The most deserving received a Medal of Honour for Merits for the University of Economics in Poznań, approved in 1986.

Handing this collection of memories over to the readers, may I cherish the hope that the publication – They were among us – which is not free from some shortcomings, will help us to remember those whose effort and activity made it possible to establish and develop our School, to whom graduates should be grateful for their education and to a certain extent for their attitudes. Living people emerge from the pages of this publication. I trust that it will also help to save from oblivion those who were the links between “the old and the new”. All the authors did their best to accomplish this task.

Zenobia Knakiewicz

Translated by Ewa Kotkowska and Bernadetta Rosada

*Człowiek nie tylko jest sprawcą swoich czynów,
ale przez te czyny jest zarazem w jakiś sposób
„twórcą samego siebie”.*

Jan Paweł II

Współzałożyciele Wyższej Szkoły Handlowej

Sylwester Dybczyński

1878–1946

Zmarły 30 października 1946 roku Sylwester Dybczyński zasłużył się Uczelni przede wszystkim jako współzałożyciel. Położył duże zasługi jako zamiłowany pedagog, prawy i odważny człowiek oraz organizator szkolnictwa zawodowego w Wielkopolsce po odzyskaniu niepodległości. Dewizą jego życia była praca organiczna. Urodził się w roku 1878 w Pleszewie. Tamże ukończył w roku 1900 Seminarium Nauczycielskie, a na-

stępnie studiował na Akademii Handlowej w Lipsku. Przed I wojną światową rozpoczął swoją pracę nauczyciela w Kobylnicy. Później uczył w Tucholi. Zaraz po skończeniu wojny przeniósł się do Poznania. Podjął pracę w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, prowadząc początkowo sprawy szkolnictwa zawodowego. Na zlecenie Naczelnej Rady Ludowej zorganizował szkolnictwo zawodowe w Wielkopolsce. Przyjął także stanowisko pierwszego dyrektora Miejskiej Szkoły Handlowej w Poznaniu.

W nowo zorganizowanym Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu objął w roku 1921 funkcję kierownika Wydziału Szkolnictwa Zawodowego i pełnił ją około dwudziestu lat. Dostrzegłszy potrzebę zorganizowania w Wielkopolsce wyższej uczelni handlowej, żywo interesował się tą sprawą i był jej orędownikiem. Na przykład na posiedzeniu Zarządu Miejskiej Szkoły Handlowej 3 czerwca 1925 roku uzasadnił potrzebę utworzenia takiej uczelni na poziomie akademickim. Głównie dzięki Niemu podjęta dwa miesiące przedtem przez Izbę Przemysłowo-Handlową inicjatywa utworzenia wyższej szkoły handlowej w Poznaniu znalazła przychylne poparcie Kuratorium.

Sylwester Dybczyński brał czynny udział w pracach organizacyjnych przyszłej Uczelni. Wszedł w skład pierwszego grona nauczającego Wyższej Szkoły Handlowej, która rozpoczęła swoją działalność inauguracją 12 października 1926 roku. W nowo utworzonej Uczelni wykładał naukę o handlu, pedagogikę i organizację szkolnictwa zawodowego. Gdy utworzono Studium Pedagogiczne został pierwszym jego kierownikiem. W ce-

Iu pogłębienia wiedzy w zakresie swojej specjalności, przebywał w latach 1927–1928 jako stypendysta w Międzynarodowym Instytucie przy Columbia University w Nowym Jorku (International Institute Columbia University), który należy do jednej z najstarszych i najpoważniejszych amerykańskich szkół wyższych. Przeprowadził tam badania dotyczące organizacji szkolnictwa zawodowego i dydaktyki nauk handlowych.

W okresie okupacji mieszkał w Częstochowie. Włączył się aktywnie w nurt tajnego nauczania. Doceniając Jego doświadczenie i odwagę, powołano Go na tajnego kuratora Szkolnictwa Zawodowego przy Okręgu Szkolnym Ziem Zachodnich. Zaraz po ustaniu walk wojennych powrócił w roku 1945 do Poznania. Pełnił funkcję naczelnika Wydziału Szkolnictwa Zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu oraz kontynuował w Akademii Handlowej wykłady z pedagogiki i organizacji szkolnictwa zawodowego.

Swoje doświadczenia i przemyślenia pozostawił w publikacjach. Jego dorobek piśmienniczy obejmuje artykuły w czasopismach pedagogicznych i gospodarczych. Poruszał w nich sprawy szkolnictwa zawodowego, dydaktyki i metodyki nauk handlowych. Przez całe życie pedagogika była Jego pasją. Służył zarówno szkolnictwu średniemu, jak i wyższemu, tak jak umiał najlepiej, będąc zawsze przyjacielem młodzieży.

Hanna Maciejewska

Leonard Glabisz

1878–1951

W wieku osiemdziesięciu lat 10 września 1951 roku zmarł dr Leonard Glabisz, pierwszy dyrektor Wyższej Szkoły Handlowej. Na Jego barkach spoczywało wiele spraw organizacyjnych związanych z uruchomieniem i funkcjonowaniem nowej wyższej szkoły. Nie było to łatwe, mimo że na razie Uczelnia ta miała charakter zawodowy. Urodził się 27 grudnia 1871

roku w Pamiątkowie k. Szamotuł. Po ukończeniu gimnazjum w Poznaniu studiował ekonomię polityczną w Lozannie, Krakowie i Monachium, gdzie w 1905 roku uzyskał stopień doktora ekonomii na podstawie pracy: *Die Agrarverhältnisse in Polen d. XVI Jahrhunderts*. Praktykę zawodową odbył w bankach w Nowym Jorku i Berlinie. Uzupełniał swoje studia w Paryżu, Wiedniu i we Włoszech. W latach 1914–1915 pracował w Lozannie w Centralnej Agencji Polskiej, a od 1917 roku w tamtejszym Oddziale Polskiego Komitetu Narodowego w Paryżu. Równocześnie z tą pracą wykładał ekonomię polityczną w Szkole Nauk Politycznych w Lozannie. Był także prezesem Towarzystwa Naukowego przy tamtejszym Uniwersytecie.

Po powstaniu państwa polskiego powrócił do kraju w 1919 roku. Pracował w przemyśle i bankach. Był członkiem Rady Nadzorczej Polskiego Banku Krajowego w Warszawie oraz członkiem Zarządu Głównego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Osiedlwszy się w Poznaniu został prezesem Zarządu Głównego Uniwersytetów Ludowych w Poznaniu.

Gdy Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu podjęła w czerwcu 1925 roku decyzję o utworzeniu Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu, rozpoczęły się intensywne prace przygotowawcze z tym związane. Ogłoszono także konkurs na stanowisko dyrektora tejże Uczelni. Na podstawie tego konkursu, rozstrzygniętego 12 listopada 1925 roku, dr Leonard Glabisz został powołany na dyrektora przyszłej Wyższej Szkoły Handlowej. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło Go na to stanowisko pismem z 17 lipca 1926 roku.

Już z chwilą powołania na stanowisko dyrektora dr Leonard Glabisz przystąpił do opracowania założeń organizacyjnych przyszłej Uczelni i jej statutu. Opierając się na przyjętej koncepcji jednowydziałowej trzyletniej uczelni oraz wstępnych założeniach organizacyjnych, nakreślonych przez Stanisława Waschkę, opracował jej statut. Włączył się także do intensywnych prac nad planem nauczania kierowanych przez dr. Stanisława Waschkę od połowy roku 1925. Prace organizacyjne przebiegały bardzo sprawnie. Doktor Leonard Glabisz zasłużył się jako autor statutu, współautor pierwszego programu nauczania oraz pierwszy dyrektor WSH.

Doktor Leonard Glabisz był również wykładowcą. Wykładał ekonomię polityczną. Był przyjacielem młodzieży. Młodzież akademicka powołała Go na Członka Honorowego Bratniej Pomocy Studentów Studentek WSH. Zachował się we wdzięcznej pamięci absolwentów przede wszystkim jako współorganizator Uczelni i pierwszy dyrektor.

Hanna Maciejewska

Franciszek Maciejewski 1879–1948

Zmarły 9 stycznia 1948 roku Franciszek Maciejewski, wybitny praktyk i ofiarny społecznik, położył duże zasługi dla rozwoju gospodarczego Wielkopolski. Zajmuje także szczególne miejsce w historii Wyższej Szkoły Handlowej przekształconej w roku 1938 w Akademię Handlową. Należy do współorganizatorów tej Uczelni, zasłużył się przede wszystkim jako jej współtwórca i wieloletni członek Kuratorium i Fundacji

WSH. Był związany z Uczelnią przez całe życie. Urodził się 11 września 1879 roku w Kobylinie. Po ukończeniu Seminarium nauczycielskiego w Rawiczu podjął pracę jako nauczyciel w Wierzbnie, pow. Ostrów Wlkp. W latach 1907–1914 nauczał w Szkole Handlowej w Berlinie. Tam też podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej, przerwane powołaniem do armii pruskiej w roku 1914. Przydzielono Go do administracji wojskowej w Spandau koło Berlina, skąd mógł nadal działać w Polonii Berlińskiej.

Zaraz po skończonej wojnie, w roku 1919 przeniósł się do Poznania. Podjął zlecenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i zorganizował Urząd dla Handlu Zagranicznego przy Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Był jego kierownikiem do czasu likwidacji tej instytucji w roku 1920. Następnie pracował w przemyśle, pełniąc funkcję członka zarządu i dyrektora przedsiębiorstw przemysłowych. Od roku 1932 był wiceprezesem Związku Fabrykantów, a od roku 1935 jego prezesem. Był również prezesem Związku Obrony Przemysłu Polskiego i Związku Obrony Kresów Zachodnich. Pełniąc te funkcje, położył duże zasługi dla rozwoju przemysłu rodzimego. Propagował rozwój krajowej produkcji i walczył ze zbędnym importem.

Równoległe z tą pracą udzielał się aktywnie w pracach Izby Przemysłowo-Handlowej. Od roku 1923 pełnił funkcję radcy prawnego Izby, a od roku 1926 wiceprezesa ds. przemysłu oraz członka kilku komisji, a mianowicie administracyjnej, handlu zagranicznego, samorządowej i skarbowej. Był także członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Rzeczoznaw-

ców Księgowych przy Izbie Przemysłowo-Handlowej. Będąc ściśle związany z Izbą, zasłużył się przy powoływaniu i organizacji Wyższej Szkoły Handlowej oraz budowy gmachu Uczelni. Aktywnie i ofiarnie współpracował z Izbą Przemysłowo-Handlową, będącą formalnym założycielem i początkowo także faktycznym właścicielem tej Uczelni. Od chwili utworzenia WSH był członkiem Kuratorium Uczelni, a od roku 1935, po wyodrębnieniu jej z agend Izby Przemysłowo-Handlowej, członkiem Fundacji WSH (a następnie Akademii Handlowej). Wspierał przez kilka lat prace samorządu studenckiego, pełniąc funkcję kuratora Bratniej Pomocy Studentek i Studentów WSH. Był przyjacielem młodzieży. Niejako w podzięce młodzież akademicka nadała Mu członkostwo honorowe Bratniej Pomocy. Był także członkiem Korporacji Gedania Posnaniensis.

W roku 1939 został wysiedlony do Częstochowy. Zarządzał tu Hurtownią Galanteryjną. Będąc z natury społecznikiem, zorganizował Komitet Pomocy Wysiedlonym, który został przekształcony później w Polski Komitet Pomocy Społecznej, podlegający Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO) w Krakowie. Organizacja ta od maja 1940 roku zespoliła wszystkie organizacje pomocy społecznej, współdziałając z PCK. Franciszek Maciejewski był prezesem oddziału częstochowskiego RGO do roku 1945.

Gdy w roku 1945 ustały działania wojenne na terenie Wielkopolski wrócił do Poznania i kontynuował swoje prace, przerwane wybuchem wojny. Pełnił nadal funkcje wiceprezesa Izby Przemysłowo-Handlowej i prezesa Związku Fabrykantów, który wkrótce przekształcono w Związek Przemysłowców. Jako prezes tego Związku organizował w nowych warunkach przemysł wielkopolski. Aktywnie działał nie tylko w dziedzinie gospodarczej. Gdy w roku 1946 zmieniono strukturę administracyjną Kościoła katolickiego w Polsce i przeniesiono stolicę prymasowską z Poznania do Warszawy współorganizował uroczystość pożegnalną prymasa Polski, ks. kardynała Augusta Hlonda związaną z tym przeniesieniem.

Wielostronna działalność Franciszka Maciejewskiego doczekała się uznania w formie odznaczeń państwowych. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta, Krzyżem Zasługi oraz Medalem Zasługi Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Dewizą Jego pracowitego życia była praca organiczna. Był jej wierny w całej swojej działalności.

Hanna Maciejewska

Stanisław Pernaczyński 1872–1930

Zmarły w roku 1930 dr Stanisław Pernaczyński, prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, wybitny działacz gospodarczy i społeczny, położył ogromne zasługi dla rozwoju Wielkopolski oraz rozwoju szkolnictwa i nauki w tym regionie kraju. Zajmuje On poczesne miejsce wśród współtwórców Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu – drugiej wyższej uczelni, którą utworzono w stolicy Wielkopolski po odzyskaniu

niepodległości. Przez blisko trzydzieści lat swojego twórczego i pracowitego życia był związany z Poznaniem.

Urodził się 11 kwietnia 1872 roku we Wrześni. Uczęszczał do gimnazjum we Wrocławiu i Gnieźnie, gdzie zdał maturę. Studiował prawo w Berlinie, a ekonomię w Monachium. Doktoryzował się na podstawie rozprawy o frachtach kolejowych i wodnych na zboże i mąkę (*Die Eisenbahn u. Wassertarife für Getreide u. Mehl in der Provinz Posen*). Po studiach podjął pracę zawodową w przemyśle drzewnym. Uczył w Grudziądzu. Był członkiem patriotycznych organizacji polskich.

W roku 1902 przeniósł się do Poznania. Założył tu własny bank pod firmą: Bank Kratochwil & Pernaczyński, którego celem było finansowanie polskich przedsiębiorstw. Od roku 1904 zasiadał w ówczesnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Wykładał bankowość na kursach z ekonomii dla miejscowej inteligencji. Prowadzono je w latach 1905–1910 w Pałacu Działyńskich w Poznaniu. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc w latach 1908–1921 funkcję sekretarza tego Towarzystwa. Od roku 1918 był członkiem Zarządu Banku Spółek Zrobkowych w Poznaniu, który stanowił centralę finansową spółdzielczych banków zrzeszających polskich rzemieślników, kupców i rolników w zaborze pruskim.

Po odzyskaniu niepodległości jeszcze bardziej zintensyfikował swoją działalność. W latach 1919 i 1921 uczestniczył w pertraktacjach związanych z Genewską Konwencją dotyczącą Górnego Śląska. Została ona pod-

pisana przez Polskę i Niemcy 15 maja 1922 roku. Dekretem Naczelnej Rady Ludowej (utworzono ją w 1916 roku w Poznaniu, początkowo działała tajnie, a od 11 listopada 1918 roku jawnie), powołano Go na komisarza Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Po wyborach przeprowadzonych w roku 1923 został jej prezesem. Pełnił tę funkcję do swojej śmierci w roku 1930. Położył duże zasługi dla rozbudowy gospodarki Wielkopolski i dla przekształcenia niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej w polską organizację gospodarczą. Włączył się w nurt prac związanych z organizacją pierwszej polskiej wystawy powszechnej (tzw. Pewuka), która odbyła się w Poznaniu w roku 1929. W latach 1926–1930 był członkiem Rady Głównej Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu i jej Komisji Rewizyjnej. Ponadto pełnił funkcję prezesa rad nadzorczych: Banku Wzajemnych Ubezpieczeń Vesta, Giełdy Pieniężnej, Browaru i Słodowni w Kobylepolu oraz firmy Hartwig-Kontorowicz.

Mimo nawału pracy udzielał się społecznie w związkach zawodowych i społecznych. Brał czynny udział w Związku Bankowców w Polsce, Oddział w Poznaniu. Założył Bratnią Pomoc Kupiecką. Wygłaszał odczyty na kursach prowadzonych przez organizacje kupieckie. Znalazł też czas na publikacje. Publikował artykuły w czasopismach gospodarczych oraz napisał pracę: *Stan i potrzeby przemysłu i handlu b. Dzielnicy Pruskiej* (Poznań 1924).

Szczególne zasługi położył dr Stanisław Pernaczyński w dziedzinie utworzenia w Poznaniu szkoły handlowej wyższego stopnia. Inicjatorem tego pomysłu był dr Stanisław Waschko, syndyk Izby Przemysłowo-Handlowej. Jako urzędujący prezes IPH gorąco poparł tę inicjatywę i czynnie włączył się do prac z tym związanych. Na tymczasową siedzibę przyszłej Uczelni przeznaczył budynek przy al. Karola Marcinkowskiego 3, dotychczas zajmowany przez Izbę. Dla swoich celów Izba nabyła nowy budynek przy ul. Adama Mickiewicza 30. Ofiarnie uczestniczył we wszystkich pracach organizacyjnych, a zwłaszcza w ustaleniu programu nauczania, w powołaniu zespołu pedagogicznego i w finansowaniu tego przedsięwzięcia. W celu czuwania nad działalnością i finansami WSH utworzono Kuratorium tej uczelni, był pierwszym jego prezesem, w czasie 1926–1930.

W uznaniu Jego ogromnych zasług został odznaczony Krzyżem Komandorskim Polonia Restituta. W pamięci pierwszych wychowanków Uczelni pozostał także jako przyjaciel i opiekun młodzieży.

Hanna Maciejewska

Stanisław Waschko

1895–1984

Docent dr Stanisław Waschko zmarł 20 września 1984 roku. Zmarły zapisał się chlubnie w historii rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu jako inicjator utworzenia w stolicy Wielkopolski akademickiej uczelni handlowej i realizator tego przedsięwzięcia, współzałożyciel tej Uczelni – będącej zaczątkiem dzisiejszej Akademii Ekonomicznej, pomysłodawca budowy odrębnego gmachu Uczelni i osobiście zaangażowany realizator tej

budowy. Swoją działalnością organizacyjną i dydaktyczną był związany z nowo powstałą Uczelnią przez blisko ćwierć wieku. Był wierny Poznaniowi i Wielkopolsce przez ponad czterdzieści lat swej twórczej pracy.

Urodził się 7 kwietnia 1895 roku w Tarnobrzegu. Uczęszczał do gimnazjum typu klasycznego w Samborze, które ukończył w 1913 roku. Studia przerwane służbą w armii austriackiej, niewolą rosyjską i służbą w wojsku polskim ukończył w 1920 roku na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu we Lwowie. Tam też uzyskał doktorat prawa w roku 1924. Osiedlił się w Poznaniu w roku 1919. W latach 1919–1922 pracował jako kierownik Urzędu Rozdzielczego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej w Poznaniu. Po likwidacji tego Ministerstwa związał się na długie lata z Izłą Przemysłowo-Handlową w Poznaniu. Był najpierw zastępcą syndyka, a w okresie 1924–1939 i 1945–1950 dyrektorem Izby. Na tym stanowisku pozostał aż do likwidacji Izby w roku 1950. Swoją wiedzą, zmysłem organizacyjnym i energią przyczynił się do rozwoju Izby oraz przemysłu i handlu Wielkopolski.

W czasie okupacji niemieckiej pracował w Warszawie w firmie Transactor w charakterze prokurenta. Po upadku Powstania Warszawskiego przebywał w Częstochowie, gdzie wspólnie z byłymi radcami Izby Przemysłowo-Handlowej przygotowywał plany reaktywowania tej Izby i organizacji gospodarki Wielkopolski po II wojnie światowej.

Doktor Stanisław Waschko położył szczególne zasługi w utworzeniu Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Pomysł założenia takiej Uczelni

wyszedł z Izby Przemysłowo-Handlowej. Z inicjatywą jej utworzenia wystąpił dr Stanisław Waschko na posiedzeniu Komisji Administracji Izby Przemysłowo-Handlowej 3 kwietnia 1925 roku. Projekt ten był odbiciem życzeń społeczeństwa Wielkopolski. Społeczeństwo odczuwało bowiem potrzebę kształcenia specjalistów dla celów tworzenia nowych przedsiębiorstw przemysłowych oraz handlowych w warunkach powstałych po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu niepodległości przez Polskę. Projekt ten spotkał się z uznaniem ówczesnych władz Izby (dr Stanisław Pernaczyński, Franciszek Maciejewski). Izba zaakceptowała pomysł 17 czerwca 1925 roku i powierzyła dr. Stanisławowi Waschce realizację tego przedsięwzięcia. Decyzja ta zyskała poparcie Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu, zwłaszcza że kierownik Wydziału Szkolnictwa Zawodowego tegoż Kuratorium, Sylwester Dybczyński, postulował także na posiedzeniu w Miejskiej Szkole Handlowej 3 czerwca 1925 roku, utworzenie w Poznaniu uczelni handlowej na poziomie akademickim.

Po czerwcowej uchwale Izby rozpoczęły się intensywne prace nad kształtem i finansowaniem nowej Uczelni, planem nauczania i powołaniem zespołu nauczającego. Pracami kierował dr Stanisław Waschko. Źródłem finansowania wspomnianego dzieła miały być zarówno dodatki do państwowego podatku przemysłowego, przeznaczonego na finansowanie szkolnictwa zawodowego, jak i dotacje Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W pracach organizacyjnych aktywnie uczestniczył również dr Leonard Glabisz, powołany w drodze konkursu na stanowisko dyrektora Uczelni 12 listopada 1925 roku. Zatwierdzenie statutu Uczelni i planu nauczania nastąpiło 26 listopada 1925 roku. Tenże dzień uznano za datę formalnego powołania nowej Uczelni. Założycielką Uczelni pod nazwą Wyższa Szkoła Handlowa była Izba Przemysłowo-Handlowa. Pierwsze posiedzenie Rady Profesorów odbyło się 10 października 1926 roku z udziałem 25 osób, uczestnikiem Rady był także dr Stanisław Waschko. Pierwsza inauguracja roku akademickiego 1926/1927 odbyła się 12 października 1926 roku w auli Uniwersytetu Poznańskiego.

Doktor Stanisław Waschko był również pomysłodawcą budowy dla Uczelni odrębnego gmachu. Wniosek ten zgłosił na posiedzeniu Izby już 24 listopada 1925 roku, przyjmując, że finansowaniem zajmie się Izba. Zakładał, że otrzyma ona pewne kwoty z dopłat na podatek przemysłowy, a na resztę zaciągnie pożyczkę w Banku Gospodarstwa Krajowego, której spłatę przejmie Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Wniosek ten został zatwierdzony przez Izbę Przemysłowo-Handlową 11 czerwca 1926 roku, a 22 czerwca 1927 roku Izba przyjęła projekt architektoniczny gmachu wykonany przez inż. arch. Adama Ballenstaedta. Ko-

sztorys opiewał na kwotę zł 2 022 431,87. Realizację budowy gmachu powierzono dr. Stanisławowi Waschce.

Budowę rozpoczęto 5 października 1927 roku na parceli Skarbu Państwa przydzielonej przez prezydenta miasta Poznania, Cyryla Ratajskiego, położonej przy Wałach Zygmunta Starego 2/3 (dziś aleja Niepodległości). Teren budowy okazał się bagnisty, po zasypanych fosach. Stąd też usadówienie fundamentów wymagało dodatkowego wzmocnienia za pomocą 1500 specjalnych pali betonowych Straussa. Zwiększyło to znacznie koszt budowy. Kamień węgielny gmachu Uczelni położył prezes Izby, dr Stanisław Pernaczyński 30 kwietnia 1928 roku.

Budowę przerwano w latach 1929–1930 z powodu braku funduszy. Dotacje Ministerstwa wpływały nieregularnie i w niższej niż zakładano wysokości. Wpływy z podatku przemysłowego zmniejszyły się znacznie z powodu zaczynającego się kryzysu. Brakowało też pracowników budowlanych, gdyż w roku 1929 byli oni zatrudnieni przy pracach dla Pewuki. Wzrosły też żądania płacowe. Przewłaszczenie gruntu na rzecz Izby nastąpiło 30 lipca 1931 roku. Budowę zakończono 1 lipca 1932 roku. Natomiast poświęcenie nowego gmachu przez Prymasa Polski nastąpiło 12 listopada 1932 roku, po czym odbyła się uroczysta inauguracja roku akademickiego 1932/1933 w auli WSH.

Poznaniowi przybył jeden z piękniejszych budynków reprezentacyjnych. Uczelnia otrzymała własny gmach odpowiadający w tym czasie jej potrzebom dydaktycznym i naukowym oraz organizacji akademickich. Izba Przemysłowo-Handlowa borykała się jednakże z trudnościami finansowymi. Były trudności ze spłatą zadłużeń. Zdarzało się często, że dr Stanisław Waschko podpisywał weksle i gwarantował spłatę zobowiązań własnym majątkiem.

Dopiero po długotrwałych pertraktacjach z ministrami wyznań religijnych i oświecenia publicznego, przemysłu i handlu, skarbu i Najwyższą Izbą Kontroli na polecenie ministra WRiOP oraz w porozumieniu z Kuratorium WSH Izba uchwałami z 20 sierpnia 1934 roku i 27 listopada 1935 roku podjęła decyzję o utworzeniu Fundacji WSH. Na rzecz tej Fundacji Izba przekazała na własność nowo wybudowany gmach wraz z ruchomościami, natomiast Fundacja przejęła na swoją hipotekę obciążenie wobec instytucji kredytowych, które udzieliły Izbie pożyczek na budowę. Nastąpiło to aktem notarialnym 2 września 1937 roku. Majątek Fundacji według stanu 1 stycznia 1936 roku został zapisany w księdze wieczystej Poznania – Św. Marcin, T. XXIII W.L. 569. Dopiero po ustanowieniu Fundacji, nad którą nadzór sprawowało MWRiOP (pierwszym reprezentantem Ministerstwa był prof. Stanisław Nowakowski), Izba Przemysłowo-Handlowa uwolniła się od ciężących na niej zobowiązań z tytułu kredytów

zaciągniętych na budowę, a WSH uzyskała samodzielność. Skończyły się też kłopoty finansowe dr. Stanisława Waschki, na którego barkach spoczywały wszystkie sprawy związane z budową gmachu.

Mimo ogromnego nakładu pracy związanego z Jego wielostronnym działaniem Stanisław Waschko zdołał łączyć te prace także z działalnością nauczyciela akademickiego. W roku 1926 objął w Wyższej Szkole Handlowej wykłady z ustawodawstwa przemysłowo-handlowego, celnictwa wraz z reglamentacją obrotu towarowego z zagranicą. Wykłady te prowadził do wybuchu wojny. Gdy w kwietniu 1945 roku powrócił z Częstochowy do Poznania podjął zajęcia w Akademii Handlowej. Objął nowo utworzoną (w czerwcu 1945 roku) Katedrę Handlu Zagranicznego w charakterze zastępcy profesora. Wykładał administracyjne ustawodawstwo przemysłowo-handlowe i celnictwo, współczesne ustawodawstwo gospodarcze oraz handel zagraniczny. Prowadził seminarium z handlu zagranicznego. Ponadto na nowo uruchamianych studiach i kursach specjalnie organizowanych przez AH wykładał politykę handlu zagranicznego najważniejszych krajów świata, technikę handlu zagranicznego i prawo przemysłowe.

W całym czasie swojej działalności dydaktycznej w Uczelni poznańskiej Stanisław Waschko brał czynny udział w wielu pracach organizacyjnych tej Uczelni. W okresie międzywojennym zasiadał w Radzie Profesorów WSH. Był członkiem honorowym Bratniej Pomocy Studentów. Aktywnie wspomagał realizację statutowych zadań Bratniej Pomocy, polegających na niesieniu pomocy moralnej i materialnej młodzieży. Włączył się też do starań o uzyskanie dla Uczelni pełnych praw akademickich. Prawa te Uczelnia otrzymała w roku 1938 i przyjęła nazwę Akademii Handlowej. Od roku 1945 Stanisław Waschko nadal zasiadał w Radzie Profesorów. Uczestnicząc w tej Radzie, wspomagał jej różnokierunkową działalność, m.in. starania: o uzyskanie przez Uczelnię prawa doktoryzowania i prawa habilitowania, o odbudowę zniszczonego gmachu Uczelni oraz o prawidłowe zorganizowanie studiów w powojennych warunkach.

W związku z upaństwowieniem Akademii Handlowej w dniu 1 września 1950 roku i przekształceniu jej na wielowydziałową Wyższą Szkołę Ekonomiczną zlikwidowano Katedrę Handlu Zagranicznego. Na żądanie ministra szkolnictwa wyższego dr Stanisław Waschko został usunięty z Uczelni. Pewne zadośćuczynienie uzyskał w roku 1956. Z okazji XXX-lecia Uczelni Senat na specjalnym posiedzeniu 27 września 1956 roku podjął jednomyślną uchwałę, którą przesłał pismem dr. Stanisławowi Waschce 30 września 1956 roku. W uchwale tej Senat przekazał Mu „jako głównemu inicjatorowi i współorganizatorowi Uczelni, członkowi Kuratorium oraz długoletniemu wykładowcy i kierownikowi Katedry Handlu Zagranicznego wyrazy głębokiego szacunku i uznania”.

W okresie swojej długoletniej pracy w Poznaniu dr Stanisław Waschko łączył stanowisko dyrektora Izby Przemysłowo-Handlowej z wykonywaniem różnych ważnych funkcji w życiu gospodarczym. Wykazywał nie-
spożytą energię i duże zdolności organizacyjne w wielu dziedzinach. Specjalnie zasłużył się przy organizowaniu prezentacji dorobku wielkopo-
lskiego przemysłu i handlu na Powszechnej Wystawie Krajowej w Pozna-
niu (Pewuka), która odbyła się w roku 1929. W latach 1927–1930 brał
czynny udział w pracach organizacyjnych Pewuki, będąc członkiem pię-
cioosobowego Zarządu, a później jej likwidatorem. Był także członkiem
Zarządu Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu
w roku 1930. Współpracował przy organizacji Międzynarodowych Tar-
gów Poznańskich jako członek Zarządu do roku 1939, a w roku 1945 jako
inicjator ich reaktywowania. Od roku 1934 był członkiem Zarządu Komite-
tu Wystaw Krajowych i Zagranicznych przy Państwowym Instytucie Eks-
portowym. Zorganizował dwie wystawy polskie w Mediolanie oraz
uczestniczył w międzynarodowych kongresach izb przemysłowo-handlo-
wych. Był stałym reprezentantem Polski w Międzynarodowej Izbie Hand-
lowej. Uczestniczył w pracach Rady Handlu Zagranicznego przy
Ministerstwie Przemysłu i Handlu jako członek jej trzech komitetów
(Przywozowego – w 1939 roku jego prezes, Celnego, Popierania Stosun-
ków Gospodarczych z ZSRR). Był delegatem Ministerstwa Przemysłu
i Handlu ds. rokowań handlowych z Wolnym Miastem Gdańsk, Bułgarią,
Czechosłowacją, Hiszpanią i Jugosławią. Zorganizował także między-
narodową konferencję izb przemysłowo-handlowych w 1929 roku
i uczestniczył jako referent w dwu ogólnopolskich konferencjach handlu
zagranicznego (1937 i 1939).

Znalazł również czas na uczestnictwo w stowarzyszeniach kultural-
nych. Sprawował funkcję przewodniczącego w poznańskim oddziale
Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego oraz Association Polon-
nais-Français.

Po drugiej wojnie, w latach 1945–1950 inicjował utworzenie wielu or-
ganizacji. Powołał, między innymi, Gospodarczą Komisję Porozumie-
wawczą Władz Państwowych i Samorządowych w Poznaniu oraz Radę
Gospodarczą Ziemi Lubuskiej. Był członkiem Polskiej Izby Handlu Zagra-
nicznego w Warszawie oraz delegatem Ministerstwa Przemysłu i Handlu
ds. rokowań handlowych z zagranicą.

Wielkie były zasługi Stanisława Waschki w zakresie wiązania działal-
ności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego Oddział w Poznaniu z prak-
tyką gospodarczą. W latach 1946–1953 zasiadał w Komisji Rewizyjnej PTE.
Brał żywy udział w działalności odczytowej tej instytucji. W roku 1955
został powołany na pierwszego dyrektora Poznańskiej Dyrekcji Kursów

Ekonomicznych PTE, której działalność obejmowała trzy dawne (duże) województwa: poznańskie, bydgoskie i zielonogórskie. Na tym stanowisku był do lutego 1962 roku. Dyrekcja ta przyjęła od 1958 roku nazwę Dyrekcji Szkolenia Ekonomicznego. Stanisław Waschko zasiadał z urzędu w Radzie Naukowej (programowej) przy wspomnianej Dyrekcji. Jej celem było zabezpieczenie nadzoru nad kierunkami i poziomem szkolenia oraz koordynowanie tej działalności od strony naukowo-dydaktycznej. Za całokształt swej aktywnej pracy w poznańskim oddziale PTE został w roku 1961 wyróżniony przez Zarząd Główny PTE Złotą Odznaką Honorową PTE.

Stanisław Waschko był doskonałym organizatorem kształcenia ekonomicznego. Dzięki Jego rzutkości i staraniom wzrosła znacznie liczba kursów i ich uczestników. Obok kursów przedmiotowych, specjalistycznych zainicjował też nową formę szkolenia, a mianowicie Wyższe Studium Ekonomiczne, którego celem było udostępnienie osobom zainteresowanym wiedzy ekonomicznej w ogólnym zarysie. Dzięki Jego energii poznańska Dyrekcja Szkolenia Ekonomicznego PTE zdobyła jedną z czołowych pozycji spośród wszystkich regionalnych dyrekcji w kraju.

Na skutek różnych okoliczności przeniósł się na Wybrzeże w roku 1958. W roku akademickim 1958/1959 podjął pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie i pracował w tej Uczelni do chwili przejścia na emeryturę w roku 1965. Kierował tam Katedrą Handlu Zagranicznego. Wykładał handel zagraniczny i prowadził seminarium magisterskie z tego zakresu na kierunku ekonomiki transportu. Należał do Senackiej Komisji Budżetowej ds. Usprawnienia Administracji. Po przejściu na emeryturę kontynuował wykłady na Uniwersytecie Gdańskim aż do roku 1977.

Z pracą nauczyciela akademickiego wiązały się Jego publikacje. Z Jego skryptów i podręczników do wykładanych przez Niego dyscyplin naukowych korzystało wiele tysięcy studentów. Napisał około 100 artykułów w czasopiśmie naukowych, zwłaszcza z zakresu gospodarki i polityki ekonomicznej, prawa gospodarczego i historii gospodarczej. Był autorem trzech monografii. Najważniejszą z nich jest praca pt.: *Systemy celne* (PWN, Warszawa 1971). Był też współredaktorem t. 1., a redaktorem t. 2. i 3. *Podręcznej encyklopedii handlowej*, wydanej przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Poznaniu w latach 1929–1931. Do roku 1939 był członkiem Komitetu Redakcyjnego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”. Od roku 1950 redagował „Poradnik Przedsiębiorcy”.

Całe Jego życie było więc wypełnione bogatą, wielokierunkową i owocną pracą. Z tego tytułu otrzymał wiele polskich i zagranicznych odznaczeń, a mianowicie: Krzyż Komandorski Orderu Polonia Restituta, Krzyż Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty i Srebrny

Krzyż Zasługi, czechosłowacki Krzyż Komandorski Lwa Białego, łotewski Krzyż Komandorski Orderu 3 Gwiazd, francuski Krzyż Oficerski Złotych Palm Akademickich, francuski Dyplom Legii Honorowej. Wręczono Mu także Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Pozostał w pamięci tych, którzy Go znali, jako człowiek czynu, wielce zasłużony Wielkopolanin z wyboru, w pełni oddany pracy organicznej.

Hanna Maciejewska

Dobrych ludzi nikt nie zapomina.
Safona

*Kłamią niewolnicy,
wolni mówią prawdę.*
Seneka

***Wykładowcy przedmiotów
 nauk prawnno-ekonomicznych
 i socjologicznych***

Stefan Abt

1937–2002

Niezwykle uzdolnioną i pracowitą osobą oraz człowiekiem czynu był profesor zwyczajny dr hab. Stefan Abt. Całe Jego życie było pasmem ciągłych poszukiwań, ustawicznego uczenia się i pracy. Ukończył cztery fakultety. Odszedł 25 maja 2002 roku przeżywszy sześćdziesiąt pięć lat, będąc w pełni sił twórczych.

Mając dwadzieścia lat, uzyskał w 1957 roku magisterium z ekonomii w zakresie statystyki na Wydziale Handlowym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Pracując zdołał ukończyć następane trzy fakultety. W latach 1958–1963 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym UAM i otrzymał stopień magistra matematyki. W latach 1964–1969 studiował na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM i uzyskał magisterium z historii. W latach 1981–1984 studiował na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Ukończył je, lecz dopiero w roku 2000 uzyskał stopień magistra teologii na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu. Główną dziedziną Jego zainteresowań była jednak ekonomia.

Urodził się 22 lutego 1937 roku w Śmiglu, małym mieście na Pojezierzu Leszczyńskim, w rodzinie kupieckiej jako syn Czesława i Heleny z domu Krupka. Tamże ukończył szkołę podstawową, a następnie uczęszczał do Gimnazjum w Kościanie. Ukończył je w 1953 roku i mając szesnaście lat otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu.

W WSE rozpoczął pracę w roku 1957. Najpierw przez trzy lata był asystentem naukowo-technicznym w Katedrze Statystyki. Kolejno uzyskiwał wszystkie stanowiska i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie. Doktoryzował się w 1964 roku na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy: *Stosowanie statystycznej kontroli w badaniu jakości wędlin*. Jego promotorem był prof. Stanisław Waszak. Po uzyskaniu doktoratu odbył zagraniczne staże zawodowe we Francji, ZSRR, Kanadzie i na Węgrzech.

Habilitował się w 1991 roku na Wydziale Ekonomiki Obrótu Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Podstawę stanowiła praca: *Optymalizacja konsumpcji* (JRWiK, Warszawa 1991) oraz działalność naukowo-dydaktyczna w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Pracując na tejże Uczelni, otrzymał w 1972 roku stanowisko docenta, a w 1992 roku stanowisko profesora nadzwyczajnego. Tytuł naukowy profesora nauk ekonomicznych otrzymał w 1996 roku, a stanowisko profesora zwyczajnego w roku 2000. Z Uczelnią był związany blisko trzydzieści pięć lat. Pracował w niej nieprzerwanie do roku 1981.

Za zgodą stron Jego stosunek pracy został rozwiązany w 1982 roku. Pownowne zatrudnienie Go w Uczelni nastąpiło w roku 1992. Odtąd pracował w niej do końca swoich dni jako kierownik nowo utworzonej Katedry Systemów Logistycznych na Wydziale Towaroznawstwa. W czasie przerwy w zatrudnieniu w Uczelni był kierownikiem Zakładu Zastosowań Informatyki w Instytucie Gospodarki Materiałowej w Poznaniu oraz członkiem Rady Naukowej tegoż Instytutu. Gdy w roku 1992 przeszedł do Akademii Ekonomicznej nadal pracował w IGM, pełniąc funkcję głównego specjalisty – konsultanta.

Osiągnięcia badawcze prof. Stefana Abta dotyczą kilku dyscyplin naukowych, wiążących się z ekonomią, były nimi matematyka, informatyka, cybernetyka i logistyka. Liczne są Jego opracowania i publikacje z tego zakresu. Ciągłe pisał, jednakże znaczna część jego twórczości pozostała w maszynopisie. Wśród Jego publikacji znajduje się dwadzieścia pozycji zwartych. Do najważniejszych z nich należy dziesięć monografii i podręczników. Są nimi: *Matematyczno-statystyczne podstawy analizy rynku* (PWE, Warszawa 1972); *Optymalizacja struktur konsumpcji* (IRWiK, Warszawa 1991); *Mikrokomputery w biznesie* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1995); *Zarządzanie logistyczne* (TNOiK, Poznań 1996); *Systemy logistyczne w gospodarowaniu. Teoria i praktyka logistyki* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań, wyd. 1 – 1995, wyd. 2 – 1996, wyd. 3 – 1997); *Zarządzanie logistyczne w przedsiębiorstwie* (PWE, Warszawa 1998); *Metody analizy statystycznej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1999); *Logistyka ponad granicami* (ILiM, Poznań 2000 – red. nauk. i współautor); *Logistyka w teorii i praktyce* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2001).

Prof. Stefan Abt prowadził seminarium doktorskie dla grupy młodych pracowników Akademii Ekonomicznej i wojskowych. Wypromował trzech doktorów. W czasie swojej pracy w Uczelni prowadził wykłady i ćwiczenia z kilku przedmiotów: statystyka, statystyczna kontrola jakości, matematyka, wprowadzenie do zastosowań matematyki w ekonomii, wstęp do informatyki, metody numeryczne, projektowanie systemów informatycznych, wstęp do teorii decyzji. Prowadził również seminaria

dyplomowe i magisterskie na studiach dziennych i zaocznych. W roku 1969 podjął się zorganizowania Podyplomowego Studium Organizacji Przetwarzania Danych i kierował nim do roku 1978. Pracując w Instytucie Gospodarki Magazynowej, jednocześnie prowadził zajęcia dydaktyczne, m.in. na Politechnice Poznańskiej i w Ośrodku Doskonalenia Kadr Kierowniczych, a także na kursach TNOiK z informatyki oraz w Poznańskiej Szkole Menedżerów z systemów symulacji komputerowej.

Profesor położył duże zasługi w zakresie zorganizowania w Uczelni Ośrodka Przetwarzania Danych. Dzięki Jego staraniom zainstalowano w Uczelni komputer (ODRA - 1013), a w 1967 roku utworzono Pracownię Przetwarzania Danych. Zajęcia w tej pracowni szybko zdobyły popularność. Zainstalowano więc drugą maszynę cyfrową (ODRA - 1304). Pracownię podniesiono do rangi Ośrodka Przetwarzania Informacji i znacznie powiększono zespół osób (do 74) w nim pracujących. Ośrodkiem tym kierował w latach 1974 - 1976. W roku 1976 wydzielono z tego Ośrodka Zakład Systemów Informatycznych jako komórkę dydaktyczną ściśle współpracującą z Ośrodkiem, co przyczyniło się do przeniesienia punktu ciężkości na pracę naukowo-dydaktyczną.

Jego zainteresowanie problematyką logistyczną sprawiło, że powierzono Mu - jako sekretarzowi naukowemu - zorganizowanie w grudniu 1991 roku pierwszego międzynarodowego sympozjum logistycznego w Polsce, w którego efekcie powstało Polskie Towarzystwo Logistyczne z siedzibą w Poznaniu. Profesor Stefan Abt dostrzegł konieczność pilnego unowocześnienia nauczania logistyki. W marcu 1992 roku zorganizował więc w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu wspomnianą Katedrę Systemów Logistycznych.

Profesor Stefan Abt współpracował z PAN i Polskim Komitetem Normalizacyjnym. Był członkiem Komisji Nauk Towaroznawczych (Nauk o Jakości) Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Poznaniu i członkiem Normalizacyjnej Komisji Problemowej ds. Logistyki kodów kreskowych i gospodarki magazynowej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. PKN, uznając Jego talent organizacyjny i dydaktyczny, powierzał Mu zajęcia na licznych kursach ze statystycznej kontroli jakości.

Profesor zajmował się też sprawami redakcyjnymi. Od roku 1984 (z krótką przerwą) do roku 1990 pełnił funkcję redaktora naczelnego ogólnopolskiego kwartalnika: „Problemy Magazynowania i Transportu”, a później redaktora. Wchodził w skład kolegium redakcyjnego periodyku: „Logistyka i Jakość”.

Mimo dużego zaangażowania w pracy naukowo-dydaktycznej i redakcyjnej brał udział w pracy społecznej poza Uczelnią. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa i pełnił przez dwie

kadencji funkcję prezesa Oddziału Wielkopolskiego, będąc także członkiem Głównej Rady Naukowej TNOiK. Był prezesem Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Logistycznego, członkiem Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego i Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Piastował godność wiceprezesa Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Statystycznego oraz wiceprezesa Ogólnopolskiego Towarzystwa Symulacyjnego

Wybór na prezesa Oddziału Wielkopolskiego Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa sprawił, że w pracy społecznej mógł lepiej godzić kontakty z przedsiębiorstwami i przedstawicielami praktyki gospodarczej. Natomiast wybór na wiceprezesa Zarządu Głównego TNOiK zobligował Go do rozwijania metod naukowej organizacji. Dzięki członkostwu w Międzynarodowym Towarzystwie Logistycznym z siedzibą we Frankfurcie nad Menem mógł realizować prace z zakresu eurologistyki. Współpracując z Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą opublikował jako redaktor naukowy i współautor wymienioną już książkę: *Logistyka ponad granicami*.

Dowód uznania dla całokształtu Jego pracy stanowią nagrody i odznaczenia. Otrzymał nagrodę NOT w 1968 roku; nagrody ministra szkolnictwa wyższego i techniki oraz nagrody rektora. TNOiK odznaczył Go Srebrną i Złotą odznaką, a z inicjatywy tegoż Towarzystwa przyznano Mu w roku 1995 Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W roku 1996 otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej.

W Jego działalności pozanaukowej poczesne miejsce, od 1980 roku, zajmowała działalność w ruchu Pomocników Matki Kościoła i Odnowie w Duchu Świętym oraz w Ruchu Światło-Życie w ramach Domowego Kościoła. Od roku 1994 piastował funkcję prezesa koła Stowarzyszenia Rodzin Katolickich przy parafii Pierwszych Męczenników Polski w Poznaniu. Był wykładowcą na Studium Rodziny Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu. Nade wszystko cenił życie rodzinne. W wolnych chwilach kolekcjonował wydawnictwa albumowe i nagrania muzyki klasycznej.

W pamięci tych, którzy Go znali i z nim współpracowali, pozostał jako człowiek bardzo otwarty, przyjazny, niezwykle pracowity i skromny. Budził zaufanie. W swoim życiu realizował maksymę Goethego: „człowiek jest wart tyle, ile czyni dobrego”.

Bogdan Sojkin

Piotr Andrzejewski 1955–2009

Doktora Piotra Andrzejewskiego poznałem w najszcześniejszym dniu Jego życia – 31 maja 1980 roku, w dniu narodzin córki Kasi. Mimo że nie znaliśmy się wcześniej, ten szczególny dzień spowodował, że bardzo chętnie mówił o sobie, o swoich pasjach i planach naukowych, które w przyszłości urzeczywistnił w zakresie większym aniżeli Jego ówczesne marzenia. Wtedy już dał się poznać jako wielkiej klasy erudyta, interesujący interlokutor, z którym rozmowy i polemiki stawały się dla każdego ucztą duchową.

Piotr Andrzejewski urodził się 9 czerwca 1955 w Poznaniu, w mieście, w którym uczył się i studiował i którego nigdy – nawet za cenę rezygnacji z kariery – nie zamierzał na stałe opuścić. W 1977 roku ukończył Akademię Ekonomiczną w Poznaniu i w tym samym roku został w niej zatrudniony jako pracownik naukowo-dydaktyczny. W 1984 roku uzyskał stopień doktora nauk politycznych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1988 roku w Państwowym Wydawnictwie Naukowym opublikował swoją pracę doktorską: *Neutralność w polityce zagranicznej Finlandii i Szwecji*.

Już w czasach studenckich wykazywał duże zainteresowanie dziennikarstwem i publicystyką, a przede wszystkim szeroko rozumianą opinią publiczną. Pierwsze artykuły naukowe dotyczą także tej problematyki. Tym samym na długo przed powstaniem Katedry Publicystyki Ekonomicznej i Public Relations, w której pracował do ostatnich swoich dni, zajmował się PR-em. Doktora Piotra Andrzejewskiego można zatem uznać nie tylko za jednego z założycieli Katedry, która jest swoistym fenomenem na skalę światową, ale także za pioniera polskiego PR-u.

W tej sytuacji podjęcie stałej współpracy z mediami było logiczną konsekwencją Jego zainteresowań i pasji. W latach 1984–2002 pracował w tygodniku „Wprost” jako redaktor i publicysta. W latach 1992–1993 był doradcą ds. public relations w Urzędzie Rady Ministrów. Zajmował się tam przygotowywaniem backgroundów ekonomicznych dla prasy,

uczestniczył w pracy grupy odpowiedzialnej za treść przemówień premier Hanny Suchockiej, był członkiem zespołu antykrzysowego ds. rozładowania konfliktu wokół pierwszej reformy górnictwa, współtworzył koncepcje programów telewizyjnych TVP. Okres ten to najbardziej fascynujący i twórczy czas w życiu Doktora Piotra Andrzejewskiego, a równocześnie wysoce stresujący. Od 1993 roku Doktor Piotr Andrzejewski współpracował też z III Programem Polskiego Radia, I Programem TVP i Radiem Merkury, m.in. brał udział w audycjach radiowych „To był dzień” w Programie III i telewizyjnych „Kawa czy herbata”, gdzie występował w roli komentatora.

Pracując w wielu instytucjach i biegle posługując się trzema językami – niemieckim, rosyjskim i angielskim, równolegle dokształcał się podczas zagranicznych staży naukowych, począwszy od 1984 roku we Franz Mehring Institut w Berlinie, w 1985 roku na Uniwersytecie Kijowskim im. Tarasa Szewczenki w Kijowie i w 1990 roku w United States Information Agency – Washington.

Doktor Piotr Andrzejewski odniósł wiele sukcesów w pracy dydaktycznej. Był współtwórcą nowej specjalności cieszącej się do dnia dzisiejszego dużym zainteresowaniem wśród studentów – publicystyki ekonomicznej i public relations. To z Jego inicjatywy po raz pierwszy uruchomiono w 1995 roku w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu Podyplomowe Studium Public Relations (nadal kontynuowane), którym kierował przez XV edycji. Opracował jego program, zaprosił do współpracy oprócz pracowników Uczelni także najwybitniejszych praktyków nie tylko polskiego public relations. W dalszym ciągu korzystamy z dorobku, doświadczeń i wartości, jakie zostały wypracowane przez Doktora Piotra Andrzejewskiego. Jak wielką wagę przywiązywał do tej formy studiów najlepiej świadczy fakt, że do ostatnich dni interesował się kwestią przejęcia kierownictwa i kontynuacji funkcjonowania Studiów Podyplomowych Public Relations.

Zdolności dydaktyczne Doktora Piotra Andrzejewskiego, a przede wszystkim umiejętność przekazywania wiedzy teoretycznej wspartej praktycznym doświadczeniem, spowodowały, że wiele uczelni i agencji PR zapraszało Go do współpracy. W tym gronie należy wymienić w pierwszej kolejności Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wyższą Szkołę Zarządzania i Bankowości w Poznaniu, Wyższą Szkołę Bankową w Poznaniu, agencje warszawskie Headlines, Message House i poznańską Prelite.

Doktor Piotr Andrzejewski był też autorem lub współautorem wielu akademickich podręczników wydawanych w renomowanych wydawnictwach – najpierw do nauki o polityce, a następnie do public relations,

m.in.: *Wybrane zagadnienia z nauki o polityce* (Wydawnictwo AE, Poznań 1991, ss. 174), *Systemy polityczne wybranych państw* (Wydawnictwo AE, Poznań 1993, ss. 162), *Wybrane problemy współczesnych systemów i doktryn politycznych* (Wydawnictwo AE, Poznań 1994, ss. 193), *Europejskie systemy polityczne* (Wydawnictwo AE, Poznań 1996, ss. 148), *Media Relations. Budowanie reputacji firmy* (Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2003, ss. 163), *Medialne Public Relations* (Wydawnictwo Forum Naukowe, Poznań 2006, ss. 227).

Doktor Piotr Andrzejewski pozostawił po sobie imponujący dorobek naukowy i publicystyczny – ponad 50 publikacji naukowych i 300 artykułów publicystycznych. Ukoronowaniem tego dorobku naukowego stała się rozprawa habilitacyjna pt. *Własność mediów a public relations na rynku prasowym* (Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2000, ss. 308). Doktor Piotr Andrzejewski zbadał w niej relacje zachodzące między własnością medialną a kształtowaniem treści i kontrolą przekazu. Zaletą pracy jest też podjęcie w niej problematyki rynkowego kontekstu działań public relations analizowanego w warunkach rozwiniętej gospodarki rynkowej oraz transformacji ustrojowej, charakterystycznej dla polskiego rynku prasowego. Mimo upływu kilku lat ma ona nadal nowatorski charakter.

Doktor Piotr Andrzejewski znany był też z umiłowania teatru i literatury. Wszystkie swoje pasje i chęć poznawania świata dzielił z żoną Majką. Na premierę sztuki w Warszawie potrafili wyjechać, obejrzeć spektakl i jeszcze tego samego wieczoru wsiąść do pociągu powrotnego, aby rano podjąć obowiązki na Uczelni. Ponadto uwielbiał stare filmy z Bondem, powieści dla młodzieży z lat 70. i 80., zwłaszcza Edmunda Niziurskiego, Zbigniewa Nienackiego, a nawet komiksy z Tytusem, Romkiem i Atomkiem. Świetnie pamiętał ich treść, a pokaźna kolekcja mogła poruszyć serce niejednego bibliofila, podobnie zresztą jak fonoteka z nagraniami chóru Aleksandrowa, przy czym niektóre sztandarowe utwory potrafił brawurowo wykonać, jak np. *Dień zwycięstwa*.

Przedwczesna śmierć w dniu 18 lipca 2009 roku przerwała Jego życie w pełni sił twórczych, zniweczyła ambitne plany naukowe związane przede wszystkim z kolokwium habilitacyjnym, którego nie zdążył odbyć. Przeszedłby do historii nauki polskiej jako pierwszy samodzielny pracownik naukowy ze specjalności public relations. W pamięci koleżanek i kolegów z Uczelni oraz braci studenckiej pozostanie przede wszystkim jako człowiek o wielkiej kreatywności, pasji i pracowitości.

Przemysław Deszczyński

Florian Barciński

1901–1987

Moje pierwsze zetknięcie się z profesorem zwyczajnym dr. Florianem Barcińskim – zmarłym 22 grudnia 1987 roku – w niczym nie zapowiadało późniejszych bardzo bliskich kontaktów z tą wybitną osobistością, która pozostaje w trwałej pamięci wielu pokoleń studentów Akademii Handlowej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Akademii Ekonomicznej. Było to w grudniu 1950 roku. Jako nowo zatrudniony pracownik

Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego doręczyłem ówczesnemu rektorowi WSE materiały robocze na przygotowywaną wspólnie przez WKPG i Uczelnię konferencję gospodarczą. Materiały te nie zostały należycie opracowane, co w dosadnych słowach wyraził rektor Florian Barciński, wyprasając mnie energicznie ze swego gabinetu. Tak poznałem człowieka, który całe swoje zawodowe życie związał z AE, był jej wybitnym wykładowcą, a dla mnie później promotorem pracy doktorskiej, opiekunem w dalszych awansach naukowych, za co miałem okazję się „zrewanżować” jako promotor Jego doktoratu honoris causa AE w roku 1981.

Urodził się 4 maja 1901 roku w Skarżysku Kamiennej. Tamże w roku 1923 ukończył gimnazjum, a następnie podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Stopień magistra uzyskał w roku 1927. Jeszcze w czasie studiów – w roku 1926 – został asystentem prof. Stanisława Nowakowskiego, kierownika Katedry Geografii na UP i wykładowcy w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W roku 1930, po uzyskaniu na UP doktoratu, został wykładowcą, a w roku 1938 (po nagłej śmierci prof. Stanisława Nowakowskiego) – zastępcą profesora Akademii Handlowej i kierownikiem katedry. Habilitował się na UP w roku 1945 i na tej podstawie uzyskał nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego w AH; profesorem nadzwyczajnym UP został w roku 1951, a w roku 1959 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego geografii ekonomicznej.

We wrześniu 1939 roku znalazł się w obozie jeńców w Lublinie. Uciekwszy z obozu, podejmował różne prace na Kielecczyźnie. W marcu 1945 roku powrócił do Poznania na swoje poprzednie stanowisko w Uczelni. Aż do przejścia na emeryturę w 1971 roku był kierownikiem Katedry Geografii Gospodarczej z wyjątkiem lat 1952/1953 – 1953/1954, kiedy funkcję tę sprawował Mieczysław Fleszar pełniący wówczas obowiązki rektora.

Prof. Florian Barciński pełnił ważne funkcje organizacyjne w obu uczelniach poznańskich. W roku 1946 był jednym z organizatorów i wykładowców filii AH w Szczecinie. Od stycznia 1949 roku do października 1951 roku piastował godność rektora Uczelni, będąc współorganizatorem przekształcenia Akademii Handlowej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku akademickim 1954/1955 był prodziekanem, a w latach 1955/1956 – 1956/1957 dziekanem Wydziału Biologii i Nauki o Ziemi Uniwersytetu Poznańskiego. Pełniąc te funkcje, przyczynił się do jego organizacyjnego umocnienia i rozwoju. W czasie swej pracy na Uniwersytecie, trwającej do 30 września 1966 roku, położył znaczne zasługi dla utrzymania pozycji poznańskiej geografii ekonomicznej w kraju i dla stworzenia korzystnych przesłanek dalszego jej rozwoju w latach późniejszych.

W działalności dydaktyczno-wychowawczej Profesora na szczególne wyróżnienie zasługują Jego wykłady z geografii ekonomicznej Polski i świata. Przedmiot ten obowiązywał wszystkich studentów. Wykłady były przez studentów szczególnie wysoko cenione dzięki ich treści i ciekawej formie. Były podawane żywym, barwnym, niekiedy ciętym językiem, zawsze podbudowane konkretnymi faktami i ilustrowane obfitym materiałem statystycznym. Głęboko utkwiły w pamięci absolwentów Uczelni zarówno świetne wykłady, jak i egzaminy. Profesor był bardzo wymagający i reagował dość impulsywnie, gdy zdający był słabo przygotowany.

W trosce o ugruntowanie i poszerzenie wiedzy studentów z zakresu geografii ekonomicznej Profesor publikował skrypty i podręczniki. Do najważniejszych należały: *Wstęp do nauki geografii gospodarczej* (1935), *Geografia gospodarcza Polski w dwóch częściach* (1937), *Podstawowe zasad ekonomiki* (1938) oraz *Geografia gospodarcza ogólna* (1945 i 1946). Prowadził także seminarium magisterskie, cieszące się dużym zainteresowaniem. Dbał o rozwój młodej kadry. Wypromował wielu doktorów.

W dziedzinie publikacyjnej Profesora można wyróżnić kilka nurtów głównych, a mianowicie: opracowania monografii geograficzno-ekonomicznych i współautorstwo w dziełach o charakterze encyklopedycznym; badaniach przyrodniczych, a zwłaszcza surowcowych podstaw rozwoju gospodarczego kraju i wybranych regionów Polski i świata; studia w zakresie polityki rozwoju gospodarki narodowej i regionalnej oraz roli poznańskiego ośrodka w rozwoju geografii ekonomicznej i w kształtowaniu

polityki regionalnej. Ponadto Profesor zajmował się wieloma tematami pokrewnymi, co odzwierciedlało Jego szerokie zainteresowania intelektualne. Znalazły one szczególnie wymowny wyraz w znacznej liczbie recenzji i krytycznych omówień polskiej i zagranicznej literatury geograficzno-ekonomicznej oraz w rozległej działalności odczytowej, którą Profesor przyczynił się w stopniu szczególnym do szerokiej popularyzacji wiedzy geograficzno-ekonomicznej.

Jednym z pierwszych zwartych opracowań naukowych prof. Floriana Barcińskiego była monografia: *Geografia gospodarcza województwa kieleckiego* (1931). Była to pierwsza nowoczesna praca tego typu dla regionu szczególnie interesującego z punktu widzenia surowcowego, regionu znanego Profesorowi z autopsji. Do podobnego typu prac powrócił po wojnie jako współautor monumentalnej kilkutomowej monografii *Ziem staropolskich*, wydanej w latach 1948–1949 staraniem Instytutu Zachodniego w Poznaniu, dla udokumentowania polskości i znaczenia dla gospodarki polskiej przywróconych ojczyźnie Ziem Zachodnich. Opracował w niej zagadnienia przemysłu Dolnego Śląska i Pomorza Zachodniego. Osobne opracowanie monograficzne poświęcił Profesor przemysłowi młynarskiemu i cukrowniczemu. Był też autorem wielu haseł i części w: *Encyklopedii – przyroda i technika* (1963), w *Geografii powszechnej* (1967) i w *Geografii gospodarczej świata* (1971). Wszystkie Jego opracowania odznaczają się szeroką dokumentacją faktograficzną i przejrzystym syntetycznym ujęciem problematyki geograficznej i gospodarczej omawianych kontynentów i krajów, dowodząc gruntownej wiedzy autora i jego głębokiej, podziwu godnej zdolności do syntetyzowania zjawisk i faktów.

W badaniach drugiego nurtu Profesor połączył gruntowną wiedzę ekonomiczną z wnikliwą oceną walorów ekonomicznych zasobów surowcowych i możliwości ich efektywnego wykorzystania dla rozwoju gospodarczego. Z tego zakresu opublikował wiele prac, a mianowicie: *Niewyżyskane źródła surowcowe* (1938), *Surowcowe możliwości uprzemysłowienia Polski* (1939), *Bogactwa kopalne Polski* (1947 i 1949), jak i *Problemy gospodarki surowcowo-mineralnej w Polsce* (1961). Zmianę sytuacji surowcowej Polski, dzięki odzyskaniu Ziem Zachodnich i Północnych szczególnie mocno wyeksponował zwłaszcza w pracach: *Bogactwa naturalne Ziem Odzyskanych* (1946), jak i *Bogactwa naturalne Ziem Odzyskanych i ich znaczenie gospodarcze dla Polski* (1947). Do tego tematu powrócił Profesor także w analitycznym opracowaniu retrospektywnym: *Osiągnięcia Polski w dziedzinie gospodarki surowcowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych* (1962), dokumentując w nim przekonująco trafność swoich wcześniejszych postulatów i przewidywań.

Wśród badań nad surowcowymi podstawami rozwoju gospodarczego osobne miejsce zajęły Jego prace dotyczące Wielkopolski. Na możliwości

rozwojowe regionu w tej dziedzinie Profesor zwrócił uwagę już przed wojną w studium: *Podstawy surowcowe uprzemysłowienia Wielkopolski* (1938). 28 lat później, opierając się na nowych badaniach, zweryfikował swoje oceny, poszerzając ten temat w pracy: *Podstawy przyrodnicze rozwoju gospodarczego Wielkopolski* (1966). Osobno – i w stopniu bardziej szczegółowym – zajmował się częścią wschodnią Wielkopolski i obszarami przyległymi. Poświęcił temu prace: *Warunki środowiska konińskiego-łęczycko-kujawskiego okręgu przemysłowego* (1959) i *Podstawy surowcowe uprzemysłowienia okręgu wielkopolsko-kujawskiego* (1962). Prace te miały szczególnie duże znaczenie utylitarne: zawierały bowiem analizę możliwości rozwojowych i sugerowały kierunki rozwoju kształtującego się nowego okręgu przemysłowego. Stąd wywarły one istotny wpływ na decyzje rozwojowe odnoszące się do tych terenów. Zajmując się tematyką o dużym znaczeniu dla gospodarki kraju, Profesor nie przestał się interesować surowcowymi podstawami rozwoju innych obszarów świata. Opracował studium: *Bogactwa kopalne ZSRR* (1948 i 1949), *Bogactwa kopalne Afryki* (1949) oraz *Bogactwa surowcowe Indii* (1977).

Szczególnie znaczącym nurtem pracy badawczej Profesora były Jego studia z zakresu rozwoju gospodarczego kraju i niektórych regionów, w tym zwłaszcza Wielkopolski. W licznych pracach Profesor uzasadniał racjonalne kierunki pożądanego rozwoju w przyszłości lub krytycznie oceniał opracowane plany rozwojowe. Najpełniej rozwiniętym z tego zakresu studium były: *Kierunki i perspektywy rozwoju gospodarczego woj. poznańskiego* (1957). Wytyczenie racjonalnych kierunków rozwoju jednego regionu nie jest możliwe bez gruntownej znajomości i analizy kierunków rozwoju całej gospodarki kraju. Profesor przeprowadził taką analizę w pracach: *Perspektywy rozwoju gospodarstwa narodowego Polski w planach 1961–1975* (1957) i *Tezy do założeń zmian w rozmieszczeniu sił wytwórczych w latach 1961–1975* (1957).

W syntezach retrospektywnych Profesor podsumowywał uzyskane rezultaty i oceniał stopień wykorzystania istniejących możliwości rozwojowych. Syntezy te dotyczyły dotychczasowego rozwoju Wielkopolski i m. Poznania, w których Profesor wnikliwie oceniał rozwój i wyciągnął wnioski na przyszłe lata. W pracach tych operował dłuższą perspektywą historyczną, wydobywał najbardziej istotne czynniki i tendencje rozwojowe i z wielkim zaangażowaniem stawiał postulaty na przyszłość. Do reprezentatywnych dla tego kierunku badań Profesora należą prace: *Przebudowa współczesnej struktury gospodarczej woj. poznańskiego* (1964), *Kierunki i tendencje rozwojowe przemysłu w Wielkopolsce w XX-leciu 1946–1964* (1966) oraz *Poznań XX-lecia i Poznań w Polsce Ludowej* (1956). Tą ostatnią pracą nawiązał Profesor do żywych zainteresowań, jakimi darzył sprawy rozwo-

ju miasta od chwili swojego zamieszkania w Poznaniu. Oprócz Wielkopolski i Poznania Profesor analizował również problemy rozwojowe innych regionów kraju, w tym zwłaszcza ziemi lubuskiej.

Wśród innych zainteresowań badawczych Profesora znalazły się także prace dotyczące roli poznańskiego ośrodka geograficznego w kraju, ośrodka, którego był przez jakże długi okres wybitnym reprezentantem. Do prac z tej dziedziny zaliczyć można opracowanie: *Poznański ośrodek nauki o ziemi w służbie gospodarki narodowej* (1962) oraz cykl prac na temat dorobku wybitnego reprezentanta tego ośrodka, prof. Stanisława Nowakowskiego. Tymi ostatnimi pracami złożył prof. Florian Barciński dowody pamięci i uznania dla swego mistrza, u którego tak owocnie terminował.

Bardzo charakterystycznym rysem pracy Profesora było wiązanie pracy naukowo-badawczej z bardzo dużym jego zaangażowaniem w działalności organizatorskiej zarówno na polu naukowym, jak i praktycznym. Przyczynił się walcnie do uzyskania przez naszą Uczelnię pełnych praw akademickich. Jego działalność organizatorska na polu naukowym wykraczała wszakże daleko poza teren uczelni. Profesor Florian Barciński przysłużył się znacząco geografii polskiej w stosunkowo krytycznym okresie jej rozwoju jako przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Geografii PAN (1963–1965). Był też członkiem Rady Głównej PAN oraz Rady Głównej Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, delegatem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego do Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN oraz przewodniczącym Kuratorium Instytutu Zachodniego w Poznaniu.

Charakterystyka pracy i osoby Profesora byłaby dalece niepełna, gdyby nie podnieść Jego zasług na polu współpracy z praktyką i Jego głębokiego zaangażowania w pracy społecznej. Wśród licznych prac i zasług na szczególną uwagę zasługuje rola Profesora jako przewodniczącego Rady Naukowo-Ekonomicznej Województwa Poznańskiego – organu doradczego władz wojewódzkich i miejskich w końcowych latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych oraz jego ofiarna praca w charakterze długoletniego radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Jako przewodniczący Rady Naukowo-Ekonomicznej odegrał istotną rolę w wytyczeniu kierunków rozwoju gospodarczego Wielkopolski. Był inspiratorem wielu bardzo ważnych dla regionu badań naukowych z zakresu demografii, rozwoju gospodarki wodnej, przemysłu i innych opublikowanych w zainicjowanych przez siebie „Rocznikach Rady Naukowo-Ekonomicznej przy WRN w Poznaniu”. W efektywnej pracy w tej Radzie uwidocznił się bodajże najbardziej charakterystyczny rys całokształtu pracy Profesora: głęboka więź naukowca z praktyką i jej głównymi problemami.

Za swe zasługi w pracy zawodowej i społecznej był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany. Otrzymał Krzyże Kawalerski i Komandorski Orderu

Odrodzenia Polski, został wyróżniony tytułem Zasłużonego Nauczyciela PRL. Minister nauki i szkolnictwa wyższego przyznał Mu w roku 1976 nagrodę I stopnia za całokształt działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. Wręczenie Profesorowi Florianowi Barcińskiemu dyplomu doktora honoris causa naszej Uczelni było dopełnieniem wymienionych wyróżnień. Stanowiło dowód najwyższego uznania, jaki wyrazić może społeczność akademicka, za jakże owocną i twórczą pracę dla dobra Uczelni i nauki.

Profesor Florian Barciński był w pełni oddany Uczelni do końca swoich dni. Po przejściu na emeryturę w roku 1971 nie zaprzestał aktywnej pracy naukowej i dydaktycznej. Brał także udział w pracy społeczno-organizacyjnej. W końcu roku 1980 został wybrany do komisji uczelnianej NSZZ Solidarność, w której aktywnie uczestniczył do stanu wojennego w grudniu 1981 roku. Dopiero w połowie lat osiemdziesiątych na skutek choroby ograniczył przyjazdy do Uczelni. Nadal jednak, jak to często czynił dawniej, zapraszał do siebie – do gościnnego mieszkania przy ul. Głogowskiej lub do swego domku letniego w Puszczykówku. W spadku przekazał Bibliotece Głównej Uczelni swój spory zbiór książek naukowych, a niżej podpisany otrzymał obraz gmachu głównego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, który wisiał na poczesnym miejscu w pokoju jadalnym w mieszkaniu Profesora, symbolizując Jego oddanie tej Uczelni.

Bohdan Gruchman

Irena Biernawska

1916–2005

Dnia 27 sierpnia 2005 roku zmarła dr Irena Biernawska, wieloletni starszy wykładowca Katedry Rachunkowości, przez ponad czterdzieści pięć lat w pełni oddana pracy pedagogicznej w naszej Uczelni, zasłużona w tej dziedzinie działalności. Była znakomitym pedagogiem i cenionym wychowawcą młodzieży akademickiej. Umiejętnie wykorzystywała doświadczenie wyniesione

z praktyki. Była znanym specjalistą w zakresie metod rozliczeń i kalkulacji kosztów w przedsiębiorstwach przemysłowych, wieloletnim członkiem Komisji Kwalifikacyjnej dla Rzecznawców Rachunkowości działającej przy Stowarzyszeniu Księgowych w Polsce. Wniosła duży wkład do praktyki gospodarczej.

Urodziła się 22 lipca 1916 roku w Częstochowie jako córka Zygmunta i Janiny z domu Kwaseckiej. Tamże ukończyła szkołę średnią w roku 1935, a następnie podjęła czteromiesięczną praktykę w Banku Ludowym. Zważywszy, że w okresie trwania wielkiego kryzysu niezmiernie trudno było otrzymać stałe zatrudnienie, przyjmowała prace sezonowe jako pomocnicza siła biurowa. Stałą pracę uzyskała w maju 1938 roku w Zarządzie Miejskim w Częstochowie. Pracowała tam jako rachmistrz ponad siedem lat, do końca września 1945 roku, tj. do chwili wyjazdu na studia do Poznania.

Zgodnie ze swoimi zainteresowaniami zawodowymi podjęła studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Ukończyła je, uzyskując dyplom nauk handlowych 12 marca 1949 roku. Równocześnie dodatkowo ukończyła Roczne Wyższe Studium Pedagogiczne organizowane i finansowane przez Fundację Akademii Handlowej w Poznaniu.

W czasie studiów utrzymywała się ze stypendium i korepetycji. Na drugim roku studiów aktywnie włączyła się do pracy Koła Naukowego, zorganizowanego i prowadzonego wówczas przez młodzież akademicką. Działała w zespołach samopomocy naukowej. Pierwszą pracę w charakterze asystenta wolontariusza podjęła 1 czerwca 1949 roku w Katedrze Bankowości. Pracując, kontynuowała studia w formie studium magisterskiego. Ukończyła je, otrzymując 12 grudnia 1950 roku stopień magistra

nauk ekonomiczno-handlowych. To umożliwiło Jej uzyskanie stanowiska asystenta. W związku z upaństwowieniem i reorganizacją Uczelni w 1950 roku przeniesiono Ją do Katedry Rachunkowości, kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego. W okresie asystentury była także księgową w Fundacji Akademii Handlowej, w niepełnym wymiarze godzin. Adiunktem została w 1956 roku i była nim osiem lat. 1 października 1964 powołano Ją na stanowisko starszego wykładowcy. Pełniła tę funkcję przez trzydzieści lat.

Doktoryzowała się 28 października 1961 roku na podstawie rozprawy: *Rachunek kosztów produkcji przedsiębiorstw ceramiki budowlanej*. Promotorem był prof. Janusz Wierzbicki. Praca ta była owocem badań, które prowadziła przez wiele lat w dwóch przedsiębiorstwach ceramiki budowlanej – w Poznaniu i Kaliszu – współpracując z tymi przedsiębiorstwami na podstawie umowy, zawartej przez Uczelnię z Centralnym Zarządem Przemysłu Ceramiki Budowlanej.

Prowadząc te badania, dodatkowo dokonała oceny stosowanych metod rozliczeń i kalkulacji kosztów w badanych przedsiębiorstwach oraz opracowała założenia teoretyczne do zaproponowanej przez siebie nowej metody rozliczeń i kalkulacji kosztów. Koncepcję tę wprowadzono do praktyki. Przyczyniło się to do udoskonalenia metod zarządzania przedsiębiorstwem przemysłowym. Realizacja tej koncepcji umożliwiała bowiem rzetelną analizę rzeczywistych kosztów produkcji w każdym okresie procesu produkcyjnego.

W okresie adiunktury intensywnie włączyła się w nurt działalności badawczej, biorąc udział w pracy zespołowej pracowników Katedry Rachunkowości dotyczącej wprowadzanej wówczas rejestrowej formy księgowości pt. *Rejestrowa forma księgowości*. Opracowała temat: *Ewidencja zakupu w handlu hurtowym*. Praca ta została przekazana Ministerstwu Handlu Wewnętrznego do wykorzystania w sterowaniu rachunkowością w handlu. Zalecenia sformułowane w tej pracy znalazły następnie zastosowanie we wszystkich przedsiębiorstwach obrotu towarowego podległych Ministerstwu Handlu Wewnętrznego. Prowadziła również badania w przemyśle ceramicznym, a ich efektem, poza już wymienionymi, były artykuły dotyczące kalkulacji kosztów w przedsiębiorstwach tej branży przemysłu. Uczestniczyła także we wszystkich konferencjach naukowych organizowanych przez katedry rachunkowości wszystkich uczelni ekonomicznych w Polsce, opracowując referaty i zabierając głos w dyskusjach naukowych.

Wykorzystując swoją wiedzę teoretyczną i praktyczną oraz duży talent dydaktyczny, była współautorem kilku skryptów poświęconych podstawom rachunkowości, obejmujących także zbiory ćwiczeń, wydawanych w naszej Uczelni, jak i przez Ośrodek Szkolenia Zawodowego Stowarzy-

szenia Księgowych Polsce. Była współautorem przewodników metodycznych z zakresu rachunkowości, niezmiernie ważnych dla studentów studiujących zaocznie. W całym okresie swojej pracy systematycznie zajmowała się szkoleniem młodych pracowników z zakresu metodyki nauczania rachunkowości oraz współdziałała w formułowaniu programów nauczania. Była członkiem Kolegium Dziekańskiego ds. Kadry Naukowo-Dydaktycznej.

Poza pracą naukową i dydaktyczną od 1956 roku aktywnie uczestniczyła w Zakładowej Organizacji Związku Nauczycielstwa Polskiego, pełniąc przez wiele lat funkcję skarbnika Zarządu, a także członka Komisji Rewizyjnej. Bardzo intensywnie działała w Poznańskim Oddziale Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, współpracując w zakresie organizacji szkolenia oraz prowadząc zajęcia dla kandydatów, przygotowujących się do egzaminu państwowego na tytuł dyplomowanego biegłego księgowego.

Na emeryturę przeszła 1 października 1985 roku. Nadal jednak pracowała na części etatu, prowadząc wykłady aż do sierpnia 1994 roku.

Za swoje osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej uzyskała 1 października 1984 roku Nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. Otrzymywała też nagrody rektora. 26 sierpnia 1987 roku otrzymała tytuł honorowy Zasłużony Nauczyciel. Była odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Odznaką Honorową Za Zasługi dla Województwa Poznańskiego oraz Złotą i Srebrną Odznaką Zasłużony dla Rozwoju Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz Medalem za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Dr Irena Biernawska była zawsze pełna pogody ducha, cieszyła się powszechnym szacunkiem i uznaniem. W pamięci tych, którzy ją znali, z którymi współpracowała i którymi się opiekowała pozostała jako osoba bliska, życzliwa dla wszystkich, wymagająca dużo od siebie i od innych.

Zdzisław Kołaczyk

Maria Borna

1920–1992

W pełni oddana pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej, związana przez ponad trzydzieści lat z Uczelnią dr Maria Borna zmarła 6 czerwca 1992 roku. Była szczególną postacią wśród nauczycieli akademickich Uczelni. Będąc nauczycielem z powołania, swoimi cechami charakteru ujmowała studentów i zdobywała ich zaufanie. Urodziła się 29 września 1920 roku w Mylinie (pow. Międzychód), w ro-

dzinie o trzypokoleniowej tradycji nauczycielskiej. Ojciec był kolejno kierownikiem szkoły, inspektorem i wizytatorem. Atmosfera domu miała duży wpływ na wybór przyszłej pracy zawodowej. Egzamin dojrzałości zdała 15 maja 1939 roku w Gimnazjum i Liceum Miejskim w Międzychodzie. Możliwość dalszego kształcenia przerwała wojna. W grudniu 1939 roku została wysiedlona do Grodziska Mazowieckiego. Tam, w latach 1940–1945, uczyła w zakonspirowanym Prywatnym Gimnazjum i Liceum.

Po wojnie, w 1945 roku podjęła pracę w Państwowym Gimnazjum w Szamotułach, a następnie w szkole podstawowej w Chrzypsku Wielkim. Studia ekonomiczno-handlowe rozpoczęła w październiku 1945 roku w Akademii Handlowej w Poznaniu. Równocześnie kontynuowała pracę nauczycielki w Chrzypsku Wielkim. Dyplom ukończenia AH uzyskała w styczniu 1950 roku, a w czerwcu tegoż roku zdała z wyróżnieniem egzamin magisterski.

Od września 1950 roku podjęła pracę asystenta u prof. Marcina Nadobnika, wiążąc się na stałe z Uczelnią. Zainteresowania naukowe dr Marii Bornej koncentrowały się na problematyce demograficznej. Efektem mrówczej pracy badawczej było zgromadzenie olbrzymiego materiału dotyczącego problematyki ludnościowej ziem północno-zachodnich Polski. Wykorzystując część zebranego materiału, napisała pracę doktorską pt. *Stosunki ludnościowe północnych województw Polski oraz perspektywy ich rozwoju*. Tytuł doktora nauk ekonomicznych uzyskała 3 lutego 1964 roku.

W publikacjach koncentrowała się na badaniu zmian w makrostrukturze demograficznej ze szczególnym uwzględnieniem migracji, umieralności i struktur ludnościowych województw północno-zachodnich. Ważniejsze Jej publikacje dotyczyły: przyrostu naturalnego w północnych województwach Polski, ruchu wędrownego ludności w północnych województwach Polski w latach powojennej stabilizacji, umieralności na obszarze północnych województw Polski w zróżnicowaniu społeczno-zawodowym, współczynników zgonów w zróżnicowaniu społecznym i regionalnym oraz zastosowania analizy kohortowej do badania umieralności niemowląt. Ponadto przeprowadziła badanie ankietowe wśród studentów Uczelni na temat zainteresowań kulturalnych i artystycznych młodzieży, które wzbudziło duże zainteresowanie władz Uczelni.

Pracując naukowo nad problematyką ludnościową, równocześnie z dużym zamiłowaniem oddała się pracy dydaktycznej. Prowadziła wykłady i ćwiczenia z zakresu statystyki ogólnej, ekonomicznej, demografii oraz seminaria dyplomowe. Prowadząc zajęcia z przedmiotu tak formalnego, jakim jest statystyka, potrafiła zainteresować studentów danym tematem. Umiejąc skupić uwagę studenta, równocześnie wyrabiała zamiłowanie do pracy rzetelnej. Była osobą wymagającą, a zarazem życzliwą i serdeczną, zawsze starała się nikogo nie urazić. Brała udział w pracach organizacyjnych. Była opiekunką grup studenckich, opiekunką lat studiów oraz kierownikiem Podyplomowego Studium Statystyki. Cokolwiek robiła, starała się robić dobrze. W uznaniu efektów pracy została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Honorową Odznaką m. Poznania i Odznaką za Zasługi dla Województwa Poznańskiego. Na emeryturę przeszła w roku 1981. Nadal była jednak związana z Katedrą Statystyki, pracując na części etatu. Niestety, w roku 1985 kłopoty zdrowotne zmusiły Ją do rezygnacji z pracy.

Dla nas, którzy znaliśmy Ją jeszcze jako studenci, a potem Jej młodszy kolega, była człowiekiem w pełnym tego słowa znaczeniu. Była pedagogiem i wychowawcą młodzieży z powołania. Posiadała dużą intuicję dydaktyczną. Obowiązki swoje wykonywała z pasją i emocjonalnym zaangażowaniem. Była wzorem godnym naśladowania. Cieszyła się szacunkiem i uznaniem wśród pracowników Uczelni, a zwłaszcza nas – Jej kolegów.

Charakterystyczne, że kolejne roczniki studentów, które miały szczęście, iż była ich opiekunką, często nazywały ją Mamą. Chciałabym podkreślić, że w trudnym okresie stalinowskim, jak i później, wielu studentów doświadczyło od Niej wsparcia psychicznego i materialnego. Dla tych, którzy mieli kłopoty z przyswojeniem wiedzy, prowadziła nieodpłatnie dodatkowe zajęcia. W jej kontaktach ze studentami było dużo serdeczności

i opiekuńczości. Posiadała dar nawiązywania więzi osobistej. Stąd знаła troski i radości studentów, a kontakt ze studentami utrzymywała także po zakończeniu procesu dydaktycznego. Równocześnie umiała zachowywać szczególny dystans w swych kontaktach z młodzieżą. Wynikało to z Jej aurytetytu nauczycielskiego.

Wśród współpracowników katedry miała miejsce szczególne. Stwarzała przyjazną koleżeńską atmosferę. Dla każdego z nas miała uśmiech, wiele ciepła, a gdy była potrzeba, także czas. Dzieliła nasze radości, martwiły Ją nasze kłopoty. Pamiętała o naszych imieninach, urodzinach i innych ważnych dniach życia. Mimo przejścia na emeryturę nadal starała się pozostawać z nami. Przychodziła więc do nas, a gdy zabrakło Jej siły na przychodzenie do Uczelni, z wieloma z nas utrzymywała kontakt telefoniczny. Gdy ostatni raz odwiedziłam Ją na dwa tygodnie przed Jej odejściem, była bardzo słaba, chora i samotna – lecz nadal bardzo serdeczna, życzliwa i pełna troski wobec wielu zarówno drobnych, jak i wielkich spraw.

Są chwile, że w katedrze szczególnie odczuwa się Jej brak. Zawsze była sobą, osobą wielkiego serca, czyniącą dobro. Była osobą integrującą, stwarzającą niepowtarzalny klimat.

Walentyna Ignatczyk

Józef Boroń 1920–2011

Józef Boroń urodził się w Jaworznie 12 listopada 1920 roku w rodzinie górniczej. Szkołę średnią ukończył w maju 1939 roku w gimnazjum im. T. Kościuszki w Myśłowicach. W czasie II wojny światowej pracował jako robotnik przymusowy, m.in. w kopalni węgla kamiennego „Niwka-Modrzejów”. Po wojnie był aktywnym organizatorem polskiej administracji na terenie odzyskanych

Ziem Zachodnich, pełniąc m.in. funkcje kierownicze w Centralnym Zarządzie Przemysłu Hutniczego.

Józef Boroń podjął studia w 1946 roku w Akademii Handlowej w Poznaniu. Ukończył je w 1949 roku i rozpoczął pracę w Katedrze Rachunkowości w charakterze asystenta. Dysertację doktorską poświęconą lokalizacji przemysłu na Ziemiach Zachodnich obronił w 1961 roku. Zainteresowania badawcze Józefa Boronia dotyczące organizacji i zarządzania przemysłem zaowocowały pracą habilitacyjną, poświęconą rozwojowi przemysłu w NRD, obronioną w 1966 roku. Tytuł profesora nadzwyczajnego został mu nadany w 1972 roku, a profesora zwyczajnego w 1982 roku. W 1991 roku profesor zwyczajny, doktor habilitowany nauk ekonomicznych Józef Boroń przeszedł na emeryturę, ale był nadal aktywny zawodowo, prowadząc seminaria magisterskie.

Całe swoje życie zawodowe związał On z poznańską uczelnią ekonomiczną, pełniąc w niej m.in. funkcje dziekana i prodziekana Wydziału Ogólno-Ekonomicznego, członka Rady Wydziału, Senatu. Działania Profesora Józefa Boronia na rzecz wzmocnienia nauk o organizacji i zarządzaniu zaowocowały powołaniem w 1976 roku w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu – Instytutu Organizacji i Zarządzania, którego następnie był wieloletnim dyrektorem.

Profesor Józef Boroń należał też do prekursorów i popularyzatorów polskiej myśli prakseologicznej, kontynuując dorobek Tadeusza Kotarbińskiego i Jana Zieleniewskiego. Jako jeden z pierwszych w środowisku uczelni ekonomicznych prowadził wykłady z teorii organizacji i zarządza-

nia, a środowisko młodych naukowców skupionych wokół Profesora dało początek kształtowaniu się „wielkopolskiej szkoły zarządzania”. Kompetencje naukowe Profesora powodowały, że był zapraszany do prac w różnych instytucjach nauki polskiej. Na przykład przez dwie kadencje pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Ekonomicznej Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Profesor Józef Boroń był także znanym w środowisku akademickim inicjatorem różnego rodzaju przedsięwzięć badawczych, konferencji, seminariów. Wskazywał na potrzebę i konieczność rozwoju nauk o organizacji i zarządzaniu oraz zasadność włączenia ich do programów studiów ekonomicznych. Wyróżniał się też umiejętnym łączeniem aktywności badawczej dwóch dyscyplin: ekonomiki przedsiębiorstwa oraz teorii organizacji i zarządzania. Znalazło to m.in. odzwierciedlenie w różnych pracach Profesora, w których zagadnienia ekonomiki przedsiębiorstwa były integralnie związane z procesami organizacyjnymi. Dorobek publikacyjny Profesora to około 200 prac naukowych, zawartych zwłaszcza w monografiach i pozycjach artykułowych.

Profesor Józef Boroń swoją wiedzę naukowca z zakresu nauk o organizacji i zarządzaniu weryfikował w praktyce gospodarczej, wykonując kilkadziesiąt opracowań naukowych i ekspertyz oraz kierując zespołami konsultantów gospodarczych. Bardzo dobra znajomość gospodarki niemieckiej owocowała intensywną współpracą z niemieckimi ośrodkami naukowymi: Uniwersytetem im. M. Lutra w Halle, Uniwersytetami w Marburgu, Kolonii, Münster, Bremie, Hamburgu i Bochum. Natomiast współpraca z austriackim środowiskiem naukowym zaowocowała założeniem w Poznaniu Oddziału Towarzystwa Polsko-Austriackiego, którego Profesor był wieloletnim przewodniczącym, a w Zarządzie Głównym Towarzystwa – wiceprzewodniczącym. Wizytował też często uczelnie w byłym Związku Radzieckim, w Czechosłowacji, Bułgarii i na Węgrzech.

Praca dydaktyczna Profesora znalazła m.in. swój wyraz w wypromowaniu 11 doktorów oraz blisko 700 magistrantów i dyplomantów. Wykłady Profesora cieszyły się wśród słuchaczy dużą popularnością z powodu ich nowatorskiego charakteru oraz ich silnego powiązania z wiedzą praktyczną. Wachlarz wykładów był bardzo szeroki: od takich przedmiotów, jak rachunkowość, ekonomika i organizacja przedsiębiorstwa do teorii organizacji i zarządzania oraz organizacji pracy kierowniczej. W procesie poznania naukowego był zwolennikiem nieskrępowanej wolności poglądów naukowych. Swoich pracowników inspirował zawsze do dociekliwości, krytycznego osądu badawczego, podejmowania trudnych wyzwań badawczych, niepodlegania koniunkturalnym modom badawczym. Profesora cechował jednocześnie wysoki poziom etyczny i skromność, był też

człowiekiem niezwykle życzliwym, szczególnie w stosunku do młodych adeptów nauki. W stosunkach międzyludzkich był przykładem osoby niezwykle dynamicznej, pełnej energii, towarzyskiej, znakomicie opowiadającej w gwarze śląskiej anegdoty.

Aktywność naukowa i zawodowa Profesora znalazła również swoje odzwierciedlenie w uczestnictwie i działalności różnych organizacji. Ponad 30 lat był On członkiem Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk, a w 1998 roku został jego członkiem honorowym. Za wybitne zaś zasługi w dziedzinie organizacji i zarządzania Komitet Nauk Organizacji i Zarządzania przyznał Profesorowi (2010 rok) Medal Tadeusza Kotarbińskiego. Od 1953 roku był również aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, a od 1956 roku – Instytutu Zachodniego w Poznaniu oraz od 1962 roku – członkiem Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Już w 1957 roku był także aktywnym działaczem Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, w którym inicjował wiele przedsięwzięć, konferencji, seminariów i szkoleń propagujących wiedzę z zakresu zarządzania wśród praktyków życia gospodarczego.

Za aktywność w swej szeroko rozumianej pracy zawodowej Profesor był wielokrotnie nagradzany odznaczeniami państwowymi, w tym: Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i wieloma innymi. Był również honorowym obywatelem miasta Poznania i zasłużonym obywatelem województwa poznańskiego, zielonogórskiego i bydgoskiego.

Zmarł 11 marca 2011 roku.

Kazimierz Krzakiewicz

Stanisław Borowski 1921–1977

Dnia 10 lipca 1977 roku zmarł nagle, w wieku pięćdziesięciu sześciu lat, profesor nadzwyczajny dr hab. Stanisław Borowski, kierownik Zakładu Statystyki i Demografii Akademii Ekonomicznej. Jego wkład do nauki polskiej budzi wielki podziw, uznanie i szacunek. Osiągnął to dzięki swojej inwencji twórczej, pracowitości, heroicznemu wprost wysiłkowi intelektualnemu i fizycznemu, zasługując na

miano tytana pracy naukowej. Stworzył nowoczesną szkołę demografii i położył podwaliny pod szkołę demografii. Był jednym z najwybitniejszych statystyków i demografów polskich powojennego okresu.

Urodził się 8 maja 1921 roku w Łasinie w b. powiecie grudziądzkim, jako syn rolnika, Floriana Borowskiego i jego żony, Agnieszki z Walendowskich. Szkołę podstawową ukończył w 1935 roku w miejscu urodzenia. W okresie 1935–1939 kontynuował naukę w Gimnazjum Klasycznym w Bydgoszczy. W okresie wojny podzielił los wielu rodzin polskich. W listopadzie 1941 roku, wraz z całą rodziną, został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sztutthofie, przebywając kolejno do marca 1945 roku w lagrach filialnych: Potulice, Elbląg, Sophienwalde. W obozie zginęli Jego ojciec i młodszy brat. Egzamin dojrzałości złożył w roku 1947 jako eksternista w Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, po czym studiował na Uniwersytecie Poznańskim, który ukończył w roku 1951, uzyskując magisterium prawa oraz nauk ekonomiczno-politycznych. Na tejże Uczelni uzupełniał w okresie późniejszym studia matematyczne.

Podczas studiów uczestniczył w seminarium historii gospodarczej prof. Jana Rutkowskiego, współzałożyciela GUS, historyka i statystyka, który rozwijał metody statystyczne w zastosowaniu do badań długoterminowych i historycznych. Po jego śmierci seminarium tym kierowali kolejno profesorowie Stanisław Hoszowski i Władysław Rusiński. Szczególnie ten ostatni wywarł duży wpływ na historyczną formację naukową Stanisława Borowskiego i fascynację metodami poznańskiej szkoły historycznej. Nie mniejszy wpływ na Jego późniejsze zainteresowania demografią wywarł

prof. Stanisław Waszak. W latach 1948–1952 pracował bowiem w Biurze Statystycznym m. Poznania, a po ukończeniu studiów w Katedrze Statystyki WSE. Obydwa placówkami kierował statystyk-demograf, prof. Stanisław Waszak.

Napisał monumentalną rozprawę doktorską, którą rozpoczął pod kierunkiem prof. Jana Rutkowskiego, a ukończył pod kierunkiem prof. Władysława Rusińskiego (*Kształtowanie się rolniczego rynku pracy w Wielkopolsce w okresie wielkich reform agrarnych 1807–1860*, PWN, Poznań 1963, s. 663). Obronił ją na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM w roku 1960. Habilitował się w roku 1963 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie na podstawie studium poświęconego roli czynnika ludzkiego w ekonomicznym rozwoju Wielkopolski (*Rozwarstwienie wsi wielkopolskiej w latach 1807–1914. Studium statystyczne nad społecznymi i ekonomicznymi następstwami włączenia wsi w orbitę rynku*, PWN, Poznań 1962, s. 335). Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1970. Będący w toku realizacji wniosek o nadanie profesora zwyczajnego nie mógł być zrealizowany z powodu Jego nagłego zgonu w roku 1977.

Naukowa działalność Stanisława Borowskiego obejmowała kilka nurtów tematycznych, wśród których na wyróżnienie zasługują: metody statystyki ludnościowej i ekonomicznej, studia nad trendami czasoprzestrzennymi rozwoju procesów demograficznych i ekonomicznych oraz studia nad czynnikami reprodukcji. Zainteresowania metodologiczne wiązały ściśle z rozwojem swego warsztatu naukowego. Czynił to w sposób przemyślany i konsekwentny. W procesie poznania statystycznego główny akcent położył na fazę obserwacji statystycznej. Stąd genezie źródła statystycznego, jego charakterowi, klasyfikacji i ocenie poświęcił wiele uwagi, tworząc podwaliny pod nieznaną gałąź wiedzy statystycznej: źródłoznawstwo w dziedzinie badań historycznych i współczesnych. Wprowadził do badań demograficznych silną podbudowę społeczno-ekonomiczną, tworząc własną, nowoczesną szkołę badawczą. W swych dociekaniach sięgał po nowoczesne statystyczno-matematyczne narzędzia poznawcze (analizę czynnikową, taksonomię i analizę kohortową), które umożliwiły Mu przeprowadzenie w demografii w niespotykanym dotąd zakresie syntez naukowych, opartych na obszernym materiale źródłowym. Modernizując proces poznawczy, przyczynił się do rozwoju w warunkach polskich nowej dyscypliny – demometrii.

Początkowo skupił uwagę nad opracowaniem trendów rozwoju demograficznego Wielkopolski, opracowując syntezę jej rozwoju dla XIX i XX w. Następnie przeszedł do szeroko zakrojonych badań nad przeobrażeniami ludnościowymi w skali ogólnopolskiej. Posługując się metodą obserwacji reprezentacyjnej, tworzył imponujący empiryczny materiał dokumentacyj-

ny dotyczący rodzin polskich, których rozwój w układzie pokoleniowym gromadził w Banku Informacji o Rodzinie. Bank ten umożliwił prowadzenie wielostronnych studiów o charakterze diagnostycznym nad uwarunkowaniami procesów prokreacyjnych w rodzinie polskiej w okresie powojennym. Profesor Stanisław Borowski podjął, wzorem prof. Stanisława Waszaka, pionierskie badania monograficzne z demografii historycznej, opierając się na obszernych źródłach archiwalnych. W rekonstrukcji rodzin posługiwał się zasadami wypracowanymi przez wybitnych demografów historycznych (S. Waszaka, L. Henryego, H. Hyreniusa). Do badań historycznych wykorzystał te same nowoczesne instrumenty badawcze, którymi posługiwał się, badając zbiorowości rodzin współczesnych. Udokumentował tym samym tezę, iż współczesny badacz może mierzyć z zadowalającą precyzją przeobrażenia mikrostruktur ludnościowych w przekroju stuleci, zatem jest zdolny do tworzenia wielkich syntez naukowych.

Pozostawił po sobie imponujący dorobek naukowy, obejmujący z górą 250 pozycji ogłoszonych drukiem. Wśród tych prac było 13 monografii oraz ponad 50 studiów i rozpraw. Poważną część publikacji wydano w językach obcych. Ranga tego dorobku wyraża się nie tylko w liczbie publikowanych pozycji, ich odkrywczym charakterze, lecz w równym stopniu w ich wysokiej użyteczności naukowej i społecznej. Wiele podjętych badań ma wyraźnie charakter pionierski. Znamienną cechą, spotykaną tylko w pracach wybitnych badaczy, jest ich wielodyscyplinowość. Stąd też pogląd i ocena tego dorobku w aspekcie wybranych dyscyplin, stanowi przedmiot osobnych opracowań*.

Profesor wyrzył głęboki ślad w wielu naukach, a w szczególności w nauce demografii, wzbogacając ją pod względem metodologicznym. W historii poszukiwał klucza dla zrozumienia teraźniejszych procesów ludnościowych i do prawidłowego wnioskowania o przyszłych tendencjach ich rozwoju. Wprowadzenie do badań demograficznych silnej podbudowy społeczno-ekonomicznej, pozwoliło Mu rozpatrywać zjawiska w ich uwarunkowaniu przyczynowo-skutkowym. Jest to cecha osobliwa, wyróżniająca Stanisława Borowskiego wśród pozostałych demografów polskich. W swych koncepcjach badawczych zbliżył się do Jana Rutkowskiego i Wincentego Stysia. Przyjmując od nich pewne koncepcje, rozwinął je jednak w odmiennym kierunku, tworząc własną, nowoczesną

* Charakterystykę dorobku omawiają: S. Wierzchosławski, *Profesor S. Borowski jako statystyk i demograf*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1982, z. 4, s. 11–26; W. Rusiński, *Profesor S. Borowski jako historyk gospodarczy*, op.cit., s. 27–32; J. Topolski, *Profesor S. Borowski jako badacz dziejów Wielkopolski*, op.cit., s. 33–48.

szkołę demograficzną. Jest ona bliższa badaniom wyrosłym z nurtu francuskiej szkoły Annales (np. Dupâquiera), aniżeli czystym demograficznie Studium Cambridge Group for History of Population and Social Structure (np. P. Lasletta). Był badaczem o wszechstronnym umyśle. Niestety, nadwężone zdrowie wskutek pobytu w obozie koncentracyjnym oraz niezwykle intensywnej pracy naukowej uniemożliwiło Profesorowi dokończenie Jego ambitnych zamierzeń badawczych. Znaczenie niemal symboliczne ma fakt, że zgon nastąpił w czasie pobytu na obozie naukowym.

Był pracownikiem nauki z powołania. Wierny temu powołaniu, ideały pracy naukowej realizował w sposób odpowiedzialny, z podziwu godną konsekwencją, nie poszukując łatwych dróg w swym bardzo pracowitym, pełnym przeciwieństw życiu. Przejmując po prof. Stanisławie Waszaku Zakład Demografii, połączył go z kierowanym przez siebie Zakładem Statystyki Ekonomicznej, tworząc jeden z najbardziej prężnych ośrodków badań ludnościowych w Polsce, liczący się w skali międzynarodowej. Skupił wokół siebie zespół młodych pracowników, tworzących dynamiczny zespół badawczy. Miał dar wywoływania zainteresowań badawczych wśród studentów. Wdrażając w arkana metody naukowej, uczył jednocześnie rzetelności. Pracowitość i sumienność stawiał na pierwszym miejscu wśród przymiotów wymaganych od kandydata sposobiącego się do pracy naukowej. Problem badań naukowych łączył nierozdzielnie z problemem etyki.

Miał dar koncentracji umysłowej. Rozumiał doskonale cenę czasu w pracy naukowej, stąd głosił słowem i przykładem zasadę, iż praca wydajna musi być pracą zorganizowaną. Przejawiał talent organizatorski w kierowaniu dużymi zespołami badawczymi. Umiejętnie włączał problematykę seminariów magisterskich oraz doktorskich w główny nurt kierowanych przez siebie badań, zmierzając konsekwentnie do tworzenia wielkich syntez naukowych. Wypromował 14 doktorów, którzy stali się pracownikami naukowymi w wielu uczelniach w kraju. Kierował łącznie ponad 300 pracami magisterskimi.

Stanisław Borowski przywiązywał ogromne znaczenie do działalności dydaktycznej. Treść wykładu była zawsze oryginalna i zawierała ładunek wychowawczy. Unikał szablonu. Posiadał rzadki dar przedstawiania trudnych problemów w sposób niezwykle przystępny. Przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność problemów pozostawiała u słuchaczy niezatarte wrażenia.

Profesor brał czynny udział w organizacji życia naukowego oraz doskonalenia procesu nauczania w Uczelni. W latach 1967/1968–1968/1969 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, w 1969/1970–1971/1972 był dzieka-

nem Wydziału Ekonomiki Produkcji, a w latach 1972/1973–1974/1975 prorektorem ds. nauki w WSE – AE. Przyczynił się do intensyfikacji badań naukowych w Uczelni. Stworzył preferencje dla badań o charakterze podstawowym, tworząc równocześnie odpowiednią infrastrukturę dla ich realizacji. Zabiegał usilnie, o rozwinięcie odpowiedniego zaplecza techniki statystycznej w postaci niezbędnego wyposażenia w urządzenia komputerowe oraz kwalifikowanych pracowników naukowo-technicznych. Dzięki temu wzrosła w tym okresie liczba opracowań podejmowanych w ramach problemów centralnie sterowanych. Wykazał wielką aktywność w nawiązywaniu licznych kontaktów z zagranicznymi uczelniami i ośrodkami naukowo-badawczymi.

Działalność Profesora jako organizatora badań wykraczała poza poznański ośrodek naukowy. W roku 1972 został powołany na przewodniczącego Komitetu Nauk Demograficznych PAN. Pełnił te obowiązki nieprzerwanie przez dwie kadencje. Na tym stanowisku dał się poznać jako znakomity organizator nauki polskiej w dziedzinie demografii zarówno w płaszczyźnie inicjowania badań naukowych, jak i prognozowania ich rozwoju. Z Jego inicjatywy podjęto pierwsze kompleksowe badania nad optymalizacją struktur i procesów demograficznych w Polsce. Był czynnym członkiem w Rządowej Komisji Ludnościowej przy Radzie Ministrów, Komitetu Polska 2000 PAN, Rady Nadzorczej GUS i wielu innych towarzystw krajowych i zagranicznych. W wyniku Jego starań została utworzona Podsekcja Demometryczna w Komitecie Nauk Demograficznych PAN, pracująca nad zastosowaniami statystyki i matematyki w demografii, której działalność odegrała poważną rolę w kształceniu młodej kadry w zakresie współczesnych metod demometrycznych. Był inicjatorem i organizatorem licznych międzynarodowych demograficznych konferencji naukowych w Poznaniu, które stały się płaszczyzną do nawiązywania współpracy naukowej z wieloma europejskimi i pozaeuropejskimi ośrodkami badań demograficznych.

Troszczył się o należyty poziom popularyzacji wyników badań pracowników, prowadząc nieprzerwanie prace redakcyjne. Był sekretarzem redakcji Zeszytów Naukowych WSE w Poznaniu, a trzy lata później – redaktorem działu ekonomicznego kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Był także redaktorem dwu wydawnictw Komitetu Nauk Demograficznych PAN: „Studia Demograficzne” i „Przeszłość Demograficzna Polski”.

Bogata była jego osobowość. Posiadał umysł głęboki i poszukiwawczy. Mając wszechstronne przygotowanie teoretyczne, a zwłaszcza metodologiczne oraz ogromne doświadczenie w stosowaniu technik statystycznych, był badaczem autonomicznym i samowystarczalnym. Wszystkie

koncepcje badawcze opierał na własnych przemyśleniach, rzadko podając je dyskusji na seminariach i posiedzeniach naukowych. Mimo wykształcenia wielu uczniów był typem badacza samotnego, typem mistrza, który cały cykl badawczy rozwiązywanego problemu realizował samotnie. Uczniów inspirował do podejmowania własnych płaszczyzn badawczych i wdrażał do tworzenia ich własnego warsztatu naukowego, które w mniej lub bardziej bezpośredni sposób wiązały się z głównym nurtem prowadzonych przez Niego badań. W pracy naukowo-badawczej jako probierz wartości etyczno-moralnych pracownika nauki traktował poszukiwanie autentycznej prawdy. Piętnował i zwalczał każdą łatwiznę w pracy badawczej. Rygorystycznie przestrzegał praw autorskich, będąc wzorem głoszonych przez siebie zasad. Te surowe wymagania stawiane wobec siebie, swych współpracowników i uczniów przysporzyły Mu wielkiego autorytetu, szacunku i uznania. W kontaktach międzyludzkich Stanisław Borowski był bezpośredni, przyjacielski, życzliwy, skromny, niewynoszący się nad otoczenie.

Pozostał w pamięci jako skromny, prawy człowiek, uczony wielkiego formatu.

Stanisław Wierchośławski

Zenon Chojecki

1924–1989

Docent dr hab. Zenon Chojecki zmarł 28 czerwca 1989 roku w wieku sześćdziesięciu pięciu lat, z których około pięćdziesięciu przypadło na pracę. Gros swojego pracowitego życia poświęcił pedagogice w zakresie szkoły średniej i wyższej. Był pedagogiem, który umiejętnie wykorzystywał w nauczaniu swoje doświadczenie uzyskane w praktyce. Urodził się 7 marca 1924 roku w Gnieźnie. Po ukończeniu szkoły powszechnej zaczął uczęszczać

do tamtejszego Miejskiego Gimnazjum Kupieckiego. Wybuch II wojny światowej uniemożliwił dalszą naukę. Mając piętnaście lat, pracował przymusowo najpierw jako robotnik rolny, a później jako murarz. W marcu 1943 roku przekazano Go do obozu pracy w Blachowni k. Kędzierzyna, nakazując pracę w tamtejszych zakładach chemicznych. Pracował tam aż do wyzwolenia obozu w styczniu 1945 roku. Zaraz po jego wyzwoleniu powrócił do Gniezna i kontynuował naukę.

Maturę z zakresu liceum handlowego złożył w Gnieźnie w roku 1946. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W roku 1949 uzyskał dyplom nauk ekonomiczno-handlowych, a w roku 1951 został magistrem nauk ekonomicznych. Stopień doktora nauk ekonomicznych otrzymał w roku 1970 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy: *Normatywne koszty przerobu jako mierniki produkcji i oceny działalności przedsiębiorstwa*, napisanej pod kierunkiem doc. Józefa Zajdy. Habilitował się w roku 1982 w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Podstawę stanowiła publikacja pt. *Mechanizm kształtowania kosztów* (1982).

Pierwszą pracę zawodową po wojnie podjął 1 września 1946 roku w Technikum Handlowo-Gastronomicznym w Gnieźnie. Był bardzo obciążony, ucząc wielu przedmiotów ekonomicznych (ekonomia, statystyka, finanse), a także towaroznawstwa. Był wzorowym nauczycielem. W roku 1955 został oddelegowany z technikum do Centralnego Zarządu Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego w Warszawie. Przez dwa

lata pełnił tam funkcję wizytatora szkół handlowych. Po likwidacji CZSZ w roku 1956 powrócił do pracy w technikum: We wrześniu 1959 roku minister przemysłu lekkiego powołał Go na stanowisko doradcy ds. postępu ekonomicznego w Gnieźnieńskich Zakładach Garbarskich. Pracował tam na pół etatu aż do końca maja 1972 roku, łącząc tę pracę z pracą nauczycielską.

Po uzyskaniu doktoratu został przyjęty od października 1970 roku w charakterze adiunkta w Zakładzie Rachunkowości Przedsiębiorstw w Instytucie Finansów i Rachunkowości naszej Uczelni. Po czterech latach, w październiku 1974 roku, otrzymał stanowisko docenta kontraktowego. W roku 1983 minister szkolnictwa wyższego powołał Go na stanowisko docenta. Już w roku 1977 powierzono Mu kierownictwo nowo utworzonego Zakładu Rachunku Kosztów. Docent Zenon Chojecki prowadził wykłady oraz seminaria dyplomowe i magisterskie z zakresu swojej specjalności. Problematyka rachunku kosztów była szeroko uwzględniana na Studium Podyplomowym dla Inżynierów. Był inicjatorem i kierownikiem tego Studium począwszy od stycznia 1975 roku. Cieszyło się ono dużym zainteresowaniem, stąd wznawiano je co roku.

Docent Zenon Chojecki pełnił wiele funkcji organizacyjnych. Poza już wymienionymi był przez jedną kadencję wicedyrektorem Instytutu Organizacji i Zarządzania, do którego z chwilą reorganizacji Uczelni, weszły zakłady związane z rachunkowością. Brał czynny udział w pracy organizacyjnej jako członek wielu komisji wydziałowych i senackich. Wchodził też w skład Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa Uczelnianego.

Problematyka kosztów dominowała w Jego publikacjach dydaktycznych i naukowych. Był redaktorem i współautorem podręcznika pt. *Rachunek kosztów w rolnictwie* (1987), napisanego przez pracowników zakładów rachunkowości. Był to pierwszy w Polsce podręcznik z zakresu kosztów w tej gałęzi gospodarki. Był redaktorem i współautorem wielokrotnie wydanych skryptów pt. *Podstawy rachunkowości* (wyd. IV, 1984; wyd. V zmienione, 1986). Z zakresu publikacji naukowych, poza pracą habilitacyjną, był autorem monografii pt. *Koszty przerobu w zarządzaniu przedsiębiorstwami* (PWE, 1973). Ponadto opublikował około trzydziestu artykułów w czasopiśmie branżowych.

Docent Zenon Chojecki współpracował także ze Stowarzyszeniem Księgowych w Polsce. Był członkiem władz Oddziału Okręgowego w Poznaniu oraz Rady Naukowej tego Stowarzyszenia. Będąc aktywnym członkiem tej organizacji, wygłaszał wiele prelekcji i odczytów dla praktyków. Był znakomitym popularyzatorem wiedzy z zakresu rachunkowości.

Długoletnia praktyka w przemyśle i szkolnictwie, bogate doświadczenia i wiedza sprawiały, że wszystkie prowadzone przez Niego zajęcia były

interesujące, cieszyły się uznaniem zarówno studentów, jak i praktyków. Doceniając Jego osiągnięcia, przyznano Mu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Odznaczono Go również Medalem Edukacji Narodowej. Pracował do końca swojego życia. W pamięci tych, którzy znali doc. Zenona Chojeckiego, pozostał jako człowiek ideowy i bezinteresowny.

Zdzisław Kołaczyk

Elżbieta Czerwińska

1925–2003

Dnia 30 sierpnia 2003 roku zmarła profesor zwyczajny dr hab. Elżbieta Czerwińska z domu Prejzner. Służyła Uczelni pięćdziesiąt dwa lata, niemal do końca swojego pracowitego życia. Była wybitnym przedstawicielem nauki finansów w Polsce, twórcą i długoletnim kierownikiem Katedry Finansów Przedsiębiorstw w Akademii Ekonomicznej oraz zamiłowanym

i pełnym inwencji nauczycielem akademickim. W działaniu wyróżniała się bezkompromisowym dążeniem do prawdy, naukową i cywilną odwagą, a także szczególnym przywiązaniem do idei samorządu akademickiego. Dbłość o jakość codziennej pracy naukowej i dydaktycznej była wyznacznikiem Jej działalności. Była silną osobowością i wywierała duży wpływ na studiującą młodzież, praktyków gospodarczych, a przede wszystkim na swoich uczniów i współpracowników. Zakres Jej zainteresowań badawczych i dydaktycznych był szeroki. Zawsze jednak podstawowym nurtem tych zainteresowań była problematyka finansów przedsiębiorstw.

Urodziła się 25 lipca 1925 roku w Częstochowie jako córka Kazimierza i Gertrudy z domu Wegner. Szkołę podstawową ukończyła w Częstochowie i tamże uczęszczała do szkoły średniej. Wybuch II wojny światowej przerwał Jej naukę. Kontynuowała ją w tajnym Liceum Humanistycznym w Częstochowie prowadzonym przez siostry zakonne. Egzamin dojrzałości zdała w maju 1943 roku. Świadectwo dojrzałości zostało zweryfikowane 30 marca 1945 roku. W latach 1943 - 1945 była słuchaczem polonistyki na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Częstochowie. Po przyjeździe do Poznania w 1945 roku nadal studiowała polonistykę, od 1 listopada 1945 roku do 30 września 1946 roku, na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Od stycznia 1946 roku podjęła studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Dyplom tejże Uczelni otrzymała w czerwcu 1949 roku, a magistrem nauk ekonomiczno-handlowych została 27 kwietnia 1951 roku.

W czasie studiów utrzymywała się z korepetycji i robót ręcznych. Przez pół roku - od października 1949 roku do maja 1950 roku - pracowała jako

księgowa w przedsiębiorstwie Metalexport w Warszawie. Jeszcze w czasie studiów pełniła też funkcję asystenta wolontariusza w Katedrze Handlu Zagranicznego kierowanej przez prof. Stanisława Waschkę. Asystentem w Katedrze i Zakładzie Finansowania Gospodarki Narodowej kierowanej przez prof. dr. Janusza Wierzbickiego została w 1950 roku. Odtąd związała się na trwałe z Uczelnią, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie.

Doktoryzowała się 13 maja 1961 roku na podstawie rozprawy: *Samodzielność finansowa przedsiębiorstw państwowych w socjalizmie*. Promotorem był prof. Janusz Wierzbicki. Był to pierwszy doktorat w katedrach finansów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Praca ta została opublikowana przez PTPN – PWN w Poznaniu w 1963 roku pt. *Samodzielność finansowa przedsiębiorstwa państwowego*. Habilitowała się 30 kwietnia 1969 roku na podstawie monografii: *Zysk jako przedmiot polityki finansowej* (Wyd. WSE w Poznaniu, Poznań 1969), otrzymując stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie finansów. Stanowisko docenta otrzymała w kwietniu 1971 roku. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskała 7 lipca 1977 roku, a profesora zwyczajnego 15 września 1988 roku.

Począwszy od czerwca 1971 roku prof. Elżbieta Czerwińska pełniła różne funkcje organizacyjne w Uczelni. 1 czerwca 1971 roku została kierownikiem Zakładu Finansów Przedsiębiorstw w Instytucie Finansów i Rachunkowości WSE. Zakład ten powstał w połowie lat sześćdziesiątych z inicjatywy doc. Józefa Zajdy, jako pierwszy w wyższym szkolnictwie ekonomicznym w Polsce. Przez kilka lat w Zakładzie tym pracowało tylko dwoje pracowników naukowych – Józef Zajda i Elżbieta Czerwińska. Zakład kierowany przez nią został przekształcony w roku akademickim 1990/1991 w Katedrę Finansów Przedsiębiorstw, włączoną w skład Wydziału Zarządzania Akademii Ekonomicznej. W marcu 1981 roku, z Jej inicjatywy, utworzono w Katedrze Finansów – kierowanej przez prof. J. Wierzbickiego – Pracownię Gier Ekonomicznych. Była to unikatowa jednostka dydaktyczna w katedrach finansowych Polsce. Umożliwiało to prowadzenie zajęć laboratoryjnych w formie komputerowych gier kierowniczych stosowanych w wysoko rozwiniętych państwach, a także umożliwiało samodzielne opracowywanie w tej Pracowni nowych gier ekonomicznych dostosowanych do warunków potrzeb procesu dydaktycznego Polsce. W tym samym czasie, z własnej inicjatywy, zorganizowała wakacyjne obozy naukowe dla seminarzystów prowadzonego przez siebie seminarium magisterskiego. Umożliwiło to prowadzenie badań terenowych.

W czasie swojej długoletniej pracy w Uczelni prof. Czerwińska była w latach 1972–1977 zastępcą dyrektora ds. naukowo-badawczych w Insty-

tucie Finansów i Rachunkowości, w latach 1977–1981 zastępcą dyrektora Instytutu Finansów, w latach 1971–1991 kierownikiem Zakładu Finansów Przedsiębiorstw, a w okresie 1991–1995 (do chwili przejścia na emeryturę) kierownikiem Katedry Finansów Przedsiębiorstw. Ponadto od września 1975 roku do 31 sierpnia 1978 roku pełniła funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania.

Dorobek naukowy prof. Elżbiety Czerwińskiej obejmuje ponad 70 pozycji bibliograficznych. Była autorką monografii, artykułów, przewodników metodycznych i podręcznika oraz współautorką i redaktorem podręczników i skryptów. Do ważniejszych Jej publikacji należy pięć monografii i dwa podręczniki. Są nimi napisane przez nią książki: 1) *Samodzielność finansowa przedsiębiorstwa państwowego*, PTPN – PWN, Poznań 1963, 2) *Zysk jako przedmiot polityki finansowej*, Wyd. WSE w Poznaniu, Poznań 1969, 3) *Metody regulowania zysku (analiza instrumentów finansowych)*, PWN, Warszawa 1971, 4) *Funkcjonowanie systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych*, PWN, Warszawa – Poznań 1984, oraz praca zbiorowa pod Jej redakcją i współautorstwie: *Zdolność podatkowa i wiarygodność kredytowa przedsiębiorstwa – materiały konferencyjne*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1994. Podręcznikiem przez Nią napisanym są: *Komputerowe gry ekonomiczne*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1990, a podręcznikiem, który współredagowała i była współautorem, są: *Finanse – praca zbiorowa*, PWN, Warszawa, wyd. 1 – 1979, a wyd. 2 – 1980.

Głównym przedmiotem Jej zainteresowań badawczych było przedsiębiorstwo państwowe i jego włączenie w system gospodarczy. Uwagę swoją koncentrowała na finansowej stronie gospodarowania przedsiębiorstw i regulacji ich finansowania przez organa państwa. Zajmowała się problemami, jakie wywołuje skojarzenie samodzielności przedsiębiorstw państwowych z kierowaniem nimi przez organa państwa. Z finansowego punktu widzenia są to problemy finansowych instrumentów – zysku i jego udziału w finansowaniu przedsiębiorstw. Kredyt – zależnie od reguł w sprawie źródeł jego spłaty – traktowała jako antycypację zysku albo jako odmianę dotacji. Badania nad finansowym podłożem i efektywności gospodarowania doprowadziły Ją do rozróżnienia finansowania zarobkowego i finansowania zadaniowego. Regulację finansowania przedsiębiorstw postrzegała jako system otwarty, sankcjonujący jednocześnie finansowanie zarobkowe i zadaniowe. Stwierdziła, że regulacja wówczas stosowana powodowała dominację finansowania zadaniowego i zablokowanie finansowania zarobkowego, z ujemnym tego skutkiem dla efektywności gospodarowania. Jej koncepcja zadaniowego i zarobkowego finansowania przedsiębiorstw została uznana za znaczące osiągnięcie naukowe.

Profesor Elżbieta Czerwińska skupiła wokół siebie grono osób zainteresowanych problematyką finansów przedsiębiorstw. Zespół ten wyróżniał się sposobem prowadzenia badań. Mianowicie badania empiryczne prowadzono, opierając się na starannie przygotowanej metodologii badawczej, co wówczas nie było często spotykane w naukach finansowych Polsce. Na Jej seminarium naukowym doktoryzowało się siedem osób. Prof. Czerwińska nie znosiła „bylejakości” w pracy naukowej i dydaktycznej, a zwłaszcza braku należytej staranności wypowiedzi i opracowań pisemnych. Wynikało to ze szczególnego umiłowania przez Nią języka polskiego i umiłowania książki. W ciągu swojego życia z nadzwyczajnym upodobaniem korzystała jako czytelnik z bibliotek. Troszcząc się o jakość pracy, zabiegała, aby w organizowanych corocznie zjazdach katedr finansowych, była zawsze częścią dydaktyczną. Nie było to łatwe do realizacji.

Profesor Elżbieta Czerwińska było organizatorem i współorganizatorem konferencji naukowych. Aktywnie uczestniczyła też w konferencjach organizowanych za granicą. Działała również w sekcjach naukowych Poznańskiego Oddziału PTE. W latach 1968–1969 była członkiem Komisji ds. Doskonalenia Systemu Finansowego Przemysłu Kluczowego utworzonej w Ministerstwie Finansów. Od 1969 roku była członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Praca Profesor Elżbiety Czerwińskiej była doceniana. Otrzymywała wielokrotnie nagrody ministra indywidualne i zespołowe (w 1967, 1970, 1971, 1979 i 1986). Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski (1990), Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski (1980), Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Odznaką Honorową za Zasługi dla Woj. Poznańskiego, Złotą Odznaką PTE, Złotą Odznaką za Zasługi dla Finansów oraz Medalem za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Na emeryturę przeszła 30 września 1995 roku. Nadal jednak pracowała na części etatu, do 31 października 2002 roku.

Profesor Elżbieta Czerwińska była człowiekiem ogromnej wrażliwości. Wrażliwość ta przejawiała się w Jej codziennym życiu, a także i w Jej wielkiej pasji, jaką była artystyczna fotografia. Jej dokonania z tego zakresu cieszyły się uznaniem profesjonalistów. Życie nie szczędziło Jej. Szczególnie trudne były lata II wojny światowej oraz ostatnie miesiące Jej życia poświęcone przede wszystkim nauce i dydaktyce. W pamięci tych, którzy Ją znali i z Nią współpracowali, pozostała jako człowiek prawy i silna osobowość.

Jan Sobiech

Zbigniew Czerwiński

1927–2010

Profesor zwyczajny doktor habilitowany Zbigniew Czerwiński (urodzony 9 października 1927 roku, zmarły 22 maja 2010 roku), Mistrz i Uczony, był jednym z najwybitniejszych polskich ekonomistów drugiej połowy XX wieku reprezentujących nurt ilościowy w ekonomii, obejmujący ekonomię matematyczną, teorię podejmowania decyzji, cybernetykę ekonomiczną oraz ekonome-

trię i prognozowanie. Wszechstronnie wykształcony – ekonomista, filozof, logik – w każdej z tych dyscyplin miał niekwestionowany autorytet oraz ogromne zasługi w ich rozwoju.

Urodził się w Warszawie w rodzinie wyższego oficera Wojska Polskiego. W latach bezpośrednio poprzedzających II wojnę światową mieszkał w Poznaniu, gdzie jego ojciec, dowódca pułku artylerii konnej, pełnił służbę wojskową. Lata wojny spędził kolejno w Wilnie, Warszawie i powiecie myślenickim, gdzie brał udział w partyzantce AK. Maturę zdał w Warszawie w 1945 roku.

W latach 1945–1949 studiował ekonomię na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego (magisterium u Profesora Edwarda Taylora), a następnie, w latach 1950–1952, logikę na Wydziale Filozoficzno-Historycznym tegoż Uniwersytetu (u Profesora Adama Wiegnera). W 1957 roku na podstawie rozprawy pt. *Zagadnienie prawomocności indukcji w ujęciu probabilistycznym* uzyskał stopień naukowy doktora filozofii (promotor: Profesor Kazimierz Ajdukiewicz). W roku akademickim 1958/1959 odbył roczne studia specjalistyczne na Uniwersytecie Harwarda w USA (u Profesora Wasilly’ego Leontiefa). Habilitował się w zakresie ekonomii na Uniwersytecie Warszawskim w 1963 roku na podstawie pracy pt. *Problematyka planowania cen w ujęciu matematycznym*.

Profesorem nadzwyczajnym został Zbigniew Czerwiński w 1973 roku, profesorem zwyczajnym w 1977 roku. Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza pracował w latach 1949–1961, początkowo w Katedrze Nauk Ekonomicznych, a później w Katedrze Logiki i Metodologii Nauk. Od 1961 roku do ostatnich dni, tj. przez prawie 50 lat swojego niezwykle praco-

witego życia, związany był z obecnym Uniwersytetem Ekonomicznym (wcześniej: Wyższą Szkołą Ekonomiczną i Akademią Ekonomiczną) w Poznaniu, gdzie początkowo pracował w Katedrze Planowania, następnie w stworzonym przez siebie Zakładzie Ekonometrii włączonym później do Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej, którym kierował nieprzerwanie aż do przejścia na emeryturę.

Profesor jest autorem 11 książek, ponad 100 artykułów naukowych oraz tłumaczeń 5 monografii i podręczników akademickich z języka angielskiego.

Wykładał na Uniwersytecie Poznańskim, w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu i Katowicach, na Uniwersytecie w Lund, w Instytucie Inżynierjno-Ekonomicznym w Charkowie, na Uniwersytecie w Glasgow, na Uniwersytecie w Aix-en-Provence, na Uniwersytecie w Tsukuba (Japonia), na Uniwersytecie w Tizi-Ouzou (Algieria).

Na szczególnie podkreślenie zasługuje duża aktywność Profesora w pracach czasopism naukowych, takich jak: „Studia Logica”, „Przegląd Statystyczny” (którego był też redaktorem naukowym w latach 1981–1993), „Ekonomista” oraz „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”.

Profesor przez wiele lat był członkiem Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, członkiem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Aktywność zawodowa Profesora przypadła na lata początkowego rozwoju zastosowań metod matematycznych w ekonomii na świecie. Był on inicjatorem badań nad matematyczną teorią optymalizacji gospodarczej w Polsce. Jego podręcznik: *Wstęp do programowania liniowego z elementami algebry wyższej* (1961), był pierwszą w polskiej literaturze ekonomicznej książką z tej problematyki. Na podręczniku tym wykształciły się całe pokolenia ekonomistów i specjalistów z badań operacyjnych. W późniejszych latach Profesor Zbigniew Czerwiński wydał wraz z zespołem jeszcze książkę: *Optymalna organizacja działań* (1983), która do dziś stanowi twórczą inspirację dla osób zajmujących się optymalizacją decyzji menedżerskich.

Profesor był pionierem i głównym architektem badań w Polsce w zakresie ekonomii matematycznej. Wydana na początku lat 60. praca Profesora pt. *Problematyka planowania cen w ujęciu matematycznym*, była wówczas bodaj pierwszą w Polsce publikacją naukową z ekonomii matematycznej, a artykuł nt. *Stopa inwestycji i maksymalizacja spożycia* („Ekonomista” nr 1, 1965), powstał niemal równoległe z pierwszymi światowymi zastosowaniami teorii sterowania optymalnego w ekonomii.

W 1973 roku opublikował monografię pt. *Podstawy matematycznych modeli wzrostu gospodarczego* (PWE), która utrwaliła pozycję Profesora Zbi-

gniewa Czerwińskiego jako niekwestionowanego lidera polskiej matematycznej teorii wzrostu. Z późniejszych prac należy wymienić *Matematyczne modelowanie procesów ekonomicznych* (PWN, 1982) oraz (we współautorstwie) *Modelowanie i planowanie wzrostu gospodarki narodowej* (PWN, 1982; nagroda w Konkursie O. Langego, 1984).

Wspólnie z przyjaciółmi – profesorem Zdzisławem Hellwigiem z Wrocławia, profesorem Zbigniewem Pawłowskim z Katowic oraz profesorem Władysławem Welfe z Łodzi – stworzył nową jakość w ekonomii polskiej, polską ekonometrię. Interesowały go jednak nie tyle techniki ekonometryczne, co metodologia ekonometrii. W tej specjalizacji Profesor Zbigniew Czerwiński, dzięki rozległym studiom logicznym, filozoficznym, ekonomicznym, matematycznym i statystycznym, pozostanie zapewne na długo niedościgłym wzorem i to nie tylko na skalę polską, ale światową. Prawdopodobnie nie ma dziś w Polsce, a i na świecie trudno byłoby znaleźć osobę, która równie wszechstronnie jak Profesor potrafiłaby analizować różne praktyczne i metodologiczne aspekty podejścia ekonometrycznego. Z tego zakresu pozostawił Profesor wiele ważkich i ciągle niezwykle aktualnych publikacji naukowych.

Co najmniej cztery dzieła Profesora należą do fundamentalnych z punktu widzenia zastosowań metod ilościowych w ekonomii. Pierwsze (historycznie) to *Podstawy matematycznych modeli wzrostu gospodarczego* (PWE, 1973). Monografia ta utrwaliła – jak to już wskazano – pozycję Profesora w zakresie matematycznej teorii wzrostu.

Drugim dziełem jest *Matematyka na usługach ekonomii* (PWN, 6 wydań) – najwybitniejsza w Polsce i jedna z nielicznych w świecie – praca metodologiczna integrująca wszystkie kierunki nurtu ilościowego w ekonomii. Odegrała ona nie tylko niezwykle ważną rolę w wykształceniu wielu pokoleń ekonometryków polskich, ale także w propagowaniu wśród ekonomistów niematematycznych nowoczesnych metod analizy ilościowej zjawisk ekonomicznych. Książka była wyróżniona nagrodą Wydziału I PAN.

Trzecią pozycją niezwykle są *Dylematy ekonomiczne* (PWE, 1992), w których Profesor w niezwykle piękny i przystępny sposób omawia centralne problemy ilościowego modelowania w ekonomii. W jubileuszowej monografii *Kapitał ludzki i wiedza w gospodarce XXI wieku* (Wydawnictwo AEP, 2007), dedykowanej Profesorowi Zbigniewowi Czerwińskiemu z okazji 80-lecia urodzin, w słowie wstępnym autorstwa Profesora Bogusława Guzika, umiłowanego ucznia Profesora, czytamy: „Jest to dzieło uczonego, świadomego swej mądrości, ale jednocześnie wyrozumiałego dla nieporadności młodszych kolegów lub osób mniej wykształconych. Ma schemat esejów, których piękno i mądrość najlepiej wyrażają przykładowe tytuły: *Cyganka, prorocy, uczeni, czyli o prognozowaniu zjawisk ekonomicznych, Jak*

porównywać jutrzejszy dobrobyt z dzisiejszą biedą, czyli o optymalnej intensywności inwestowania..., Kto skosił zboże – kosiarz czy kosa, czyli o czynnikach wzrostu produkcji”. Książka została wyróżniona Nagrodą Prezesa Rady Ministrów w 1994 roku.

Kolejne, czwarte, dzieło, to *Moje zmagania z ekonomią* (2002), które obrazuje doskonale talent, wszechstronność zainteresowań naukowych Profesora oraz Jego drogę życiową w nauce: od logiki, poprzez badania operacyjne, ekonomię matematyczną, ekonometrię aż do filozofii nauki. Charakteryzuje ono także znakomicie temperament badawczy Profesora, niezwykle kulturę słowa oraz umiejętność dostrzegania i formułowania problemów badawczych.

Profesor Zbigniew Czerwiński był promotorem 17 ukończonych przewodów doktorskich. Z grona Jego bezpośrednich uczniów ośmiu uzyskało stopień doktora habilitowanego, a czterech tytuł naukowy profesora. Przez całe swoje życie uczył szacunku dla niezależności poglądów naukowych, umiłowania prawdy, niepoddawania się modom naukowym oraz uproszczonym poglądom. Zasady te przyświecały całemu życiu Profesora, doskonale charakteryzując Jego temperament, pasję, skromność i rzetelność badawczą. Służąc własnym przykładem, zasady te zaszczepił również w dużej mierze swoim uczniom.

Za zasługi dydaktyczne i naukowe Profesor był odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Komandorskim i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Jestem uczniem Profesora. Od początku mojej przygody z nauką Profesor był i pozostanie na zawsze moim Mistrzem i Nauczycielem, wzorem i przykładem. Mogę śmiało powiedzieć, że dzięki mojemu Mistrzowi jestem człowiekiem spełnionym, a praca naukowa była i jest dla mnie – tak jak zawsze była dla Profesora – wielką pasją i przygodą intelektualną, celem i sensem życia.

Emil Panek

Zdzisław Dąbrowski

1927–2000

Nagły zgon profesora nadzwyczajnego dr hab. Zdzisława Dąbrowskiego zaskoczył społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Odszedł 6 listopada 2000 roku – w trakcie pełnienia obowiązków – doświadczony i zamiłowany nauczyciel akademicki, wychowanek prof. Seweryna Kruszczyńskiego, znawca zagadnień systemu funkcjonowania i rozwoju współczesnej gospodarki, wnikliwy i wrażliwy

badacz przeobrażeń ustroju gospodarczego, znany i ceniony przez praktykę gospodarczą ekspert, inicjator uruchomienia w Uczelni macierzystej specjalności: polityka i strategia przedsiębiorstw, pełen życzliwości dla tych, z którymi współpracował oraz z którymi się spotykał, oddany młodzieży akademickiej i cieszący się jej zaufaniem. Z Uczelnią był trwale związany blisko pięćdziesiąt lat.

Zdzisław Dąbrowski urodził się 9 grudnia 1927 roku w Szubinie. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego naukę. Już w grudniu 1939 roku został wraz z rodzicami wysiedlony do Mińska Mazowieckiego, gdzie ukończył szkołę podstawową, a następnie uczęszczał na tajne komplety z zakresu 1–3 klasy szkoły średniej. Tam też w okresie 1940–1944 włączył się w działalność Szarych Szeregów.

Po powrocie z wysiedlenia, wiosną roku 1945, uczęszczał do liceum ogólnokształcącego w Bydgoszczy, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości w roku 1948. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W związku z reorganizacją Uczelni i programu nauczania ukończył najpierw studia I stopnia Wyższej Szkoły Ekonomicznej w roku 1951, otrzymując dyplom w zakresie planowania finansowego. Studia II stopnia ukończył w roku 1953, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Dalszą naukę kontynuował na studiach doktoranckich na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym macierzystej Uczelni. Doktoryzował się w marcu 1961 roku na podstawie rozprawy: *Makroekonomiczny rachunek gospodarki kapitalistycznej*. Praca ta została opublikowana w 1964 roku. Jego promotorem był prof. Se-

weryn Kruszczyński. Habilitował się w maju 1991 roku na podstawie dotychczasowego dorobku naukowego, a w szczególności na monotematycznym cyklu samodzielnych prac naukowych dotyczących przemian systemu planowania w Polsce w latach siedemdziesiątych XX wieku. Użył stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie polityki ekonomicznej i planowania. Nominację na profesora nadzwyczajnego otrzymał w listopadzie 1992 roku.

Pracę rozpoczął w Wyższej Szkole Ekonomicznej w roku 1951, będąc jeszcze studentem III roku. Został zatrudniony w charakterze zastępcy asystenta w Katedrze Planowania Gospodarki Narodowej, kierowanej przez prof. Seweryna Kruszczyńskiego. Asystentem został w roku 1952, adiunktem w roku 1956, docentem w 1969, a profesorem nadzwyczajnym w roku 1992. W Uczelni pełnił różne funkcje kierownicze. W latach akademickich 1969/1970–1977/1978 był zastępcą dyrektora Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu, przemianowanego (od roku 1977) na Instytut Planowania. Od roku 1977 sprawował również funkcję kierownika Zakładu Polityki Ekonomicznej. Ponownie pełnił obowiązki zastępcy dyrektora Instytutu Planowania w okresie od kwietnia do listopada 1990 roku, a w grudniu tegoż roku został dyrektorem tego Instytutu. W roku 1991 w wyniku przeprowadzonych w Uczelni zmian organizacyjnych – polegających na likwidacji instytutów i wydzieleniu samodzielnych jednostek katedralnych – został powołany na stanowisko kierownika Katedry Polityki Gospodarczej Planowania i Rozwoju. Funkcję tę sprawował do czasu przejścia na emeryturę we wrześniu 1998 roku. Ponadto w latach akademickich 1970/1971–1971/1972 był kierownikiem punktu konsultacyjnego w Bydgoszczy, a od roku 1993 kierownikiem corocznie uruchamianego Studium Podyplomowego: Strategia i Planowanie Biznesu. Przez wiele lat opiekował się Studenckim Kołem Naukowym. Był także członkiem różnych komisji wydziałowych i senackich. Od stycznia 1988 roku pełnił funkcję członka Kapituły Medalu Honorowego za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Profesor utrzymywał liczne kontakty z praktyką gospodarczą. Aktywnie uczestniczył w działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Był członkiem Zarządu Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz egzaminatorem w Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Biegłych Księgowych.

Przedmiotem zainteresowań badawczych Profesora, w okresie Jego prawie pięćdziesięcioletniej pracy w Uczelni, były zagadnienia systemu funkcjonowania i rozwoju gospodarki. We wczesnych fazach Jego pracy były to zagadnienia polityki gospodarczej i interwencjonizmu państwowego w krajach Europy Zachodniej, zwłaszcza we Francji, oraz zagadnie-

nia wszechstronnej oceny systemu rachunku makroekonomicznego w kapitalizmie. W późniejszych fazach zaczął interesować się problematyką planowania i zarządzania gospodarką Polski, przy czym Jego zainteresowania badawcze ewoluowały od aspektów makroekonomicznych do zagadnień relacji między centralną polityką gospodarczą a rozwojem przedsiębiorstw. Badanie tych relacji stanowiło novum w latach osiemdziesiątych. Poświęcił im szczególną uwagę.

Profesor Zdzisław Dąbrowski z wielkim wyczuciem i wrażliwością analizował przeobrażenia ustrojowe Polski i wiążące się z nimi zmiany systemu gospodarczego. Głównym tematem Jego prac po roku 1989 stała się polityka gospodarcza Polski w okresie transformacji. Zajmował się zagadnieniami bardzo istotnymi w polityce gospodarczej Polski. Należą do nich sprawy przełamywania inflacji, walki z bezrobociem, rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, a także zmiany polityki gospodarczej w aspekcie dążenia Polski do członkostwa w Unii Europejskiej. Profesor opublikował ponad 70 artykułów, referatów i komunikatów naukowych oraz 2 monografie. Był uznanym specjalistą współczesnych zagadnień polityki gospodarczej. Prawie wszystkie ogólnokrajowe konferencje z dziedziny polityki gospodarczej w okresie ostatnich 20 lat odbywały się z Jego czynnym udziałem. Jako kierownik Katedry Polityki Gospodarczej i Planowania Rozwoju naszej Uczelni był członkiem rad naukowych większości konferencji, seminariów i zjazdów bliźniaczych katedr. Był recenzentem i konsultantem wielu prac naukowych prowadzonych w tych katedrach. W środowisku szanowano Jego opinie i liczono się w wynikami Jego badań.

Profesor Zdzisław Dąbrowski w sposób umiejętny wiązał prace badawcze z zadaniami dydaktycznymi. Był doświadczonym nauczycielem akademickim, oddanym młodzieży i cieszącym się jej zaufaniem i szacunkiem. Był współautorem 6 skryptów ogólnopolskich i autorem kilkadziesiątu programów nauczania. Wypromował 2 doktorów, ponad 300 magistrów ekonomii i prawie 40 dyplomowanych ekonomistów. Zawsze starał się o to, aby jego wiedza i doświadczenia badawcze przenikały do współpracowników i uczniów. Poświęcał wiele czasu na seminaria i konsultacje. W ostatnim czasie opiekował się 10 doktorantami, kierował badaniami statutowymi, w których brało udział liczne grono młodych pracowników Katedry.

Szczególnym osiągnięciem Profesora było uruchomienie i sprawowanie opieki nad specjalnością studiów: polityka gospodarcza i strategia przedsiębiorstw. Dzięki Jego inicjatywie specjalność ta została uruchomiona na Wydziale Ekonomii naszej Uczelni pod Jego opieką programową w roku 1992. Autorska koncepcja specjalności, opracowana i wdrożona

przez Niego, okazała się właściwą odpowiedzią na zapotrzebowanie praktyki gospodarczej i zainteresowania studentów. Profesor wniósł także duży wkład w kształcenie podyplomowe. Od roku 1993 kierował corocznie Studium Podyplomowym: Strategia i Planowanie Biznesu. Studium to cieszy się dużą popularnością i wysoką renomą. Zgłoszenia kandydatów, pochodzących z województwa wielkopolskiego i odległych miejscowości znajdujących się w pobliżu innych ośrodków uczelnianych przekraczają limit możliwych przyjęć.

W uznaniu za osiągnięcia, w szerokiej działalności, Profesor był wielokrotnie wyróżniany nagrodami rektorskim i dwukrotnie nagrodami indywidualnymi ministra. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Otrzymywał także odznaczenia regionalne i towarzystw naukowych. Za udział w działalności w Szarych Szeregach przyznano Mu Medal Zwycięstwa i Wolności.

Wszystkie swoje liczne obowiązki Profesor Zdzisław Dąbrowski realizował z niezwykłym oddaniem. Współpracując z Nim, można było odnieść wrażenie, iż nie odczuwał uciążliwości pracy. Przynosiła Mu ona radość. Pozostał w pamięci swych współpracowników i kolegów, a także studentów, jako człowiek wielkiej pracowitości, niezawodnej życzliwości i pełnego oddania ludziom i sprawom, którym służył.

Lucyna Wojtasiewicz

Mieczysław Fleszar 1915–1973

Dnia 24 marca 1973 roku zmarł w Warszawie profesor zwyczajny dr Mieczysław Fleszar, przeżywszy pięćdziesiąt siedem lat. Pełnił obowiązki rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu w czasie bardzo trudnym dla Uczelni i dla kraju, mianowicie w okresie tzw. stalinizmu. W trakcie radykalnych przemian gospodarki nasza Uczelnia została w roku akademickim 1950/1951 przekształcona

z Akademii Handlowej, będącej instytucją prywatną, w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, będącą instytucją państwową. Tak jak wszystkie uczelnie wyższe w tym czasie była ona w swoim działaniu ściśle podporządkowana Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego i Nauki. W dyspozycji Departamentu Kadr tegoż ministerstwa istniała tzw. rezerwowa kadra. Były to osoby, którym minister mógł zlecać określone zadania i wyznaczać miejsce pracy poprzez przeniesienie. Dr Mieczysław Fleszar należał do takich osób. W okresie stalinizmu i później, aż do 1981 roku Uczelnia nasza nie mogła wybierać rektora. W czterdziestolecu gospodarki scentralizowanej, pierwszym rektorem demokratycznie wybranym w tajnym głosowaniu był prof. dr hab. Janusz Piasny.

Dr Mieczysław Fleszar miał trzydzieści sześć lat, gdy minister szkolnictwa wyższego i nauki powierzył Mu pełnienie obowiązków rektora WSE w Poznaniu. 1 października 1951 roku został przeniesiony ze stanowiska prorektora Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. Pełnił w naszej Uczelni obowiązki rektora do 31 sierpnia 1954 roku.

Z wykształcenia był doktorem antropogeografii i magistrem nauk ekonomiczno-handlowych. W interesujący sposób wykładał w WSE geografię gospodarczą. Miał bogatą przeszłość. Znamionowała Go pracowitość, zdołał osiągnąć bardzo duży dorobek naukowy.

Urodził się 29 października 1915 roku w Zakopanem. Jego rodzice Albin i Regina z domu Danysz byli geografami, uczniami znanego geografa Eugeniusza Romera. Ojciec zginął w listopadzie 1916 roku, będąc majorem

I Brygady Legionów. Po wojnie matka była bibliotekarzem w Państwowym Instytucie Geografii w Warszawie. W latach 1935–1938 piastowała godność senatora.

Maturę matematyczno-przyrodniczą zdał w 1933 roku. W następnym roku podjął studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Ukończył je w 1938 roku, uzyskując stopień magistra nauk ekonomicznych i handlowych. Czasie studiów pracował jako reporter w redakcji „Gazety Polskiej” (od marca 1934 do maja 1936 roku) i w Polskiej Agencji Telegraficznej (od września 1937 roku do października 1938 roku). W tym czasie pisał także pod pseudonimem Andrzej Heresz w dwóch czasopismach: „Czarno na Białym” i „Sygnały”. W roku 1945 zajmował się publicystyką, m.in. w „Głosie Ludowym”. Uzyskawszy stypendium od Związku Dziennikarzy, odbył studia językowe we Francji i Wielkiej Brytanii w okresie od czerwca do sierpnia 1935 roku. Po ukończeniu SGH, otrzymał w 1938 roku stypendium naukowe od Funduszu Kultury Narodowej na studia w Paryżu w celu przygotowania rozprawy doktorskiej na temat stosunków gospodarczych polsko-francuskich. W tymże roku rozpoczął studia przygotowawcze z tego zakresu pod kierunkiem A. Demangeona. Wybuch II wojny przerwał tego rodzaju pracę. Zgłosił się do wojska i w latach 1939–1940 służył we Francji w I Dywizji Grenadierów. Odznaczono Go Krzyżem Walecznych i Croix de Guerre. W czerwcu 1940 dostał się do niewoli. Był jeńcem w obozie Frontstalag 140 Belfort. Uciekł z obozu 15 grudnia 1940 roku. W latach 1942–1945 był w wojsku polskim w Wielkiej Brytanii. Został wcielony do I Dywizji Pancerniej. Dosłużył się stopnia kapitana.

Do kraju powrócił w sierpniu 1945 roku i zaraz podjął pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, najpierw jako inspektor placówek tegoż ministerstwa, a następnie jako naczelnik Wydziału. Pracując w tym ministerstwie, uczestniczył w Misji Wojskowej w Londynie od października 1945 roku do stycznia 1946 roku. Od grudnia 1948 roku do czerwca 1949 roku korzystał z bezpłatnego urlopu na dokończenie pracy doktorskiej.

Już w marcu 1949 roku rozpoczął pracę na Uniwersytecie Warszawskim jako adiunkt w Zakładzie Antropogeografii. Doktoryzował się w tymże Zakładzie 15 czerwca 1949 roku, uzyskując stopień doktora antropogeografii na podstawie rozprawy: *Środowisko geograficzne a rozwój społeczny*. Po doktoracie nadal pracował w charakterze adiunkta na Uniwersytecie Warszawskim aż do sierpnia 1951 roku. Prawie w tym samym okresie, co na Uniwersytecie Warszawskim, bo od października 1949 roku do sierpnia 1951 roku, pracował także w Szkole Głównej Planowania i Statystyki na stanowisku zastępcy profesora, kierownika Katedry Geografii Ekonomicznej i prorektora. Był w tym czasie w dyspozycji Departamentu Kadr Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki.

Od 1 października 1951 roku minister przeniósł Go do Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, powierzając Mu pełnienie obowiązków rektora tejże Uczelni do 31 sierpnia 1952 roku. 1 marca 1952 roku minister powołał Go na stanowisko zastępcy profesora w katedrze Planowania Gospodarki Narodowej na rok akademicki 1951/1952. Minister powierzył Mu wtedy także, począwszy od 1 stycznia 1952 roku aż do odwołania, funkcję organizatora Zespołu Katedr Ekonomii Politycznej, obejmującym Katedrę Ekonomii Politycznej, Katedrę Planowania Gospodarki Narodowej oraz Katedrę Geografii Gospodarczej. Odwołanie tej funkcji nastąpiło 31 sierpnia 1954 roku.

W kwietniu 1952 roku prorektor WSE dr Seweryn Kruszczyński, będący na stanowisku zastępcy profesora, w uzgodnieniu z Podstawową Organizacją Partyjną przy WSE i Komitetem Wojewódzkim Partii w Poznaniu wystąpił do ministra Szkolnictwa Wyższego o zatrudnienie zastępcy profesora Mieczysława Fleszara na stanowisku samodzielnego pracownika nauki i kierownika Katedry Geografii Gospodarczej w roku akademickim 1952/1953. 16 czerwca 1952 roku minister powierzył dr. Mieczysławowi Fleszarowi dalsze pełnienie obowiązków rektora WSE od września 1952 roku aż do odwołania. Równocześnie powołał Go na stanowisko samodzielnego pracownika nauki w Katedrze Geografii Gospodarczej i powierzył Mu pełnienie obowiązków kierownika tej Katedry. 25 sierpnia 1954 roku minister odwołał zastępcę profesora dr. Mieczysława Fleszara ze wszystkich funkcji pełnionych w naszej Uczelni.

Od 1 września 1954 roku minister przeniósł Go do SGPiS w Warszawie, powołując Go w charakterze samodzielnego pracownika nauki w Katedrze Geografii. W 1960 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1968 roku profesorem zwyczajnym. W czasie pracy w SGPiS był także redaktorem Działu Recenzji w czasopiśmie: „Nowe Książki”. Pełniąc tę funkcję w latach 1958–1968, sam recenzował książki o tematyce geograficznej i podróżniczej. W SGPiS pracował do 1970 roku. W latach 1968–1970 prowadził w tejże Uczelni Studium Planowania Gospodarki Narodowej. Ukończyło je kilkudziesięciu studentów krajów rozwijających się.

W 1970 roku przeszedł do Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. Był najpierw kierownikiem Pracowni Ameryki Łacińskiej w Zakładzie Krajów Rozwijających się, a później był w Zakładzie Organizacji Międzynarodowych. Zajmował się międzynarodowymi zagadnieniami ochrony środowiska. Rezultatem Jego badań w tym Instytucie była książka: *Zanieczyszczenie i ochrona środowiska naturalnego w świecie* (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1972).

Dorobek naukowy prof. Mieczysława Fleszara jest bogaty. Wypromował siedmiu doktorów i sto sześćdziesięciu magistrów. Jest autorem stu

osiemdziesięciu publikacji, w tym jedenastu książek, z czego cztery we współautorstwie. Na pozostałe pozycje składają się artykuły publikowane w latach 1954–1972 w czasopismach: „Przegląd Geograficzny”, „Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego”, „Sprawy Międzynarodowe” i „Nowe Książki”. Sporadycznie publikował także w czasopismach: „Poznaj Świat”, „Argumenty”, „Perspektywy” oraz „Kultura”. Do najważniejszych Jego książek należą: 1) *Studia z dziejów geografii ekonomicznej w Polsce od połowy XVIII wieku do roku 1948*, PWN, Warszawa 1956; 2) *Najślawniejsi odkrywcy świata*, Książka i Wiedza, Warszawa 1959; 3) *Europa*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1959; 4) *Azja*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1961; 5) *Zarys historii geografii ekonomicznej w Polsce do 1939 roku*, Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa 1962; 6) *Geografia ekonomiczna świata*, PWE, Warszawa 1967 (wyd. 2 – 1969, wyd. 3 poprawione i uzupełnione 1971, wyd. 4 uaktualnione 1973, wyd. 5 uaktualnione 1976 oraz wyd. 6 – 1978); 7) *Zanieczyszczenie i ochrona środowiska naturalnego w świecie*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1972. Najważniejszymi książkami, których był współautorem lub redaktorem są: 1) *Australia i Oceania; Antarktyda* (współautor S. Leszczyński), Wiedza Powszechna, Warszawa 1963, wyd. 2 – poprawione i rozszerzone 1971; 2) *Wstęp do geografii ekonomicznej, Materiały do wykładów*, praca zbiorowa pod red. M. Fleszara, SGPiS, Warszawa 1965; 3) *Spatial structure of Poland's economy*, współautor S. Leszczyński, SGPiS, Warszawa 1970; 4) *Geografia ekonomiczna. Studia przykładów*, praca zbiorowa pod kierunkiem i red. M. Fleszara, SGPiS, Warszawa 1969.

Za swoje osiągnięcia otrzymał Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi (1946 i 1948) oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1969).

W pamięci tych, którzy Go znali, pozostał jako człowiek bardzo pracowity i wykładający w sposób interesujący.

Zdzisława Drozdowska

Zygmunt Foltyński

1923–1993

Zygmunt Foltyński urodził się 3.03.1923 roku w Odolanowie koło Ostrowa Wlkp. W styczniu 1940 roku wywieziony został na prace przymusowe do Niemiec. W lutym 1945 roku zbiegł do Włoch, skąd został przewieziony do Anglii. Od czerwca 1945 roku pracował jako tłumacz w Amerykańskim Czerwonym Krzyżu, początkowo w Londynie, a od 1946 roku w Heidelbergu w Niem-

czech. Do kraju wrócił we wrześniu 1947 roku.

Po ukończeniu Gimnazjum Handlowego w Chorzowie w 1949 roku rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Przez cały okres studiów był stypendystą – praktykantem Narodowego Banku Polskiego. Dyplom magisterski (z wynikiem bardzo dobrym) uzyskał w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu w 1953 roku. Już od 1951 roku pracował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu w charakterze zastępcy asystenta w Katedrze Finansów. Pracując przez cały czas w tej samej uczelni, przeszedł wszystkie szczeble kariery naukowej i w 1983 roku uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Profesor Zygmunt Foltyński był jednym z inicjatorów badań z zakresu międzynarodowych aspektów funkcjonowania gospodarki i firmy prowadzonych w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Wydane w 1970 roku dwie książki: *Teoria handlu międzynarodowego* i *Międzynarodowy system walutowy w gospodarce kapitalistycznej* stanowiły próbę oryginalnej klasyfikacji i systematyzacji teorii pieniądza oraz teorii handlu międzynarodowego. Inspiracje do ich przygotowania zrodziły się podczas rocznego pobytu Profesora w Cambridge, Massachusetts w USA w latach 1967–1968 i podczas spotkań z takimi wybitnymi naukowcami, jak P. Samuelson, W. Leontieff i G. Haberler.

W życiorysie naukowym Profesora niewątpliwie bardzo dużą rolę odegrały staże i wykłady za granicą. Były one inspiracją do rozwoju nowych kierunków badań i weryfikacją Jego poglądów. Warto wspomnieć o wyjazdach do Wielkiej Brytanii (1958–1960), wspomnianego wcześniej Cambrid-

ge/USA (1967–1968) czy też University of New York w Buffalo/USA (1980–1981).

Profesor Zygmunt Foltyński był osobą o bardzo szerokich horyzontach naukowych. Potrafił objąć merytorycznie całość zagadnień związanych z funkcjonowaniem wymiany międzynarodowej: od ujęć modelowych makroekonomicznych na bardzo wysokim poziomie abstrakcji do zachowań firmy na rynkach zagranicznych w wymiarze bardzo konkretnych działań i narzędzi.

Profesor Zygmunt Foltyński był jednym z prekursorów rozwoju marketingu w Polsce i twórcą tzw. „poznańskiej szkoły marketingu”. Na początku lat 70. powstało kilkadziesiąt publikacji z zakresu marketingu przygotowanych przez Profesora lub pod Jego kierunkiem przez zespół asystentów i doktorantów. *Marketing w handlu zagranicznym* stał się uznany ogólnopolskim podręcznikiem z zakresu marketingu międzynarodowego. Warto podkreślić, że wszystkie opracowania z zakresu marketingu oparte były na najnowszych koncepcjach prezentowanych w literaturze światowej, a także na realizowanych projektach naukowo-badawczych na rzecz praktyki gospodarczej, co istotnie podnosiło ich walor dydaktyczno-poznawczy.

Obok działalności badawczej, publikacyjnej i dydaktycznej Profesor Zygmunt Foltyński angażował się w działalność popularyzującą najnowsze koncepcje zarządzania firmą. Rozwinął bardzo bliskie kontakty z praktyką gospodarczą. W latach 70. zorganizował wiele wartościowych konferencji oraz seminariów ogólnopolskich i międzynarodowych na temat różnych aspektów działalności marketingowej firmy na rynkach zagranicznych. Był współtwórcą i aktywnym działaczem Polskiego Towarzystwa Marketingowego.

Profesor Zygmunt Foltyński od 1973 roku był kierownikiem Zakładu Ekonomii Handlu Zagranicznego. W latach 1978–1980 był zastępcą dyrektora Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, a od 1981 roku pełnił funkcję dyrektora tego Instytutu. W 1983 roku Profesor został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor należał do nielicznych osób ze swojego pokolenia, które znały bardzo dobrze język angielski (biegle władał również językiem niemieckim). Rozliczne międzynarodowe kontakty Profesora sprawiły, iż Jego asystenci i doktoranci mieli dostęp do najnowszej literatury światowej. Pamiętam dziesiątki artykułów i książkę Philipa Kotlera *Marketing Management*. W latach 70. była to w Polsce rzadkość, a dla nas asystentów duża możliwość kontaktu ze światową literaturą, do której dostęp wtedy był bardzo ograniczony.

Wokół Profesora zawsze gromadziła się duża grupa asystentów i doktorantów. Lubił się z nimi spotykać, dyskutować. Było to szalenie interesujące

i pouczające oraz integrowało osoby często o różnym temperamencie i wieku. Znane były prawie codzienne spotkania w „Klubie na drugim piętrze” lub w pokoju Profesora (tuż obok Klubu): kawa, pączki, rozmowy (również pozamerytoryczne). Profesor wypromował 9 doktorów. Część z nich osiągnęła najwyższe tytuły naukowe, część działa w praktyce i polityce na bardzo eksponowanych stanowiskach.

Na przełomie lat 70. i 80. wyczuwało się, iż Profesora coś gnębi. Chciał zmienić otoczenie. Wyjazd za granicę stawał się dla Niego istotnym życiowym celem. Obserwowaliśmy to wszystko bezpośrednio, czując niepokój związany z planami wyjazdowymi szefa. Był nam bardzo potrzebny, wtedy i później. W 1983 roku Profesor wyjechał na 2 lata do Zambii w charakterze visiting professor w University of Zambia i doradcy Banku Zambii.

Po pobycie w Afryce Profesor nie wrócił już do Polski. Wyjechał do Niemiec. Od 1985 roku pracował na stanowisku profesora w University of Southern California w Heidelbergu.

Wyjazd Profesora z dzisiejszej perspektywy wolnej i demokratycznej Polski byłby normalnym etapem kariery naukowej – wtedy brak powrotu w ściśle określonym czasie stanowił wykroczenie niezgodne z prawem i de facto oznaczał banicję.

Profesor Zygmunt Foltyński zmarł w Niemczech 28.05.1993 roku.

Krzysztof Fonfara

Leon Gattner

1906–1983

Docent dr Leon Gattner zmarł 15 sierpnia 1983 roku. Był wybitnym znawcą rachunkowości, znakomitym i zamiłowanym dydaktykiem oraz organizatorem. Do końca życia pozostał wierny swojemu powołaniu nauczyciela, pracował w szkolnictwie około czterdziestu lat, w tym w szkolnictwie wyższym ponad dwadzieścia pięć. Był postacią ogólnie znaną i cioną w środowisku poznańskim.

Urodził się 5 marca 1906 roku w Pietrowie w pow. kościańskim, w rodzinie robotnika rolnego. Gdy miał 13 lat, osierocił Go ojciec. Matka otrzymywała bardzo niską, symboliczną rentę. Warunki były więc szczególnie trudne. Uczył się bardzo dobrze, stąd nauczyciel szkoły powszechnej skierował Go do Zakładu Księży Salezjanów w Oświęcimiu. Ukończył tam czteroletnią szkołę średnią, po czym kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum w Jarocinie. Maturę złożył w roku 1928, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Studiował, utrzymując się z korepetycji. Dyplom nauk handlowych uzyskał w roku 1932, a stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych w roku 1945. Doktoryzował się w roku 1950 na podstawie pracy: *Międzyzakładowe porównanie kosztów w przedsiębiorstwach ceramiki budowlanej*, napisanej pod kierunkiem prof. Marcina Nadobnika. Uzyskał stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim. Praca należała do pionierskich rozpraw naukowych w Polsce z tej dziedziny. Wykazał w niej możliwość i przydatność dokonywania porównań przestrzennych. Starając się pogłębić swoją wiedzę, napisał pracę pt. *Metodologiczne problemy porównywania przedsiębiorstw przemysłowych*. Została ona pozytywnie oceniona jako rozprawa spełniająca wymogi pracy habilitacyjnej. Nie doszło jednak do otwarcia przewodu habilitacyjnego z przyczyn pozamerytorycznych. Nominację na docenta etatowego i kierownika Zakładu Teorii Rachunkowości uzyskał w roku 1969.

Pracę zawodową rozpoczął w roku 1932. W związku z trudną sytuacją na rynku pracy w okresie wielkiego kryzysu, podjął początkowo

bezpłatną praktykę w Państwowym Banku Rolnym w Poznaniu, utrzymując się z korepetycji. Pierwszą pracę uzyskał w Urzędzie Skarbowym w Lesznie. W roku 1935 powrócił do Poznania, gdyż otrzymał pracę w Ubezpieczalni Społecznej. Ciągnęła Go jednak praca pedagogiczna. Dlatego też, pracując, podjął dalsze studia na Studium Podyplomowym z Pedagogiki, prowadzonym przy Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Ukończył to Studium w roku 1937, uzyskując uprawnienia do kształcenia uczniów w szkołach średnich o profilu ekonomicznym. Realizując swoją pasję życiową i powołanie nauczycielskie, podjął następnie pracę w Miejskim Liceum Handlowym w Poznaniu jako nauczyciel przedmiotów ekonomicznych, a zwłaszcza – rachunkowości. Pracę tę przerwała druga wojna światowa.

Przedostawszy się na teren Generalnego Gubernatorstwa, pracował najpierw na poczcie w Miechowie jako robotnik, a następnie podejmował pracę jako księgowy i rewident w różnych przedsiębiorstwach przemysłowych i handlowych w Krakowie i jego okolicach. Koniec wojny zastał Go w Krakowie. W czasie trwania walk w okolicy Krakowa współdziałał w organizacji straży robotniczej, ochraniając mienie fabryki, w której pracował. Zaraz po wyzwoleniu Krakowa, w styczniu 1945 roku zgłosił się na apel pełnomocnika rządu, ministra oświaty, dr. Stanisława Skrzyszewskiego, wzywającego nauczycieli, aby niezwłocznie podjęli się zadań organizacji szkolnictwa. Otrzymał od niego polecenie wyjazdu do Leszna, aby tam jako dyrektor tej placówki uruchomił Gimnazjum i Liceum Handlowe. Zadanie to zrealizował i pełnił funkcję dyrektora do czasu powrotu do Leszna przedwojennego dyrektora tej szkoły. Po jego powrocie wrócił w lipcu 1945 roku do Poznania i podjął pracę w Akademii Handlowej. Był najpierw wykładowcą, a od roku 1946 adiunktem. Od chwili zorganizowania przez rektora prof. Józefa Górskiego filii Akademii Handlowej w Szczecinie, dojeżdżał tam z Poznania i wykładał rachunkowość w latach 1947/1948 – 1948/1949. W roku 1950 został mianowany zastępcą profesora w Katedrze Rachunkowości prowadzonej przez prof. Witolda Skalskiego. Po przejściu prof. Witolda Skalskiego na emeryturę w roku 1957 przejął kierownictwo tej Katedry i kierował nią do roku 1962. Od października 1966 roku wykładał także rachunkowość na Studium Administracyjnym przy Wydziale Prawa UAM.

W wyniku reorganizacji Uczelni w roku 1969 zlikwidowano Katedrę Rachunkowości, włączając ją do nowo utworzonego Instytutu Finansów i Rachunkowości pod kierownictwem prof. Janusza Wierzbickiego. W Instytucie tym uruchomiono dwa zakłady utworzone z byłej Katedry Rachunkowości. Były nimi: Zakład Teorii Rachunkowości i Zakład Rachunkowości Przedsiębiorstw. Pierwszym z nich kierował doc. Leon

Gattner. Funkcję tę sprawował do 1 kwietnia 1971 roku, tj. do czasu przejścia na emeryturę. Przejście na emeryturę nie osłabiło Jego aktywności dydaktycznej. Do roku 1978 prowadził nadal wykłady oraz seminaria magisterskie i dyplomowe.

Od początków swej pracy w Uczelni był w pełni oddany sprawie kształcenia studentów. Był utalentowanym i zamiłowanym dydaktykiem. Troszczył się o wysoki poziom studiów. Jego wykłady, poza walorami merytorycznymi, cechowały się jasnością i logiką wywodów. Były prowadzone interesująco, stąd na Jego wykładach nie było wolnych miejsc. Swoją sumiennością i wiedzą zdobył zaufanie słuchaczy. Stawiał młodzieży wysokie wymagania, które mógł egzekwować dzięki dobrze prowadzonym wykładom i seminariom. Charakteryzowała Go wielka sumiennosc w wykonywaniu funkcji egzaminatora. Pod Jego kierunkiem napisano ponad 300 prac magisterskich i dyplomowych. O poziomie tych prac mogą świadczyć wyróżnienia i nagrody uzyskiwane przez dyplomantów i magistrantów na corocznie organizowanych ogólnopolskich konkursach Rady Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Jego wychowankowie byli chętnie zatrudniani, a liczne ich grono obejmowało ważne funkcje kierownicze w przedsiębiorstwach i instytucjach.

Wyrazem Jego zainteresowań dydaktycznych było wydanie wielu skryptów i przewodników metodycznych. Skrypty obejmowały poszerzoną tematykę Jego wykładów. Przewodniki dydaktyczne dotyczyły podstaw rachunkowości i miały zasięg ogólnopolski. Pisał je na zlecenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, korzystając ze współpracy swoich asystentów. Łączyła Go z nimi serdeczna więź. Starał się im też pomagać w ich rozwoju naukowym.

Poza dydaktyką miał doc. Leon Gattner duże osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej Uczelni. W czasie swojej długoletniej pracy wniósł poważny wkład w prace organizacyjne Uczelni. Zorganizował Katedrę Rachunkowości w filii Akademii Handlowej w Szczecinie. Był organizatorem dwu form studiów zaocznych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu i pierwszym kierownikiem tych studiów, wykazując się dobrym zmysłem organizacyjnym. Początkowo, mianowicie w latach 1951–1956, studia zaoczne w naszej Uczelni funkcjonowały jako Oddział Poznański Studiów Zaocznych Szkoły Głównej i Statystyki w Warszawie. Własne studia zaoczne uruchomiono w roku 1957. Był ich kierownikiem do roku 1958. W latach 1952/1953–1953/1954 był prodziekanem Wydziału Finansów, a w okresie 1963/1964–1969/1970 pełnił funkcję kierownika Punktu Konsultacyjnego Studiów Zaocznych w Bydgoszczy. Ponadto był przewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej i członkiem Sekcji Ekonomicznej ds. Studiów Zaocznych przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Docent Leon Gattner brał także czynny udział w życiu gospodarczym. W latach 1945–1952 pełnił funkcję rzeczoznawcy księgowości w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1956 otrzymał nominację na członka Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Wojewódzkim Komitecie Planowania Gospodarczego w Poznaniu. Brał także żywy udział w pracach Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Należał do grona najbardziej ofiarnych działaczy Stowarzyszenia Absolwentów WSH, AH i WSE.

W uznaniu Jego zasług, szczególnie w dziedzinie kształcenia, był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymał też liczne odznaczenia regionalne i medale honorowe.

Współpracując z wieloma ludźmi, doc. Leon Gattner zawsze starał się być sobą. Cieszył się zaufaniem zarówno swoich współpracowników, jak i studentów. Był człowiekiem dobrym, uczynnym i życzliwym. Był postacią ogólnie znaną i cenioną w środowisku poznańskim. W pamięci tych, którzy Go znali i współpracowali z Nim, pozostał także jako człowiek bezkompromisowy, znakomity pedagog, bardzo wymagający, sprawiedliwy i obiektywny w ocenie innych.

Zdzisław Kołaczyk

Czesław Glinkowski

1940–2008

Nagła śmierć doktora habilitowanego Czesława Glinkowskiego, profesora nadzwyczajnego UEP była dla najbliższej Rodziny i Jego przyjaciół wielkim i smutnym zaskoczeniem. Profesor wprawdzie poinformował najbliższych, że udaje się do szpitala na poważną operację, ale niezagrażającą życiu. Nie doczekał jednak operacji. Zmarł przed samą operacją na rozległy

zawał serca. Odszedł z grona społeczności akademickiej w pełni sił twórczych w dniu 20 września 2008 roku w wieku sześćdziesięciu ośmiu lat. Odszedł zdecydowanie za wcześnie.

Czesław Glinkowski urodził się 17 lipca 1940 roku w Topoli Małej koło Ostrowa Wielkopolskiego. W wieku dwunastu lat uległ w gospodarstwie rodziców poważnemu wypadkowi, który zaważył na całym Jego życiu. W Klinice Ortopedycznej Profesora Wiktora Degi przeszedł w ciągu dwóch lat siedem poważnych operacji, dzięki którym wprawdzie odzyskał możliwość chodzenia, ale uszkodzona noga stale dawał znać o sobie i utrudniała swobodne poruszanie się.

Technikum Ekonomiczne w Ostrowie Wielkopolskim ukończył w 1962 roku. Po pomyślnym zdaniu egzaminów wstępnych w tymże roku rozpoczął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, które ukończył z wyróżnieniem w 1967 roku. Bezpośrednio po studiach podjął 1 marca 1967 roku pracę w charakterze asystenta w Katedrze Ekonomiki Przemysłu, kierowanej przez Profesora Stanisława Smolińskiego, który był promotorem Jego pracy doktorskiej i patronem rozprawy habilitacyjnej.

Doktorat uzyskał w 1975 roku na podstawie pracy pt. *Metody i zasady oceny rezerw zdolności produkcyjnych branży i ich weryfikacja w przemyśle ziemniaczanym*, natomiast stopień doktora habilitowanego otrzymał w 1992 roku na podstawie oceny dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej pt. *Rezerwy produkcyjne w przemyśle. Studium teoretyczno-poznawcze i metodyczne badań*.

Problematyka badawcza Profesora Czesława Glinkowskiego początkowo skupiała się na gospodarowaniu czynnikami produkcji w przemyśle, wykorzystaniu zdolności produkcyjnych i badaniu poziomu wykorzystania rezerw w przemyśle. Prace te miały charakter poznawczy i metodyczny. Dużą ich zaletę stanowiło dążenie do zastosowania wyników pracy w praktyce celem poprawy wykorzystania potencjału produkcyjnego przemysłu.

W latach dziewięćdziesiątych Profesor Czesław Glinkowski zajął się nową problematyką badawczą, jaką była w tym czasie aktualna i ważna sprawa prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw w Polsce oraz w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Dużym wysiłkiem organizacyjnym i naukowo-badawczym było zorganizowanie przez Profesora międzynarodowego zespołu badawczego, składającego się z przedstawicieli nauki i praktyki z Bułgarii, Rosji, Ukrainy, Białorusi, Słowacji i Czech. Aktywnie współpracował też On z ośrodkami naukowymi z zagranicy, w tym z Akademią im. D.A. Cenowa w Swisthov w Bułgarii, Państwowym Uniwersytetem w Doniecku, Państwowym Uniwersytetem im. Iwana Ogiienki w Kamieńcu Podolskim, Państwowym Uniwersytetem Ekonomiki i Finansów oraz Uniwersytetem Humanistycznym w Sankt Petersburgu. W środowisku międzynarodowym był cenionym specjalistą ds. restrukturyzacji i transformacji ustrojowej. Środowisko, w którym się obracał, ceniło Go również za zdolności organizacyjne w tworzeniu zespołu i prowadzeniu badań na wielką skalę. Był pełnomocnikiem rektora do spraw współpracy z uczelniami Charkowa i Svitshova.

Profesor inicjował i organizował także liczne konferencje naukowe, w celu przedstawienia wyników zakończonych badań, w których uczestniczyło zwykle wiele osób zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Plonem tych konferencji były opublikowane prace badawcze zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Na uwagę zasługują tu m.in. następujące publikacje: *Restrukturyzacja przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce i Bułgarii w okresie transformacji rynkowej* (cz. I), *Restructuring of Industrial Enterprises in Poland and Bulgaria under Market Transformation* (cz. II) – redaktor naukowy i współautor (AE w Poznaniu, Poznań 1995, ss. 397); *Uwarunkowania konkurencyjności restrukturyzowanych przedsiębiorstw w Europie Środkowo-Wschodniej*, redaktor naukowy i współautor (AE w Poznaniu, Poznań 1999, cz. I ss. 494, cz. II ss. 490); *Zarządzanie zmianą. Restrukturyzacja przedsiębiorstw w strategii rozwoju gospodarczego krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, redaktor naukowy i współautor (WNT, Warszawa 2004, ss. 373); *Zarządzanie zmianą. Kierunki i efektywność sprywatyzowanych przedsiębiorstw w Polsce*, redaktor naukowy i współautor (WNT, Warszawa 2004, ss. 339).

W sumie dorobek naukowy Profesora Czesław Glinkowskiego obejmuje około 300 pozycji, w tym 10 książek. Na dorobek ten składają się arty-

kuły naukowe, współautorstwo w monografiach naukowych, referaty opublikowane w materiałach konferencyjnych. Znaczna część tego dorobku ma charakter prac zbiorowych, przygotowanych i opublikowanych pod kierunkiem Profesora i z dużym Jego udziałem. Część dorobku naukowego była opublikowana w wydawnictwach zagranicznych. Profesor Czesław Glinkowski był nie tylko znanym, ale także uznanym specjalistą w swojej dziedzinie.

Oprócz dorobku naukowego należy także podkreślić Jego istotne zasługi i osiągnięcia na polu dydaktycznym. Był bowiem współautorem znacznej części ogólnopolskiego podręcznika z ekonomiki produkcji pt. *Elementy ekonomiki przemysłu*, opracowanego pod kierunkiem Profesora Stanisława Smolińskiego (PWN, Warszawa-Poznań 1982). Podręcznik ten został wyróżniony nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Był również współautorem cenionych materiałów dydaktycznych do ćwiczeń z ekonomiki przemysłu. Wyrazem uznania dla dorobku naukowego i dydaktycznego Profesora Czesław Glinkowskiego było powołanie Go w 1997 roku na stanowisko kierownika Katedry Ekonomiki Produkcji. Katedrą tą kierował do swoich ostatnich dni życia. Wypromował 4 doktorów oraz około 1000 magistrów i licencjatów. Był recenzentem kilkunastu prac doktorskich oraz recenzentem innych prac naukowych. Jednak tym, co odcisnęło największe piętno na życiu zawodowym Profesora i Jego pracach na rzecz nauki i dydaktyki, było powołanie Go przez Akademię Ekonomiczną w Poznaniu w 1993 roku na Kierownika Studiów Zamiejscowych w Kaliszu. Od tego czasu Profesor dzielił swoje pracowite życie pomiędzy dwa miasta – Poznań i Kalisz, z tym że z biegiem lat coraz więcej wysiłku i troski poświęcał Kaliszowi.

Kierowany bowiem przez Profesora Czesława Glinkowskiego Ośrodek dynamicznie się rozwijał. Początkowo studia kończyły się licencjatem, ale dzięki m.in. zabiegom Profesora Ośrodek szybko uzyskał prawo kształcenia na poziomie magisterskim. Liczba studentów systematycznie zaś rosła, a Kalisz stał się największym i najbardziej dynamicznym Ośrodkiem Studiów Zamiejscowych Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Rozwojowi temu sprzyjały korzystne uwarunkowania zewnętrzne, ale była w tym także duża zasługa Profesora, który dbał o wysoki poziom nauczania, dobrych wykładowców i przyjemny klimat do studiowania. Studenci cenili to bardzo.

I w takich to okolicznościach zrodził się u Profesora Czesława Glinkowskiego pomysł utworzenia w Kaliszu Wydziału Zamiejscowego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Pomysłu tego nie mógł jednak z różnych względów zrealizować. Dzięki jednak poparciu władz miasta i na podstawie wysokiej oceny dotychczasowych osiągnięć naukowych, dydaktycznych

i organizacyjnych Profesora Czesława Glinkowskiego, w lipcu 1999 roku minister powołał Go na stanowisko rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu. Był zatem organizatorem i pierwszym rektorem tej Uczelni. Ponadto społeczność akademicka jeszcze dwukrotnie wybierała Profesora na urząd rektora tej Uczelni, który pełnił do końca sierpnia 2008 roku.

Zauważmy przy tym, że nie jest łatwo pełnić funkcję rektora uczelni, która powstaje. Profesor Czesław Glinkowski zaczynał tu swoją pracę właściwie od zera. Zabiegał o pozyskanie niezbędnych pomieszczeń do prowadzenia zajęć, gromadził kadrę dydaktyczną, zatrudniał administrację i obsługę, a nade wszystko tworzył kształt nowej uczelni wyższej w Kaliszu, opracowując jej programy nauczania, kierunki i specjalności. Z czasem podjął się remontu i budowy nowych obiektów, zapewnił studentom akademik. Wykazał się niezwykłą zdolnością do sprawnego organizowania i zarządzania uczelnią. Często zastanawiałem się nad tym, skąd brał tyle siły i energii, tyle mądrości i determinacji, przecież sam nie był okazem zdrowia po tym, co przeszedł w dzieciństwie. Wszelkie trudności pokonał jednak, wprowadzając Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Kaliszu na szczyty szkolnictwa zawodowego w Polsce. Za Jego czasów Jego uczelnia w ogólnopolskim rankingu zawodowych szkół wyższych zdobywała czterokrotnie pierwsze miejsce. Sam przy tym często podkreślał, że to nie rankingi są najważniejsze, lecz zadowoleni wykładowcy i studenci. Tak rektor Czesław Glinkowski pojmował swoją misję w Kaliszu.

Szkoła kaliska stała się zresztą wzorem do naśladowania dla innych. Przyjeżdżali tu bowiem przedstawiciele innych uczelni, aby zapoznawać się z sukcesami uczelni kaliskiej. A jej sukcesy polegały głównie na rozwijaniu takich kierunków i specjalności, na które występowało zapotrzebowanie: ekonomia, zarządzanie, rehabilitacja, nauki techniczne.

Profesor Czesław Glinkowski wprowadził do przestrzeni Kalisza nowy wymiar akademicki. Pojawiła się w mieście wyższa szkoła z rektorem i dziekanami, utworzono wydziały i katedry. Odbywały się też uroczyste inauguracje roku akademickiego, a najważniejsze – byli tu już studenci, którzy również zaznaczali swoją obecność w mieście w czasie juwenaliów i innych tego typu imprez. Uczelnię odwiedził m.in. prezydent RP, premier, odwiedzali ją posłowie i inne ważne osobistości. Wszyscy z uznaniem doceniali osiągnięcia PWSZ, w tym także zasługi Jej założycieli. Bardzo pięknie to wyraził w czasie senatu żałobnego prezydent Kalisza, dr inż. Janusz Pęcherz, który stwierdził: „Masz prawo powiedzieć, drogi Rektorze, ten pomnik zbudowałem z mojego życia i za mojego życia. Gdy zapukasz do wrót niebieskich i spytają Cię o to, co zrobiłeś w swoim życiu,

odpowiesz: pracowałem, oddałem swe życie innym, by ich życie było jasne i mądre”.

Profesor Czesław Glinkowski w dowód uznania za swoją działalność na rzecz Kalisza został odznaczony tytułem Zasłużony dla Miasta Kalisza i pośmiertnie przyznano Mu godność Honorowego Obywatela Kalisza. Z tytułu swojej działalności naukowej i dydaktycznej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem za zasługi dla Obronności Kraju, ponadto Złotą Odznaką PTE i odznakami zasłużonego dla rozwoju kilku województw.

Był człowiekiem powszechnie szanowanym przez poznańską i kaliską społeczność akademicką, o ujmującej osobowości i niewyczerpanej serdeczności dla studentów. Był wzorem do naśladowania. Potrafił skupić wokół siebie młodzież, której zawsze udzielał mądrych rad i wskazówek, a ta gremialnie żegnała Go na junistowskim cmentarzu w Poznaniu.

Drogiemu Czesławowi pożegnała również liczna grupa koleżanek i kolegów ze studiów. Pozostanie w naszej pamięci jako osoba wszystkim życzliwa, lubiana i szanowana, współorganizująca zjazdy absolwentów naszego roku i w nich aktywnie uczestnicząca, co wszyscy podkreślali i doceniali.

Wiktor Gabrusewicz

Zbigniew Gługiewicz

1926–1993

Profesor zwyczajny dr hab. Zbigniew Gługiewicz miał dwie wielkie pasje – muzykę i ekonomię. Był im wierny przez całe życie. Zmarł 23 lipca 1993 roku. Przez ponad czterdzieści lat był w pełni oddany Uczelni, z którą związał się w roku 1950. Wyróżniał się umiejętnościami kierowniczymi, stwarzał pełną życzliwości atmosferę sprzyjającą współpracy naukowej. Dzięki Jego staraniom powstał w Uczelni

kierunek: transport i logistyka. Urodził się 17 stycznia 1926 roku w Brześciu nad Bugiem. Już jako chłopiec musiał w latach okupacji podjąć pracę zawodową, gdyż Jego ojciec przebywał w obozie jenieckim. Jednocześnie uczył się na tajnych kompletach w Siedlcach. Maturę uzyskał w roku 1944. Studia podjął w Poznaniu w roku 1945, pracując jako pianista w Teatrze Muzycznym, a następnie jako ekonomista w dużym przedsiębiorstwie handlu detalicznego w Poznaniu. Studiował równoległe na Uniwersytecie Poznańskim i w Akademii Handlowej w Poznaniu. Był seminarzystą prof. Edwarda Taylora. W roku 1949 uzyskał tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UAM, a w roku 1951 tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych naszej Uczelni. Asystentem został w Wyższej Szkole Ekonomicznej we wrześniu 1950 roku w Katedrze Ekonomiki Handlu Wewnętrznego, kierowanej przez prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Odtąd zdobywał kolejne stopnie naukowe w teźże Uczelni.

Sferą Jego zainteresowań była ekonomika transportu – dyscyplina, która stała się później Jego główną specjalnością dydaktyczną prowadzoną w Uczelni i w Wyższej Szkole Oficerskiej Służb Kwaternistrzowskich w Poznaniu. W pracy naukowej koncentrował się na zagadnieniach zastosowania metod statystycznych w badaniu zjawisk ekonomicznych, w szczególności – badaniu lokalizacji i procesów rozwojowych sieci handlowej i rozkładu przestrzennego produkcji rolnej i hodowli. W tym nurcie badawczym mieści się Jego praca doktorska. 4 marca 1961 roku uzyskał

stopień doktora nauk ekonomicznych. W dalszym ciągu kontynuował badania tej problematyki. Nadto zaczął badać zagadnienia transportu, wnosząc istotny wkład do teorii ekonomiki transportu. Zajął się także badaniem funkcjonowania i rozwoju dużych przedsiębiorstw transportowych oraz transportu w regionie poznańskim. Habilitował się 27 maja 1966 roku na podstawie rozprawy: *Kryteria w liniowym programowaniu przewozów w handlu*.

Po uzyskaniu habilitacji skoncentrował badania na ekonomice transportu. Był autorem i redaktorem kilkunastu książek i podręczników poświęconych tej problematyce. Większość prac dotyczyła transportu w handlu i transportu miejskiego. Rozwijał w nich teorię kosztów transportu, metodykę planowania i oceny zamierzeń inwestycyjnych w transporcie oraz model procesów decyzyjnych związanych z wyborem gałęzi i środka transportu. Liczne Jego publikacje artykułowe dotyczyły wielu problemów, z zwłaszcza zagadnień kosztów transportu i przebiegów towarowych. Wykonywał także bardzo dużo opracowań dla miasta Poznania, województwa poznańskiego i przedsiębiorstw. W roku 1978 Zbigniew Gługiewicz otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1992.

Od roku 1972 Profesor objął kierownictwo Zakładu Ekonomiki Transportu, który wchodził najpierw w skład Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego, a później Instytutu Gospodarki Przestrzennej, by ostatecznie w roku 1991 przekształcić się w samodzielną Katedrę Ekonomiki Transportu. Jego staraniem uruchomiono w roku 1976 nowy kierunek studiów: ekonomika i organizacja transportu, nadając mu w latach dziewięćdziesiątych nazwę: transport i logistyka.

Problematyka ta wzbudziła zainteresowanie. Stąd też wokół Jego osoby skupiało się liczne grono współpracowników i uczniów, które dzięki Jego opiece i pomocy merytorycznej oraz życzliwości, jaką otaczał członków swego zespołu badawczego, odnosił wiele sukcesów na polu naukowym i dydaktycznym. W zespole, którym kierował przez przeszło dwadzieścia lat, panowała szczególna atmosfera współpracy i życzliwości. Wiedza, umiejętności metodyczne, innowacyjność i zdolności dydaktyczne pozwoliły Profesorowi wypromować kilku doktorów. Pod Jego opieką ukończyło studia i uzyskało tytuł magistra ekonomii wiele dziesiątek studentów.

Profesor włączył się czynnie w prace organizacyjne Uczelni. W latach 1977/1978–1980/1981 sprawował funkcje prodziekana, a w okresie 1981/1982–1986/1987 dziekana Wydziału Ekonomiki i Obrotu. Ponadto pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu organizacjach naukowych i instytucjach. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Handlu Wewnętrznego, członkiem Rady Naukowej Ośrodka Badawczego Ekonomiki Transportu

i członkiem Prezydium Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN. Był także aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa.

Praca Profesora była doceniana. Otrzymywał nagrody ministra edukacji narodowej. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Ponadto został uhonorowany wieloma medalami, odznakami i odznaczeniami resortowymi.

Cieszył się powszechnym szacunkiem i sympatią. Charakterystycznymi cechami Profesora były pogoda ducha, aktywność i optymizm. Zachował te cechy charakteru także w ostatnich latach życia. Mimo długotrwałej choroby wykonywał obowiązki dydaktyczne i organizacyjne oraz pracował naukowo.

Marek Ciesielski

Józef Górski 1904–1983

W historii rozwoju Akademii Ekonomicznej profesor zwyczajny dr Józef Górski, doktor honoris causa tej Uczelni, zajmuje szczególne miejsce, nie tylko jako naukowiec i dydaktyk, ale przede wszystkim jako organizator. Pod Jego kierownictwem Uczelnia została odbudowana po II wojnie światowej, nastąpiło zwiększenie katedr i grona wykładowego oraz uruchomiono filię Uczelni w Szczecinie. Stworzono więc

sprzyjające warunki jej rozwoju w ośrodek dydaktyczno-naukowy, jeden z pierwszych w Polsce. Profesor był związany z Uczelnią od roku 1931 do końca swojego życia. Zmarł 4 lutego 1983 roku. Józef Górski urodził się 16 lutego 1904 roku. Uczęszczał do szkoły powszechnej w sławnym Liskowie, a następnie do gimnazjum w Pleszewie, w którym żywe były tradycje walki z zaborcą pruskim. Maturę uzyskał w roku 1923, po czym studiował na Uniwersytecie Poznańskim (Wydział Prawno-Ekonomiczny, sekcja prawna).

Rodzice pomagali jak mogli, ale młody Józef Górski musiał dorabiać, jak tylko mógł i gdzie tylko mógł. Podczas studiów pomagał przy pisaniu skryptów i pełnił funkcję wolontariusza, zwracając na siebie uwagę profesorów i kierownictwa różnych instytucji państwowych. Toteż gdy w 1927 roku uzyskał stopień magistra praw, miał do wyboru różne możliwości pracy zawodowej. Wybrał Oddział Poznański Prokuraturii Generalnej. Była to doskonała szkoła i okazja do praktycznego zaznajomienia się z życiem gospodarczym Polski Zachodniej i Północnej, nad którą Poznański Oddział Prokuraturii pełnił nadzór i udzielał opieki prawnej. W instytucji tej systematycznie awansował, osiągając w roku 1938 stanowisko kierownika wydziału.

W tym samym czasie ciągle coś pisał i publikował, wygłaszał referaty i wykłady, wiążąc się z Katedrą Prawa Cywilnego Uniwersytetu Poznańskiego, kierowaną przez prof. Alfreda Ohanowicza, który doceniał zdolności i pracowitość młodego kolegi. Stąd, gdy ogłoszono konkurs na

stypendium naukowe na studia uniwersyteckie w Paryżu, przyznano je Józefowi Górskiemu. Rezultatem pobytu w Paryżu był doktorat obroniony w roku 1930. Podczas pobytu w Paryżu stypendysta Józef Górski współpracował z Polonią, udzielając społecznie porad prawnych w sprawach majątkowych. Wspomagał poradami m.in. Marię Curie-Skłodowską, w związku z jej darowiznami w Polsce.

W roku 1931 powierzono dr. Józefowi Górskiemu wykłady z prawa cywilnego, prawa handlowego, prawa czekowego i wekslowego zarówno na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu, jak i w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W tej drugiej Uczelni Jego wykłady cieszyły się ogromnym wzięciem i popularnością. W roku 1934 zaproponowano Mu kierownictwo Katedry Prawa w WSH. Był kierownikiem tej katedry także w AH i WSE przez blisko 30 lat najlepszego i najwydajniejszego okresu swojego życia.

W roku 1938 Józef Górski przeprowadził przewód habilitacyjny, stając się pierwszym docentem WSH. Uczelnia ta, powołując się również na ten fakt, wystąpiła z wnioskiem o nadanie jej praw akademickich. Prawa te otrzymała w roku 1938 i przyjęła nazwę Akademii Handlowej. Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1945.

Po wejściu okupanta docent Józef Górski wraz z żoną schronił się w Warszawie. W roku 1940 gestapo wytropiło go i osadziło na Pawiaku. Po zwolnieniu z Pawiaka przeprowadził się do Krakowa. Tu pracował najpierw w przedsiębiorstwach handlu zbożowego, a później chemicznego. Po raz wtóry został wytropiony i osadzony w obozie koncentracyjnym w Płaszowie.

Zaraz po wyzwoleniu Krakowa Józef Górski zgłosił się na apel ministra oświaty, Stanisława Skrzeszewskiego, i otrzymał polecenie wyjazdu do Poznania, by organizować szkolnictwo wyższe.

W marcu 1945 roku, gdy jeszcze toczyła się wojna, pełnił obowiązki rektora, a niedługo potem wybrano Go rektorem Akademii Handlowej. Działalnością Uczelni kierował prof. Józef Górski dwukrotnie: w latach 1945/1946–1948/1949 (do grudnia 1948 r.) i 1956/1957–1958/1959. W roku akademickim 1950/1951 był dziekanem Wydziału Finansów, a prorektorem w latach 1959/1960–1961/1962. Ponadto w latach 1950/1951–1951/1952 był opiekunem Katedry Ubezpieczeń, którą w roku 1952 objął zastępca profesora dr Lucjan Pokorzyński.

Profesor pracował w szczególnie trudnych warunkach. Podniósł z ruin (w dosłownym znaczeniu słowa ruiny) Uczelnię i ją zorganizował. W roku 1945 w lot zorientował się, że dawny budynek Akademii będzie niebawem za mały. Z własnej inicjatywy zakupił parcelę po zburzonym domu obok gmachu Uczelni i podpisał kontrakt z przedsiębiorstwem budowlanym,

któremu płacił... własnymi weksłami. Weksle Józefa Górskiego były warte tyle, co pieniądze; każdy bank w Poznaniu byłby je zdyskontował, mając ustne zapewnienie, że ... ministerstwo kiedyś zapłaci. I zapłaciło, mimo że Uczelnia jeszcze wtedy była – formalnie biorąc – prywatną fundacją.

Na przełomie lat 1945/1946 prof. Józef Górski podjął brzemienną w skutki polityczne decyzję o utworzeniu w Szczecinie pierwszej w dziejach tego miasta (od jego zarania) wyższej uczelni akademickiej – w formie filii poznańskiej Akademii Handlowej. Później szczecińska filia usamodzielniała się. Gdy organizował tę Uczelnię ważyły się jeszcze losy Szczecina. Nie było pewności, czy zostanie on wcielony do państwa polskiego.

Tezą życiową Profesora było stwierdzenie, że zadaniem Uczelni jest kształcenie przyszlých pracowników gospodarki narodowej. Mając to na względzie, wymagistrował na WSE (i w jej poprzednich wcieleniach) około pół tysiąca osób. Był świetnym, lubianym wykładowcą, zarówno z powodu humoru, jaki Go nie opuszczał podczas wykładów, jak i z powodu przykładów praktycznych, którymi sypał w toku wykładów. To było ważne.

Z biegiem lat Profesorowi było coraz trudniej obsługiwać dwie uczelnie: UAM i WSE. Wycofał się z Wyższej Szkoły Ekonomicznej w roku 1962; zrezygnował z etatu, pozostając jednak na godzinach zleconych, aby wykończyć rozpoczęte pod Jego kierunkiem prace magisterskie. Regularnie też przychodził do Uczelni, aby niejako sprawdzić, czy wszystko idzie dobrze i czy Jego następcy czynią odpowiednie postępy naukowe. Był ogromnie wymagający pod tym względem. Jeszcze trzy tygodnie przed swoją śmiercią Profesor był w swojej Akademii, uczestnicząc w posiedzeniach, zorganizowanego dzięki niemu, w zainicjowanym przez siebie ośrodku dyskusyjnym prawa morskiego, mającym na celu ratowanie niezdrowej sytuacji panującej w kraju w tym zakresie.

Działalność naukowo-badawcza prof. Józefa Górskiego jest, jak każda taka działalność, trudno wymierna, ale jest oceniana bardzo wysoko. Jego dorobek naukowy jest ma ogromny. Obejmuje prace z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego. Szczególne znaczenie mają monograficzne opracowania konosamentu oraz analiza podstawowych pojęć prawa morskiego, z czym wiązał się udział Profesora w pracach kodyfikacyjnych. Opublikował przeszło czterysta czterdzieści pozycji bibliograficznych w kraju i za granicą. Wygłosił wiele referatów i zabierał głos na forum konferencji polskich i międzynarodowych. Ileż to krytyki musieli przy tych okazjach wysłuchać członkowie najwyższych organów państwowych i innych. Wiele czasu pochłaniały Profesorowi ekspertyzy, był bowiem przewodniczącym Komisji Prawa Morskiego i członkiem Kolegium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego. Z Jego podręczników uczyło

się w Polsce około miliona studentów. Nakłady tych podręczników przekraczają liczbę 60 tysięcy egzemplarzy.

W październiku 1976 roku, przy okazji uroczystych obchodów jubileuszu pięćdziesięciolecia Uczelni, nadano prof. Józefowi Górskiemu tytuł doktora honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Nadając najwyższy tytuł honorowy, uznano Jego zasługi położone dla tej Uczelni, nauki polskiej i praktyki gospodarczej.

Józef Górski opisał swoje barwne życie, a raczej wszystko to, co się wokół niego działo. Uzupełniał wspomnienia bez mała do swoich ostatnich dni. Jego pamiętniki zostały opublikowane pt. *Wspomnienia z dawnych lat* (Biblioteka Raczyńskich, Poznań 2000). Profesor nie oszczędzał się, nie szanował zdrowia. Był tytanem pracy, stawiał sobie i innym wysokie wymagania. Był człowiekiem prawym i pełnym życzliwości, doskonałym organizatorem i wybitnym uczonym, będąc do końca swojego życia oddany nauce i nauczaniu.

Jan Hołowiński

Bogusław Ludwik Guzik 1946–2009

Dnia 6 lipca 2009 roku w wieku 63 lat odszedł od nas nagle Profesor Bogusław Guzik. W trakcie swojej pracy zawodowej był On między innymi: dziekanem Wydziału Ekonomii, prodziekanem Wydziału Planowania i Zarządzania, zastępcą dyrektora Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej, kierownikiem Katedry Ekonometrii, członkiem Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego

kilku kadencji (w tym czasie przewodniczącym kilku komisji senackich), członkiem Komitetu Statystyki i Ekonometrii Polskiej Akademii Nauk, członkiem Komisji Matematycznej Głównego Urzędu Statystycznego. Był osobą z bardzo mało licznego kręgu wybitnych polskich współczesnych ekonomistów ilościowych. Odszedł w pełni sił twórczych. Z Uniwersyte-tem Ekonomicznym w Poznaniu związał całe swoje życie zawodowe. Pracując ponad czterdzieści lat na tej Uczelni, umiejętnie godził obowiązki naukowe i administracyjne.

Bogusław Guzik urodził się 4 listopada 1946 roku w Józefowie (na Zamojszczyźnie) w rodzinie chłopskiej. W roku 1947, jak wiele osób w powojennym okresie masowej „wędrowki ludów” zmieniających miejsca zamieszkania, rodzice Jego przenieśli się wraz z dziećmi na Ziemię Odzyskane. Wychowywał się z czwórką rodzeństwa (bratem i trzema siostrami). W domu mama zawsze dużo czytała, dbała o wykształcenie dzieci. Niestety, odeszła zbyt wcześnie na skutek tragicznego wypadku. W Barlinku (obecnie województwo lubuskie) w 1960 roku ukończył szkołę podstawową. W tej samej miejscowości w 1965 roku ukończył szkołę średnią – technikum ekonomiczne.

Po ukończeniu szkoły średniej przyjechał na studia do Poznania do ówczesnej Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Studia te odbył w latach 1965–1969 na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym. W ich trakcie prowadził punkty konsultacyjne z matematyki dla studentów, a na dwóch ostatnich latach studiów był kierownikiem programowym Studia Radiowego F i D

(mieszczącego się w uczelnianych akademikach w Poznaniu na Winogradach). W tym okresie prowadził też własne programy radiowe o problematyce społeczno-ekonomicznej.

Po studiach podjął pracę w ówczesnej Wyższej Szkole Ekonomicznej, najpierw w Instytucie Ekonomii Politycznej, a następnie w Instytucie Statystyki i Ekonometrii, początkowo (od grudnia 1969 roku) w Zakładzie Ekonometrii, potem – w Katedrze Ekonometrii. Bogusław Guzik uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych w 1975 roku za rozprawę doktorską pt. *Prognozowanie na podstawie trendów segmentowych*, natomiast stopień naukowy doktora habilitowanego w 1980 roku, w wieku 34 lat (tak młody wiek habilitanta był w owym czasie ewenementem, w każdym razie w zakresie nauk ekonomicznych), na podstawie pracy pt. *Metody prognozowania ekonometrycznego*. Była to druga część książki *Prognozowanie ekonometryczne. Podstawy i metody* (PWE, 1980), której pierwszą część przygotował Profesor Zbigniew Czerwiński. Tytuł profesora nauk ekonomicznych uzyskał Bogusław Guzik 26 lipca 1991 roku.

Przygotowywanie prac (książek, artykułów) naukowych nie sprawiało Profesorowi Bogusławowi Guzikowi żadnych trudności. Przeciwnie, można było odnieść wrażenie, że ta strona aktywności naukowej sprawiała Mu wyjątkową przyjemność i – w jakimś sensie – w tej pracy się wyżywał. Jego publikacje cechowała nadzwyczajna precyzja formalna i bardzo istotna w publikacjach naukowych analiza logiczna i merytoryczna. W zasadzie Profesora nie interesowały problemy czysto formalne, jeśli nie widział przynajmniej potencjalnego pola zastosowań. Umiejętnie łączył nurt metodyczny z nurtem zastosowawczym, rozumiejąc, że ostoją się tylko te metody statystyczno-ekonometryczne, dla których istnieje pole zastosowań.

Prace Profesora Bogusław Guzika nie przechodziły bez echa w środowisku naukowym, były i są często cytowane, bo wciąż stanowią dobry punkt wyjścia dalszych badań.

Opublikował łącznie blisko 300 prac naukowych. Nie wszystkich publikacji doczekał; 11 prac ukazało się po Jego śmierci, w tym dwie książki wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego: *Podstawowe modele DEA w badaniu efektywności gospodarczej i społecznej* (w 2009 roku) oraz *Wstęp do badań operacyjnych* (w 2009 roku).

Zajmował się przede wszystkim modelowaniem i prognozowaniem ekonometrycznym, wielowymiarową analizą porównawczą, ekonometrią finansową, efektywnością gospodarczą, ale w Jego dorobku naukowym można znaleźć również prace z zakresu badań operacyjnych, statystyki matematycznej, analizy rynku, koniunktury gospodarczej. Prace Profesora były pomysłowe, jego propozycje metodyczne dobrze przemyślane i chociaż czasem zaskakujące czy budzące kontrowersje odegrały swoją rolę

w zakresie inspirowania badań naukowych. Generalnie, prace Jego autorstwa były dobrze przyjmowane przez środowisko naukowe.

Profesor Bogusław Guzik jest uznawany za twórcę i czołowego reprezentanta nowego działu ekonometrii poświęconego budowie i wykorzystaniu segmentowych modeli ekonometrycznych. Jego monografia pt. *Segmentowe modele ekonometryczne* (Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 1993) stanowi do dzisiaj podstawowy zbiór zagadnień związanych z modelami segmentowymi, takimi jak: typologia modeli segmentowych, metody szacowania i weryfikacji modeli, metody lokalizacji punktów zwrotnych, reguły prognozowania, metody budowy przedziałów wiarygodności, sposoby określania horyzontu prognozy. Owego czasu była to w Polsce pierwsza – a do dzisiaj jedyna – praca poświęcona w całości ekonometrii segmentowej.

W całym swoim dojrzałym życiu zawodowym Profesor kierował pracami wielu zespołów badawczych, a w ostatnim okresie był kierownikiem zespołu zajmującego się ekonometrią finansową. Charakter tych prac był różny, od czysto naukowego, jak na przykład wspomniane prace z zakresu ekonometrii finansowej, do czysto aplikacyjnego, takich jak analizy sporządzone na zlecenie Ministerstwa Skarbu na temat ekonomicznych skutków prywatyzacji wybranych sektorów polskiej gospodarki.

Profesor Bogusław Guzik był członkiem komitetów redakcyjnych różnych wydawnictw. W tym kontekście wymienić należy: Wydawnictwo Uczelniane ówczesnej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, kwartalnik „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Prace Naukownawcze i Progностyczne” we Wrocławiu. Z pewnością w pracach komitetów redakcyjnych pomocna Mu była niejako wrodzona umiejętność redagowania prac naukowych.

Będąc przede wszystkim naukowcem, aktywnie angażował się w uczelniane prace administracyjne. Między innymi, obok wcześniej wymienionych ważniejszych funkcji, przez 15 lat kierował Katedrą Ekonometrii. W gorącym okresie lat 1980–1981, kiedy wszyscy byliśmy głodni demokracji, był wiceprzewodniczącym „Solidarności” w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Działalność związkowa była w pewnym sensie zgodna z Jego podejściem do nauki, gdy chodziło o nadanie waloru aplikacyjnego, różnym wtedy koncepcjom demokracji.

Miał dar łatwego nawiązywania kontaktów ze studentami i – jak studenci to sami określali – był ich przyjacielem. Prowadził wykłady z wielu przedmiotów o charakterze ekonometrycznym, między innymi takie jak: ekonometria i badania operacyjne, prognozowanie ekonometryczne, zastosowania komputerów w ekonometrii. W czasie zajęć zawsze udawało Mu się nawiązać bezpośredni kontakt ze słuchaczami, co miało bezpośred-

ni wpływ na stopień, w jakim przyswajali oni przedstawione problemy i sposoby ich rozwiązania. Niezwykle łatwo przychodziło Mu nakłonienie studentów do dodatkowego wysiłku związanego z problemami poruszonymi na zajęciach. Bardzo popularne były prowadzone przez Niego seminaria magisterskie. Był promotorem ponad 100 prac magisterskich. Prowadził również seminaria doktorskie. Każdy doktorant, nie tylko ten znajdujący się pod Jego bezpośrednią opieką, mógł liczyć na zainteresowanie, rozmowę, dobrą radę i wsparcie, bo Profesor zawsze był gotowy do udzielenia pomocy innym. Pod Jego kierunkiem przeprowadzono i zakończono 4 przewody doktorskie. W obecnym, 2012, roku odbyła się obrona rozprawy doktorskiej osoby, która rozpoczynała badania naukowe związane z doktoratem pod kierunkiem Profesora Bogusława Guzika. Był On również recenzentem kilkunastu prac habilitacyjnych.

Profesor Bogusław Guzik był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany przez rektora oraz ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego. Za całokształt swojej pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Złoty Krzyż Zasługi.

Profesor Bogusław Guzik miał dwoje dzieci, Alicję (z żoną Justyną) i Aleksandra (z żoną Elżbietą, którą poślubił po śmierci Justyny). Żona Elżbieta wspomina, że pracując naukowo, lubił słuchać muzyki. Lubiał filmy Charlie Chaplina, Woody Allena, Alfreda Hitchcocka. Wyjeżdżając na wakacje, zawsze zabierał ze sobą kilka książek. Po śmierci, na Jego nocnym stoliku pozostały otwarte: *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza, *Wspominam Poznań* Zbigniewa Zakrzewskiego, *Pogoda dla bogaczy* Irwina Shawa.

Milda Maria Burzała
Witold Jurek

Jan Tomasz Hołowiński

1924–2011

Jan Tomasz Hołowiński urodził się 1 stycznia 1924 roku w Krośnie nad Wisłokiem (w granicach ówczesnego województwa lwowskiego). Od 1925 roku, w związku z zatrudnieniem ojca, mieszkał na terenie byłego Wolnego Miasta Gdańska. Można rzec, że to właśnie wtedy, u progu życia, rozpoczął się związek Profesora Jana Tomasza Hołowińskiego z morzem, który zaowocował Jego zainteresowaniami naukowymi.

Jan Tomasz Hołowiński rozpoczął edukację w Sopocie, uczęszczając najpierw do niemieckiej (1 klasa), a później polskiej (2 i 3 klasa) szkoły powszechnej. Kolejny etap pobierania nauki miał miejsce w Polskim Gimnazjum (od 1935 roku nazywanym Gimnazjum im. J. Piłsudskiego Macierzy Szkolnej) w Gdańsku-Petershagen, gdzie w 1939 roku był On uczniem tzw. wyższej sekundy według pruskiego podziału klas (odpowiednik siódmej klasy). W 1936 roku został wysłany przez ojca do Anglii, gdzie kształcił się w prywatnej szkole – Dulwich College. Wybuch II wojny światowej wymusił Jego ewakuację z Gdańska. W efekcie do grudnia 1944 roku przebywał w Krośnie. Tam miał się różnorodnych zajęć zarobkowych: pracował m.in. jako księgowy, magazynier, spedytor. Jan Tomasz Hołowiński nie zarzucił jednak nauki, lecz doksztalał się we własnym zakresie, co pozwoliło Mu na złożenie egzaminu dojrzałości (grudzień 1944 rok).

Od grudnia 1944 roku do czerwca 1945 roku był studentem I roku na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W okresie wakacyjnym 1945 roku zdecydował się jednak na powrót do Sopotu. Od października 1945 roku do czerwca 1949 roku był studentem jednocześnie dwóch poznańskich uczelni. Studiując pod kierunkiem Profesora Edwarda Taylora na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskał dyplom magistra nauk ekonomiczno-prawnych, równolegle – w Akademii Handlowej pod kierunkiem Profesora Bolesława Kasprowicza – dyplom magistra nauk ekonomiczno-handlowych.

Z pracą naukową Profesor Jan Tomasz Hołowiński zetknął się już w trakcie studiów w Poznaniu. Od 1947 roku był bowiem zatrudniony na stanowisku młodszego asystenta w Katedrze Transportu Akademii Handlowej w Poznaniu. Z kolei we wrześniu 1949 roku objął posadę asystenta w kierowanej przez prof. Tadeusza Ocioszyńskiego Katedrze Żeglugi Morskiej Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie. Na stanowisku tym pracował do grudnia 1950 roku. Po tej dacie, przez niespełna dwa lata, Profesor nie był związany zawodowo z żadną uczelnią. Nie zerwał On jednak swego kontaktu z problematyką morską, ponieważ jako redaktor pracował dla Wydawnictw Morskich w Gdańsku, zaś jako planista – dla Związku Branżowego Spółdzielni Pracy Rybołówstwa Morskiego w Gdyni. W październiku 1952 roku wrócił do pracy naukowej. Został pomocniczym pracownikiem nauki w Instytucie Morskim w Gdańsku, gdzie pracował do grudnia 1958 roku.

W listopadzie 1957 roku uzyskał stopień naukowy kandydata nauk prawnych (odpowiednik dzisiejszego doktora) na podstawie dysertacji pt. *Odpowiedzialność przewoźnika morskiego za przeładunek ładunków w przewozach morskich* przygotowanej pod kierunkiem Profesora Józefa Górskiego, cenionego cywilisty, byłego rektora dzisiejszego Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. W czerwcu 1964 roku przed Radą Wydziału Prawa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyło się kolokwium habilitacyjne Jana Tomasza Hołowińskiego. Habilitował się On na podstawie monografii: *Umowa o przewóz ładunku drogą morską – istota i charakter prawny*. W kwietniu 1974 roku decyzją Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki nadano Mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk prawnych.

W latach 1958–1963 był adiunktem w Katedrze Ekonomiki Transportu w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie. W październiku 1963 roku został przeniesiony na stanowisko adiunkta do Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Objął tu stanowisko docenta i jednocześnie kierownika Katedry Prawa. W uczelni tej pełnił również funkcję kierownika Zakładu Prawa Obrotu Międzynarodowego w Instytucie Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, a od czerwca 1988 roku – Zakładu Ubezpieczeń (w ramach ówczesnego Instytutu Finansów). W Wyższej Szkole Ekonomicznej (przekształconej w roku akademickim 1974/1975 w Akademię Ekonomiczną) Profesor Jan Tomasz Hołowiński pracował aż do przejścia na emeryturę. Jako emerytowany już profesor kontynuował zatrudnienie w Katedrze Ubezpieczeń naszej Uczelni do lipca 2000 roku.

Profesor Jan Tomasz Hołowiński należał do czołówki polskich znawców spraw morskich. Obszar jego naukowych zainteresowań był bardzo rozległy. Profesor był cenionym specjalistą z zakresu prawa morskiego,

ekonomiki transportu morskiego, prawa gospodarczego, prawa obrotu międzynarodowego, prawa transportowego oraz ekonomicznych i prawnych zagadnień ubezpieczeń, w tym ubezpieczeń morskich. Przez wiele lat szczególnym przedmiotem zainteresowań i aktywności naukowej Profesora były zagadnienia prawa transportowego i morskiego. Wśród ważniejszych publikacji można wymienić m.in. takie książki: *Czartery w polskim handlu morskim* (współautor – Hilary Gross), *Przetładunek według czarteru i konosamentu*, *Umowa o przewóz ładunku drogą morską – istota i charakter prawny*, *Umowa morskiego przewozu ładunku w prawie europejskich krajów socjalistycznych* (współautor – Jan Łopuski). Od 1988 roku, kiedy to rozpoczęła się formalna „przygoda” Profesora z ubezpieczeniami, w publikowanych pracach przeważała problematyka ubezpieczeniowa, w tym także z zakresu ubezpieczeń morskich.

Dorobek pisarski Profesora Jana Hołowińskiego jest bardzo obszerny. Składa się na niego ponad 400 pozycji: monografii, podręczników, artykułów, glos, recenzji, przyczynków. Z publikacjami o charakterze publicystycznym jest tych pozycji ponad 1100. Dorobek Profesora odznacza się ogromną różnorodnością formy, jako że obok książek i analitycznych artykułów są w nim głosy w dyskusji, noty, wypowiedzi polemiczne, które zawsze przedstawiają wyraziste stanowisko Autora oraz oddają Jego wielki temperament jako uczestnika dyskusji naukowych.

Aktywną działalność naukową i dydaktyczną Profesora dopełniało zaangażowanie w prestiżowych instytucjach i organizacjach. Był wieloletnim członkiem Rady Naukowej Institut de Droit International des Transports w Rouen, był członkiem Rady Naukowej Instytutu Morskiego w Gdańsku, członkiem Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Morskiego, członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Stowarzyszenia Prawa Morskiego, arbitrem Organizacji Arbitrażu Morskiego Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu, arbitrem w wielu sądach orzekających w sporach międzynarodowych. Swoją wiedzą, doświadczeniem i autorytetem wspierał miesięcznik „Technika i Gospodarka Morska”, w którym był redaktorem i kierownikiem działu prawa morskiego. Był także członkiem Zespołu Redakcyjnego Małej Encyklopedii Morskiej (wydawanej przez PWN).

Jego liczne publikacje, pisane nie tylko w języku polskim, lecz także angielskim, niemieckim i francuskim, przyniosły Mu uznanie wielu placówek naukowych i gospodarczych na świecie. Znajdowało to wyraz w propozycjach staży zagranicznych w takich ośrodkach jak Institut pour la Promotion Internationale Culturelle et Technique w Paryżu czy też Ośrodek Badań nad Rozwojem Gospodarczym SVIMEZ w Rzymie. Za swoją działalność Profesor otrzymywał także odznaczenia i nagrody. Uehonorowany został m.in. w roku 1956 Odznaką „Zasłużony Pracownik Mo-

rza". W 1983 roku Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki przyznał Mu Nagrodę Indywidualną II stopnia za osiągnięcia w dziedzinie autorstwa wyróżniających się podręczników dla studentów, a mianowicie za podręcznik *Prawo międzynarodowe dla ekonomistów*.

Ci, którzy znali Profesora Jana Hołowińskiego, pamiętają Jego smukłą, charakterystyczną sylwetkę i ciepły uśmiech. Profesor kochał życie i kochał ludzi. Bezpośrednie obcowanie z Nim podczas katedralnych zebrań naukowych czy prowadzonych wykładów pozwalało dostrzec Jego niezwykły temperament jako badacza. Profesor zawsze był wyrazisty w przedstawianiu swego stanowiska. Znajomość świata i szerokie horyzonty sprawiały, że słuchało się Go z wielkim zaciekawieniem. Przejawiając troskę o dobro wspólne, był zasadniczy i stanowczy w swoich poglądach i ocenach, a jednocześnie był osobą o ujmującym sposobie bycia, człowiekiem wrażliwym i delikatnym. Z właściwą sobie swadą i temperamentem podejmował publicystyczną polemikę na temat wszelkich przejawów wynaturzeń i nieprawidłowości, których dostarczało życie w okresie głębokich przemian społecznych i gospodarczych. Według ostrożnych szacunków ukazało się ponad 700 różnego rodzaju pozycji publicystycznych, których był autorem lub które opatrzył jedynie swoimi inicjałami. Profesor Jan Tomasz Hołowiński był uczonym wielkiego formatu, człowiekiem renesansu, dla którego nauka była zawsze wielką odpowiedzialnością połączoną z misją społeczną.

Do pozanaukowych i pozapublicystycznych pasji Profesora należał brydż i rugby. Profesor miał swój udział w reaktywowaniu w Polsce dyscypliny sportowej rugby. W tej dyscyplinie był też sędzią klasy międzynarodowej. Ściany dawnej sali gimnastycznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pamiętają Profesora również jako ambitnego uczestnika siatkarskich zmagañ ekskluzywnej grupy oldboyów tej uczelni.

W pamięci wielu wychowanków Profesora pozostanie wdzięczność za wszelkie wyświadczone dobro, za inspiracje, nowe wyzwania, rzetelność i odpowiedzialność w pracy badawczej, za dystans do świata, za poczucie humoru, za ducha sportowej rywalizacji i nade wszystko odpowiedzialnej oceny.

Profesor Jan Tomasz Hołowiński zmarł 6 maja 2011 roku.

*Monika Kaczala
Magdalena Osak*

Edmund Ignasiak 1940–2003

Profesor zwyczajny dr hab. Edmund Ignasiak miał trzy pasje: ekonomię, politykę i literaturę piękną. Wśród nich nauki ekonomiczne zajmowały poczesne miejsce. Jego specjalnościami były: metodologia badań operacyjnych, optymalizacja projektów inwestycyjnych i programowanie w biznesie. Zmarł w Słupsku 4 marca 2003 roku w wieku sześćdziesięciu trzech lat, będąc w pełni sił twórczych.

Tematyka badawcza, wokół której koncentrowała się jego bogata działalność naukowa, dotyczyła przede wszystkim programowania sieciowego i to zarówno od strony teoretycznej, jak i od strony zastosowań. W tej dziedzinie był cenionym autorytetem w Polsce. Jego osiągnięcia były także znane za granicą, dzięki publikacjom w językach obcych (rosyjskim, węgierskim, czeskim i niemieckim). Był pasjonatem pracy. Należał do grona zamiłowanych nauczycieli akademickich. Był cenionym wykładowcą. Jego działalność dydaktyczną cechowała inwencja twórcza.

Z Uczelnią był związany blisko czterdzieści lat. Miał zainteresowania teoretyczne, choć nie stronił od zajmowania się trudnymi zagadnieniami praktyki. Był entuzjastą metod matematycznych w prowadzonych badaniach, wybitnym specjalistą w dziedzinie badań operacyjnych. Należały do nich: programowanie dyskretne, metody sieciowe i zastosowanie teorii grafów. Troszczył się o nadanie wyraźnej interpretacji ekonomicznej różnym metodom sieciowym, traktowanym często jako metody rozwiązywania zagadnień czysto matematycznych; o wyszukiwanie praktycznych zagadnień rozwiązywanych za pomocą metod sieciowych, a w szczególności w sferze przedsięwzięć badawczych i rozwojowych; o ulepszanie znanych algorytmów, jak i o konstruowanie własnych algorytmów heurystycznych.

Urodził się 30 maja 1940 roku w Warszawie jako syn Stanisława i Józefy z domu Reszewskiej. W 1949 roku wraz z rodzicami przeniósł się do Wągrowca. Tu ukończył szkołę podstawową i szkołę średnią. Studia wyż-

sze podjął w 1960 roku na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Ukończył je w 1964 roku, uzyskując w tymże roku magisterium z ekonomii na seminarium z ekonometrii, prowadzonym przez prof. Zbigniewa Czerwińskiego. Był pierwszym jego asystentem w Zakładzie Ekonometrii, a także pierwszym jego doktorantem.

15 grudnia 1964 roku podjął pierwszą pracę jako asystent. Odtąd był związany z Uczelnią do końca swoich dni, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie. Starszym asystentem został w 1966 roku, adiunktem w 1970 roku, docentem w 1980 roku, profesorem nadzwyczajnym w 1991 roku, a stanowisko profesora zwyczajnego otrzymał w 1994 roku.

Doktoryzował się w 1970 roku na podstawie rozprawy: *Zagadnienia ekstremalne w analizie sieciowej*. Problematykę tę rozwinął w książce: *Programowanie sieciowe*, wydanej przez PWE w 1972 roku. Stanowi ona podstawową monografię z dziedziny ekonomicznych zastosowań teorii grafów. Działalność dydaktyczna i naukowa oraz książka: *Sieciowe planowanie przedsięwzięć o niezdominowanej strukturze*, wydana przez AE w Poznaniu w 1978 roku były podstawą Jego habilitacji w 1978 roku na Wydziale Planowania i Zarządzania AE w Poznaniu.

Dorobek naukowy prof. Ignasiaka obejmuje ponad 120 pozycji bibliograficznych (w tym: 7 monografii i 37 artykułów). W publikacjach tych zajmował się głównie problematyką: wykorzystania programowania całkowitoliczbowego do podejmowania decyzji w zakresie przestrzenno-sieciowej lokalizacji; programowania umownego i przedmiotowo-liniowego do wyznaczania optymalnych harmonogramów produkcji; optymalizacją planów sieciowych w warunkach niepewności oraz oceną i wyborem projektów inwestycyjnych i ich realizacją. Był współautorem książki: *Mikroekonomiczne problemy badań operacyjnych* (PWE, Warszawa 1977), tłumaczonej na język węgierski, rosyjski i niemiecki.

Do najważniejszych prac, które opublikował po uzyskaniu habilitacji sam zaliczał pięć z nich. Były nimi: 1) *Optymalny rozdział środków w zadaniach stochastycznych planowania sieciowego*, w pracy zbiorowej: *Zastosowanie metod sieciowych w praktyce gospodarczej*, ZN AE Katowice 1979; 2) *Teoria grafów i planowanie sieciowe*, PWE, Warszawa 1982; 3) *Wybór optymalnego harmonogramu przedsięwzięcia inwestycyjnego*, ZN AE Poznań, 1985; 4) *Rozłożenie inwestycji w czasie realizacji przedsięwzięcia*, KPZK PAN, Biuletyn nr 113, PWN, Warszawa 1988; 5) *Procedury rozdziału zasobów realizacji przedsięwzięć przy występowaniu niepewnych czynników*, praca zbiorowa ZN AE Wrocław 1990. Niewątpliwie do jego najważniejszych publikacji, poza już wymienionymi, należała książka: *Optymalizacja projektów inwestycyj-*

nych, PWE 1994. Przetłumaczył też książkę Z. Alfierowa i W. Jeżewa, *Primenienije teorii grafów w ekonomicznych razczjotach*, (Statistika, Moskwa 1971). Opublikował ją w PWE w 1974 roku pt. *Zastosowanie teorii grafów w rachunku ekonomicznym*.

Szeroka była działalność dydaktyczna prof. Edmunda Ignasiaka. Prowadząc tę działalność, umiejętnie łączył wiedzę formalną (wyrażoną w języku matematycznym) z interpretacją ekonomiczną rozważanych modeli i rozwiązywanych zadań optymalizacyjnych. Zwracał uwagę na potrzebę uwzględniania metod operacyjnych i technik komputerowych przy podejmowaniu decyzji ekonomicznych. Prowadził wiele zajęć dydaktycznych w formie gier decyzyjnych, co znacznie przyczyniało się do aktywizacji studentów. Będąc asystentem, prowadził ćwiczenia do nowo wprowadzanych wówczas przedmiotów – programowania gospodarczego i ekonometrii na obu wydziałach studiów dziennych i zaocznych WSE. Po doktoracie podjął wykłady specjalizacyjne z programowania sieciowego i z programowania dynamicznego.

Wyrazem uznania dla Jego kwalifikacji było powierzenie Mu wykładów poza uczelnią macierzystą. W latach 1972–1974 prowadził wykłady na studiach doktoranckich w Politechnice Poznańskiej. W latach 1972–1973 wykładał: zastosowanie teorii grafów i ekonometrię na Kursie zastosowań matematyki, zorganizowanym przez Oddział Poznański Instytutu Matematyki PAN. W 1974 roku miał cykl wykładów z teorii grafów dla doktorantów Instytutu Ekonomicznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W latach 1975–1976 wykładał na kursach szkoleniowych z cybernetyki ekonomicznej w Ustroniu, zorganizowanych dla młodych pracowników naukowych przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W 1985 roku prowadził w języku rosyjskim wykład kursowy z badań operacyjnych w Instytucie Inżynierijno-Ekonomicznym w Charkowie. Był twórcą specjalności: badania operacyjne i systemy informatyczne na Wydziale Zarządzania, współautorem kilku skryptów oraz redaktorem i współautorem cenionego na rynku ogólnopolskim podręcznika: *Badania operacyjne* (PWE, 1996, 1997 i 2001).

Począwszy od końcowych lat adiunktury prowadził seminarium magisterskie. Wypromował kilkudziesięciu magistrów. Z Jego inicjatywy powstało w 1966 roku Koło Naukowe Ekonometrii. Był jego opiekunem do 1972 roku, a potem pełnił obowiązki pełnomocnika rektora ds. kół naukowych. Koło brało udział w pracach o charakterze badawczo-usługowym na rzecz kilku przedsiębiorstw w Koszalinie, Bydgoszczy i Ustki, przyczyniając się do usprawnień organizacyjnych tych zakładów. Koło uzyskało wiele nagród i wyróżnień na konkursach w kraju i zagranicą. Charakterystyczne jest, że z inicjatywy studentów uzyskał nagrodę ministra nauki,

szkolnictwa wyższego i techniki w dowód uznania wkładu w rozwój studenckiego ruchu naukowego w WSE w Poznaniu. Z jego inicjatywy uruchomiono w 1974 roku w Wydawnictwie Uczelnianym serię wydawniczą: *Debiuty Ekonomiczne*. Był redaktorem trzech pierwszych zeszytów (1974, 1976, 1979). Seria ta jest nadal kontynuowana.

Prof. Edmund Ignasiak miał duży udział w rozwoju kadry naukowej. Był promotorem 12 prac doktorskich. Włączył też wszystkich pracowników naukowych, prowadzonego przez siebie Zakładu Badań Operacyjnych, do realizacji tematu: *Teoria grafów i jej zastosowanie w optymalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i badawczo-rozwojowych*, objętego wówczas Centralnym Planem Badań Podstawowych.

Profesor brał także udział w pracach organizacyjnych Uczelni. W latach 1978–1980 był zastępcą dyrektora ds. dydaktyczno-wychowawczych Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej. Z jego inicjatywy i przy jego udziale zmodernizowano program studiów na kierunku, którym opiekował się Instytut. Wprowadzono też aktywne formy zajęć w postaci gier decyzyjnych do wybranych przedmiotów. W latach 1981–1984 pełnił obowiązki kierownika Zakładu Systemów Informatycznych w Instytucie Cybernetyki Ekonomicznej. W okresie 1985–1991 był kierownikiem Zakładu Badań Operacyjnych, a od 1991 roku kierownikiem Katedry Badań Operacyjnych aż do chwili swojej śmierci. W latach 1981–1990 uczestniczył także w pracach Senatu Uczelni, będąc członkiem trzech jej komisji (Komisja do Przetwarzania Informacji, Komisja do Badań Naukowych, Komisja do Organizacji i Rozwoju Uczelni). W latach 1981–1983 brał udział w pracach Wydziałowej Komisji ds. Studiów Doktoranckich.

Jego działalność organizacyjna nie ograniczała się do Uczelni. Był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Badań Operacyjnych, Polskiego Towarzystwa Cybernetycznego, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, w którym w latach 1972–1978 był sekretarzem Sekcji Ekonometrii. Od 1985 roku pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Badań Operacyjnych Wielkopolskiego Oddziału Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Brał aktywny udział w wielu konferencjach i seminariach naukowych krajowych i międzynarodowych, a sam kilka z nich organizował. Od 1985 roku uczestniczył w pracach Central Expert Group for Operational Seminar „Project Management and National Analysis”. W lipcu 1996 roku został wybrany do Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN. Był jego członkiem do końca swoich dni.

Profesor Edmund Ignasiak położył duże zasługi w dziedzinie upowszechniania wiedzy naukowej. Od 1993 roku pełnił funkcje: zastępcy redaktora naczelnego „Przeglądu Statystycznego”; od 1992 roku członka Komitetu Redakcyjnego czasopisma: „Badania Operacyjne i Decyzje”, a w

latach 1987–1991 członka Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa Uczelnianego AE w Poznaniu.

Ważne miejsce, od 1995 roku, w życiu Profesora zajmował Słupsk. Był założycielem i pierwszym rektorem Wyższej Szkoły Zarządzania w Słupsku. Zorganizował w niej dwa kierunki studiów, dużą bibliotekę naukową, utworzył wydawnictwo: Słupskie Studia Regionalne, promował powstanie lokalnej kadry naukowej, organizował otwarte seminaria naukowe, sympozja i konferencje. Założył w Słupsku Komitet Działań na rzecz Unii Europejskiej i Rozwoju Polski.

Za swoje osiągnięcia naukowe i dydaktyczne Profesor otrzymywał pięciokrotne nagrody ministra Edukacji Narodowej – w latach: 1971, 1973, 1976, 1979 i 1983 oraz nagrodę w konkursie im. O. Langego. W 1980 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, a w 1996 roku otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Profesor był lubiany zarówno w środowisku ekonometrycznym, jak i przez studentów. W pamięci tych, którzy Go znali, z którymi współpracował i którymi kierował, pozostał jako osoba życzliwej pomocy, a także odważnych, pełnych pasji wystąpień na Radzie Wydziału, jako człowiek pracowity i pełen inwencji oraz szerokich zainteresowań. Jego hobby stanowiła historia XX wieku i muzyka klasyczna. Cieszył się szacunkiem i sympatią. Będzie nam Jego brakowało.

Wojciech Sikora

Ludwik Jankowiak 1912–1991

Zmarły w kwietniu 1991 roku profesor zwyczajny dr Ludwik Jankowiak – wybitny ekonomista – był czołowym reprezentantem międzynarodowych stosunków gospodarczych wśród grona naukowców poznańskiej AE. Dyscyplina ta była przedmiotem Jego szczegółowych i długotrwałych zainteresowań. Zasłużył się dla uruchomienia i rozwoju tego kierunku w naszej Uczelni. Przyczynił się również do ożywienia działalności

PTE w ośrodku poznańskim. Urodził się 18 stycznia 1912 roku w Hamborn (Nadrenia) z ojca Waława i matki Antoniny z domu Słoma, którzy za chlebem wywędrowali parę lat wcześniej do Niemiec. Na obczyźnie rodzina Jankowiaków utrzymała swoją polskość. Tęsknota za rodzinnymi stronami sprawiła, że zaraz po uzyskaniu przez Polskę niepodległości, wrócili do Poznania. W roku 1931 ukończył Gimnazjum im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu, zdając egzamin maturalny. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, a ukończył je w lipcu 1935 roku, uzyskując dyplom i tytuł magistra.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów, pragnąc pogłębić swoje zainteresowania naukowe, a przede wszystkim rozwinąć i przekształcić w przyszłą rozprawę doktorską swoją pracę magisterską, w uzgodnieniu ze swoim promotorem udał się na roczne studia do Londynu. W Pitman College i w bibliotece British Museum pogłębiał swoją wiedzę ekonomiczną, a także doskonalił znajomość języka angielskiego. Gdy powrócił w połowie roku 1936 został niezwłocznie zaangażowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych do pracy w służbie dyplomatyczno-konsularnej. We wrześniu 1936 roku skierowano Go do pracy w Konsulacie Generalnym RP w Chicago w charakterze referenta wydziału ekonomicznego. W marcu 1939 roku został odwołany z Chicago do Warszawy dla odbycia dodatkowego szkolenia specjalistycznego. We wrześniu tegoż roku był ewakuowany wraz z centralą Ministerstwa. Przeszedł do Rumunii, skąd po czteromiesięcznym pobycie przesunął się do Francji, aby wstąpić do for-

mującego się tam Wojska Polskiego. Wcielony do Dywizji Strzelców Piechoty brał krótko udział w działaniach kampanii francuskiej w czerwcu 1940 roku. Już 20 czerwca Dywizja wycofała się do Szwajcarii, gdzie została rozbrojona i internowana.

Okres przebywania w obozie jenieckim nie oznaczał dla Niego bezczynności i marazmu umysłowego. Pracując w służbach informacyjnych dowództwa dywizji, rychło uzyskał zgodę władz szwajcarskich na wyjazd z obozu na Uniwersytet w Zurychu. Uczęszczał tam na wykłady i korzystał z zasobów biblioteki uniwersyteckiej, pogłębiając swoją wiedzę ekonomiczną. Zaraz po zakończeniu wojny został zdemobilizowany. Wykorzystując swoją doskonałą znajomość języków (niemiecki, francuski, angielski), podjął pracę początkowo w organizacji UNRRA, a później w Polskiej Misji Wojskowej oraz Delegaturze American-Polish War Relief i w Polskim Czerwonym Krzyżu w Monachium.

W lipcu 1947 roku wrócił do kraju. Ministerstwo Spraw Zagranicznych zaproponowało Mu powrót do służby dyplomatycznej, jednak z propozycji tej zrezygnował. Podjął najpierw pracę w Polskich Zakładach Zbożowych w Poznaniu, a od 1 stycznia 1949 roku w Izbie Przemysłowo-Handlowej, obejmując stanowisko kierownika Wydziału Zagranicznego. Od tego czasu datuje się Jego stale zacieśniająca się współpraca z dr. Stanisławem Waschką, ówczesnym dyrektorem Izby i wykładowcą handlu zagranicznego w Akademii Handlowej. Od października 1949 roku został asystentem. Gdy w lipcu 1950 roku Izba Przemysłowo-Handlowa została postawiona w stan likwidacji, poświęcił się już całkowicie pracy dydaktyczno-naukowej.

8 lutego 1951 roku doktoryzował się na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego na podstawie przedłożonej i obronionej dysertacji pt. *Polski system ulg celnych*. Docentem został mianowany w roku 1958. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 1 stycznia 1965 roku, a profesora zwyczajnego 1 listopada 1975 roku.

Przez trzydzieści lat był wierny pracy naukowo-badawczej, specjalizując się głównie w zagadnieniach handlu zagranicznego i międzynarodowych stosunków gospodarczych. W ciągu tego okresu pełnił coraz wyższe funkcje. Po likwidacji Katedry Handlu Zagranicznego został od 1 października 1950 roku adiunktem w Katedrze Statystyki. W związku z reorganizacją Uczelni mianowano Go w 1952 roku zastępcą profesora, powierzając Mu kierownictwo Katedry Finansów Publicznych. Katedrę tę przekształcono w Katedrę Budżetu. W latach 1953/1954–1957/1958 był kierownikiem tej Katedry. Po jej likwidacji i wchłonięciu przez Katedrę Finansów został kierownikiem Zakładu Ekonomiki i Finansowania Handlu Zagranicznego w Katedrze Finansów. Z czasem Zakład ten jako Zakład

Ekonomiki Handlu Zagranicznego wszedł w skład Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego. Częste zmiany specjalizacji naukowej zmuszały prof. Ludwika Jankowiaka do dużego wysiłku intelektualnego i opanowywania wiedzy coraz to nowych dyscyplin, dla których trzeba było w krótkim czasie przygotowywać tematykę wykładów, seminariów i ćwiczeń.

Od połowy lat sześćdziesiątych rozpoczął się okres szczególnej aktywności dydaktyczno-naukowej Profesora. Wiązało się to z tworzeniem i rozbudową wznawianego kierunku handlu zagranicznego. Zamyśl skoncentrowania ogółu problematyki handlu zagranicznego i międzynarodowych stosunków gospodarczych w jednej wyodrębnionej jednostce organizacyjnej nie mógł być na razie zrealizowany ze względu na brak kadry pracowników naukowych przygotowanych do realizacji programów dydaktycznych. W latach 1973–1977 Profesor, jako kierownik Katedry Ekonomiki Handlu Zagranicznego, podjął się realizacji tego zadania. Dzięki Jego staraniom zwielokrotniła się grupa młodych naukowców specjalizujących się w tych zagadnieniach. Stała się ona na tyle liczna, że władze Uczelni mogły wystąpić do Ministerstwa o wyrażenie zgody na utworzenie 1 października 1975 roku Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych. Profesor został jego pierwszym dyrektorem i kierował nim do chwili przejścia na emeryturę we wrześniu 1978 roku.

Równoległe z tą działalnością kontynuował prace naukowo-badawcze. W swoich publikacjach wydawanych w PTE-PWN, PWN i PWE oceniał podłoże i następstwa ekonomiczne, z jednej strony, autarkii, a z drugiej – międzynarodowego podziału pracy oraz kształtowania się *terms of trade*. Ciekawiły Go także możliwości intensyfikacji wymiany międzynarodowej Wschód-Zachód. Przeprowadził porównawczą analizę struktury rzeczowej produkcji, eksportu i importu w wybranych krajach europejskich. Zwracał uwagę na procesy integracyjne i skupiał szczególną uwagę na przedsiębiorstwach wielonarodowych, podkreślając zjawiska umiędzynarodowienia kapitału. Zajmował się także problemami rozwoju eksportu regionu poznańskiego. Publikował dziesiątki artykułów poświęconych aktualnym problemom gospodarowania międzynarodowego. Ukazywały się one w wielu czasopismach naukowych i popularno-naukowych w kraju i za granicą.

W pogłębianiu wiedzy o współczesnych problemach międzynarodowych stosunków gospodarczych wielce pomagała Profesorowi doskonała znajomość kilku języków obcych. Umożliwiało to także prowadzenie szerokiej współpracy naukowej i wymianę doświadczeń badawczych. To z kolei dawało możliwość pracownikom Instytutu podtrzymywania szerokich kontaktów z ośrodkami naukowymi i międzynarodowymi stowarzyszeniami głównie w krajach Europy Zachodniej.

Profesor Ludwik Jankowiak pełnił także funkcje organizacyjne. W latach 1970/1971–1971/1972 był prodziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego, a następnie przez dwie kadencje – 1972/1973–1976/1977 dziekanem tegoż Wydziału. Przez blisko 15 lat był aktywnym członkiem władz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, będąc początkowo wiceprzewodniczącym, a następnie przewodniczącym Zarządu Wojewódzkiego PTE. Jego zasługą jest znaczne ożywienie działalności PTE w województwie, poznańskim w latach siedemdziesiątych.

Wobec osiągnięcia wieku emerytalnego, prof. Ludwik Jankowiak zakończył aktywną działalność dydaktyczno-naukową w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu 30 września 1978 roku. Nie przerwał jednak swoich kontaktów z Uczelnią, Instytutem, a przede wszystkim z jego pracownikami będącymi uczniami Profesora. Dzielił się z nimi swoimi bystrymi spostrzeżeniami.

Do ostatnich chwil interesował się wszystkim, co wiązało się z problemami handlu zagranicznego i międzynarodowego, którym to badaniom poświęcił całe swoje życie.

Henryk Wojciechowski

**Bolesław Piotr
Kasprowicz**
1895–1982

Zmarły w grudniu 1982 roku profesor zwyczajny dr Bolesław Piotr Kasprowicz, doktor honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego był związany w pierwszych latach powojennych z Akademią Handlową. Realizując pomysł rektora Józefa Górskiego, aby utworzyć w Uczelni ośrodek myśli gospodarki morskiej, zorganizował prężnie działającą Katedrę Transportu. Niestety, została ona

zlikwidowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Urodził się 2 grudnia 1895 roku w Gnieźnie jako syn znanego przemysłowca i działacza społecznego Bolesława Michała Kasprowicza. Początkowo uczył się niezbyt chętnie, sprawiając rodzicom wiele kłopotu. Ojciec widział w nim swojego następcę, stąd w roku 1912 nakłonił go, by rozpoczął praktykę w ojcowskiej firmie. Wyjeżdżał za granicę do Londynu, Antwerpii i Berlina. W czasie miesięcznego pobytu w Berlinie nawiązał kontakt z kolegami z Gniezna i zaczął z nimi uczęszczać na wykłady z literatury polskiej, prowadzone przez sławnego Aleksandra Brücknera. To sprawiło, że postanowił przeciwstawić się rodzicom, by nie zostać tzw. juniorem w firmie. Zdecydował się podjąć studia ekonomiczne.

Okres I wojny światowej był dla Bolesława Kasprowicza sprzymierzeńcem. Zwolniony po znajomości w Gnieźnie ze służby w wojsku niemieckim, musiał opuścić miasto. Dla „poratowania zdrowia” przebywał kolejno w kilku sanatoriach, przygotowując się w tym czasie do zdania matury. Po jej uzyskaniu podjął studia ekonomiczne. Odbывał je w latach 1916–1918 w Berlinie na Uniwersytecie i w Wyższej Szkole Handlowej. W czasie studiów włączył się do pracy w Towarzystwie Naukowym Polaków w Berlinie (którego prezesem był Wojciech Korfanty).

Po ukończeniu studiów Bolesław Kasprowicz powrócił do Gniezna i podjął pracę w firmie ojca. Miał szczęście być świadkiem wybuchu powstania wielkopolskiego w Poznaniu w dniu 27 grudnia 1918 roku. Wstąpił więc do Szkoły Obserwatorów-Lotników w Ławicy koło Pozna-

nia. Rozkazem gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, dowódcy Armii Wielkopolskiej, został jednak zwolniony ze służby w lotnictwie wojskowym ze względu na stan zdrowia.

W roku 1919 podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim na Sekcji Ekonomicznej Wydziału Prawno-Ekonomicznego. Po zdaniu egzaminów uzupełniających zapisał się na seminarium doktorskie u prof. Edwarda Taylora. Pod jego kierunkiem napisał pracę doktorską pt.: *Przemysł spirytusowy w byłej dzielnicy pruskiej w okresie etatyzmu*. Została ona opublikowana w 1922 roku jako pierwsza w założonym przez prof. Edwarda Taylora Wydawnictwie Poznańskie Prace Ekonomiczne. Promocja pierwszego doctoris economiae et rerum politicarum odbyła się na Uniwersytecie Poznańskim 12 maja 1923 roku.

W związku z trudną sytuacją firmy ojca, nowo promowany dr Bolesław Kasprowicz postanowił osobiście nią pokierować. Po doprowadzeniu do sanacji przedsiębiorstwa, junior rozpoczął życie na własny rachunek. Podjął pracę prokurenta w Oddziale Warszawskim Zachodnio-Polskiego Zjednoczenia Spirytusowego Zachospir. Polecono Mu zorganizowanie działu zakupu i transportu dla polskiej spółki dzierżawnej w Turcji. To zmusiło Go do studiowania problematyki transportu morskiego. Gdy kierował transporty do Turcji drogą morską przez Hamburg, uświadomił sobie monopolistyczną rolę Hamburga jako portu dyspozycyjno-rozdzielczego dla Polski. Zdał sobie w sprawę z zależności Polski od Niemiec w zakresie pośrednictwa komunikacyjnego. Zaczął więc interesować się zagadnieniami polskiego handlu zagranicznego drogą morską i w pełni uświadomił sobie brak odpowiedniego polskiego okna na świat.

Po załamaniu się działalności spółki w Turcji, zaproponowano dr. Bolesławowi Kasprowiczowi zorganizowanie placówki eksportowej spirytusu w Gdańsku. Po rozeznaniu sytuacji na Wybrzeżu stwierdził, że jego rola w tej branży została zakończona. Był to lipiec 1930 roku. Miał trudności ze znalezieniem odpowiedniej pracy. Dzięki zbiegowi okoliczności, nawiązał kontakt z Czesławem Peche, dyrektorem gabinetu ministra przemysłu i handlu, którym wówczas był Eugeniusz Kwiatkowski, twórca Gdyni. Zaproponowano Mu stanowisko dyrektora tworzącej się instytucji Rady Interesantów Portu w Gdyni (RIP). Objął tę funkcję w grudniu 1930 roku i związał się z morzem i z Gdynią na całe życie.

Praca organizacyjna w Radzie Interesantów Portu dawała dr. Bolesławowi Kasprowiczowi dużo satysfakcji. Zaczął wydawać *Roczniki Rady Interesantów Portu*. Po pięciu latach pracy dla gospodarki morskiej dokonał szczegółowej analizy, którą przedstawił w pracy pt.: *Kierunki polskiego handlu zagranicznego w latach 1926–1935, ze szczególnym uwzględnieniem udziału i roli Gdyni*. Trwałe zainteresowanie gospodarką morską

stało się dla dr. Bolesława Kasprowicza startem do rozpoczęcia kariery naukowej. Nie było wówczas aparatu naukowego, który by zajmował się aktualnymi problemami gospodarki morskiej. W Toruniu od roku 1926 istniał Instytut Bałtycki, z którym RIP współpracowała. Dr Bolesław Kasprowicz napisał pierwszą monografię analityczno-statystyczną o polskich portach morskich i w roku 1935 zainicjował działalność Morskiego Kolegium Ekonomicznego. Stało się ono forum dyskusyjnym dla wszystkich grup fachowców, mających ambicje naukowego pogłębiania zagadnień morskich. Zespół ten publikował materiały z seminariów dyskusyjnych w nowo założonym kwartalniku „Uprawa Morza”.

Dr Bolesław Kasprowicz, działacz i publicysta w zakresie gospodarki morskiej, mający inklinacje naukowo-badawcze uznał, że należałoby szkolić ludzi morza, prawników, ekonomistów, transportowców i praktyków gospodarki morskiej. Postanowił przeto połączyć dotychczasowe zadania z dydaktyką. Związał się więc z Instytutem Handlu Morskiego i Techniki Portowej, będącym szkołą społeczną pod patronatem Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy. Niestety, nie miała ona ustalonego programu ani stałych wykładowców. Wyszkoliła tylko dwa roczniki absolwentów, którzy podjęli pracę na odpowiedzialnych stanowiskach w gospodarce morskiej.

Tragiczny wrzesień 1939 roku zmusił Go do opuszczenia Wybrzeża. Będąc honorowym konsulem Rumunii, pojechał do Warszawy. Został jednak zatrzymany w Milanówku, gdzie działała już komenda niemiecka. Na podstawie przedstawionych dokumentów konsula wydano Mu przepustkę do Poznania, a w Poznaniu uzyskał przepustkę do Gdyni. Na Wybrzeżu został zmuszony do codziennego zgłaszania się w gestapo i do przekazania Niemcom dokumentacji Rady Interestantów Portu. Na szczęście, część ważnych dokumentów, szczególnie o charakterze personalnym, udało mu się spalić. Gestapo aresztowało nieomal całą inteligencję gdyńską. Dr Bolesław Kasprowicz skorzystał więc z rady przyjaciół i jako konsul honorowy Rumunii dotarł do Warszawy, dowiedziawszy się w drodze, że jest poszukiwany i grożą mu represje nie tylko za Gdynię, ale również za udział w powstaniu wielkopolskim.

W Warszawie, dzięki znajomości języka niemieckiego i zdolnościom organizacyjnym, nie tylko zaczął zarabiać na chleb dla swojej rodziny, ale pewną część zysku przekazywał na cele społeczne i na potrzeby podziemia. Uczestniczył w spotkaniach omawiających sprawę specjalistów dla gospodarki morskiej zaraz po wojnie. W spotkaniach brał także udział Tadeusz Ocioszyński – były naczelnik Wydziału Żeglugowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Za jego pośrednictwem, w połowie roku 1942, przyłączył się do organizowanego Instytutu Morskiego przy Tajnym Uni-

wersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie. Był jego wykładowcą. Praca Instytutu Morskiego trwała do wybuchu powstania warszawskiego. Po upadku powstania, dr Bolesław Kasprowicz przeszedł przez Fort Mokotowski, obóz w Pruszkowie i dotarł do Piotrkowa Trybunalskiego. Gdy tylko stało się to możliwe, zgłosił się w Warszawie do grupy operacyjnej „Związku Wodniaków” i zajął się zorganizowaniem wyjazdu na Wybrzeże studentów Instytutu Morskiego. Pierwsza grupa operacyjna wyruszyła z Warszawy 20 marca 1945 roku. Dotarła do Gdańska 30 marca 1945 roku jeszcze pod ostrzałem cofających się wojsk niemieckich i niezwłocznie objęła służbę ochrony portu Gdańskiego. Druga grupa studentów dotarła na Wybrzeże w kwietniu 1945 roku.

W maju 1945 roku prof. Józef Górski, pełniący funkcję rektora Akademii Handlowej w Poznaniu, postanowił utworzyć w Uczelni ośrodek myśli gospodarki morskiej. Stąd też zaproponował dr. Bolesławowi Kasprowiczowi objęcie wykładów z ekonomiki transportu i zorganizowanie już w roku akademickim 1946/1947 Katedry Transportu. Jako zastępca profesora Akademii Handlowej w Poznaniu podjął te wykłady w roku 1945. Zaznaczył jednak, że jeśli na Wybrzeżu zostanie powołana wyższa uczelnia o specjalizacji ekonomiczno-morskiej, to przejdzie do niej. Działał cały czas w porozumieniu z partnerami z Wybrzeża, chcąc w Poznaniu rozpocząć szkolenie specjalistów dla gospodarki morskiej. Zorganizował pręźnie nowo powołaną Katedrę, uważając, że związki Wielkopolski z gospodarką morską są bardzo ścisłe.

Gdy w roku 1945 rektor Józef Górski utworzył w Szczecinie filię poznańskiej Akademii Handlowej, dla prof. Bolesława Kasprowicza zaczęła się stała wędrówka w trójkącie Poznań (z odskocznią do Gniezna) – Szczecin – Gdańsk. W październiku 1945 roku rozpoczęła bowiem działalność Uczelnia, która 17 sierpnia 1946 roku uzyskała nazwę Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni. W roku 1947 jej siedziba została przeniesiona do Sopotu, a uchwałą Rady Ministrów z 3 marca 1952 roku została uznana za uczelnię państwową i przemianowana na Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W latach siedemdziesiątych została włączona do Uniwersytetu Gdańskiego jako Wydział Ekonomii. Profesor położył duże zasługi w powołanie i rozwój tej Uczelni. Był tam kierownikiem Katedry Transportu i Katedry Ekonomiki Portów. W latach 1948–1951 pełnił funkcję rektora WSHM; w okresie 1956–1960 dziekana Wydziału Morskiego WSE, a w kadencji 1962–1965 rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej.

Profesor utrzymywał stałe kontakty ze swoimi asystentami. Dbał o ich rozwój i starał się, by mogli poznać klimat gospodarczy wybrzeża. Kontakty te nie zostały zerwane mimo likwidacji Katedry w Poznaniu. Gdy w roku 1975 nadano Profesorowi najwyższą godność akademicką – doktorat

honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego, dawni asystenci byli Jego gośćmi. Uroczystość była barwna i spontaniczna, tak jak działalność Jubilata, który chociaż był synem ziemi wielkopolskiej, większość swego życia poświęcił gospodarce morskiej i kształceniu fachowców na jej potrzeby.

Po przejściu na emeryturę był nadal czynny. Utrzymywał stały kontakt z Uniwersytetem Gdańskim, prowadził wykłady i seminaria. Udzielał też konsultacji magistrantom i doktorantom, również w mieszkaniu prywatnym, zaskarbiając sobie wdzięczność i pamięć wielu.

W pogrzebie Profesora w dniu 13 grudnia 1982 roku, uczestniczyła także delegacja Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Żegnało Go społeczeństwo Wybrzeża, przedstawiciele nauki z całej Polski, wychowankowie i licznie zgromadzeni przyjaciele, a wygłoszone przemówienia uświadomiły jeszcze raz zasługi Profesora dla ukochanego Wybrzeża i polskiego morza.

Non omnis moriar.

Urszula Hoffmann

Mieczysław Kędelski 1946–1998

Nagły zgon profesora zwyczajnego dr hab. Mieczysława Kędelskiego, kierownika Katedry Statystyki i Demografii zaskoczył wielce społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Odszedł w pełni sił twórczych 5 lipca 1998 roku, w wieku pięćdziesięciu dwóch lat. Był wychowankiem prof. Stanisława Borowskiego, godnym jego następcą i kontynuatorem jego pracy badawczej. Będąc typem bada-

cza-samotnika, dzielił swoje zainteresowania między kilka specjalności, którym oddawał się z pasją. Był wybitnym demografem i demometrykiem, cenionym członkiem demograficznych towarzystw naukowych krajowych i międzynarodowych. Był niezwykle pracowity i uparty, dążąc do realizacji kolejnych trudnych i ważnych zadań, jakie sobie sam wyznaczał. Jako nauczyciela akademickiego pochwalała Go przede wszystkim nauka. Jego prace z zakresu demografii historycznej przyczyniły się istotnie do rozwoju tego działu demografii w Polsce, którego podwaliny położyli prof. Stanisław Waszak i prof. Stanisław Borowski. W Uczelni pracował z pełnym oddaniem przez dwadzieścia siedem lat.

Mieczysław Kędelski urodził się 5 kwietnia 1946 roku w Gnieźnie w rodzinie wielodzietnej, jako syn Józefa i Bronisławy z domu Szafrąńskiej. W roku 1949 Jego rodzice przeprowadzili się do Poznania, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie do Technikum Poligraficzno-Księgarskiego. Świadectwo dojrzałości otrzymał w roku 1965. W tymże roku podjął studia na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Tytuł magistra ekonomii otrzymał we wrześniu 1969 roku na podstawie pracy poświęconej problematyce cen płaconych i uzyskiwanych przez producentów płodów rolnych, napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Borowskiego. Rozprawa ta została w części opublikowana w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym” oraz w „Poznańskich Rocznikach Ekonomicznych”. Po półrocznej pracy w przedsiębiorstwie został przyjęty w lutym 1970 roku na studia do-

ktoranckie w WSE. Już w październiku 1971 roku obronił pracę doktorską: *Statystyczne metody badania relacji cen, na przykładzie cen wysoce elastycznych*, napisaną pod kierunkiem prof. Stanisława Borowskiego. Praca ta została opublikowana w PWN w roku 1974, nagrodzona przez ministra szkolnictwa wyższego i nauki, a także wydana w języku rosyjskim przez wydawnictwo Statistica w Moskwie. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie statystyki został w styczniu 1983 roku na podstawie pracy: *Szacowanie potencjału życiowego ludności w Polsce*, opublikowanej w roku 1982. Publikacja ta została wyróżniona nagrodą ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki oraz nagrodą naukową Wydziału I Nauk Społecznych PAN. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1991, a profesora zwyczajnego w roku 1993.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe w roku 1971 i pracował w niej nieprzerwanie do końca swojego życia. Kolejno obejmował stanowiska asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Brał także udział w pracach organizacyjnych Uczelni. Od października 1987 roku do końca kwietnia 1988 roku pełnił funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania ds. Bytowych Studentów, od października 1991 roku był kierownikiem Katedry Statystyki i Demografii, w latach 1985–1991 kierownikiem Pracowni Demometrii w Instytucie Cybernetyki Ekonomicznej, w latach 1980–1983 delegatem adiunktów i asystentów Wydziału PiZ w Senacie, w latach 1974–1977 sekretarzem Uczelnianej Komisji Zdrowia, w latach 1984–1987 członkiem Uczelnianej Komisji Bibliotecznej, od października 1991 roku członkiem Komisji ds. Oceny Pracowników przy Wydziale Ekonomii, od 1994 roku członkiem Komisji ds. Badań Naukowych przy Wydziale Ekonomii i od 1996 roku przewodniczącym Uczelnianej Komisji ds. badań Naukowych.

Działalność organizacyjna Profesora nie ograniczała się do Uczelni. Brał czynny udział w pracy organizacyjnej w sferze nauki. W Polskiej Akademii Nauk był od roku 1974 członkiem Komitetu Nauk Demograficznych, od roku 1975 członkiem Sekcji Demometrii, w latach 1985–1990 przewodniczącym Sekcji Demometrii, a od roku 1990 członkiem Polskiego Towarzystwa Demograficznego, od roku 1981 członkiem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, Oddział w Poznaniu, a w latach 1986–1993 przewodniczącym Komisji Rewizyjnej tegoż Towarzystwa. Od roku 1981 był członkiem Międzynarodowej Unii ds. Naukowych Badań Ludności (International Union for the Scientific Study of Population) w Liège.

W latach osiemdziesiątych był kierownikiem i współrealizatorem tematów badawczych z dziedziny demometrii, opracowywanych najpierw w ramach tzw. problemów węzłowych, a następnie w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych. Wykonał także ekspertyzę dla Główne-

go Urzędu Statystycznego w związku z przygotowaniem do Narodowego Spisu Ludności w roku 1988.

Profesor Mieczysław Kędelski był przede wszystkim badaczem naukowym. Mimo młodego wieku zgromadził znaczny dorobek naukowy, obejmujący ponad 200 pozycji, w tym blisko 150 prac publikowanych, a wśród nich kilka monografii. Zainteresowania naukowe wykazywał już w czasie studiów, aktywnie uczestnicząc w pracach Studenckiego Koła Naukowego. W całości kształcie Jego prac badawczych można wyraźnie wyodrębnić trzy nurty badań.

Pierwszy z nich obejmuje okres przygotowania rozprawy magisterskiej i doktorskiej, wiążąc się z ówczesnym kierunkiem badań prof. S. Borowskiego, który rozwinął szeroko zakrojone studia nad kształtowaniem się cen wolnorynkowych w czasie i przestrzeni. Mieczysław Kędelski dokonał rozpoznania mechanizmu kształtowania się cen, czynników cenotwórczych oraz wzajemnych związków cen.

Drugi nurt Jego badań ewoluował w kierunku powiązań statystyki ekonomicznej i demografii. Wyniki tych badań znalazły odbicie w licznych artykułach. Po doktoracie skoncentrował się na badaniach demograficznych i w tej dziedzinie osiągnął swój główny dorobek naukowy, który uzewnętrznił się w monografiach, artykułach i raportach z badań. Jego badania w tym nurcie dotyczyły początkowo analizy ruchu naturalnego i wędrownego ludności w różnych przekrojach terytorialnych, migracji ludności w przekroju „miasto - wieś” oraz wyodrębnienia ekonomicznych czynników płodności kobiet w Polsce.

Przygotowując się do napisania rozprawy habilitacyjnej, zajął się następnie problematyką pomiaru trwania życia biologicznego i zawodowego ludności oraz konstrukcją modeli demograficznych. Skłaniając się w kierunku demografii, skupił się początkowo na demografii opisowej, a później na demometrii. W tym celu coraz szerzej wykorzystywał metody statystyczno-matematyczne i podjął próbę modelowania zjawisk i procesów demograficznych. Na tym etapie skryształizował koncepcję ostatecznej wersji rozprawy habilitacyjnej, poświęconej demometrycznej analizie potencjału życiowego ludności w Polsce.

W pracy habilitacyjnej: *Szacowanie potencjału życiowego ludności w Polsce*, przeprowadził analizę zmienności średniego czasu trwania życia w czasie i w przestrzeni oraz jego uwarunkowań. Skonstruował też progresywne i regresywne tablice trwania życia oraz wysunął hipotezę o realizacji w Polsce regresywnego typu wymierania. Rzeczywisty przebieg tego procesu potwierdził Jego hipotezę.

Trzeci nurt badań wyłonił się po opublikowaniu w roku 1983 pracy: *Szacowanie relacji między umieralnością i trwaniem życia a środowiskiem*

społeczno-ekonomicznym w Polsce. Profesor podjął szerzej problematykę statystycznej rekonstrukcji rozwoju demograficznego miasta Poznania i Wielkopolski. Pokłosie szerokich badań statystyczno-demograficznych stanowią trzy publikacje monograficzne: *Rozwój demograficzny Poznania w XVIII i na początku XIX wieku*, Poznań 1992; *Perspektywy demograficzne Poznania (1991 – 2015)*, Poznań 1994; *Umieralność i trwanie życia ludności Wielkopolski w XIX wieku*, Poznań 1996. Wszystkie te publikacje z dziedziny demografii historycznej przyczyniły się istotnie do rozwoju tego działu demografii w Polsce.

Profesor prowadził seminaria: doktorskie, magisterskie i dyplomowe, na których podejmował oryginalną i ambitną tematykę badawczą. Wypromował jednego doktora oraz kilkudziesięciu magistrów. Przez kilka lat kierował pracami Sekcji Demometrii PAN. Na posiedzeniach tej Sekcji młodzi pracownicy naukowcy z całej Polski referowali założenia i wyniki swoich prac kwalifikacyjnych. Profesor był także recenzentem kilku prac doktorskich i habilitacyjnych. We współautorstwie opracował podręcznik do nauczania statystyki i demografii.

Dowód uznania dla Jego pracy badawczej stanowią liczne nagrody ministra szkolnictwa wyższego i Polskiej Akademii Nauk. W roku 1996 został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej za całokształt pracy nauczyciela akademickiego.

Profesor miał bogatą osobowość. Odznaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem sumiennym, wrażliwym, niezwykle pracowitym i skromnym. Wymagał od innych, ale był szczególnie wymagający od siebie. Jego nieśmiałość sprawiała, że wydawał się zamknięty w sobie. Miał dwie miłości życia: Naukę i Rodzinę. Im oddawał się cały. Taki pozostał w pamięci tych, którzy Go bliżej znali.

Iwona Roeske-Słomka

Zenobia Knakiewicz

1923–2011

Doktor habilitowany nauk ekonomicznych Waclawa Zenobia Knakiewicz, profesor nadzwyczajny UEP, odeszła nagle 3 stycznia 2011 roku. Dla wszystkich, którzy podziwiali jej niezłomność, siłę ducha oraz umiejętność przewyższania własnych słabości i przeciwieństw losu, było to szokiem i wydarzeniem, w które nadal trudno uwierzyć. Pani Profesor do ostatnich chwil pozostawała

twórcza i aktywna zawodowo. Jeszcze kilka dni przed śmiercią złożyła w wydawnictwie ostateczną wersję poświęconej zagadnieniom pieniądza książki przygotowanej pod Jej redakcją naukową. Niestety, nacieszenie się tą książką nie było już Jej dane. Można jednak spodziewać się, że – jako perfekcjonistka – nie byłaby z efektu finalnego zadowolona, myśląc już o kolejnym, poprawionym wydaniu.

Zenobia Knakiewicz urodziła się 5 kwietnia 1923 roku w Gnieźnie. Tam spędziła lata dzieciństwa i wczesnej młodości. Po wybuchu wojny, wraz z rodziną trafiła z rodzimego miasta do Nałęczowa. Jak sama wspominała, chyba cudem udało się jej uniknąć wywozu na przymusowe roboty do hitlerowskich Niemiec.

Z Nałęczowem wiązały się następne lata Jej życia. Tam w czasie okupacji uczęszczała do Gimnazjum Handlowego i tam też, w tej samej szkole, rozpoczęła swoją drogę zawodową, podejmując 12 września 1944 roku pracę sekretarki. Po zdaniu matury Zenobia Knakiewicz kontynuowała w nim pracę jako nauczycielka przedmiotów zawodowych: księgowości, organizacji i techniki handlu oraz arytmetyki. Pracując zawodowo, we wrześniu 1946 roku rozpoczęła studia na Akademii Handlowej w Poznaniu. Tu również podjęła swoją kolejną pracę w Centralnym Zarządzie Państwowych Nieruchomości Ziemskich, najpierw jako księgowa, potem księgowa bilansowa oraz rewident. Gdy we wrześniu 1950 roku zlikwidowano tę jednostkę, zatrudniła się wówczas jako rzeczoznawca rachunkowości rolnej w Biurze Organizacji Rachunkowości. Jak sama później wspominała, rachunkowość była dla niej prosta i przejrzysta, a w pracy tej wydatnie pomagała jej swoista „żyłka detektywistyczna”.

Jeszcze wcześniej, bo w marcu 1950 roku, Zenobia Knakiewicz zdała egzamin dyplomowy na Akademii Handlowej w Poznaniu. Natomiast w styczniu 1955 roku została przyjęta na eksternistyczne studia magisterskie w ówczesnej Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na seminarium magisterskie w Katedrze Finansowania Gospodarki Narodowej. Studia te łączyła umiejętnie z pracą zawodową w Warszawskim Centralnym Zarządzie Selekcji Roślin. Już wtedy zdradzała zamiłowanie do pracy pedagogicznej, co zaowocowało podjęciem od 1 września 1955 – a zatem jeszcze w czasie studiów – pracy na stanowisku asystenta w Katedrze Finansów i Kredytu na Wydziale Finansów WSE. Mimo dużych obciążeń dydaktycznych i zawodowych, ciągle doskonaliła swoje umiejętności i pogłębiała wiedzę z zakresu finansów, bankowości i historii myśli ekonomicznej.

Studia ukończyła w 1957 roku. W październiku tego roku uzyskała również awans na starszego asystenta. Kolejne stopnie naukowe także zdobywała w poznańskiej uczelni. Doktoryzowała się w 1964 roku, broniąc rozprawy pt.: *Deflacja polska 1930–1935*, a w 1981 roku habilitowała się na podstawie pracy pt. *Teorie pieniądza niezależnego i ich zastosowanie*. Praca doktorska została opublikowana w 1967 roku przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne i mimo upływu czasu ciągle należy do najczęściej cytowanych książek pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Z dniem 1 października 1982 roku Profesor objęła stanowisko docenta, a w 1991 roku mianowana została na stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Całą karierę zawodową Profesor związała zatem z naszą Uczelnią. Pracy nie przerwała mimo przejścia na emeryturę w 1993 roku. Pozostając aktywna zawodowo w Katedrze Bankowości, prowadziła wykłady między innymi z międzynarodowych stosunków finansowych, nauki o pieniądzu i współczesnych systemów pieniężnych. Niemal do samego końca prowadziła również seminaria licencjackie i magisterskie, będąc promotorem prawie 200 prac magisterskich i dyplomowych, a także 3 prac doktorskich, Profesor Zenobia Knakiewicz wykształciła wielu znakomitych fachowców zarówno dla praktyki gospodarczej, jak i pracy naukowej. Do legendy przeszło Jej niesamowite oddanie i dokładność, jakiej wymagała od swoich podopiecznych i samej siebie.

W Uczelni Profesor pełniła wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1981–1987 była kierownikiem Zakładu Międzynarodowych Stosunków Finansowych, a w latach 1988–1993 – prodziekanem Wydziału Planowania i Zarządzania. Ponadto, podejmowała się wielu obowiązków na rzecz studentów (między innymi jako opiekun domu studenckiego, przewodnicząca Wydziałowej Komisji Stypendialnej czy przewodnicząca Wy-

działowej Komisji ds. Praktyk Studenckich). Swoją aktywność przejawiała również w dziedzinie współpracy z absolwentami (jako członek, a następnie przewodnicząca Uczelnianej Komisji ds. Współpracy z Absolwentami).

Działalność Profesor Zenobii Knakiewicz nie ograniczała się tylko do macierzystej uczelni. Pełniła Ona bowiem również liczne funkcje społeczne, a zwłaszcza jako członek Rady Naukowej przy Prezesie NBP (1992–1997) oraz członek (od 1967 roku) Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN, w której to organizacji pełniła też funkcję członka Komisji Rewizyjnej (w latach 2002–2005) i członka Zarządu Towarzystwa (lata 2005–2008). W każdej z tych działalności łączyła zapał społecznika z sumiennością i pracowitością.

Za swoje zasługi była wielokrotnie nagradzana i odznaczana. Otrzymała między innymi Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983), Złoty Krzyż Zasługi (1975) Medal Komisji Edukacji Narodowej (1993), a także Medal Honorowy za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej (1986). Wielokrotnie uzyskiwała również Nagrody Ministra oraz Rektora za pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

Profesor Zenobia Knakiewicz opublikowała ponad 100 prac obejmujących monografie, artykuły i recenzje. Jej zainteresowania badawcze były bardzo rozległe, poczynając od teorii pieniądza i polityki pieniężnej, poprzez zjawiska inflacji i deflacji, międzynarodowych systemów walutowych, finansów międzynarodowych, bankowości aż po historię myśli ekonomicznej. Charakterystyczne jest, że jeszcze w ostatnich latach pod Jej redakcją naukową przygotowano w wydawnictwie uczelnianym dwie monografie dotyczące teoretycznych i praktycznych aspektów funkcjonowania współczesnego pieniądza: *Współczesny pieniądz w teorii i praktyce* (2006 i 2008) oraz *Teorie pieniądza. Od pieniądza towarowego do fiducyjnego* (2011). Osobne, szczególne i poczesne miejsce w jej dorobku zajmuje redakcja kolejnych (trzech) wydań monografii *Byli wśród nas*, zawierającej wspomnienia i biogramy dotyczące pracowników naszej Uczelni.

Profesor Zenobia Knakiewicz nigdy przy tym nie przestała rozwijać się naukowo, ciągle formułując nowe koncepcje i wnikliwie badając zmiany zachodzące w gospodarce światowej, w tym zwłaszcza – co było Jej ostatnią pasją – system walutowy obszaru euro. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci Jej oddanie pracy naukowej, ciekawość badawcza i temperament polemiczny, uosabiające wszystko to, co najlepsze w polskiej tradycji naukowej. Warto tu także nadmienić, że najnowsze światowe trendy w zakresie teorii pieniądza i polityki pieniężnej są wielce zgodne z formułowanymi przez Nią od dawna koncepcjami i predykcjami. Na przykład obecnie, a tak zawsze twierdziła Pani Profesor, powszechnie akceptuje się endogeniczność pieniądza i jego nominalistyczny charakter. Coraz więcej zwolenników zyskują też prace do niedawna niemal zapomnianego,

a propagowanego już kilkadziesiąt lat temu przez Panią Profesor, szwedzkiego ekonomisty Knuta Wicksella.

Można również śmiało stwierdzić, że Profesor Zenobia Knakiewicz stanowiła swoisty łącznik między różnymi etapami rozwoju naszej Uczelni, przyczyniając się do ciągłości poznańskiej szkoły ekonomii. Była bowiem również współorganizatorem i sekretarzem legendarnego już (na poły prywatnego) seminarium naukowego Profesora Edwarda Taylora. Była też pierwszym czytelnikiem, powiernikiem i osobą przechowującą rękopisy prac Profesorów: Edwarda Taylora, Janusza Wierzbickiego i Józefa Zajdy. To właśnie również Ona zdecydowała w 1986 roku o opublikowaniu pracy Józefa Zajdy pt. *Kierunki polityki walutowej w okresie międzywojennym*. To właśnie także Jej Profesor Edward Taylor, ufając bez zastrzeżeń, powierzył na przechowanie trzeci tom *Historii rozwoju ekonomiki*, którego opublikowanie w PRL nie było możliwe. To zatem, że publikacja ta ostatecznie ujrzała światło dzienne, było możliwe właśnie dzięki Pani Profesor, która podjęła decyzję o jej ujawnieniu i publikacji dopiero w 1991 roku, a więc już po zmianie ustrojowej.

Jeszcze większą bodaj legendą niż Jej osiągnięcia naukowe, owiana jest praca Pani Profesor jako dydaktyka. Nawet wśród studentów, którzy nie mieli z Nią kontaktu, krążyły opowieści o słynnych (trwających kilka godzin) egzaminach ustnych z prowadzonych przez Nią przedmiotów. Dzisiaj, w dobie wszechobecnych testów czy prezentacji, egzaminy te wspomina się jako swoisty test dojrzałości, pasowanie na pełnoprawnego studenta. Niezapomniane pozostaną też wielogodzinne dyskusje, obowiązkowo przy herbacie i ciasteczkach, na seminariach magisterskich i doktorskich. Mimo sprzeciwów, czasem irytacji i zmęczenia, zazwyczaj okazywało się, że to właśnie Pani Profesor miała rację. Jej upór i dbałość o szczegóły pozwalały przy tym rozwinąć u współpracowników zarówno wiedzę, warsztat, jak i umiejętność stawiania właściwych pytań. Jej niespożyta energia i ciekawość, o dziwo jeszcze rosnąca wraz z wiekiem, stanowiły i stanowią po dziś dzień niewyczerpane źródło inspiracji. Miała przy tym Profesor tę właściwość wybitnych nauczycieli, że ze swoich uczniów potrafiła wydobyć to, co najlepsze.

Jej ciekawość świata, wyrażała się licznymi podrózkami, często w dość dalekie i egzotyczne strony. Wycieczki owocowały wieloma przygodami i przeżyciami, którymi Profesor dzieliła się chętnie po powrocie. Słuchało się ich zawsze z ciekawością, podobnie jak Jej wspomnień, czy to z lat wojennych, czy też ze współpracy z Profesorem Edwardem Taylorem, czy też z innymi znanymi osobistościami. Barwne anegdoty i wspomnienia były świadectwem czasu, który przeminął i ludzi, których już nie ma. Dzięki Pani Profesor nie odeszli jednak na zawsze, zdążyła bowiem przekazać pamięć o nich kolejnym pokoleniom.

W naszej pamięci pozostanie również Profesor Zenobia Knakiewicz skarbnicą rad, doświadczeń i opowieści pozwalających odnaleźć ducha dawnych czasów, uniwersalnych prawd i prostych, choć jednocześnie tak trudnych do przestrzegania, wartości i zasad. Jej powiedzonka, dowcipy, tyrazy i cięte riposty ciągle są żywe, dostarczając nadal radości i wzruszeń.

Przed wszystkim była jednak Pani Profesor osobą niezłomnych zasad i wartości. Nawet w okresach skomplikowanych warunków zewnętrznych, jak i trudnych dla niej osobiście, zawsze postępowała właściwie, stanowiąc wzór dla innych. Była bowiem również niezłomną patriotką, osobą głęboko wierzącą, filantropem, zawsze wspierającą w miarę swoich możliwości wiele innych potrzebujących pomocy osób. Nie tak łatwo też można spotkać dziś ludzi, tak jak Ona życzliwych, otwartych, pomocnych i skłonnych do poświęceń, a jednocześnie fascynujących i barwnych, z którymi życiowe spotkanie pozostaje niezapomnianym i ubogającym przeżyciem.

*Michał Jurek
Paweł Marszałek*

Zdzisław Kołaczyk 1927–2008

W dniu 9 lipca 2008 roku zmarł w Poznaniu Docent Doktor Zdzisław Kołaczyk. Był wybitnym przedstawicielem nauki i praktyki rachunkowości polskiej, znakomitym dydaktykiem i nauczycielem akademickim. Przez całe życie był związany z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu. Uczelni tej poświęcił 56 lat swojego pracowitego życia. Był postacią znaną i cenioną zarówno

w Uczelni, jak i wśród księgowych oraz biegłych rewidentów środowiska poznańskiego.

Zdzisław Kołaczyk urodził się 15 czerwca 1927 roku w Częstochowie. Pochodził z rodziny inteligenckiej o tradycjach powstańczych i niepodległościowych. Ojciec brał aktywny udział w trzecim Powstaniu Górnos Śląskim w 1921 roku, gdzie został ciężko ranny. Za bohaterstwo i zasługi w walce o oswobodzenie ziemi śląskiej został nagrodzony licznymi odznaczeniami powstańczymi. Tradycje te kontynuował również Zdzisław Kołaczyk. Jako młody chłopiec w latach 1939–1945 działał nielegalnie w organizacji Szarych Szeregów AK okręgu częstochowskiego. Jego nazwisko widnieje na liście harcerzy Samodzielnego Hufca „Obraz” Szarych Szeregów. W czasie okupacji w latach 1942–1943 pracował w Spółdzielni Materiałów Papierniczo-Piśmieniowych „Oświata”, a następnie do zakończenia wojny był zatrudniony w przedsiębiorstwie „Hasag” Warthe-Werk, zajmującym się produkcją broni.

Naukę w szkole podstawowej rozpoczął w 1934 roku. W czasie okupacji kontynuował naukę na tajnych kompletach nauczania, na których poszerzał swoje wiadomości z zakresu szkoły podstawowej. Jeszcze w czasie wojny podjął naukę w Liceum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie, które ukończył w 1948 roku, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu, przekształconej w 1950 roku w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, a w 1974 roku w Akademię Ekonomiczną. Studia wyższe ukończył w 1953 roku. Pracę magisterską napisał pod kierunkiem Profesora Witolda Skalskiego – wybitnej postaci polskiej rachunkowości.

Z Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Poznaniu Zdzisław Kołaczyk związał się jeszcze w czasie studiów. Od 1 stycznia 1952 roku rozpoczął pracę w Katedrze Rachunkowości w charakterze zastępcy asystenta. Nominację na stanowisko asystenta uzyskał 1 marca 1952 roku. Natomiast od 1 czerwca 1954 roku otrzymał etat starszego asystenta. Stopień doktora nauk ekonomicznych w dziedzinie rachunkowości uzyskał w 1964 roku na podstawie rozprawy pt. *Metody analizy kosztów w przemyśle garbarskim* napisanej pod kierunkiem Docenta Józefa Zajdy. Po uzyskaniu doktoratu został z dniem 25.04.1964 roku zatrudniony na stanowisku adiunkta. Na podstawie oceny dorobku naukowego i dydaktycznego w 1969 roku uzyskał etat docenta. Na stanowisku docenta pracował do 1990 roku, tj. do chwili przejścia na emeryturę. Konieczność wcześniejszego przejścia na emeryturę podyktowana była pogarszającym się stanem zdrowia Docenta Zdzisława Kołaczyka. Pomimo przejścia na emeryturę z Katedrą Rachunkowości pozostał jednak związany do ostatnich dni swego życia, pracując do 1997 roku w niepełnym wymiarze czasu pracy, a następnie na umowę zlecenie. Bez przesady można powiedzieć, że rachunkowość stanowiła najważniejszą treść Jego pracowitego życia.

Działalność naukowa Docenta Zdzisława Kołaczyka skupiała się głównie na rachunkowości finansowej. Początkowo Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się na rachunku kosztów przedsiębiorstw przemysłowych i budowlanych. Z tego zakresu opublikował kilka interesujących artykułów naukowych zamieszczonych w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym” oraz w Zeszytach Naukowych WSE w Poznaniu. Z zakresu rachunku kosztów powstała Jego wysoko oceniona rozprawa doktorska. Z zagadnień rachunku kosztów Docent Zdzisław Kołaczyk wypromował pięciu doktorów.

W kolejnych latach działalności Docenta Zdzisława Kołaczyka interesował rozwój rachunkowości jako nauki i działalności praktycznej. Dał temu wyraz w kilku artykułach, z których na szczególną uwagę zasługują: *Kierunki ewolucji rachunkowości w trzydziestoleciu Polski Ludowej* („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1976, nr 2), *Funkcja informacyjno-kontrolna rachunkowości* (Zeszyty Naukowe WSE 1981, nr 101), *Nauka rachunkowości w Wielkopolsce w 90-leciu Stowarzyszenia Księgowych w Polsce* (SKwP OO w Poznaniu 1997).

Najbardziej twórczy okres pracy naukowej Docenta Zdzisława Kołaczyka nastąpił po Jego formalnym przejściu na emeryturę. Zwolniony z licznych obowiązków służbowych i organizacyjnych mógł się zająć pisanie książek i podręczników. W tym okresie publikuje swoje fundamentalne dzieło pt. *Rachunkowość finansowa* (Wydawnictwo AE, Poznań 1996, ss. 525). W książce tej zaprezentował swoją rozległą wiedzę na temat no-

woczesnej rachunkowości, wiedzę teoretyczną, trwałą, niepodlegającą zmianom. Uwzględnił w niej również zmiany wynikające z ustawy o rachunkowości wprowadzonej w życie w 1995 roku. Była to pierwsza wydana w Polsce kompleksowa książka poświęcona rachunkowości finansowej w gospodarce rynkowej. Książka ta została uznana za najlepszą książkę akademicką na Krajowych Targach Książki Akademickiej w Warszawie w 1996 roku.

Inną książką zasługującą na szczególne wyróżnienie jest praca pt. *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości w praktyce polskich przedsiębiorstw* (Poznań Forum 2002). Była to również jedna z pierwszych książek wydanych na ten temat w Polsce napisana przy istotnym udziale i pod redakcją Docenta Zdzisława Kołaczyka. Te dwie książki uzupełniają się wzajemnie. Jedna przedstawia wymiar krajowy rachunkowości, a druga prezentuje ją w wymiarze międzynarodowym. Obie tworzą więc komplementarną całość na temat współczesnej rachunkowości, ponieważ obecnie obydwie te wymiary tworzą jednolity system rachunkowości. Do innych ważnych prac naukowych Zdzisława Kołaczyka należy zaliczyć: *Bilans. Wartość poznawcza i analityczna* (Difin, Warszawa 2005 – współautor W. Gabruszewicz), *Księgowość zarobkowa* (SKwP, Warszawa 2007), *Ewidencja aktywów trwałych* (SKwP, Warszawa 2007).

Bogaty jest też w sumie pisarski dorobek dydaktyczny Zdzisława Kołaczyka. Pozostawił wiele podręczników, skryptów i przewodników metodycznych z różnych obszarów rachunkowości finansowej przeznaczonych dla studentów studiów stacjonarnych i zaocznych. Szczególnie wartościową pracą z tej dziedziny jest wysoko ceniony podręcznik (kilkakrotnie wznawiany) z zaawansowanej rachunkowości finansowej dla kandydatów na biegłych rewidentów, którego był redaktorem i współautorem. Ostatnie wydanie tej pracy pt. *Rachunkowość finansowa, cz. II zaawansowana* (SKwP, Warszawa 2008, ss. 761) ukazało się już po śmierci Zdzisława Kołaczyka. Autorzy i Wydawnictwo zadedykowali tę pracę Niezapomnianemu Nauczycielowi, jakim był Docent Zdzisław Kołaczyk. To głównie dzięki Niemu Katedra Rachunkowości mogła to dzieło wydawać, za pomocą którego przygotowują się do egzaminu na biegłego rewidenta kandydaci z całej Polski.

Oprócz prac na najwyższym poziomie naukowym i dydaktycznym Zdzisław Kołaczyk napisał ponad 20 podręczników rachunkowości dla szkół średnich. Świadczy to najlepiej o Jego dużym wyczuciu co do tego, jakie treści należy przekazywać poszczególnym odbiorcom. Docent Zdzisław Kołaczyk przez kilka lat redagował także periodycznie ukazujący się przewodnik dla służb finansowo-księgowych pt. „Rachunkowość w praktyce” wydawany przez wydawnictwo Verlag Dashöfer.

Docent Zdzisław Kołaczyk był nie tylko znawcą rachunkowości, ale także potrafił swoją wiedzę przekazać innym. Prowadził wykłady w sposób interesujący i barwny zarówno dla studentów, jak i dla praktyków, a przy tym na wysokim poziomie merytorycznym. Potrafił o trudnych i specyficznych problemach rachunkowości opowiadać w sposób przystępny i zrozumiały dla każdego. W wykładach Zdzisława Kołaczyka rachunkowość jawiła się nie tylko jako piękna, ale i przydatna w praktyce. Wniosek był jeden – należało się rachunkowości uczyć. Mało kto o tym wie, że w początkowym okresie swojej pracy w Uczelni Zdzisław Kołaczyk, oprócz zajęć z rachunkowości, prowadził także wykłady z matematyki wyższej. Szybko jednak poświęcił się wyłącznie rachunkowości.

Zalety Docenta Zdzisława Kołaczyka jako wspaniałego dydaktyka sprawiły, że Katedra Rachunkowości nie zrezygnowała ze współpracy dydaktycznej z Nim, nawet po Jego przejściu na emeryturę. Nadal prowadził, w miarę swoich możliwości, wykłady z rachunkowości dla doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych oraz dla biegłych rewidentów. W czasie swojej działalności w Uczelni wypromował z rachunkowości ponad 1000 magistrów i dyplomantów. Pracują oni na wielu eksponowanych stanowiskach i wszyscy są wdzięczni swojemu Promotorowi za to, że nauczył ich rozumieć i cenić rachunkowość, że nauczył ich mądrego i przydatnego w życiu zawodu.

Docent Doktor Zdzisław Kołaczyk posiadał niezwykłą umiejętność łączenia teorii z praktyką gospodarczą. Był pierwszym pracownikiem Katedry Rachunkowości, który w 1964 roku uzyskał tytuł dyplomowanego biegłego księgowego, a potem biegłego rewidenta. Wykonał wiele ekspertyz i opinii dla sądów, różnych instytucji i jednostek gospodarczych. Przez wiele lat wraz z zespołem biegłych rewidentów badał sprawozdania finansowe największych przedsiębiorstw Wielkopolski, w tym m.in. sprawozdania finansowe ZP H. Cegielskiego, Pometu, Wiepofamy.

Docent Zdzisław Kołaczyk pełnił wiele ważnych funkcji organizacyjnych w Uczelni. W latach 1969–1971 był kierownikiem Katedry Rachunkowości, a wicedyrektorem Instytutu Finansów i Rachunkowości w latach 1971–1976. Od 1971 do 1992 roku kierował natomiast w ramach tego Instytutu Zakładem Rachunkowości Przedsiębiorstw. W latach zaś 1982–1985 był prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego, a w okresie 1985–1990 – prorektorem ds. rozwoju Uczelni i współpracy z zagranicą.

Docent Zdzisław Kołaczyk położył także wielkie zasługi w rozwoju i umocnieniu Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, a w szczególności Oddziału Wielkopolskiego w Poznaniu, w którym działał od 1960 roku. W latach 1964–1986, tj. pełnił funkcje prezesa Poznańskiego Oddziału SKwP. W okresie 1971–1975 był również członkiem Zarządu Głównego

SKwP i jego wiceprezesem. Za całokształt pracy na rzecz rozwoju Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, uzyskał godność Honorowego Członka Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.

Wyrazem wysokiego uznania dla Jego działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej były dwie Nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także liczne nagrody rektorskie. Za wieloletnią działalność społeczną na rzecz Stowarzyszenia Księgowych w Polsce otrzymał On również w 2005 roku jedno z najwyższych odznaczeń państwowych – Krzyż Komandorski OOP.

Docent Zdzisław Kołaczyk był znaczącą postacią wśród współczesnych ludzi rachunkowości. Jego ogromna wiedza, uzdolnienia, pracowitość, dociekliwość i rzetelność badawcza przyniosły Mu duże uznanie w środowisku naukowym, a wysoka kultura osobista i życzliwy stosunek do ludzi oraz pogoda ducha sprawiły, że otaczało Go grono przyjaciół i studentów.

Cieszył się z rozwoju Katedry Rachunkowości. W 2006 roku z okazji 75-lecia Katedry Rachunkowości zorganizowaliśmy konferencję naukową, na której stwierdził, że jest dumny z tego, że w najstarszej Katedrze Uczelni pracuje tylu młodych pracowników. W 2007 roku Katedra Rachunkowości zorganizowała Docentowi Zdzisławowi Kołaczykowi Jubileusz z okazji 80. rocznicy urodzin. Dziękowaliśmy Mu za wszystko co zrobił dla Katedry Rachunkowości, ale podkreślaliśmy również, że nie są najważniejsze dni przeżyte, tylko te do przeżycia. Niestety, choroba coraz bardziej Go atakowała. Dokładnie w rok po tym Jubileuszu dotarła do nas bolesna informacja o śmierci naszego drogiego Profesora.

Wiktor Gabrusewicz

Jerzy Kowalak

1943–2005

Po krótkiej chorobie zmarł 27 grudnia 2005 roku profesor nadzwyczajny dr hab. Jerzy Kowalak, przeżywszy sześćdziesiąt dwa lata. Był doskonałym znawcą wielu metod matematycznych i komputerowych systemów operacyjnych. Już w czasie studiów uniwersyteckich wykazywał duże zainteresowania zastosowaniem matematyki w ekonomii. Wyróżniała Go ciekawość badawcza

oraz rzetelność i skrupulatność prowadzonych badań. Jego publikacje oraz prace niepublikowane z ekonometrii i ekonomii matematycznej były klarowne. Był sumiennym pedagogiem. Bardzo starannie przygotowywał się do zajęć prowadzonych z kilku dziedzin dyscyplin matematyczno-statystycznych i ekonometrycznych, co wymagało wszechstronnego i gruntownego przygotowania pochłaniającego dużo czasu. Był związany z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu trzydzieści osiem lat, aż do końca swoich dni. Poza przedmiotami interesujących Go dyscyplin Jego pasją była muzyka klasyczna i historia Europy po kongresie wiedeńskim.

Urodził się 20 lutego 1943 roku w Poznaniu w rodzinie robotniczej jako syn Antoniego i Władysławy z domu Jaśkowiak. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1962 roku podjął studia z matematyki na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii, UAM, które ukończył w 1967 roku. Będąc magistrantem prof. Władysława Orlicza, uczestniczył także w seminarium, które prowadził prof. Zbigniew Czerwiński, kierownik Zakładu Ekonometrii w WSE. W toku czwartego roku studiów na UAM uzyskał bowiem stypendium naukowe ufundowane przez Zakład Ekonometrii dla uzdolnionych studentów matematyki UAM.

Pod kierunkiem prof. Zbigniewa Czerwińskiego napisał pracę magisterską: *Zastosowanie teorii gier do sprawdzenia hipotez statystycznych*. Praca ta stała się podstawą uzyskania przez Niego, w marcu 1967 roku magisterium z matematyki na UAM. Od września 1967 roku zaczął pracować w Zakładzie Ekonometrii w charakterze asystenta-stażysty, a od października 1968 roku kolejno na stanowisku asystenta i starszego asystenta.

Początkowo pomagał w obliczeniach na potrzeby prac magisterskich na maszynie ODRA 1003 i w organizacji Ośrodka Obliczeniowego w Uczelni. Zatrudnienie zdolnego matematyka miało duże znaczenie dla rozwoju Zakładu Ekonometrii, który z czasem został przekształcony w Katedrę Ekonometrii.

Doktoryzował się 9 lipca 1976 roku na Wydziale Planowania i Zarządzania AE na podstawie rozprawy: *Wybrane typy funkcji produkcji w badaniach procesów produkcyjnych w polskim przemyśle uspołecznionym w latach 1970–1974*. Promotorem był prof. Zbigniew Czerwiński. Praca dotyczyła szacowania parametrów ekonometrycznych modeli funkcji produkcji o stałej elastyczności substytucji (tzw. funkcje CES) co wówczas stanowiło jeden z głównych problemów możliwości praktycznego wykorzystania tej funkcji jako uogólnienie funkcji Coba-Douglasa. Adiunktem został w sierpniu 1976 roku. Był nim do czasu habilitacji.

Habilitował się 14 stycznia 1994 roku na podstawie monografii: *Sterowanie statystycznie optymalne w ekonometrycznych modelach wzrostu* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1993), uzyskując stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie ekonometrii. Przedmiotem tej publikacji były problemy konstrukcji procedur sterowania bieżącego i w modelach wzrostu gospodarczego, ujmujących czynniki losowe. Zaprezentował wybraną metodę sterowania stochastycznego oraz możliwości jej wykorzystania dla celów sterowania wzrostem gospodarczym. Przedstawił wyniki weryfikacji empirycznej przydatności tej metody w przypadku zastosowania jej dla opisu procesu wzrostu modelu jednosektorowego jednoczynnikowego (wersja Harroda-Domara) oraz dynamicznego modelu Leontiewa. Jest to pierwsze w Polsce udane zastosowanie jedno- i wielosektorowych dynamicznych modeli wzrostu z dynamicznym równaniem stanu gospodarki, uwzględniającym przyrost inwestycji i salda wymiany z zagranicą, pokazujące potencjalne możliwości sterowania wzrostem.

Kilka lat po habilitacji, w październiku 1998 roku nadano Mu stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej. Podstawę stanowił dorobek naukowo-badawczy i dydaktyczny. Od grudnia 1995 roku w pracy własnej zajmował się sterowaniem statystycznie optymalnym w nieliniowych ekonometrycznych modelach. Chodziło Mu o uogólnienie metod sterowania stochastycznie optymalnego przedstawionych w pracy habilitacyjnej na przypadek pewnych modeli nieliniowych. Kontynuując te badania, przygotowywał pierwszą wersję modelu nieliniowego. Nie opublikował jednakże rezultatów prowadzonych badań.

Ilościowy dorobek publikacyjny prof. Jerzego Kowalaka nie jest zbyt duży. Obejmuje dwadzieścia dziewięć pozycji bibliograficznych, w tym dwie książki (jedna we współautorstwie), jedenaście artykułów, pięć refe-

ratów wygłoszonych na seminariach krajowych oraz współautorstwo w czterech skryptach. Do Jego osiągnięć należy także rozdział w badaniach objętych Centralnym Programem Badań Podstawowych (CPBP).

Miał dużo zajęć dydaktycznych dla studentów stacjonarnych i w punktach konsultacyjnych w Bydgoszczy i Zielonej Górze. Prowadził wykłady: z rachunku prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej, z ekonometrii i badań operacyjnych, z nieklasycznych metod analizy i programowania szeregów czasowych oraz z symulacji zdarzeń losowych.

Pełnił różne funkcje organizacyjne. Był komendantem hufca pracy, opiekunem grup studenckich, organizatorem i opiekunem praktyk naukowych zagranicznych studentów oraz członkiem Wydziałowej Komisji Badań Naukowych.

Za swoje osiągnięcia został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Otrzymywał też nagrody rektora.

Profesor Jerzy Kowalak był człowiekiem prawym, skromnym i budzącym zaufanie. Dla nas pracujących w Katedrze Ekonometrii był kimś bliskim, starszym lubianym kolegą, przykładem sumiennej pracy. Prawie codziennie niezmordowany spędzał kilka godzin pochylony nad klawiaturą komputera. Z głębi Jego pokoju dochodziła Jego ukochana muzyka klasyczna. Takim pozostanie w naszej pamięci.

Dorota Appenzeller

Feliks Kroll

1911–1977

Zmarły 13 kwietnia 1977 roku magister nauk ekonomicznych Feliks Kroll był jedną z najbardziej popularnych osób w naszej Uczelni. Urodzony pedagog, wybitny znawca rachunkowości, wieloletni prodziekan i dziekan Wydziału Handlu WSE, wieloletni zastępca profesora w Katedrze Rachunkowości był przez czterdzieści lat związany z Uczelnią. Urodził się 9 maja 1911

roku w Höningen w Nadrenii, gdzie Jego ojciec pracował jako ślusarz. Zaraz po skończeniu I wojny światowej rodzice powrócili do Poznania. W roku 1930 ukończył Liceum Handlowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. W roku 1933 otrzymał absolutorium, a w roku 1935 dyplom nauk ekonomiczno-handlowych. W roku 1936 ukończył Wyższy Kurs Pedagogiczny przy Wyższej Szkole Handlowej, a w roku 1938 Wyższy Kurs dla Księgowych-Rewidentów przy tejże Uczelni. Stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych uzyskał w Akademii Handlowej w roku 1947. Ciągłe zapracowany, nie znalazł czasu na doktorat, mimo że posiadał szeroką wiedzę z problematyki swoich zainteresowań.

Profesor Kroll – bo tak z szacunkiem zwracali się do Niego studenci i absolwenci, a także pracownicy Uczelni – od początku swej pracy zajmował się dydaktyką. W latach 1933–1939 uczył przedmiotów zawodowych w Liceum Handlowym i Gimnazjum Kupieckim w Poznaniu, a także – w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych. Od 15 października 1935 roku do marca 1939 roku był ponadto asystentem wolontariuszem w Katedrze Rachunkowości kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego.

W czasie okupacji został wysiedlony wraz z rodziną do Sanoka. Pracował tu w Szkole Handlowej jako nauczyciel przedmiotów zawodowych. Do Poznania powrócił w kwietniu 1945 roku Związał się na stałe z Akademią Handlową od 17 kwietnia 1945 roku, podejmując pracę w Katedrze Rachunkowości jako młodszy asystent. W roku 1950 powołano Go na stanowisko adiunkta, a w roku 1954 został mianowany przez ministra nauki

i szkolnictwa wyższego zastępcą profesora. Od roku 1961 był starszym wykładowcą. Na emeryturę przeszedł z dniem 1 października 1976 roku.

Profesor Feliks Kroll był przede wszystkim dydaktykiem. Z pasją uczył i wychowywał młodzież. Był wybitnym i urodzonym dydaktykiem. Przez cały czas swej pracy poszukiwał ciągle nowych form przekazywania swej bogatej wiedzy teoretycznej i praktycznej. Dzięki doświadczeniu oraz intuicji dydaktycznej przeprowadzał selekcję materiału i w sposób sugestywny przekazywał wiedzę. Zarówno przed wybuchem II wojny światowej, jak i po wojnie, mając bardzo wiele zajęć dydaktycznych, nastawił się głównie na wykonywanie funkcji związanych z nauczaniem młodzieży i jej wychowaniem. Na tym polu położył wyjątkowo duże zasługi, będąc przy tym jednym z najbardziej lubianych wykładowców. Prowadził znakomicie nie tylko wykłady i seminaria z rachunkowości, ale także przez wiele lat opiekował się młodzieżą akademicką z największym poświęceniem. Ponadto współdziałał ze Stowarzyszeniem Absolwentów WSH i AH.

Na prowadzone przez Niego seminaria dyplomowe i magisterskie było wielu chętnych studentów. Pisane pod Jego kierunkiem prace magisterskie uzyskiwały wyróżnienia na ogólnopolskich konkursach organizowanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.

Jego publikacje miały charakter dydaktyczny. Napisane przez Niego skrypty z rachunkowości ubezpieczeniowej oraz z rachunkowości handlowej charakteryzowały się wysokimi walorami dydaktycznymi. Skrypt pt. *Rachunkowość przedsiębiorstw handlu wewnętrznego* (1973), napisany wspólnie z Edmundem Kurtysem i Stanisławem Nowakiem doczekał się drugiego wydania (1975). Był on zalecany jako ogólnopolski podręcznik dla studentów. Profesor opracowywał także programy z zakresu rachunkowości handlowej i ubezpieczeniowej.

W czasie swej pracy w Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1954/1955–1956/1957 był prodziekanem Wydziału Handlu, a w roku akademickim 1957/1958 dziekanem Wydziału Handlu. Ponadto w roku 1961 przez kilka miesięcy pełnił funkcję prodziekana Wydziału Ogólnoekonomicznego, zastępując prof. Zygmunta Szymczaka w czasie jego urlopu naukowego. Przez wiele lat był opiekunem różnych lat studiów i przewodniczącym Rady Pedagogicznej. Opiekował się także Sekcją Księgowych przy Kole Naukowym Akademii Handlowej. Za swoją działalność dydaktyczną i organizacyjną był uhonorowany trzykrotnie nagrodą ministra nauki i szkolnictwa wyższego. W uznaniu całokształtu Jego pracy został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Profesor był także wybitnym praktykiem. Był konsultantem Biura Organizacji Rachunkowości w Poznaniu. Współpracował z Ministerstwem

Budownictwa w zakresie zmiany systemu ujmowania kosztów w budownictwie. Od roku 1958 był dyplomowanym biegłym księgowym, a od roku 1960 egzaminatorem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na dyplomowanych biegłych księgowych. Miał wielkie doświadczenie w tym zakresie, gdyż uprzednio był rewidentem skarbowym oraz zaprzysiężonym rzeczoznawcą w dziedzinie księgowości przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. Był członkiem założycielem i wieloletnim członkiem Zarządu Poznańskiego Oddziału Okręgowego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Położył też zasługi jako wykładowca na kursach prowadzonych przez PTE w Poznaniu. Przez wiele lat był również członkiem Rady Programowej przy Dyrekcji Szkolenia Ekonomicznego Poznańskiego Oddziału PTE.

Absolwenci Uczelni i współpracownicy pamiętają Profesora jako człowieka wielkiego serca, sprawiedliwego, przyjaznego oraz życzliwego dla każdego. Potrafił łagodzić konflikty, zwłaszcza że miał dużą łatwość nawiązywania kontaktów i cieszył się dużym zaufaniem.

Zdzisław Kołaczyk

Seweryn Kruszczyński

1910–1982

Dnia 2 sierpnia 1982 roku zmarł profesor zwyczajny dr Seweryn Kruszczyński, rektor WSE w latach 1954–1956, pierwszy kierownik Katedry Planowania Gospodarki Narodowej, a później dyrektor Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu, promotor kilkunastu doktorów nauk ekonomicznych i zaślubiony pedagog. Był związany z Uczelnią ponad czterdzieści lat. W czasie bardzo aktywnej i burzliwej

drogi życiowej osobowość, postawa i zapatrywania Profesora nie pozostawały niezmiennie. Urodził się 25 grudnia 1910 roku w Łagiewnikach k. Gniezna. W roku 1929 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Zaraz po uzyskaniu dyplomu rozpoczął pracę w Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu, a w roku 1937 został asystentem w WSH. Wojna przerwała Jego pracę. Aby uniknąć aresztowania przez okupanta przeniósł się do Włocławka. W czasie wojny pracował jako księgowy w kilku gospodarstwach rolnych w powiecie włocławskim.

W lutym 1945 roku powrócił do Poznania, by kontynuować pracę dydaktyczną w Uczelni, łącząc ją z dalszymi studiami. Po uzyskaniu w roku 1946 tytułu magistra nauk ekonomiczno-handlowych w Akademii Handlowej i magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim zabiegał, by prof. Edward Taylor przyjął Go na prowadzone przez siebie seminarium doktorskie. Pod jego kierunkiem napisał pracę doktorską pt. *Ewolucja pojęcia dochodu narodowego w historii doktryn ekonomicznych*. Niestety, w roku 1949 prof. Taylor musiał odejść z Uniwersytetu, nie mógł już przyjąć tej pracy, a doktorant był zmuszony do napisania nowej rozprawy pt. *Pojęcie i metody szacunku dochodu narodowego*. Promotorem zechciał być prof. Marcin Nadobnik. Doktoryzował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1950 został zastępcą profesora w WSE w Poznaniu, w roku 1955 uzyskał stanowisko docenta, a w roku 1971 profesora zwyczajnego.

Profesor włączył się niezwykle czynnie do prac organizacyjnych Uczelni. Wniósł duży wkład w rozbudowę gmachu Uczelni. Został kierownikiem nowo utworzonej w roku 1950. Katedry Planowania Gospodarki Narodowej. Po przekształceniu struktury organizacyjnej Uczelni pełnił funkcję dyrektora Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu (1969–1976) przemianowanego (od 1977 roku) na Instytut Planowania. W latach 1950/1951 był prodziekanem Wydziału Finansowego, w latach 1951/1952 prorektorem ds. nauki, a w latach 1954/1955–1955/1956 piastował godność rektora Uczelni. Ponadto w latach 1951–1962 był kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej na Uniwersytecie Poznańskim, a później (1965–1969) kuratorem Katedry Planowania i Polityki Ekonomicznej we Wrocławiu.

Profesor brał udział w pracach licznych instytucji naukowych. Wśród nich były: Komisja Główna Badań i Nauk Ekonomicznych przy Komitecie Nauki i Techniki, Komitet Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Rada Naukowa Instytutu Planowania przy Radzie Ministrów, Sekcja Ekonomiczna Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (był jej przewodniczącym przez dwie kadencje). Był aktywnym członkiem Rady Naukowej GUS, przez wiele lat przewodniczącym Sekcji Ogólno-Ekonomicznej Oddziału Poznańskiego PTE, członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wielu jeszcze innych.

Profesor Seweryn Kruszczyński był zamięłowanym pedagogiem. Wielką Jego troską było zawsze podnoszenie wiedzy i dobre przygotowanie młodych pracowników Katedry do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Działalność tę traktował jako szczególnie ważny obowiązek nauczyciela akademickiego. Stąd też prowadził instruktaż, zobowiązywał do uczestnictwa w Jego wykładach, skłaniał do samodzielnego prowadzenia wykładów pod Jego kierunkiem, pisania fragmentów skryptów, jak i propozycji oceny prac magisterskich. Jako nauczyciel akademicki był w stosunku do siebie bardzo wymagający. Starannie przygotowywał swoje wykłady i prowadził je w sposób żywy i interesujący. Był surowym, ale sprawiedliwym egzaminatorem. Wielokrotnie wydawał skrypty, a w roku 1974 opublikował podręcznik dla wykładanego przez siebie przedmiotu. Prowadził seminarium magisterskie. Pod Jego kierunkiem prace magisterskie napisało około 150 studentów, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Wypromował 16 doktorów nauk ekonomicznych. Spośród Jego wychowanków kilku uzyskało tytuły profesora.

Profesor był niestrudzonym, wymagającym od siebie i godnym naśladowania poszukiwaczem wiedzy, zgłębiającym nowości literatury ekonomicznej i doświadczenia praktyki gospodarczej, co nie owocowało jednak pełnym wymiarem publikacji. Praca naukowo-badawcza prof. Seweryna Kruszczyńskiego obejmowała następujące dziedziny: ogólną teorię ekono-

mii, politykę ekonomiczną i planowania gospodarki narodowej oraz ekonomikę i planowanie rozwoju regionu. Badając tę problematykę, zajmował krytyczne stanowisko, odważnie głosząc swoje poglądy.

Ważnym nurtem badawczym Profesora były studia modelowe, empiryczne i wdrożeniowe dotyczące rozwoju regionu. W pracy zbiorowej poświęconej analizie węzłowych problemów ekonomicznego rozwoju Wielkopolski, której był także redaktorem, opublikował w roku 1965 pionierskie studium nt. kształtowania się majątku, zatrudnienia i produkcji uspołecznionego przemysłu Wielkopolski w latach 1946–1965. Kierował zespołem prowadzącym zarówno unikatowe badania nad produkcją i strukturą gospodarki Wielkopolski, jej powiązaniem (1974), jak i badania poświęcone opracowaniu regionalnych tablic przepływów międzygałęziowych (1976). W dziedzinie badań regionalnych był także redaktorem 14 tomów prac badawczych, napisanych przez pracowników Instytutu Gospodarki Regionalnej.

Za szczególne osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej Profesor został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką Zasłużonego Nauczyciela PRL i wieloma innymi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi. Otrzymał także Złotą Odznakę PTE.

Ogromny wpływ na Profesora wywarł prof. Edward Taylor. Do końca życia pozostawał pod wpływem dorobku naukowego i poglądów prof. Edwarda Taylora. Szczycił się uczestnictwem w Jego seminarium. Wysoko je cenił, czemu dawał niejednokrotnie wyraz w systematycznie prowadzonych przez siebie zebraniach naukowych Katedry i Instytutu.

Pewnym przełomem życiowym stał się dla Niego podjęty w końcu lat czterdziestych półroczny staż naukowy w Instytucie Gospodarki Narodowej im. Plechanowa w Moskwie, przygotowujący do prowadzenia wykładów z planowania gospodarki narodowej, a następnie objęcia Katedry o takiej samej nazwie w naszej Uczelni. W nowo utworzonej Katedrze był jednym z pierwszych asystentów i naocznym świadkiem wielu uporczywych starań Profesora, by temu wykładowi nadać charakter rzetelnej, pogłębionej teoretycznie i metodologicznie dyscypliny ekonomicznej.

Przez wiele lat pozostawał pod wpływem teorii ekonomicznych socjalizmu. Nigdy jednak nie przyjmował tych teorii bezkrytycznie, domagał się dowodu ich racjonalności oraz empirycznej, praktycznej wiarygodności. Nie zdołały Go opanować żadne pojawiające się doraźnie odchylenia socjalistyczne, nazywane stalinizmem, titoizmem i gomułkowszczyzną. Reprezentował wobec nich swój autonomiczny stosunek i wizję własnych koncepcji rozwiązań. Wydaje się, że Profesorowi bliskie były teoretycznie

deklarowane społeczne aspekty gospodarki socjalistycznej, natomiast praktyczna ich realizacja oraz przyjmowanie całego systemu rozwiązań budziły Jego niepokój, wywoływały sprzeciw i dezaprobatę.

Wielkim wstrząsem dla Profesora stało się ujawnienie prawdy o Stalinie. Poznański Czerwiec i wszystkie inne zjawiska przełomu solidarnościowego, raporty o stanie gospodarki i suwerenności państwa pogrzebały wiarę w ludzkie oblicze i możliwości racjonalnego funkcjonowania tzw. realnego socjalizmu. Oznaczało to konieczność powrotu do korzeni wiedzy ekonomicznej, tworzenia podstaw gospodarki rynkowej i przekazywania wiedzy o takiej gospodarce. Mimo że nie dane było Mu tego doczekać, potrafił jednak wyzwolić się i dostrzec prawdę.

Zdzisław Dąbrowski

Jan Kufel
1944–2004

Profesor nadzwyczajny dr hab. Jan Kufel, kierownik Katedry Prawa Gospodarczego Akademii Ekonomicznej Poznaniu zmarł 24 lipca 2004 roku. Był związany z Uczelnią trzydzieści sześć lat. Wpisał się w Jej tradycję jako wybitny przedstawiciel nauk prawnych wykładanych w tejże Uczelni od początku jej istnienia. Był zamiłowanym nauczycielem akademickim i pasjonatem pracy. Jego zainteresowania

badawcze dotyczyły prawa cywilnego oraz prawa handlowego ze szczególnym uwzględnieniem problematyki umów gospodarczych oraz instytucji cywilnoprawnych odnoszących się do ochrony konsumentów. Przedmiotem Jego zainteresowań była także problematyka prawa ubezpieczeń gospodarczych oraz orzecznictwo sądowe w sprawach ubezpieczeniowych. Był cenionym ekspertem prawnym powoływanym przez wiele instytucji. Z oddaniem pełnił powierzone Mu liczne funkcje organizacyjne w Uczelni i poza nią.

Urodził się 9 lipca 1944 roku w Wolbromiu jako syn Władysława i Heleny z domu Leśniewskiej, wysiedlonych do tej miejscowości przez okupanta niemieckiego. W marcu 1945 roku rodzice wraz z nim powrócili do Poznania. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał tamże do Liceum Ogólnokształcącego im. Św. Jana Kantego, gdzie w roku 1962 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia na Wydziale Prawnym UAM. Ukończył je w 1967 roku, uzyskując magisterium z prawa na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. Zygmunta Konrada Nowakowskiego. Zaraz po ukończeniu studiów wyższych rozpoczął pracę w Sądzie Wojewódzkim w Poznaniu w charakterze aplikanta sądowego. Aplikację sędziowską ukończył w roku 1969. W roku następnym zdał egzamin na stanowisko radcy prawnego.

Jeszcze w czasie aplikantury, od 1 października 1968 roku, rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej jako asystent w Katedrze Prawa kierowanej przez prof. Jana Hołowińskiego. Po reorganizacji Uczelni

i przekształceniu jej w Akademię Ekonomiczną przeszedł do Zakładu Prawa Gospodarczego w Instytucie Ekonomiki Obrotu kierowanego przez doc. Wojciecha Siudę. W Zakładzie tym, który stanowił załączek później utworzonej Katedry Prawa Gospodarczego, uzyskał wszystkie stopnie i stanowiska do profesora nadzwyczajnego włącznie. Stanowisko kierownika Katedry otrzymał w 1999 roku. Sprawa nadania Mu tytułu profesora znajdowała się w toku od 23 września 2003 roku, tj. od chwili rozpoczęcia tego postępowania.

Doktoryzował się w październiku 1973 roku na Wydziale Prawa i Administracji UAM na podstawie rozprawy: *Umowa agencyjna*, napisanej pod kierunkiem prof. Zygmunta Konrada Nowakowskiego. Zmodyfikowana wersja tej dysertacji została opublikowana w PWN w 1977 roku, stanowiąc pierwszą tak szeroko opracowaną monografię, która wypełniła lukę w literaturze polskiej w tym zakresie. Od czasu zunifikowania polskiego prawa zobowiązań książka ta jest powszechnie wykorzystywana również w ważnych opracowaniach syntetycznych. Habilitował się 27 listopada 1990 roku na UAM z nauk prawnych w zakresie prawa cywilnego. Podstawę stanowił dorobek naukowy i dydaktyczny oraz monografia: *Obrót tranzytowy. Studium cywilnoprawne* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1989). W pracy tej stwierdził, że obrót tranzytowy ujmowany jako materialna treść procesu wymiany jest pojęciem ekonomicznym, a nie prawnym. Uznał jednakże, że obrót towarowy może być właściwie zrealizowany jedynie wtedy, gdy zostaną wykorzystane konkretne instytucje prawne, zwłaszcza cywilnoprawne. W monografii tej zapoczątkował nowe ujęcie badawcze, mianowicie analizował tradycyjne instytucje umowne z punktu widzenia ich przydatności i stopnia możliwości zastosowania do realizacji obrotu towarowego. To nowe ujęcie uznano jako twórczy wkład do nauki prawa cywilnego.

Po zlikwidowaniu w Polsce gospodarki centralnie zarządzanej zaczął zajmować się cywilistycznymi zagadnieniami ubezpieczeń gospodarczych. Nawiązał wówczas ścisłą współpracę naukową z Katedrą Ubezpieczeń, kierowaną przez prof. Tadeusza Sangowskiego. Rezultatem tych zainteresowań były liczne artykuły zamieszczone w pracach zwartych, redagowanych przez Tadeusza Sangowskiego. Od początku lat dziewięćdziesiątych zamieszczał przeglądy orzecznictwa sądowego w sprawach ubezpieczeń. Publikował je najpierw w czasopiśmie „Studia Ubezpieczeniowe”, a od 1994 roku w kwartalniku „Prawo Akcesyjne”. Zwieńczenie badań tej problematyki stanowi Jego książka: *Ubezpieczenia gospodarcze w orzecznictwie sądowym* (Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Poznań, 2002). Oprócz tej problematyki badawczej Profesor nadal zajmował się zagadnieniami prawnej ochrony konsumentów. Po uchwaleniu nowego kodeksu

spółek handlowych zajął się tymi sprawami w publikacji: *Kodeks spółek handlowych z krótkim komentarzem* (Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Poznań 2002), jak i w pracy zbiorowej: *Nowe prawo spółek*, wydanej przez wymienione wydawnictwo w 2003 roku.

Dorobek naukowo-badawczy i dydaktyczny profesora Jana Kufla jest więc znaczny. Obejmuje blisko dwieście pozycji bibliograficznych. Znajdują się wśród nich trzy wymienione już monografie, kilkadziesiąt artykułów naukowych oraz podręczniki i skrypty. Był inspiratorem, redaktorem i współautorem kilku prac monograficznych. Ponad sto pozycji stanowią glosy i recenzje. Publikowane przez niego glosy są często przytaczane przez innych autorów i traktowane jako głos w naukowej dyskusji. Wypromował czterech doktorów, w tym dwóch, którzy stali się adiunktami kierowanej przez Niego Katedry. Systematycznie prowadził zebrania naukowe. Bardzo lubił pracować zespołowo i wywoływać dyskusje, inspirując młodych pracowników do wyboru konkretnych tematów badawczych.

Troszcząc się o dostarczenie studentom ekonomii właściwych pomocy dydaktycznych, już od lat siedemdziesiątych publikował – w pewnej części we współautorstwie – skrypty i materiały pomocnicze potrzebne do nauki prawa cywilnego, gospodarczego i prawa pracy. Wspólnie z doc. Wojciechem Siudą wydał podręcznik: *Prawo gospodarcze dla ekonomistów*, PWN, Warszawa 1980. Podręcznik ten był aktualizowany i wznawiany w 1981, 1988 i 2001, stając się podstawową pozycją dydaktyczną dla studentów nieprawnych kierunków studiów. Choroba Profesora przeszkodziła w kolejnym, już częściowo przygotowanym wydaniu podręcznika.

Prof. Jan Kufel prowadził seminarium magisterskie z problematyki prawa gospodarczego oraz prawa ubezpieczeniowego. Wypromował około trzystu magistrów. Ich prace były wielokrotnie nagradzane w różnych konkursach.

Poza pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną, prof. Jan Kufel brał udział w pracy organizacyjnej Uczelni, pełniąc wiele funkcji. Począwszy od 1971 roku był stale (z niewielkimi przerwami) członkiem różnych komisji wydziałowych i senackich. W okresie 1971–1974 pełnił funkcję zastępcy rzecznika dyscyplinarnego Senackiej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów. W latach 1976–1979 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli Akademickich; w okresie 1981–1984 pełnił funkcję zastępcy dyrektora Międzywydziałowych Studiów dla Pracujących; w latach 1993–1996 był członkiem Komisji ds. Zatrudnienia, Płac, Nagród i Odznaczeń, a w latach 1994–1997 rzecznikiem dyscyplinarnym w Senackiej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli Akademickich. Od 1996 roku pełnił funkcję przewodniczącego Uczelnianej Komisji Wyborczej. W latach

1996–1999 był członkiem Senackiej Komisji ds. nagród i odznaczeń, a w okresie 1997–2000 członkiem Senackiej Komisji ds. Nagród i Wyróżnień Studentów. Od 1994 roku pełnił funkcję członka Rady Fundacji Akademii Ekonomicznej. Ponadto w latach 1988–1991 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Poza pracą w Uczelni uczestniczył w pracach różnych instytucji. Będąc członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, od 1988 roku pełnił funkcję członka Prezydium Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu. Uczestniczył także w pracach Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Był członkiem Rad Nadzorczych spółek akcyjnych i fundacji; współpracował z Federacją Konsumentów w Warszawie; był ekspertem sejmu i senatu z zakresu prawa ubezpieczeniowego. Współpracował z praktyką ubezpieczeniową. Mianowicie był przewodniczącym Rady Nadzorczej Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych Rejent Life oraz sędzią Sądu Polubownego przy Rzeczniku Ubezpieczonych przy Wielkopolskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej.

Za swoje osiągnięcia otrzymywał nagrody ministra szkolnictwa wyższego, nauki i techniki (1978, 1981). Odznaczono Go Złotym Krzyżem Zasługi w 1993 roku. Przyznano Mu Medal Komisji Edukacji Narodowej w 2000 roku. Otrzymał też kilka odznak regionalnych. Były nimi: Odznaka Honorowa miasta Poznania (w 1982 roku), Odznaka za Zasługi dla Rozwoju Woj. Piłskiego (w 1983 roku), Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (w 1984 roku).

Profesor Jan Kufel był człowiekiem bardzo wymagającym zarówno od siebie jak, i od innych. Nie był jednakże osobą dominującą. Cieszył się zaufaniem. Jego oddziaływanie przejawiało się nie poprzez nakazy, a poprzez zarażanie innych życiowym entuzjazmem, zawsze przemyślanymi i realnymi planami, projektami badawczymi i roztaczanymi perspektywami. Był zawsze sobą. Był otwarty na problemy innych osób, był zawsze gotów do niesienia pomocy. Często czynił to znacznym nakładem swego własnego czasu, którego Mu tak niewiele zostało dla rodziny i na wypoczynek.

Był człowiekiem powszechnie lubianym i niekonfliktowym. Ewentualne konflikty potrafił łagodzić poprzez cierpliwe mediacje i nieraz daleko idące ustępstwa. Miał bardzo szerokie grono przyjaciół i znajomych. Starał się pamiętać o imieninach i ważnych wydarzeniach każdego pracownika, składał życzenia, interesował się życzliwie nieraz trudnymi sprawami osobistymi, by pomagać. Takim pozostanie w pamięci najbliższych współpracowników oraz wszystkich tych, którzy Go znali.

Krzysztof Szuma

Edmund Kurtys

1926–2011

Edmund Kurtys urodził się 10 czerwca 1926 roku w Bieganowie, w powiecie Aleksandrów Kujawski. Od września 1933 roku do czerwca 1939 roku uczęszczał do szkoły powszechnej w Radziejowie, w której ukończył 6 klas.

Do czasu wysiedlenia przez okupanta, co nastąpiło w czerwcu 1940, mieszkał w Bieganowie. Po miesięcznym pobycie w obozie dla wysiedlonych w Łodzi, znalazł się wraz

z rodzicami i rodzeństwem w Klukowszczyźnie (powiat Biała Podlaska), skąd w maju 1941 roku przybył nielegalnie do Radziejowa i tam przebywał u ciotki do kwietnia 1943, pracując (od czerwca 1941) w charakterze robotnika przymusowego w niemieckiej firmie budowlanej. W maju 1943 wywieziono go na roboty do Austrii, gdzie w Kapronie pracował przy budowie elektrowni do 15 stycznia 1945. Po wyzwoleniu zamieszkał z rodzicami w Bieganowie.

Naukę w szkole średniej rozpoczął we wrześniu 1945 roku w Radziejowie. Świadectwo dojrzałości uzyskał w lutym 1948 roku w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Inowrocławiu. W latach 1948–1951 studiował w Akademii Handlowej i Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. W czasie studiów od lipca 1949 do czerwca 1951 roku był głównym księgowym w Powszechnej Spółdzielni Spożywców w Rogoźnie Wlkp.

Studia ukończył 18 grudnia 1951 roku z tytułem magistra nauk ekonomiczno-handlowych. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał 1 lipca 1964 roku na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, a stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych (w zakresie ekonomiki przemysłu) przyznała Mu Rada Wydziału Ekonomiki Produkcji Akademii Ekonomicznej w Poznaniu 18 maja 1982 roku. W 1987 roku uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a w 1991 – zwyczajnego nauk ekonomicznych.

Jeszcze jako student, we wrześniu 1950 roku został pracownikiem naukowo-dydaktycznym ówczesnej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Pozna-

niu, przy czym przez rok był zastępcą asystenta. W latach następnych awansował kolejno na stanowisko asystenta (lipiec 1951), starszego asystenta (marzec 1953), adiunkta (październik 1964), docenta (czerwiec 1968), profesora nadzwyczajnego (maj 1987) i profesora zwyczajnego (październik 1991). Początkowo pracował w Katedrze Planowania Finansowego (do sierpnia 1951), a następnie w Katedrze Rachunkowości (do września 1967) i w Katedrze Ekonomiki Przemysłu (do września 1969). W okresie od września 1969 do sierpnia 1981 sprawował funkcję wicedyrektora Instytutu Ekonomiki Produkcji. Od października 1969 do maja 1988 był kierownikiem Zakładu Analizy Ekonomicznej Przedsiębiorstw, a od czerwca 1988 – kierownikiem Zakładu Analizy Ekonomicznej i Ekonomiki Przedsiębiorstw w tym Instytucie. W październiku 1991 został kierownikiem Katedry Ekonomiki, Analizy Przedsiębiorstw i Rachunkowości.

Mając na uwadze ukształtowany potencjał naukowo-dydaktyczny Katedry i rozumiejąc potrzeby rozwojowe Uczelni, Profesor zainicjował w roku 1993 wewnętrzny proces restrukturyzacji kierowanej przez siebie Katedry. Dzięki temu przekształcono Katedrę w trzy katedry, a mianowicie: Katedrę Analizy Finansowej i Strategicznej, Katedrę Inwestycji i Rynków Kapitałowych oraz Katedrę Rachunkowości. Rezygnując w 1993 roku z kierowania Katedrą, umożliwił swoim uczniom kierowanie nowo powstałymi katedrami, a sam, będąc profesorem zwyczajnym w Katedrze Analizy Finansowej i Strategicznej, czynnie wspierał (do roku 2007) swą wiedzą i umiejętnościami prace powstałych dzięki Jego inicjatywie katedr.

Profesor pełnił w Uczelni wiele funkcji organizacyjnych. Był m.in. członkiem Kolegium Rektorskiego i Senatu (1969–1990), doradcą rektora ds. funkcjonowania Uczelni (1973–1975), przewodniczącym Senackiej Komisji Zatrudnienia i Finansów (1976–1983), członkiem Senackiej Komisji ds. Badań Naukowych (1979–1981) i członkiem Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa Uczelnianego (1981–1990). Sprawował również wiele odpowiedzialnych funkcji w organizacjach społecznych. Był m.in. skarbnikiem i wiceprzewodniczącym Oddziału Wojewódzkiego PTE w Poznaniu oraz członkiem Zarządu Oddziału Okręgowego w Poznaniu Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.

Trudno jest w krótkim opracowaniu przedstawić w pełni całokształt dokonań Profesora w obszarze naukowym i dydaktycznym.

Całość dorobku naukowego Profesora Edmunda Kurtysa obejmuje 368 pozycji. Profesor jest między innymi autorem 26 monografii, kilkudziesięciu artykułów oraz 65 prac zwartych o charakterze podręczników. Działalność naukowa Profesora koncentrowała się na teorii kosztów własnych i ich rachunku, rachunku ekonomicznym oraz analizie ekonomicznej przedsiębiorstw przemysłowych.

Na szczególne podkreślenie zasługuje opracowana w roku 1980 pod redakcją Profesora – w ówczesnym Zakładzie Analizy Ekonomicznej Przedsiębiorstw – książka pt. *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstw przemysłowych* oraz wydana – z inicjatywy Profesora w roku 1993 – wspólna praca z AE w Krakowie i Wrocławiu oraz Uniwersytetami: Łódzkim, Gdańskim i Szczecińskim, pt. *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*. Dzieła te stanowią zwieńczenie prac badawczych w zakresie analizy ekonomicznej podmiotów gospodarczych prowadzonych przez Profesora w latach 1950–1969 w Katedrze Rachunkowości oraz Katedrze Ekonomiki Przemysłu, a od roku 1969 w Zakładzie Analizy Ekonomicznej Przedsiębiorstw. Prezentowane przez Profesora podejście oraz wypracowana przez Niego koncepcja analizy ekonomicznej przedsiębiorstw powodują, że w środowisku akademickim postrzegany jest jako twórca poznańskiej szkoły analizy ekonomicznej.

Imponujące, rzadko spotykane u nauczycieli akademickich, są też osiągnięcia Profesora Edmunda Kurtysa w dziedzinie autorstwa lub współautorstwa opracowań dydaktycznych. Opracowania te dotyczą dwóch dyscyplin: rachunkowości i analizy ekonomicznej przedsiębiorstw. Reprezentują one bardzo wysoki poziom merytoryczny oraz widać w nich troskę o zapewnienie pożądanej skuteczności dydaktycznej. Większość z nich ma nie tylko charakter opracowań upowszechniających dotychczasową wiedzę, lecz zawiera także wiele własnych i nowych koncepcji Profesora istotnie wzbogacających tę wiedzę.

Doskonałe opanowanie przedmiotów uprawianych zawodowo, potwierdzone między innymi tytułem biegłego rewidenta, pozwalało Profesorowi na realizację także wielu przedsięwzięć na rzecz praktyki gospodarczej. Jest On autorem prawie trzydziestu prac wykonanych w ramach tak zwanej umownej działalności naukowo-badawczej, ponadto pełnił funkcję kierownika naukowego ponad 40 prac badawczych.

Wybitne są także osiągnięcia Profesora w działalności dydaktycznej. Dzięki doskonałemu opanowaniu metodyki i teorii uprawianej dyscypliny, którą nieustannie wzbogacał, i którą konfrontował z praktyką gospodarczą, prowadzone przez Profesora zajęcia, a zwłaszcza seminaria, były bardzo atrakcyjne i cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem studentów. Wszyscy, którym było dane z Profesorem współpracować zapamiętują Go jako mistrza formy i wielkiego purystę językowego.

Uznanie budzą też osiągnięcia Profesora Edmunda Kurtysa w dziedzinie kształcenia kadry naukowej. Wypromował 11 doktorów, recenzował kilkadziesiąt rozpraw doktorskich, opracował wiele opinii w przewodach habilitacyjnych oraz w postępowaniu o nadanie tytułu naukowego profesora. Jego uczniowie pełnią dziś na Uczelni odpowiedzialne funkcje, a sześciu z nich jest Jej profesorami.

Za swoją pracę był odznaczony wieloma orderami: m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski w 1985 roku, Medalem Komisji Edukacji Narodowej w 1976 roku.

Wielokierunkowa i niezwykle owocna działalność Profesora Edmunda Kurtysa była możliwa dzięki licznym walorom Jego intelektu i charakteru. Był badaczem i nauczycielem konsekwentnym, niezwykle pracowitym, dokładnym, skromnym, wnikliwym, krytycznym, stawiającym wysokie wymagania, a zarazem bardzo życzliwym. Pozostanie w naszej pamięci jako osoba, na której można było zawsze polegać.

Zmarł 6 grudnia 2011 roku w Poznaniu.

Mirosław Hamrol

Jadwiga Majchrzak 1941–2006

W dniu 27 lipca 2006 roku odeszła z grona społeczności akademickiej profesor zwyczajny dr hab. Jadwiga Majchrzak z domu Zasiadła. Odeszła w pełni sił twórczych, po wyniszczającej chorobie, służąc do końca swoich dni Uczelni, z którą była związana przez czterdzieści lat. Była znanym i cenionym specjalistą w dziedzinie zarządzania przedsiębiorstwami i zarządzania zmianami w organizacjach.

Była zamiłowanym nauczycielem akademickim i znakomitym partnerem w dyskusjach naukowych. Niezwykłe sumiennie realizowała wszystkie powierzone Jej zadania. Wypromowała 4 doktorów. Szczególną wagę przywiązywała do dydaktyki, będąc przyjacielem młodzieży akademickiej.

Urodziła się 5 grudnia 1941 roku w Kaliszu jako córka Wacława i Marianny z domu Kulawickiej. Szkołę Podstawową ukończyła w Kaliszu w 1955 roku. Tamże uczęszczała do Technikum Ekonomicznego, uzyskując w 1959 roku świadectwo dojrzałości. 1 lipca tegoż roku podjęła pracę w Oddziale Narodowego Banku Polskiego, początkowo jako stażysta, a później jako księgowa. W 1961 roku została przyjęta na studia zaoczne w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Po dwóch latach przeszła na studia dzienne, zrezygnowała więc z pracy w NBP i przenieśli się do Poznania. Studia ukończyła w lutym 1966 roku, otrzymując stopień magistra ekonomii. Zaraz po uzyskaniu magisterium została zatrudniona jako asystent-stażysta w Katedrze Ekonomiki Przemysłu, kierowanej przez prof. Stanisława Smolińskiego. Po odbyciu stażu trwale związała się z Uczelnią, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowego do profesora zwyczajnego włącznie. W tym czasie wielokrotnie zmieniała się struktura organizacyjna Uczelni i w rezultacie tych zmian w 1991 roku powstała Katedra Systemów i Technik Zarządzania. W Katedrze tej pracowała Profesor Jadwiga Majchrzak do końca swojego życia.

Doktoryzowała się 17 grudnia 1974 roku na podstawie rozprawy: *Funkcje zjednoczeń w zarządzaniu przedsiębiorstwami przemysłowymi*, napisanej

pod kierunkiem prof. Józefa Boronia. Habilitowała się 4 stycznia 1900 roku na Wydziale Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, gdyż w tym czasie nasza Uczelnia nie miała jeszcze uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego w zakresie organizacji i zarządzania. Podstawą habilitacji była książka: *Czynniki przeobrażeń strukturalnych w organizacjach gospodarczych* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1987) oraz dorobek naukowo-dydaktyczny po uzyskaniu doktoratu. Stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Systemów i Technik Zarządzania otrzymała w 1994 roku. Po opublikowaniu przez Nią książki: *Przekształcenia polskich przedsiębiorstw w świetle teorii zmian organizacyjnych* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2001) wszczęto postępowanie w sprawie nadania Jej tytułu profesora. Tytuł ten uzyskała w czerwcu 2002 roku. Wymieniona książka otrzymała nagrodę ministra edukacji narodowej i sportu. Po czterech latach, w czerwcu 2006 roku została powołana na stanowisko profesora zwyczajnego we wspomnianej Katedrze.

Profesor Jadwiga Majchrzak opublikowała ponad 70 pozycji bibliograficznych. Zasadniczy trzon Jej badań stanowiła problematyka organizacji i zarządzania przedsiębiorstwami. W tym zakresie prowadziła badania w kilku nurtach. Początkowo zajmowała się zagadnieniami organizacji i funkcjonowania przedsiębiorstw i ich zgrupowań. Efektem tych studiów i analiz była rozprawa doktorska oraz artykuły publikowane w trzech czasopismach („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”; „Przegląd Organizacji”; „Organizacja – Metody – Technika”).

Drugim kierunkiem Jej badań były zmiany i rozwój organizacyjny przedsiębiorstw. W tym zakresie rozwinęła koncepcję gry organizacyjnej w odniesieniu do procesu tworzenia i przekształcania struktur organizacyjnych. Przeprowadzając te badania, umiejętnie połączyła założenia teoretyczne z analizami empirycznymi. Okazały się one bardzo pożyteczne w okresie transformacji ustrojowej gospodarki polskiej. Zdołała określić zakres potrzebnych dalszych badań. Dzięki studiom tego nurtu Profesor Jadwiga Majchrzak zajęła poczesne miejsce wśród analityków tej problematyki w Polsce i zdobyła ich uznanie. Rezultaty Jej studiów z tego zakresu odzwierciedlają przede wszystkim praca habilitacyjna i wymieniona już książka, nagrodzona przez ministra.

Jej zainteresowania dotyczyły również organizacji i racjonalizacji pracy biurowej. Efekty tych badań znalazły odbicie w wielu artykułach i referatach wygłaszanych na międzynarodowych konferencjach „INTERBIURO”. Ciekawiła Ją także historia współczesnej myśli organizacyjnej. Z tego zakresu opublikowała monografię: *Peter F. Drucker i jego wkład w rozwój nauki o zarządzaniu* (Wyd. Wielkopolski Oddział Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Poznań 1984).

Kolejnym nurtem Jej badań były zagadnienia kierowania ochroną środowiska naturalnego. Uczestniczyła w rozwiązywaniu problemów węzłowych i resortowych objętych Centralnym Programem Badań Podstawowych (CPBP), oraz Resortowym Programem Badań (RPB). Zajmowała się głównie zarządzaniem parkami krajobrazowymi na przykładzie projektowanego Agroekologicznego Parku Krajobrazowego im. Dezyderego Chłapowskiego. Problematykę objętą CPBP realizowała, współpracując z PAN, a objętą RPB – współpracując z AGH w Krakowie. Jej badania z tego zakresu znalazły odbicie w pracach zbiorowych: *Problemy organizacji i zarządzania ochroną środowiska w Polsce* (red. nauk. K. Zimniewicz, Wyd. PWN, Warszawa – Poznań 1990); *Zarządzanie parkiem krajobrazowym w warunkach zrównoważonego rozwoju* (red. nauk. K. Zimniewicz, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2002); *Ekologiczne bariery wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce* (red. nauk. A. J. Kłapkowicka, Wyd. AGH, Kraków 1991).

Profesor Jadwiga Majchrzak interesowała się także rozwojem regionu. Była współautorem dwóch monografii banków spółdzielczych: *Bank Spółdzielczy w Pleszewie w latach 1872–1990* (Akademos, Poznań 1991) oraz *Bank Spółdzielczy w Poniecu – sto lat działalności 1893–1993* (b.w. 1993).

Przywiązując dużą wagę do dydaktyki, niezwykle starannie i sumiennie przygotowywała swoje zajęcia – ćwiczenia, seminaria i wykłady. Szczególnie dbała o dostarczenie materiałów dydaktycznych. Była współautorką wielu wydań skryptów, cenionych nie tylko w środowisku poznańskim, ale i w Polsce. Była też współautorką wielokrotnie wznawianego poradnika poświęconego metodyce pisania prac magisterskich i dyplomowych oraz autorką artykułu w sprawie technik badawczych w pracach doktorskich z zakresu zarządzania. Pod Jej kierunkiem prace dyplomowe i magisterskie napisało około 180 osób.

Profesor Jadwiga Majchrzak pełniła również funkcje organizacyjne w Uczelni. Przez dwie kadencje w latach 1996/1997 – 2001/2002 była prodziekanem ds. studiów dziennych na Wydziale Zarządzania. Była członkiem wielu komisji wydziałowych i senackich.

Za swoje osiągnięcia otrzymała nagrodę ministra i wiele nagród rektora. Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi w 1986 roku, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1999 roku, a Medalem Komisji Edukacji Narodowej w 2005 roku.

Panią Profesor Jadwigę Majchrzak cechowała niezwykła skromność, rzetelność i pracowitość. Była człowiekiem wielkiej wrażliwości. Wyróżniała się spolegliwością. Była zawsze gotowa służyć wsparciem i dobrą radą. Była życzliwym krytykiem. Ceniła sobie współpracę, a będąc tolerancyjną wobec poglądów odmiennych, była zawsze sobą, ufała i cieszyła

się zaufaniem. Darzono Ją szacunkiem i sympatią. Kochała muzykę poważną i przyrodę. Będąc melomanem, systematycznie uczęszczała na koncerty symfoniczne. Z radością pielęgnowała mały ogródek. Była pełna ciepła i pogody ducha. Taką pozostanie w pamięci tych, którzy Ją znali i współpracowali z Nią.

Kazimierz Zimmiewicz

Stanisław Marciniak

1888–1955

Dnia 8 maja 1955 roku zmarł Stanisław Marciniak zasłużony i ceniony wykładowca Wyższej Szkoły Handlowej – Akademii Handlowej w Poznaniu oraz lektor księgowości na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, wybitny praktyk, ofiarny społecznik, zaprzysiężony rzeczoznawca księgowy oraz wieloletni biegły sądowy przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu. Urodził się 5 maja

1888 roku w Poznaniu. Ukończył Szkołę Realną im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu oraz jednoroczny kurs przy Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu. Od roku 1912 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Berlinie, uzyskując w roku 1914 dyplom z dziedziny nauk handlowych. Jako dyplomowany absolwent tejże Uczelni uczestniczył następnie w Seminarium dla Pracowników i Rzeczoznawców Księgowych przy Wyższej Szkole Handlowej w Kolonii.

Pracę zawodową podjął w Poznaniu w roku 1907 w Biurze Rachunkowości Rolniczej i Handlowo-Przemysłowej J. Szumana. W roku 1914 został współwłaścicielem i kierownikiem tej firmy. W roku 1919 po fuzji z firmą Powiernik SA przyjęła ona nazwę: Powiernik, Spółka Rewizyjno-Powiernicza Thiel-Marciniak. W roku 1939 okupacyjne władze niemieckie skierowały Stanisława Marciniaka do firmy Werner w charakterze księgowego. Po skończonej wojnie od roku 1945 był rewidentem Związku Rewizyjnego Spółdzielni RP. W roku 1946 udało Mu się wznowić działalność Powiernika. Po zamknięciu tej firmy przez władze PRL pracował w Domu Książki, a w latach 1953–1955 w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Pracy.

Jako wybitny fachowiec z dziedziny rachunkowości, począwszy od roku 1920, był biegłym sądowym przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu, a od roku 1924 zaprzysiężonym rzeczoznawcą księgowym na okręg Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1946 Sąd Apelacyjny powołał Go ponownie na biegłego sądowego, a w roku 1948 Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu powołała Go ponownie na rzeczoznaw-

cę. Będąc cenionym rzeczoznawcą i księgowym, otrzymywał zlecenia na przeprowadzanie rewizji spółdzielni od Związku Spółdzielni, a w okresie międzywojennym od Spółdzielni Związku Obrony Kresów Zachodnich. Stąd dokonywał również rewizji spółdzielni niemieckich na Śląsku.

Pracę dydaktyczną podjął w roku 1919. Od chwili utworzenia Uniwersytetu Poznańskiego w roku 1919 aż do wybuchu II wojny światowej był lektorem księgowości na Wydziale Prawno-Ekonomicznym tegoż Uniwersytetu. Pracę tę kontynuował w latach 1945–1949. Gdy w roku 1926 powstała Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu został w niej zatrudniony jako pierwszy wykładowca księgowości, analizy bilansów i techniki rewizyjnej. Był także wykładowcą na Wyższym Kursie dla Rewidentów uruchamianym corocznie przy WSH. Zajęcia te kontynuował po roku 1945. Ponadto w latach 1937–1938 prowadził kursy dokształcające dla bezrobotnych w Poznaniu, a w roku 1938 zajęcia z techniki rewizyjnej dla rewidentów Związku Księgowych w Warszawie.

Jako wykładowca oddał duże zasługi w zakresie przygotowania pomocy dydaktycznych. Był autorem książki: *Księgowość kalkulacyjna*, wydanej w Poznaniu w roku 1917 i skryptu dla studentów: *Technika rewizyjna* wydanego ok. roku 1927 oraz wielu artykułów publikowanych w trzech czasopismach: „Poradnik Gospodarki”, „Tygodnik Gospodarczy” i „Poradnik Księgowego”. W swoich publikacjach poruszał nie tylko sprawy związane z rachunkowością. Interesował się także rolnictwem. Zagadnieniom tym poświęcił dwie publikacje, a mianowicie: *Wpływ wojny na finansowe położenie rolnictwa w Księstwie Poznańskim* (w pracy zbiorowej: *W przededniu nowych zadań*, Poznań 1918) oraz *W sprawie reformy rolnej* (w pracy zbiorowej: *W sprawie polskiej*, Poznań 1919).

Poza pracą zawodową i dydaktyczną udzielał się także społecznie. W roku 1913 był przewodniczącym Zarządu Kasy Bratniej Pomocy Studentów WSH w Berlinie. W roku 1920 współorganizował największą w Wielkopolsce Spółdzielnię Spożywców „Zgoda”. Do roku 1935 pełnił funkcję członka Komisji Rewizyjnej tej Spółdzielni. Od roku 1926 był członkiem korespondentem Związku Buchalterów w Warszawie, a w latach 1929–1939 członkiem Zarządu Związku Księgowych, Oddział w Poznaniu. Był także przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Ligi Morskiej i Kolonialnej w Poznaniu. Od roku 1930 pełnił funkcję członka Komisji Egzaminacyjnej dla Rewidentów przy Izbie Handlowo-Przemysłowej w Poznaniu.

Działalność Stanisława Marciniaka była doceniana. W roku 1933 został odznaczony Medalem Niepodległości, a w roku 1939 Złotym Krzyżem Zasługi. Młodzież akademicka przyznała Mu w roku 1938 tytuł członka honorowego Bratniej Pomocy Studentek i Studentów Akademii Handlo-

wej. Pozostał w pamięci jako przyjaciel młodzieży, wymagający pedagog i świetny znawca wykładanej problematyki. Był bardzo związany z naszą Uczelnią. Cały swój specjalistyczny księgozbiór w liczbie ok. 150 woluminów przekazał Bibliotece Akademii Handlowej.

Hanna Maciejewska

Klemens Matulewicz

1940–1986

Dnia 23 czerwca 1986 roku, zmarł docent dr hab. Klemens Matulewicz, zamężony nauczyciel akademicki i społecznik, człowiek o wysokiej kulturze osobistej i niezwyklej skromności, współorganizator specjalności ekonomika i organizacja rolnictwa na kierunku: ekonomika i organizacja produkcji Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Urodził się 20 maja 1940 roku w Sitkowiźnie na Suwalszczyźnie w rodzinie

rolnika Klemensa i Heleny z Jaźwińskich. W roku 1958 ukończył Technikum Handlowe CRS „Samopomoc Chłopska” w Suwałkach, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tymże roku rozpoczął pracę zawodową w Lubelskim Przedsiębiorstwie Budowlanym. Chciał jednakże kształcić się dalej, stąd po dziesięciu miesiącach zrezygnował z pracy i w roku 1959 rozpoczął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Ukończył je w roku 1964.

Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych uzyskał na tejże Uczelni w roku 1970 na podstawie pracy: *Postęp techniczny a układ drobnotowarowy w rolnictwie*. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii został w roku 1979 na podstawie pracy: *Problemy integracji pionowej w kompleksie gospodarki żywnościowej*, opublikowanej w roku 1978. Obie prace uzyskały nagrody ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Otrzymał też w roku 1984 nagrodę zespołową sekretarza naukowego PAN za pracę: *Badania równomierności rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na przykładzie woj. leszczyńskiego* (współautorstwo). Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się na problemach rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Prowadził intensywne prace badawcze. Opublikowany dorobek naukowy osiągnął 46 pozycji bibliograficznych (w tym 4 książki). Był współautorem kilku cennych podręczników i skryptów z zakresu ekonomii politycznej i ekonomiki rolnictwa.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe od przyjęcia Go do pracy w roku 1964 w charakterze asystenta. Na Uczelni pracował przez

22 lata, kolejno obejmując coraz wyższe stanowiska i funkcje. Docentem został w roku 1979, a kierownictwo Zakładu Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa w Instytucie Ekonomiki Produkcji objął w roku 1981. Funkcję prodziekana Wydziału Ekonomiki Produkcji i Obrotu pełnił w latach 1981/1982–1983/1984, a prorektorem ds. nauki i doskonalenia kadr był w latach 1984/1985–1985/1986 (do 30 kwietnia). Poza tymi funkcjami prowadził ofiarnie działalność społeczną i polityczną, zapoczątkowaną już w czasie studiów. Niezależnie od pracy w Uczelni współpracował z Uniwersytetem im. M. Kopernika w Toruniu. Nawiązywał i utrzymywał liczne kontakty naukowe z zagranicznymi ośrodkami naukowymi. Działal aktywnie w Komisji Rolnictwa PAN w Poznaniu oraz w Prezydium Oddziału Wojewódzkiego PTE w Poznaniu. W uznaniu Jego zasług nadano Mu Złotą Odznakę PTE.

Docent Klemens Matulewicz umiejętnie łączył pracę naukową z dydaktyczną i organizacyjną. Pod Jego kierunkiem napisano jedną pracę doktorską i 40 prac magisterskich. Pod Jego życzliwą opieką rozpoczęło pracę naukową kilku młodych pracowników. Osiągnięcia były doceniane. Za dwudziestoletnią wyróżniającą się pracę dydaktyczno-wychowawczą otrzymał w roku 1985 Złoty Krzyż Zasługi. Cieszył się zaufaniem środowiska akademickiego i posiadał duże umiejętności integracji tego środowiska. Inicjował wiele działań przyczyniających się do rozwoju badań naukowych. Był człowiekiem prawym, o godnych naśladowania walorach charakteru.

Niestety, śmierć przerwała przedwcześnie Jego życie i dobrze rozwijającą się działalność, stanowiąc niepowetowaną i nieodżałowaną stratę dla wszystkich Mu bliskich i całej Uczelni.

Henryk Gawron

Marcin Nadobnik

1883–1953

Postać profesora zwyczajnego dr. Marcina Nadobnika, zmarłego 31 grudnia 1953 roku, łączy się z okresem utworzenia i rozwoju na zachodnich rubieżach wskrzeszonej Rzeczypospolitej instytucjonalnych form życia akademickiego. W dziedzinie tej Professor położył wielkie zasługi, nie zawsze należycie doceniane. Niemal do końca swojego życia był ściśle związany z Uniwersytetem Poznań-

skim i Wyższą Szkołą Handlową – Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Poznaniu. Marcin Nadobnik urodził się 9 listopada 1883 roku w Wielichowie, w dawnym powiecie kościańskim, w wielodzietnej rodzinie rolniczej Jana Nadobnika i Weroniki z Krajewskich. Po ukończeniu szkoły podstawowej w miejscu urodzenia, dalszą naukę kontynuował w Gimnazjum im. św. Marii Magdaleny w Poznaniu, które ukończył w roku 1905 z wyróżnieniem jako prymus. W czasie nauki w gimnazjum działał w tajnych patriotycznych organizacjach młodzieżowych (m.in. w Czerwonej i Białej Róży). W latach 1905–1908 studiował filozofię, ekonomię i statystykę na uniwersytetach w Krakowie i Berlinie, a następnie w Gryfii, gdzie w roku 1908 uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy: *Die Abnahme des durchschnittlichen Heiratsalters in Deutschland*, Berlin 1908. Po studiach, ze względów politycznych, był zmuszony opuścić byłą zabór pruski. Stąd w roku 1909 przeniósł się do Lwowa, gdzie podjął pracę jako pracownik naukowy w Biurze Statystycznym Wydziału Krajowego, którym kierował znany statystyk, prof. Józef Buzek. W tym okresie ogłosił drukiem wiele prac poświęconych stosunkom ludnościowym i narodowościowym Galicji (*Przyszły spis ludności*, Lwów 1910; *Ludność Galicji w 1910*, Warszawa 1912; *Przysiółki w Galicji Wschodniej*, Lwów 1911; *Szkoły dla mniejszości polskich*, Lwów 1910) oraz sprawom budżetowo-podatkowym (m.in. *Podatki bezpośrednio w Galicji przypisane na rok 1910*, Lwów 1912; *Die Finanzen der Bezirksvertretungen Statistisches Jahrbuch der autonomen Landesverwaltung*, Wien 1914).

Z chwilą odzyskania niepodległości i powierzenia kierownictwa Głównego Urzędu Statystycznego prof. Józefowi Buzkowi, Marcin Nadobnik przeniósł się w roku 1919 do Warszawy i stanął w gronie pierwszych współorganizatorów tego Urzędu, obejmując w nim stanowisko naczelnika wydziału. Zrezygnował jednak z rysujących się pomyślnie perspektyw szybkiej kariery urzędniczej. Wrócił wkrótce do Poznania, oswobodzonego w wyniku powstania wielkopolskiego, obejmując stanowiska naczelnika Wydziału Budżetowego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Na tym stanowisku przyczynił się do zabezpieczenia podstaw materialnych nowo tworzonego Uniwersytetu Poznańskiego (nazywanego w tym okresie Wszechnicą Piastowską) przez nadanie decyzją Naczelnej Rady Ludowej na własność Uniwersytetowi gmachów działających tu poprzednio pruskich instytucji naukowych (gmachów Reichsuniversität Posen, gmachów klinik, bibliotek i muzeów), a także licznych okazałych gmachów rządowych. Nadania te były uzupełniane licznymi darowiznami obywateli ziemskich na rzecz Uniwersytetu (dla przyszłego Wydziału Rolno-Leśnego). W wyniku tych wysiłków Uniwersytet Poznański zgromadził duży majątek i stąd należał do najlepiej wyposażonych w bazę materialną uniwersytetów polskich w odrodzonej Rzeczypospolitej. Marcin Nadobnik był współorganizatorem nowo powstającego Uniwersytetu Poznańskiego nie tylko w zakresie tworzenia jego bazy materialnej, lecz również Wydziału Prawa przekształconego później w Wydział Prawno-Ekonomiczny.

W roku 1920 habilitował się na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie. Na tej podstawie powołano Go na stanowisko profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Poznańskiego kierownika pierwszej w tym środowisku Katedry Statystyki. Należał do grupy trzech profesorów – rodowitych Wielkopolan (Marcin Nadobnik, Romuald Paczkowski, Bronisław Stelmachowski), którzy zabiegali o utworzenie Wydziału Prawno-Ekonomicznego, pokonując liczne trudności kadrowe i programowe. Dzięki ich wysiłkom Wydział ten zasilili profesorowie Uniwersytetów: Jagiellońskiego oraz Jana Kazimierza we Lwowie.

Profesor Marcin Nadobnik brał czynny udział w życiu organizacyjnym Uniwersytetu. Pełnił funkcje prodziekana i dziekana Wydziału Prawno-Ekonomicznego, był delegatem tegoż Wydziału do senatu. W latach 1923–1925 był redaktorem działu ekonomicznego kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. W następnych latach aktywność swą przejawiał w Towarzystwie Ekonomistów i Statystyków Polskich, będąc prezesem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Statystycznego oraz długoletnim członkiem Rady tegoż Towarzystwa w Warszawie. Ponadto był aktywnym członkiem Komisji Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Od chwili utworzenia w roku 1926 Wyższej Szkoły Handlowej (przekształconej w roku 1938 w Akademię Handlową) wykładał w tej Uczelni statystykę. Należał do siedmiu profesorów, którzy już w roku 1926 prowadzili wykłady w WSH. Profesor Marcin Nadobnik, obok prof. Antoniego Peretiatkowicza i prof. Edwarda Taylora, należał do tych, którzy najdłużej pracowali w tej Uczelni i byli jej wierni aż do chwili przeniesienia ich w stan spoczynku. Profesor przez cały czas wykładał statystykę i prowadził seminarium dyplomowe.

W czasie okupacji niemieckiej został w roku 1940 wysiedlony z Poznania do Generalnego Gubernatorstwa. Zamieszkał w Warszawie, gdzie objął stanowisko kierownika Biura Statystycznego Ubezpieczalni Społecznej. Prowadził jednocześnie wykłady na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich i prace badawcze na zlecenie Delegatury Rządu na Kraj dotyczące organizacji i zagospodarowania Ziemi Zachodnich i Północnych po wojnie. Po powstaniu warszawskim został wywieziony do obozu w Pruszkowie. Po wyjściu z niego pracował w Ubezpieczalni Społecznej w Miechowie.

Po zakończeniu działań wojennych na terenie Wielkopolski, w marcu roku 1945 wrócił do Poznania. Objął ponownie kierownictwo Katedry Statystyki na Uniwersytecie Poznańskim oraz podjął zajęcia dydaktyczne w Akademii Handlowej. W kwietniu 1945 roku powierzono Mu funkcję prezesa Kuratorium, które było organem Fundacji Akademii Handlowej. Był nim do końca 1948 roku, a następnie aż do czasu upaństwowienia Uczelni pozostał członkiem wspomnianego Kuratorium. W roku 1946 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego.

Okres powojenny charakteryzował się poważnym ożywieniem działalności seminarium statystycznego na UP. Zaowocowała ona licznymi doktoratami, wspierając kadrowo zespół pracowników Katedry Statystyki Uniwersytetu (Stanisław Waszak, Tadeusz Puchalski), lecz nade wszystko Akademii Handlowej (Stanisław Smoliński, Ludwik Jankowiak, Lesław Siejak, Leon Gattner oraz uczestnicy seminarium ekonomicznego prof. Edwarda Taylora: Seweryn Kruszczyński i Janusz Wierzbicki, którzy przenieśli się na seminarium statystyczne z chwilą jego likwidacji (1949) i przymusowego przeniesienia w stan spoczynku prof. Edwarda Taylora. Praktycznie wszyscy powojenni doktorzy Profesora tworzyli nie tylko trzon poznańskiej statystyki, ale również i trzon wielu dyscyplin ekonomicznych, pielęgnowanych i intensywnie rozwijanych w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Po reorganizacji szkolnictwa wyższego w roku 1950, WSE stała się głównym ośrodkiem kształcenia oraz pracy naukowo-badawczej w dziedzinie nauk społeczno-ekonomicznych. Szybki rozwój tej Uczelni, jaki następował w okresie powojennym nie byłby możliwy bez niezwykle

życzliwego i konstruktywnego wsparcia rozwoju własnej kadry naukowej przez prof. Marcina Nadobnika. Pracując jednocześnie w obu uczelniach poznańskich, nigdy nie przekładał – jak to się zdarzało u pracowników nauki – interesów jednej uczelni nad interesami drugiej. Obowiązki swoje spełniał z tą samą sumiennością i odpowiedzialnością.

W roku 1950 Profesor zorganizował zespół z najbardziej cenionym przez Niego uczniem, dr. Stanisławem Waszakim, pierwszą w Wyższej Szkole Ekonomicznej Katedrę Statystyki. W początkowej fazie w skład tej Katedry, obok Stanisława Waszaka, wchodziłi dwaj dalsi uczniowie Profesora: Stanisław Smoliński i Ludwik Jankowiak oraz zespół asystentów: Stanisław Borowski, Maria Gacek (później Borna), Jerzy Liczkowski, Stanisław Wolny i Stanisław Wierchosiński. Z uwagi na szczupłość kadry samodzielnych pracowników nauki, stan kadrowy został w dalszej fazie działalności katedry znacznie odchudzony. W roku 1952 odszedł Ludwik Jankowiak, by objąć Katedrę Finansów Publicznych. Te same potrzeby dalszego rozwoju Uczelni spowodowały odejście Stanisława Smolińskiego. W roku 1958 został on kierownikiem nowo utworzonej Katedry Ekonomiki Przemysłu. Wskutek różnych okoliczności Profesorowi nie było dane długo kierować Katedrą Statystyki. W połowie roku 1951 kierownictwo jej powierzono Stanisławowi Waszakowi, będącego wówczas zastępcą profesora.

Jakkolwiek Profesor z wykształcenia był statystykiem, to jako przedmiot swoich badań przyjął zjawiska i procesy demograficzne. Naukę statystyki traktował jako zbiór wiadomości liczbowych, charakteryzujących poszczególne zbiorowości statystyczne, bądź zbiór zbiorowości statystycznych, opisujących określone zagadnienie. Opis tych zbiorowości następuje w formie prawidłowości statystycznych. W tym ujęciu koncepcja tej dyscypliny nawiązywała do ukształtowanej historycznie statystyki opisowej „państwoznawców”, wykładanej z początkiem XX w. na wydziałach prawa uniwersytetów niemieckich i austriackich jako zbiór liczbowych wiadomości o ustroju i funkcjonowaniu państwa, będącej wówczas niezbędnym składnikiem wykształcenia prawn-administracyjnego. Statystyka jako metodyka badania liczbowego zbiorowości statystycznych była traktowana początkowo przez Profesora w sposób drugoplanowy, zwłaszcza że w ówczesnym systemie kształcenia nie wywoływała ona szerszego zainteresowania. Podstawowe metody opisu zbiorowości statystycznych zawarł Profesor w pierwszym podręczniku statystyki (*Statystyka teoretyczna*. Poznań 1929). Była ona natomiast przedmiotem szerszych zainteresowań na seminarium statystycznym, na którym poszczególne metody obserwacji i analizy były traktowane w sposób monograficzny. Do roku 1950 program nauczania statystyki w WSH – AH nie różnił się istotnie od

programu uniwersyteckiego. W roku 1950 nauczanie statystyki uległo gruntownej modernizacji. Problematyka opisu statystycznego zjawisk społeczno-ekonomicznych została przesunięta do dyscyplin szczegółowych. Natomiast w zajęciach ze statystyki główny akcent położono na narzędzia poznawcze i ich aplikację, co wiązało się z rozbudowaniem zajęć proseminaryjnych (ćwiczeń) tej dyscypliny.

Przedmiotem zainteresowań badawczych prof. Marcina Nadobnika były głównie zagadnienia ludnościowe. W okresie Jego „banicji”, spowodowanej nieukrywaną patriotyczną postawą, w której wyniku był zmuszony opuścić Wielkopolskę (1909–1919), badaniami swymi obejmował zagadnienia demograficzne i stosunki społeczno-ekonomiczne i kulturowe ziem polskich zaboru austriackiego, tzw. Galicji. W okresie międzywojennym uwagę swą skupił wyłącznie na zagadnieniach demograficznych kraju, ziem zachodnich, a zwłaszcza regionu Wielkopolski. Żywo interesował się problemem ludności niemieckiej, w szczególności problematyką kolonizacji niemieckiej na ziemiach polskich w latach 1772–1918, przeobrażeniami struktur demograficznych i społeczno-zawodowych ludności niemieckiej na ziemiach zachodnich w okresie międzywojennym, ich rozmieszczeniem i migracjami.

Niezwykle cenne z punktu widzenia ogólnego bilansu ludnościowego kraju są Jego studia nad procesem wyludniania się wsi Wielkopolskiej w kontekście innych regionów kraju. Swych rezultatów badawczych nie ujął jednak w tym okresie w postaci prac zwartych, ograniczając się do obszernych przyczynków i rozpraw publikowanych w formie artykułów. Ogłosił również kilkadziesiąt recenzji i drobnych opracowań, publikowanych głównie w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”, „Przeglądzie Administracji”, „Strażnicy Zachodniej” i „Miesięczniku Statystycznym”. Zainteresowania badawcze Profesora demografią nie pozostały bez wpływu na badania jego uczniów, którzy włączyli się bezpośrednio (poprzez dziedziny pokrewne) do tej problematyki badawczej, która wywarła swoiste piętno na specjalizacji poznańskiego środowiska naukowego.

W okresie po II wojnie osłabła znacznie działalność badawcza Profesora. Całą energię skupił na pracy organizacyjno-pedagogicznej. Prowadzone przez Niego seminarium statystyczne, obejmujące swym zakresem zarówno opracowania magisterskie, jak i doktorskie, obok zagadnień metodologicznych z zakresu statystyki, zajmowało się przede wszystkim zagadnieniami demograficznymi oraz aplikacjami metod statystycznych w życiu społeczno-ekonomicznym kraju. Wychował zarówno wielu wybitnych praktyków, jak i pracowników naukowych.

Profesor położył wielkie zasługi w rozwoju poznańskiego środowiska naukowego. Można je rozpatrywać w różnych płaszczyznach. Pierwszą

z nich jest niewątpliwie wkład w rozwój organizacyjny Uniwersytetu i naszej Uczelni. W tych dwóch uczelniach przyczynił się do powstania katedr statystyki, ich kadrowego rozwoju, a nade wszystko do inspiracji badań demograficznych, które stały się w okresie późniejszym jednym z ważniejszych kierunków badań w poznańskim środowisku naukowym, liczącym się w skali kraju. Nie można pominąć wkładu Profesora w kształcenie i rozwój naukowy kadry WSE i upowszechnienie metod statystycznych prowadzonych przez nich badań w dziedzinie zjawisk społeczno-ekonomicznych.

Profesor w okresie swej działalności na obu uczelniach nie stworzył własnej szkoły naukowej. Wiązało się to ze swoistością reprezentowanej przez Niego dziedziny nauki, wymagającej stworzenia warunków instytucjonalnych, które pozwalałyby rozwinąć odpowiednią infrastrukturę naukową, umożliwiającą prowadzenie własnych badań empirycznych. Infrastruktura ta, obok przygotowania czynnika ludzkiego w postaci kwalifikowanej kadry, wymagała odpowiedniego wyposażenia w technikę statystyczną. Obie uczelnie znajdowały się natomiast w okresie międzywojennym in statu nascendi. Stworzył niewątpliwie warunki instytucjonalne dla rozwoju dwóch dyscyplin: statystyki i demografii oraz wstępne elementy infrastruktury od strony warunków kadrowych. Swą działalnością zapoczątkował rozwój tradycji empirycznych badań naukowych w dziedzinie zjawisk demograficznych i społeczno-ekonomicznych w środowisku poznańskim.

Był człowiekiem o silnej osobowości, ukształtowanej w wielodzietnej rodzinie rolniczej, gdzie w trudnych warunkach życiowych wykształciły się nieomal wszystkie pozytywne cechy charakteru Wielkopolanina, jak: pracowitość, sumienność i rzetelność w spełnianiu obowiązków, wyniesione z domu nasycone głęboką religijnością i patriotyzmem, nastawione na pracę organiczną, w którym dobro wspólne przedkładano nad korzyści jednostki.

Prostolinijność postępowania jednała Mu wielki szacunek i zaufanie; cieszył się powszechnie wysokim autorytetem etyczno-moralnym. W bezpośrednich kontaktach był niezwykle prosty, skromny, nie wynoszący się ponad otoczenie, życzliwy. Życzliwość ta nazbyt często była nadużywana przez pracowników i studentów.

Postać dobrotliwego, pogodnego starszego pana, którego życzliwe oczy patrzyły na współkolęgów i studentów, nie określała rozmiarów tragedii i zawodu wewnętrznego przeżywanego przez Profesora. Z racji swego pochodzenia zawsze sympatyzował z ruchem chłopskim, w nim upatrywał siłę państwa i jego rozwój. W tej atmosferze wychował swego syna Kazimierza, absolwenta Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP, któ-

ry, będąc członkiem ruchu ludowego (PSL), pełnił po wyzwoleniu Poznania w roku 1945 funkcję pierwszego wiceprezydenta miasta, a następnie wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej. Jednakże w roku 1948 został aresztowany i w wyniku upozorowanego procesu sądowego skazany na 16 lat więzienia. Fakt ten położył się głębokim cieniem na nieposzlakowanej osobie Profesora i Jego karierze naukowej.

Gdy z okazji przygotowywanego na przełomie czerwca i lipca 1951 roku I Kongresu Nauki Polskiej odbyła się w maju 1951 roku w WSE okolicznościowa konferencja środowiskowa, mająca na celu analizę i ocenę stanu nauki polskiej, prof. Marcinowi Nadobnikowi – podobnie jak i profesorom Janowi Zdzitowieckiemu i Stefanowi Rosińskiemu – postawiono zarzut braku klasowego ujęcia treści prowadzonych wykładów. Zabiegi, których celem była deprecjacja Jego osoby, przerodziły się w publiczną owację na stojąco uczestników konferencji. Tej właśnie okoliczności przypisać należy, iż w połowie roku 1951 kierownictwo katedry przekazał swemu uczniowi Stanisławowi Waszakowi. Zrezygnował jednocześnie z prowadzenia wykładów ze statystyki i podjął się wykładów monograficznych z języka niemieckiego, które prowadził aż do chwili zgonu.

Bezpodstawnym i bezzasadnym aresztowaniem syna Kazimierza i osadzeniem go w więzieniu (zrehabilitowano go po roku 1956, zmarł wkrótce wskutek wyniszczonego stanu zdrowia), Profesor był głęboko wstrząśnięty. Nie skarżył się z tego tytułu nikomu z otoczenia, pozostając nadal pogodnym i życzliwym dla każdego. Po ostatnim widzeniu z synem w więzieniu w Rawiczu, dostał wylewu do mózgu i umarł nagle 31 grudnia 1953 roku na ulicy Poznania. Został pochowany w rodzinnym Wielichowie. Na spoczynek wieczny odprowadzili Go tylko: wierny uczeń Stanisław Waszak wraz ze skromną delegacją Katedry Statystyki oraz dwaj przyjaciele z WSE. Liczne powózki, które wyjechały na stację kolejową w Rakoniewicach, by przewieźć członków Senatu obu poznańskich uczelni wróciły do Wielichowa puste, gdyż złowrogi „cień reakcji” kładł się na osobie Profesora do samego końca. Ktoś z uczestników tej ostatniej drogi Profesora słusznie zauważył „To był człowiek wielkiego wymiaru, żył cicho i skromnie, ...cicho i skromnie odszedł”. Wielkość Jego ducha i owoców pracy ocenią kiedyś potomni.

Stanisław Wierchośławski

Stanisław Nowakowski

1888–1938

Dnia 10 marca 1938 roku zmarł profesor zwyczajny dr Stanisław Nowakowski twórca szkoły geografii gospodarczej, jeden z największych polskich geografów okresu międzywojennego, kierownik Katedry Geografii Gospodarczej na Uniwersytecie Poznańskim i w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Urodził się w roku 1888 w Sosnowce w pobliżu Kamieńca Podolskiego. Do gimnazjum uczęszczał najpierw w Ka-

mieńcu, a potem Saratowie, gdzie je ukończył w roku 1907. W tymże roku wstąpił do Kijowskiego Instytutu Handlowego, studiując nauki ekonomiczne i handlowe, zwłaszcza geografie ekonomiczną pod kierunkiem prof. Mikrofana W. Downar-Zapolskiego. Dzięki wybitnym zdolnościom i wyjątkowej pracowitości został wysłany przez ten Instytut, jeszcze przed ukończeniem studiów, w podróż naukową na Daleki Wschód i do Japonii celem zapoznania się ze stanem rolnictwa krajów wschodnioazjatyckich i zbadania możliwości nawiązania bliższych stosunków gospodarczych Rosji z Japonią. Rezultatem tej podróży była praca: *Rolnictwo współczesnej Japonii*, napisana po rosyjsku i wydana przez Instytut Handlowy w Kijowie w roku 1913. Na podstawie tej pracy został czynnym członkiem Naukowego Towarzystwa Ekonomicznego w Kijowie.

W tymże roku udał się ponownie do Japonii dla zbadania pewnych zagadnień ekonomicznych, związanych z otwarciem Kanału Panamskiego. Zebrawszy ogromny materiał naukowy, napisał obszerne dzieło: *Kanał Panamski i jego znaczenie światowe*, wydane w Kijowie w roku 1915. Przeprowadzając w tym dziele analizę wpływów i zmian, jakie ten kanał spowoduje w przyszłym układzie stosunków ekonomicznych i politycznych na Pacyfiku, niezwykle trafnie przewidział narastanie konfliktów pomiędzy Rosją, Stanami Zjednoczonymi i Japonią w walce o supremację na Pacyfiku i wpływy w Chinach. Wkrótce potem odbył trzecią podróż do Japonii i na Formozę, gdzie miał przeprowadzić – z polecenia Towarzystwa Antropologicznego w Piotrogradzie – specjalne badania antropogeograficzne.

W roku 1917 został profesorem nadzwyczajnym geografii gospodarczej w Kijowskim Instytucie Handlowym. Na stanowisku tym pozostawał zaledwie kilka miesięcy, musiał bowiem z polecenia rządu Aleksandra F. Kiereńskiego udać się po raz czwarty do Japonii. Zaskoczony przewrotem bolszewickim, do Rosji więcej nie powrócił, lecz wyjechał do Ameryki i osiedlił się na stałe w Chicago. Pierwszy, rosyjski okres działalności naukowej kończy obszerna praca: *Japonia a Rosja*, wydana w roku 1918 w Tokio.

Znalazszy się w Ameryce, prof. Stanisław Nowakowski uzupełnił swoje studia geograficzne pod kierunkiem takich wybitnych geografów, jak Salisbury, Barrow, Gregory i Huntington. Dzięki wielu mniejszym pracom naukowym, ogłoszonym w języku angielskim, został mianowany profesorem geografii w Clark University w Worcester. Otrzymawszy misję naukową zbadania pod względem geograficzno-gospodarczym krajów słowiańskich, przybył do Polski w roku 1922. Nawiązał kontakt z Uniwersytetem Poznańskim. W czasie swego pierwszego pobytu w Polsce, zebrał niezmiernie bogatą literaturę do historii geografii w Polsce, którą wywiózł do Stanów Zjednoczonych, gdzie Mu posłużyła do urządzenia pierwszej polskiej wystawy geograficznej.

W roku 1923 przybył po raz drugi do Polski z amerykańską misją rządową prof. Mikela. Wówczas to postanowił osiedlić się na stałe w Poznaniu, gdzie uzyskał katedrę Geografii Gospodarczej na Uniwersytecie Poznańskim. Został także kierownikiem Katedry Geografii Gospodarczej w Wyższej Szkole Handlowej od chwili jej uruchomienia w roku 1926. Wykładał w tej Uczelni geografie handlową Polski i świata. Prowadził również wykłady z esperanto. Ponadto był stałym reprezentantem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w tejże Uczelni oraz członkiem Kuratorium – organu Fundacji WSH.

Działalność naukową w Polsce rozpoczął wykładami uniwersyteckimi i napisaniem ciekawej rozprawy: *Do kogo świat należy?* Następnie przystąpił do opracowania wielkiego dzieła regionalnego: *Geografia gospodarcza Polski Zachodniej*, które wydał w dwóch olbrzymich tomach w latach 1929 – 1930. Równie bogato wyposażonego w mapy, wykresy i wspaniałe ilustracje dzieła regionalnego z zakresu geografii gospodarczej nie posiada żadna inna dzielnica Polski. W podobny sposób zamierzał prof. Stanisław Nowakowski opracować monografie wszystkich innych województw, zniechęcony jednakże nieprzewycięzonymi trudnościami wydawniczymi, porzucił badania regionalne i zwrócił się ku zagadnieniom teoretycznym.

Pierwszą z tego zakresu była jego rozprawa: *Marksizm a geografia gospodarcza* („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 1928). Myśli tam

zawarte rozwinął później w swym największym teoretycznym dziele: *Geografia jako nauka*, ogłoszonym w latach 1934–1935 w wydawnictwie: Wielka Geografia Powszechna. W dziele tym uzasadnił, iż geografia jako nauka całkowicie samodzielna i twórcza może się rozwijać tylko na podłożu filozofii materialistycznej, a jej cele i zadania określa najpełniej materializm dziejowy Marksa. Krytyka polska o dziele tym nie wyraziła swej opinii, choć wywołało ono za granicą – zwłaszcza w Rosji i Francji – znaczne zainteresowanie, wyrażające się w gotowości dokonania przekładu na język rosyjski i francuski. Zawarte w dziele rewolucyjne poglądy stały się przyczyną izolacji naukowej i źródłem wielu przykrości osobistych Autora.

We wspomnianym wydawnictwie ukazało się również ostatnie wielkie Jego dzieło: *Geografia ZSRR*, do którego zebrał materiał w czasie podróży do Rosji Sowieckiej w lecie 1934 roku. Dzieło to wzbogaciło naszą naukę geografii. Równie pięknego i wyczerpującego dzieła o ZSRR nie było w literaturze światowej do połowy lat pięćdziesiątych.

W ostatnich tygodniach swego życia prof. Stanisław Nowakowski pracował nad niezwykle ciekawym i aktualnym zagadnieniem walki narodów o kolonie i surowce. W odniesieniu do polskich usiłowań pozyskania terenów kolonialnych ustosunkował się raczej sceptycznie, twierdząc, że nie polepszyłyby to w niczym naszych trudności gospodarczych, które widział w wadliwościach i sprzecznościach współczesnego ustroju kapitalistycznego, a nie w braku surowców i terenów.

Pozostawił bardzo bogaty i cenny dorobek piśmienniczy w postaci 36 poważnych prac w języku angielskim, polskim i rosyjskim. Współpracował z „Ruchem Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”. Z wydawnictwem tym łączyły prof. Stanisława Nowakowskiego serdeczne więzy niemal od początku objęcia przez Niego katedry w Poznaniu. Od 1925 do 1927 roku był kierownikiem działu ekonomicznego tego czasopisma, a do roku 1931 współredagował ten dział łącznie z prof. Edwardem Taylorem i prof. Stefanem Zaleskim.

Jako człowiek prof. Stanisław Nowakowski był niezwykle uczynny, odznaczał się wyjątkową dobrocią i szlachetnością charakteru. Zaznawszy w młodości niedostatku, był szczególnie wrażliwy na nędzę ludzką, a zwłaszcza na troski materialne młodzieży studiującej, która znajdowała u Niego zawsze pomoc i opiekę. Udzielał się w Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Był członkiem Polskiego Związku Młóśli Wolnej i prelegentem Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych.

Umarł, mając zaledwie 50 lat. Bezpośrednią przyczyną śmierci był skrzep, który powstał po operacji komór Highmora. W obawie przed manifestacją polityczną na pogrzebie, starostwo grodzkie zabroniło urządzania pogrzebu w niedzielę i wyznaczyło go na dzień roboczy i to na godziny

południowe, ażeby świat pracy nie mógł w nim wziąć udziału. Pomimo to pogrzeb zamienił się w wielką manifestację. Studenci na zmianę z robotnikami fabrycznymi ciągnęli karawan sprzed auli uniwersyteckiej na odległy Cmentarz Ewangelicki na Górczynie, oddając Zmarłemu ostatnią posługę i hołd.

Florian Barciński
Hanna Maciejewska

Stefan Ochociński

1922–1996

Dnia 22 lutego 1996 roku zmarł nagle profesor nadzwyczajny dr hab. Stefan Ochociński, długoletni kierownik Zakładu Bankowości, wybitny znawca problematyki banków spółdzielczych, niestrudzony propagator idei wielkopolskiego systemu spółdzielczego, zamiłowany nauczyciel akademicki, przez ponad czterdzieści lat związany z Uczelnią. Urodził się 27 sierpnia 1922 roku w Kłecku jako syn Wojciecha i Teofili

z domu Kuśnierkiewicz. Był jednym z siedmiorga dzieci. Warunki były szczególnie trudne, gdyż matka bardzo wcześnie je osierociła. Ojciec, będąc listonoszem, przejął na siebie cały trud wychowania dzieci i utrzymania rodziny. Byli wszyscy razem, ucząc się zarówno samodzielności, solidarności, jak i opiekuńczości.

Szkołę powszechną ukończył w Gnieźnie w roku 1936, a następnie uczęszczał tamże do Gimnazjum Kupieckiego. Wojna przerwała naukę. Świadectwo dojrzałości uzyskał w roku 1946 w Liceum Handlowym w Gnieźnie. W tymże roku podjął studia na Akademii Handlowej w Poznaniu. W roku 1950 otrzymał stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w październiku 1962 roku na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy pt. *Istota, organizacja i gospodarka spółdzielni wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej do 1918 roku*. Temat pracy otrzymał od prof. Edwarda Taylora, będąc uczestnikiem Jego seminarium teoretyczno-ekonomicznego dla zaawansowanych (seminarium to uruchomił Profesor w roku 1956 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego i prowadził je do końca roku 1960). Promotorem został prof. Zbigniew Zakrzewski. Praca ta w zmodyfikowanej wersji została opublikowana pt. *Podstawy i zasady wielkopolskiej spółdzielczości kredytowej do roku 1918*, PTE, Poznań 1965. Habilitował się w roku 1984 w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. *Podstawy i zasady spółdzielczości kredytowej w Polsce Ludowej (w świetle doświadczeń wielkopol-*

skiego systemu spółdzielczego), Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1984. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1988.

Stefan Ochociński bardzo wczesnie rozpoczął pracę. Na początku września 1939 roku został zatrzymany przez Wehrmacht i osadzony w obozie dla zakładników w Inowrocławiu. Po zwolnieniu z obozu został skierowany do przymusowej ciężkiej pracy nadzorowanej przez gestapo. Po nieszczęśliwym wypadku w czasie pracy gestapo przekazało Go do pomocniczych prac bieżących w Ubezpieczalni Społecznej w Gnieźnie, gdzie pracował do 20 stycznia 1945 roku, do czasu wyzwolenia miasta. Z chwilą wyzwolenia podjął pracę w Zarządzie Miejskim w Gnieźnie. W latach 1947–1948 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Notowań Cen wydzielonego miasta Gniezna. Pociągała Go praca nauczycielska. Od września 1948 roku do końca sierpnia 1953 roku był nauczycielem przedmiotów ekonomicznych w Technikum Handlowym w Gnieźnie (w szkole, której był uczniem). Po uzyskaniu w roku 1950 dyplomu nauczyciela szkół zawodowych wszystkich stopni pełnił dodatkowo funkcję przewodniczącego zespołu metodycznego dla przedmiotów ekonomiczno-handlowych. Brał także czynny udział w pracach programowych Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego.

Od września 1953 roku podjął pracę jako asystent w Katedrze Finansów i Kredytu w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Odtąd pozostał wierny tej Uczelni do ostatnich chwil swojego życia. Przechodził kolejno wszystkie stanowiska nauczyciela akademickiego.

Profesor Stefan Ochociński włączył się w nurt pracy organizacyjnej Uczelni. W latach 1969/1970–1971/1972 był prodziekanem ds. studiów zaocznych. Po zmianach organizacyjnych Uczelni pełnił w okresie 1972/1973–1973/1974 funkcję dyrektora Międzywydziałowych Studiów dla Pracujących. Po śmierci prof. Zygmunta Szymczaka w roku 1976 przejął kierownictwo Zakładu Bankowości. Pełnił tę funkcję do czasu przejścia na emeryturę w roku 1992. Ponadto był członkiem wielu komisji wydziałowych i senackich. Brał także udział w pracy społecznej i organizacyjnej poza Uczelnią. Od roku 1969 aż do ostatnich swoich dni był przewodniczącym Pracowniczej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej przy AE w Poznaniu. Współpracował z Naczelną Radą Spółdzielczą. W latach 1969–1973 był członkiem Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Od roku 1958 należał do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu, rozwijając ożywioną działalność odczytową i dydaktyczną. W roku 1967 został powołany na członka Komisji Nauk Ekonomicznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Głównym przedmiotem Jego badań naukowych była spółdzielczość kredytowa. Opublikował z tej dziedziny kilkadziesiąt prac, a wśród nich

trzy książki własnego autorstwa. Poza już wymienionymi dwiema – trzecią była praca: *Formy i zasady spółdzielczych i komunalnych instytucji kredytowych w Polsce*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1990. Był współautorem kilku książek, mając w nich znaczący udział. Zainteresowanie problematyką spółdzielczości kredytowej zapoczątkowały badania objęte rozprawą doktorską. Jego dorobek jest bardzo cenny.

W trakcie wieloletnich badań opartych także na materiałach archiwalnych stwierdził, że do roku 1949 roku istniały i rozwijały się w Polsce niejednorodne formy bankowości spółdzielczej. Zasady, metody i formy organizacyjne jednolitego wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej, ukształtowane na przełomie XIX i XX wieku, stanowią oryginalny wkład do teorii i praktyki polskiego i ogólnego ruchu spółdzielczego. Ukształtowane wówczas banki ludowe odgrywały doniosłą rolę w udostępnieniu kredytu bankowego jednostkom słabym pod względem wyposażenia kapitałowego.

Profesor Stefan Ochociński udowodnił, że charakteryzujący się pewnymi odrębnościami wielkopolski system spółdzielczy promieniował z Poznania na Wielkopolskę, Pomorze, Śląsk, Warmię i Mazury, a częściowo także na główne ośrodki emigracji polskiej. W okresie dwudziestolecia międzywojennego zapoczątkowano ekspansję tego systemu na wszystkie ziemie Polski. Jednolity i finansowo silny wielkopolski system spółdzielczości kredytowej, oparty w zasadzie na samopomocy finansowej, stanowił także podstawę do zapoczątkowania rozwoju spółdzielni specjalnych, a więc parcelacyjnych, spożywców i innych. Z badań wynikało, że system wielkopolski stanowi przykład umiejętnego wykorzystania metody spółdzielczej dla organizacji drobnego kredytu, obrotu ziemią, zaopatrzenia i skupu produktów rolnych. Z badań wynikało także, że dzięki spółdzielczości można udostępnić jednostkom gospodarczo słabym ułatwienia, z których bezpośrednio korzystają wielkie przedsiębiorstwa.

W swych badaniach stwierdził również, że w okresie gospodarki scentralizowanej w trakcie przemian strukturalnych spółdzielczości wprowadzono do praktyki błędy biurokratycznego centralizmu. Ograniczały one stosowanie spółdzielczych zasad gospodarczych i finansowych, utrudniając urzeczywistnienie programowych zadań bankowych i społeczno-gospodarczych. Miało to swoje odbicie w wewnętrznej sytuacji finansowej spółdzielni kredytowych, stanowiącej pośredni wyraz pobudzenia lub też hamowania inicjatywy i rozwoju indywidualnego rolnictwa i rzemiosła.

Profesor Stefan Ochociński opowiadał się za wykorzystaniem zasad wielkopolskiego systemu spółdzielczego w trakcie restrukturyzacji gospodarki polskiej w latach dziewięćdziesiątych. Uważał również za wskazane

włączenie samorządu terytorialnego do krótko i długoterminowego kredytowania kojarzącego interes ogólny z interesem lokalnych społeczności. Proponował też, aby samorząd terytorialny podjął działalność założycielską komunalnych kas oszczędności i instytucji długoterminowego kredytu hipotecznego. Jako wybitny znawca problematyki spółdzielczości kredytowej był wielokrotnie zapraszany do wygłaszania odczytów na sesjach naukowych oraz konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych. Opiniował też projekty ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 22 kwietnia 1994 roku. Będąc cenionym ekspertem, na życzenie władz ustawodawczych sporządzał ekspertyzy. Kierował też badaniami zespołowymi dotyczącymi spółdzielczości kredytowej. Był niezależny w przekonaniach, rzetelny w swoich badaniach i wymagający tego samego od uczestników badań.

Profesor Stefan Ochociński był nauczycielem akademickim, który dużą wagę przywiązywał do nauczania. Był zamiłowanym pedagogiem. Rozumiał młodzież akademicką, był jej życzliwy, ale stawiał wysokie wymagania i umiejętnie inspirował do samodzielnego efektywnego studiowania. Prowadził seminarium z bankowości. Wypromował stu kilkudziesięciu magistrów, część z nich zajmuje odpowiedzialne stanowiska w bankowości. Prowadził wykłady z przedmiotów objętych zarówno specjalnością finanse, jak i bankowość.

Za swoje osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i w dziedzinie badań naukowych otrzymał wielokrotnie nagrody ministra. Był także laureatem nagrody Naczelnej Rady Spółdzielczej za najlepszą pracę w dziedzinie spółdzielczości. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Edukacji Narodowej. Otrzymał również wiele odznak regionalnych oraz Medal za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

W pamięci tych, którzy Go znali, z którymi współpracował i którymi kierował pozostał jako osoba bliska, wzbudzająca szacunek ze względu na swą wielkoduszną prawość, ogromną serdeczność i życzliwą wyrozumiałość. Z natury impulsywny potrafił przeprosić, gdy mimo woli zdarzyło Mu się zrobić przykrość. Był wrażliwy na kłopoty współpracowników. Starał się zawsze pomóc. Troskliwa opiekuńczość była Jego dominującą cechą.

*Zenobia Knakiewicz
Jerzy Wolniak*

**Bolesław Henryk
Olszewicz**
1893–1972

Zmarły w roku 1972 we Wrocławiu profesor zwyczajny dr Bolesław Henryk Olszewicz był zasłużonym organizatorem i pierwszym kierownikiem Biblioteki WSH w Poznaniu, cenionym i zamiłowanym kartografem, historykiem, bibliografem, bibliotekarzem i wykładowcą. Urodził się 5 stycznia 1893 roku w Warszawie, tam też uczęszczał do gimnazjum,

a po strajku szkolnym w Królestwie kontynuował naukę w Lozannie i Genewie. Studia wyższe odbył w latach 1910–1913. Studiował historię i geografię w Paryżu na Sorbonie i w École des Sciences Politiques. Otrzymał stypendium Funduszu Kultury Narodowej, przebywał w Paryżu i tam przygotował pracę doktorską pt. *La prétendue découverte de l'Amérique en 1476*, lecz jej nie obronił z powodu nieprzedłużenia stypendium. Stopień naukowy doktora uzyskał w roku 1933 na Uniwersytecie Poznańskim, także habilitował się w roku 1935 z historii geografii. Rok później habilitował się dodatkowo z geografii politycznej na Uniwersytecie Warszawskim. W roku 1945 został profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1958 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

Pracę zawodową rozpoczął jako bibliograf w Bibliotece Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Warszawie. Ponadto w latach 1918–1925 działał społecznie w Towarzystwie Miłośników Historii i w Polskim Towarzystwie Geograficznym – jako członek Zarządu. Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Na zlecenie Ministerstwa Spraw Wojskowych przeprowadzał badania nad kartografią wojskową w Centralnej Bibliotece Wojskowej. Jako specjalista historii geografii współpracował w charakterze eksperta ds. zbiorów kartograficznych w pracach Delegacji Rzeczypospolitej Polskiej w Mieszanej Komisji Rewindykacyjnej w rokowaniach z Radziecką Komisją Federacji Rosyjskiej.

Na lata 1926–1931 przypadła Jego działalność w Bibliotece WSH w Poznaniu, która została utworzona równocześnie z powołaniem tej Uczelni

w roku 1926. Zasłużył się jako pierwszy jej kierownik i organizator. Biblioteka ta, będąc wówczas drugą biblioteką uczelnianą w Poznaniu, specjalizowała się w literaturze ekonomiczno-społecznej. Była ona także otwarta dla czytelników spoza Uczelni zainteresowanych zagadnieniami ekonomicznymi. Zbiory gromadzono drogą zakupów oraz darów instytucji i osób prywatnych (m.in. Biblioteki Narodowej, Biblioteki Szkoły Głównej Handlowej i Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie). Ponadto wiele redakcji czasopism bieżąco przekazywało Bibliotece swoje publikacje. Bolesław H. Olszewicz założył podstawową dokumentację biblioteczną, księgi inwentarzowe i katalogi oraz opracował Regulamin Biblioteki. Podkreślił w nim, że Biblioteka służy wyłącznie do studiów naukowych i poważnej pracy naukowej i to przede wszystkim w zakresie nauk i umiejętności, które były uwzględniane w programie Szkoły. Zorganizował również magazyn i wypożyczalnię, opracował katalog alfabetyczny i zaplanował katalog krzyżowy ważniejszych artykułów w czasopismach i fragmentów w wydawnictwach zbiorowych.

Będąc kierownikiem Biblioteki WSH, był równocześnie członkiem Kuratorium, które stanowiło wówczas władzę kolegialną Uczelni. Był także wykładowcą z zakresu geografii politycznej.

W roku 1931 przeniósł się do Instytutu Śląskiego w Katowicach. Od roku 1933 zamieszkał w Warszawie. Pracował kolejno w Bibliotece Narodowej, a od roku 1933 w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego, pełniąc w latach 1938–1939 funkcję wicedyrektora. Okupację spędził w Warszawie, nie mając stałego zatrudnienia. Współpracował z tajnym Instytutem Śląskim i Bałtyckim. Od roku 1946 był kierownikiem Katedry Geografii Historycznej na Uniwersytecie Wrocławskim. Od roku 1959 kierował także Pracownią Geografii i Kartografii w Instytucie Geograficznym Polskiej Akademii Nauk, Oddział we Wrocławiu.

Profesor Bolesław H. Olszewicz umiejętnie łączył pracę organizacyjną, dydaktyczną i naukową. Zaczął publikować już w czasie studiów. Pozostawił bardzo cenny i bogaty dorobek piśmienniczy, obejmujący około 240 tytułów*. Do ważniejszych Jego prac opublikowanych do 1931 roku należą: *Zbiory kartograficzne. Instrukcja do katalogowania*, 1915; *Polska kartografia wojskowa z lat 1815–1931*, 1919; *Podręczny słownik geograficzny*, t. 1, red. B. H. Olszewicz i E. Maliszewski, t. 2, red. B. H. Olszewicz, 1927–1928; *Podręczna encyklopedia handlowa*, t. 1, red. B. H. Olszewicz i S. Waschko, Poznań 1931.

* Bibliografię prac B. H. Olszewicza opublikowanych w latach 1950–1959 zestawił A. Drozdowski (*Studia i Materiały do Dziejów Nauki Polskiej*, 1961, seria C, nr 4, s. 162–163).

Na emeryturę przeszedł w roku 1961. Za swoje zasługi został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polski Odrodzonej. W pamięci absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej pozostał jako prawy człowiek, zasłużony organizator Biblioteki Uczelni i ceniony wykładowca.

Hanna Maciejewska

Wiesław Janusz Otta 1948–1997

Zginął tragicznie 1 lutego 1997 roku profesor nadzwyczajny dr hab. Wiesław Janusz Otta. Odszedł w pełni sił twórczych, przeżywszy czterdzieści osiem lat, zamiłowany nauczyciel akademicki, współpracownik Katedry Handlu Zagranicznego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, znawca i ceniony badacz problematyki przedsiębiorstw w procesie transformacji ustrojowej, współpracujący w tym zakresie z kilkoma

ośrodkami naukowymi w Europie, współorganizator Wielkopolskiej Szkoły Biznesu przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, członek Zarządu Fundacji Kadr dla Wielkopolski oraz zespołu doradców Polskiego Górnictwa Nafty i Gazu, wieloletni koordynator programów Tempus i ACE, członek międzynarodowych organizacji naukowych oraz Rady Programowej brytyjskiego kwartalnika „Journal of European Business Education”. Z Uczelnią był trwale związany przez dwadzieścia sześć lat.

Wiesław J. Otta urodził się 7 sierpnia 1948 roku w Starogardzie Gdańskim jako syn Tadeusza i Wandy z domu Szczelkun. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1966 roku, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Magisterium uzyskał w roku 1971. Stopień doktora nauk ekonomicznych otrzymał w marcu 1976 roku na podstawie rozprawy: *Marketing w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa*. Doktorem habilitowanym ekonomii w zakresie ekonomiki handlu zagranicznego został w maju 1987 roku na podstawie pracy: *Zachowanie się przedsiębiorstw handlu zagranicznego. Przyczynek do teorii przedsiębiorstwa w gospodarce socjalistycznej*, opublikowanej w roku 1986. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1992.

Z Akademią związał się w roku 1971 i pracował w niej do ostatnich dni swojego życia. Kolejno otrzymywał stanowiska: asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Brał także udział w pracach organizacyjnych Uczelni. W latach 1981/1982–1983/1984 był przewodniczącym Wydziałowej Ko-

misji Praktyk Studenckich. Wielokrotnie był organizatorem i sekretarzem naukowym konferencji poświęconych problematyce handlu międzynarodowego i współpracy z zagranicą. Współdziałał w organizowaniu Wielkopolskiej Szkoły Biznesu, będącej wspólnym przedsięwzięciem Akademii Ekonomicznej w Poznaniu z brytyjskim Know-How Fund. Pełnił funkcję negocjatora, organizatora i członka Rady Nadzorczej tej Szkoły.

Jego działalność organizacyjna nie ograniczała się do Uczelni. Profesor był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa oraz trzech organizacji międzynarodowych, mianowicie: European International Business Academy, Strategic Management Society i European Association for Evolutionary Political Economy. Zapraszano Go do wygłaszania referatów na konferencjach naukowych – krajowych i zagranicznych. Wielokrotnie był organizatorem i sekretarzem naukowym konferencji organizowanych przez PTE i TNOiK w Poznaniu i Toruniu.

Zainteresowania badawcze Profesora początkowo dotyczyły przedsiębiorstwa w sferze wymiany z zagranicą. Tematy zespołowe, w których uczestniczył i którymi kierował dotyczyły funkcjonowania turystyki zagranicznej, uwarunkowań i barier zagranicznej turystyki przejazdowej oraz regulacji sfery turystyki zagranicznej. Szczególnie dużą aktywność badawczą przejawiał po rozpoczęciu w Polsce procesu transformacji ustrojowej. Głównym nurtem Jego zainteresowań stała się wówczas praktyka i teoria przekształcania gospodarki administracyjnie kierowanej w gospodarkę rynkową. W roku 1991 kierował zespołem badawczym zajmującym się problematyką regulacji zachowań przedsiębiorstw w gospodarce postsocjalistycznej. W latach 1992–1994 kierował zespołem badawczym Projektu ACE (Action for Cooperation in Economics), którego tematem było studium porównawcze dotyczące gospodarczej polityki przystosowawczej w kilku krajach (Economic Adjustment Policy and the Sectoral and Subnational Level. A Comparative Study of Poland, Eastern Germany, Portugal and Britain). Natomiast w latach 1994–1995 kierował zespołem badawczym Projektu ACE, którego tematem była problematyka ekonomicznych przystosowań średnich przedsiębiorstw we Wschodniej i Centralnej Europie (Economic Adjustment in Medium – Sided Firm in Eastern and Central Europe).

Realizując międzynarodowe tematy badawcze, współpracował z kilkoma ośrodkami zagranicznymi, a zwłaszcza tymi, które zajmowały się problematyką transformacji gospodarczej. Prowadząc te badania, starał się integrować koncepcje współczesnej mikroekonomii z teorią zarządzania strategicznego, łączył przy tym umiejętności doświadczenia praktyczne z teorią. Jego liczne prace z tego zakresu były publikowane w „Ekonomiście”,

„Gospodarce Narodowej”, a także w zagranicznych czasopiśmie ekonomicznych.

Dorobek naukowy Profesora jest znaczny. Obejmuje około sto kilkadziesiąt pozycji, z których około dwie trzecie stanowią publikacje. W publikacjach gros stanowią artykuły, a także współautorstwo w pracach zwartych. Profesor był także współautorem dwóch podręczników. Prace niepublikowane obejmują raporty z badań, ekspertyzy wykonane na zlecenie ministerstw oraz referaty. Ponadto Profesor brał udział w opracowaniu wielu ekspertyz i badań dla przedsiębiorstw.

Profesor Otta umiejętnie łączył pracę naukowo-badawczą z działalnością dydaktyczną. Prowadził seminaria magisterskie i doktorskie. Wypromował jednego doktora oraz około stu magistrów. Ponadto był koordynatorem corocznego semestralnego kursu dla studentów HEAO – Arnhem: East – West Business. Wykładał dwa przedmioty: przedsiębiorstwo w handlu zagranicznym oraz organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem wielonarodowym. Potrafił współpracować z młodymi adeptami nauki i umiał dzielić się z innymi swoją pasją badawczą. Pod Jego życzliwą opieką kilku młodych pracowników rozpoczęło pracę naukową w Akademii Ekonomicznej.

Tragiczna śmierć przerwała Jego życie w pełni sił twórczych, zniweczyła ambitne plany naukowe. Przygotowywał do druku książkę: *Strategie przystosowawcze przedsiębiorstw*, stanowiącą podsumowanie II etapu badań nad zachowaniem się przedsiębiorstw w okresie przejścia do gospodarki rynkowej.

W pamięci tych, którzy Go bliżej znali i z którymi współpracował pozostał przede wszystkim jako wielki indywidualista, człowiek bardzo kompetentny, bardzo pracowity i wymagający zarówno od siebie, jak i od współpracowników. Wysokim wymaganiom towarzyszyła równocześnie życzliwa wyrozumiałość i koleżeństwo, a naturalna impulsywność charakteru była kompensowana przez umiejętność powiedzenia „przepraszam”.

Marian Gorynia

Antoni Peretiatkowicz

1884–1956

Zmarły 18 grudnia 1956 roku profesor zwyczajny dr Antoni Peretiatkowicz, ściśle związany swoją działalnością z Uniwersyte-tem Poznańskim oraz Wyższą Szkołą Handlową – Akademią Handlową w Poznaniu i wielce zasłużony dla rozwoju obu tych Uczelni, należał do najwybitniejszych prawników polskich ostatniego stulecia, znanych również za granicą. Był twórczym uczonym co najmniej w zakresie filo-

zofii prawa, historii doktryn politycznych oraz prawa pozytywnego; był wybitnym organizatorem nauki; był wreszcie zasłużonym popularyzato-rem prawa i problemów życia politycznego, co kształtowało świadomość i kulturę prawną inteligencji, zwłaszcza młodego pokolenia. Profesor był niewątpliwie najwybitniejszym „russoistą” w Polsce, wpisał się również w poczet europejskich znawców koncepcji Jeana Jacques’a Rousseau, drażąc ten temat przez cały niemal okres swej twórczości. Wielkość Profesora wynikała z trzech jego cech: naukowej wszechstronności w zakresie prawoznawstwa, nieprzeciętnym zmysłem organizacyjnym i na posiadaniu cech charakteru szczególnie cennych w życiu publicznym i społecznym.

Urodził się 13 czerwca 1884 roku w Boruchowie na Wołyniu. Ukończył gimnazjum w Kamieńcu Podolskim, po czym podjął studia prawnicze na Uniwersytecie w Warszawie. W latach 1905/1906–1906/1907 studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, a w okresie 1907/1908–1909/1910 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Stopień doktora praw uzyskał na tymże Uniwersytecie w roku 1909. Dalsze studia odbywał za granicą – w Heidelbergu, Paryżu i Genewie. Studia te owocowały zarówno poważnymi publikacjami, jak i bezpośrednimi kontaktami z ówczesnymi wybitnymi uczonymi niemieckimi (G. Radbuch, G. Jellinek) i francuskimi (A. Esmein, L. Deguit) oraz wykorzystaniem zasobnych bibliotek i archiwów zagranicznych. Najważniejszym rezultatem Jego studiów zagranicznych, zwłaszcza w Genewie, była praca: *Filozofia prawa Jana Jakuba Rousseau* (1913). Na jej podstawie habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W roku 1918 został powołany na profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, skąd w charakterze profesora zwyczajnego przeszedł do Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W kwietniu 1919 roku osiedlił się w Poznaniu, gdzie rozporządzeniem Naczelnej Rady Ludowej (z 8 lipca 1919 r.) został mianowany profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Nauki o Państwie i Prawa Publicznego, w nowo otwartym Uniwersytecie Poznańskim (wówczas pod nazwą Wszechnicy Piastowskiej). Odtąd był związany z Poznaniem do końca życia, łatwo adaptując się zarówno do poznańskiego środowiska naukowego, jak i społecznego przede wszystkim dzięki swoim cechom charakteru i umysłu, bliskim Wielkopolanom, mianowicie: systematyczności w życiu i pracy, rzeczowości i racjonalności w postępowaniu; ponadto i tolerancji wobec innych przekonań oraz ujmującemu sposobowi bycia.

Profesor położył wielkie zasługi w wielu dziedzinach życia akademickiego środowiska poznańskiego, stając się wzorem uczonego, profesora i organizatora życia naukowego. Wspólnie z prof. Janem Rutkowskim i prof. Tadeuszem Brzeskim organizował w latach 1919–1920 Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego, został jego pierwszym dziekanem, a w roku akademickim 1920/1921 prorektorem Uniwersytetu. Godność rektora UP piastował w latach 1936–1939.

Od chwili utworzenia w Poznaniu w roku 1926 drugiej uczelni wyższej – Wyższej Szkoły Handlowej został w niej profesorem zwyczajnym, obejmując Katedrę Prawa Państwowego. Wykładał tu naukę o państwie, a w następnych latach międzywojennych także prawo konstytucyjne i zarys ustroju administracyjnego oraz ustrój polityczny i prądy polityczne w Polsce (na tle prądów politycznych w Europie). Po drugiej wojnie w tejże Uczelni został kierownikiem nowo utworzonej (1945) Katedry Prawa Publicznego. Był nim do czasu jej zlikwidowania z przyczyn politycznych w roku akademickim 1950/1951.

Profesor Antoni Peretiatkowicz pełnił w WSH ważne funkcje organizacyjne. Był dyrektorem tej Uczelni w latach 1930 – 1938. Zostając dyrektorem WSH, przeprowadził zasadniczą reformę studiów, polegającą na zastąpieniu wąskich kierunków przez szeroki profil kształcenia. Wytrwale zabiegał o pozyskanie dla Uczelni wysoko wykwalifikowanych pracowników naukowo-dydaktycznych i o podnoszenie poziomu nauczania. Systematycznie dbał także o stworzenie wszystkich wewnętrznych podstaw, umożliwiających otrzymanie praw akademickich. Dzięki podobnej polityce oraz staraniom kręgów gospodarczych Wielkopolski, młodzieży akademickiej i Stowarzyszenia Absolwentów WSH, Uczelnia uzyskała status niepaństwowej uczelni akademickiej – już jako Akademia Handlowa. Pierwszym jej rektorem został w roku 1938 Antoni Peretiatko-

wicz, piastujący w tym czasie również godność rektora Uniwersytetu Poznańskiego.

W połowie 1939 roku zrezygnował z profesury na Uniwersytecie Poznańskim i ze stanowiska rektora Akademii Handlowej (na Jego miejsce wybrano zasłużonego dla Uczelni prof. Witolda Skalskiego). W sierpniu 1939 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie objął stanowisko sędziego w Najwyższym Trybunale Administracyjnym. Po zajęciu Poznania przez Niemców był poszukiwany przez gestapo. Zaraz po wojnie powrócił do Poznania i podjął pracę na Uniwersytecie i w Akademii Handlowej.

Wielkim osiągnięciem zarówno naukowym, jak i organizacyjnym było założenie przez Profesora w roku 1921 kwartalnika „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny”, przekształconego w roku 1925 w „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Był to organ Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego, a od roku 1928 także organ Wyższej Szkoły Handlowej – Akademii Handlowej. Od samego początku aż do roku 1939 prof. Antoni Peretiatkowicz był naczelnym redaktorem tego czasopisma, należącego do najpoważniejszych kwartalników naukowych w Polsce. Mając zasięg ogólnokrajowy, „Ruch” zachował jednak charakter czasopisma w znacznym stopniu związanego z Polską Zachodnią. Gdy w czasie wielkiego kryzysu inne czasopisma naukowe w II RP kulały lub padały, „Ruch” trwał i regularnie wychodził do wybuchu II wojny światowej (ukazało się około 80 tomów), zadziwiając środowiska naukowe nie tylko regularnością ukazywania się, lecz również poziomem naukowym. Publikowali w nim nie tylko znani uczeni poznańscy, jak Edward Taylor, Czesław Znamierowski czy Florian Znaniecki, lecz również autorzy innych ośrodków naukowych w Polsce, a nawet z zagranicy (np. H. Poincaré – b. prezydent Francji, J. Bartholemy – profesor prawa z Paryża, H. Kelsen – światowej sławy prawnik i G. Leibholz – profesor z Getyngi).

Profesor Antoni Peretiatkowicz brał również żywy udział w organizacjach i imprezach naukowych w Poznaniu. Przez wiele lat (1919–1927) był prezesem Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego. Podtrzymywał starannie stosunki z prawnikami krajów słowiańskich i Francji. Był współzałożycielem i prezesem Towarzystwa Polsko-Francuskiego, odznaczonym w roku 1936 Legią Honorową. Był faktycznym organizatorem Zjazdu Prawników i Ekonomistów w Poznaniu w roku 1929. W roku 1937 założył Instytut Prawa Publicznego w Poznaniu.

Profesor dzielił bardzo umiejętnie swój czas i wysiłki między pracę ściśle naukową, popularyzatorską, naukowo-organizacyjną, a nawet społeczno-towarzystwą. Jego dorobek ściśle naukowy do roku 1939 liczy wiele

poważnych pozycji książkowych, w tym kilkuczęściowej *Encyklopedii prawniczej*, do której przywiązywał duże znaczenie; wiele artykułów i szkiców, recenzji prac polskich i obcych, wreszcie przekładów. Zaczął publikować w roku 1907, już w czasie studiów.

Specjalizował się w teorii i filozofii prawa, historii doktryn politycznych oraz prawie konstytucyjnym. Interesował się szczególnie ustrojami politycznymi państw współczesnych, m.in. faszystowskim (*Państwo faszystowskie, Bilans rządów pięcioletnich*, Poznań 1927) i sowieckim, oceniając oba negatywnie. Ustrój sowiecko-komunistyczny w pełni dyskwalifikował. Profesor, będąc zawsze przeciwnikiem ustrojów totalitarnych, krytycznie odnosił się również do ustrojów parlamentarnych skrajnie demokratycznych. Opierał się tu na historii różnych ustrojów politycznych, pisząc: „... jest ona wiecznym ścieraniem się idei porządku z ideą wolności. Zapewne wolność bez porządku prowadzi do anarchii. Ale porządek bez wolności prowadzi do despotyzmu... Autorytet i wolność winny być ze sobą harmonijnie zespolone” (*Państwo faszystowskie...*, s. 26). Wśród przekładów znajduje się *Umowa społeczna* Russo, klasyczne dzieło G. Jellinka: *Ogólna nauka o państwie* (Ks. I, 1921) oraz redakcja naukowa dzieła P. Janeta: *Historia doktryn politycznych* (cz. I i II) i z uzupełnieniem Jego pióra: *Doktryny polityczne XIX i XX w.*

W swych zainteresowaniach filozoficznych nie ograniczał się tylko do filozofa geneńskiego. Jako pierwszy w Polsce zajął się francuskim socjologiem Georgem Sorelem, teoretykiem rewolucyjnego syndykalizmu. Pisał również o Niccolò Machiavellim (1938), Andrzeju Fryczu-Modrzewskim (1952). Z opracowań z teorii prawa warto wymienić przede wszystkim Jego wnikliwe studia nad koncepcjami austriackiego uczonego H. Kelsena, zbiór subtelnych studiów aktualnych wówczas problemów prawnych. Prace te można określić jako analizy twórcze, gdyż Profesor nie tylko wskazywał na słabe punkty czy luki w omawianych teoriach lub koncepcjach, lecz również rozwijał własne oryginalne poglądy i stanowiska.

Uważa się, iż na poglądy Profesora oddziaływały silnie: neokantyzm, normatywizm Kelsena oraz psychologizm Petrażyckiego. Własnej szkoły prawniczej nie stworzył, był, najogólniej ujmując, najbliższy kierunkowi pozytywizmu prawnego związanego z rzeczywistością, z faktami, przypisując zasadnicze znaczenie pojęciom zwierzchnictwa państwowego oraz państwa. Jest ono – zdaniem Profesora – podmiotem praw i obowiązków, co stosunkowo najlepiej gwarantuje regulowanie stosunków prawnych między państwami oraz państwem i obywatelem. Być może był zbyt krytyczny i konsekwentnie logiczny w analizie różnych kierunków, by utworzyć własną szkołę. Natomiast istniały wyraźne przesłanki na utworzenie

przez Profesora szkoły filozofii prawa i historii doktryn politycznych, gdyby nie wybuch wojny, a następnie zmiana ustroju politycznego.

Był niezmiernie pożyteczny w procesie nauczania, co zresztą uważał za swój podstawowy obowiązek. Na Jego popularnych pracach i podręcznikach kształciły się nie tylko rzesze prawników, lecz i uczniowie liceum. Seminaria prowadzone przez Profesora cieszyły się dużym zainteresowaniem. Panowała na nich całkowita swoboda, pod jednym warunkiem: nieczynienia „personalnych wycieczek”. Był bardzo dobrym dydaktykiem choć bez, jak się wydaje, skłonności pedagogicznych. Tu był znów zbyt liberalny i tolerancyjny, co jednało mu wiele sympatii u ludzi.

W początkach PRL, w okresie względnej liberalizacji i „... cichej wojny domowej ...”, Profesor opublikował kilka prac będących rozszerzonymi bądź częściowo zmienionymi wznowieniami przedwojennych opracowań. Kolejno ukazywały się: *Wstęp do nauk prawnych* (1947, wyd. 6), *Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego* (1947, wyd. 2), *Państwo współczesne* (1948, wyd. 9), *Kodeks polityczny* (Konstytucja Lutowa i ważniejsze ustawy polityczne wraz ze statutem Organizacji Narodów Zjednoczonych) – (1948, wyd. 2), *Rousseau: Umowa społeczna* (tłum. z objaśnieniami, 1948, wyd. 3), wreszcie najpoważniejsza publikacja, o myślicielu genewskim, pod zmienionym nieco tytułem: *Jan Jakub Rousseau. Filozof demokracji społecznej* (1949). Tytuł oraz kilka lekko ideologizujących zdań (ten sam krótki cytat Lenina) w *Przedmowie* i w *Zakończeniu* mogłyby świadczyć o przyjęciu barwy ochronnej przed coraz bardziej natrętną cenzurą państwową po to, by ocalić treść książki. A więc swoista, niestety, autocenzura, wzrastająca w miarę zaostrzania się państwowej, licząca na domyślność czytelników, którzy na szczęście szybko uczyli się czytać między wierszami. W wolnej Polsce książka ta byłaby traktowana jako jeszcze jedna interesująca analiza twórczości wielkiego filozofa genewskiego. W warunkach ograniczonej wolności słowa pisanego, mimo iż spełniała kanony pracy naukowej, nie mogła być wolna od piętna państwowej cenzury.

Autorzy polscy uciekali więc w przeszłość lub tłumaczenia klasycznych pozycji, które – jeśli nie zabrania się opublikować, to trudno ocenzurować. Paradoksalnie najlepiej byli widziani przez władzę ci profesorowie, którzy nic lub niewiele pisali przed wojną, gdyż nie stwarzali w ten sposób okazji do krytyki z jedyne „słusznego” naukowego punktu widzenia.

Ostatnie prześliski względnej swobody istniały do roku 1949. Powołano jeszcze Profesora na rzeczoznawcę w procesie Arthura Greisera, jeszcze wygłaszał odczyty i brał udział w publicznych dyskusjach naukowych, lecz wykłady były coraz częściej zwyczajem sowieckim bardziej czytane niż wygłaszane. Coraz bardziej zajmował się problematyką bezpieczną, niekontrowersyjną, mniej aktualną, na przykład tłumaczeniami

czy zamierzchłą przeszłością, na przykład – jak już wspomniano – doktryną pokojową Andrzeja Frycza-Modrzewskiego lub pisał... „do szuflady”.

Po roku 1950 presja na „starą profesurę” wzrasta. Ci, którzy nie mieli jakiegoś oparcia w Kościele, wstępowali do Stronnictwa Demokratycznego, formalnie współrządzającego krajem, lecz nazywanego w społeczeństwie „Stronnictwem Drżących”. Skupiało ono przeważnie inteligencję i resztki inicjatywy prywatnej (głównie rzemieślników), wstąpił doń i Profesor, co jednak nie uchroniło Go od groźnego nacisku „od góry” oraz mniej groźnego „oddolnego”, lecz bardziej bolesnego, bo z kategorii „hańby domowej”. Ostatni polegał na wykorzystaniu istniejącej sytuacji politycznej przez niektórych młodszych pracowników naukowych, by kosztem „starej profesury” przyspieszyć swe kariery naukowe. Jako swoisty przykład modelowy można potraktować próbę szantażu Profesora celem zmiany recenzji pracy habilitacyjnej (bądź dorobku naukowego) z negatywnej na pozytywną, a w razie odmowy – groźenie interwencją polityczną w komitecie partii, oczywiście w imię walki z „reakcyjną profesurą” hamującą awans młodych, postępowych pracowników nauki. Zbyteczne nadmienić jak chętnie było to przyjmowane przez partię, zwłaszcza gdy młody adept ułatwionej kariery naukowej był bezpartyjny. Wzmacniało to legitymację moralną partii do występowania w obronie młodych, w większości przecież bezpartyjnych naukowców, a nie tylko nielicznych partyjnych.

W ówczesnych warunkach, co było do przewidzenia, odmowa zmiany oceny z negatywnej na pozytywną, a zdarzyło się to w przypadku prof. Antoniego Peretiatkowicza (oraz drugiego bezpartyjnego profesora) nie przeszkodziła rzekomo dyskryminowanemu adeptowi nauki w zrobieniu znacznej kariery naukowej, będącej częściowo karierą polityczną. Być może nie były to częste przypadki, lecz są dobrym przykładem pewnego modelu ogólnej wówczas walki w PRL o „jednolitość i czystość” nauki, w której również wykorzystywano międzypokoleniowe konflikty.

Profesor oceniał ludzi według talentów i pracy oraz wartości moralnej. Cechowała Go jasność myśli, elegancja wypowiedzi, rzeczowość i przekonująca zwięzłość. Był niezwykle pracowity, systematyczny w pracy, wyróżniając się przy tym regularnością w przyjętym trybie życia. Miał wrodzone poczucie taktu oraz życzliwość wobec ludzi, z pewną jednak wrodzoną wobec nich rezerwą. Sprzyjało to umiejętności dyskutowania również w sporach politycznych. Był rzeczowy w podejmowaniu dyskusji i odsuwał na plan dalszy względy prestiżowe.

Przeszedł na emeryturę w Akademii Handlowej w roku 1951, w którym także zlikwidowano Katedrę Prawa Publicznego. Na Uniwersytecie pra-

cował jednak do końca swego życia. Zmarł 18 grudnia 1956 roku w szpitalu miejskim w Poznaniu w wyniku nieudanej operacji. Nie doczekał się wznowienia „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”. Nastąpiło to dopiero w roku 1958. Odszedł w pełni sił twórczych ze sceny dwóch najpoważniejszych wyższych Uczelni Poznania, pozostawiając parę niedokończonych prac naukowych. Poznań zaś stracił znamienitego swego obywatela, który choć urodzony i wychowany na dawnych wschodnich kresach I RP, stał się z serca Wielkopolaninem, którego praca i osiągnięcia wzbogaciły w sposób trwały zarówno naukę polską, jak i kulturę Kresów Zachodnich II RP, a tym samym i kulturę Polski.

Zbigniew T. Wierzbicki

Janusz Piasny 1930–1997

Dnia 14 października 1997 roku zakończył swoje pracowite życie profesor zwyczajny dr hab. Janusz Piasny, zamiłowany nauczyciel akademicki, społecznik, wielce zasłużony dla rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz środowiska naukowego miasta Poznania i kraju, były rektor tej Uczelni, kierownik Katedry Ekonomiki Konsumpcji. Profesor był wybitnym znawcą szeroko rozumianej dyscypliny

konsumpcji i czołowym reprezentantem tej dziedziny nauki, współpracującym z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą. Niektóre z Jego licznych publikacji były tłumaczone na kilka języków obcych (w tym także na język chiński). W Uczelni pracował z pełnym oddaniem przez ponad czterdzieści lat, aż do ostatnich dni swojego życia.

Janusz Piasny urodził się 17 kwietnia 1930 roku w Dachowej k. Kórniku. Na początku roku 1940 został wysiedlony wraz z rodzicami do Skarżyska-Kamiennej, gdzie ukończył szkołę podstawową. Następnie brał udział w kompletach tajnego nauczania w zakresie dwóch klas szkoły średniej. Po powrocie z wysiedlenia w roku 1945 kontynuował naukę w gimnazjum w Śremie. Po uzyskaniu tzw. małej matury uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Krotoszynie, gdzie w styczniu 1949 roku otrzymał świadectwo dojrzałości. Już w lutym tegoż roku podjął pracę nauczyciela w szkole podstawowej w Poznaniu oraz w Komendzie Wielkopolskiej Chorągwi Związku Harcerstwa Polskiego. Pracując zawodowo, rozpoczął w roku 1949 studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. W związku z reorganizacją Uczelni i jej przekształceniem w Wyższą Szkołę Ekonomiczną ukończył najpierw studia I stopnia, otrzymując w roku 1952 dyplom WSE, a następnie studia II stopnia, uzyskując w roku 1954 magisterium nauk ekonomicznych.

W latach 1955–1958 odbył studia doktoranckie (zwane wówczas aspiranturą krajową) uwieńczone stopniem doktora nauk ekonomicznych. Stopień ten uzyskał 21 grudnia 1960 roku na podstawie rozprawy: *Spożycie*

ludności wiejskiej na tle przemian społeczno-gospodarczych w Polsce Ludowej w latach 1948–1958, napisanej pod kierunkiem prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Praca ta została opublikowana w roku 1961. Doktorem habilitowanym nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii politycznej został w maju 1968 roku na podstawie pracy: *Miejsce konsumpcji w teorii gospodarki socjalistycznej*, opublikowanej w roku 1967. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1975, a profesora zwyczajnego w roku 1982.

Z Akademią Ekonomiczną związał się na trwałe już w czasie studiów. W roku 1951 przyjęto Go jako wybitnego studenta trzeciego roku, na stanowisko zastępcy asystenta. W Uczelni kolejno obejmował stanowiska: asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Profesor wniósł duży wkład w prace organizacyjne Uczelni. W latach 1969/1970–1989/1990 był zastępcą dyrektora Instytutu Ekonomii Politycznej, a od reorganizacji Uczelni w październiku 1990 roku został kierownikiem Katedry Ekonomiki Konsumpcji i był nim do końca swojego życia. W latach 1968/1969–1974/1975 pełnił funkcję prorektora, a w latach 1981/1982–1986/1987 piastował godność rektora, będąc przy tym w latach 1983/1984–1986/1987 przewodniczącym Kolegium Rektorów m. Poznania. Był pierwszym, w okresie czterdziestolecia, rektorem AE wybranym demokratycznie w tajnym głosowaniu. Będąc rektorem w czasie stanu wyjątkowego, skutecznie bronił pracowników i studentów Uczelni; nikt z pracowników nie został wtedy internowany ani pozbawiony pełnionych funkcji, co było rzadkością w środowisku akademickim w Polsce.

Profesor pozostawił ogromny dorobek naukowy w liczbie 230 pozycji w tym 13 książek; w dziesięciu z nich był współautorem lub/i redaktorem naukowym. Niektóre z tych publikacji ukazały się za granicą tłumaczone na język angielski, chiński, gruziński, litewski, niemiecki, rosyjski i ukraiński.

Do ważniejszych publikacji w swoim dorobku naukowym sam zaliczył następujące prace: *O relacji cen: pasz, mleka i żywca wołowego* (1958); *Wpływ mechanizacji na towarowość rolnictwa* (1960); *Spożycie ludności wiejskiej na tle przemian społeczno-gospodarczych* (1961); *Miejsce konsumpcji w teorii gospodarki socjalistycznej* (1967); *Konsumpcja w teorii i praktyce gospodarki socjalistycznej* (1971); *Kulturowa faza rozwoju społeczeństwa a realizacja perspektywicznego wzorca konsumpcji* (1976); *Polityka społeczna i jej wpływ na warunki życiowe ludności w Polsce Ludowej* (1978); *Modele konsumpcji najmniej zamożnych i wielodzietnych rodzin w Polsce* (1981); *Ekonomika konsumpcji* (1984); *Próba porównania systemu zabezpieczenia socjalnego w Polsce i Republice Federalnej Niemiec* (1988); *Świadczenia społeczne na rzecz rodzin* (1989); *System zabezpieczenia socjalnego ludności w RFN* (1992); *Poziom i jakość życia ludności oraz źródła i mierniki ich określania* (1993).

Główne zainteresowania Profesora Piasnego koncentrowały się na problematyce szeroko rozumianej konsumpcji. Zajmował się zarówno teorią konsumpcji, jak i jej realizacją w praktyce. Zakres Jego prac badawczych ewoluował w miarę rozwoju gospodarczego i przemian ustrojowych kraju. Zaczął od badań nad funkcjonowaniem rynku rolnego i spożycia wsi w Polsce. Następnie przeszedł do problematyki bardziej ogólnej. Zajął się teorią konsumpcji i zachowań konsumentów, modelami i wzorcami konsumpcji. Przedmiotem Jego badań były zagadnienia regionalnego zróżnicowania poziomu i jakości życia oraz sprawy zabezpieczeń socjalnych rodzin. Prowadził badania porównawcze warunków życiowych ludności w skali międzynarodowej. W ostatnich latach zajął się także zagadnieniem marketingu oraz systemem ochrony interesów konsumenta.

Jako czołowy badacz konsumpcji Profesor był w latach 1977–1994 kilkakrotnie zapraszany do wygłoszenia cyklu wykładów na uniwersytetach w Niemczech w: Kolonii, Padeborn, Marburgu, Pasaau oraz w Instytucie im. Maxa Plancka w Monachium. Dwukrotnie przebywał na stażach naukowych w Stanach Zjednoczonych, mianowicie w roku 1975 na Uniwersytecie w Cambridge i w roku 1982 na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley jako gość Departamentu Stanu USA.

Profesor prowadził seminarium magisterskie i był kierownikiem około 260 prac magisterskich i dyplomowych. Potrafił skupić wokół siebie wielu młodych ekonomistów doktorów i habilitantów zajmujących się problematyką konsumpcji. Wypromował ośmiu doktorów, był wielokrotnie recenzentem albo przewodniczącym w przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Opiniował wiele wniosków o tytuł naukowy profesora, nie tylko w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ale także w wielu innych polskich uczelniach. Na zlecenie różnych instytucji naukowych i gospodarczych brał udział w opracowaniu i opiniowaniu problemu międzynarodowego oraz wielu problemów węzłowych, związanych z problematyką konsumpcji.

Profesor Janusz Piasny pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu organizacjach naukowych i instytucjach. Od roku 1968 był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W latach 1978–1990 był członkiem z wyboru Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN w Warszawie, a w latach 1984–1990 członkiem Prezydium tegoż Komitetu. W latach 1981–1983 był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Nauk Społecznych przy Ministerstwie NSzWiT, a w latach 1993–1995 – członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, pełniąc funkcję przewodniczącego Sekcji Uczelni Ekonomicznych. Od roku 1995 sprawował funkcję członka Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

Profesor włączył się czynnie także w prace społeczne. Od roku 1956 był członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, działając aktywnie

przez wiele lat. W latach 1960–1962 pełnił funkcję sekretarza naukowego Poznańskiego Oddziału PTE, a w latach 1987–1989 członka Zarządu tegoż Oddziału. W latach 1981–1988 był członkiem Rady Głównej PTE w Warszawie.

Praca Profesora była doceniana. Otrzymywał nagrody ministra oraz nagrody rektorskie. Za całokształt pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Był wyróżniony tytułem Zasłużonego Nauczyciela oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Ponadto został odznaczony Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Złotą Odznaką PTE oraz wieloma odznaczeniami regionalnymi.

Pełniąc rozmaite funkcje w Uczelni, Profesor Janusz Piasny dał się poznać jako człowiek życzliwy i otwarty na sugestie swoich współpracowników. Zwracano się do Niego z pełną ufnością, wierząc, że znajdzie właściwe rozwiązanie ich problemów. Darzono Go szacunkiem i sympatią, a On tymi samymi uczuciami się odwzajemniał. W sytuacjach konfliktowych, których nigdy nie brakuje w życiu, potrafił zawsze znaleźć rozwiązanie kompromisowe.

We współpracy nie szczędził nigdy sił i czasu, pomagając w opracowaniu problemów naukowo-badawczych podejmowanych w Jego otoczeniu, będących przedmiotem Jego zainteresowań naukowych. Służył zawsze radą w rozwiązywaniu problemów naukowych. Dorobek naukowy, doświadczenie oraz wieloletnia praca Profesora dawały niejako gwarancje, że udzielone rady pozwolą efektywnie rozwiązywać dane problemy badawcze. Również pracownicy naukowcy z innych ośrodków w kraju zwracali się do Niego z pełnym zaufaniem o pomoc i radę w trudnościach, które napotykali w prowadzonych badaniach naukowych. Wiedzieli, że się nie zawiodą, znając jego życzliwość połączonej z ogromną pracowitością. Nie odmawiał tej pomocy i zawsze udzielał kompetentnych rad.

Będąc z zamiłowania nauczycielem akademickim, przywiązywał ogromną wagę do swojej pracy jako wykładowcy i wychowawcy młodzieży studiującej. Niezwykle starannie przygotowywał wykłady. Szanował i lubił studentów, i cieszył się ich wzajemnością. Niejako w podzięcie i uznaniu Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Ekonomicznej w Poznaniu nadało Profesorowi Januszowi Piasnemu honorowe członkostwo Stowarzyszenia. W moich wspomnieniach zachowuję Jego postać, jak w szpitalu poprawiał prace magisterskie swoich studentów na parapecie okna szpitalnego. Był już wtedy bardzo osłabiony i wiedział, że jego dni są policzone. Jego sumienność i rzetelność nie pozwalały mu zaniedbać spraw swoich magistrantów.

Profesor Janusz Piasny budził zaufanie i stwarzał klimat zaufania. Pozostał we wdzięcznej pamięci przyjaciół, współpracowników, uczniów i licznej rzeszy studentów jako wybitny znawca uprawianej przez siebie dyscypliny naukowej, człowiek niezwykle pracowity, życzliwy, otwarty i bezpośredni oraz zawsze gotowy służyć pomocą. Pamięć o Nim jest ciągle żywa.

Zygmunt Kowalczyk

Lucjan Pokorzyński

1903–1979

Zmarły nagle 5 września 1979 roku profesor nadzwyczajny dr Lucjan Pokorzyński był przez ponad trzydzieści lat związany z Akademią Ekonomiczną. Pracował w niej z pełnym oddaniem w okresie bardzo trudnym dla nauki polskiej. Od roku 1952 był kierownikiem jedynej w Polsce Katedry Ubezpieczeń. Stworzył teoretyczne podwaliny poznańskiej szkoły ubezpieczeń. Był zamilowanym pedagogiem i wielce zasłużonym

nauczycielem akademickim, wychowawcą wielu roczników ekonomistów – praktyków i pracowników naukowych. Do końca życia twórczo pracował, nie zrywając kontaktów z Uczelnią.

Urodził się 6 stycznia 1903 roku w Szamotułach. W roku 1920 ukończył szkołę średnią w Poznaniu. W latach 1920–1923 odbył studia wyższe na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie uzyskał w roku 1923 dyplom nauk prawnych. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę zawodową w sądownictwie – początkowo jako sędzia, a później jako adwokat i notariusz.

Działalność naukową rozpoczął już w latach trzydziestych. W roku 1939 miał przygotowaną pracę doktorską z dziedziny postępowania egzekucyjnego. Wybuch II wojny światowej przeszkodził Mu w sfinalizowaniu przewodu doktorskiego, a praca doktorska zaginęła w czasie wojny. W okresie okupacji znajdował się w bardzo trudnych warunkach (podejmował się różnych zajęć, pracował jako nauczyciel, biuralista, robotnik rolny). Mimo to nie przerwał pracy naukowej. Przygotowywał nową rozprawę doktorską, zajmując się bardzo aktualnym ówczesnie tematem aneksji terytorium państwa na tle prawa międzynarodowego. Pracę tę pt.: *Istota i legalność aneksji w świetle prawa międzynarodowego* ukończył pod kierunkiem prof. dr. Antoniego Peretiatkowicza. Na jej podstawie w roku 1947 uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim stopień doktora praw.

Zaraz po wojnie, całkowicie poświęcił się pracy naukowo-dydaktycznej. W roku 1945 został asystentem na Uniwersytecie Poznańskim, by

w roku następnym przejść do pracy w Akademii Handlowej w Poznaniu, przekształconej w roku 1950 w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, a później w Akademię Ekonomiczną. Z Uczelnią tą związał się do końca swojego życia. Przeszedł w niej wszystkie szczeble kariery akademickiej, pracując jako starszy asystent, adiunkt, zastępca profesora, docent i profesor nadzwyczajny. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1968.

Przez kilkanaście lat pełnił wiele trudnych i odpowiedzialnych funkcji organizacyjnych. W latach 1947–1949 pełnił funkcję sekretarza generalnego Akademii Handlowej. W okresie 1954/1955–1955/1956 był dziekanem Wydziału Finansów, w latach 1956/1957–1958/1959 – prorektorem ds. nauczania, w okresie 1961/1962–1962/1963 – prodziekanem ds. studiów zaocznych, a w latach 1963/1964–1967/1968 – dziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Był także przez wiele lat kierownikiem punktu konsultacyjnego tejże Uczelni w Bydgoszczy i Zielonej Górze oraz Studiów Podyplomowych dla Inżynierów i Ubezpieczeniowców. Ponadto przewodniczył licznym komisjom lub był członkiem licznych komisji wydziałowych i uczelnianych.

Profesor Lucjan Pokorzyński, z zamiłowania uczonej i nauczyciel, łączył w sobie najlepsze cechy profesora akademickiego. Charakterystycznym rysem Jego działalności jako uczonego, nauczyciela i wychowawcy był przede wszystkim realizm, oparty na głębokiej i wszechstronnej wiedzy, znajomości ludzi i stosunków społeczno-gospodarczych. Dorobek naukowy Profesora jest bardzo bogaty i wszechstronny. Obejmuje liczne prace monograficzne, artykuły naukowe, kierowanie pracami naukowymi oraz ich redakcjami. Ranga tego dorobku opiera się nie tylko na liczbie opublikowanych pozycji i ich odkrywczym charakterze, ale także na ich funkcji społecznej i przydatności na potrzeby teorii i praktyki.

Ubezpieczenia gospodarcze były główną dziedziną zainteresowań naukowych Profesora, a Jego dorobek w tym zakresie zdobył sobie trwałe miejsce w polskiej i światowej literaturze ubezpieczeniowej. Po opublikowaniu, wkrótce po wojnie, kilku opracowań z zakresu prawa międzynarodowego i gospodarczego, skupił się później przede wszystkim na ubezpieczeniach gospodarczych. Zogniskował swoje badania wokół prawnych, ekonomicznych, społecznych i historycznych zagadnień. Zainteresowania naukowe Profesora w dziedzinie ubezpieczeń były zawsze wielokierunkowe. Szczególnie dużo uwagi poświęcił funkcjonowaniu ubezpieczeń gospodarczych w socjalizmie i kapitalizmie (*Ubezpieczenia gospodarcze w kapitalizmie* – współautor). Zajmował się zagadnieniami związanymi z ubezpieczeniami wiejskimi (1953 i 1956), nadzorem państwa nad ubezpieczeniami (1962) oraz genezą i rozwojem ubezpieczeń gospodarczych na ziemiach polskich (1958). Z innych licznych prac na uwagę

zasługują opracowania na temat przesłanek ubezpieczeń w socjalizmie (1956), udziału własnego ubezpieczającego (1970), dochodzenia roszczenia o odszkodowanie ubezpieczeniowe (1973), rozwoju prawa ubezpieczeń gospodarczych (1973), prawa osób trzecich wobec ubezpieczyciela (1973), odpowiedzialności ubezpieczyciela wobec ofiar wypadków komunikacyjnych w systemach prawnych Europy Zachodniej (1975). Wszystkie prace Profesora – dalekie od jakiegokolwiek sztywności i schematyzmu – zawierają ogromny ładunek myśli twórczej. Wyróżniają się szczególną zwięzłością i przejrzystością, starannością i dokładnością opracowania. Prace te są wielokrotnie cytowane w polskiej i obcej literaturze, wywołują do dzisiaj twórczą polemikę.

Profesor Lucjan Pokorzyński był także autorem opracowań o charakterze naukowo-dydaktycznym, przeznaczonych dla studentów szkół wyższych. Cechowało je powiązanie wiedzy teoretycznej z praktyką. Taki charakter miały również opracowane przez Niego pomoce naukowe i dydaktyczne wydawane przez Oddział Poznański PTE w postaci skryptów, poradników i przewodników metodycznych pisanych na zlecenie zainteresowanych instytucji i resortów. W publikacjach Profesora przeznaczonych zarówno dla studentów, jak i dla słuchaczy kursów zawodowych problematyka ubezpieczeń gospodarczych została przedstawiona w sposób przystępny i ściśle dostosowany do odbiorców prac. To było ich wielką zaletą.

Profesor był także redaktorem kilkunastu opracowań oraz autorem kilkudziesięciu recenzji wydawniczych, kierownikiem naukowym tematów podstawowych, międzyresortowych i węzłowych. Był współorganizatorem wydawnictwa *Studia Ubezpieczeniowe*, przewodniczącym Rady Redakcyjnej tego wydawnictwa oraz jego redaktorem.

Działalność pedagogiczna odgrywała dużą rolę w twórczości prof. Lucjana Pokorzyńskiego. Przez wiele lat prowadził wykłady i seminaria na wszystkich stopniach kształcenia. W Akademii Handlowej wykładał prawo rzeczowe, a w Szczecińskim Oddziale Akademii Handlowej prawo administracyjne i gospodarcze. Od roku 1952, kiedy to objął kierownictwo Katedry Ubezpieczeń WSE w Poznaniu, problematyka ubezpieczeń gospodarczych stała się głównym przedmiotem Jego wykładów. Przygotowywał je wyjątkowo starannie. Panował nad ogromnym i zawikłanym materiałem. Wykład miał jasną konstrukcję i piękny styl. Wykłady były bardzo interesujące i przystępne dla słuchaczy. Przedstawiały one instytucję ubezpieczeniową zarówno na szerokim tle historycznym, jak i ówczesnych przemian społeczno-gospodarczych. Profesor był promotorem kilkuset prac dyplomowych i magisterskich oraz kilkunastu prac doktorskich. Był szczególnie serdeczny dla młodych pracowników nauki. Nigdy

nie odmawiał im przyjacielskiej rady i pomocy. Wiele trudu wkładał w liczne recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych.

Mimo dużego zaangażowania w pracy naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej prof. Lucjan Pokorzyński brał stale czynny udział w pracy społecznej poza Uczelnią. Od roku 1947 był aktywnym członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, będąc przez wiele lat sekretarzem naukowym Komisji Nauk Społecznych oraz jego wydawnictw. Od roku 1949 działał aktywnie jako członek Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, pełniąc w Oddziale Poznańskim różne funkcje. Był również aktywnym członkiem polskiej sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Ubezpieczeniowego (AIDA), od chwili jej założenia w roku 1961. Był członkiem wielu jeszcze stowarzyszeń i organizacji.

W dowód uznania dla Jego pracy naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej został odznaczony Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Uzyskał też tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL. Otrzymał liczne odznaczenia i odznaki. Był także wielokrotnie nagradzany przez ministra szkolnictwa wyższego.

Profesor miał bogatą osobowość. Był zawsze sobą, odznaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem prawym i szlachetnym, nieskazitelnego charakteru i nad wyraz skromnym. Na zewnątrz sprawiał wrażenie człowieka zamkniętego, a nawet oschłego. Zyskiwał przy bliższym poznaniu. Był człowiekiem wielkiego serca i wrażliwości (np. śmierć prof. Janusza Szpunara w roku 1974 przeżył poważnym atakiem serca). Zrezygnował z założenia własnej rodziny, by móc wychowywać wcześniej osierocone dzieci brata. Był bardzo punktualny, znane są wspomnienia studentów, którzy nastawiali swoje zegarki z chwilą rozpoczęcia wykładu, gdyż wiadomo było, że Pan Profesor wchodzi na salę wykładową zgodnie z wybicciem zegara prawie co do sekundy. Języki klasyczne – greka i łacina – były Jego ulubionymi językami. Ponadto znał znakomicie język niemiecki, angielski i francuski. Z prof. Józefem Rzóska mógł przez wiele godzin rozprawiać i recytować klasykę grecką i łacińską. Był przy tym pełen subtelного humoru. Szanowali i cenili Go wszyscy.

Tadeusz Sangowski

Mieczysław Przedpelski

1918–2001

W życiu profesora zwyczajnego dr. hab. Mieczysława Przedpelskiego można wyodrębnić dwie dziedziny i dwa okresy Jego działania, a mianowicie: działalność konspiracyjną i działalność naukowo-badawczą oraz dydaktyczną. Obu tym dziedzinom oddawał się z ogromną pasją. W konspiracji działał w latach 1939–1945, a także na początku swych studiów. Pracę w charakterze nauczyciela aka-

demickiego rozpoczął w roku 1951 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu i kontynuował ją przez ponad czterdzieści lat. Profesor był wybitnym znawcą problematyki pracy i polityki społecznej, prężnym organizatorem działalności naukowo-badawczej i dydaktyczno-wychowawczej Akademii Ekonomicznej oraz cenionym dydaktykiem. Wykładał ekonomikę przemysłu, ekonomikę pracy i teorię spółdzielczości. Wypromował 8 doktorów i kilkuset magistrów oraz opublikował kilkadziesiąt prac, w tym kilka książek. Przez wiele lat brał czynny udział w życiu naukowym i społecznym zarówno w ośrodku poznańskim, jak i w skali kraju. Z Uczelnią łączyły Go silne więzi. Do końca swojego życia utrzymywał stały kontakt i przyjacielskie stosunki z byłymi uczniami oraz współpracownikami, którzy często korzystali z bogactwa Jego wiedzy i doświadczenia. Zmarł 19 lutego 2001 roku.

Mieczysław Przedpelski urodził się 5 lutego w 1918 roku w Iczynie, w Czechach. Po przyjeździe wraz z rodzicami do Polski uczęszczał do szkoły powszechnej w Łukowie, a następnie – po przeniesieniu się rodziny na Śląsk – do gimnazjum i liceum w Mysłowicach. Maturę uzyskał w roku 1939. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego dalszą naukę. W okresie okupacji mieszkał w większości w Krakowie i na Śląsku, pracując na utrzymanie matki i młodszego rodzeństwa. Jego ojciec był bowiem w niewoli niemieckiej, a starszy brat został w roku 1940 osadzony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

Z rodzinnego domu wyniósł gorący patriotyzm. Od samego początku wojny brał czynny udział w walce z hitlerowskim najeźdźcą. W grudniu

1939 roku wstąpił do Narodowej Organizacji Wojskowej (NOW) i przyjął pseudonim „Pobóg”. W roku 1941 organizacja oddelegowała Go do okręgu rzeszowskiego, zlecając Mu trzy zadania, mianowicie: zorganizowanie sieci punktów kontaktowych NOW i sieci kolportażu; nawiązanie kontaktów z oddziałami partyzanckimi tworzącymi się wówczas na Zasaniu, w okolicach Zamościa i Janowa Lubelskiego oraz zbadanie rozmieszczenia i obsady placówek niemieckich na tym terenie; przygotowanie zasadzek na patrole wroga. Zadania te realizował z pełnym oddaniem przez dwa lata, współdziałając z miejscowymi proboszczami, którzy udzielali mu schronienia i innej pomocy. Raporty wysyłał do kierownictwa NOW w Krakowie.

W drugiej połowie roku 1943 zmienił się zakres Jego zadań. Nastąpiło to w związku z rozszerzaniem się represji niemieckich na Zamojszczyźnie. Od listopada 1942 roku do marca 1943 roku Niemcy zaczęli masowo wysiedlać ludność rolniczą i przesiedlać na te tereny volksdeutschów z okupowanych terenów wschodnich. Ludność polską wywożono w większości na roboty przymusowe do Niemiec i do obozów koncentracyjnych. Znaczną grupę małych dzieci wywieziono do Niemiec. Część ludności zdołała zbiec do lasu. Na przełomie maja i czerwca 1943 roku okupant zaczął pacyfikować teren Zasania, aresztując masowo mężczyzn i osadzając ich w więzieniu na Zamku w Lublinie.

W tych okolicznościach Jego kontakty z partyzanckimi leśnymi oddziałami stawały się coraz częstsze. Otrzymał bowiem zadanie koordynacji działań Narodowej Organizacji Wojskowej i Armii Krajowej. Szybki rozwój partyzantki sowieckiej na Zasaniu zmuszał do nawiązania z nią współpracy i organizowania wspólnych akcji sabotażowych. Największą z tych akcji, w której uczestniczył z bronią w rękę, było rozbięcie nastawni kolejowej w Rozwadowie.

W roku 1944 nasiliły się aresztowania i deportacje na Zasaniu. Niemcy przygotowywali bowiem drugą pacyfikację tego terenu, chcąc „oczyścić” zaplecze frontu dla cofającej się swojej armii. W tej sytuacji Mieczysław Przedpelski włączył się do jednego z oddziałów Armii Krajowej, które koncentrowały się w Puszczy Solskiej. Wziął udział w wielkiej bitwie, do której doszło w dniach 11–13 czerwca 1944 roku w Lasach Janowskich. W lipcu – sierpniu 1944 roku teren Zasania opanowała Armia Czerwona i przez kilka miesięcy zatrzymała się na Wiśle i Wisłoce. Partyzantka polska, ścigana przez NKWD, stopniowo się rozpraszała. Mieczysław Przedpelski początkowo ukrywał się w Mielcu, a następnie przedostał się na Śląsk i w lutym 1945 roku podjął pracę w tartaku w Mysłowicach.

Gdy nowa władza ludowa zaczęła organizować administrację polską na Ziemiach Zachodnich, zgłosił się do tej pracy. W maju 1945 roku wyje-

chał wraz z 30-osobową ekipą do Niemodlina (niem. Falkenberg). Początkowo pracował jako referent w Starostwie, a od sierpnia 1945 roku jako zastępca kierownika Tymczasowego Zarządu Państwowego, zajmującego się administracją majątku poniemieckiego. Po rocznej pracy w tej instytucji przeniósł się do Poznania i w roku 1946 rozpoczął studia na Akademii Handlowej. Od Narodowej Organizacji Wojskowej otrzymał nowe zadanie, a mianowicie kontynuowanie działalności konspiracyjnej, mającej na celu wzmocnienie i uaktywnienie nielegalnej organizacji młodzieżowej – Młodzież Wszehpolska. Śledzony przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa został aresztowany w styczniu 1947 roku. 16 kwietnia tegoż roku Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu skazał Go na karę czterech lat więzienia i dwóch lat pozbawienia praw obywatelskich pod zarzutem „działania mającego na celu obalenie przemocą ustroju państwa polskiego”. Kary jednak nie odbył, gdyż objęła go amnestia.

Po wyjściu z aresztu podjął dalsze studia. W grudniu 1949 roku otrzymał dyplom Akademii Handlowej i podjął pracę w spółdzielczości mleczarskiej, godząc pracę z nauką. W grudniu 1950 roku uzyskał tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych tejże Uczelni. 1 kwietnia 1951 roku został przyjęty na stanowisko asystenta do Katedry Rachunkowości, kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego, kolejno awansując na stanowisko starszego asystenta (1.08.1951–31.05.1955) i adiunkta (1.06.1955–28.02.1968). Po reorganizacji Uczelni przeszedł w roku 1958 do Katedry Ekonomiki Przemysłu, zorganizowanej i kierowanej przez prof. Stanisława Smolińskiego. Pod jego kierownictwem napisał i obronił rozprawę doktorską: *Płaca jako bodziec materialnego zainteresowania w przemyśle spółdzielczości pracy*. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał 31 maja 1961 roku. Habilitował się na podstawie publikacji: *Aktywizacja zawodowa kobiet w związku z industrializacją w Polsce Ludowej* (ZN WSE nr 39, Poznań 1967). Stopień naukowy docenta nauk ekonomicznych w zakresie ekonomiki przemysłu otrzymał 24 stycznia 1968 roku. Na stanowisko docenta etatowego został awansowany 29 lutego 1968 roku, a po roku otrzymał nominację na kierownika Zakładu Ekonomiki Pracy. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał 1 sierpnia 1972 roku, a profesora zwyczajnego 17 września 1982 roku.

Profesor Mieczysław Przedpelski brał czynny udział w organizacji życia naukowego i doskonalenia procesu nauczania w Uczelni. Był wielokrotnie kierownikiem Podyplomowego Studium Pracy i Spraw Socjalnych. W roku akademickim 1968/1969 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Ogólno-Ekonomicznego, a w latach 1969/1970–1971/1972 piastował stanowisko prorektora ds. nauczania. W roku 1977 współorganizował Instytut Polityki Społecznej i był jego dyrektorem przez 6 lat, do 30 września

1983 roku. W Instytucie tym kierował Zakładem Ekonomiki Pracy i Polityki Społecznej do 30 września 1993 roku, mimo przejścia na emeryturę w roku 1988.

Zainteresowania naukowe Profesora rozwijały się w kilku kierunkach. Zawsze jednak nawiązywał do potrzeb praktyki gospodarczej. Na plan pierwszy w Jego badaniach wybijają się zagadnienia zatrudnienia i płac. Z tego zakresu, poza wymienioną już pracą habilitacyjną, opublikował trzy prace zwarte, mianowicie: *Płace jako bodziec materialnego zainteresowania w przemyśle spółdzielczości pracy* (WSE, Poznań 1962), *Struktura zatrudnienia kobiet w Polsce Ludowej* (PWN, Poznań 1975) oraz podręcznik, którego był współautorem i redaktorem – *Ekonomika pracy. Ekonomiczno-społeczne zagadnienia pracy człowieka* (PWN, Poznań 1981).

Oryginalnym kierunkiem Jego badań było określenie przyczyn ekonomicznych, warunkujących poziom zatrudnienia kobiet na tle procesów uprzemysłowienia kraju. W rozważaniach z tego zakresu uwypuklił zależność między rozwojem gospodarczym a aktywizacją kobiet, przeprowadził ocenę przemian, jakie nastąpiły w strukturze ich zatrudnienia w okresie 1945–1964, oraz podjął próbę perspektywicznej oceny zmian zatrudnienia kobiet do roku 1984, koncentrując się w swoich badaniach na problemach gospodarowania zasobami pracy w szerokim społecznym aspekcie. Profesor przyczynił się do utworzenia i rozwoju w Uczelni dyscyplin naukowych ekonomiki pracy i polityki społecznej. Przy jego wydatnej pomocy uruchomiono po raz pierwszy w Uczelni wykłady z ergonomii. Kierował także pracami badawczymi zespołu pracowników Instytutu na rzecz praktyki i organizowania przez nich konferencji naukowych.

W pierwszym okresie swojej pracy interesował się problematyką rachunkowości. Znalazło to odzwierciedlenie w dwukrotnie wydawanych książkach (w roku 1959 i 1960), poświęconych powstaniu i rozwojowi kont. Na podkreślenie zasługują także dwie prace, których był współautorem, a mianowicie: *Struktura przemysłu Ziemi Zachodnich w latach 1939–1959* (IZ, Poznań 1961) oraz *Struktura społeczno-gospodarcza Ziemi Zachodnich w latach 1933–1960* (IZ, Poznań 1964).

Aktywnej działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej Profesora towarzyszyła praca społeczna na rzecz Uczelni, środowiska poznańskiego oraz kraju. Przez wiele lat redagował *Roczniki Uczelni*. Był wieloletnim wiceprzewodniczącym Oddziału Poznańskiego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (1958–1962); sekretarzem naukowym Wojewódzkiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu (1962–1975), a następnie jego wiceprezesem (1975–1980). Był wieloletnim członkiem: Komisji Zarządu Głównego PTE w Warszawie, Rady Naukowej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Rady Progra-

mowej Zakładu Organizacji i Informatyki Centralnego Związku Spółdzielni Mleczarskiej w Warszawie, Komitetu Problemów Pracy i Polityki Społecznej PAN, Komisji Badań Regionalnych PAN oraz Rady Programowej miesięcznika „Polityka Społeczna”.

Wyraz uznania dla Jego działalności i osiągnięć stanowią wielokrotne nagrody ministra oraz odznaczenia. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Zasłużonego Nauczyciela PRL, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i Medalem za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Otrzymał również liczne odznaki regionalne i Złotą Odznakę PTE. Za działalność w czasie wojny nadano Mu Krzyż Partyzancki.

Profesor Mieczysław Przedpelski pozostawił po sobie trwałą wdzięczność i pamięć, zwłaszcza tych, którzy Go znali i z Nim współpracowali. Zasłużył na nią nie tylko jako dobry nauczyciel i sprawiedliwy przełożony, ale przede wszystkim jako życzliwy człowiek, gotowy przyjść z pomocą każdemu, kto jej oczekiwał.

Jerzy Unolt

Tadeusz Puchalski

1908–1979

Niespodziewanie 30 października 1979 roku zmarł profesor nadzwyczajny dr Tadeusz Puchalski, prawy człowiek, zamiłowany i niestrudzony nauczyciel, wychowawca kilku pokoleń ekonomistów, znany i ceniony statystyk. Z ośrodkami akademickimi miasta Poznania był związany ponad trzydzieści lat. Najsilniejsze więzy łączyły Go z Akademią Ekonomiczną.

Urodził się 10 stycznia 1908 roku w Kowlu w rodzinie inteligenckiej. Uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. króla Zygmunta Augusta w Białymstoku, gdzie w roku 1928 otrzymał świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, będąc stypendystą Ministerstwa Komunikacji. Ukończył je w roku 1933, a następnie podjął pracę u swojego fundatora w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Warszawie. Pracę tę przerwał wybuch wojny. W czasie wojny był sprzedawcą w sklepach Społem w kilku miastach województwa lubelskiego i warszawskiego.

Zaraz po wojnie, w roku 1945 uzyskał stopień magistra nauk ekonomicznych w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Doktoryzował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego w roku 1948 na podstawie rozprawy pt. *Płace realne pracowników Kolei Państwowych w 1945 i 1946 r.* Tytuł naukowy docenta otrzymał w roku 1959, a w roku 1970 Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych.

Do Poznania przeniósł się w maju 1945 roku. Podjął tu najpierw pracę w Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych. Ciągnęła Go jednak praca w szkolnictwie. W latach 1946–1951 był nauczycielem Liceum Handlowego, Technikum Finansowego i dyrektorem Ośrodka Kształcenia i Doskonalenia Kadr Pedagogicznych. W tymże okresie podjął także działalność pedagogiczną w szkolnictwie wyższym, którą prowadził do ostatnich chwil swojego życia. Praca ta okazała się Jego powołaniem. W latach 1946–1949 był asystentem wolontariuszem, a następnie, do roku 1952, asy-

stentem na Uniwersytecie Poznańskim. W okresie 1953–1966 był najpierw zastępcą profesora, a potem adiunktem w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. W Uczelni tej kierował Zakładem Administracji i Rachunkowości, a później Katedrą Ekonomiki Leśnictwa. Był także prodziekanem Wydziału Leśnego. Równocześnie (do 1959 r.) pracował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie, pełniąc funkcję kierownika Katedry Statystyki. Począwszy od roku 1960 zaczął pracować w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Uczelnia ta, od roku 1966, stała się jedynym miejscem Jego pracy. Po przejściu na emeryturę we wrześniu 1978 roku prowadził w niej nadal działalność dydaktyczną i pedagogiczną.

Kierował Zakładem Statystyki Matematycznej w latach 1963/1964–1968/1969, a po jego likwidacji Zakładem Statystyki Ogólnej w 1969/1970–1975/1976. Ponadto w latach 1965/1966–1968/1969 pełnił obowiązki kierownika Zakładu Statystyki Teoretycznej i Demografii. W roku akademickim 1965/1966 pełnił obowiązki kierownika Katedry Statystyki, a w latach 1966/1967–1968/1969 był jej kierownikiem. Po zmianach organizacyjnych Uczelni został dyrektorem Instytutu Statystyki i Ekonometrii. Funkcję tę pełnił w latach 1969/1970–1975/1976. Brał także czynny udział w działalności organizacyjnej Uczelni. W latach 1964/1965–1965/1966 był prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego. Sprawował funkcję kierownika Podyplomowego Studium Ekonomiki Przemysłu dla Inżynierów w okresie 1966/1967–1971/1972.

Ponadto przez wiele lat współpracował z Instytutem Zachodnim, Oddziałem Wojewódzkim Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i Wojewódzkim Urzędem Statystycznym w Poznaniu. Od chwili powstania Sekcji Statystyki i Ekonometrii PTE w Poznaniu, tj. od roku 1968, był jej przewodniczącym i aktywnym członkiem. Działalność prof. Tadeusza Puchalskiego zaznaczyła się również w innych regionach Polski. Był bowiem członkiem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, przez wiele lat prowadził zajęcia dydaktyczne w Bydgoszczy oraz współpracował z Głównym Urzędem Statystycznym w Warszawie.

Za wybitne zasługi dla nauki, pracy dydaktyczno-naukowej i praktyki gospodarczej był wielokrotnie wyróżniany przez ministra nauki. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, otrzymał honorowe odznaki za zasługi w rozwoju miasta Poznania i województwa poznańskiego, a także bydgoskiego.

Dorobek naukowy i dydaktyczny Profesora jest znaczący. Obejmuje liczne książki, artykuły, podręczniki, skrypty i recenzje (łącznie ponad 60 pozycji publikowanych). Wyróżnić w nim można kilka nurtów tematycznych, wśród których na specjalną uwagę zasługują prace z dziedziny statystyki transportu morskiego (*Sezonowość przewozów w transporcie morskim*,

1958); międzynarodowego obrotu drzewnego (*Bilans drzewny krajów RWPG*, 1971); warunków bytowych ludności (*Próba analizy wydatków rodzin robotniczych w Polsce*, 1958; *Warunki bytowe ludności NRF w porównaniu z innymi krajami*, 1965) i statystyki handlu (*Eksport NRF*, 1962; *Import NRF*, 1963; *Tendencje rozwojowe w handlu zagranicznym*, 1966; *Badanie wpływu lokalizacji sklepu detalicznego na wahania sezonowe sprzedaży*, 1974).

Godna szczególnego podkreślenia jest troska Profesora o zapewnienie studentom odpowiednich pomocy dydaktycznych. Jej imponującym wyrazem są liczne podręczniki: *Statystyka*, wyd. 3, PWN, Warszawa 1975; *Elementy statystycznej kontroli jakości produkcji*, wyd. 3, PWN, Warszawa 1975; *Wnioskowanie statystyczne*, wyd. 2, PWN, Warszawa 1975 oraz skrypty i materiały ćwiczeniowe z zakresu teorii statystyki, rachunku prawdopodobieństwa, statystyki opisowej i matematycznej czy też statystycznej kontroli jakości. Cechuje je wysoki poziom. Były i są nadal cenione przez czytelników, znane szeroko w kraju i poza jego granicami, ciągle potrzebne i poszukiwane.

Bracia studencka, darząca Profesora sympatią, nazywała Go Dziadkiem lub Puchatkiem. Jego słuchacze nadal pamiętają wykłady ze statystyki matematycznej oraz egzamin z tego przedmiotu, który najczęściej kończył się oceną pozytywną. Byłem jednym z nich, zanim w roku 1964 zostałem asystentem Profesora. Błogosławiąc mnie w roli nauczyciela akademickiego, powiedział: „Sam tego chciałeś, nieś więc ten kaganiec oświaty, powodzenia”. Noszę go, choć czasem uwiera i przydałaby się wtedy szczególnie rada Profesora, o którym wiadomo, że jeśli czasem komuś nie pomógł, to z pewnością nigdy nie zaszkodził.

Profesor miał bogatą osobowość. W pamięci uczniów, współpracowników i wszystkich, którzy Go znali, pozostał jako człowiek niepowszecznego formatu: umysł otwarty na wszystko co nowe, dobre i pożyteczne; serce życzliwe i oddane na służbę innym; uczony, lecz człowiek skromny; nauczyciel i wychowawca niestrudzony; przełożony troskliwy i spolegliwy. Wyróżniała Go życzliwość, skromność, szczerść, konkretność, zaufanie do bliźnich, miał bardzo życzliwe usposobienie, przejawiające się w naturalny sposób. Nie uprzedzał się do nikogo, wołał dostrzegać tylko dobre strony otaczających Go osób, odnosił się z szacunkiem do każdego, pomagał, nie żądając niczego w zamian – niby mimochodem i nie wywołując poczucia długu wdzięczności. Bywało, że zatrzymywał pomocną dłoń w połowie drogi, czasem nie angażował się wcale, choć wydawałoby się, że nie powinien tak postąpić.

Profesor był człowiekiem bardzo skromnym, nigdy nie wynosił się i nie puszył, zawsze znał miarę rzeczy. Autorytetu i uznania przysparzały Mu inne źródła. Był przy tym bardzo skryty: nie lubił się zwierzać, o kłopotach

nie słyszeliśmy nigdy. Niektórzy mówili o Nim – Anglik, bo to niby taki kostyczny, z sylwetką i postawą dżentelmena, nie ujawniający spraw osobistych i rodzinnych, ukryty za zasłoną bardzo pozytywnie traktowanego snobizmu.

Profesor nie lubił intryg, plotek i wszelkich podobnych praktyk. Czasem powalał na kolana przeciwników intelektualnych krótkim: „Nie wiem” lub z rozbijającą szczerością przyznawał się do błędu. Mówił: „Chwalcie się sami, bo nikt za was tego lepiej nie uczyni”. Zgodnie z tym zaleceniem pracownicy naukowcy, którymi kierował, musieli sami o sobie pisać wszelkie pozytywne opinie. Profesor podpisywał, dopisując wyłącznie pozytywne stwierdzenia, jeśli ktoś o nich zapomniał. Cenił Profesor szczerą i otwartą postawę u swoich studentów i współpracowników.

Profesor był nad wyraz konkretny w słowie i czynie. Decydował szybko, nie lubił dzielić włosa na czworo. Pracował systematycznie, skutecznie i doceniał higieniczne, jak mówił, warunki pracy (słynął z tego, że wychodził z każdego posiedzenia, które przedłużało się ponad 120 minut). Kochał piękno w każdej postaci, potrafiła Go zauroczyć muzyka, poezja, przyroda, wciągało malarstwo, lubił podróże.

Zaufanie do ludzi było u Profesora znamienne. Nie dopuszczał myśli, że ktoś może je zawieść, że go nadużyje. Wierzył, że w każdym drzemią talenty i możliwości, którym należy stworzyć warunki do ujawnienia się. Czy to zaufanie i wiara były jednak właściwie potraktowane?

Kazimierz Kruska

Klemens Ratajczak

1921–1994

Zmarły 6 czerwca 1994 roku profesor zwyczajny dr hab. Klemens Ratajczak był wybitnym ekonomistą, wieloletnim dyrektorem Instytutu Nauk Społecznych Akademii Rolniczej, dyrektorem Instytutu Ekonomiki Produkcji naszej Uczelni, zamiłowanym dydaktykiem i wychowawcą. Urodził się 14 listopada 1921 roku w Stajkowie w pobliżu Pniew. W czasie wojny został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec.

Pracował tam w gospodarstwie rolnym. Udało Mu się jednak zbiec i przedostać się do tzw. Generalnego Gubernatorstwa w okolice Krakowa, dokąd zostali wysiedleni Jego rodzice. Ukrywał się tam. Został współzałożycielem i członkiem oddziału partyzanckiego Batalionów Chłopskich. Po wojnie ukończył szkołę średnią, a następnie podjął studia I stopnia na Wydziale Prawa UAM. Ukończył je w roku 1953, a następnie kontynuował studia II stopnia na Uniwersytecie Wrocławskim, specjalizując się z prawa gospodarczego. W roku 1955 podjął pracę jako asystent w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. W uczelni tej w roku 1962 obronił pracę doktorską pt. *Płaca jako bodziec materialnego zainteresowania w PGR* i uzyskał tytuł doktora nauk rolniczo-leśnych. Habilitował się w roku 1969 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy: *Ekonomiczna ocena postępu technicznego w PGR* i uzyskał stanowisko docenta w Akademii Rolniczej. W roku 1976 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w roku 1984 profesora zwyczajnego. W roku 1981 podjął dodatkowo pracę w Akademii Ekonomicznej, obejmując stanowisko dyrektora Instytutu Ekonomiki Produkcji. Był nim do chwili przejścia na emeryturę w roku 1991.

W ciągu swojej wieloletniej pracy pełnił ważne funkcje organizacyjne poza Uczelnią. Był kilka lat prezesem PTE w Poznaniu, członkiem Zarządu Głównego PTE w Warszawie, przewodniczącym Komisji Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN Oddział w Poznaniu, przewodniczącym Komisji Rolnej Rady Naukowej przy Wojewodzie Konińskim, członkiem Komisji

Rolnictwa i Organizacji Przedsiębiorstw PAN w Warszawie, członkiem Komitetu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PAN w Warszawie.

Profesor dzięki swojemu wykształceniu łączył w sobie znajomość prawa, rolnictwa i ekonomii. Stąd miał szerokie spojrzenie na problemy polskiego rolnictwa i całej gospodarki żywnościowej. W centrum Jego zainteresowań naukowych leżały problemy postępu technicznego w rolnictwie, metody jego wdrażania i ocena efektywności. Zajmował się tym przede wszystkim w swojej pracy habilitacyjnej. Drugą dziedzinę Jego zainteresowań stanowiły zagadnienia związane z dokonującymi się przeobrażeniami społeczno-gospodarczymi na wsi oraz ekonomiczno-produkcyjnymi aspektami rozwoju rolnictwa polskiego. Zwracał uwagę na przyczyny kryzysów trapiących nasze rolnictwo w minionych latach, wskazując środki ich przewyciężenia. Widział potrzebę stosowania aktywnej polityki interwencyjnej państwa mającej na celu zmiany strukturalno-własnościowe rolnictwa w trakcie przechodzenia do gospodarki rynkowej.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje około 210 pozycji. Wśród nich publikacjami podstawowymi są dwie monografie – praca doktorska i habilitacyjna. Pozostałe pozycje stanowią artykuły oraz referaty przygotowane na konferencje i sympozja. Profesor Klemens Ratajczak przeprowadzał także ekspertyzy dotyczące oceny stanu i ruchu ludności oraz siły roboczej w rolnictwie, a także przeobrażeń społeczno-gospodarczych na wsi w województwie poznańskim.

Profesor był zamiłowanym dydaktykiem. Jego wykłady i seminaria cieszyły się dużym zainteresowaniem i niesłabnącym powodzeniem wśród studentów. Pod Jego kierunkiem napisano ponad 150 prac magisterskich z ekonomiki i organizacji rolnictwa oraz gospodarki żywnościowej. Był promotorem 7 prac doktorskich.

Na emeryturę przeszedł w roku 1991. Nadal współpracował z Uczelnią, realizując zajęcia w zmniejszonym wymiarze.

Za zasługi położone w swojej wielostronnej działalności został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim i Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał też honorowe odznaki Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego, Leszczyńskiego, Konińskiego i Pilskiego oraz inne medale i odznaki.

Jego ogromna życzliwość, takt i kultura osobista jednały Mu przyjaciół we wszystkich środowiskach, w których się znalazł. Cieszył się szacunkiem i sympatią.

Wojciech Chomicz

Zbigniew Romanow

1932–2004

Dnia 10 września 2004 roku odszedł z grona społeczności akademickiej naszej Uczelni profesor zwyczajny dr hab. Zbigniew Romanow. Odszedł nieoczekiwanie, choć po dłuższej chorobie, której starał się nie poddawać i nie okazywać. Pracował czterdzieści osiem lat, w tym ponad czterdzieści dwa lata w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, z którą był związany do ostatnich dni swojego pracowitego

życia. Zasłużył się dla jej rozwoju zwłaszcza na polu organizacyjnym. Wy różnił się wielką aktywnością w organizacji procesu dydaktycznego i życia Uczelni. Był zamiłowanym nauczycielem akademickim, cenionym autorem opracowań o charakterze dydaktycznym, znawcą oraz doświadczonym specjalistą i wykładowcą dyscypliny naukowej – historia myśli ekonomicznej. Był rzecznikiem przywrócenia właściwej rangi nauczania tego przedmiotu jako niezbędnej podstawy dobrego wykształcenia ekonomicznego. Zasłużył się także dla Wielkopolski, działając w organizacjach naukowych społecznych tego regionu.

Szczególne piętno na Jego życiu odcisnęła II wojna światowa. Nie mógł się uczyć normalnie, a na skutek zmian granic Polski był niejako zmuszony wraz z rodzicami opuścić swoje strony rodzinne. Było to dla Niego bardzo trudne jako kresowianina, którym się czuł przez całe życie. W działaniu miał także cechy Wielkopolanina. W 1945 roku wraz z rodzicami i rodzeństwem osiedlił się w Przyczynie Dolnej niedaleko Wschowy.

Urodził się 4 kwietnia 1932 roku w Krzywem pow. Radziechów na Wołyniu jako syn Józefa i Władysławy z domu Janc. W 1951 roku ukończył Gimnazjum i Liceum Administracyjno-Handlowe w Lesznie, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, ukończył je 4 grudnia 1956 roku, otrzymując stopień magistra ekonomii. Doktoryzował się w 1966 roku na podstawie rozprawy: *Warunki centralizacji i decentralizacji ekonomicznej w polityce cen*, napisanej pod kierunkiem prof. Seweryna Kruszczyńskiego. Skrócona

wersja tej pracy pt. *Problemy bezpośredniego i pośredniego regulowania cen przez państwo socjalistyczne* została opublikowana w 1968 roku przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Habilitował się 26 listopada 1974 roku na podstawie monografii: *Ekonomia dobrobytu a ekonomia socjalizmu – studium porównawcze założeń, motywów i kryteriów* (Wyd. WSE w Poznaniu, Poznań 1974), otrzymując stopień doktora habilitowanego w zakresie ekonomii politycznej. Książka ta uzyskała w 1975 roku nagrodę ministra nauki i szkolnictwa wyższego. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nadano Mu 21 listopada 1989 roku. Podstawę stanowiła monografia: *Teoria wartości i ceny w rozwoju myśli ekonomicznej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1985) oraz dorobek naukowo-badawczy. Na stanowisko profesora w Akademii Ekonomicznej został mianowany przez ministra szkolnictwa wyższego i nauki 30 listopada 1989 roku. Nominację na profesora zwyczajnego otrzymał 27 października 1992 roku.

Swoją pierwszą pracę podjął w praktyce gospodarczej. Jeszcze przed uzyskaniem magisterium 1 sierpnia 1956 roku rozpoczął pracę w Zielonogórskich Zakładach Zbożowych w Zielonej Górze. Pracował tam tylko kilka miesięcy. Ciągnęła Go bowiem praca naukowo-badawcza. Uzyskawszy asystenturę u prof. Seweryna Kruszczyńskiego powrócił do Poznania. Asystentem był od 16 lutego 1957 roku do 15 grudnia 1958 roku. Przerwał tę pracę z powodu trudnych warunków materialnych, otrzymawszy kierownicze stanowisko w Wojewódzkiej Komisji Cen w grudniu 1958 roku. Pracował tam do 1962 roku, uczęszczając na seminarium doktorskie prowadzone przez prof. Seweryna Kruszczyńskiego. Starszym asystentem został w lutym 1962 roku. Był nim do marca 1966 roku. Po uzyskaniu doktoratu pełnił funkcję adiunkta od 1 kwietnia 1966 roku do czerwca 1975 roku. Stanowisko docenta otrzymał 1 lipca 1975 roku. Był nim aż do chwili uzyskania profesury.

W czasie swojej pracy w Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1966–1975 był kierownikiem Punktu Konsultacyjnego Studiów Zaocznych w Zielonej Górze. W latach 1973–1975 był wiceprzewodniczącym Rady Szkoły ds. Młodzieży, a w latach 1975–1980 przewodniczącym Rady Wydziałowej ds. Młodzieży. Był również komendantem Hufca Pracy. Sprawował więc opiekę nad studentami zobowiązanymi do pracy w czasie wakacji. Kierownikiem Zakładu Historii Myśli Ekonomicznej został w 1977 roku. Funkcję kierownika Katedry Historii Gospodarczej i Myśli Ekonomicznej pełnił od 1 września 1991 roku aż do chwili przejścia na emeryturę w 2002 roku. Nadal jednak pracował na części etatu. Od września 1975 roku do sierpnia 1980 roku był prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego. Przez dwie kadencje, od września 1987 roku, pełnił funkcję dziekana Wydziału Planowania i Zarządzania. Przez wiele

lat był członkiem Senatu i uczestniczył w pracach Komisji Senackich. Był też członkiem Komisji Wydziałowych. W ostatnich latach był także członkiem Komitetu Redakcyjnego Wydawnictwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Nie stronił od pracy społecznej. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego i przewodniczącego Rady Zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Brał udział w działalności Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia Księgowych Polsce, Oddział w Poznaniu i Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Współpraca z tymi organizacjami sprowadzała się do wygłaszania odczytów na wybrane tematy ekonomiczne. Był też członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Współpracując z tym Towarzystwem, wygłaszał referaty na zebraniach Komisji Wydziału Historii i Nauk Społecznych oraz opublikował dwie swoje prace zwarte.

Problematyka Jego prac naukowo-badawczych była dość rozległa. Początkowo interesował się problemem świadczeń usług przez spółdzielnie pracy działające w regionie poznańskim. Wkrótce jednak odszedł od tej tematyki i zajął się zagadnieniami wchodzącymi w zakres makroekonomii. Zajmował się więc zagadnieniem kształtowania cen przez państwo; badał założenia, metody i kryteria ekonomii dobrobytu i ekonomii socjalizmu; rozpatrywał związek cen z wartością towarów w teoriach ekonomicznych; poddał analizie merkantylistyczne doktryny w polityce gospodarczej państwa; badał suwerenność konsumenta jako problem teorii i ideologii rozwoju myśli ekonomicznej, poddał krytycznej ocenie koszty społeczne działalności gospodarczej w teorii ekonomii; rozpatrywał zagadnienia równowagi gospodarczej w teorii ekonomicznej; zajmował się także problemem etatyizmu w praktyce gospodarczej państwa oraz agraryzmu w teorii i praktyce

Uczestniczył w słynnym sporze o ceny toczonym w Polsce. Podkreślał, że kosztowa zasada ustalania cen nie informuje o racjonalnym doborze czynników produkcji ani o prawidłowych relacjach produkcji. Nie skłania też przedsiębiorców do obniżki kosztów własnych produkcji, jak i do wprowadzania innowacji i podnoszenia jakości wytworzonych produktów. Nie akceptował tezy o rzekomo bezpośrednim społecznym charakterze pracy przedsiębiorstw socjalistycznych. Uznał, że racjonalne zasady kształtowania cen są bliskie koncepcji cen równowagi rynkowej. Stwierdził, że teorie wyprowadzające wartość wyłącznie z nakładów pracy odpowiadają fazie rozwoju, w której zakładano nieograniczoną zasobów i powszechną pomnażalność produktów. Tylko bowiem w fazie „obfitości” i w warunkach stosunkowo niegroźnego jeszcze skażenia środowiska naturalnego można było uznać, że ceny i ich ogólny poziom cen są odbi-

ciem wartości, czyli poniesionych nakładów pracy. Stwierdził, że odrzucenie tych założeń, uznanie nie tylko względnej, ale i bezwzględnej rzadkości coraz większej ilości dóbr, konieczność ich ochrony, m.in. poprzez prohibicyjne ceny – oznacza koniec epoki, w której można było objaśnić ceny wyłącznie poprzez nakłady pracy żywej i uprzemysłowionej. Wzrastający stopień rzadkości zasobów będzie więc nieuchronnie prowadzić do wzrostu ich wycen. Problematyka ta znalazła odbicie w Jego artykułach i pracach zwartych.

Dorobek publikacyjny Profesora stanowi około siedemdziesiąt pozycji bibliograficznych, w tym: siedem monografii (w części jako współautor), dwadzieścia cztery artykuły naukowe (cztery opublikowano zagranicą), trzykrotnie wydane z Jego inspiracji i przy Jego dominującym udziale przewodniki metodyczne do nauki historii myśli ekonomicznej, trzykrotnie wydany, we współautorstwie, podręcznik: *Ekonomii politycznej socjalizmu* oraz wielokrotnie wydane skrypty i materiały pomocnicze do wykładu ekonomii politycznej.

Szczególne znaczenie w Jego dorobku, poza wymienioną już pracą habilitacyjną, mają następujące publikacje zwarte: *Teoria wartości i ceny w rozwoju myśli ekonomicznej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1985), *Związek cen z wartością towarów w teoriach ekonomicznych* (PWN – PTPN, Warszawa – Poznań 1991), *Merkantylistyczne doktryny ekonomiczne w praktyce gospodarczej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1992), oraz *Przewodnik metodyczny do nauki historii myśli ekonomicznej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1977, 1978 i 1984), który został wyróżniony nagrodą Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego za najlepszy podręcznik.

Prof. Zbigniew Romanow wypromował dwóch doktorów nauk ekonomicznych. Kierował ponad dwustoma pracami magisterskimi. W latach 1974 i 1980 współdziałał w przygotowaniu konferencji naukowej poświęconej ekonomii politycznej. W swojej pracy dydaktycznej prowadził wykłady, seminaria ćwiczenia. Wykładał głównie historię myśli ekonomicznej. Wykłady z teorii ekonomii prowadził nie tylko w Akademii Ekonomicznej, ale także w Wyższej Szkole Służb Kwatermistrzowskich Kwatermistrzowskich Poznaniu, w Wyższej Szkole Marketingu i Zarządzania w Lesznie oraz w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Poznaniu. Będąc życzliwym studentom, wymagał od nich i stawiał sprawiedliwe oceny.

Zewnętrzny wyrazem uznania dla pracy i osiągnięć Profesora Zbigniewa Romanowa były nagrody ministra i rektora oraz odznaczenia państwowe i regionalne. Otrzymał trzy nagrody ministra (1968, 1975 i 1985) – jedną za publikację naukową i dwie za działalność dydaktyczno-wychowawczą. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski;

Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Honorową Odznaką m. Poznania, Odznaką za Zasługi dla woj. Poznańskiego oraz Odznaką za Zasługi dla woj. Zielonogórskiego.

Profesora Zbigniewa Romanowa cechowała skromność i prawość. W Jego życiu praca zajmowała poczesne miejsce. Zarazem jednak w systemie Jego wartości szczególne miejsce zajmowała rodzina, przyjaciele i – nie waham się tego tak określić – Ojczyzna. Był człowiekiem wrażliwym. Odczuwał i podziwiał piękno przyrody, był zawsze gotowy nieść pomoc. Nie stwarzał konfliktów i budził zaufanie.

Jak wielu z „kresowiaków” pamiętał, że zarówno o nasze „małe”, jak i „duże” Ojczyzny należy dbać na co dzień swoją pracą i troską, bo nic tu nie jest dane na zawsze, choć na zawsze można tu coś utracić! Najkrócej, jednym słowem – aczkolwiek może już nieco staroświeckim i ze słownika Tadeusza Kotarbińskiego – można by rzec, że był człowiekiem spolegliwym. Ceniąc sobie współpracę, kontakt i porozumienie z innymi ludźmi był wrażliwy na ich problemy, a będąc tolerancyjnym wobec poglądów odmiennych, zachowywał zarazem własny system wartości oraz wytrwałość i upór w dążeniu do realizacji stawianych sobie celów życiowych.

Takim pozostanie w pamięci tych, którzy Go znali i współpracowali z Nim.

Wacław Jaromołowicz

Stefan Rosiński

1888–1964

W Poznaniu 16 grudnia 1964 roku zmarł profesor nadzwyczajny doktor Stefan Rosiński, zasłużony wykładowca ekonomii, wychowawca wielu pokoleń młodzieży akademickiej, przez ponad czterdzieści lat związany z Uniwersytetem i naszą Uczelnią. Był pierwszym kierownikiem Katedry Ekonomii Społecznej utworzonej w Akademii Handlowej w roku 1938 i pierwszym kierownikiem

nowo utworzonej w roku 1950 Katedry Finansów i Kredytu w Wyższej Szkole Ekonomicznej.

Radomianin, urodzony w roku 1888 odbył studia uniwersyteckie we Lwowie i w Monachium, gdzie uzyskał dyplom doktorski. W ostatnich latach pierwszej wojny światowej brał czynny udział w pracach naukowych organizowanych przez Naczelny Komitet Narodowy oraz Centralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie. Tamże ukazała się pod Jego współkierownictwem i redakcją praca: *Stosunki rolnicze Królestwa Kongresowego*.

Dalsze koleje życia związały Profesora na stałe z Poznaniem. W grudniu 1919 roku objął urząd naczelnika Wydziału, a następnie dyrektora Departamentu Przemysłu i Handlu w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Pracując tu, zapoznał się z życiem gospodarczym, z rolnictwem i ze stosunkami panującymi w przemyśle i handlu. Dzięki temu utrwaliło się w Nim przeświadczenie o potrzebie ujmowania zagadnień ekonomicznych w sposób konkretny, na tle faktycznych warunków miejsca i czasu. Pamiętał o tym, gdy przeszedł do pracy w wyższym szkolnictwie ekonomicznym.

W roku 1920 podjął pracę na Uniwersytecie Poznańskim najpierw w charakterze zastępcy profesora, a od 1930 roku docenta habilitowanego. Na Wydziale Prawno-Ekonomicznym wykładał naukę o pieniądzu i kredycie oraz poszczególne działy polityki gospodarczej, a od roku 1938 także zasady ekonomii politycznej. Poza tym od roku 1928 wykładał ogólny kurs ekonomii politycznej na Wydziale Rolniczo-Leśnym tegoż Uniwersytetu.

Już w pierwszych latach istnienia Wyższej Szkoły Handlowej związał się z tą Uczelnią. Swoją działalność dydaktyczną prowadził tu w tym samym zakresie co na Uniwersytecie. Z chwilą objęcia przezeń w roku 1938 kierownictwa Katedry Ekonomii Społecznej w Akademii Handlowej zaczął prowadzić wykłady, seminaria i proseminaria z ekonomii. W tejże Uczelni uzyskał w roku 1945 tytuł profesora nadzwyczajnego.

Aż do roku 1950 kierował nadal tą katedrą. W tym czasie odegrał nie małą rolę w zabezpieczeniu prawidłowego rozwoju Uczelni. W latach 1945–1950 zasiadał w Kuratorium Uczelni. Był stałym, aktywnym członkiem Rady Profesorów, mającej w swojej pieczy problemy organizacji studiów, treści nauczania, pracy wychowawczej z młodzieżą oraz doboru kadry nauczającej. Od wiosny 1945 roku do 31 sierpnia 1949 roku piastował godność prorektora Akademii Handlowej, współdziałając czynnie w jej niezwykle aktywnym rozwoju.

Funkcje organizacyjne pełnił Profesor także z chwilą przekształcenia Uczelni z Akademii Handlowej w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. Został pierwszym dziekanem nowo utworzonego Wydziału Handlowego. Był nim jednak tylko jeden rok. Gdy przekształcono Uczelnię, zlikwidowano dotychczasową Katedrę Ekonomii Społecznej, tworząc w jej miejsce Katedrę Ekonomii Politycznej. Profesor Stefan Rosiński objął kierownictwo nowo utworzonej Katedry Finansów i Kredytu. Kierował nią tylko w roku akademickim 1950/1951. Katedrę tę przejął od Niego zastępca profesora, dr Janusz Wierzbicki. W okresie ostrych zawirowań prof. Stefan Rosiński musiał odejść z Uczelni. Postawiono Mu bowiem zarzut braku „klasowego” ujęcia treści prowadzonych wykładów.

Spuścizna naukowa prof. Stefana Rosińskiego obejmuje zarówno prace o charakterze teoretycznym i ogólnoekonomicznym, jak i pozycje poświęcone specjalistycznym zagadnieniom finansów, rolnictwa i handlu. Opublikował kilka oddzielnych rozpraw oraz liczne artykuły, recenzje i noty bibliograficzne. Spośród rozpraw zasługuje na uwagę przede wszystkim praca: *Problem działania ceł w teorii ekonomii* (PTPN, Poznań 1929, s. 258). Profesor uznał za konieczne zajęcie się tym zagadnieniem, zwłaszcza że pomimo dużego bogactwa ocen w tej dziedzinie wiedzy, nauka nie zdołała objaśnić wszechstronnie wpływu ceł na stosunki gospodarcze. Zasadą Profesora jest podjęcie próby krytycznego opracowania i usystematyzowania dorobku nauki w przedmiocie działania ceł, z jednoczesnym krytycznym naświetleniem koncepcji wielu ekonomistów. Zaprezentował ciekawie współczesną krytykę teorii klasyków na temat mechanizmu wymiany międzynarodowej, a zwłaszcza roli w niej ceł. W swoich rozważaniach związał ściśle zagadnienie wpływu ceł na stosunki gospodarcze z teorią cen oraz z teorią rozdziału dochodu społecznego.

Sumienna i precyzyjna analiza teoretyczna doprowadzała autora do ważnych z naukowego punktu widzenia stwierdzeń. Jego zdaniem, teoria cel poczyniła od klasycyzmu olbrzymi postęp. Określiła ona granice i podstawowe założenia, w których obrębie istnieją możliwości ustalenia skutków nakładania cel. Nauka jednakże nie jest w stanie – wobec różnorodności warunków wymiany – ustalić konkretnych wskazań, które interesowałyby politykę gospodarczą. W rozprawie tej słusznie stwierdził, że teoria nie może bezpośrednio służyć polityce, natomiast za zadanie teorii należy poczytywać tłumaczenie i wyjaśnienie zjawisk rzeczywistości, skutków, jakie powodują określone przyczyny w określonych warunkach (s. 14). Spór zasadniczy: protekcyjnizm czy wolny handel – nie może być jednoznacznie rozstrzygnięty. Teoria może jedynie wskazać, w jakich konkretnych warunkach protekcja może być dla danego kraju, a w pewnych sytuacjach dla wszystkich uczestników wymiany, korzystniejsza od wolnego handlu (s. 168).

Do swej idei na temat stosunku teorii do polityki gospodarczej, poruszonej marginesowo w dziale zajmującym się mechanizmem cel, powrócił Profesor w przyczynku: *Nowe prądy w polityce gospodarczej* („Ruch, Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1938, nr 1). W wyniku rozważań poświęconych tej materii ocenił sceptycznie możliwości nauki w zakresie podpowiadania polityce gospodarczej jej celów lub kierunków, zależnych od światopoglądu oraz pierwiastków emocjonalnych. Obserwacja przedwojennych stosunków podyktowała Mu opinię, że polityce gospodarczej wielu państw nie udało się w owym czasie choćby przybliżyć do generalnego jej celu – stworzenia bezpieczeństwa i stałości warunków życia.

Z rozpraw o charakterze ogólnym zasługuje również na uwagę praca: *Fundamentalne podstawy myślenia ekonomicznego* („Rocznik Akademii Handlowej w Poznaniu”, za rok 1947/1948). Profesor wypowiedział się tutaj na temat charakteru i granic poznania w nauce ekonomii, współzależności zjawisk ekonomicznych oraz roli czasu w badaniu rzeczywistości gospodarczej. Podkreślił, że nauka ekonomii służy życiu praktycznemu jedynie drogą pośrednią przez poznanie, zrozumienie i wytłumaczenie związków, jakimi złączone są poszczególne zjawiska i całe życie gospodarcze (s. 42). Zaznaczając, że niektórzy ekonomiści opowiadają się za przyjęciem metody poszukiwania w rzeczywistości związków przyczynowych, sam stanął zdecydowanie na gruncie badań określonych zależności funkcjonalnych. Wynika stąd, że żadnego zjawiska w życiu gospodarczym nie można traktować jako odosobnionego oraz że w polityce należy się wystrzegać podejmowania prób realizowania wykluczających się wzajemnie celów. Rolę elementu czasu w myśleniu ekonomicznym wyprowadził Profesor stąd,

że zmiana określonej wielkości gospodarczej wymaga czasu, jak również że przeszłość wpływa na ukształtowanie się stosunków w teraźniejszości.

Poza pracą naukowo-dydaktyczną w obu Uczelniach Profesor brał czynny udział w rozmaitych przejawach życia nauki ekonomicznej w ośrodku poznańskim. W okresie 1921–1939 kierował działem ekonomicznym „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”, a w latach 1945–1947 był redaktorem „Roczników Akademii Handlowej w Poznaniu”. Jako aktywny członek Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego okazywał stale żywe zainteresowanie jego pracami. Był czynnym członkiem Komisji Nauk Społecznych oraz Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Wszelkie obowiązki, wszelkie funkcje sprawowane we władzach uczelni traktował Profesor niezwykle sumiennie i uczciwie ze wzorowym wprost poczuciem odpowiedzialności. Wykładów Jego słuchało się z prawdziwą przyjemnością. Piękny, literacki język, przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność ujęcia problemów – to niezapomniane ich zalety.

Profesora Stefana Rosińskiego cechowała wielka sumienność i przy tym rzadko w tym stopniu spotykana skromność. Owa skromność, jednocześnie pełen życzliwości, głęboko ludzki stosunek do wszelkich spraw, z którymi się stykał jako profesor szkoły wyższej, zjednały Mu powszechny szacunek i szczerą wdzięczność.

*Zbigniew Zakrzewski
Zenobia Knakiewicz*

Antoni Roszkowski

1894–1939

Niecodzienną postacią był Antoni Roszkowski – duszpasterz i ekonomista, proboszcz i profesor akademicki. Rzadko zdarza się, aby jedna osoba łączyła w sobie tak różne dziedziny. Ksiądz Antoni Roszkowski w latach trzydziestych był honorowym proboszczem w parafii Zgierz pod Łodzią i dziekanem dla okolicznych parafii, profesorem nadzwyczajnym Akademii Handlowej w Poznaniu, docentem i wykła-

dowcą na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Zawsze pogodny, żywego usposobienia i żywotny w całej swej działalności stał się wybitną osobowością życia naukowego Poznania.

Kapłaństwo było jego głównym powołaniem, chociaż cały dorobek naukowy dotyczył ekonomii. Nie było w tym żadnej sprzeczności. Zespolił z sobą te dwie dziedziny, oceniając ekonomiczne i prawne instytucje z katolickiego punktu widzenia, a tym samym wnosił nowego ducha do tych nauk. Za swoje osiągnięcia został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Urodził się 8 kwietnia 1894 roku w Żarnowie województwie kieleckim z rodziców Karola i Zofii z Sorboniów. Uczęszczał do gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim. Potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, gdzie w grudniu 1915 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Był to burzliwy czas pierwszej wojny światowej, która jednak wtedy omijała środkową Polskę. Po dwóch latach wikariatu wstąpił na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Z powodu zawieszenia wykładów wrócił niebawem na parafię, aby w następnym roku studia kontynuować. I znowu musiał je przerwać, aby jako kapelan służyć żołnierzom 18 pułku ułanów w wojnie z bolszewikami.

Po zakończeniu działań wojennych, w roku 1921 przeniósł się do Poznania. Wtedy – jak się wydaje – skryształizowała się Jego droga życiowa. Nie kontynuował rozpoczętych w Warszawie studiów teologicznych, lecz zapisał się na Wydział Prawno-Ekonomiczny nowo powstałego Uniwersytetu Poznańskiego, aby studiować ekonomię polityczną. Uniwersytet Poznański

stał się bowiem od samego początku – dzięki osobowości Edwarda Taylora – poważnym ośrodkiem tej dziedziny nauki. Profesor dr Edward Taylor był odtąd aż do końca okresu międzywojennego Jego mistrzem.

Ksiądz Antoni Roszkowski uzyskał w roku 1923 stopień magistra nauk ekonomiczno-politycznych. Doktoryzował się 13 lutego 1924 roku z ekonomii na podstawie pracy: *Poglądy społeczne i ekonomiczne Augusta Cieszkowskiego*, napisanej pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. Ukazała się ona drukiem w wydawnictwie Poznańskie Prace Ekonomiczne. Niedługo potem zaczął wykładać ekonomię i prawo w Seminarium Duchownym w Łodzi. Był tam wykładowcą do 31 marca 1931 roku. Jednocześnie kontynuował studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim. Stopień magistra praw uzyskał w roku 1926. Po zakończeniu wykładów w Seminarium Duchownym zaczął od 1 kwietnia 1931 roku pracować naukowo w Poznaniu. W roku 1932 opublikował w wydawnictwie Poznańskie Prace Ekonomiczne swoją pracę habilitacyjną: *Korporacjonizm katolicki*. Została ona przyjęta przez Radę Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego. Po dwunastu latach od rozpoczęcia studiów, ks. Antoni Roszkowski wszedł jako docent do grona nauczycielskiego tegoż Wydziału, jak i Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Jako docent ekonomii społecznej wykładał ubezpieczenia społeczne. Z dniem 1 września 1938 roku otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego ekonomii politycznej i polityki społecznej Akademii Handlowej w Poznaniu. Odtąd stał się tzw. własnym samodzielnym nauczycielem akademickim tej Uczelni, przyczyniając się do podniesienia Wyższej Szkoły Handlowej do rangi akademickiej. W Akademii Handlowej i na Uniwersytecie nadal wykładał ubezpieczenia społeczne, a na Akademii Handlowej również skarbowość i politykę gospodarczą. Dorywczo wykładał też w łódzkim oddziale Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie.

Działalność dydaktyczna nie była głównym ośrodkiem jego zainteresowań. Zajmował się działalnością naukową i popularyzatorską. Publikował w wielu czasopismach, mianowicie w: „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”, „Ekonomiście”, „Przewodniku Społecznym”, „Przeglądzie Powszechnym”, „Przeglądzie Katolickim”, „Ateneum Kapłańskim” i „Wiadomościach Diecezjalnych Łódzkich”. Dla prac naukowych głównym organem publikacyjnym były trzy pierwsze czasopisma. Pisał zwięźle i przystępnie. W swych pracach naukowych i popularyzatorskich omawiał szeroki wachlarz problemów (np. ubezpieczenia społeczne, kartele), niemal zawsze z katolickiego punktu widzenia. Bibliografia ogłoszona w *Słowniku polskich teologów katolickich 1918–1981* (ATK, Warszawa 1983) podaje 45 jego prac. Nie jest to lista kompletna, gdyż uwzględnia przeważnie duszpasterskie czasopisma, natomiast pomija „Ruch Prawniczy” i „Ekonomistę”.

Dla studiów naukowych ks. Antoni Roszkowski wyjeżdżał wielokrotnie za granicę – do Anglii, Belgii, Francji i przede wszystkim do Italii. W roku 1933 korzystał nawet ze stypendium z Funduszu Kultury Narodowej na studia we Francji i Anglii. Głównym przedmiotem jego badań był katolicyzm społeczny. Najważniejszym jego dziełem z tej dziedziny jest wymieniona już praca habilitacyjna. Prawie równocześnie wydał zwięzłe i przystępnie napisany zarys pt.: *Katolicyzm społeczny* (Poznań 1932). Przedstawił w nim wszystkie tego rodzaju koncepcje wieku XIX i XX wraz z wyznawanym przez niektóre kręgi ustrojem korporacyjnym. Przy zachowaniu własności prywatnej, w szczególności indywidualnych przedsiębiorstw, miał powstać nowy system ustrojowy, aby zapobiec walce klas. Miały powstać tzw. korporacje z osobowością prawną łączące w imię solidarności zawodowej i wspólności interesów wszystkich zainteresowanych w zawodzie, wyposażone w pewien samorząd sprawowany pod nadzorem państwa. Naczelna Izba Gospodarcza miałyby stanowić wstępny element tego ustroju. Szeroką dyskusję związaną z tą problematyką omówił w pracy: *Naczelna Izba Gospodarcza w Polsce i za granicą* (Łódź 1928).

W sprawie koncepcji korporacyjnej zajął wybitnie negatywne stanowisko, wskazując też na wynaturzony w kierunku totalitarnym podobny system obowiązujący we Włoszech. Jego zdaniem: „Zmiana metodologicznych założeń ekonomiki byłaby możliwa tylko w razie przebudowy duszy ludzkiej”. Stwierdzał także, że stan badań nad katolickim ujęciem tej koncepcji ustrojowej „nie wyszedł poza granice pewnego romantyzmu”.

Autor stał się znawcą włoskiego faszyzmu. Swoim krytycznym poglądom dał wyraz w artykułach ogłoszonych na łamach „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego” w latach 1935 i 1938 oraz w „Przewodniku Społecznym” w 1934 i 1937. Uważał, że korporacjonizm katolicki nie wywarł istotnego wpływu na system faszystowski, potępiał stosunek faszyzmu do własności prywatnej, która nie jest prawem naturalnym, a tylko funkcją społeczną. Zarzucał brak osobowości prawnej korporacji i wskazywał na zastrzeżenia papieża Piusa XI wobec włoskiego systemu.

W bogatym dorobku ks. Antoniego Roszkowskiego na uwagę zasługuje także obszerny artykuł pt.: *Gospodarka planowa i jej rodzaje* („*Ekonomista*” 1935, tom III). W pewnym związku z nim stoi praca pt.: *Komunizm i jego dążenia w aspekcie katolicko-społecznym*, w której rozprawiał się z tymi ideałami w rozwoju historycznym („*Przewodnik Społeczny*” 1936, nr 8–12).

Zbliżał się rok 1939, ostatni rok jego życia. Miał lat 45. Dwie wojny obrał w sobie jego pracę. W roku 1920 przeżył wojnę jako kapelan wojskowy na wschodzie Polski. Przyszła znowu, 19 lat później, od zachodu. Zginął w dniu 6 września 1939 roku koło miejscowości Babsk na szosie warszawskiej od nie-

mieckiej bomby lotniczej. Z prowizorycznego grobu ekshumowano Jego zwłoki 11 października 1939 roku i pochowano na tamtejszym cmentarzu.

Zdaje się, że był pierwszą ofiarą z grona profesorów wyższych uczelni Poznania. Stał też w pierwszym szeregu duchownych, którzy oddali swe życie w drugiej wojnie światowej.

Karol Marian Pospieszalski

Władysław Rusiński

1911–1986

Dnia 16 sierpnia 1986 roku zmarł profesor zwyczajny dr hab. Władysław Rusiński, historyk gospodarczy, wybitny uczeń prof. Jana Rutkowskiego i współtwórca poznańskiej szkoły historii gospodarczej, kontynuator najlepszych tradycji szkoły wychowania społecznego, zapoczątkowanej przez prof. Franciszka Bujaka. Zajmował poczesne miejsce w rozwoju Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz UAM. Był

związany z obu Uczelniami przez ponad czterdzieści lat swojej wielostronnej działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

Urodził się 24 marca 1911 roku w Nowej Wsi koło Żnina w licznej rodzinie wapiennika. Był jednym z siedmiorga rodzeństwa. Ukończył szkołę wydziałową w Inowrocławiu, a następnie, w wieku lat siedemnastu, podjął pracę w Banku Ludowym w Pakości. Stracił ją w roku 1932 z powodu kryzysu. Nie rezygnując z dalszej nauki, przygotowywał się do egzaminu dojrzałości w trybie eksternistycznym. Maturę zdał w roku 1933 i zaraz podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, utrzymując się samodzielnie z korepetycji i różnych dorywczych prac.

Od samego początku interesował się historią gospodarczą. Duży wpływ na umocnienie tego zainteresowania wywarła osobowość prof. Jana Rutkowskiego, wielkiego uczonego oraz opiekuna i przyjaciela swoich uczniów. Już po dwóch latach od rozpoczęcia studiów przedłożył gotową pracę magisterską pt.: *Uwarstwienie ludności wiejskiej w królewskich Prus Królewskich w drugiej połowie XVII wieku*. Praca ta została opublikowana w roku 1937 w „Rocznikach Dziejów Społecznych i Gospodarczych”. Magisterium uzyskał w roku 1937. W tymże roku rozpoczął pracę jako asystent wolontariusz prof. Jana Rutkowskiego. Pod jego kierunkiem, w ciągu dwóch lat, napisał i obronił rozprawę doktorską pt.: *Osady tzw. olędrów w dawnym województwie poznańskim*. Obrona odbyła się w maju 1939 roku. Opublikowanie pracy uniemożliwiła wojna, ukazała się ona dopiero w roku 1947.

Wybuch wojny zastał dr. Władysława Rusińskiego w Gdyni, gdzie w czasie wakacji podjął doraźnie pracę w banku. Został deportowany do Bydgoszczy. Utrzymywał się, podejmując różne prace. W lipcu 1945 roku powrócił do Poznania i zaczął pracować początkowo jako starszy asystent, a później jako adiunkt na Uniwersytecie Poznańskim. W roku 1947 podjął także pracę w Akademii Handlowej. Pozostawał stale pod opieką naukową prof. Jana Rutkowskiego. Z jego inicjatywy rozpoczął badania nt.: *Położenie robotników polskich w czasie wojny 1939–1945 na obszarze Rzeszy i „obszarów wcielonych”*. Opracowanie to stało się podstawą kolokwium habilitacyjnego już w czerwcu 1949 roku.

Zastępcą profesora na Uniwersytecie Poznańskim został w roku 1952, profesorem nadzwyczajnym w roku 1954, a tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w roku 1958. Na Uniwersytecie prowadził wykłady i seminaria początkowo na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, a później na Wydziale Filozoficzno-Historycznym. Jednocześnie zajmował się dydaktyką na Akademii Handlowej, przekształconej w 1950 roku na Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku 1962 w związku z likwidacją dwuetatowości przeniósł się do Wyższej Szkoły Ekonomicznej, z którą był związany do czasu przejścia na emeryturę w roku 1981.

Profesor pełnił liczne funkcje organizacyjne. Na Uniwersytecie Poznańskim był w latach 1955–1958 kierownikiem Studium Eksternistycznego, w latach 1956–1962 – kierownikiem Katedry Historii Gospodarczej, a w okresie 1957–1962 – zastępcą dyrektora Instytutu Historii. W Wyższej Szkole Ekonomicznej był w latach 1950/1951–1951/1952 kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej i kierownikiem Zakładu Historii Gospodarczej. Katedrę tę w roku 1952 przejął zastępca profesora Waclaw Wilczyński. W roku 1957 zakład ten przekształcono w Katedrę Historii Gospodarczej. Był jej kierownikiem do roku 1969. Po ponownej reorganizacji Uczelni w latach 1969/1970 katedra ta jako Zakład Historii Gospodarczej weszła w skład Instytutu Ekonomii Politycznej. Do czasu przejścia na emeryturę był kierownikiem tego zakładu oraz wicedyrektorem ds. naukowych Instytutu. W latach 1959/1960–1960/1961 pełnił funkcję dziekana Wydziału Ogólno-Ekonomicznego, a w okresie 1962/1963–1964/1965 był rektorem Uczelni.

Główny przedmiot badań Profesora stanowił późny feudalizm w Polsce, tj. okres XV–XVIII wieku. Ponadto zajmował się stosunkami gospodarczo-społecznymi w okupowanej Polsce, ruchem spółdzielczym w Polsce w latach 1918–1939, problematyką regionalną Wielkopolski oraz dziejami miasta i regionu kaliskiego. Wszystkie te prace znalazły odzwierciedlenie w ponad dwustu siedemdziesięciu publikacjach.

Problematyka ekonomiczno-społeczna epoki feudalnej stanowi dwie trzecie całego dorobku Profesora. Prace z tego zakresu oparte na wszech-

stronnych i bardzo wnikliwych analizach materiałów, przyniosły Mu wysokie uznanie kręgu specjalistów w kraju i za granicą. Publikował je w periodykach polskich i zagranicznych.

Szpecially cenne i nierzadko nowatorskie, a zarazem najbardziej precyzyjne, okazały się ustalenia dotyczące genezy i dróg rozwojowych folwarku pańszczyźnianego w Polsce (na tle europejskim), społecznej organizacji oraz czynników warunkujących wykształcenie się takiego, a nie innego modelu gospodarki wiejskiej w czasie od XIV do XVIII wieku. Interesujące są Jego konstatacje na temat rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej, a szczególnie jej kryzysu. Zasadą Profesora jest skorygowanie chronologii tego okresu oraz udowodnienie, że kryzys agrarny w Europie Środkowo-Wschodniej w XVII wieku miał w dużej mierze charakter samoistny. Badając problematykę struktury agrarnej Polski i Europy Środkowo-Wschodniej, przedstawił na szerokim tle porównawczym chronologię powstawania pustek, ich rozmiarów i struktury użytkowania. Bardzo istotne są Jego rozważania dotyczące zasięgu i rozmiarów rugów chłopskich w Polsce i w Europie, rozwoju osadnictwa oraz struktury społecznej ludności wiejskiej, kwestie zniszczeń wojennych z drugiej połowy XVIII wieku. Dzięki tym badaniom wzbogacił wiedzę o gospodarce Polski i Europy w schyłkowym okresie feudalizmu, zweryfikował uprzednie twierdzenie zwłaszcza nauki niemieckiej (poświęcono tam wiele miejsca pracom Profesora).

Duże uznanie przyniosła Profesorowi Jego praca habilitacyjna. Pierwszy bowiem podjął badania dotyczące stosunków gospodarczo-społecznych w okupowanej Polsce. Badania Profesora są nie tylko powszechnie uznane, stały się one nawet źródłem do poznania niektórych aspektów tego zagadnienia.

Będąc orędownikiem spółdzielczości, udokumentował w obszernym studium zarys polskiego ruchu spółdzielczego w okresie międzywojennym. Nie zajmował się jednak szerzej okresem międzywojennym. Sporadycznie wypowiadał się na temat historii gospodarczej Polski po roku 1945. Włączył się jednakże w najbardziej żywotne sprawy ziem odzyskanych. Tematyka Jego badań była szeroka. Stąd podjął nawet próbę syntezy rozwoju gospodarczego Polski Ludowej 1945–1965. W ostatnich latach swojego życia Profesor powrócił do badań regionalnych. Na szczególne podkreślenie zasługuje Jego zainteresowanie Kaliszem.

Największą popularność, obok uznania specjalistów, przyniosły Profesorowi skrypty i podręczniki z historii gospodarczej. Kilkakrotnie wydawane i uzupełniane stały się podstawą edukacji tysięcy studentów i innych czytelników w Polsce i za granicą. Profesor nie należał do porywających wykładowców. Jego wykłady były jednak zawsze starannie przygotowane

i ujmowały rzeczowością. Był egzaminatorem wymagającym, ale sprawiedliwym.

Seminaria magisterskie i doktorskie były przedmiotem szczególnej Jego troski. Uczył solidnych podstaw warsztatu naukowego i analizy źródeł. Niektóre idee, zasady i metody wyniósł od swojego Mistrza. Inne wypracował sam. Kult prawdy i faktu historycznego oraz rzetelności wobec źródła stanowiły główne kryterium wyboru metod i technik badawczych. Zwracał uwagę, że uogólniając, trzeba zachować ostrożność. Z przyjęcia tych zasad wypływały duże wymagania w zakresie wysiłku badawczego i prawdomówności. Pod Jego kierunkiem napisano kilkaset prac magisterskich oraz dwadzieścia trzy rozprawy doktorskie. Wśród Jego wychowanków jest wielu profesorów i doktorów habilitowanych. Dużo czasu poświęcał także recenzjom prac na stopnie i tytuły naukowe. Recenzował prace prawie wszystkich historyków gospodarczych w Polsce. Nie unikał akcentów polemicznych, zawsze jednak potrafił dostrzec walory opracowań.

Szczególne miejsce w działalności Profesora stanowiła działalność redakcyjna. Przez prawie czterdzieści lat był związany z redakcją „Roczników Dziejów Społecznych i Gospodarczych”. Od roku 1953 pełnił funkcję redaktora naukowego, będąc kontynuatorem działalności swojego Mistrza, prof. Jana Rutkowskiego. Był także redaktorem „Rocznika Kaliskiego”.

Za działalność dydaktyczną i organizacyjną otrzymał tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL, Zasłużonego Działacza Kultury, Honorowego Obywatela miasta Kalisza. Był też odznaczony wysokimi odznaczeniami państwowymi. Otrzymał Sztandar Pracy II klasy i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Dla uczczenia Jego działalności naukowej wydano w roku 1978 księgę pamiątkową pt. *Badania nad historią gospodarczo-społeczną w Polsce*, w której zamieszczono niemal pełną bibliografię prac Profesora do roku 1976.

Osiągnięcia swoje zawdzięczał swoim cechom charakteru wykrystalizowanym w młodości w trakcie pokonywania wielu trudności i przeszkód. Należał do ludzi pogodnych, nawet żartobliwych, zwłaszcza w ostatnich latach życia. Wszyscy, którzy się z Nim bliżej zetknęli, cenili Go za uczciwość, punktualność, słowność i prawdomówność. Uznawał, że podstawowe wartości ludzkie i ich poszanowanie stanowią fundament rozwoju człowieka i społeczeństwa. Nie absorbował swoimi osobistymi problemami. Cechowała go niezwykła skromność. Był nieśmiały i starannie unikał podziękowań. Żył również bardzo skromnie, zwłaszcza że miał małe wymagania. Lubił pracę w archiwum i w bibliotece. Męczył Go natomiast udział w zebraniach, posiedzeniach i naradach. Wszystkich, którzy

zetrnęli się z Nim, uderzała Jego pasja badawcza i wiara, że systematyczna, dobrze zorganizowana praca musi być wcześniej czy później dostrzeżona i właściwie oceniona, niezależnie od układów personalnych i zakrętów koniunktury politycznej. Jest to bowiem warunek rozwoju społecznego. Można by powiedzieć, że Profesor był w tym zakresie uosobieniem najlepszych cech przypisywanych Wielkopolanom.

Józef Orczyk

Józef Rzóśka 1897–1972

Jrudne były koleje życia dr. Józefa Rzóski zmarłego 5 marca 1972 roku. Był wybitnym praktykiem i działaczem, który łączył pracę zawodową z pracą nauczyciela akademickiego. Był człowiekiem czynu i gorącym patriotą oraz wielkim przyjacielem młodzieży. Został odznaczony Śląskim Krzyżem Powstańczym i dwukrotnie Orderem *Virtuti Militari* V klasy. Urodził się 16 marca 1897

roku w Kamieńcu, powiat Mogilno. Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Był członkiem Towarzystwa Tomasza Zana i Polskich Drużyn Harcerskich, został z tego powodu relegowany ze szkoły. Przeniósł się do Głogowa i tam zdał maturę w roku 1915. Nie zaniechał działalności oświatowej, prowadził ją wśród młodzieży polskiego pochodzenia. W czasie I wojny został wcielony do armii pruskiej i w latach 1915–1918 walczył na froncie zachodnim.

Powrócił z wojny do Poznania. W roku 1918 wszedł w skład Rady Robotniczo-Żołnierskiej w Poznaniu. Był jej aktywnym członkiem. Jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej byłego zaboru pruskiego współorganizował powstanie wielkopolskie. Studia historyczne i ekonomiczne podjął w 1919 roku na Uniwersytecie Poznańskim. Były one przerywane w związku z Jego udziałem w akcji plebiscytowej na Śląsku oraz w I i III powstaniu śląskim w roku 1919 i roku 1921, a także udziałem w wojnie polsko-bolszewickiej w roku 1920. Studia ekonomiczne ukończył w roku 1923. W czasie swoich studiów był bardzo czynny w organizacjach studenckich. W latach 1920/1921 był prezesem Bratniej Pomocy Studentów i Studentek Uniwersytetu Poznańskiego. Należał do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. W roku 1922 został członkiem komitetu redakcyjnego pisma młodzieżowego „Brzask”. W roku 1924 został asystentem prof. Edwarda Taylora, kierownika Katedry Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Poznańskiego. Pod Jego kierunkiem przygotował rozprawę doktorską pt.: *Niemieckie cla zbożowe*, a po jej publikacji w wydawnictwie Poznańskie Prace Ekonomiczne w roku 1926 obronił ją, uzyskując stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych.

Po uzyskaniu doktoratu pracował w Pomorskiej Izbie Rolniczej w Toruniu. W roku 1929 został starostą w Chojnicach. Następnie pracował w Radzie Zrzeszeń Kupieckich w Toruniu. Z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem został wybrany na posła III kadencji Sejmu RP. Pełnił tę funkcję w całym okresie 1930–1935, aktywnie uczestnicząc w pracach Komisji Budżetowej. W latach 1932–1939 był zastępcą dyrektora Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń w Poznaniu. Włączył się czynnie do prac samorządowych. W roku 1939 pełnił funkcję ławnika miasta Poznań.

Od roku 1936 zaczął łączyć pracę zawodową z pracą nauczyciela akademickiego. Prowadził lektorat z ubezpieczeń i spółdzielczości na Uniwersytecie Poznańskim. Kontynuował tę pracę w latach 1945–1948. W latach 1946–1947 prowadził także zajęcia z organizacji przedsiębiorstw i ekonomii w filii Akademii Handlowej w Szczecinie. W czerwcu 1945 roku utworzono w Akademii Handlowej Katedrę Organizacji Przedsiębiorstw, powierzając dr. Józefowi Rzósce jej kierownictwo w charakterze zastępcy profesora. W lutym 1948 roku katedrę tę przejął od niego w tym samym charakterze dr Antoni Skowroński. Natomiast dr. Józefowi Rzósce powierzono nowo utworzoną (w lutym 1948 roku) Katedrę Ubezpieczeń. Kierował nią w latach 1948/1949–1949/1950. Potem zaczął Go szykanować. Katedry Ubezpieczeń nie zlikwidowano. Stała się ona załącznikiem szkoły ubezpieczeń. W latach 1950/1951–1951/1952 opiekę nad nią sprawował prof. Józef Górski. Dopiero w roku 1952 kierownictwo tej katedry powierzono zastępcy profesora dr. Lucjanowi Pokorzyńskiemu.

W roku 1951 dr Józef Rzóska został usunięty z Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu i uwięziony. Zanim do tego doszło prowadził w Akademii Handlowej wykłady i seminaria z organizacji przedsiębiorstw i ubezpieczeń. Jego seminaria cieszyły się dużym powodzeniem. Prace dyplomowe i magisterskie napisał pod Jego kierunkiem kilkuset studentów. Tematyka była aktualna, a dr Józef Rzóska przyciągał studiujących swoimi zaletami. Był wybitnym znawcą praktyki i erudytą. Charakteryzował się wysokim poziomem kultury i rozmiłowaniem w literaturze pięknej (mógł przez wiele godzin rozprawiać z prof. Lucjanem Pokorzyńskim o klasyce greckiej i łacińskiej oraz recytować te dzieła). Tryskał humorem, potrafił gawędzić i rozumiał młodzież.

Na Jego uwięzieniu zaciążyła przede wszystkim działalność w czasie okupacji. Został wysiedlony z Poznania do tzw. Generalnego Gubernatorstwa. W okresie 1944–1945 był intendentem szpitala dla umysłowo chorych w Drewnicy pod Warszawą. Przez cały czas działał w Armii Krajowej pod pseudonimem „Rektor” w ugrupowaniu „Obroza”. Redagował gazetki i prowadził tajne nauczanie, posługując się nazwiskiem Borzyszko-

wski. Zrehabilitowano go w roku 1956. Powrócił na WSE w charakterze wykładowcy w Katedrze Finansów i Kredytu kierowanej przez prof. Janusza Wierzbickiego. Ponadto prowadził bezpłatny lektorat z języka niemieckiego zarówno dla studentów, jak i asystentów, ciesząc się szacunkiem i sympatią. Na emeryturę przeszedł w roku 1962.

Doktor Józef Rzoska ma także osiągnięcia naukowo-badawcze. Poza pracą doktorską opublikował wiele artykułów z zakresu ubezpieczeń, administracji i ekonomii. Publikacje te zamieszczał w czasopismach gospodarczych i naukowych, m.in. w „Przeglądzie Ubezpieczeń” i „Rolniku-Ekonomiście”. Do najważniejszych Jego publikacji artykułowych należą prace dotyczące samorządu i budżetu oraz sprawy niemieckiej w województwach zachodnich.

Pamięć o Nim, pełną ciepła i sympatii, zachowuje liczna rzesza Jego słuchaczy i seminarzystów, zwłaszcza z okresu lat czterdziestych, ceniąc Go przede wszystkim za prawość, hart ducha, sprawiedliwość i wyrozumiałość.

Hanna Maciejewska

Tadeusz Sangowski

1943–2005

Srofasor zwyczajny dr hab. Tadeusz Sangowski zmarł nagle 3 lutego 2005 roku, będąc w pełni sił twórczych. Był koryfeuszem polskiej nauki ubezpieczeń gospodarczych, kontynuatorem najlepszych tradycji poznańskiej szkoły ubezpieczeń, której załączki tkwiły w Katedrze Ubezpieczeń utworzonej w 1948 roku z inicjatywy prof. Józefa Górskiego. Pełnił funkcję eksperta w dziedzinie ubezpieczeń. Był za-

miłowanym nauczycielem akademickim oraz niestrudzonym redaktorem „Studiów Ubezpieczeniowych”, czasopisma naukowego cieszącego się uznaniem zarówno w kraju, jak i zagranicą. Był licencjonowanym brokerem ubezpieczeniowym i reasekuracyjnym. Potrafił umiejętnie łączyć obowiązki nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce gospodarczej jako współzałożyciel i współwłaściciel, jednego z pierwszych w Polsce, biura maklerskiego SAGA BROKERS s.c. Umiejętnie wykorzystywał swoje doświadczenia w prowadzonych zajęciach.

Miał trzy pasje: ubezpieczenia gospodarcze, historię i sprawy dnia dzisiejszego dawnych kresów wschodnich oraz sport akademicki. Główne miejsce w jego działalności zajmowały jednak ubezpieczenia gospodarcze. Interesował się całokształtem tej problematyki. Można przy tym wyraźnie wyróżnić cztery nurty Jego badań, mianowicie: regres ubezpieczeniowy, historię polskich ubezpieczeń gospodarczych, zagadnienia reformy systemu ubezpieczeń gospodarczych oraz sprawy prewencji i ochrony ubezpieczeniowej. Wszystkie te nurty znalazły odbicie w jego twórczości.

Urodził się 1 stycznia 1943 roku w Hodiciszkach na Wileńszczyźnie jako syn Jerzego Heleny z domu Romanowskiej. W rezultacie zmiany granic w wyniku II wojny światowej, rodzice wraz z rodziną wyjechali do Elbląga. Tamże ukończył liceum ogólnokształcące, otrzymując w roku 1960 świadectwo dojrzałości. Tegoż roku podjął studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM. Ukończył je w 1965 roku, uzyskując magisterium

z prawa na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. Zygmunta Konrada Nowakowskiego.

1 września 1965 roku podjął pierwszą pracę jako asystent-stażysta w Katedrze Ubezpieczeń Gospodarczych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, kierowanej przez prof. Lucjana Pokorzyńskiego. Był związany z tą uczelnią przez czterdzieści lat, do końca swoich dni, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe. W czasie asystentury ukończył Studium Pedagogiczne dla Młodych Pracowników Naukowych i odbył staże w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń oraz w Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta. Doktoryzował się w 1973 roku na podstawie rozprawy: *Regres ubezpieczeniowy i jego finansowe znaczenie w systemie ubezpieczeń gospodarczych*. Jego promotorem był prof. Janusz Szpunar. Praca została wyróżniona nagrodą ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w roku 1974. Habilitował się w roku 1993 na podstawie całokształtu działalności naukowo-badawczej i monografii: *System finansowy ubezpieczeń gospodarczych Polsce*, (wydana w 1992 roku przez AE w Poznaniu). Na stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej został powołany 1 października 1993 roku. Tytuł naukowy profesora nauk ekonomicznych uzyskał 4 listopada 1999 roku, a na stanowisko profesora zwyczajnego został mianowany w roku 2002. Kierował Zakładem Ubezpieczeń w latach 1974–1985, a od 1993 roku pełnił funkcję kierownika reaktywowanej Katedry Ubezpieczeń.

Miał szczególne predyspozycje do organizowania zespołów autorskich i kierowania nimi. Zarówno w publikacjach własnych, jak i zbiorowych (także redagowanych przez siebie) zajmował się problematyką wspomnianych już czterech nurtów. Najwcześniej badał zagadnienia regresu ubezpieczeniowego. Położył szczególny nacisk na aspekty ekonomiczne oddziaływania tego regresu na system ubezpieczeń gospodarczych.

Monografia: *Regres ubezpieczeniowy* (PWE, Warszawa 1977) stanowi nadal podstawową pozycję w polskiej literaturze ubezpieczeniowej. Badając problematykę drugiego nurtu, dokonał systematyzacji i periodyzacji rozwoju polskiego systemu ubezpieczeń gospodarczych. Przedstawił też sylwetki wybitnych przedstawicieli nauki i praktyki ubezpieczeń gospodarczych. Zapoczątkował ukazujące się od 1973 roku opracowanie zawierające bibliografię polską i zagraniczną z zakresu ubezpieczeń.

Zajmując się sprawami reformy systemu ubezpieczeń gospodarczych stwierdził, że brakuje docelowych koncepcji tej reformy, a przy tym proponowanych rozwiązań nie daje się pogodzić z mechanizmem, który już istnieje w państwach mających rozwiniętą gospodarkę rynkową. Badając preferencję oraz ochronę ubezpieczeniową, a w szczególności ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, wraz z innymi autorami uwypuklił potrzebę

określania zakresu i rozmiarów związania działalności ubezpieczeniowej z działalnością prewencyjną. Poddał krytyce zbyt sztuczne eksponowanie prewencji w systemie ubezpieczeń gospodarczych, wskazując na negatywne skutki poszerzania zakresu polityki fiskalnej państwa wobec ubezpieczeń.

Z nurtem tych zainteresowań badawczych łączy się wątek związany z potrzebą dalszego rozwoju ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej oraz modyfikacji innych grup i rodzajów ubezpieczeń. W opracowaniach dotyczących ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej uwypuklił związek pomiędzy rozwojem ubezpieczenia OC a ustaleniem dopuszczalnych granic i ochrony ubezpieczeniowej, podkreślając potrzebę ustalenia takich granic, by ubezpieczenie nie osłabiało wychowawczo-prewencyjnej funkcji odpowiedzialności cywilnej. Ta teoretycznie uzasadniona teza znalazła w pełni odzwierciedlenia w systemowych rozwiązaniach praktycznych, dziś już upowszechnionych.

Jego dorobek naukowy jest bogaty. Obejmuje osiemnaście monografii, w tym czternaście pozycji przypada na publikacje zespołowe, których był współautorem i redaktorem, pięćdziesiąt osiem artykułów naukowych oraz trzydzieści siedem pozycji bibliograficznych, na które składają się podręczniki, skrypty i inne publikacje o charakterze dydaktycznym.

Ważne miejsce w twórczości Profesora zajmowały podręczniki akademickie i materiały dydaktyczne, których był współautorem i redaktorem. Na szczególne podkreślenie zasługują: *Vademecum ubezpieczeń gospodarczych* (pośrednika ubezpieczeniowego), Saga Print, Poznań 1996. Praca ta miała cztery wydania (1998, 1999 i 2000); *Ubezpieczenia gospodarcze*, Poltex, Warszawa 1998, których drugie wydania ukazało się w 2001 roku oraz materiały dydaktyczne: *Gospodarka finansowa zakładu ubezpieczeń. Zagadnienia wybrane*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1995.

Duże znaczenie w działalności Profesora miały jego referaty, których był autorem lub współautorem, przygotowywane na światowe Kongresy AIDA, której był członkiem. Pełnił funkcję członka Zarządu Sekcji Polskiej AIDA.

Zasługą Profesora było reaktywowanie w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, po długiej przerwie, specjalności ubezpieczenia gospodarcze na kierunku finanse i bankowość Wydziału Ekonomii. Dzięki temu edukacja ubezpieczeniowa jest prowadzona na wszystkich poziomach i trybach kształcenia, tj. dziennym, wieczorowym magisterskim, wieczorowym zawodowym, zaocznym oraz podyplomowym.

Będąc zamiłowanym dydaktykiem, lubił doktorantów i studentów oraz pracę z nimi. Wspólnie z młodzieżą, jak zwykł mawiać, przygotowywał liczne konferencje i seminaria, których celem było także dzielenie się

wiedzą z zakresu praktyki ubezpieczeniowej. Pomimo rozlicznych obowiązków znajdował czas na uśmiech dla swoich seminarzystów. Wypromował ośmiu doktorantów oraz około 700 magistrantów i dyplomantów. Na podkreślenie zasługuje Jego współpraca w zakresie dydaktyki z Tarnopolską Akademią Gospodarki Narodowej na Ukrainie. Mianowicie przyjmował w Katedrze grupy studentów Ukrainy i włączał ich w cykl dydaktyczny.

Jego aktywną działalność naukową i dydaktyczną w Uczelni dopełniała działalność organizacyjna. Był członkiem Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Uczelni oraz Senackiej Komisji ds. Oceny Nauczycieli Akademickich. W styczniu 2005 roku został powołany na przewodniczącego Uczelnianej Komisji Wyborczej.

Uczestniczył także w działalności szkoleniowej i organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Był członkiem Zarządu Oddziału Wojewódzkiego PTE w Poznaniu, przewodniczącym Komisji Rewizyjnej oraz wieloletnim przewodniczącym i członkiem wielu komisji programowych. Był wykładowcą, kierownikiem i konsultantem kursów zawodowych z zakresu ubezpieczeń prowadzonych przez PTE. Jako autor lub współautor przygotowywał skrypty i inne materiały metodyczne wydawane przez PTE.

Czerpiąc z tradycji poznańskiej szkoły ubezpieczeniowej, Profesor przywiązywał dużą wagę do współpracy z praktyką gospodarczą. Prowadząc od 1990 roku własną firmę brokerską, jako broker ubezpieczeniowy i reasekuracyjny, przygotował wiele produktów ubezpieczeniowych i ekspertyz dla rynku ubezpieczeniowego. Był współorganizatorem kilku zakładów ubezpieczeń, członkiem rad nadzorczych Hestii SA w Poznaniu oraz Hestii SA w Sopocie.

Przez dwie kadencje pełnił funkcję ławnika w Okręgowym Sądzie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu. Współpracował z Ministerstwem Finansów, Urzędem Nadzoru Ubezpieczeń, Komisją Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, był także ekspertem Komisji Sejmowej przygotowującej pakiet ustaw ubezpieczeniowych w 2003 roku. Był arbitrem Stałego Polubownego Sądu Gospodarczego przy Wielkopolskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, a w 2004 roku został powołany na prezesa Sądu Polubownego przy Rzeczniku Ubezpieczonych.

Ważne miejsce w Jego życiu zajmował sport. W latach 1967–1970 był prezesem Klubu Uczelnianego AZS w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, w latach 1975–1982 jego wiceprezesem, a w latach 1984–1987 prezesem Zarządu Środowiskowego AZS w Poznaniu. Był wieloletnim członkiem Zarządu Głównego AZS i wielu jego komisji.

Dowodem uznania Jego zasług w dziedzinie naukowo-dydaktycznej są cztery nagrody ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, Złoty

Krzyż Zasługi i Medal Edukacji Narodowej. Otrzymał Złotą Odznakę PTE. AZS przyznał Mu Złotą Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej i Sportu. Uzyskał też Honorową Odznakę za Zasługi dla Obronności Kraju i Honorową Odznakę za zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego.

Do końca swoich dni pracował intensywnie. Odszedł nagle, pozostając w pamięci tych, którzy Go znali i z nim współpracowali jako życzliwy kolega i nauczyciel, wrażliwy na potrzeby innych i człowiek budzący zaufanie.

Maria Kuchlewska

Witold Skalski

1879–1961

W historii rozwoju Uczelni poczesne miejsce zajmuje profesor zwyczajny dr Witold Skalski, zmarły 25 lipca 1961 roku. Był pierwszym w Polsce profesorem zwyczajnym z dziedziny rachunkowości. Będąc wybitnym znawcą i wykładowcą rachunkowości zorganizował w roku 1931 Katedrę Rachunkowości i Analizy Bilansów. Była to pierwsza Katedra utworzona w naszej Uczelni. Kierował nią do września

1957 roku. W wieku siedemdziesięciu ośmiu lat przeszedł na emeryturę. Położył szczególne zasługi w dziedzinie organizacyjnej Uczelni w okresie międzywojennym. Umiejętnie łączył także działalność nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce.

Urodził się 28 listopada 1879 roku w Podmojskach, pow. Rzeszów. W roku 1899 ukończył gimnazjum w Samborze, a następnie podjął studia prawnicze na uniwersytetach: w Krakowie, Wiedniu i we Lwowie. Ukończył je w roku 1904 we Lwowie, składając egzamin państwowy. Zaraz potem rozpoczął pracę w Banku Krajowym Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim. Pracował tam do roku 1909. Pracując zawodowo, jednocześnie poszerzał swoje studia. W latach 1907–1908 był uczestnikiem Kursu dla Nauczycieli Szkół Handlowych. Po jego ukończeniu został powołany na stanowisko wykładowcy w Akademii Handlowej w Krakowie. W dalszym ciągu pogłębiał i uzupełniał swoją wiedzę teoretyczną. W roku 1911 złożył przed Państwową Komisją Egzaminacyjną w Wiedniu egzamin z zakresu dyscyplin handlowych i prawnych uprawniający Go do nauczania w wyższych szkołach handlowych, a w roku 1912 egzamin uprawniający do nauczania dyscyplin ekonomicznych w tychże szkołach. W roku 1919 przeniósł się do Poznania. Pracował najpierw w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, a następnie w Banku Przemysłowców w Poznaniu. Bank ten wydelegował Go do Rotterdamu, by założył tam oddział zagraniczny tegoż Banku. Udało Mu się ten oddział założyć. Był jego dyrektorem przez dwa lata, do września 1923 roku.

W trakcie pracy w banku był inicjatorem eksportu polskich towarów do Holandii i Wielkiej Brytanii. Ponadto zorganizował polski pawilon handlowy na targach międzynarodowych w Utrechcie.

Był bardzo aktywny. Zaraz po powrocie do Polski zorganizował na zlecenie Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy pierwsze w kraju Liceum Handlowe, którym kierował do końca czerwca 1931 roku. Jednocześnie od roku 1927 prowadził wykłady z rachunkowości, analizy bilansów i inne w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 1931 Uczelnia powołała Go na stanowisko stałego wykładowcy w zakresie Jego specjalizacji i kierownika nowo utworzonej katedry. Równocześnie powierzono Mu funkcję zastępcy dyrektora Uczelni. Pełnił także funkcję przedstawiciela Rady Profesorów w Kuratorium WSH. Trzy lata później, w roku 1934 został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego rachunkowości i analizy bilansów przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego. W roku 1938 został pierwszym w Polsce profesorem zwyczajnym z dziedziny rachunkowości. Przyznany Mu tytuł i stanowisko były wyrazem szczególnego uznania dla Jego faktycznej głębokiej wiedzy oraz poziomu i zakresu działania. Profesor nie spełniał wówczas warunków formalnych, nie miał bowiem doktoratu. Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych nadał Mu dopiero w roku 1954 minister szkolnictwa wyższego.

Wraz z reorganizacją Uczelni w roku 1938 i przekształceniem jej w Akademię Handlową, do czego zresztą przyczynił się swoim działaniem, został wybrany prorektorem. Pełnił tę funkcję do czerwca 1939 roku. W związku z rezygnacją prof. Antoniego Peretiatkowicza z funkcji rektora Uczelni Rada Profesorów wybrała Go rektorem. Wybuch wojny uniemożliwił realizację tej funkcji. Podzielił los części społeczeństwa Wielkopolski. Został wraz z rodziną wysiedlony. W czasie okupacji przebywał w Warszawie, gdzie pracował w Radzie Głównej Opiekuńczej. W sierpniu 1944 roku został aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie. Przetrwał tam do zakończenia wojny. Schorowany powrócił do Poznania 17 lipca 1945 roku i natychmiast przystąpił do pracy w Akademii Handlowej. Ze względu na stan zdrowia zrzekł się jednak godności rektora na rzecz prof. Józefa Górskiego, który od marca 1945 roku faktycznie pełnił obowiązki rektora. Poza działalnością dydaktyczną w Uczelni, Profesor wykładał również na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1949–1951.

Profesor prowadził szeroką działalność publikacyjną. W publikacjach tych poza problematyką z dziedziny rachunkowości zajmował się zagadnieniem bankowości, ekonomiki i organizacji handlu, giełd, a nawet języka esperanto. Wśród Jego prac znajduje się 21 pozycji książkowych,

z których kilka doczekało się od trzech do siedmiu wydań. Pisał wiele artykułów i recenzji, które w latach 1935–1939 publikował w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym” oraz w „Czasopiśmie Księgowych w Polsce”.

Uwzględniając okres, w którym żył i tworzył, trzeba uznać Jego dorobek publikacyjny za szczególnie bogaty i wszechstronny. Wśród Jego prac były rozprawy naukowe, podręczniki i skrypty. Z tych podręczników i skryptów uczyło się wiele tysięcy studentów. Wszystkie Jego publikacje stanowią przykład jasnego i ciekawego wykładu. O ich wysokiej przydatności świadczą wielokrotne wznowienia. Do najważniejszych prac Profesora należą: *Znaczenie księgi głównej w księgowości podwójnej* (1928); *Zasady inwentaryzacji i bilansowania w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych* (1934); *Ocena działalności przedsiębiorstw na podstawie zamknięć rachunkowych* (1936) i *Jednolity plan kont przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych w praktyce* (1946).

Pierwsza z wymienionych pozycji stanowi cenny wkład Profesora do rozwoju teorii rachunkowości. Ma ona charakter rozprawy naukowej mającej na celu wykazanie roli księgi głównej w systemie księgowości. W pracy tej Profesor określił podstawowe zasady funkcjonowania kont majątkowych i wynikowych oraz zasady powiązania księgi głównej z innymi księgami w jeden system ewidencyjny. Bardzo cenna jest także praca druga. Zapoczątkowała ona szeroką dyskusję na temat inwentaryzacji i bilansowania. Książka poświęcona tej dziedzinie rachunkowości przyczyniła się do ujednoczenia w Polsce zasad bilansowania i inwentaryzacji, zgodnie z obowiązującymi normami prawa i orzecznictwem Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Trzecia z książek była poświęcona ocenie działalności przedsiębiorstw, będąc jedną z pierwszych prac tego typu w Polsce. Profesor przedstawił w niej w sposób jasny i kompletny metody oceny działalności gospodarczej każdego przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdania finansowego i danych z ksiąg rachunkowych. Omówił całość obowiązujących przepisów w zakresie księgowości i bilansu. Na tej podstawie opracował schemat bilansu sprawozdawczego i przeprowadził jego rozbiór, stanowiący wzorzec sposobu dokonywania analizy finansowej. Ostatnia z najważniejszych publikacji Profesora okazała się szczególnie przydatna do kształcenia pracowników finansowo-księgowych przedsiębiorstw odbudowujących się po drugiej wojnie. Miała ona charakter podręcznika.

Profesor Witold Skalski był nie tylko wybitnym naukowcem, ale także wielce cenionym dydaktykiem. Jego wykłady cieszyły się dużą popularnością. Były one ciekawe i zrozumiałe. Profesor wykladał zawsze stojąc, stosunkowo cicho, ale dobitnie i wyraźnie formułując swoje myśli. Wię-

kszość definicji i sformułowań wyróżniała się zwięzłością i oryginalnością, tak zresztą jak i Jego publikacje. Profesor cieszył się uznaniem studentów i absolwentów. Wyrazem tego było nadanie Mu w roku 1959 członkostwa honorowego Stowarzyszenia Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej, Akademii Handlowej i Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu.

Będąc wielką indywidualnością, nie ograniczał się jedynie do dydaktyki i badań teoretycznych. Profesor doceniał również praktyczny charakter rachunkowości i był przekonany, iż łączenie nauki i nauczania z praktyką jest nieodzowne dla stałego rozwoju tej dyscypliny naukowej. Dlatego też przez wiele lat pełnił funkcję zaprzysiężonego rzeczoznawcy w dziedzinie rachunkowości przy Izbach Przemysłowo-Handlowych w Krakowie, Bydgoszczy i Poznaniu. W roku 1946 brał czynny udział w pracach Podkomisji Organizacji Planowania, Finansów, Rachunkowości i Sprawozdawczości w Warszawie. Był także członkiem Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Szczególnie ożywioną działalność przejawiał w zawodowym ruchu księgowych. Profesor był przez prawie trzydzieści lat członkiem Związku Księgowych, a następnie – Stowarzyszenia Księgowych w Polsce i jednym z organizatorów oddziału tego Stowarzyszenia w Poznaniu. W uznaniu Jego zasług Krajowy Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Księgowych nadał Mu godność Honorowego Przewodniczącego Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. W uznaniu długoletniej, ofiarnej i pełnej zapału pracy dla dobra Uczelni i jej wychowanków Profesor został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi i Medalem 10-lecia Polski Ludowej.

Profesor miał bogatą osobowość. Cechowała go prostota postępowania, pracowitość, sumiennosc i niezaleznosc. Na podkreślenie zasługuje Jego zachowanie się wobec licencjata Stefana Żardeckiego. Gdy w trudnym okresie pierwszej połowy lat pięćdziesiątych zabrakło miejsca dla niego, Profesor „przygarnął” go do Katedry Rachunkowości. Osobowość Profesora, Jego głęboka i rozległa wiedza, umiejętność pobudzania u innych zainteresowania rachunkowością sprawiły, że potrafił On grupować wokół siebie zespoły ludzi podejmujących się wykonania bardzo trudnych niekiedy zadań.

Zdzisław Kołaczyk

Antoni Skowroński

1901–1988

Dnia 11 maja 1988 roku zmarł w Poznaniu profesor nadzwyczajny dr Antoni Skowroński, wybitny ekonomista praktyk i teoretyk. W swojej ponad pięćdziesięcioletniej pracy był związany z trzema wyższymi uczelniami – w Poznaniu, Gdyni i Szczecinie. Niezwykle umiejętnie łączył pracę naukową z działalnością gospodarczą i społeczną. Urodził się 18 grudnia 1901 roku w Waliszewicach, pow. kaliski. Ukończył Szkołę

Realną w Łodzi w roku 1922. Po odbyciu studiów na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego uzyskał w roku 1926 tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych. Dwa lata później zdobył z tej dziedziny stopień doktora na podstawie, wyróżnionej medalem naukowym Uniwersytetu Poznańskiego, rozprawy: *Władysław Ochendowski jako ekonomista*, opublikowanej w „Poznańskich Pracach Ekonomicznych” pod red. Edwarda Taylora (Poznań 1928). W tym samym czasie z pożytkiem łączył pracę naukową z działalnością praktyczną w przemyśle spożywczym. Będąc w latach 1930–1939 dyrektorem Fabryki Przetworów Owocowych, Win i Wódek, Hartwig-Kantorowicz Sp. Akc. w Poznaniu, przyczynił się do poważnego jej rozwoju. Jak sam podkreślał, wiele zawdzięczał prof. Edwardowi Taylorowi. Dzięki niemu uzyskał gruntowne wykształcenie teoretyczne. Wpływ prof. Edwarda Taylora na działalność praktyczną zwiększały comiesięczne zebrania seniorów. Na zebraniach tych dyskutowano aktualne problemy różnych dziedzin polskiego życia gospodarczego.

W okresie okupacji przebywał w Warszawie, pracując w przemyśle. W lutym 1945 roku powrócił do Poznania w grupie Delegata Rządu. Objął z nominacji ministra aprowizacji i handlu stanowisko dyrektora naczelnego Państwowego Zjednoczenia Przemysłu Spożywczego na województwo poznańskie i zielonogórskie. Na stanowisku tym przyczynił się chlubnie do odbudowy ze zniszczeń wojennych, a następnie do rozwoju tej ważnej gałęzi przemysłu. Następnie piastował funkcje wiceprezesa,

a później prezesa Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, aż do jej likwidacji w roku 1950.

Swoje umiejętności łączenia działalności w praktyce z działalnością naukową udało Mu się także wykorzystać w okresie powojennym. Gdy w roku 1946 powstała Wyższa Szkoła Handlu Morskiego w Gdyni (przeniesiona w roku 1947 do Sopotu) pospieszył jej z pomocą. W roku akademickim 1946/1947 prowadził wykłady w tejże Uczelni z organizacji przedsiębiorstw. W latach 1948–1950 kierował najpierw Zakładem, a potem Katedrą Organizacji Przedsiębiorstw Akademii Handlowej w Poznaniu. W pracy tej położył duże zasługi, opracowując oryginalny i nowoczesny program wykładów i zajęć seminaryjnych z nauki o przedsiębiorstwie, jego ekonomice i organizacji. Wypada zaakcentować, że prof. Antoni Skowroński wydał w roku 1949 pierwszą w Polsce książkę poświęconą teoretycznym podstawom nauki o przedsiębiorstwie pt. *Istota i przedmiot nauki o przedsiębiorstwie* (Wyd. W. Wilak, Poznań 1949). Niestety, na skutek przyczyn mających swe źródła w przemianach ustrojowych zmieniły się programy nauczania. Nie mógł dalej kontynuować pracy w tej Uczelni, przekształconej na Wyższą Szkołę Ekonomiczną.

W latach 1957–1959 kierował Pracownią Naukową Instytutu Przemysłu Drobnoego i Rzemiosła w Poznaniu. Równoległe z pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną Profesor prowadził aktywną działalność społeczną. W latach 1946–1953 był sekretarzem naukowym Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Przyczynił się do jego rozwoju, inicjując bogatą i bardzo w owym czasie pożyteczną działalność odczytową. W latach 1957–1961 sprawował funkcje prezesa Oddziału Poznańskiego Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Uczestniczył w Radzie Naukowej Międzynarodowych Targów Poznańskich. Był konsultantem i wykładowcą Towarzystwa Wiedzy Powszechnej oraz czynnym członkiem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego i Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium WRN w Szczecinie.

Od roku 1960 związał się trwale z Politechniką Szczecińską. W tymże roku objął kierownictwo Zakładu Ekonomii Politycznej, a od roku 1963 – Katedry Ekonomiki Przemysłu i Przedsiębiorstwa Przemysłowego, przekształconej w końcu roku 1970 w Instytut Ekonomiki Przemysłu. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1966. Przeniesiony na emeryturę w roku 1972 prowadził jeszcze przez pewien czas wykłady. Do początku lat osiemdziesiątych przewodniczył Radzie Naukowej Instytutu Ekonomiki Przemysłu w Politechnice Szczecińskiej.

Za zasługi w swojej wielokierunkowej pracy prof. Antoni Skowroński był wyróżniony wieloma odznaczeniami: Krzyżem Walecznych, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Honorową Odznaką za Zasługi

dla Województwa Koszalińskiego, Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Złotą Odznaką Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Złotą Odznaką Politechniki Szczecińskiej i innymi.

W czasie swej wieloletniej pracy w szkolnictwie wyższym prof. Antoni Skowroński wykształcił liczne zastępy młodych ekonomistów i organizatorów gospodarki. Z Jego poznańskiego, a następnie – szczecińskiego seminarium wyszło około 300 magistrów ekonomii. Był promotorem i recenzentem kilkunastu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Jego współpracownicy, słuchacze i wychowankowie cenili sobie wygłaszane przezeń wykłady i zawarte w nich poglądy, odbiegające częstokroć od stanowisk oficjalnych i podręcznikowych w kierunku ujęć bardziej praktycznych, popartych rzetelną wiedzą teoretyczną i wielostronnym doświadczeniem w prowadzeniu przedsiębiorstwa w warunkach polskich.

Profesor widział, że istniejący u nas wadliwy system zarządzania nie sprzyjał współpracy ekonomistów z praktyką. Prowadzone badania przedsiębiorstw wykazywały małe zainteresowanie nauką, a kierujący życiem gospodarczym nie odczuwali potrzeby korzystania ze zdobyczy nauki. W tej sytuacji przez cały okres swej aktywności naukowej, dydaktycznej, społecznej i gospodarczej Profesor nie ustawał więc w staraniach o stworzenie koncepcji nauki o przedsiębiorstwie, jako teoretycznego modelu działalności praktycznej, odpowiadającego wszechstronnym doświadczeniom i polskiem warunkom gospodarowania. Syntezą jego poglądów, których przedstawienie zapoczątkowała publikacja z roku 1949 jest opracowanie pt. *Nowoczesna nauka o przedsiębiorstwie i jej praktyczna przydatność* (Prace Naukowe Politechniki Szczecińskiej – *Koncepcja nauki o przedsiębiorstwie w ujęciu Antoniego Skowrońskiego*, Szczecin 1981).

Profesor zawsze akcentował potrzebę respektowania zasady gospodarczości jako podstawy racjonalnego działania przedsiębiorstwa, a nadto konieczność traktowania przedsiębiorstwa jako organizacji przede wszystkim ekonomicznej, dążącej do osiągnięcia dochodu przez zaspokajanie potrzeb odbiorców swoich wytworów. Zwracał przy tym stale uwagę na konieczność kojarzenia w przedsiębiorstwie myślenia technicznego i ekonomicznego i odejścia od coraz bardziej upowszechniającego się prymatu pierwszego nad drugim. Zewnętrznym wyrazem wadliwego postępowania było traktowanie przedsiębiorstwa jako organizacji technologicznej ze szkodą dla jej cech ekonomicznych i psychospołecznych. Rzeczywistość społeczno-gospodarcza Polski schyłku osiemdziesiątych i początku pięćdziesiątych lat potwierdziła w pełni słuszność obaw, przestróg i wskazań Profesora.

W stosunku do swych współpracowników i studentów Profesor był wymagający, ale równocześnie – życzliwy, sprawiedliwy i skłonny do nie-

sienia niezbędnej pomocy. Swą rozległą wiedzą budził podziw i szacunek. Swym bezpośrednim sposobem bycia i dowcipem zjednywał sobie powszechną sympatię. I takim pozostaje w naszej wdzięcznej pamięci.

Andrzej Szpaderski

Stanisław Smoliński 1916–1994

Zmarły 6 października 1994 roku profesor zwyczajny dr Stanisław Smoliński, wielce zasłużony dla Uczelni i Wielkopolski, należał do wyjątkowo skromnych i życzliwych ludziom pracowników Uczelni. Takim zachowali Go w pamięci wszyscy, którzy Go znali – współpracownicy, absolwenci i studenci.

Urodził się 21 kwietnia 1916 roku w Krakowie. Studia wyższe podjął w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Wybuch wojny uniemożliwił Mu przystąpienie do egzaminów dyplomowych. W grudniu 1939 roku został wysiedlony do Radomska, skąd przeniósł się do Krakowa. Doświadczył tam więzienia i przymusowej pracy jako robotnik budowlany. W ostatnich latach wojny pracował jako urzędnik w Miejskim Urzędzie Statystycznym w Krakowie. Bezpośrednio po wojnie pracował krótko jako kierownik referatu statystycznego w Biurze Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych Ministerstwa Ziem Odzyskanych. Rozpoczęte przed wojną studia ukończył w Poznaniu. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w roku 1949 na Uniwersytecie Poznańskim. Promotorem Jego był prof. Marcin Nadobnik.

Począwszy od 1 września 1947 roku aż do ostatnich dni Profesor pracował w naszej Uczelni, przechodząc kolejno wszystkie szczeble kariery naukowej: od asystenta do profesora zwyczajnego. Przez pierwsze dziesięć lat swej pracy w Uczelni Profesor pracował w Katedrze Statystyki, a następnie zorganizował Katedrę Ekonomiki Przemysłu, którą kierował w latach 1958–1969. Począwszy od roku 1958 ekonomika przemysłu stała się Jego podstawową specjalnością naukową. Od roku 1969 aż do przejścia na emeryturę w roku 1981 Profesor był dyrektorem Instytutu Ekonomiki Produkcji i kierownikiem Zakładu Ekonomiki Przemysłu w tym Instytucie. Przejście Profesora na emeryturę było wyłącznie formalne, do ostatnich bowiem dni bywał w Uczelni codziennie. Uczestniczył w pełnym zakresie w pracach Katedry, Wydziału i Uczelni.

Zasługi Profesora Stanisława Smolińskiego dla Uczelni są ogromne w wielu dziedzinach. Przez kilkanaście lat pełnił ważne funkcje organizacyjne. W latach 1951/1952 był dziekanem Wydziału Handlowego, a w okresie 1958/1959–1959/1960 prodziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego. Prorektorem był w latach 1952/1953–1955/1956 oraz w latach 1962/1963–1964/1965. W latach 1965/1966–1968/1969, w okresie trudnym dla nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce był rektorem Uczelni. W tym właśnie czasie Uczelnia gruntowała swoją pozycję naukową oraz przywiązywała szczególną wagę do jakości kształcenia.

Działalność organizacyjna Profesora nie ograniczała się do Uczelni. Przez około dziesięć lat był aktywnym przewodniczącym Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego w zakresie ekonomiki produkcji w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Był także niezwykle zasłużonym dla rozwoju Wielkopolski i Ziem Zachodnich działaczem społeczno-gospodarczym.

Charakterystyczną cechą Profesora było przykładanie szczególnej wagi do pracy naukowo-badawczej. Znajdowało to wyraz zarówno w Jego własnej pracy badawczej uwieńczonej licznymi publikacjami, jak i w kształceniu kadry naukowej. W Jego pracy naukowo-badawczej można wyróżnić dwa nurty wynikające zarówno z zainteresowań Profesora, jak i z powiązań z pracą zawodową. Nurt pierwszy stanowiły badania i publikacje z zakresu metodycznych aspektów statystyki. Nurt ten wiązał się z Jego początkowym zatrudnieniem w Miejskim Urzędzie Statystycznym w Krakowie, a od roku 1947 podjęciem pracy w Katedrze Statystyki, gdzie pracował przez dziesięć lat, zajmując się statystyką ekonomiczną. Liczne artykuły (ponad 20), opublikowane w tym czasie, koncentrowały się głównie na problematyce cen, płac i budżetów rodzinnych.

Wraz z przejściem do Katedry Ekonomiki Przemysłu, którą sam zorganizował, w pracy Jego ujawnił się drugi nurt badawczy, oscylujący wokół problematyki przemysłu. Początkowo Profesor skoncentrował się na badaniach stanu przemysłu na Ziemiach Zachodnich, a następnie – na terenie Wielkopolski i w dalszej kolejności – całego kraju w poszczególnych etapach jego rozwoju. W badaniach tych szeroko wykorzystywał dojrzały warsztat statystyczny, co podnosiło rangę tych publikacji. Do najważniejszych z nich należą prace monograficzne, których był autorem lub współautorem. Prace te traktowały o przemianach społeczno-gospodarczych, a głównie przemysłu na Ziemiach Zachodnich w różnych przekrojach czasowych. Ukazywały się one najczęściej jako tomy studiów Instytutu Zachodniego i naszej Uczelni. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych przedmiotem prac badawczych Profesora stały się przemiany strukturalne i stan przemysłu w Poznaniu, w województwie

poznańskim i w Wielkopolsce. Wyniki tych prac stanowiły części składowe dużych opracowań monograficznych, poświęconych tym obszarom, wydawanych przez PWN.

Profesor coraz bardziej rozszerzał zakres swoich badań, obejmując nimi całokształt problematyki przemysłowej, a w szczególności gospodarkę środkami pracy, problematykę specjalizacji, postępu technicznego, zatrudnienia i płac. W tym zakresie współpracował z ośrodkami naukowymi Paryża, Dijon i Halle, dzieląc się swym dorobkiem i zdobywając materiały do dalszych prac. Współpracował także z praktyką gospodarczą, wykonując na jej rzecz wiele prac badawczych i kierując takimi pracami.

Dorobek publikacyjny Profesora wynosi około 100 pozycji bibliograficznych, z czego większość stanowią prace oryginalne i monograficzne. Dość do nich należy udział w opracowaniu i recenzowaniu kilkadziesiątu tematów węzłowych oraz innych prac naukowo-badawczych. Wielkim osiągnięciem Profesora, wspomaganego przez przedstawicieli tej samej dyscypliny wiedzy, było stworzenie ekonomiki przemysłu jako nowej dyscypliny nauki. Godzi się podkreślić, że tym samym uniezależniła się ona w dużym stopniu od treści politycznych tak charakterystycznych dla ówczesnej ekonomii politycznej.

Następną ważną dziedziną pracy Profesora było kształcenie młodej kadry naukowej. Jako długoletni współpracownik Profesora chcę podkreślić charakterystyczny dla Niego sposób postępowania. Jeśli tylko mógł, przyjmował wszystkich, którzy chcieli przyjść do Jego Katedry. Każdemu też pomagał w awansie naukowym. Z drugiej jednak strony – nikomu nie przeszkadzał odejść. Z Jego Katedry, a później z Zakładu Ekonomiki Przemysłu wyszli profesorowie, którzy utworzyli w Uczelni nowe instytuty, takie jak: Instytut Organizacji i Zarządzania oraz Instytut Ekonomiki Pracy i Polityki Społecznej; nowe zakłady, a mianowicie Zakład Ekonomiki Rolnictwa, Zakład Ekonomiki Budownictwa, a całkiem niedawno – nowe katedry: Katedrę Analizy Finansowej i Strategicznej oraz Katedrę Inwestycji i Rynków Kapitałowych.

Osobny nurt pracy Profesora wiązał się z dydaktyką. Był inicjatorem, współautorem i redaktorem podręcznika: *Elementy ekonomiki przemysłu* wydanego w 1979 roku przez PWN i wznowionego w ujęciu zmienionym w roku 1982. Podręcznik ten został wyróżniony nagrodą ministra. Profesor Stanisław Smoliński był także inicjatorem, współautorem i redaktorem przewodników metodycznych dla studiujących ekonomikę przemysłu, materiałów do ćwiczeń z ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw przemysłowych oraz wielu wydań skryptów z zakresu ekonomiki przemysłu.

Działalność Profesora była doceniana. Otrzymał wiele nagród ministra za działalność naukową oraz wiele odznaczeń i medali. Był odznaczony

Krzyżem Kawalerskim, Oficerskim oraz Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Był wyróżniony tytułem i Medalem Zasłużonego Nauczyciela oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Cenił sobie także Odznakę Honorową miasta Poznania i Województwa Poznańskiego. Profesor Stanisław Smoliński był przykładem i symbolem odchodzącej już generacji profesorów bez reszty oddanych Uczelni. Całkowicie podporządkował się wymogom pracy na Uczelni. Był człowiekiem wyjątkowej punktualności i wielkiej odpowiedzialności za siebie i powierzony Mu zespół ludzi. Współpraca z Nim była lekcją i przyjemnością.

Charakterystyczną cechą Profesora była umiejętność współzycia, na którą składały się: wielka skromność, kultura osobista, opanowanie, wyrozumiałość i życzliwość wobec ludzi. Wyrażała się ona w pomocy każdemu, kto się o nią zwrócił. Nie ograniczała się do pracowników Katedry. W czasie Jego rektorowania dotyczyło to wszystkich pracowników Uczelni. Nie było pracownika, któremu by Profesor odmówił swej pomocy i nie było takiego, któremu by nie pomógł. Takim zwierzchnikiem zostaliśmy obdarowani. To, co nam z siebie dał, tkwi w nas i w ten sposób pozostał i pozostaje z nami.

Ewa Bittnerowa

Jerzy Szczepański 1926–2003

W dniu 2 marca 2003 roku zmarł profesor nadzwyczajny dr hab. Jerzy Szczepański, związany z Uczelnią przez ponad 46 lat. Był człowiekiem niezwykle skromnym, nie dbał o własne interesy, stawiając siebie na drugim planie. Był zamiłowanym nauczycielem akademickim. Charakteryzowała Go niezależność.

Pamiętam prowadzone przez Niego ćwiczenia z ekonomii politycznej kapitalizmu na pierwszym roku stu-

diów. Na ćwiczeniach nie zajmował się ideologią, mimo że przedmiot miał taki charakter. Podstawą ćwiczeń było dzieło Adama Smitha: *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, które głosi pochwałę liberalizmu gospodarczego oraz nieskrępowanej przedsiębiorczości.

Urodził się 19 lipca 1926 roku w Przasnyszu, jako syn Michała i Franciszki z domu Koraszewskiej, posiadających kilkuhektarowe gospodarstwo rolne. Do czasu wybuchu II wojny światowej uczęszczał do szkoły powszechnej w Przasnyszu. W okresie okupacji pracował w gospodarstwie rodziców. Pomagał matce w prowadzeniu gospodarstwa, zwłaszcza że ojciec już nie żył, a brat starszy był uwięziony w obozie koncentracyjnym w Dachau. W latach 1945–1948 uczęszczał do gimnazjum i liceum ogólnokształcącego Przasnyszu. Ukończył je w roku 1948, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Dyplom ukończenia studiów I stopnia na Wydziale Finansów Wyższej Szkoły Ekonomicznej otrzymał w 1952 roku, a tytuł magistra nauk ekonomicznych uzyskał 15 grudnia 1953 roku. W Uczelni zaczął pracować już w czasie studiów. W listopadzie 1950 roku został zastępcą asystenta, a po uzyskaniu magisterium – starszym asystentem. Stanowisko adiunkta otrzymał po uzyskaniu doktoratu.

Doktoryzował się 30 września 1961 roku na podstawie rozprawy: *Ceny a podaż trzody chlewnej w latach 1952–1959*, napisanej pod kierunkiem prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Praca ta, po uwzględnieniu badań do 1961 roku, została opublikowana w 1964 roku w Wydawnictwie Uczelni. Habi-

litował się 10 czerwca 1980 roku. Jego praca habilitacyjna: *Funkcje przedsiębiorstwa spółdzielczego w gospodarce socjalistycznej*, opublikowana w Wydawnictwie Uczelni w 1979 roku uzyskała nagrodę ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w 1981 roku.

Stanowisko docenta otrzymał w sierpniu 1969 roku. Pełnił tę funkcję do 30 września 1991 roku. 1 października tegoż roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Dorobek publikacyjny prof. Jerzego Szczepańskiego obejmuje kilkadziesiąt pozycji bibliograficznych, w tym dziesięć monografii i osiem skryptów, których był współautorem, oraz kilkanaście artykułów w czasopismach naukowych („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Ekonomista” i „Economica Polona”). Jeden z Jego artykułów poświęcony spółdzielczości był opublikowany w języku esperanto: *Kooperativoj Kaj Stataj Entreprenoj en Kondicioj de Ekonomia – Monopoloj an Konkurenco* (w: *Materiały Światowego Kongresu Esperantystów*, który odbył się w Poznaniu 14 sierpnia 1985 roku).

W Jego twórczości naukowej można wyróżnić trzy nurty badawcze. Najwcześniejszy nurt dotyczył ekonomicznej problematyki regionu, drugi przedsiębiorstwa socjalistycznego, a trzeci – najważniejszy przedsiębiorstwa spółdzielczego głównie w gospodarce typu socjalistycznego. Badał przede wszystkim własność spółdzielczą oraz funkcjonowanie spółdzielni jako zrzeszenia osób i przedsiębiorstwa w różnych systemach gospodarki i warunkach społeczno-gospodarczych. Badał spółdzielnie pracy, rolne i bankowe. Interesowały Go przeobrażenia własności spółdzielczej w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej. Brał także czynny udział w pracach badawczych objętych Centralnym Programem Badań Podstawowych oraz Programem Międzyresortowym nadzorowanym przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Będąc już na emeryturze, opublikował dwie książki: *Spółdzielczość w gospodarce rynkowej* (Wyd. AE w Poznaniu 1994) oraz *Rozwój spółdzielczości rolniczej i bankowej* (Wyd. Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Poznaniu, 1999).

Prof. Jerzy Szczepański prowadził wykłady z ekonomii i seminaria na różnych typach studiów, w tym na studiach doktoranckich. Wypromował ponad 30 magistrów ekonomii. W latach 1970–1987 był kierownikiem studiów doktoranckich, a w latach 1987–1990 pełnomocnikiem rektora ds. studiów doktoranckich. Prodziekanem Wydziału Planowania i Zarządzania ds. Studiów dla Pracujących był w latach 1984–1987. Pełnił funkcję kierownika Zakładu Ekonomii Stosowanej Instytutu Towaroznawstwa od 1988 roku aż do chwili przejścia na emeryturę 1 października 1994 roku.

Prof. Jerzy Szczepański prowadził także zajęcia dydaktyczne poza Uczelnią. W latach 1967–1969 wykładał na Dwuletnim Studium Spółdziel-

czym dla Pracowników Spółdzielczości. W latach 1968–1974 był wykładowcą w Wyższej Oficerskiej Szkole Służb Kwatermistrzowskich w Poznaniu, a w latach 1980–1982 w Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy. Po przejściu na emeryturę wykładał także w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Poznaniu.

Wyraz uznania dla Jego działalności i osiągnięć stanowią odznaczenia. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju, Odznaką Honorową m. Poznania, Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Poznańskiego i Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Bydgoskiego. Uczelnia odznaczyła Go Medalem Honorowym za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Odszedł w wieku siedemdziesięciu siedmiu lat. Pozostał w pamięci tych, którzy Go znali i z nim współpracowali jako człowiek prawy, bardzo skromny, życzliwy dla wszystkich i budzący zaufanie.

Władysław Balicki

Tadeusz Szczurkiewicz 1895–1984

Sprofesor zwyczajny dr Tadeusz Szczurkiewicz zmarł 6 grudnia 1984 roku. Był współtwórcą, razem z prof. Florianem Znanieckim, poznańskiej szkoły socjologicznej. Wywarł duży wpływ na swoich uczniów, wśród których jest 23 profesorów i docentów pracujących w trzech uczelniach akademickich – UAM, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz UMK w Toruniu. Urodził się 20 listopada 1895 roku w Pilźnie. Mimo

iż ogólny zarys twórczości, życie i dzieło oraz wybrane zagadnienia socjologii* Tadeusza Szczurkiewicza zaprezentowano w osobnej monografii, to wiedza o Jego sposobie myślenia, doznawania czy krytycznego postrzegania rzeczywistości wymaga korekty, dalszych przemyśleń i głębszej refleksji teoretyczno-poznawczej. Już jako współpracownik prof. Floriana Znanieckiego Tadeusz Szczurkiewicz wymagał od swoich wychowanków i doktorantów dobrej znajomości różnych systemów socjologicznych, założeń i źródeł tych systemów, a przede wszystkim krytycznego spojrzenia i ustosunkowania się do prezentowanych wywodów. Jego krytyczny sposób widzenia rzeczywistości ujawnił się nie tylko w 45 recenzjach opublikowanych w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym” w latach 1925–1939, lecz również w Jego rozlicznych wykładach i zajęciach seminaryjnych, prowadzonych w okresie międzywojennym, w czasie wojny i po jej zakończeniu. Podczas II wojny wykładał na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich działającym w Warszawie. Po wojnie – w latach 1945–1966, był profesorem UAM, UMK i WSE w Poznaniu (w WSE w okresie 1957–1966).

Trudno jest w pełni odtworzyć nauczycielski i badawczy trud Profesora. Spisy wykładów Uniwersytetu Poznańskiego, Toruńskiego i Wyższej

* *Wybrane zagadnienia socjologii Tadeusza Szczurkiewicza*, ZN – Seria I z. 153, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1990; *60 lat socjologii poznańskiej*, praca zbiorowa pod red. A. Kwileckiego, UAM, Poznań 1981.

Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu wskazują na wielką różnorodność godzin wykładowych i seminaryjnych Profesora, ich socjologiczną i filozoficzną problematykę, zmienną w zakresie formy i treści, w tym wiele wykładów monograficznych i specjalizacyjnych. Wykłady i seminaria ściągały studentów innych kierunków, zwłaszcza prawa, psychologii, pedagogiki, historii, polonistyki, nauk ekonomicznych. Zajęcia prowadzone przez Tadeusza Szczurkiewicza olśniewały erudycją Profesora, wszechstronnością, głębią i jasnością ujęcia przedmiotu, gruntowną znajomością referowanych koncepcji i poglądów, i równocześnie głęboko krytycznym do nich podejściem. Inne dokumenty wymienionych uczelni świadczą o liczbie prac magisterskich i doktorskich, wykonywanych pod Jego kierunkiem, które nigdy nie sprowadzało się do formalnego kierownictwa. Formułowane na marginesach przedstawianych prac magisterskich, doktorskich czy habilitacyjnych uwagi i zastrzeżenia były cennymi wskazówkami dla dalszych studiów i badań. Pod kierunkiem prof. Tadeusza Szczurkiewicza stopień magistra uzyskało w obu uczelniach poznańskich 160 osób.

Profesor Tadeusz Szczurkiewicz napisał 2 książki, 8 skryptów, 22 rozprawy drukowane w czasopismach oraz 45 wspomnianych już recenzji. W swoich pracach uzasadnił, a następnie konsekwentnie rozwinął, zagadnienie ontologii społecznej w zakresie rzeczywistości grupy społecznej, środowiska społecznego, teorii dynamiki społecznej oraz faktu współzycia społecznego, jako faktu pierwotnego. Rozstrzygnęły one między innymi toczący się w socjologii spór w zakresie rozdziału zagadnień teoretycznych pomiędzy zakresem przedmiotowym psychologii a zakresem socjologii. Zwracał uwagę na konieczność doskonalenia metod zbierania materiałów empirycznych, budowania teorii, stawiania i weryfikowania hipotez roboczych, stosowania jednoznacznych pojęć i prowadzenia sporów terminologicznych. Uwypuklał to w swoich dwu celnych rozprawach. W pracy: *Znaczenie teorii dla praktyki* – uzasadnił, „dlaczego praktyk żywi wstręt do teorii i wynosi się suwerennie ponad teoretyka oraz dlaczego teoretyk patrzy z pogardliwą wyższością lub przynajmniej z arcy-ludzką awersją na praktyka, odwołując się w swej antagonistycznej wyższości do źródeł zgoła irracjonalnych”. W pracy: *Moda na socjologię* uzasadnił, iż zarówno postawa przesadnego krytycyzmu, jak i postawa przesadnego optymizmu w odniesieniu do socjologii jest nieuzasadniona i szkodliwa dla rozwoju tej nowej nauki.

Profesor Tadeusz Szczurkiewicz pełen dostojeństwa i powagi w życiu codziennym odznaczał się dużym poczuciem często sarkastycznego dowcipu i humoru, zwłaszcza wobec osób ulegających modzie w danej dziedzinie wiedzy. Jak stwierdzał w swoich *Studiach*, moda jest zmienna

i niecierpliwa, prowadzi do przedwczesnych rozwiązań teoretycznych. Żadna nowość bijącej w oczy, narzucającej się, krzykliwej darzy uznaniem każdego, kto taką nowość przynosi. Z tego względu uczeni, a raczej pseudouczeni, zdesperowani przez modę na daną naukę „z natarczywą jazgotliwością cyrkowego impresaria czy ulicznego przekupnia starają się ściągnąć wszystkich naiwnych do swojej budy jarmarcznej, pełnej wszelkiego wysortowanego blichtru, obwieszczają z rozgłośnym a chępliwym gdakaniem zniesienie przez nich maleńkiego i pustego jajeczka, które rzekomo zdolne jest leczyć wszelkie choroby i likwidować trudności myślowe i praktyczne, otwierają z hałasem drzwi dawno już przez innych otworzone, lansują jako ostatnią nowość, co inni przed nimi lepiej, mądrzej i ostrożniej już robili” (s. 388). Tę umiejętność dosadnego wyrażania swoich przekonań przeciwstawił próbom formułowania najczęściej przez praktyka ostrych kontrastów, zwłaszcza w stosunkach międzyludzkich czy w uzasadnieniu racji. Jak stwierdzał: „Silny kontrast jest zawsze najłatwiejszym chwytem, a zarazem najbardziej demagogicznym środkiem lenistwa myślowego. Twierdzenie: człowiek to istota myśląca, należałoby zastąpić innym, bardziej prawdziwym: człowiek to istota obdarzona między innymi i zdolnością do myślenia, jednak ze wszystkich swoich wrodzonych dyspozycji najmniej chętnie korzystająca z tej właśnie zdolności” (s. 8).

Prezentowane przez Profesora idee cechowała precyzja myśli i głęboka interpretacja wyrażanych przekonań. Logiczna budowa konstrukcji myślowych i dążenie do formułowania jednoznacznych terminów, a także krytyczna prezentacja omawianych teorii z zakresu socjologii czy filozofii charakteryzowały Jego wykłady czy zajęcia seminaryjne. Seminaria magisterskie różniły się od seminariów doktorskich tylko stopniem abstrakcji. Tym też należy tłumaczyć zainteresowanie i entuzjazm słuchaczy różnych kierunków. W czasie prezentacji nawet najbardziej abstrakcyjnych wątków teoretycznych czy metodologicznych z zakresu filozofii czy socjologii Profesor rzadko korzystał z uprzednio przygotowanych przez siebie notatek czy z materiałów źródłowych, gdyż znał je znakomicie, a niezawodna pamięć pozwoliła Jemu swobodnie krążyć po nieznanym słuchaczom wywodach klasyków niemieckich i odkrywać nowe sfery rzeczywistości społecznej, które często stały w wyraźnej sprzeczności z obowiązującą w latach pięćdziesiątych filozofią i socjologią marksistowską.

Twierdził bez przesady, iż w Polsce jest jedynym znawcą oryginalnych dzieł filozoficznych Immanuela Kanta, Georga W. F. Hegla, Johanna Fichtego, a także dzieł socjologicznych Georga Simmla, Maxa Webera, F. Toenniesa czy Wilhelma Wundta. Jedenaście opasłych tomów Immanuela

Kanta, drukowanych na czerpanym papierze i oprawionych w skórę, znajdowało się na centralnym miejscu w Jego stylowej bibliotece. Były one dostępne tylko okazjonalnie wybranym uczniom. Chętnie otaczał się uczniami, prowadził zwykle przy kawie interesujące i niezapomniane dyskusje wielogodzinne, odsłaniając także nieznaną kartę życia towarzyskiego, kulturalnego i naukowego znanych postaci poznańskiego środowiska uniwersyteckiego. Szczególnym sentymentem cieszyła się osoba Floriana Znanieckiego, z którym łączyła Go szczerą przyjaźń i któremu zawdzięczał także swoją karierę naukową.

Profesor był wzorem kulturalnego traktowania studentów i osób, z którymi się stykał. Od współpracowników wymagał lojalności, dyscypliny i rozwoju naukowego. Nie znosił cwaniactwa i tzw. „tumiwisizmu”, a wszelkie próby czy nawet bezwiedne omijanie zwyczajów i przyjętych norm w kierowanych przez Niego katedrach traktowane były jako akt wrogi czy nielojalność. W takim wypadku osoba ta najczęściej rezygnowała z dalszej współpracy z Mistrzem. Mimo takich „wypadków losowych” Profesor, wbrew pozorom, był człowiekiem o gołębim sercu, współczującym w nieszczęściu, zawsze służący dobrą radą. Uczniowie prof. Tadeusza Szczurkiewicza do ostatnich godzin Jego życia czerpali z bogactwa Jego wiedzy i mądrości w kształtowaniu i rozwoju swojego warsztatu naukowego oraz w umocnieniu poznańskiej szkoły socjologicznej, której był współtwórcą.

Franciszek Krzykała

Janusz Szpunar 1927–1974

Profesor nadzwyczajny dr hab. Janusz Szpunar zmarł w wieku czterdziestu sześciu lat 12 kwietnia 1974 roku. Był przez cały okres bardzo efektywnej swej działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej związany z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu. Służył jej dosłownie do końca życia. Urodził się 13 grudnia 1927 roku w Płocku. W styczniu 1941 roku został wysiedlony przez okupanta do Parczewa koło

Lublina, gdzie ukończył szkołę podstawową. Następnie brał udział w kompletach tajnego nauczania w zakresie szkoły średniej, pracując równocześnie jako robotnik w mleczarni. Maturę uzyskał w roku 1946 w Bydgoszczy. W tymże roku rozpoczął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu oraz na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Jeszcze przed ukończeniem studiów, w roku 1948 został asystentem wolontariuszem, a w roku 1949 etatowym młodszym asystentem w ówczesnej Katedrze Polityki Ekonomicznej i Skarbowości Akademii Handlowej, kierowanej przez prof. Jana Zdzitowieckiego. Studia na obu uczelniach ukończył w roku 1949, uzyskując tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych w Akademii Handlowej oraz tytuł magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim. W związku z koniecznością utrzymania rodziny po śmierci ojca, pracował dodatkowo, w latach 1950–1951, jako referendarz w Dyrekcji Okręgowej Dróg Wodnych w Poznaniu.

W roku 1951 uzyskał stopień doktora praw na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1955 został adiunktem w Katedrze Budżetu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Habilitował się w roku 1964 na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy pt. *Zagadnienia opodatkowania ludności*, uzyskując stopień naukowy docenta w zakresie prawa finansowego. W roku 1965 uzyskał stanowisko docenta w Katedrze Ubezpieczeń Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, dokąd jeszcze przed habilitacją został przeniesiony na własną prośbę, ze względu na szczegól-

ne zainteresowania problematyką ubezpieczeniową. Począwszy od roku 1965 do 12 kwietnia 1974 roku prawie nieprzerwanie pełnił ważne funkcje organizacyjne. W latach 1965/1966–1966/1967 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, w okresie 1967/1968–1968/1969 – prorektorem ds. nauczania, a w latach 1970/1971–1973/1974 – dziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego. W roku 1973 po przejściu prof. Lucjana Pokorzyńskiego na emeryturę, objął kierownictwo Zakładu Ubezpieczeń Wyższej Szkoły Ekonomicznej. W tymże też roku otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

Profesor Janusz Szpunar opublikował 80 opracowań na tematy podatkowe i ubezpieczeniowe. Wszystkie Jego prace były poświęcone aktualnym problemom, które w literaturze były niedoceniane i pomijane bądź też budziły kontrowersje. Cechują je poważne walory naukowo-poznawcze, logiczny tok wywodów i piękny styl. Poza rozprawą habilitacyjną do ważniejszych Jego publikacji należą prace dotyczące rozwoju podatków od wynagrodzeń (1959), pozafiskalnych tendencji w podatku od wynagrodzeń (1959), polityki podatkowej Polski w okresie kryzysu w latach 1929–1933 (1959), podatku i płac (1961), opodatkowania spadków i darowizn (1963). Wśród wielu opracowań z zakresu problematyki ubezpieczeniowej na szczególną uwagę zasługują publikacje: *Elementy podatkowe w ubezpieczeniach* (1967), *Powszechność ochrony ubezpieczeniowej* (1968), *Charakter i struktura składki ubezpieczeniowej* (1972), *Rodzaje strat i awarii w ubezpieczeniach morskich* (1972), *Przestanki prewencji ubezpieczeniowej* (1973).

Profesor nie ograniczał swych zainteresowań naukowych wyłącznie do tematyki podatkowej i ubezpieczeniowej. Był także współautorem monografii pt. *Poznańska Spółdzielnia Mieszkaniowa na tle wielkopolskiego systemu spółdzielczego* (1967), współautorem opracowania wyników gospodarki budżetowej w województwie poznańskim w roku 1963 (1965) oraz autorem opracowania pt. *Przestanki rozwoju poznańskiej spółdzielczości mieszkaniowej w okresie międzywojennym* (1967). Recenzował też liczne prace naukowe, wchodzące w zakres Jego zainteresowań naukowych.

Ze szczególnym zamięłowaniem poświęcał wiele czasu i wysiłku pracom typu redakcyjnego. Od roku 1967 aż do chwili swej śmierci był naczelnym redaktorem wydawnictwa Oddziału Poznańskiego PTE, a w obrębie tych wydawnictw głównym redaktorem „Poznańskich Roczników Ekonomicznych”. Profesor Janusz Szpunar był także współorganizatorem wydawnictwa *Studia Ubezpieczeniowe* oraz jego naczelnym redaktorem. Pod Jego kierownictwem i redakcją ukazał się w roku 1973 pierwszy tom tego wydawnictwa, a przed swą śmiercią zdążył jeszcze przygotować do druku tom drugi.

Profesor uczestniczył w pracach Ośrodka Konsultacji i Analiz Gospodarczych PTE w Poznaniu, będąc między innymi współautorem oceny projek-

tu zagospodarowania śródmieścia miasta Poznania. Był także aktywnym członkiem Komisji Nauk Ekonomicznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz członkiem Sekcji Polskiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Ubezpieczeniowego, afiliowanej przy PAN.

Profesor Janusz Szpunar był zamięłowanym dydaktykiem. Prowadził wykłady i seminaria, głównie z zakresu ubezpieczeń gospodarczych. Zajęcia te, niezwykle starannie przygotowywane i prowadzone w sposób przyciągający uwagę słuchaczy, cieszyły się zawsze dużym zainteresowaniem i frekwencją. Wypromował 185 magistrantów i dyplomantów oraz dwóch doktorów. Jednym z nich był niżej podpisany. Szczególne zasługi położył w zakresie organizacji toku nauczania, intensyfikacji procesów dydaktycznych i stworzenia właściwej atmosfery i stosunków w środowisku pracowników Uczelni i młodzieży studiującej. Dbał o przygotowanie materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć. Był cenionym autorem lub współautorem opracowań o charakterze dydaktycznym. W roku 1972 opublikował skrypt pt. *Ubezpieczenia gospodarcze*. Był współautorem pracy zbiorowej pt. *Ochrona ubezpieczeniowa w gospodarce uspołecznionej* (1970) i wielu innych materiałów dydaktycznych. Ponadto był redaktorem skryptów i poradników dla słuchaczy kursów Szkolenia Ekonomicznego PTE w Poznaniu, a także wieloletnim członkiem Rady Programowej Zaocznych Kursów Ubezpieczeń Gospodarczych, organizowanych przez tę Instytucję.

W dowód uznania dla Jego pracy naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej przyznano Mu Złoty Krzyż Zasługi oraz liczne odznaczenia i odznaki. Kilkakrotnie był wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego.

Miał bogatą osobowość. Odnaczał się wysokimi walorami moralno-etycznymi. Był człowiekiem prawym, nieskazitelnego charakteru i skromnym. Był zawsze pogodnego usposobienia i niezmiernie życzliwy zarówno dla swoich współpracowników, jak i dla studentów. Był prawdziwym przyjacielem i wychowawcą młodzieży studiującej. Znany był z niezwyklej grzeczności i uprzejmości. Już z daleka przekazywany, a zarazem podtrzymywany ukłon powitania dotyczący właściwie wszystkich osób, których mijał powodował, że przez cały korytarz uczelni, widać było Pana Profesora w stałym ujmującym ukłonie. Miał także swoje hobby. Był fotografikiem-amatorem. Był też zakochany w literaturze sienkiewiczowskiej. Długo mógł rozprawiać o niezwykle subtelnych szczegółach dotyczących, np. poszczególnych dialogów czy wystroju wnętrz opisywanych w tych powieściach. Cieszył się powszechną sympatią.

Tadeusz Sangowski

Zygmunt Szymczak

1907–1976

Sprofesor nadzwyczajny dr hab. Zygmunt Szymczak zmarł 21 maja 1976 roku. Był znawcą bankowości i analizy finansowo-ekonomicznej przedsiębiorstw, zamiłowanym nauczycielem i wychowawcą kilku roczników ekonomistów, długoletnim działaczem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia (Związku) Księgowych w Polsce, wieloletnim zasłużonym prezesem Stowarzyszenia Absolwentów

WSH i AH w Poznaniu oraz wielu innych organizacji gospodarczych i społecznych.

Zygmunt Szymczak urodził się 1 kwietnia 1907 roku w Łodzi, jako syn Antoniego, majstra włókienniczego, i Władysławy z domu Suchowicz. W Łodzi ukończył Szkołę Handlową, a w roku 1930 złożył egzamin dojrzałości jako eksternista w Liceum Handlowym Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu. W roku 1932 uzyskał dyplom nauk handlowych Wyższej Szkoły Handlowej, a w roku 1947 dyplom magistra nauk ekonomiczno-handlowych Akademii Handlowej w Poznaniu. Doktoryzował się w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie pracy pt.: *Złoty w gospodarce Polski w latach 1924–1939*. Habilitował się w tejże Uczelni w zakresie historii gospodarczej na podstawie rozprawy: *Działalność Banku Cukrownictwa w Poznaniu na rzecz skartelizowanego przemysłu cukrowniczego w Polsce*. W roku 1974 Rada Państwa nadała Mu tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych.

Praca zawodowa wypełniała Profesorowi całe życie, a rozpoczął ją już jako szesnastoletni chłopiec. Podczas studiów i po ich ukończeniu pracował w Państwowym Banku Rolnym w Poznaniu. Spełniał tam w latach 1928 do 1951 różne funkcje, dochodząc do stanowiska dyrektora. Po ukończeniu studiów, w latach 1932–1938 pracował dodatkowo jako asystent wolontariusz w Wyższej Szkole Handlowej. W trudnych latach wojny organizował pomoc materialną dla pracowników bankowych i ich rodzin ze środków upłynnionego majątku Zrzeszenia Pracowników Państwowego

Banku Rolnego. W roku 1944 brał czynny udział w powstaniu warszawskim.

Po wojnie praca w Uczelni stała się podstawową dziedziną Jego działalności. Początkowo łączył ją z pracą w Państwowym Banku Rolnym. W roku 1951 został mianowany zastępcą profesora WSE i przejął w roku akademickim 1951/1952 od lic. Stefana Żardeckiego Katedrę Bankowości, utworzoną w roku 1950. Katedrę tę przekształcono w roku akademickim 1953/1954 w Katedrę Obiegu Pieniężnego i Kredytu, którą kierował do końca roku akademickiego 1957/1958. W trakcie reformowania studiów zlikwidowano tę katedrę, tworząc w roku akademickim 1958/1959 Katedrę Finansów z połączenia czterech katedr finansowych. Ostał się z niej Zakład Bankowości, jako jeden z zakładów nowo utworzonej katedry. Prof. Zygmunt Szymczak kierował nim do końca swego życia.

Oprócz pracy dydaktycznej Profesor pełnił ważne funkcje organizacyjne. W roku akademickim 1954/1955 był prodziekanem Wydziału Finansów, a w 1956/1957 dziekanem tegoż Wydziału. W latach 1958/1959–1960/1961 (do 31 października 1961) pełnił funkcję kierownika Studium dla Pracujących, a w latach 1974/1975–1975/1976 kierownika Podyplomowego Studium Finansów i Rachunkowości. Brał także udział w pracach różnych komisji senackich i wydziałowych.

Poza pracą organizacyjną w Uczelni prowadził szeroką działalność w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym. W latach 1962–1970 kierował Dyrekcją Szkolenia Ekonomicznego PTE w Poznaniu, gdzie szeroko rozwijał uzupełniające szkolenie ekonomiczne. Na podkreślenie zasługuje także Jego działalność w Stowarzyszeniu Absolwentów Wyższej Szkoły Handlowej i Akademii Handlowej w Poznaniu. Przez cztery kolejne kadencje powojenne sprawował funkcję prezesa Zarządu, wnosząc duży wkład w rozwój Stowarzyszenia i organizację Zjazdu Absolwentów z okazji XXX-lecia Uczelni w roku 1956. Współpracował również z Akademickim Zrzeszeniem Sportowym działającym w Uczelni.

Zainteresowania naukowo-badawcze Profesora obejmowały rozległą dziedzinę historii bankowości. W obszernym studium poświęconym ocenie działalności przedwojennej Banku Cukrownictwa rozpatrzył genezę banków branżowych. Zarysował podłoże gospodarcze rozwoju banku i na tym tle przedstawił kierunki jego aktywności w powiązaniu z interesami przemysłu cukrowniczego i zaangażowanego w nim kapitału. Przedmiotem Jego zainteresowań były także problematyka oszczędności oraz analiza finansowo-ekonomiczna w gospodarce polskiej. Śmierć przerwała Jego studia nad organizacją i funkcjonowaniem systemu bankowego w Polsce Ludowej. Z zakresu swoich zainteresowań naukowych opublikował około

50 prac. Opracował także skrypty i wskazówki metodyczne do nauczania przedmiotu bankowości.

Profesor był cenionym nauczycielem akademickim, nawiązującym łatwo kontakty ze słuchaczami. Na seminariach doktorskich, magisterskich i dyplomowych inspirował kierunki prac i zachęcał swoich uczniów do dalszych studiów. Działalność dydaktyczną prowadził kosztem swego wyczerpania i zdrowia. Nawet w czasie swojej choroby przyjmował studentów na konsultacje w prywatnym mieszkaniu. Pod kierunkiem Profesora kilkuset studentów opracowało prace dyplomowe i magisterskie. Doktoryzował się u niego cudzoziemiec. Jego wychowankowie zajmują odpowiedzialne stanowiska zarówno w administracji gospodarczej, jak i w bankach.

Wyrazem uznania dla zasług na polu pracy naukowo-dydaktycznej, wychowawczej i społeczno-organizacyjnej było nadanie Profesorowi Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski oraz wielu innych odznaczeń. W pamięci tych, którzy Go znali, pozostał jako prawy i skromny człowiek, niestrudzony nauczyciel i wychowawca, szczerzy przyjaciel młodzieży akademickiej, serdeczny kolega oraz ceniony pracownik nauki i społecznik.

Stefan Ochociński

Danuta Śniegowska 1930–2002

Dnia 22 grudnia 2002 roku zmarła profesor nadzwyczajny dr hab. Danuta Śniegowska z domu Czajkowska. Dość późno rozpoczęła pracę naukowo-dydaktyczną. Z Akademią Ekonomiczną była jednak związana przez ponad trzydzieści pięć lat. Była zamiłowanym nauczycielem akademickim i pełnym inwencji twórczej analitykiem ważnej dla gospodarki problematyki regionalnej, obejmującej bilansowanie po-

trzeb konsumpcyjnych ludności, powiązań produkcyjnych rolnictwa oraz usług produkcyjnych dla rolnictwa w przekrojach przestrzenno-gałęziowych. W swoich badaniach posługiwała się modelem ekonometrycznym. Jej zainteresowania badawcze od początku pracy naukowej dotyczyły wykorzystania metod ilościowych dla celów analizy i planowania gospodarczego. Zajmowała się rachunkami odcinkowymi i wiązała je z konkretnym układem przestrzennym, dostrzegając potrzebę respektowania zróżnicowania przestrzennego gospodarki kraju.

Urodziła się 11 grudnia 1930 roku w Barcinie na Pałukach, w rodzinie kupieckiej, jako córka Jana i Kazimierzy z domu Szymańskiej. W 1940 roku została wraz z rodzicami wysiedlona do Mińska Mazowieckiego. Powróciła do Barcina w 1945 roku i podjęła przerwana naukę szkolną. Świadectwo dojrzałości otrzymała w klasie matematyczno-fizycznej Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu w roku 1949. W tymże roku rozpoczęła studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Przerwała je po pierwszym roku studiów ze względów rodzinnych i zmiany miejsca zamieszkania.

Studia wznowiła we wrześniu 1960 roku w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Ukończyła je 15 stycznia 1965 roku, uzyskując stopień magistra nauk ekonomicznych. Napisała wyróżniającą się pracę magisterską pod kierunkiem prof. Zbigniewa Zakrzewskiego, stąd Profesor zaproponował jej pisanie pracy doktorskiej na prowadzonym przez siebie seminarium. Tematyka tej pracy dotyczyła regionu. Została więc przyjęta od

lutego 1966 roku na stanowisko asystenta w Instytucie Badań Gospodarki Regionalnej kierowanym przez prof. Seweryna Kruszczyńskiego. Adiunktem została od lutego 1970 roku, po uzyskaniu doktoratu 30 czerwca 1969 roku. Kontynuując problematykę podjętą w pracy magisterskiej, napisała wyróżniającą się pracę doktorską: *Układy lokalizacji szczegółowej sieci sklepowej w miastach*. Praca ta została opublikowana przez PWE w 1972 roku.

Habilitowała się 23 czerwca 1981 roku na podstawie pracy: *Usługi produkcyjne dla rolnictwa w układzie przestrzennym. Studium analityczno-planistyczne* (Wyd. AE, Poznań 1981). Profesorem nadzwyczajnym Akademii Ekonomicznej została mianowana 1 października 1994 roku.

Prof. Danuta Śniegowska opublikowała 37 prac, w tym 2 monografie i 4 tematy badawcze. Po habilitacji zajmowała się analizą gospodarki rolnej w ujęciu przestrzennym, co zaliczano wówczas do tzw. tematyki węzłowej. W 1986 roku przygotowała opracowanie na temat podstaw teoretycznych sterowania przestrzennym rozwojem rolnictwa. Badania te były objęte Centralnym Programem Badań Podstawowych. Począwszy od 1987 roku skoncentrowała się na badaniach rozwoju samorządu terytorialnego, objętych również CPBP. Prowadząc te badania, koncentrowała się na zagadnieniach zarządzania i kierowania rozwojem gmin, wykorzystując metody statystyczno-matematyczne dla oceny zmian strukturalnych, gałęziowo-przestrzennych i kierunku rozwoju gmin. Twórczo zaadaptowała model dwupoziomowy S. Waclawowicza.

W dziedzinie kształcenia studentów na podkreślenie zasługuje Jej wieloletnia opieka nad prężnie działającym Kołem Naukowym Ekonomiki Regionu oraz opieka nad studenckimi obozami naukowymi. Była współautorem skryptu poświęconego problematyce planowania i polityki ekonomicznej, wydanego trzykrotnie oraz redaktorem Zeszytów Naukowych wydawanych przez naszą Uczelnię. Prowadziła wykład kursowy z polityki ekonomicznej i planowania gospodarki narodowej oraz wykład specjalizacyjny z planowania w rolnictwie. Była promotorem kilkudziesięciu prac magisterskich i dyplomowych. Niezwykle skrupulatnie i sumiennie wypełniała obowiązki dydaktyczne, starając się wykorzystać doświadczenie wyniesione z praktyki, w której pracowała kilka lat przed podjęciem pracy w Uczelni.

Profesor Danuta Śniegowska uczestniczyła w pracach organizacyjnych Uczelni. Od lipca 1985 roku kierowała Zakładem Planowania Mikroekonomicznego, a w okresie od sierpnia 1987 do 30 listopada 1990 roku pełniła funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania. Była członkiem wielu komisji uczelnianych i brała udział w pracach organizacyjnych kilku konferencji naukowych. Poza działalnością organizacyjną i naukową w Uczelni uczestniczyła także w pracach poza Uczelnią. Była

członkiem Rady Naukowej Województwa Konińskiego, współpracowała z instytucjami PAN i Polskim Towarzystwem Ekonomicznym. Szczególnie ceniła sobie współpracę naukową z ośrodkiem krakowskim, gdzie uczestniczyła w badaniach prowadzonych pod kierunkiem prof. S. Waławowicza.

Za swoje zasługi była odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi oraz odznaczeniami regionalnymi. Uzyskała nagrodę ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki za pracę habilitacyjną. Ze względów zdrowotnych przeszła na wcześniejszą emeryturę 1 października 1995 roku. Nadal jednak pracowała na części etatu do 31 lipca 2001 roku.

Całe swoje życie zawodowe potrafiła harmonizować z życiem rodzinnym i towarzyskim. Grono Jej przyjaciół było stałe i ceniło Ją za prawość charakteru i elegancję w sposobie bycia. Była pełna pogody ducha i życzliwa dla wszystkich, z którymi się spotykała i współpracowała. Jej postawa w ostatnim okresie życia, w którym zmagiała się z bardzo ciężką chorobą, a o której niewiele wiedziało, stanowi przykład nie tylko godzenia się z losem, ale także wzór umiejętności pokonywania osobistych słabości.

Jerzy Tarajkowski

Edward Taylor

1884–1964

Zmarły w Poznaniu 9 sierpnia 1964 roku Edward Taylor, emerytowany profesor zwyczajny i były dziekan Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, należał do najwybitniejszych ekonomistów polskich dwudziestego wieku. Był twórcą tzw. poznańskiej szkoły ekonomicznej, autorem wielu dzieł z teorii i polityki ekonomicznej, zamiłowanym działaczem

ruchu spółdzielczego, niestrudzonym nauczycielem i wychowawcą kilku pokoleń ekonomistów-praktyków oraz pracowników nauki, a także aktywnym publicystą i gorącym polemistą. Odnaczał się przy tym zawsze odwagą w wyrażaniu swych poglądów, nawet wbrew opinii otoczenia.

Urodził się 26 września 1884 roku w Kielcach, tam też ukończył w roku 1903 gimnazjum filologiczne. Studia wyższe odbył na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zakończył je, uzyskując w roku 1909 stopień naukowy doktora prawa. Odtąd przez 55 lat służył rozwojowi nauk ekonomicznych i kształceniu ekonomistów w Polsce, wywierając pośrednio poważny wpływ na wzrost gospodarczy kraju.

Edward Taylor był uczniem Włodzimierza Czerkawskiego (1866–1913), pierwszego w Polsce reprezentanta szkoły psychologicznej w ekonomii politycznej. Zawdzięczał mu w dużej mierze zamiłowanie do badań teoretycznych. Ze swej strony, już jako profesor Uniwersytetu Poznańskiego, przyczynił się istotnie do zachowania w pamięci ekonomistów młodszego pokolenia nazwiska swego nauczyciela, wydając w nowym, własnym opracowaniu *Politykę ekonomiczną Włodzimierza Czerkawskiego* i J. Milewskiego (Warszawa 1919) oraz dwukrotnie w nowym opracowaniu dawne (z 1905 r.) tłumaczenie Włodzimierza Czerkawskiego *Zasad ekonomii politycznej* Charles'a Gide'a (Poznań 1922 i 1929). Kierował się przede wszystkim chęcią dostarczenia młodzieży studiującej podręczników, których brak dawał się wówczas dotkliwie odczuwać. Przyczynił się w ten sposób do znacznego rozpowszechnienia w Polsce ekonomii psychologicznej

w tradycyjnym jej ujęciu (tłumaczenie książki Ch. Gide'a z uzupełnieniami Włodzimierza Czerkawskiego było najbardziej rozpowszechnionym w Polsce podręcznikiem ekonomii politycznej aż do roku 1939).

Sam Edward Taylor nie przejął poglądów ekonomicznych Włodzimierza Czerkawskiego, stał się bowiem konsekwentnym zwolennikiem angielskiego neoklasycyzmu, ulegając najwyraźniej wpływom teorii Alfreda Marshalla. Ze szczególnym znanstwem i prawdziwym sentymentem odnosił się także do angielskich oraz francuskich twórców ekonomii klasycznej: Adama Smitha, Thomasa Roberta Malthusa, Jeana Baptiste Saya, Jeana S. de Sismondiego, Davida Ricarda i najbardziej chyba ze wszystkich cenionego przez siebie Johna Stuarta Milla*. Najpełniejszy tego wyraz znajdujemy w wykładach z rozwoju myśli ekonomicznej, w których Profesor z prawdziwym upodobaniem rozpatrywał poglądy tradycyjne, a przechodząc do kierunków nowoczesnych, nigdy nie pomijał okazji do powoływania się na podobne ujęcia u czołowych przedstawicieli szkoły klasycznej**.

Profesor Edward Taylor przywiązywał ogromne znaczenie do działalności pedagogicznej. Wykłady przygotowywał zawsze niezwykle starannie, pracę seminaryjną prowadził z wielkim oddaniem, nie żałując nigdy czasu na dyskusje ze swoimi uczniami. Skupiał chętnie wokół siebie młodzież z końcowych lat studiów, a z byłymi wychowankami zachowywał długotrwały kontakt.

Do swoich celów życiowych, jakie konsekwentnie realizował, zaliczał Profesor w szczególności: zorganizowanie wyższych studiów ekonomicznych w Polsce; rozwijanie teorii ekonomicznej, przede wszystkim w kierunkach uznawanych przezeń za najważniejsze z punktu widzenia aktualnych potrzeb gospodarki narodowej; doskonalenie metod analizy ekonomicznej, a więc najtrudniejszego i niewątpliwie najważniejszego działu studiów ekonomicznych; rozwijanie polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Każdy z tych celów swej działalności realizował Edward Tay-

* Niepobawione stąd znaczenia było otrzymane przez E. Taylora, już w ostatnich latach Jego życia, zlecenie z PWN na nowe tłumaczenie *Zasad ekonomii politycznej* J. S. Milla. Jak sam nieraz podkreślał, tłumaczenie to sprawiło mu nie tylko osobistą satysfakcję, ale dało dużo radości (tłumaczenie to zostało wydane w latach 1965 i 1966).

** Wyrazem tego było także zadanie sobie przezeń trudu opracowania kompletu notatek z wykładów ekonomii politycznej Z. Korzybskiego (1831–1896), profesora Szkoły Głównej Warszawskiej, wysłuchanych przez ojca Edwarda, który był studentem tej uczelni (Z. Korzybski stał bezkrytycznie na stanowisku poglądów F. Bastiata, uznanego powszechnie za wulgaryzatora ekonomii klasycznej – patrz: *Ekonomika w Szkole Głównej Warszawskiej*, „*Ekonomista*” 1930, nr 1).

lor z właściwą sobie pasją. Miał znaczne osiągnięcia, nigdy nie uważał jednak, aby udało mu się osiągnąć w pełni to, co zamierzał.

Już początkowy okres pracy zawodowej i twórczości naukowej Edwarda Taylora był wyrazem realizacji tych celów. Zawodowo związał się od roku 1909 z polskim ruchem spółdzielczym w byłym zaborze austriackim, habilitował się zaś w roku 1917 na Uniwersytecie Jagiellońskim z ekonomii politycznej na podstawie rozprawy: *Pojęcie współdzielczości* (Kraków 1916). To pierwsze studium teoretycznoekonomiczne Edwarda Taylora stanowiło w pewnym sensie ukoronowanie jego kilkuletniej pracy zawodowej w Patronacie Spółek Oszczędnościowo-Pożyczkowych we Lwowie i Krakowie (1909–1917). W okresie zaborów praca w ruchu spółdzielczym była niewątpliwie tą dziedziną działalności społeczno-gospodarczej, w której najwięcej można było zdziałać dla poprawienia warunków bytu warstw słabszych gospodarczo i zarazem dla rozwoju gospodarczego kraju.

W ruchu spółdzielczym Edward Taylor zajmował się szczególnie spółdzielniami kredytowymi i handlowo-rolniczymi. Rezygnując w roku 1917, już po objęciu wykładów na Wydziale Prawnym UJ, z pracy w małopolskim Patronacie, objął przejściowo stanowisko dyrektora Syndykatu Rolniczego w Krakowie, którego był założycielem. Jednocześnie pracował w wielu innych instytucjach społecznych i spółdzielczych. W całym tym okresie (1910–1919) opublikował kilkanaście artykułów – częściowo o charakterze konsultacyjnym, częściowo dyskusyjnym – w czasopiśmie ruchu spółdzielczego *Małopolski* (niektóre wspólnie ze znanym działaczem spółdzielczym – Franciszkiem Stefczykiem).

Po powołaniu w roku 1919 na stanowisko profesora ekonomii politycznej i skarbowości na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor przestał zajmować się zawodowo spółdzielczością, choć jeszcze do roku 1924 był członkiem Patronatu Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu. Uczynił jednakże ze spółdzielczości przedmiot wykładowy na Uniwersytecie Poznańskim, a także w Wyższej Szkole Handlowej, późniejszej Akademii Handlowej w Poznaniu. Jako pierwszy uczynił ze spółdzielczości dyscyplinę ekonomiczną. Problemy spółdzielczości stały się częstymi tematami pisanych pod Jego kierunkiem na Uniwersytecie prac magisterskich z ekonomiki. W Wyższej Szkole Handlowej – Akademii Handlowej prowadził nawet oddzielne seminarium ze spółdzielczości. Po drugiej wojnie utrzymał współpracę z Akademią Handlową, obejmując funkcję kierownika Studium Spółdzielczego, zorganizowanego na zlecenie Związku Społem. W tym okresie Profesor wznowił też dwukrotnie, pod nieco zmienionym tytułem, wydanie małej, lecz bardzo pozytywnej książki *O istocie spółdziel-*

czości (Poznań 1946 i 1948. W pierwszym wydaniu tytuł brzmiał: *O istocie współdzielczości*, Lwów 1916)*.

Spółdzielczość była do końca życia Profesora dziedziną, którą uważał za niezmiernie ważną z punktu widzenia potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Duże znaczenie przywiązywał do spółdzielczości spóżywców, ale największe, i to połączone z ogromnym, osobistym zaangażowaniem, do spółdzielczości kredytowej, stanowiącej swoistą polską jej odmianę, która odegrała istotną rolę w umocnieniu polskiej gospodarki w zaborze pruskim**. Sceptycznie odnosił się do spółdzielczości produkcyjnej, głównie ze względu na niekorzystne doświadczenia z jej rozwoju w krajach kapitalistycznych.

Jeszcze przed powołaniem na stanowisko profesora Uniwersytetu Poznańskiego Edward Taylor wydał swą drugą, po *Pojęciu współdzielczości*, większą pracę teoretyczną pt.: *Statystyka i dynamika w teorii ekonomii* (Kraków 1919). Pracą tą Profesor zapoczątkował główny nurt swej dalszej działalności naukowej o charakterze ekonomiczno-metodologicznym. Następnym fundamentalnym dziełem z tego zakresu był przez wiele lat przygotowywany *Wstęp do ekonomiki*, część I: *Ekonomika jako nauka* (Poznań 1936) oraz część II: *Czynniki i elementy gospodarcze* (Poznań 1938)***. W dalszej kolejności, już po drugiej wojnie, ukazała się *Teoria produkcji* (Warszawa – Łódź 1947), a w końcu *Historia rozwoju ekonomiki*, tom I (Poznań 1957) oraz II (Poznań 1958). Wszystkie te prace były wynikiem nie tylko wieloletnich przemyśleń; formowały się one stopniowo w toku powtarzanych corocznie wykładów uniwersyteckich. Profesor Edward Taylor wielokrotnie stwierdzał, że nic nie oddziaływa bardziej krytycznie i zarazem konstruktywnie na treść i kształt poglądów wyrażanych przez autora, jak wyłożenie tych poglądów wobec audytorium uniwersyteckiego, ponieważ to ujawnia z całą wyrazistością wykładowcy, co wymaga jeszcze dopracowania, rozwinięcia, eliminacji itp.

Działalność dydaktyczna odgrywała więc ogromną rolę w twórczości naukowej Edwarda Taylora. Profesor wykładał na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego do roku 1949 historię doktryn

* Ostatnie wydanie z roku 1948, było poszerzone o problematykę spółdzielczości w ustroju socjalistycznym.

** Wyrazem tego może być chociażby to, że jedne z ostatnich wyznaczonych przezeń tematów prac doktorskich dotyczyły początków spółdzielczości kredytowych w byłym zaborze pruskim (praca pt.: *Istota, organizacja i gospodarka spółdzielni wielkopolskiego systemu spółdzielczości kredytowej do roku 1918* została przyjęta jako doktorska na Wydziale Ogólnoekonomicznym WSE w Poznaniu w 1962 r.).

*** Drugie wydanie obu części *Wstępu do ekonomiki* E. Taylora ukazało się w roku 1946.

ekonomicznych oraz systematyczny kurs ekonomiki teoretycznej (w pierwszych latach także skarbowość), prowadząc przy tym seminarium ekonomiczne (w pierwszych latach – ekonomiczne i skarbowe). W całym okresie międzywojennym prowadzone były przezeń jeszcze wykłady z polityki przemysłowej, a także okresowo wznawiane wykłady z zasad spółdzielczości i nauki o pieniądzu i kredycie oraz inne. Poza tym prof. Edward Taylor prowadził wykłady polityki agrarnej na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu. Wykłady z polityki ekonomicznej, zasad spółdzielczości i inne prowadził też w okresie międzywojennym w Wyższej Szkole Handlowej (Akademii Handlowej) w Poznaniu, a po wojnie – do roku 1949 – już tylko z zasad spółdzielczości. Warto dodać, że po utworzeniu po drugiej wojnie Uniwersytetu Łódzkiego Profesor podjął i na tym Uniwersytecie wykłady z ekonomii politycznej, dojeżdżając systematycznie przez parę lat do Łodzi. Wymagało to ogromnego wkładu pracy, gdyż prowadzenie wykładów związane było z koniecznością egzaminowania słuchaczy. Egzaminacje były zawsze przeprowadzane przez Profesora z niezwykłą wprost skrupulatnością.

Jako organizator pierwszego w Polsce uniwersyteckiego studium ekonomicznego prof. Edward Taylor był obciążony ponadto innymi zadaniami. Przypadło Mu przede wszystkim w udziale wypracowanie koncepcji uniwersyteckich studiów ekonomicznych, czemu oddał się z właściwą sobie pasją. W efekcie powstała całkowicie oryginalna konstrukcja poznańskiego studium ekonomicznego, którą objaśniał w licznych artykułach opublikowanych na ten temat (głównie dla informowania opinii społecznej)*. Dalszym zadaniem była właściwa realizacja przyjętej koncepcji kształcenia ekonomicznego. Wiązała się z tym, z jednej strony, nieustanna troska Profesora o uzyskanie dla kierowanego przez siebie studium najlepszych wykładowców, z drugiej zaś strony chodziło Mu o zapewnienie studentom najlepszych warunków studiowania. Znajdujemy też w gronie nauczających nazwiska tak wybitnych ekonomistów i pedagogów, jak: Jan Rutkowski, Marian Nadobnik, Stanisław Nowakowski, Stefan Zaleski, Janusz Libicki, Stefan Rosiński, Jan Zdzitowiecki, Witold Trąmpczyński, Stanisław Rączkowski, Paweł Sulmicki. Realizacji tego celu służyły również wydawane przez Edwarda Taylora *Wskazówki z zakresu ekonomiki dla studentów Studium Ekonomiczno-Politycznego* (Poznań 1925). Największą

* Patrz: „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1921, s. 402–412; „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1925, s. 1285–1290; „Kurier Poznański” 1926, nr 233, s. 2; *Pamiętnik I Zjazdu Ekonomistów Polskich*, Poznań 1930, s. 110–130; „Kronika m. Poznań” 1958, nr 2, s. 13–22; „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1958, nr 1, s. 347–362.

wagę przywiązywał jednak do właściwego doboru samego materiału nauczania.

Nie miejsce tu na szersze omawianie programu poznańskiego studium ekonomicznego, nie można jednak pominąć dwóch prowadzonych przez Profesora przedmiotów nauczania, do których przywiązywał zasadnicze znaczenie: systematycznego kursu ekonomiki teoretycznej oraz rozwoju myśli ekonomicznej. Wydanie podręczników akademickich z obu tych przedmiotów stało się dlań zadaniem realizowanym przez całe życie, którego w pełni, niestety, nie udało Mu się osiągnąć.

Systematyczny kurs ekonomiki obejmował pięć części: wstęp do ekonomiki, teoria produkcji, teoria wymiany, teoria dystrybucji oraz teoria koniunktur (zmian układu gospodarczego). Prowadzone z tego zakresu wykłady na III roku studiów były poświęcone w kolejnych latach akademickich poszczególnym częściom tego kursu (z tym, że zawsze obowiązywał egzamin z całości). Jedynie w okresie przygotowania przed wojną do druku wstępu do ekonomiki Profesor powtarzał przez kilka lat z rzędu wykład tej właśnie części i podobnie w okresie przygotowania po wojnie do druku *Teorii produkcji* – powtarzał przez parę lat z rzędu wykład tej znowu części. Tylko te dwie części zostały też z całej serii systematycznego kursu ekonomiki wydane drukiem, zresztą w postaci samodzielnych rozpraw, wykraczających daleko poza wymagania stawiane podręcznikom akademickim. W miejsce trzeciej części Profesor przetłumaczył, już w okresie powojennym, pracę J. G. Stiglera – *Teoria cen* (Poznań 1959). Wszystkie części kursu są zachowane poza tym w postaci autoryzowanych przez Profesora skryptów z roku 1932 i roku 1949, przechowywanych na ogół pieczołowicie przez Jego słuchaczy.

Rozwój myśli ekonomicznej, obejmujący cztery zasadnicze części – od starożytności do powstania ekonomiki; od Adama Smitha do roku 1870; kierunki socjalistyczne; renesans i rozwój ekonomiki po roku 1870 – wykładany był w całości w okresie dwuletnim na III i IV roku studiów, stanowiąc w ujęciu Profesora najistotniejszą treść studiów ekonomicznych. Przez rozwój myśli ekonomicznej Edward Taylor rozumiał metodologię albo logikę teorii ekonomicznych i w ten właśnie sposób konsekwentnie prowadził ten wykład, co znalazło wyraz w wydanej przezeń w okresie powojennym *Historii rozwoju ekonomiki**. W odróżnieniu od *Wstępu do ekonomiki* czy *Teorii produkcji* jest to typowy podręcznik akademicki. Niemniej

* „Rozwój ekonomiki” jest nazwą tak właśnie rozumianego przedmiotu nauczania (samo określenie „rozwój” nie oznacza tu więc „historii”); tłumaczy to sens niezbyt dobrze u nas rozumianego tytułu książki.

ze wszelkimi zaletami i wadami tego rodzaju pracy stanowi dzieło niemające sobie dotąd równego w polskim piśmiennictwie ekonomicznym.

Powyższe dzieła nie wyczerpują dorobku naukowego Edwarda Taylora. Ogłosił On drukiem ponadto kilka większych prac na tematy polityczno-gospodarcze, ściśle związane z najważniejszymi w danym okresie problemami rozwoju gospodarki polskiej. Były to przede wszystkim dwie prace z dziedziny skarbowości – *Prawo skarbowe Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań 1920) oraz *Polityka skarbową i system podatkowy Rzeczypospolitej Polskiej* (Poznań 1929)* – omawiające m.in. reformy finansowe w Polsce, jakie były związane z unifikacją systemów podatkowych występujących w byłych zaborach. Na ten sam temat Profesor opublikował wiele artykułów w czasopismach gospodarczych, a nawet w prasie codziennej. Drugim zagadnieniem, wywołującym szczególne zainteresowanie u ogółu ekonomistów, były kryzysy pieniężne w Polsce z lat dwudziestych. Tematyce tej prof. Edward Taylor poświęcił dwie prace – *Inflacja polska* (Poznań 1926) oraz *Druga inflacja polska* (Poznań 1926) – przy czym pierwsza praca była dziełem łączącym nurt historyczny z nurtem teoretycznym. Profesor wyprowadził w niej ważne prawidłowości o ogólnoekonomicznym znaczeniu (w rozmowach z autorem Profesor wyrażał żal, że niektórych spośród zawartych tam koncepcji teoretycznych nie przedstawił w oddzielnych artykułach, które mogłyby dotrzeć do szerszego kręgu ekonomistów), natomiast druga praca powstała z dokonanej przezeń wyboru opublikowanych na ten temat artykułów. Znaczenie przywiązywane przez Edwarda Taylora do zagadnień pieniężnych wynika również z tematyki pisanych pod Jego kierunkiem prac doktorskich, które w znacznej części poświęcone były problemom walutowym Polski oraz innych krajów europejskich (przy czym napisana pod Jego kierunkiem przed rokiem 1939 praca doktorska o teorii pieniężnej Keynesa wyprzedziła dokonywane w innych krajach omówienie tej teorii).

W tym stanie rzeczy musi budzić zastanowienie pomijanie w tematyce prac Edwarda Taylora niezwykle ważnej problematyki polityki antykryzysowej w Polsce w latach 1930–1935. W dorobku naukowym Profesora znajdujemy na ten temat tylko parę i to zupełnie drobnych opracowań artykułowych. Wydaje się, że były dwie tego przyczyny. Przede wszystkim złożoność problematyki kryzysu światowego oraz występującego w tych ramach kryzysu w Polsce wymagały od teoretyka całkowitego oddania się temu jednemu problemowi, na co Edwardowi Taylorowi, zaangażowanemu w szeroko zakrojone i na pewno nie mniej ważne dla rozwoju nauk

* Ta ostatnia pozycja była poprzedzona wydaniem niemieckim pt. *Finanzpolitik und Steuersystem der Republik Polen*, Jena 1928.

ekonomicznych studia teoretyczno-metodologiczne, nie stało czasu. Drugą przyczyną mogło być jednak również całkowite niepowodzenie, z jakim spotkała się u nas próba dosyć konsekwentnego zastosowania klasycznej metody zwalczania kryzysu za pomocą deflacji, skądinąd zgodnej z poglądami ekonomicznymi prof. Edwarda Taylora*.

W dorobku naukowym Edwarda Taylora, liczącym ogółem 300 pozycji, znajdujemy wiele innych tematów, opracowanych w licznych artykułach, które były ogłaszane nawet na łamach prasy codziennej. Nie było niemal żadnego aktualnego wydarzenia w życiu ekonomicznym kraju, które nie znalazłoby odbicia w Jego publikacjach (przed rokiem 1926 wypowiadał się chętnie także na tematy polityczne, po czym ograniczył się wyłącznie do tematyki ekonomicznej). Opracował on również wiele haseł ekonomicznych w wydawnictwach encyklopedycznych (m.in. w znakomitej *Encyklopedii nauk politycznych*, która nie zdążyła się, niestety, ukazać drukiem w całości przed wojną w roku 1939), wyjaśniając w nich właściwym sobie stylem najbardziej zawile kwestie przy zastosowaniu niezbędnej liczby słów. Szczególnie duży udział w dorobku Profesora stanowią recenzje. Czytał i następnie wypowiadał się na bieżąco na temat praktycznie wszystkich ukazujących się w Polsce prac ekonomicznych, z dużą odwagą krytykując poglądy wyrażane przez autorów i broniąc swego stanowiska w dalszych polemikach, często ostrych i błyskotliwych (w sumie ogłosił drukiem blisko 100 recenzji i odpowiedzi autorom). Otwartą krytykę uważał bowiem zawsze za zasadniczy czynnik rozwoju nauki i ubolewał często nad tym, że czasopisma nie dosyć miejsca poświęcają przeglądowi wydawnictw, jak i nad często grzecznościowym charakterem publikowanych w nich recenzji.

Ogromną zasługą prof. Edwarda Taylora jest wreszcie działalność popierająca rozwój polskiego piśmiennictwa ekonomicznego. Należą tu tłumaczenia niektórych dzieł wybitnych ekonomistów zachodnich – jak Charles'a Gide'a, E. Cannana, J. G. Stiglera, Johna Stuarta Milla – ale nade wszystko utworzenie własnego wydawnictwa pod nazwą *Poznańskie Prace Ekonomiczne* (1922–1939) poświęconego publikacjom na tematy polityczno-gospodarcze oraz teoretycznopolityczne, bardzo starannie przygotowywanym przezeń do druku. W tej serii wydawniczej ukazało się ogółem 30 tytułów, w tym 28 prac uczniów oraz 2 własne prace Profesora

* Nie można tu pominąć faktu, że już w ostatnich latach swego życia Profesor dał do opracowania w postaci pracy doktorskiej temat *Deflacja polska 1930–1935*, przyjętej na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym WSE w Poznaniu w roku 1964. Biorąc udział w obronie tej pracy, dosłownie na kilka tygodni przed swoją śmiercią, przyznał całkowitą rację jej tezie, że zastosowanie deflacyjnej metody zwalczania kryzysu w Polsce było nieporozumieniem.

ra. Nie udało się Profesorowi wznowić w okresie powojennym tego wydawnictwa, brał jednak udział w ruchu wydawniczym jako członek rad redakcyjnych wydawnictw Zarządu Głównego i Zarządu Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Odrębny charakter mają w dorobku naukowym Edwarda Taylora opracowania na tematy historyczno-heraldyczne, publikowane w specjalistycznych wydawnictwach. Był to margines twórczości Profesora, związany z Jego zainteresowaniami osobistymi, o którym można by tu nawet nie mówić, gdyby nie bardzo pochlebne recenzje, jakie uzyskiwały Jego prace z tego zakresu.

Zasadniczym ośrodkiem zainteresowania Profesora była nade wszystko praca naukowo-dydaktyczna na Uniwersytecie Poznańskim, a ulubionym miejscem pracy był utworzony przezeń Zakład Nauk Ekonomicznych, obejmujący kilka pokrewnych katedr i wyposażony w świetną bibliotekę (Profesor chlubił się, że w okresie międzywojennym miał w swoim Zakładzie najlepszy w kraju – obok Szkoły Głównej Handlowej – księgozbiór ekonomiczny).

W roku 1939 był zakładnikiem okupanta. W grudniu tegoż roku został wysiedlony z Poznania. Profesor przebył okupację w Kieleckiem, pisząc tam swoją *Teorię produkcji*, co umożliwiło wydanie jej w okresie bezpośrednio powojennym. Wrócił do Poznania w roku 1945, reaktywując swój Zakład. Nie udało Mu się jednak odzyskać w całości zagrabionego zbioru. W roku 1949 prof. Edward Taylor został usunięty z Uniwersytetu. W roku 1950 zlikwidowano Sekcję Ekonomiczną na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1956 powrócił do pracy.

W ciągu kilku lat po roku 1956 Profesor prowadził działalność dydaktyczną zarówno na Wydziale Prawa Uniwersytetu (usiłując nawet wznowić studium ekonomiczne), jak i początkowo także w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Największe znaczenie miało prowadzone wówczas przezeń seminarium teoretycznoekonomiczne dla zaawansowanych, w którym brali udział pomocniczy pracownicy nauki poznańskich uczelni. Po przejściu na emeryturę w końcu roku 1960 prof. Edward Taylor utrzymywał stały kontakt ze środowiskiem ekonomicznym, uczestniczył chętnie w dyskusjach naukowych, pisał drobniejsze prace naukowe, publikując zwłaszcza pokaźną liczbę recenzji książek wydawanych w kraju i za granicą.

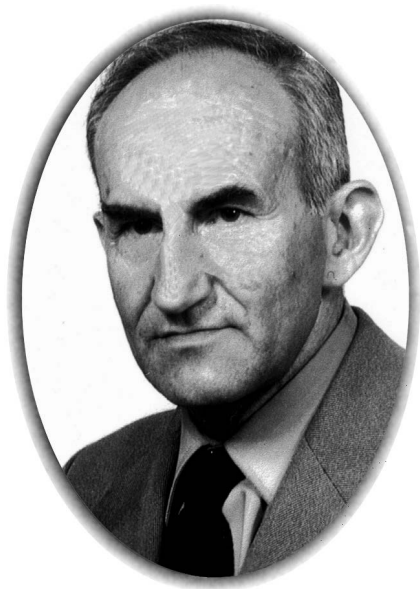
Profesor Edward Taylor brał czynny udział w pracach wielu towarzystw naukowych oraz ogólnopństwowych instytucji gospodarczych i społecznych: od roku 1920 jako członek Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i jednocześnie, z małymi przerwami, jako przewodniczący Sekcji Ekonomicznej tegoż To-

warzystwa; od roku 1930 jako członek korespondent, a od roku 1946 członek rzeczywisty Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie i jednocześnie jako członek Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (do czasu jego połączenia z Polską Akademią Nauk); w latach 1923–1925 jako członek Państwowej Rady Finansowej i Gospodarczej, utworzonej z racji reformy pieniężnej; w latach 1923–1929 jako członek Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu; w latach 1930–1932 jako członek Rady Miejskiej Poznania itd.

Aktywność społeczna Profesora Edwarda Taylora nie spadła w okresie powojennym. W roku 1945 należał do grupy założycieli Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, w latach 1945–1949 był wiceprezesem Rady Naukowej tegoż Towarzystwa, w latach 1946–1952 prezesem jego Oddziału Poznańskiego i w latach 1959–1961 przewodniczącym Sekcji Ogólnoekonomicznej w Oddziale Poznańskim, w latach 1947–1961 był wreszcie przewodniczącym Komisji Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W latach 1946–1947 Profesor był członkiem doradczej Komisji Ekonomicznej przy Centralnym Urzędzie Planowania oraz członkiem Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Od roku 1958 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Morskiego w Gdyni, a w latach 1958–1961 członkiem Rady Naukowej w Ministerstwie Finansów. Po przejściu na emeryturę wycofał się z udziału we władzach towarzystw naukowych, nie zrywając jednak z nimi kontaktów naukowych.

O godności Edward Taylor nie zabiegał. Otrzymał tylko dwa wyróżnienia: w roku 1958 został członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, uzyskując w roku 1961 Złotą Odznakę Honorową PTE; w roku 1959 został udekorowany – z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej i 75-letniej rocznicy urodzin – Odznaką Honorową m. Poznania, jako zasłużony obywatel miasta. Te dwie odznaki, otrzymane od polskich ekonomistów, których sam w dużej części wykształcił, oraz od miasta, z którym związał swoją główną działalność, bardzo sobie cenił, chociaż nie były one na pewno wystarczającym świadectwem jego pracy i zasług. Na co dzień i od święta zwykł nosić skromny znaczek, z trzema literami PPE (skrót od Poznańskie Prace Ekonomiczne), ofiarowany Mu niegdyś przez najbliższych uczniów z okazji 25-lecia pracy naukowej.

Janusz Wierzbicki

Jerzy Unolt

1926–2006

Profesor nadzwyczajny dr hab. Jerzy Unolt odszedł z grona społeczności akademickiej naszej Uczelni 12 stycznia 2006 roku, pracując niemal do ostatnich dni. Był zamiłowanym nauczycielem akademickim i znawcą szeroko rozumianej problematyki pracy i płacy. Pracował blisko sześćdziesiąt lat, w tym w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu trzydzieści sześć. Swoje bogate doświadczenia wyniesione

z praktyki wykorzystywał w pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej.

Szczególnie trudne były dla Niego lata II wojny światowej. Jako kilkunastoletni chłopiec był w latach 1942–1943 preparatorem w pracowni przeciwtyfusowej we Lwowie, prowadzonej przez znanego bakteriologa prof. R.S.J. Weigla. W pracowni tej produkowano szczepionkę uodparniającą przeciwko tyfusowi plamistemu. W latach 1944–1945 jako żołnierz brał udział w II wojnie światowej. Z tego tytułu otrzymał Medal Zwycięstwa i Wolności oraz Odznakę Grunwaldzką.

Wszystko, co przeszedł w młodzięcym wieku, wyostrzyło Jego wrażliwość na sprawy społeczne. Stał się bezinteresownym społecznikiem. Pracując zawodowo, uczestniczył w działalności Towarzystwa im. Brata Alberta w Poznaniu. Wspomagał bezrobotnych i bezdomnych. Brał także czynny udział w działalności uczelnianej Solidarności. Potrafił przy tym cieszyć się pięknem naszych gór. Przeszedł wiele pasm górskich, uzyskując dużą Złotą Odznakę GOT. Był także członkiem Klubu Wysokogórskiego. Te cechy charakteru sprawiły, że z uporem dążył także do poszerzenia wiedzy naukowej drogą samokształcenia. Dużo bowiem od siebie wymagał.

Urodził się 29 listopada 1926 roku we Lwowie jako syn Konrada i Zofii z domu Seligman. Ojciec był państwowym urzędnikiem służby celnej, stąd rodzice zmieniali miejsce zamieszkania. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Poznaniu i Krakowie. Ukończył ją w 1939 roku. W latach 1942–1944 przerobił na tajnych kompletach we Lwowie program czterech klas gimna-

zjalnych i pierwszej klasy licealnej. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1946 roku w Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu jako uczeń tejsze szkoły. Po zdemobilizowaniu Go w 1946 roku przeniósł się do Poznania, będąc Kresowianinem, stał się Wielkopolaninem w działaniu. W tymże roku podjął studia na Akademii Handlowej. Ukończył je, uzyskując 20 marca 1951 roku stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych z zakresu skarbowości.

W czasie pierwszych lat swych studiów utrzymywał się, pracując w administracji skarbowej. Jeszcze przed otrzymaniem magisterium zaczął pracować na stanowiskach kierowniczych. W 1950 roku podjął pracę jako kierownik działu planowania i analizy w Zakładach Produkcji Części Zamiennej ZREMB w Poznaniu. W przedsiębiorstwie tym pracował do 1968 roku. W roku 1967 wygrał konkurs ogłoszony przez Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa w Warszawie na najlepsze opracowanie kompleksowej analizy ekonomiczno-technicznej przedsiębiorstwa za rok 1964. Opracowanie to, uznane za wzorcowe, uzyskało nagrodę ministra. Po kilkunastoletniej pracy w ZREMB-ie przeszedł do Instytutu Organizacji Przemysłu Maszynowego Oddział w Poznaniu. Po trzymiesięcznej pracy w tymże Instytucie zatrudniono Go w Poznańskich Zakładach Przemysłu Farmaceutycznego Polfa. Pracował tu do 1970 roku jako zastępca kierownika Działu Głównego Ekonomisty.

Ciągnęła Go praca naukowo-badawcza. Kontynuował więc studia ekonomiczne drogą samokształcenia. Uzyskawszy możliwość uczestnictwa w seminarium doktorskim, prowadzonym przez prof. Stanisława Smolińskiego, kierownika Katedry Ekonomiki Produkcji w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, zajął się problematyką płacy i pracy robotników przemysłu maszynowego. Pod kierunkiem prof. Mieczysława Przedpełskiego napisał rozprawę doktorską: *Płaca robotników przemysłu maszynowego jako bodziec wzrostu kwalifikacji i wydajności pracy*. Doktoryzował się w tejsze Uczelni 13 maja 1970 roku.

Od 1 września tegoż roku podjął pracę w charakterze adiunkta w Instytucie Ekonomiki Produkcji, od 1978 roku w Instytucie Polityki Społecznej, a po dalszej reorganizacji Uczelni w 1988 roku – w Katedrze Pracy i Polityki Społecznej. Habilitował się 15 marca 1991 roku na Wydziale Ekonomiki Produkcji i Obrotu Akademii Ekonomicznej. Podstawę habilitacji stanowiły, dorobek naukowy oraz monografia: *Kwalifikacje a wydajność i jakość pracy w przemyśle* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1970). 1 czerwca 1992 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym Akademii Ekonomicznej. Na tym stanowisku pracował na pełnym etacie do czasu przejścia na emeryturę 28 lutego 1997 roku. Nadal jednak kontynuował pracę na części etatu.

W pracy naukowo-badawczej koncentrował się na problematyce pracy i płacy, trzymając się obranej specjalizacji. Zajmował się jednakże szerokim spektrum tej problematyki obejmującym pięć podstawowych grup zagadnień, a mianowicie: zatrudnienie, wydajność pracy, czas pracy, płace i podział pracy. Stąd uniknął pułapki nadmiernej specjalizacji. Przedmiotem Jego dociekań były między innymi sprawy rejonizacji kwalifikowanej siły roboczej, zatrudnienie w przemyśle, zatrudnienie i wydajność pracy w przedsiębiorstwach przemysłowych. Badał podstawy kwalifikowanej pracy oraz problemy gospodarowania czasem pracy. Zajmował się sprawami intensyfikacji pracy w przemyśle, jej jakością oraz wpływem płac na kwalifikacje i wydajność pracy. Przedmiotem Jego zainteresowań były zarówno aktualne w danym czasie problemy pracy i płac oraz polityki społecznej, jak i sprawa odpowiednich programów nauczania w wyższych uczelniach. Nie stronił od analiz teoretycznych, ale bliższy Mu był nurt badań opartych na rzetelnie zebranych materiałach statystycznym. Przeprowadzając analizę w sposób skrupulatny i sumienny, wykorzystywał wiele metod statystycznych. W badaniach teoretycznych koncentrował się na problematyce wydajności i jakości pracy oraz na zagadnieniach motywacyjnego oddziaływania zakładowych systemów wynagrodzeń na postępowanie pracowników w procesie produkcyjnym. Badał także problemy gospodarki regionalnej, biorąc pod uwagę wpływ czynników demograficznych na delimitację regionu Wielkopolski.

Dorobek publikacyjny prof. Jerzego Unolta obejmuje ponad pięćdziesiąt pozycji bibliograficznych, w tym dwadzieścia dwie pozycje współautorskie. Był współautorem dwóch podręczników, które otrzymały nagrody ministra szkolnictwa wyższego i nauki. Były nimi książki: *Elementy ekonomiki przemysłu*, pod red. S. Smolińskiego, PWN, Warszawa – Poznań 1979 (wyd. 2, 1982) oraz *Ekonomika pracy. Ekonomiczno-społeczne zagadnienia pracy człowieka*, pod red. M. Przedpelskiego, PWN, Poznań 1981. Był także autorem skryptu: *Elementy ekonomiki pracy i polityki zatrudnienia*, PTE Oddz. Woj. w Poznaniu, Poznań 1975, oraz współautorem kilku skryptów wydanych przez Wydawnictwo AE w Poznaniu. W Jego indywidualnych publikacjach gros stanowiły artykuły naukowe oraz referaty opracowane na konferencje krajowe i zagraniczne. Opracowywał ekspertyzy na potrzeby nauki i praktyki. Uczestniczył też w badaniach objętych Programem Międzyresortowym w latach 1981–1985 dotyczących racjonalizacji bodźcowej funkcji płac i Centralnym Programem Badań Podstawowych w latach 1986–1990, które dotyczyły polityki społecznej w Polsce.

Przedmiotem Jego działalności dydaktycznej były wykłady, ćwiczenia oraz seminaria dyplomowe, magisterskie i podyplomowe związane z Jego tematyką badawczą. Wypromował 150 absolwentów. W okresie swojej

pracy w Uczelni pełnił różne funkcje organizacyjne. Był kierownikiem Studium Podyplomowego Nauk o Pracy i Polityki Społecznej, członkiem Senatu, członkiem Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów oraz członkiem Wydziałowej Komisji ds. Ocen Pracowników Naukowo-Dydaktycznych.

Poza Uczelnią współpracował z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, Polskim Towarzystwem Ekonomicznym i Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierownictwa. Działał na rzecz praktyki gospodarczej jako wykładowca i doradca ekonomiczny.

Za swoje osiągnięcia otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Złotą Odznakę Honorową PTE i Złotą Odznakę TNOiK. Otrzymał też wymienione już trzy nagrody ministra oraz wielokrotnie nagrody rektora.

Profesor Jerzy Unolt był człowiekiem prawym, skromnym i zrównoważonym w osądach. Tym, którzy z Nim współpracowali i znali Go, imponowała Jego otwartość w prezentowaniu poglądów, głoszenie i przestrzeganie podstawowych wartości oraz bezinteresowne działanie na rzecz innych. Podziw budził Jego hart ducha i przykładna realizacja solidarnościowej koncepcji stosunków społecznych. Był szczególnie życzliwy i chętnie pomagał. Był prawdziwym przyjacielem i budził zaufanie. Takim pozostanie w pamięci.

Jerzy Olszewski

Kazimierz Wandelt 1906–1984

Ęmerytowany profesor nadzwyczajny dr hab. Kazimierz Wandelt, zasłużony nauczyciel akademicki zmarł 22 października 1984 roku. Był organizatorem nowej specjalności: ekonomika i organizacja inwestycji i budownictwa w naszej Uczelni, wybitnym teoretykiem i znawcą praktyki gospodarczej, zwłaszcza z zakresu inwestycji i budownictwa. Kazimierz Wandelt urodził się 24 listopada 1906 roku we Frankfurcie nad

Odrą w rodzinie robotniczej Leona i Agnieszki z domu Schaetzel. Ojciec Jego był prezesem Polskiego Towarzystwa Robotników w Niemczech. Niestety, osierocił Go, gdy miał 4 lata.

Odtąd warunki materialne stały się bardzo trudne. Szkołę powszechną ukończył w 1920 roku we Frankfurcie. Języka polskiego uczył się tylko w domu. Po przeprowadzeniu się do Poznania w roku 1920 już jako czternastoletni chłopiec musiał podejmować prace zarobkowe. Wykazywał duże zdolności i zamiłowanie do nauki. Przygotowywał się więc na kursach wieczorowych, by zdać eksternistycznie egzamin dojrzałości w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Zdał go w roku 1932 i następnie zaczął studiować na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Studia te ukończył w roku 1936, uzyskując dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych, a później także magistra praw.

Po ukończeniu studiów pracował na stanowiskach kierowniczych w przedsiębiorstwach przemysłowych na terenie Poznania. W czasie okupacji przebywał w Warszawie, gdzie prowadził zakład drogistowski. Był uczestnikiem powstania warszawskiego, przeszedł obóz w Pruszkowie, a następnie do końca wojny przebywał w Częstochowie.

W roku 1945 powrócił do Poznania i na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego zorganizował mleczarstwo w Wielkopolsce. Pełnił też funkcję starszego asystenta prof. Edwarda Taylora w Katedrze Polityki Ekonomicznej na Uniwersytecie Poznańskim. Nauczycielem akademickim UP był do końca roku 1951. Ponadto w latach 1947–1951 był także doradcą ekonomicznym

Banku Gospodarstwa Krajowego, Oddział w Poznaniu oraz konsultantem Międzynarodowych Targów Poznańskich i Zjednoczenia Przemysłu Skórzanego.

Pracując pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora, doktoryzował się w roku 1949 na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy: *Teoria niepewności i ryzyko przedsiębiorstwa F. G. Kneigha*. Habilitował się w Szkole Głównej i Statystyki w Warszawie w roku 1961 na podstawie pracy: *Istota i rodzaje postępu technicznego* (1960), wyróżnionej na konkursie Zarządu Głównego PTE. Docenturę uzyskał w roku 1961, a tytuł profesora nadzwyczajnego nadano Mu w roku 1969.

Zmienne były Jego losy jako nauczyciela akademickiego. Zaraz po uzyskaniu doktoratu powierzono Mu wykłady z ekonomiki przemysłu oraz planowania i finansowania inwestycji na Studium Ekonomicznym Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. Gdy w roku 1950 Akademia Handlowa w Poznaniu została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną, otrzymał w niej stanowisko zastępcy profesora. Zorganizował Katedrę Planowania i Finansowania i był jej kierownikiem tylko przez jeden rok. Później zabrakło dla Niego miejsca. W roku 1952 przeszedł do praktyki gospodarczej, pracując na stanowiskach ekonomicznych. Ponadto w latach 1952–1955 był wykładowcą na Studium Prawnym Zarządu Okręgu Zrzeszenia Prawników Polskich w Poznaniu. W okresie od marca 1956 roku do czerwca 1959 roku pracował w Instytucie Przemysłowych Włókien Łykowych w Poznaniu jako kierownik Zakładu Ekonomiki. Jednocześnie pełnił funkcje doradcze w zjednoczeniach i zakładach przemysłowych m.in. w jednostkach podległych Ministerstwu Budownictwa i Materiałów Budowlanych.

W styczniu 1960 roku powrócił do pracy naukowo-dydaktycznej w szkolnictwie wyższym. W tymże roku Politechnika Poznańska powierzyła Mu stanowisko adiunkta i kierownika Zakładu Ochrony Pracy na Wydziale Budowy Maszyn. Po habilitacji został w tejże Uczelni docentem i kierownikiem Katedry Organizacji i Technologii Robót Budowlanych na Wydziale Budownictwa Lądowego. We wrześniu 1964 roku minister szkolnictwa wyższego przeniósł Go do pracy na stanowisku kierownika Katedry Przemysłu Stoczniowego Wydziału Morskiego WSE w Sopocie. Pracował tam do września 1969 roku, mieszkając w Poznaniu. We wrześniu 1969 roku chętnie powrócił do Akademii Ekonomicznej (wówczas WSE) w Poznaniu, zwłaszcza że powierzono Mu tu funkcję organizatora i kierownika Zakładu Ekonomiki Budownictwa i Inwestycji w Instytucie Ekonomiki Produkcji. Był kierownikiem tego Zakładu w latach 1969/1970–1976/1977. Ponadto w latach 1970/1971–1975/1976 pełnił funkcję kierownika Podyplomowego Studium Ekonomiki Budownictwa. W ro-

ku 1977 przeszedł na emeryturę, lecz nie zerwał kontaktów z Uczelnią, pracując w niej na części etatu niemal do ostatnich dni swojego niezwykle pracowitego życia.

Prace badawcze Kazimierza Wandelta dotyczyły zawsze aktualnej problematyki ekonomicznej. Szczególnie interesowały Go dwie dziedziny, mianowicie ekonomika inwestycji i budownictwa oraz zagadnienie postępu technicznego i organizacyjnego. Ta druga dziedzina stanowiła przedmiot nie tylko Jego wspomnianej już rozprawy habilitacyjnej, ale także następnych publikacji. Wśród nich wyróżnia się praca: *Studia nad postępem technicznym i organizacyjnym* (1972), wysoko oceniana w kołach naukowych. W swoich pracach Kazimierz Wandelt przeprowadzał oryginalną w literaturze polskiej analizę kategorii postępu technicznego jako zjawiska ekonomicznego.

Profesorowi Kazimierzowi Wandeltowi nauka polska zawdzięcza sformułowanie podstawowych prawidłowości związanych z działaniem i rolą gospodarczą postępu technicznego. W pracy habilitacyjnej naświetlił istotę i odmiany postępu, określając jednocześnie najważniejsze czynniki sprawcze. Biorąc za przykład swoich rozważań przemysł okrętowy, zajął się również stroną metodyczną postępu technicznego oraz analizą procesów, w których się on wyraża, a więc mechanizacji, automatyzacji itp. Zwracał też szczególną uwagę na rolę badań naukowych jako podstawy rozwoju techniki.

Jako nauczyciel akademicki przywiązywał dużą wagę do dydaktyki. Był współautorem ogólnopolskiego podręcznika *Ekonomika budownictwa* wydanego przez PWE w roku 1968. W Wydawnictwie Uczelnianym opublikował kolejno dwa skrypty dla studentów prowadzonej przez siebie nowej specjalności. Były nimi: *Realizacja procesu inwestycyjnego* (1974) oraz *Ekonomika i organizacja procesu inwestycyjnego* (1976). Był promotorem pięciu doktorantów. Prowadził seminaria doktorskie, magisterskie i dyplomowe, kształćcąc ponad 180 specjalistów z uprawianej przez siebie dziedziny pracy naukowej. W Jego pracowitym i trudnym życiu kolejne okresy pracy naukowo-dydaktycznej były przerywane pracą w praktyce gospodarczej. Przez całe swoje życie utrzymywał żywe kontakty z gospodarką. Był jej wybitnym znawcą, a pracując w szkolnictwie wyższym, służył jej konsultacjami. Działał aktywnie w stowarzyszeniach zawodowych i organizacjach naukowych. Był m.in. przewodniczącym Sekcji Ustawodawstwa Gospodarczego w Okręgowym Zrzeszeniu Prawników Polskich, gdzie pełnił jednocześnie funkcję przewodniczącego komisji dla zaopiniowania projektów aktów ustawodawczych z zakresu prawa gospodarczego, funkcję zastępcy przewodniczącego Komitetu Naukoznawstwa Polskiej Akademii Nauk.

W uznaniu Jego zasług był wielokrotnie nagradzany i odznaczony. Otrzymał tytuł i Medal Zasłużonego Nauczyciela PRL, odznaczono Go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami.

Zmarł nieoczekiwanie, będąc jeszcze w pełni sił i ambicji naukowych. W pamięci tych, którzy go znali pozostał jako człowiek prawy, pracowity, wytrwały w swoich dążeniach i nie poddający się przeciwnościom. Nie chował uraz. Chętnie dzielił się swoją wiedzą.

Henryk Gawron

Stanisław Waszak 1906–1974

Z rozwojem Uczelni był związany w sposób szczególny zmarły 15 października 1974 roku profesor zwyczajny dr Stanisław Waszak. Wskutek reorganizacji szkolnictwa wyższego w roku 1950 nastąpiły istotne zmiany w dziedzinie nauczania dyscyplin ekonomicznych w poznańskim ośrodku naukowym. W wyniku likwidacji sekcji ekonomicznej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego

nastąpiło przesunięcie punktu ciężkości do Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Aby sprostać nowym zadaniom zachodziła potrzeba wykształcenia funkcji naukowo-badawczych tej Uczelni. W dziedzinie tej ogromny wkład wniósł prof. Stanisław Waszak.

Urodził się 2 sierpnia 1906 roku w Sławsku Górnym pod Kruszwicą, jako syn Kazimierza i Marianny z Juszcaków, w środowisku rolniczym. Szkołę podstawową ukończył w rodzinnej wsi. W roku 1919 rozpoczął naukę w gimnazjum typu matematyczno-przyrodniczego w Inowrocławiu. W roku 1927 złożył egzamin dojrzałości. Studia odbył na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W okresie studiów zachował ściśle związki z umiłowaną ziemią kujawską. Stał się żarliwym propagatorem jej folkloru i kultury, utrzymując się w tym czasie z pracy dziennikarskiej i publicystycznej.

W końcowej fazie studiów (1931) został młodszym asystentem prof. Marcina Nadobnika, kierownika Katedry Statystyki na Uniwersytecie Poznańskim. Pod jego kierunkiem przygotował pracę doktorską, poświęconą skutkom demograficznym I wojny światowej na ziemiach polskich. Wyznaczona na jesień 1939 roku obrona dysertacji nie odbyła się wskutek wybuchu wojny, a praca uległa w czasie okupacji zniszczeniu. Jego zainteresowań naukowych nie przerwał jednak okres wojny. Będąc wysiedlonym w 1939 roku do tzw. Generalnego Gubernatorstwa (Ostrowiec Świętokrzyski, Kielce), korzystał ze zbiorów Biblioteki Wydziału Statystycznego miasta Warszawy i opracowywał problemy z zakresu teorii staty-

styki i demografii, które rozwinął w dalszych latach swej twórczości naukowej. W roku 1945, na podstawie nowo przygotowanej dysertacji: *Technika opracowań statystycznych a wiarygodność wyników*, doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim, a w roku 1951 habilitował się na tejże Uczelni na podstawie rozprawy *Problemy ludnościowe Niemiec w I i II wojnie światowej*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1969.

Wskutek zlikwidowania na Uniwersytecie studiów ekonomicznych, straciło tam na znaczeniu nauczanie dyscypliny statystycznej. Stąd Stanisław Waszak przeszedł do WSE, w której w roku 1950 utworzono pierwszą Katedrę Statystyki. Powierzono jej kierownictwo prof. Marcynowi Nadobnikowi. Doktor Stanisław Waszak uzyskał stanowisko zastępcy profesora. W roku 1951 przejął Katedrę Statystyki i kierował nią przez prawie dwadzieścia lat, do chwili powrotu (1970) na Uniwersytet Poznański z powodu wprowadzenia przepisów o jednoetatowości zatrudnienia. Praca w WSE okazała się najbardziej owocna w Jego niezwykle dynamicznej działalności naukowej.

Profesor reprezentował typ statystyka-badacza. Umiejętności te wykształcił stosunkowo wcześniej. Będąc asystentem, podjął bowiem równoległą pracę w Urzędzie Statystycznym miasta Poznania. Stał się jednym z najbliższych współpracowników dyrektora tegoż Urzędu – Z. Zalewskiego, i objął w roku 1936 obowiązki jego zastępcy. Na tym stanowisku konfrontował teorię z praktyką statystyczną, gromadząc doświadczenia związane z przeprowadzeniem własnych badań naukowych. Proces swego rozwoju naukowego związał z procesem praktycznego wdrażania nauk statystycznych do praktyki statystycznej. Podobnie postępował po zakończeniu działań wojennych. Obok pracy na Uniwersytecie, podjął obowiązki dyrektora tegoż Urzędu (1945–1950), przekształcając tę placówkę w prężną jednostkę badawczą w kraju, wyróżniającą się licznymi inicjatywami badań regionalnych. Pełnił funkcję delegata Głównego Urzędu Statystycznego, naczelnego komisarza spisowego w powojennych spisach ludności (1946 i 1950), uzupełniając je własnym dodatkiem w postaci spisu mieszkań w celu oszacowania zasobów mieszkaniowych w zniszczonym Poznaniu. Brał udział w przygotowywaniu aktów normatywnych o reorganizacji statystyki państwowej. Był długoletnim konsultantem i członkiem Rady Naukowej GUS.

Kontakt Profesora z praktyką statystyczną wywarł poważny wpływ nie tylko na Jego twórczość naukową, ale na działalność dydaktyczną. Rozległą wiedzę teoretyczną łączył z bogatym doświadczeniem praktycznym, które zaowocowało, w sposób najbardziej widoczny, w oryginalnych poszukiwaniach badawczych własnych oraz w inspirowanych przez niego badaniach Jego uczniów. Gruntowna znajomość procesu poznania statys-

tycznego sprawiła, że stawiał wysokie wymagania swoim uczniom, oczekując w rozprawach doktorskich umiejętności rozwiązania problemu badawczego opartego na samodzielnie tworzonej dokumentacji źródłowej, poddanej opracowaniu i analizie za pomocą współczesnych metod i technik statystycznych. Wysokie wymagania stawiał także uczestnikom seminariów magisterskich i dyplomowych. Musiały być one oparte na materiale empirycznym. Stwarzało to konstruktywną atmosferę sprzyjającą rozwojowi poszukiwań badawczych, jako niezbędnego warunku dla rozwoju samodzielnej pracy naukowej.

Atmosfera ta w stosunkowo krótkim czasie wyszła poza ramy, utworzonego na Uczelni staraniem Profesora, kierunku studiów „statystyki” (ze specjalnościami: statystyki przemysłu i statystyki handlu), oddziaływając na pozostałe kierunki studiów. Znamienne jest, że przy Katedrze Statystyki już w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych powstało zaplecze badawcze w postaci pracowni statystycznej i powołania instytucji pracowników inżynierjno-technicznych. Było to w skali Uczelni oraz w szkolnictwie ekonomicznym wydarzenie bez precedensu, zyskując z czasem naśladowców w innych katedrach i innych uczelniach kraju, przyczyniając się do ożywienia badań naukowych. Było to możliwe dzięki pełnieniu przez Profesora funkcji dziekana Wydziału Finansów w roku akademickim 1951/1952, a następnie prorektora ds. nauki w latach 1956/1957–1958/1959.

Fascynacja badaniami statystycznymi sprawiła, że w stosunkowo krótkim czasie nastąpiło dowartościowanie niedocenianych funkcji naukowo-badawczych. Proces szybkiej reorientacji w kierunku badań empirycznych wśród pracowników Uczelni zawdzięczać należy głównie prof. Stanisławowi Waszakowi jako inspiratorowi i organizatorowi tych badań. Dzięki rozwojowi badań własnych dorobek wykładowców Uczelni powstawał po roku 1950 prawie wyłącznie w zakładach Uczelni, przewyższając swym dynamizmem często zakłady uniwersyteckie.

Profesor przypisywał działalności dydaktycznej duże znaczenie. Piękny, literacki język, przejrzysta konstrukcja, jasność wywodów, konkretność ujęcia prezentowanych problemów pozostawiały u słuchaczy zawsze niezatarte wrażenia. Należał do grona tych nielicznych nauczycieli akademickich, którzy proces dydaktyczny opierali przede wszystkim na własnych, oryginalnych wynikach badawczych. Posiadał wyjątkową zdolność myślenia kategoriami ilościowymi oraz łatwość wdrażania słuchaczy do opamiętania wielu trudnych problemów, związanych z prawidłowym stosowaniem narzędzi statystycznych. Był zdecydowanym przeciwnikiem traktowania metod statystycznych wyłącznie z formalnego punktu widzenia. Naukę statystyki traktował jako naukę formalną o metodach badania zjawisk empirycznych, w której wyróżniał teorię statystycznego po-

znania i technikę statystyki. Technice statystycznej wyznaczał szczególnie aktywną rolę w badaniu statystycznym. Proces badania statystycznego uważał za najważniejszy dział teorii statystyki. Nadaje to poglądom Profesora swoiste piętno, wyodrębniając poznański ośrodek myśli statystycznej spośród pozostałych ośrodków naukowych w kraju.

Profesor posiadał wielostronnie rozwinięty warsztat badawczy. Pierwszoplanowe miejsce zajmowały w nim studia nad rozwojem ludnościowym Niemiec. Zajmował się, jako jeden z nielicznych demografów europejskich, rolą czynnika demograficznego w związku z tzw. teorią wojny na wyczerpanie, bilansem strat ludnościowych Niemiec w okresie I i II wojny światowej oraz badał możliwość odrodzenia się ich potencjału demograficznego. Bezpośrednio z tymi studiami wiążą się badania nad skutkami demograficznymi obu wojen na ziemiach polskich. Badania te stawiają Profesora w gronie najwybitniejszych znawców problemów demograficznych Niemiec. Swą rozległą wiedzą dobrze służył narodowi polskiemu. Występował jako ekspert na procesie Arthura Greisera, przed Najwyższym Trybunałem Narodowym. Współpracował z Biurem Prac Kongresowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Instytutem Zachodnim. Ogłosił liczne rozprawy i przyczynki w języku angielskim i francuskim, polemizując w nich z tendencyjnymi tezami na temat strat ludnościowych w ostatniej wojnie. Wyniki tych badań spotkały się z szerokim zainteresowaniem za granicą. Nie dane było Mu zakończyć przygotowywanie do druku obszernej monografii analityczno-dokumentacyjnej nt. *Terytorium i ludność Polski pod hitlerowską okupacją*, jako kolejny tom serii *Documenta Occupationis Teutonicae*.

Następną dziedziną badań, stanowiącą swego rodzaju pasję Profesora były studia archiwalne z zakresu demografii historycznej. Ich geneza wiązała się z prowadzonymi na Uniwersytecie Poznańskim wykładami z zagadnień demograficznych Polski. Poznawszy braki w tym przedmiocie, Profesor przeprowadził kilka badań sprawdzających poprawność obliczenia zaludnienia miast polskich począwszy od XIX wieku. Dało to asumpt do bardziej pogłębionych studiów rozwojowych w tym kierunku. Dzięki pomocy finansowej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk przeprowadził szczegółowe badania archiwalne nad księgami metrykalnymi dla miasta Poznania w XVI–XVIII wieku oraz Wielkopolski z końca XVIII wieku (Elenchy), poprawiając niektóre błędne ustalenia liczbowe. Z okazji przypadającego w roku 1953 700-lecia otrzymania przywilejów samorządowych oraz 1000-lecia istnienia na terenie miasta Poznania osad targowych, ogłosił drukiem rezultaty tych badań. Były one poświęcone za budowie mieszkaniowej Poznania w XVI i XVII wieku oraz pionierskiemu w demografii światowej studium o rekonstrukcji na podstawie materiałów

metrykalnych dietności rodziny mieszczańskiej w Poznaniu w końcu XVI i XVII wieku. Ogłoszona w roku 1954 publikacja stawia Profesora na równi ze szkołą francuską (L'Henry, P. Goubert, J. Dupâquier) i szkołą angielską (P. Laslett). Badania nad zjawiskami ludnościowymi kraju w przeszłości stanowiły, szczególnie pod koniec Jego życia, coraz żywszy przedmiot Jego zainteresowań. W tym kierunku stale rozbudowywał warsztat naukowy i prowadził studia metodologiczne, które przedstawiał na posiedzeniach Komitetu Nauk Demograficznych PAN.

Bliskie były również Profesorowi współczesne problemy ludnościowe kraju. Badał je w wielu płaszczyznach. Szczególnie wiele uwagi poświęcał regionowi wielkopolskiemu i Ziemiom Zachodnim, z którymi łączyły Go więzi emocjonalne. Województwo poznańskie jako pierwsze w kraju otrzymało monograficzne opracowanie procesów demograficznych w okresie powojennym, miasto Poznań natomiast spośród wszystkich miast metropolitalnych w kraju legitymowało się stosunkowo najbardziej wszechstronnym opracowaniem zagadnień ludnościowych. Dysponując dobrze rozwiniętym warsztatem naukowym, mógł wraz z zespołem swych pracowników przystąpić do opracowania własnych tablic wymieralności, na podstawie których opracował wielowariantowe, długofalowe prognozy ludnościowe. Z uwagi na oryginalność przyjętej metody postępowania badawczego były to dociekania w pełni pionierskie. Opracowane przez Profesora prognozy były trafne. Stąd cieszyły się szczególnym zaufaniem i uznaniem ze strony instytucji centralnych. Obliczone w skali krajowej i regionalnej (województw, miast i powiatów) prognozy, tworzyły podstawy do perspektywicznych studiów demograficznych w ujęciu dynamiczno-przestrzennym. Opierając się na nich, Profesor rozwinął interesującą perspektywicznie wizję wyżów i niżów demograficznych oraz ich społeczno-ekonomiczne następstwa (szkolnictwo, rynek pracy, budownictwo mieszkaniowe, zmiany w potencjale demograficznym). W związku z przewidywanym zachwianiem równowagi pokoleń, w licznych swych publikacjach dał wyraz zaniepokojeniu i troski o przyszły rozwój demograficzny kraju.

Na kanwie tych studiów powstały trzy obszerne opracowania analityczne, poświęcone perspektywom rozwoju ludności miasta Poznania i województwa poznańskiego (*Prace Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Prezydium WRN w Poznaniu*, t. II) oraz nie opublikowane dla województw: bydgoskiego (*Rozwój demograficzny województwa bydgoskiego w minionym i nadchodzącym dwudziestoleciu*, s. 510) oraz katowickiego (*Zagadnienia demograficzne województwa katowickiego*, s. 870).

Jako uczonego interesował się zagadnieniami, które obejmowały różne dziedziny wiedzy. Był uczonego o rzadko spotykanej kulturze umysłowej.

Cechowało Go wielkie zaangażowanie i pasja we wszystkich poczynaniach, wszechstronność zainteresowań, wielki humanizm, a nade wszystko głęboki patriotyzm. We wszystkich Jego pracach przebijała troska o dobro narodu. Posiadał naturę impulsywną, konfliktową, a zarazem rzadko spotykaną intelektualną odwagę wypowiedzenia sądów i opinii – często wbrew poglądom otoczenia. Stąd Jego uczestnictwo na posiedzeniach i konferencjach naukowych budziło często postrach wśród uczestników, a ze względu na wypowiedzane słowa prawdy niekiedy wielki aplauz i zadowolenie. Przykładowo, gdy w roku 1951 działały na Uczelni, na wzór radzieckiego Komsomołu, studenckie grupy aktywistów ZMP, oceniając poszczególne wykłady, wystąpił w czasie wykładu wobec nich publicznie, co wywarło tak piorunujący skutek, że zaniechano natychmiast tej praktyki na Uczelni, ku zadowoleniu wszystkich profesorów. Sobie i swoim współpracownikom stawiał wysokie wymagania w pracy naukowej. Ten krytyczny stosunek i wysokie poczucie odpowiedzialności za słowo publikowane stały się jedną z przyczyn, że bogaty dorobek pracy naukowej Profesora został tylko w części ogłoszony drukiem. Wiele opracowań, które miały się ukazać jako prace zwarte, odkładał na późniejszy okres w celu odpowiedniego dopracowania.

Nadwerżone zdrowie na skutek długotrwałej choroby nie pozwoliło tego dzieła dokończyć. Tkwi w tym wielki tragizm. W najbardziej dojrzałej i twórczej fazie swego pracowitego życia nie dane Mu było dokonać syntezy swych długoletnich dociekań. Olbrzymi warsztat naukowy nie ujawnił do końca swych tajemnic. Zmarł w wieku sześćdziesięciu ośmiu lat, wybitny syn ziemi wielkopolskiej, na której i dla której ponad 40 lat prowadził żmudną pracę badawczą, i którą ukochał, i z której był zawsze tak bardzo dumny. Pozostał jej do końca wierny. Nasza Uczelnia wiele Mu zawdzięcza. Zasiał w niej ziarno umiejętności poszukiwania prawdy naukowej za pomocą metody statystycznej, które tak obficie zaowocowało po Jego odejściu. Jego nieprzeciętne umiejętności badawcze i inspiracje twórczych postaw wśród wielu uczniów i współpracowników w pracy naukowo-badawczej zaskarbiły Mu wdzięczną i trwałą pamięć u kolejnych generacji pracowników Uczelni.

Stanisław Wierchośławski

Aleksander Wesołowski

1921–2012

Dnia 3 sierpnia 2012 roku odszedł od nas nieodżałowanej pamięci, Docent Doktor Aleksander Wesołowski, emerytowany, długoletni, wielce zasłużony nauczyciel akademicki, były prodziekan Wydziału Ekonomiki Produkcji i Obrotu, zastępca dyrektora Instytutu Polityki Społecznej oraz kierownik Międzywydziałowego Studium Pedagogicznego Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, ceniony i uznany

w kraju specjalista w zakresie socjologii i polityki społecznej, członek Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Był on odznaczony m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem Edukacji Narodowej, Odznaką Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego i Odznaką Honorową ZNP.

W Zmarłym Uczelnia straciła nie tylko jednego z grona swoich zasłużonych nauczycieli, ale przede wszystkim człowieka wielkiego serca, serdecznego przyjaciela młodzieży akademickiej, osobę budzącą powszechny szacunek i sympatię.

Aleksander Wesołowski urodził się 20 października 1921 roku w Koźminie w rodzinie mieszczańskiej. Tam też ukończył szkołę podstawową i gimnazjum. W roku 1938 został kandydatem do zawodu nauczycielskiego i rozpoczął naukę w Liceum Pedagogicznym w Krotoszynie. Wybuch wojny przerwał Mu nie tylko naukę, ale spowodował, że znalazł się w obozie pracy przymusowej w Niemczech. Po zakończeniu wojny, w grudniu 1945 roku zdał maturę, a w roku 1946 podjął pracę zawodową jako nauczyciel w szkole powszechnej w Pogorzeli. Po roku wraca do Koźmina i podjął tam również pracę w szkole podstawowej.

W roku 1948 znajduje zatrudnienie w oświacie miasta Poznania i odbył studia socjologiczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz podjął pracę nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej na seminarium Profesora Tadeusza Szczurkiewicza. W efekcie współpracy

z Profesorem Tadeuszem Szczurkiewiczem uzyskuje stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Równocześnie cały czas pracuje zawodowo, najpierw w Dyrekcji Szkolenia Zawodowego Okręgu Poznańskiego, a potem w Kuratorium Poznańskiego Okręgu Szkolnego. Stosunkowo szybko staje się też Aleksander Wesołowski osobowością znaną w szerokich kręgach nauczycielskich z uwagi na Jego talenty społeczno-organizacyjne. Talenty te i zaangażowanie zawodowe zaowocowały awansem Aleksandra Wesołowskiego do pracy na wyższym szczeblu administracji oświaty, a mianowicie w roli wizytatora szkolnictwa zawodowego w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Poznaniu.

Będąc socjologiem wychowania i pedagogiem z wykształcenia, Aleksander Wesołowski staje się też w swojej pracy kontynuatorem najlepszych tradycji poznańskiej szkoły socjologicznej. Jego pasją jest zwłaszcza kształcenie kadr kierowniczych spośród wychowawców młodzieży przebywającej na stacjach i w internatach. Sam, pochodząc z małego miasta, rozumiał i odczuwał potrzebę prawidłowego funkcjonowania tych instytucji, tak ważnych dla młodych osób przybywających na naukę do metropolii poznańskiej. Stał się wręcz w tej dziedzinie autorytetem na skalę krajową. Zorganizowany przez niego Punkt Opieki nad Stacjami Uczniowskimi w Poznaniu został uznany za instytucję wzorcową. Opublikował na ten temat całą serię artykułów w czasopiśmie pedagogicznych i zwieńczył swoją działalność w tym zakresie cenną monografią *Stancje uczniowskie* (Warszawa 1969). Była to tym samym Jego pierwsza książka dokumentująca dobrze rozwijającą się karierę zawodową. W publikacji tej przejawiał też niezwykły „instykt” socjologa – zwieńczony objęciem stanowiska adiunkta, a następnie docenta w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu.

Z poznańską Uczelnią, a w szczególności z Katedrą Socjologii i Filozofii, Docent Aleksander Wesołowski związał się więc już w wieku dojrzałym, w 1968 roku, mając za sobą bogatą przeszłość pracownika oświaty i działacza społecznego na terenie Wielkopolski. Zajmując się – na co zwracano już uwagę – problematyką pedagogiczną młodzieży szkół zawodowych, był też jednym z zasłużonych pionierów w dziedzinie organizacji, rozwoju i dydaktyki szkolnictwa zawodowego. Poprzez swoją wielostronną działalność badawczą, dydaktyczną i organizacyjną w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu (Akademii Ekonomicznej) stał się też jedną z ikon Katedry Socjologii i Filozofii. Na swoją wysoką pozycję badacza i nauczyciela akademickiego ciężko i konsekwentnie pracował przez dalsze życie zawodowe, podejmując się – krok po kroku – pełnienia coraz

to bardziej odpowiedzialnych funkcji. Sukcesy akademickie osiągał wbrew licznym przeciwnościom losu i nie zawsze przyjaznemu otoczeniu.

Dzięki wszakże swym uzdolnieniom, wytrwałości i pracowitości, stał się człowiekiem powszechnie szanowanym, o znaczącym dorobku naukowym i dydaktycznym. Lista rozpraw i monografii naukowych Docenta Aleksandra Wesołowskiego jest długa. Na szczególną uwagę zasługują wydane przez Niego pozycje monograficzne, w których obok przekazu merytorycznego (poznawczego i dydaktycznego) ukazuje również związek swojej twórczości ze środowiskiem, z którego pochodził, oraz daje świadectwo wypełnienia podjętej przez siebie misji społecznej. Są to takie książki, jak: *Socjologia pracy i wypoczynku* (Poznań 1978), *Socjologia wsi* (Poznań 1990), *Socjologia miasta* (Poznań 1981), *Funkcja społeczna przedsiębiorstwa* – praca zbiorowa pod redakcją Aleksandra Wesołowskiego (Poznań 1984), *Kierunki kształcenia ekonomistów w Polsce* – praca zbiorowa pod redakcją Aleksandra Wesołowskiego (Poznań 1994). W tej ostatniej pozycji odnosi się także do przeobrażeń społeczno-ustrojowych zachodzących w Polsce po 1981 roku.

Przebieg kariery akademickiej Aleksandra Wesołowskiego wyraźnie odbiegał od przyjętego stereotypu. O Jego drodze życiowej w ogóle, środowisku rodzinnym, latach nauki i późniejszej karierze zawodowej wiele dowiadujemy się również z kart Jego pamiętników: *Piórem przez życie* i *Gorzki smak młodości. Wspomnienia z pracy przymusowej w latach 1939–1945*. Pamiętniki te – wydane przez Aleksandra Wesołowskiego drukiem – mają unikatowy charakter. Pierwszy z nich wydany został przez Fundację Naukową im. Floriana Znanieckiego w Poznaniu (Poznań 2001), a drugi – przez Wydawnictwo Akme (Poznań 1993). Publikacje te są obszerną epopeją i ważnym dokumentem z dziedziny historii, socjologii wychowania oraz socjologii kultury. Wspomnienia te ukazują obserwacje, przeżycia osobiste, doświadczenia życiowe i refleksje poznawcze człowieka żyjącego ze środowiskiem wiejskim i środowiskiem małych miast w Wielkopolsce. Bardzo barwnie i wnikliwie zarysowują też one sytuację ludności wiejskiej w Wielkopolsce, zwłaszcza w latach kryzysu ekonomicznego 1931–1933, oraz przeżycia okupacyjne Autora z lat 1939–1945.

Docent Aleksander Wesołowski w marcu 1986 roku wpisany został do „Księgi Zasłużonych dla nowatorstwa postępu pedagogicznego”, wydanej przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego w Poznaniu, a we wrześniu 1987 roku uzyskał nagrodę naukową w ogólnopolskim konkursie na podręcznik socjologii wsi i rolnictwa.

Ważną platformą doświadczeń i przemyśleń Docenta Aleksandra Wesołowskiego była wykonywana przez Niego prawie przez trzydzieści lat działalność nauczyciela akademickiego. Ciągłe zachowują aktualność Jego

refleksje dotyczące pracy na uczelni, przeprowadzanych badań, stale piętrzących się trudności, konieczności odczytania i znajomości literatury z danej dziedziny, by budować dojrzałe koncepcje prawdziwie współczesnych problemów i przemyślane metody ich rozwiązywania w uprawianej dyscyplinie naukowej. Główną sferą działalności oraz bazą doświadczeń był dla Niego nie tylko obecny Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, ale również Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, a także inne wyższe uczelnie poznańskie, takie jak Akademia Wychowania Fizycznego i Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.

Spotykając się na co dzień z Docentem Aleksandrem Wesołowskim, nie sposób było nie ulec wpływowi Jego osobowości i przemyśleniom oraz poczuciu uznania dla Jego działalności akademickiej i postawy człowieka prawego, życzliwego oraz w pełni oddanego Uniwersytetowi.

Takim też pozostanie na zawsze w naszej pamięci.

Henryk Januszek

Waldemar Wieczerzycki

1960–2012

Waldemar Wieczerzycki urodził się 1 marca 1960 roku w Pile. W 1983 roku ukończył studia na kierunku informatyka na Politechnice Poznańskiej, uzyskując dyplom magistra inżyniera i Nagrodę Sekretarza PAN „za szczególne osiągnięcia w studenckim ruchu naukowym”. Po ukończeniu studiów i rocznej służby wojskowej podjął pracę w Politechnice Poznańskiej na stanowisku asystenta, a później adiunkta.

Głównym przedmiotem Jego badań było zarządzanie systemami informatycznymi.

Profesor doktor habilitowany Waldemar Wieczerzycki uzyskał wiele interesujących wyników w odniesieniu do metod zarządzania współbieżnym wykonywaniem transakcji, opracowując metody, które cechują się podwyższoną efektywnością dzięki uwzględnieniu związków między obiektami wielowersyjnej bazy danych. Osiągnięte wyniki zostały przedstawione m.in. w Jego rozprawie doktorskiej pt. *Zarządzanie współbieżnością transakcji w wielowersyjnych obiektowych bazach danych*. Waldemar Wieczerzycki obronił tę pracę w 1992 roku, uzyskując z wyróżnieniem dyplom doktora nauk technicznych. Wyniki rozprawy zostały opublikowane w anglojęzycznych czasopismach o wysokiej renomie i zasięgu światowym. Także późniejsze publikacje Profesora ukazały się w wydawnictwach i czasopismach o najwyższej randze. Opracowania te wniosły wiele cennych wartości do nauki.

W 1999 roku Waldemar Wieczerzycki uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk technicznych w zakresie informatyki. Jego rozprawa habilitacyjna nosi tytuł *Obiektowe bazy danych do komputerowego wspomaganie prac zespołowych*. Stanowi ona cenny wkład do informatyki. Bardzo wysoko w skali światowej są oceniane też inne publikacje Profesora. Obszar Jego zainteresowań badawczych był bardzo duży. Obejmował: technologie informacyjne w logistyce, elektroniczny biznes, restrukturyzację procesów biznesowych, zarządzanie przepływem prac, komputerowe

wspomaganie współpracy, technologię agentową, bazy danych, zarządzanie wersjami i konfiguracjami oraz zarządzanie transakcjami. Profesor zmarł w pełni sił twórczych. Miał wiele planów odnośnie do przyszłych badań i publikacji.

Do roku 1992 Profesor Waldemar Wieczerzycki pracował w Instytucie Informatyki Politechniki Poznańskiej. W latach 1992–1996 pracował we Francusko-Polskiej Wyższej Szkole Nowych Technik Informatyczno-Komunikacyjnych na stanowisku adiunkta. W 1996 roku podjął pracę w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu, kolejno na stanowiskach adiunkta i profesora nadzwyczajnego, najpierw w Katedrze Technologii Informacyjnych, a od roku 2004 w Katedrze Logistyki i Transportu na Wydziale Zarządzania. Od roku 2005 pełnił funkcję prodziekana największego wydziału Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu – Wydziału Zarządzania. We wszystkich tych uczelniach wyróżniał się zaangażowaniem w pracę i umiejętnościami organizacyjnymi.

Uczestniczył w wielu projektach naukowych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych, ze środków Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych oraz w ramach współpracy naukowej z Francją. Był autorem ponad 100 publikacji, w większości napisanych w języku angielskim i ujętych w zagranicznych czasopismach naukowych i materiałach konferencji międzynarodowych. Są to zarówno publikacje z zakresu informatyki, jak i z zakresu logistyki oraz zarządzania łańcuchami dostaw.

Od 2001 roku był organizatorem corocznej konferencji naukowej „International Workshop on Web Based Collaboration”, organizowanej kolejno w Monachium, Aix-en-Provence, Pradze, Saragossie, Kopenhadze i w Krakowie. Równoległe do pracy naukowej, Profesor Waldemar Wieczerzycki brał udział w realizacji kilkunastu projektów na rzecz gospodarki narodowej, z których wszystkie zakończyły się wdrożeniami.

Zainteresowania i osiągnięcia naukowe Profesora nie wyczerpywały jednak jego dużego potencjału. Był on aktywny na wielu innych płaszczyznach życia, otwarty na świat i życzliwy wobec ludzi. Każdego roku znajdował czas na wyprawy turystyczne z rodziną i znajomymi w różne zakątki globu ziemskiego. Był człowiekiem radosnym, pogodnym, otwartym, szczerym, pełnym optymizmu, lubianym we wszystkich środowiskach, w których funkcjonował. Jego przedwczesna śmierć była wielkim ciosem nie tylko dla rodziny ale także dla licznych przyjaciół i znajomych.

Pełnił wiele funkcji: prodziekana Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego, członka Rady Wydziału Zarządzania, członka Senackiej Komisji ds. Badań Naukowych, członka Senackiej Komisji ds. Współpracy z Zagranicą, wydziałowego koordynatora ECTS, przewodniczącego Wydziałowej Komisji ds. Nostryfikacji, Dyplomów i Tytułów Naukowych

Uzyskanych za Granicą, przewodniczącego Wydziałowej Komisji Stypendialnej, kierownika Ośrodka Studiów Wyższych Akademii Ekonomicznej w Koninie.

Profesor stworzył na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu niezwykle aktywny zespół badawczy składający się z asystentów, adiunktów i doktorantów. Rezultatem prac członków tego zespołu są doskonałe publikacje i obronione rozprawy doktorskie. Wielu młodych pracowników nauki zawdzięcza swoją szybką karierę Profesorowi. Dzięki wiedzy Profesora, Jego wysokiej pozycji w międzynarodowej nauce oraz zdolnościom organizacyjnym członkowie wspomnianego zespołu uzyskali wysokie kompetencje. Było to możliwe dzięki ogromnej życzliwości Profesora, który nigdy i nikomu nie odmawiał pomocy.

Profesor Waldemar Wieczerzycki miał duże doświadczenie dydaktyczne. W trakcie swojej pracy zawodowej prowadził wykłady, laboratoria, ćwiczenia i projekty z ponad 20 przedmiotów. Niektóre z nich przygotował i prowadził w języku angielskim. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę w charakterze profesora wizytującego, m.in. do Francji, Stanów Zjednoczonych, Finlandii i Portugalii.

Był ceniony i lubiany przez studentów. Zawsze wielu studentów zarówno polskich, jak i zagranicznych ubiegało się o możliwość pracy pod kierunkiem Profesora. Wypromował wielką liczbę magistrów. Został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Profesor Waldemar Wieczerzycki zmarł 18 stycznia 2012 roku. Pozostawił żonę Bożenę i syna Marcina.

Marek Ciesielski

Janusz Wierzbicki

1920–1992

Pamięć o Profesorze Januszu Wierzbickim jest ciągle żywa. W siedemdziesiątą piątą rocznicę Jego urodzin i trzecią rocznicę śmierci, w lecie 1995 roku, ukazał się podręcznik: *Finanse publiczne*, którego był pomysłodawcą i współautorem. W podręczniku tym wykorzystano fragmenty rękopisu pozostawionego na Jego biurku w momencie pójścia do szpitala, z którego już nie wrócił. Urodził się 3 września 1920 roku

w Poznaniu z ojca Romualda i matki Wandy z Peretiatkowiczów. Zmarł 24 czerwca 1992 roku. Gdy w 1953 roku rozpoczęłam studia w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (wówczas w Wyższej Szkole Ekonomicznej), już w pierwszych dniach można było dostrzec charakterystyczną, lekko pochyloną sylwetkę prof. Janusza Wierzbickiego zmierzającego codziennie do kierowanej przez Niego Katedry Finansów i Kredytu.

Praca wypełniała Jego życie. Podjął ją już w wieku dwudziestu lat. Współorganizował, razem z matką i bratem Zbigniewem, w roku 1941 najpierw dwuletnią, a potem trzyletnią Szkołę Handlową w Nałęczowie, której był nauczycielem. Odbywał wyższe studia ekonomiczne w Lublinie, a potem w Poznaniu. Ukończył je w roku 1946, uzyskując dyplom Akademii Handlowej w Poznaniu oraz dyplom magisterski na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W listopadzie 1945 roku podjął pracę w Akademii Handlowej w Poznaniu jako asystent prof. Stefana Rosińskiego. W roku 1951 przejął po nim Katedrę Finansów i Kredytu jako zastępca profesora. Był związany z Uczelnią do końca życia, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie.

Jego wszechstronne wykształcenie, systematyczność, umiłowanie pracy naukowej i dydaktycznej oraz rozwinięty zmysł organizacyjny stanowiły podstawę Jego osiągnięć we wszystkich dziedzinach prowadzonej działalności. Twórczość naukowa Profesora była wielokierunkowa. We wczesnych swoich badaniach skoncentrował się na zagadnieniach pieniądza i kredytu. Ten nurt badawczy zapoczątkował pracą doktorską:

O istocie oszczędności i oszczędnościach w Polsce, pisaną pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. Po zlikwidowaniu seminarium prof. Edwarda Taylora opiekę przejął prof. Marcin Nadobnik – obrona odbyła się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1949. Oprócz tej problematyki przez cały okres pracy twórczej zajmował się samodzielnością gospodarczą i finansową przedsiębiorstw. Znalazło to odzwierciedlenie w licznych artykułach, a przede wszystkim w książce: *Zagadnienia akumulacji pieniężnej w gospodarce socjalistycznej* (PWE, Warszawa 1964).

Poczawszy od lat sześćdziesiątych aż do końca swego życia prowadził badania z zakresu gospodarki i finansów lokalnych. Już w roku 1964 opublikował pracę: *Budżety terenowe w Polsce Ludowej* (PWE, Warszawa 1964). W latach 1975–1980 był kierownikiem centralnego programu badawczego: *Finansowe instrumenty aktywizacji gospodarki terenowej*, w którym uczestniczyli nie tylko Jego najbliżsi współpracownicy, lecz także inni z wielu ośrodków naukowych w Polsce. Efektem tej działalności były liczne publikacje zainicjowane przez Profesora oraz opracowania Jego autorstwa. Profesor zajął się zagadnieniami samorządności ze szczególnym uwzględnieniem samorządów terytorialnych. Publikował z tego zakresu własne opracowania. Pobudzał do tych badań zespół, którym kierował oraz pracowników naukowych z innych uczelni w Polsce, organizując konferencje i dyskusje na tematy z tym związane. Owocem tego były liczne artykuły i trzy obszerne prace zbiorowe. Profesor był ich redaktorem i współautorem. Zostały one wyróżnione nagrodami ministra edukacji narodowej i rektora AE w Poznaniu. Publikacjami tymi były: *Finansowe podstawy rozwoju samorządności terytorialnej* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1985); *Finanse gospodarki terenowej* (PWE, Warszawa 1989); *Ekonomiczno-finansowe uwarunkowania samorządu lokalnego* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1992). Korekta tego ostatniego tomu była w pewnej części przeprowadzona osobiście przez Profesora w ostatnich dniach życia w trakcie pobytu w szpitalu (książka ukazała się po Jego śmierci).

Omawiając nurty badań naukowych prof. Janusza Wierzbickiego, nie można pominąć problematyki tzw. inwestowania w człowieka oraz usług infrastrukturalnych. W latach siedemdziesiątych Profesor był prekursorem badań z tego zakresu. Nie zrezygnował z nich do końca życia, a Jego prace z tym związane są nadal aktualne mimo zasadniczych zmian ustrojowych i gospodarczych. Profesor Janusz Wierzbicki – jako badacz – cieszył się ogromnym autorytetem nie tylko w kraju, ale i za granicą, gdyż był członkiem Międzynarodowego Instytutu Finansów.

Profesor przywiązywał ogromną wagę do pracy dydaktycznej. Wymagał wiele od siebie, od swoich asystentów oraz od studentów. Sam układał szczegółowe programy zajęć z przedmiotów finansowych, prowadził regularnie instruktaże dydaktyczne dla asystentów oraz pisał podręczniki

i skrypty. Był także autorem licznych publikacji związanych z reformą procesu dydaktycznego. Na szczególną uwagę zasługuje Jego pierwszy ogólnopolski podręcznik z finansów: *Finanse i kredyt* (PWN, Warszawa 1956). Do momentu ukazania się tego podręcznika (a pamiętam to doskonale z mých lat studenckich) studenci zmuszeni byli korzystać z podręczników tłumaczonych z języka rosyjskiego – nasyconych politycznymi dywagacjami o ustroju komunistycznym. Następnie opublikował cztery podręczniki z finansów, których był współautorem i współredaktorem bądź redaktorem. Śmierć udaremniła Mu pracę nad wspomnianym już podręcznikiem z finansów publicznych, który ukazał się w roku 1995. Wszystkie te podręczniki charakteryzowały się nie tylko wysokimi walorami poznawczymi, dydaktycznymi i metodologicznymi, lecz także naukowymi. Stąd można znaleźć liczne na nie powołania w publikowanych pracach naukowych.

Profesor, dając z siebie wszystko, aby przygotować studentów do egzaminu i przyszłej pracy, stawiał im wysokie wymagania. Egzaminy przeprowadzane przez Niego stały się legendą. Absolwenci, którzy zdali u Profesora egzamin z wysoką oceną lub chociażby w tzw. pierwszym podejściu, szczerą się tym do dzisiaj.

Ze szczególną wdzięcznością wspominają Profesora uczestnicy prowadzonych przez Niego seminariów magisterskich, doktorskich i regularnie organizowanych zebrań naukowych. Jego szeroka wiedza, troska o rozwój naukowy wszystkich swoich podopiecznych, czas poświęcony indywidualnie swoim uczniom, gotowość służenia pomocą przynoszą nadal owoce. Spotykam nieraz osoby, które, uzyskując stopnie naukowe już po śmierci Profesora, stwierdzają, że to właśnie Jego inicjatywie, pomocy, słowom zachęty zawdzięczają swoje sukcesy. Na podkreślenie zasługują dążenia prof. Janusza Wierzbickiego do tego, aby w zakłamanych czasach reżimu Jego podopieczni zdobywali prawdziwą wiedzę ekonomiczną. Przejawem tego było między innymi zachęcenie nas w latach pięćdziesiątych do uczestnictwa w seminariach profesora Edwarda Taylora, którego był uczniem. Dzięki prof. Januszowi Wierzbickiemu brałam udział w tych seminariach, za co także jestem Mu bardzo wdzięczna. Wielu z grona uczniów naszego Mistrza są profesorami lub zajmują wysokie stanowiska w życiu gospodarczym i społecznym.

Niezwykle aktywną działalność naukową i dydaktyczną dopełnia olbrzymi dorobek organizacyjny. W latach 1951–1987 był kierownikiem kolejno: Katedry Finansów i Kredytu, Instytutu Finansów i Rachunkowości oraz Instytutu Finansów naszej Uczelni. W latach 1951/1952–1953/1954 pełnił funkcję prodziekana i dziekana Wydziału Finansów, a w roku akademickim 1956/1957 – dziekana Wydziału Handlowo-Towaroznawczego. W okresie 1987/1988–1989/1990 był rektorem Akademii Ekonomicznej,

będąc w czasach przełomu gorącym zwolennikiem i współtwórcą zasadniczej reformy studiów ekonomicznych.

Profesor Janusz Wierzbicki czynnie uczestniczył w pracach rad naukowych powoływanych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, m.in., w Radzie Naukowej Ministerstwa Finansów, Radzie Naukowej Instytutu Finansów w Ministerstwie Finansów, Radzie Naukowej Narodowego Banku Polskiego, Radzie Naukowo-Ekonomicznej Prezydium WRN w Poznaniu. Nie można pominąć szerokiej działalności Profesora w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym w Poznaniu. W latach 1956–1967 był wiceprezesem Zarządu i zarazem naczelnym redaktorem Wydawnictwa Oddziału, publikującym wówczas *Roczniki Ekonomiczne* oraz liczne i wartościowe prace naukowe. W latach 1968–1970 działał jako członek Zarządu i Komisji Wydawniczej Oddziału Poznańskiego PTE.

Profesor Janusz Wierzbicki był człowiekiem bardzo skromnym. Pozornie surowy i nieprzystępny był wielkim przyjacielem młodzieży, a w szczególności swoich uczniów i współpracowników. Przychodził do Uczelni codziennie, systematycznie w godzinach południowych (godziny ranne i przedpołudniowe zarezerwował dla własnej twórczości naukowej). Niezależnie od godzin dyżurów każdy mógł przyjść do Niego ze swoimi kłopotami i to nie tylko naukowymi, lecz także osobistymi. Pomagał je rozwikływać. Bezwzględny dla ludzi leniwych, zawsze służył pomocą uczciwie wykonującym swoje obowiązki. Stąd też, gdy stajemy przed problemami trudnymi do rozwiązania, zastanawiamy się jak postąpiłby Nasz Profesor w takich sytuacjach. Profesora Janusza Wierzbickiego cechowała także duża wrażliwość na biedę ludzką. Najlepszym tego dowodem było ufundowanie książeczek systematycznego oszczędzania dla sierot z najbliższego otoczenia oraz wspomaganie działalności Towarzystwa Brata Alberta.

Profesor Janusz Wierzbicki miał bardzo słabe zdrowie, nierzadkie były Jego pobyty w różnych szpitalach. Znosił swoje choroby z wielką cierpliwością, ciesząc się ogólną sympatią lekarzy i pielęgniarek. Lekarze podkreślali Jego ogromną wolę walki o życie, co pozwoliło niejednokrotnie pokonać stan określany przez nich jako beznadziejny. Ze szpitali wracał do Uczelni i pracował dalej – właściwie do ostatnich chwil swego życia prowadził wykłady i seminaria.

Profesor zachował się we wdzięcznej pamięci studentów, uczniów i współpracowników jako człowiek niezwykle pracowity, perfekcjonista i wymagający tego samego od swojego otoczenia. Pisząc wspomnienia, chciałabym, aby przybliżyły one osobowość i dzieło Profesora Janusza Wierzbickiego, tym którym nie dane było Go poznać. Efekty Jego pracy mają charakter trwałe. Pamięć o Nim jest ciągle żywa.

Emilia Denek

Stanisław Wierchosiński

1926–2009

Docent Doktor Stanisław Wierchosiński, zmarły po długiej chorobie 8 kwietnia 2009 roku, jest jednym z filarów poznańskiej szkoły statystycznej, której – już przed nim – dali początek tacy uczeni, jak profesorowie: Marcin Nadobnik, Stanisław Waszak, Stanisław Borowski i Tadeusz Puchalski. Szkołę tę charakteryzuje niezwykła precyzja i staranność w podejściu do źródeł

statystycznych, otwartość na nowe idee w metodologii badań oraz odwaga w podejmowaniu ważnych zagadnień społeczno-ekonomicznych.

Stanisław Wierchosiński urodził się 3 marca 1926 roku w Wielkim Komorsku, w powiecie świeckim nad Wisłą, w województwie bydgoskim jako syn Józefa i Weroniki z domu Damrat. Tam uczęszczał do szkoły podstawowej. W 1938 roku wraz z rodzicami zamieszkał w Bydgoszczy, gdzie ukończył szkołę podstawową i gdzie następnie przyjęty został do I Państwowego Gimnazjum i Liceum Męskiego. Maturę otrzymał w 1947 roku w Liceum Miejskim im. M. Kopernika w Bydgoszczy.

Lata II wojny światowej przeżył w Bydgoszczy. W latach 1941–1943 pracował jako uczeń w Przedsiębiorstwie Handlowym „OSKAR Faulbaum” w Bydgoszczy. Następnie (od marca 1943 do stycznia 1945) pracował jako robotnik w Przedsiębiorstwie Spedycyjno-Przewozowym Johana Schiemana w Bydgoszczy. W maju 1943 roku wstąpił do Armii Krajowej, gdzie pod pseudonimem „Jacek” (do stycznia 1945 roku) był łącznikiem oddziałów dywersyjnych na terenie Bydgoszczy i Torunia. Działalność konspiracyjną kontynuował w WIN-ie do sierpnia 1946 roku. Ponadto w latach 1945–1946 był pracownikiem umysłowym w DOKP w Bydgoszczy.

W październiku 1947 roku przeniósł się do Poznania, gdzie mieszkał już do końca życia. Studia na Akademii Handlowej w Poznaniu rozpoczął w październiku 1947 roku, a ukończył w czerwcu 1950 roku. Dyplom magistra nauk ekonomiczno-handlowych uzyskał w 1952 roku w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu.

W okresie od września do grudnia 1950 roku pracował jako samodzielny referent w Przedsiębiorstwie MHD Artykułami Przemysłowymi w Poznaniu. Z kolei od stycznia do maja 1951 roku, był kierownikiem Działu Planowania w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wojewódzkim Biurze MHD w Poznaniu.

Pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu rozpoczął w marcu 1951 roku jako młodszy asystent w Katedrze Statystyki, przechodząc kolejne stopnie kariery nauczyciela akademickiego (starszy asystent – 1952, adiunkt – 1954, docent – 1972). Stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych uzyskał 7 lipca 1962 roku na podstawie pracy pt. *Efektywność handlu wiejskiego w świetle badań ankietowych*, której promotorem był Profesor Stanisław Waszak.

W okresie ponad pięćdziesięcioletniej pracy na Uczelni Profesor Stanisław Wierzchosławski pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W grudniu 1972 roku został powołany na zastępcę dyrektora Międzywydziałowego Studium ds. Studiów Uzupełniających Magisterskich i Studiów Podyplomowych na Międzywydziałowych Studiach dla Pracujących (na okres od 1.03.1973 roku do 31.08.1975 roku).

W latach 1974–1976 pełnił funkcję kierownika Pracowni Statystycznej w Instytucie Statystyki i Ekonometrii na Wydziale Ekonomiki Produkcji. Od 1.09.1977 do 30.09.1978 był natomiast zastępcą dyrektora ds. dydaktyczno-wychowawczych w Instytucie Statystyki i Ekonometrii, a następnie (w latach 1978–1980) zastępcą dyrektora Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej ds. naukowo-badawczych.

Od 16.07.1977 (po nagłej śmierci Profesora Stanisława Borowskiego) do 30.09.1978 roku powierzono Profesorowi obowiązki kierownika Zakładu Statystyki Ekonomicznej i Demografii w Instytucie Statystyki i Demografii AE. W okresie od 1.10.1978 do 30.09.1991 był kierownikiem Zakładu, a następnie Katedry Statystyki i Demografii w Instytucie Cybernetyki Ekonomicznej. W latach 1992–1994 był kierownikiem Pracowni Badań nad Rodziną w Katedrze Statystyki i Demografii, a od 25.10.1993 roku w Katedrze Statystyki na Wydziale Zarządzania. 1.04.1994 roku powołano na Uczelni unikatowe w skali kraju Centrum Badań nad Rodziną, w którym Profesor objął stanowisko kierownika, później dyrektora.

Profesor Stanisław Wierzchosławski wykształcił rzesze studentów. Był promotorem i recenzentem kilkuset prac dyplomowych i magisterskich. Wypromował 6 doktorów, którzy osiągnęli znaczącą pozycję w nauce i gospodarce. Prowadził wykłady i seminaria magisterskie oraz doktorskie w zakresie statystyki i demografii na różnych poziomach kształcenia. Kładł On silny nacisk na rzetelność w doborze źródeł informacji, ich

porównywalność. Uczył i wymagał uzasadnienia wniosków oraz krytycyzmu wobec uznanych rezultatów poznawczych.

Profesor należał do wielu towarzystw naukowych i organizacji społecznych. Od 1953 roku należał do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, pełniąc funkcję sekretarza naukowego Oddziału, sekretarza Komisji Wydawniczej i Redakcji Wydawnictw. Od 1958 roku był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w którym sprawował funkcję sekretarza Komisji Nauk Ekonomicznych, sekretarza Redakcji Wydawnictw Poznańskich Prac Ekonomicznych. Był także członkiem Wydziału Historii i Nauk Społecznych PAN, Rady Naukowo-Ekonomicznej Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Poznaniu i Bydgoszczy. Należał również do Polskiego Towarzystwa Demograficznego, gdzie był wiceprzewodniczącym Rady Głównej i przewodniczącym Oddziału w Poznaniu. Aktywnie uczestniczył w pracach Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Przez wiele lat był również członkiem Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk, International Union for the Scientific Study of Population, European Society for Population Economics, Rządowej Rady Ludnościowej przy Prezesie Rady Ministrów. Należał do Związku Zawodowego Pracowników Handlowych i Biurowych RP (1950–1951), Związku Nauczycielstwa Polskiego (od 1951), Uczelnianej Komisji „Solidarność”. Był członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

Ponadto angażował się w pracach wielu organizacji kościelnych i charytatywnych. Powoływano Go także do licznych komitetów i komisji celem rozwiązania określonych zadań bieżących w skali kraju, regionu czy społeczności lokalnych.

Za swą działalność dydaktyczną i naukową Profesor był wielokrotnie nagradzany. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Edukacji Narodowej, Medalem 40-lecia Polski Ludowej. Ponadto otrzymał Złotą Honorową Odznakę PTE (1961), Odznakę 1000-lecia Państwa Polskiego (1964), Odznakę „Za zasługi w rozwoju m. Poznania” (1968), Odznakę Honorową „Za zasługi w rozwoju województwa zielonogórskiego” (1969), Odznakę Honorową „Za zasługi w rozwoju woj. poznańskiego” (1970). W uznaniu zasług w rozwoju Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, otrzymał specjalny dyplom od Zarządu Głównego PTE (1972).

Z tytułu osiągnięć dydaktycznych i naukowych otrzymał z kolei Nagrodę Indywidualną III° i Zespołową I^o od Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz liczne Nagrody Rektora w Uczelni.

Poświęcał się również działalności redakcyjnej i wydawniczej. Był redaktorem Działu Ekonomicznego Kwartalnika „Ruch Prawniczy, Ekono-

miczny i Socjologiczny” (jako organu UAM i AE w Poznaniu), redaktorem naczelnym „Poznańskich Roczników Ekonomicznych” (organu PTE w Poznaniu oraz Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN), a także „Polish Population Review” (organu Polskiego Towarzystwa Demograficznego), jak również sekretarzem redakcji serii: Prace Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN. Oprócz pełnionych funkcji redaktora był członkiem Komitetów Redakcyjnych takich periodyków, jak: „Studia Demograficzne” (jako organu Komitetu Nauk Demograficznych PAN) oraz serii: Monografie i Opracowania SGPiS w Warszawie (w zakresie problematyki demograficznej).

Do października 1984 roku był koordynatorem ds. współpracy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu z Wyższą Szkołą Handlową w Lipsku.

Niezwykle bogata jest działalność naukowa Profesora dająca mu niekwestionowaną pozycję w polskim środowisku statystyków i demografów. Początkowo przedmiotem zainteresowań naukowych Stanisława Wierzchosławskiego były zagadnienia związane ze statystyką handlu. W swych badaniach poszukiwał metod pomiaru i opisu czynników wpływających na koszty jednostkowe i globalne zarówno w handlu detalicznym, jak i hurtowym. W roku 1977 objął kierownictwo nad zespołem badawczym z terenu całej Polski zajmującym się rodziną i gospodarstwem domowym w problemie węzłowym 11.5 „Optymalizacja struktur i procesów demograficznych w Polsce” koordynowanym przez SGPiS w Warszawie (1976–1980), CPBP 09.1 „Uwarunkowania demograficzne rozwoju społeczno-gospodarczego Polski” (1986–1991). Na poszczególnych etapach w pracach brało udział kilkanaście instytucji naukowych z całego kraju, a uczestnikami tych badań byli polscy demografowie, lekarze naukowcy, socjologowie, statystycy.

Stanisław Wierzchosławski prowadził prace badawcze w ramach dwóch kompleksów tematycznych. Pierwszy wiązał się z badaniami mikrostruktur ludnościowych w skali ogólnokrajowej (od drugiej połowy XIX wieku, a także co do przyszłości) w ujęciu międzypokoleniowym i kohortowym. Drugi kompleks badawczy został poświęcony przeobrażeniom demograficznym w Wielkopolsce w jej historycznych granicach i Ziemi Zachodnich. Studia miały charakter longitudinalnych badań podstawowych i opierały się na własnej dokumentacji źródłowej tworzonej drogą obserwacji ankietowych.

Bardzo bogaty i zróżnicowany jest też publikowany dorobek naukowy Profesora, który obejmuje blisko 200 pozycji. Do tego dodać trzeba liczne niepublikowane ekspertyzy, raporty naukowe, opinie, oceny itp. Był On również organizatorem 5 dużych ogólnopolskich konferencji naukowych, w których uczestniczyło wielu naukowców z zagranicy.

Jedną z największych wartości w życiu Stanisława Wierzchosławskiego była rodzina. W roku 1959 zawarł związek małżeński z Moniką Stróżyk,

z którą wychował trzech synów (Rafał – socjolog, Piotr – polonista, Krzysztof – lekarz).

Rodzina polska i jej system wartości były przedmiotem szczególnej uwagi w pracy zawodowej Profesora. Wobec zachodzącego procesu dezintegracji rodziny i czynników ją determinujących wypowiadał się ze szczególną troską, uważając, że deformacje struktur i procesów ludnościowych będą miały wpływ na przyszłość demograficzną oraz ekonomiczną kraju.

Ponadto jako dyrektor Centrum współpracował w zakresie mikrostruktur ludnościowych z Instytutem Badań Ludnościowych i Spraw Socjalnych Uniwersytetu Bielefeld (Niemcy), Instytutem Badań Ludnościowych Federalnego Urzędu Statystycznego w Wiesbaden (Niemcy) oraz z Holenderskim Interdyscyplinarnym Instytutem Demograficznym w Hadze (Holandia).

Profesor Stanisław Wierchosławski był osobą wielkiego formatu, wzorcem godnego życia, zawsze wierny wartościom, które wyznawał. Był wymagający wobec siebie i współpracowników. Efekty Jego pracy miały wysoki poziom naukowy. Duża kultura osobista sprawiała, że Jego kontakty ze współpracownikami były pełne życzliwości i serdeczności.

Śmierć Profesora zamknęła pewien rozdział badań demograficznych jako przedmiotu poznania, który stał się częścią Jego życia, ale również mocno i odważnie artykułowanego wołania o zrozumienie znaczenia rodziny dla dobra narodu i przyszłości Ojczyzny.

Maria Chromińska

Wacław Wilczyński

1923–2008

Dnia 23 grudnia Anno Domini 2008 zmarł Wacław Wilczyński, profesor zwyczajny i doktor habilitowany nauk ekonomicznych, wybitny i uznany uczyony oraz publicysta, szanowany i lubiany nauczyciel akademicki, doświadczony i zasłużony wychowawca wielu pokoleń młodzieży, niestrudzony społecznik i działacz gospodarczy. 6 stycznia 2009 roku spoczął na zawsze na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan w Poznaniu.

Wacław Wilczyński urodził się 31 lipca 1923 roku w Warszawie, a swoje dzieciństwo i lata młodości spędził w Poznaniu, Gdańsku, Gnieźnie i Częstochowie. W tym ostatnim mieście przebywał przez cały niemal okres okupacji hitlerowskiej i tam również – w 1943 roku – uzyskał maturę w tajnym Liceum Ziem Zachodnich. W tym czasie był członkiem konspiracyjnego harcerstwa, został najpierw żołnierzem Szarych Szeregów, a następnie Armii Krajowej, biorąc udział w walce zbrojnej z niemieckim okupantem. Jego działalność konspiracyjno-wojskową honoruje mianowanie na stopień oficerski (podporucznika) AK w 1945 roku. Jeszcze jednak przed końcem 1944 roku rozpoczyna studia w tajnej Szkole Głównej Handlowej kierowanej przez prof. Edwarda Lipińskiego, które kontynuuje w Akademii Handlowej w Poznaniu. Studia kończy w roku 1948, uzyskując magisterium na podstawie pracy przygotowanej pod kierunkiem Profesora Jana Zdzitowieckiego. Podejmuje również pracę w tej Uczelni najpierw jako asystent wolontariusz, a następnie – po 1949 roku – jako adiunkt oraz zastępca profesora w nowo powstałej już – w roku 1950 – Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu.

Dysertacja doktorska Wacława Wilczyńskiego przygotowana pod kierunkiem Profesora Edwarda Taylora została zaś obroniona w dniu 30 czerwca 1959 roku i zarazem odnotowana – w annałach Uczelni – jako w ogóle pierwsza zwieńczona stopniem doktora nauk ekonomicznych. Dodajmy, że rok później – pt. *Podstawowe kierunki współczesnej teorii konku-*

rencji – została wydana drukiem przez PWN. Kolejny natomiast stopień naukowy zdobył Waław Wilczyński w 1963 roku, habilitując się w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. Jego rozprawa habilitacyjna stała się podstawą jednej z ważniejszych i absolutnie nowatorskich na owe czasy publikacji książkowych – *Rachunek ekonomiczny a mechanizm rynkowy* (PWE, Warszawa 1965). Ten swoisty „manifest rynkowy” autora w dobie „rozkwitu” gospodarki centralnie zarządzanej był wówczas niezwykle doniosłym wkładem Waława Wilczyńskiego do rozwoju polskiej (choć nie tylko) myśli ekonomicznej i utworował – już w praktyce gospodarczej – drogę także obecnemu rozwojowi stosunków rynkowych w Polsce.

Dalsza – ustawiczna, ambitna, na wskroś oryginalna i owocna – twórczość naukowa i działalność społeczno-zawodowa Profesora Waława Wilczyńskiego, przynosząc kolejne liczne publikacje (zarówno o charakterze zwartym, jak i artykułowym, badawczym i dydaktycznym, autorskim i redaktorskim), pozwoliła Mu – po okresie pracy na stanowisku docenta (w latach 1964–1970) – uzyskać w 1970 roku tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1976 roku – zwyczajnego nauk ekonomicznych.

Łączny przy tym dorobek naukowy i publicystyczny Profesora obejmuje ponad 1100 pozycji zamieszczanych w liczących się i prestiżowych wydawnictwach, czasopismach i ośrodkach naukowo-badawczych. W dorobku tym mieści się również blisko 50 publikacji wydanych za granicą (zwłaszcza w języku angielskim i niemieckim), jak również ponad 400 pozycji publicystycznych (felietonów, wywiadów, wypowiedzi etc).

Twórczość naukowa Profesora rozległa i związana z Jego różnorodnymi zainteresowaniami, wpisuje się – najogólniej rzecz biorąc – zwłaszcza w problematykę przynależną teorii ekonomii i polityce gospodarczej. W szczególności zaś koncentrowała się ona na problemach funkcjonowania gospodarki narodowej i światowej, z uwzględnieniem kwestii ustrojowych dotyczących gospodarowania w krajach „realnego” socjalizmu oraz w transformujących się jak też i w rozwijających się gospodarkach rynkowych. Ważną płaszczyzną refleksji naukowych Profesora były także „od zawsze” relacje między rolą państwa i rynku w gospodarce; miejsce i funkcje mechanizmu rynkowego i związanych z nim kategorii towarowo-pięniężnych (a zwłaszcza „prawdziwych cen” i „dobrego pieniądza”), jak również działanie instytucji oraz podmiotów ekonomicznych (a w tym przedsiębiorstw i gospodarstw domowych) w różnych warunkach własnościowych, instytucjonalnych i funkcjonalnych, organizacyjnych i zarządczych.

Doceniając makroekonomiczny aspekt społecznego procesu gospodarowania, w tym także widziany poprzez pryzmat i analizę własności

państwowej i prywatnej oraz celów, środków i skutków polityki gospodarczej, pojmowanej nie tylko instrumentalnie (służącej bieżącemu równoważeniu gospodarki), ale także ustrojowo (mającej wpływ na równowagę systemową w warunkach dynamicznego wzrostu gospodarczego), Profesor Waclaw Wilczyński „nigdy” zarazem nie lekcewał „mikroekonomicznego” wymiaru teorii i praktyki gospodarowania. Wręcz przeciwnie, w swoich licznych i różnorodnych opracowaniach naukowych nieustannie i uporczywie podnosił znaczenie racjonalnej działalności mikropodmiotów oraz roli wyboru i rachunku ekonomicznego w tej działalności; jak również wynikających stąd następstw dla efektywności mikro- i makroekonomicznej w gospodarowaniu zasobami i w zaspokajaniu potrzeb konsumenta.

Ponadto charakterystyczną cechą pracy Profesora było odwoływanie się do osiągnięć i rezultatów rozwoju myśli ekonomicznej, a zwłaszcza współczesnej myśli ekonomicznej, co oznaczało m.in. utrzymywanie właściwego „dystansu” do objaśnień wysuwanych wobec zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej, jak również „nasycanie” rozwijanych teorii i formułowanych twierdzeń w wartości *stricte* naukowe i nieprzemijające.

Jego twórczość naukową cechowała również niezwykła trafność sądu, odwaga intelektualna i obywatelska troska oraz wybiegające w przyszłość spojrzenie o potrzebach, racjach i rozwiązaniach systemowych odpowiadających nie tylko bieżącemu, ale i długookresowym interesom polskiej gospodarki i polskiego społeczeństwa.

Będąc jednym z najważniejszych – w czasach, w których żyjemy – prekursorów radykalnych przemian społeczno-ustrojowych opartych na wolności gospodarczej, prywatnej własności oraz dominacji rynku, nieustannie też dawał temu wyraz jako ich – z „gorącym” sercem, ale także i „chłodnym” umysłem – zwolennik. Dobitym tego przykładem może być m.in. fundamentalna monografia autorska pt. *Polski przełom ustrojowy 1989–2005. Ekonomia epoki transformacji* (WSB, Poznań 2006).

Z kolei w swojej różnorodnej i bogatej publicystyce ekonomicznej, od której zresztą nigdy Waclaw Wilczyński nie stronił (i w której dawał też wyraz własnym emocjom), Profesor barwnym i dosadnym językiem, żywą narracją i celną puentą odsłaniał i oceniał różne aspekty sytuacji w gospodarce, nauce, kulturze i polityce. W publicystyce „pisanej”, a także w licznych wystąpieniach telewizyjnych i radiowych (w programach krajowych i regionalnych), zajmował się także „edukowaniem” (choć nie „pouczaniem”) społeczeństwa i upowszechnianiem wiedzy ekonomicznej, jak również zachęcaniem do twórczego myślenia i obywatelskiej (w tym w odniesieniu nie tylko do kraju, ale również Poznania i Wielkopolski) odpowiedzialności.

Będąc zaś nadzwyczaj zasłużonym nauczycielem akademickim, w pamięci wielu pokoleń swoich studentów, magistrantów i doktorantów zapisał się jako niezwykle utalentowany wykładowca i wymagający egzaminator, jak również mądry i życzliwy inspirator oraz promotor prac dyplomowych, awansowych i naukowych. Prowadzone ze swobodą, okraszone humorem oraz odwołujące się do bogatej literatury i oglądu rzeczywistości Jego wykłady od zawsze cieszyły się zainteresowaniem i uznaniem słuchaczy.

Uczestnicząc też czynnie i efektywnie w procesie dydaktycznym oraz w organizacji życia naukowego, Profesor Waław Wilczyński „dochował” się m.in. ponad 120 magistrantów i 21 doktorantów. Był On również autorem ponad 100 recenzji prac doktorskich i habilitacyjnych, a także kilkunastu wniosków o nadanie tytułu naukowego profesora. Spośród zaś Jego doktorantów dziewięciu uzyskało stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych, a sześciu – tytuł profesora tych nauk. Ponadto o randze i poważaniu Profesora w środowisku ekonomistów polskich świadczyć może i to, że był on promotorem doktoratów *honoris causa* tak wybitnych postaci, jak: Margaret Thatcher (AE, Poznań 1996) i Leszek Balcerowicz (AE, Poznań 2006). Sam też, w uznaniu swych zasług i osiągnięć, uhonorowany został przez swoją Alma Mater uroczystym odnowieniem dyplomu „Doktora nauk ekonomicznych”.

W całym swym długim i pracowitym życiu pełnił Waław Wilczyński rozliczne i ważne funkcje społeczno-zawodowe i to zarówno w swej macierzystej uczelni (obecnie Uniwersytecie Ekonomicznym), jak i poza nią, o wymiarze regionalnym i krajowym.

Przypomnijmy tu więc tylko, że był On m.in. kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej (w latach 1967–1969), dyrektorem Instytutu Ekonomii Politycznej i Instytutu Teorii Ekonomicznej (w latach 1969–1991) oraz kierownikiem Katedry Historii Myśli Ekonomicznej (w latach 90.). Ponadto był również członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN oraz Sekcji Nauk Ekonomicznych KBN (w latach 70. i 80.), jak również Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych (w latach 1973–1984) i radnym miasta Poznania (w latach 1969–1973). W PTPN natomiast przewodniczył m.in. (w latach 70. i 80.) pracom Komisji Nauk Ekonomicznych.

W ostatnich kilkunastu latach swojego życia był również aktywnym członkiem Rady Ekonomicznej (w latach 1989–1991) doradzającej premierowi Tadeuszowi Mazowieckiemu, Rady Ekonomicznej przy Centralnym Urzędzie Planowania (w latach 1992–1993), przewodniczącym Rady Ekonomicznej przy prezesie NBP (w latach 1993–1997), Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej (w latach 1998–2006) i innych gremiów doradczych. Był też (w latach 1980–1981) konsultantem grupy roboczej Leszka Balcerowici-

cza przygotowującej reformę gospodarczą. Będąc zaś członkiem PTE (od roku 1948), pełnił liczne funkcje na szczeblu regionalnym i krajowym, w tym jako prezes Zarządu Oddziału w Poznaniu (w latach 1967–1980) oraz członek Prezydium i Zarządu Głównego (w latach 1980–1990).

Ponadto był także – przez wiele lat – związany z działalnością Instytutu Zachodniego w Poznaniu, gdzie pełnił m.in. funkcje członka Rady Naukowej, a na przełomie lat 80. i 90. XX wieku – także Kuratorium.

Jako uznany naukowiec i dydaktyk był też Profesor zapraszany z wykładami i do współpracy naukowo-badawczej przez liczne i różnorodne ośrodki uczelniane oraz naukowe, w tym europejskie i amerykańskie. Już w latach 1968–1970, jako *professeur invité* wykładał analizę ekonomiczną krajów socjalistycznych na Uniwersytecie w Louvain (w latach 1974–1975). W roku 1988 w tym samym charakterze pracował też na Uniwersytecie w Berlinie Zachodnim, w 1982 roku – w Wuppertalu, a w 1985 roku – w Paderborn. W roku 1982 w czasie pobytu na George Washington University miał też okazję zapoznać się bliżej z osiągnięciami amerykańskiej ekonomii i polityki gospodarczej oraz jej wybitnymi twórcami. Profesor wygłosił także wiele wykładów i odczytów w różnych ośrodkach akademickich Francji, Holandii i Austrii, publikując tam wiele opracowań i referatów dotyczących zwłaszcza problematyki przejścia od gospodarki centralnie zarządzanej do rynkowej.

Z racji swoich osiągnięć naukowych – zarówno indywidualnych, jak i zespołowych – był Waław Wilczyński wielokrotnie wyróżniany nagrodami resortowymi, krajowymi i uczelnianymi oraz międzynarodowymi, w tym i wysoce prestiżowymi. Obok Nagrody im. Oskara Langego (1967), otrzymał także Nagrody miasta Poznania i Województwa Poznańskiego (1969), Nagrodę „Kisiela” (1990), Nagrodę Fundacji Krzyżanowskiego (USA, 1992), Nagrodę „Pryzmat” (1996) i inne.

W uznaniu natomiast całokształtu swojej działalności społeczno-zawodowej Profesor Waław Wilczyński został uhonorowany m.in. tak znaczącymi odznaczeniami państwowymi, jak: Krzyżem Kawalerskim (1966) i Komandorskim (1972) – Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1998). Otrzymał także Medal Jubileuszowy „Za zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu” i Medal Edukacji Narodowej. Był także posiadaczem Krzyża Armii Krajowej, Medalu „Za zasługi dla ZHP”, Złotej Odznaki PTE oraz jeszcze wielu innych znaczących odznaczeń i odznak państwowych, samorządowych i organizacyjnych, także kombatanckich.

W swoim życiu rodzinnym Waław Wilczyński był osobą spełnioną, pozostając – od 1948 – w szczęśliwym związku małżeńskim z Kamilą Wilczyńską (z domu Aywas), również profesorem i doktorem habilitowanym

nauk ekonomicznych. Był również dobrym i troskliwym ojcem Ich córek (Małgorzaty i Ewy), chociaż boleśnie doświadczonym przedwczesnym odejściem Małgorzaty. Ponadto był także kochającym i kochanym dziadkiem oraz pradziadkiem (trojga wnucząt i dwojga prawnucząt). Wśród Jego osobistych zamiłowań szczególne miejsce zajmowała geografia i kartografia, zaś do ulubionych sposobów spędzania wolnego czasu należała turystyka, także zagraniczna.

W pamięci tych, którzy go znali pozostanie na zawsze człowiekiem niezwykłej prawości i życzliwości, pełnym taktu i osobistej kultury, szanującym godność cudzą i własną, otwartym i tolerancyjnym, wrażliwym i wyrozumiałym, kreatywnym i inspirującym etc., etc. A nadto dla nas, Jego uczniów – Niedościęłym Wzorem i Mistrzem.

Wacław Jarmołowicz

Henryk Wojciechowski

1922–2004

Dnia 3 lipca 2004 roku zmarł nagle profesor zwyczajny dr hab. Henryk Wojciechowski, przeżywszy osiemdziesiąt dwa lata. Pracował do ostatnich swoich dni. Jeszcze 1 lipca 2004 roku uczestniczył w uroczystym pożegnaniu w Katedrze Handlu Międzynarodowego.

Był znakomitym praktykiem, znawcą światowych problemów rolnictwa i żywienia, oraz cenionym eksper-

tem w dziedzinie rynku i handlu międzynarodowego. Był zamiłowanym i niestrudzonym nauczycielem akademickim i wychowawcą wielu roczników ekonomistów. W swojej pracy dydaktycznej umiejętnie wykorzystywał doświadczenia wyniesione z praktyki gospodarczej. W Jego działalności można wyróżnić dwa okresy, a mianowicie kilkanaście lat pracy w praktyce gospodarczej oraz ponad trzydzieści lat pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej. Był czynny zawodowo pięćdziesiąt pięć lat, nie licząc przymusowej pracy w czasie okupacji niemieckiej.

Urodził się 15 lipca 1922 roku w Poznaniu w rodzinie robotniczej jako syn Maksymiliana i Franciszki z domu Stefaniak. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczęszczał do Gimnazjum A. Mickiewicza w Poznaniu, gdzie w 1939 roku uzyskał tzw. małą maturę. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego edukację. Arbeitsamt skierował Go do przymusowej pracy. Po zakończeniu wojny kontynuował naukę w Liceum Handlowym w Poznaniu. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1946 roku. W tymże roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Ukończył je 26 września 1948 roku, otrzymując dyplom nauk ekonomiczno-handlowych, a 14 listopada 1949 roku uzyskał magisterium nauk ekonomiczno-handlowych tejże Uczelni.

Zaraz po ukończeniu studiów zaczął pracować w Warszawie w Centrali Handlu Zagranicznego „Pantex”, przejętej następnie przez „Varimex”. W lutym 1951 roku powrócił do Poznania i podjął pracę w Przedsiębiorstwie Zaopatrzenia Szkół „Cezas” na stanowisku dyrektora. Pełniąc tę funk-

cję, zorganizował różne placówki tego przedsiębiorstwa na terenie woj. poznańskiego i zielonogórskiego. Pracował tu do kwietnia 1958 roku. W czasie tej pracy kontynuował studia przygotowujące Go do pracy naukowo-badawczej, które rozpoczął już w czasie pobytu w Warszawie, będąc na studiach doktoranckich na Wydziale Handlowym Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. Pracując w Poznaniu, pełnił w okresie 1951–1953, funkcję asystenta w Katedrze Ekonomiki Handlu Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Studiował też prawo na UAM w latach 1953–1954. W kwietniu 1958 roku podjął pracę w Zarządzie Międzynarodowych Targów Poznańskich. Pracował tamże do końca października 1968 roku. Przygotował i obronił w tym czasie rozprawę doktorską.

Doktoryzował się 18 kwietnia 1964 roku na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym WSE w Poznaniu na podstawie rozprawy: *Targi jako forma rynku*, napisanej pod kierunkiem prof. Ludwika Jankowiaka. Habilitował się 21 czerwca 1979 roku w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie dorobku naukowo-badawczego i dydaktycznego oraz monografii: *Przemiany strukturalne na światowym rynku żywności* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1978), uzyskując stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie ekonomiki handlu zagranicznego. Praca ta uzyskała nagrodę ministra. Tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego otrzymał 20 listopada 1986 roku, a tytuł profesora zwyczajnego w 1990 roku.

Od 1 listopada 1968 roku zaczął pracować w Centralnym Ośrodku Gospodarki Magazynowej, będąc kolejno adiunktem i kierownikiem Zakładu Informacji. W lutym 1974 roku został docentem w tejże Instytucji, a w następnym miesiącu podjął pracę w charakterze adiunkta w Zakładzie Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych w Instytucie Ekonomiki Obrotu Towarowego kierowanym przez prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Odtąd na trwałe związał się z Uczelnią, uzyskując kolejno wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie.

Po dwóch latach pracy w Akademii Ekonomicznej uzyskał w 1976 roku stanowisko docenta. Funkcję kierownika Zakładu Organizacji i Techniki Handlu Zagranicznego zaczął pełnić od października 1976 roku. Od października 1981 roku do listopada 1984 roku był zastępcą dyrektora ds. dydaktyczno-naukowych Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, a w okresie 1984–1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Ekonomiki Produkcji Akademii Ekonomicznej.

Dorobek prof. Wojciechowskiego jest znaczący. Obejmuje ponad siedemdziesiąt pozycji bibliograficznych w tym: siedem monografii (trzy jako współautor), dwa podręczniki we współautorstwie, dziewięć skryptów dwadzieścia siedem artykułów naukowych. Tematyka publikacji ma charakter interdyscyplinarny. Można w niej wyróżnić kilka nurtów tema-

tycznych dotyczących przemian strukturalnych światowego rynku żywności, organizacji międzynarodowej współpracy gospodarczej, promocji targowej i wystawienniczej, międzynarodowych rynków towarów i usług oraz interwencjonizmu w stosunkach międzynarodowych. Publikacje te były i są nadal cenione przez czytelników oraz znane w kraju, a także za granicą.

Szczególnie cenione są Jego publikacje dotyczące światowego rynku rolno-żywnościowego. Do podjęcia badań tej problematyki zainspirował Go staż naukowy w Rzymie w 1977 roku w Organizacji ds. Wyżywienia i Rolnictwa (Food Agricultural Organization – FAO). Po opublikowaniu pracy habilitacyjnej, która dotyczyła tej tematyki, rozwinął badania nad współczesnym i przyszłym stanem stosunków rolno żywnościowych na świecie. Znalazły one odbicie w monografii: *Światowy rynek żywnościowy*, PWN, Warszawa 1980. Rozważania w tej publikacji mają charakter systemowy i wiążą problemy świata z szeroko ujętym tłem ekonomicznym współczesnej gospodarki. W badaniach zwrócono uwagę na potrzebę reformy współczesnego światowego rynku żywności i na przewidywane kształtowanie się sytuacji żywnościowej świata. Prof. Henryk Wojciechowski był bowiem jednym z niewielu ekonomistów, który stale wzbogacał dorobek w dziedzinie problematyki gospodarowania żywnością w zakresie światowym.

Do najważniejszych Jego prac z tego zakresu należą: wymieniona już praca habilitacyjna; *Światowy rynek żywnościowy*, PWN, Warszawa 1980; *Światowa gospodarka żywnościowa*, PWN, Warszawa 1987; *Effektivitaet der Messen, Gesellschaft fuer Marktforschung*, Hamburg 1971; *Międzynarodowe rynki towarowe*, PWE, Warszawa 1991.

Analiza światowego rynku rolno-żywnościowego była także przedmiotem badań zespołu kierowanego przez prof. Heryka Wojciechowskiego. Przeprowadzając te badania w latach 1981–1984, skoncentrowano się na problematyce sytuacji rolnictwa Trzeciego Świata oraz działaniach na rzecz rozwoju krajów rozwijających się. Wypracowano teoretyczny model przewidywanych przyszłych rozwiązań integrujących rolnictwo Trzeciego Świata. Na seminarium FAO w Warszawie w maju 1984 roku uznano, że opracowany model integrowania gospodarki rolno-żywnościowej może służyć także krajom o innym stopniu zaawansowania gospodarczego, w tym również krajom ustroju socjalistycznego.

Drugi kierunek Jego badań dotyczył organizacyjno-technicznych form działania uczestników rynku międzynarodowego. Uwagę Profesora przykuwały problemy rynków zorganizowanych, oddziaływania regulujące i protekcyjnistyczne na rynek międzynarodowy oraz formy racjonalizacji działalności rynkowej. Tematyka ta wiązała się ściśle z procesem dydakty-

cznym, z wykładami z zakresu organizacji handlu zagranicznego i międzynarodowego. Problematyka ta znalazła odbicie w podręczniku: *Organizacja i technika handlu zagranicznego*, PWE, Warszawa 1988, napisana na zamówienie tegoż Wydawnictwa (około 60% tekstu jest Jego autorstwa). Drugie wydanie tej książki ukazało się w roku następnym.

Profesor wypromował pięciu doktorów, kierował sto osiemdziesięciu dwiema pracami magisterskimi. W latach 1974–1980, był opiekunem Studenckiego Koła Naukowego Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych. W okresie tym Koło działało prężnie. Organizowało wiele ogólnopolskich spotkań seminaryjnych i brało udział w seminariach zagranicznych – w Bratysławie, Lipsku, Pradze i Rotterdamie, odnosząc sukcesy.

Od 1978 roku Profesor był członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego przy Ministerstwie Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki dla kierunku Ekonomia i Organizacja Handlu Zagranicznego. Od 1949 roku współpracował z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym, od 1972 roku z Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierownictwa, a od 1974 roku także z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk. Na emeryturę przeszedł w 1992 roku. Nadal jednak pracował na części etatu. Za swoje osiągnięcia otrzymał w 1986 roku Srebrny Krzyż Zasługi oraz dwukrotnie nagrody ministra.

Profesor miał bogatą osobowość szerokie zainteresowania. Sumienność, zaangażowanie we wszystkim, co robił i głęboka potrzeba, by dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem przyczyniły się do tego, że był bardzo szanowany i ceniony jako wykładowca, promotor oraz autor licznych publikacji. Nie uprzedzał się do nikogo, dostrzegając tylko dobre strony otaczających go osób i odnosząc się z szacunkiem do każdego. Potrafił uważnie słuchać, z pełnym zrozumieniem podchodząc do wielu spraw, chętnie pomagając i nic nie oczekując w zamian. Nieprzeciętna uprzejmość, urok osobisty oraz ujmujący sposób bycia połączone z szeroką wiedzą i bogatym doświadczeniem praktycznym powodowały, że Jego wykłady i seminaria cieszyły się dużym zainteresowaniem. W pamięci uczniów, współpracowników i tych, którzy Go znali, pozostanie jako człowiek koleżeński, skromny, życzliwy, niestrudzony nauczyciel i wychowawca, a także jako wybitny znawca oraz miłośnik muzyki klasycznej i sztuki.

Franciszek Krzykała

Jerzy Wolniak 1925–2006

Nagły zgon profesora nadzwyczajnego dr hab. Jerzego Wolniaka zaskoczył społeczność akademicką Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Odszedł nieoczekiwanie 2 kwietnia 2006 roku przeżywszy prawie osiemdziesiąt jeden lat, pracując do ostatnich dni swojego życia. Był znawcą problematyki pieniężnej, bankowości i prawa bankowego, utalentowanym nauczycielem akademickim, umiejętnie wykorzy-

stującym w prowadzonych zajęciach swoje badania oraz doświadczenia wyniesione z długoletniej praktyki. Był niestrudzonym dyskutantem na seminariach katedralnych wnoszącym twórczy ferment. Stawiał wysokie wymagania młodzieży akademickiej, jednocześnie inspirując ją do samodzielnego myślenia i efektywnego działania. Wielu z Jego magistrantów zajmuje dziś odpowiedzialne stanowiska w krajowych instytucjach finansowych i gospodarczych. Z Uczelnią był związany blisko pięćdziesiąt lat.

Urodził się 18 kwietnia 1925 roku w Częstochowie jako syn Stefana i Aliny z domu Hofman. II wojna światowa przerwała Jego naukę w szkole średniej. Od października 1940 roku zamieszkał w Kielcach, gdzie na kompletach tajnego nauczania ukończył pierwszą klasę Liceum Ogólnokształcącego. Pod koniec 1942 roku uciekł z niemieckiego Urzędu Pracy (Arbeitsamt) po utarczce słownej z żandarmem. Był więc poszukiwany przez policję niemiecką. Stąd pod przybranym nazwiskiem – Zbigniew Kowalski – ukrywał się w Warszawie. Utrzymywał się, pracując jako robotnik w Wytwórni Kopert „Społem”. W maju 1944 roku przeniósł się do Częstochowy i powrócił do prawdziwego nazwiska. Pracował w Fabryce Marmolady „Społem” i kontynuował naukę na kompletach tajnego nauczania. W lutym 1945 roku zdał egzamin dojrzałości. Dwa miesiące później pojechał do Krakowa i podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ukończył je 15 października 1947 roku, uzyskując stopień magistra praw. Następnie wyjechał do Poznania, gdzie studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, sekcja eko-

nomiczna. Stopień magistra nauk ekonomiczno-politycznych otrzymał 18 grudnia 1950 roku. Wybrał Poznań jako miejsce stałego zamieszkania. Stał się Wielkopolaninem z wyboru.

Studiując jeszcze na Uniwersytecie Poznańskim, odbywał bezpłatną aplikanturę w Sądzie Okręgowym w Gnieźnie w czasie od czerwca 1948 do grudnia 1949 roku. Uzyskawszy pracę w Narodowym Banku Polskim w Poznaniu przerwał aplikanturę 15 grudnia 1949 roku. W 1950 roku został przeniesiony do Wojewódzkiego Oddziału NBP. Pracował tam początkowo w Wydziale Kredytów, a następnie – w latach 1951–1969 – w Wydziale Planowania, koordynującym działalność podległych oddziałów operacyjnych NBP w zakresie kredytowania i kontroli przedsiębiorstw. W Wydziale tym zajmował najpierw stanowisko rzeczoznawcy ds. pieniężno-kredytowych, a następnie specjalisty ds. nadzoru kredytowego, pełniąc jednocześnie funkcję zastępcy naczelnika. Od lutego 1970 roku został naczelnikiem Wydziału Analiz. Zajmował się opracowywaniem wojewódzkich bilansów pieniężnych przychodów wydatków ludności oraz planów kasowych. Oba te urzędy traktowano wówczas jako najważniejsze instrumenty regulacji obiegu pieniężnego gospodarce socjalistycznej.

Należał do niewielu specjalistów – praktyków mających dobre przygotowanie teoretyczne, umożliwiające ocenę działania stosowanych instrumentów polityki pieniężnej i kredytowej. Był więc poszukiwanym i cenionym kandydatem do podjęcia pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej w wyższych uczelniach ekonomicznych. Z inicjatywy prof. Janusza Wierzbickiego podjął dodatkową pracę w Katedrze Finansów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Zgodnie z ówczesnymi zasadami i warunkami dotyczącymi dodatkowego zajęcia, pracując w NBP, mógł być zatrudniony na podstawie umowy zryczałtowanej bądź prac zleconych na części etatu, kolejno jako asystent, starszy asystent, adiunkt i starszy wykładowca. Tego rodzaju więzi pracy łączyły Go z Katedrą Finansów w okresie kilkunastu lat, od października 1955 roku do 30 września 1974 roku, z przerwą w latach 1962–1964. W całym jednak czasie uczestniczył w seminariach naukowych prowadzonych systematycznie przez prof. Janusza Wierzbickiego. Dzięki niemu pracownicy naukowcy Katedry Finansów poznawali i mogli bieżąco śledzić meandry działania stosowanych zasad i instrumentów polityki pieniężnej w gospodarce scentralizowanej. Jerzy Wolniak uczestniczył także w seminarium teoretyczno-ekonomicznym dla zaawansowanych prowadzonym na Uniwersytecie Poznańskim przez prof. Edwarda Taylora w latach akademickich 1956/1957–1959/1960 i przez dwa miesiące roku akademickiego 1960/1961. SeminaRIA te przygotowywały do pracy naukowo-badawczej, zwłaszcza że ich tematyką były: ceny i koszty, teoria pieniądza, teoria procentu i koniunktura.

Doktoryzował się 22 kwietnia 1970 roku na Wydziale Ekonomiki Produkcji Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie rozprawy: *Przemiany w polskim systemie bankowym w okresie decentralizacji systemu zarządzania*. Otrzymał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych. Jego promotorem był prof. Janusz Wierzbicki. Habilitował się 10 marca 1981 roku na Wydziale Planowania i Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na podstawie dorobku naukowo-badawczego i monografii: *Marksistowskie koncepcje pieniądza jako przesłanki instrumentalnego postępowania się nim w socjalizmie*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1979. Uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie finansów.

Dwa lata po uzyskaniu doktoratu, 1 października 1974 roku, na podstawie porozumienia stron, przeniósł się z Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Banku Polskiego do Instytutu Finansów i Rachunkowości Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na stanowisko docenta kontraktowego. W tym charakterze pracował do 1982 roku. Po habilitacji od 1982 roku objął stanowisko docenta etatowego. W latach 1984–1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania. W latach 1987–1991 był dyrektorem Instytutu Finansów, a w okresie 1991–1993 kierownikiem Katedry Bankowości i Ubezpieczeń. Po reorganizacji Uczelni w 1993 roku objął stanowisko kierownika Katedry Bankowości. Pełnił tę funkcję do czasu przejścia na emeryturę w 1995 roku. Pracował jednak nadal w Katedrze na części etatu aż do końca swojego życia.

Dorobek naukowo-badawczy i dydaktyczny prof. Jerzego Wolniaka obejmuje kilkadziesiąt pozycji bibliograficznych oraz wypromowanie jednego doktora. Jego publikacje dotyczą szeroko rozumianej problematyki bankowości, problematyki pieniądza, zwłaszcza teorii pieniądza i jego funkcjonowania w gospodarce socjalistycznej, a także teorii finansów i problematyki współczesnej inflacji polskiej. Redagował Zeszyty Naukowe wydawane przez Wydawnictwo AE w Poznaniu, w których swoje artykuły, dotyczące różnych nurtów badań prowadzonych w Instytucie Finansów, publikowali pracownicy Zakładów tegoż Instytutu. Profesor publikował wyniki swoich badań zarówno w czasopismach (w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”, „Banku i Kredycie”, „Finansach” oraz „Rachunkowości”), jak i w pracach zwartych, wydawanych m.in. przez PWN i PWE.

Duży udział w Jego twórczości miały podręczniki i skrypty z finansów. Był ich współautorem już od 1961 roku, zajmując się w nich problematyką pieniądza, organizacją działalności i planami pieniężnymi banków oraz znaczeniem polityki pieniężnej dla zabezpieczenia zrównoważonego rozwoju. Jeszcze przed habilitacją był także współautorem skryptów i podręcznika:

Finanse, PWN Warszawa 1978 oraz podręcznika *Finanse w socjalizmie. Zarys teorii*, PWE, Warszawa 1979. Podręczniki te i skrypty uzyskały nagrody ministra ministra szkolnictwa wyższego, nauki i techniki w latach 1967, 1971, 1979 i 1980. Do ważniejszych Jego publikacji zwartych po uzyskaniu habilitacji należą: *Problemy pieniężno-kredytowe i walutowe*, Wyd. AE, Poznań 1981; *Badania nad systemowymi czynnikami nierównowagi gospodarczej*, PWN, Warszawa 1984; *Współczesna inflacja polska – próba badania*, Wyd. AE, Poznań 1994 (2 wydanie w 1995 roku); *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 1995 (dodruk: 1999, 2000 i 2001); *Wokół inflacji – fetysz czy ograniczenie rozwoju*, Wyd. AE, Poznań 2002; *Polityka gospodarcza – studia i przyczynki*, Oficyna Wydawnicza Garmond, Poznań 2005. W każdej z tych książek miał znaczny udział autorski. Wśród nich, dwie uzyskały nagrody ministra w latach 1985 i 1996.

Profesor prowadził także inne prace. W maju 1980 roku był współorganizatorem w Uczelni regionalnej konferencji naukowej poświęconej wybranym problemom aktywizacji gospodarki terenowej. Na konferencji tej przedstawiono i poddano dyskusji badania prowadzone w latach 1976–1980 dotyczące finansowych instrumentów gospodarki terenowej. Badania te wchodziły w skład resortowych problemów. W latach 1970–1972 jako ekspert z zakresu planowania obiegu pieniężnego był członkiem zespołu powołanego zarządzeniem Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w celu opracowania ogólnokrajowej instrukcji w sprawie metod opracowania centralnych i terenowych bilansów pieniężnych przychodów i wydatków.

Prof. Jerzy Wolniak był utalentowanym pedagogiem. Młodzieży akademickiej stawiał wysokie wymagania, jednocześnie umiejętnie inspirując ją do samodzielnego myślenia i efektywnego działania. W interesujący sposób potrafił przy tym kojarzyć wyniki swych dociekań teoretycznych z doświadczeniem wyniesionym z czasów pracy w Narodowym Banku Polskim. Profesor kierował ponad dwustoma pracami magisterskimi i dyplomowymi.

Za swoją działalność naukową i dydaktyczną był odznaczony Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi. Sześciokrotnie, jak już wspomniano, uzyskał nagrody ministra za udział w opracowaniu podręczników akademickich i monografii naukowych.

Szczególny był udział Profesora w dyskusjach na seminariach w Katedrze. Był dyskutantem niezmiernym, pełnym inwencji, coraz to nowych pomysłów i dociekliwych pytań. Zdając sobie sprawę, że do samodzielnego myślenia i aktywności intelektualnej pobudzają problemy kontrowersyjne – uwzględniające zmienność zjawisk i procesów w dyskutowanych kwestiach – potrafił odkrywać wątki, których inni nie dostrzegali. Ta

wnikliwość analityczna prowadziła nieraz do zburzenia konstrukcji proponowanej przez referenta. W konsekwencji referent nieraz tracił pewność siebie i wykazywał wręcz bezradność. Wówczas Profesor pokazywał drogę wyjścia z kłopotliwej intelektualnie sytuacji. Był bowiem krytykiem konstruktywnym, a prawość charakteru wręcz przynaglała Go do takiego zachowania.

Spotkania z doktorantami – zwłaszcza zaawansowanymi w pisaniu rozprawy – traktował jako „suchą zaprawę” przed publiczną obroną. Jego dociekliwość „w drażeniu problemów” i dążeniu do prawdy budziła podziw otoczenia. Zwykle zachęcał doktorantów do zdecydowanej obrony swoich poglądów i nieulegania krytyce innych, jeśli przekonani są co do słuszności swoich tez. Po tych dyskusjach zawsze chętnie poświęcał swój czas – bez jakichkolwiek ograniczeń – zainteresowanym osobom.

Profesor Jerzy Wolniak stawiał sobie zawsze wysokie wymagania. Był człowiekiem prawym, skromnym i przyjaznym. Pełen mądrości życiowej chętnie dzielił się swoimi doświadczeniami. Był zawsze sobą. Takim pozostanie w serdecznej pamięci tych, którzy Go znali, z Nim współpracowali i których kształcił.

*Alfred Janc
Eryk Wojciechowski*

Jerzy Woś 1947–2010

W dniu 2 sierpnia 2010 roku o poranku odebrałem telefon od Grzesia, syna Profesora, że zwyciężyła choroba. Walczył z nią do końca, nie ujawniając cierpienia. Zmarł w swoim domu w Sowiej Górze, sercu Puszczy Nadnoteckiej, którą za życia obwołał Paradise. Imperatyw *de mortuis nihil nisi bene* jest wyjątkowo łatwy do spełnienia dla każdego, kto miał okazję Jerzego bliżej poznać. Łatwy dlatego, że Pro-

fesor był rzeczywiście człowiekiem dobrym. Był człowiekiem niezwykle życzliwym, pogodnym o wyjątkowym też poczuciu humoru, a jednocześnie wytrwałym w pełnieniu swoich obowiązków.

Pamiętam chwilę Jego pożegnania. Odprowadzała Go nadzwyczaj liczna rzesza przyjaciół i sympatyków złączonych wspólnym żalem, że odchodzi przedwcześnie naukowiec i dydaktyk, ale przede wszystkim Człowiek dobry, kochający życie, kochający innych. Odprowadzało Go też wielu studentów. Profesor był utalentowanym i lubianym wykładowcą. Prowadził różnorodne zajęcia dydaktyczne z osobliwą dla siebie swadą i humorem, pobudzając jednocześnie do teoretycznych refleksji. Zgłaszane przez Profesora wykłady do wyboru były zawsze uruchamiane, studenci doceniali Jego wiedzę i umiejętności dydaktyczne. Inspirujące też były prowadzone przez Niego seminaria. Profesor Jerzy Woś był promotorem ponad 500 prac licencjackich i magisterskich oraz 2 rozpraw prac doktorskich.

Urodził się 17 października 1947 roku w Legnicy. Tam też uczęszczał do szkoły podstawowej, a później do liceum ogólnokształcącego. Studia podjął w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu w 1967 roku. Pracę zawodową rozpoczął 1 października 1972 roku, bezpośrednio po studiach ukończonych na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym w Instytucie Ekonomii Politycznej.

Po rocznym stażu został oddelegowany na studia doktoranckie w zakresie ekonomii, które ukończył w 1976 roku. W tym też roku został za-

trudniony na stanowisku asystenta w Instytucie Ekonomii Politycznej WSE w Poznaniu. Po obronie (w kwietniu 1977 roku) pracy doktorskiej pt. *Perspektywiczny wzorzec konsumpcji jako narzędzie długofalowych zmian struktury spożycia w Polsce* i uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych nadanego przez Radę Wydziału Ekonomiki Produkcji Akademii Ekonomicznej w Poznaniu podjął pracę na stanowisku starszego asystenta, a następnie adiunkta.

Przez cały ten okres zatrudnienia interesował się i prowadził badania w zakresie teorii konsumpcji, ekonomiki konsumpcji oraz polityki społecznej i makroekonomicznej. Efektem tego były publikacje w czasopismach naukowych, centralnych i regionalnych oraz wspomniana już praca doktorska. Pracę tę przygotowywał pod kierunkiem naukowym Profesora Janusza Piasnego w oparciu na interdyscyplinarnych studiach literaturowych oraz własnych badaniach empirycznych o charakterze ekonomiczno-statystycznym. Za tę pracę otrzymał w 1978 roku Nagrodę Indywidualną III Stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Wyniki studiów i badań w zakresie teorii konsumpcji i polityki społecznej przedstawił w swoich kolejnych publikacjach oraz ponad 50 artykułach naukowych i opracowaniach w pracach zbiorowych, w czasopismach i periodykach naukowych oraz materiałach i pracach studyjnych. Były to przede wszystkim: „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” (Państwowe Wydawnictwo Naukowe w Warszawie), Zeszyty Naukowe Instytutu Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji w Warszawie oraz Zeszyty Naukowe AE w Katowicach i AE w Poznaniu, a także Wyższej Szkoły Zarządzania i Marketingu w Lesznie i Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu. Był również autorem lub współautorem czterech książek: *Badania nad systemowymi czynnikami nierównowagi gospodarczej* (red. W. Wilczyński, PWN, Warszawa 1984 i nagrodzona przez MNSWiT – w 1985 roku), *Świadczona społecznie na rzecz rodziny* (red. J. Piasny, PWN, Warszawa 1989 i nagrodzona przez MNSWiT – w 1989 roku), a także *Wprowadzenie do ekonomii* (WSB, Poznań 1997) i *Integracja europejska* (WSB, Poznań 1999).

W okresie swojej działalności Profesor Jerzy Woś brał czynny udział w licznych konferencjach naukowych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Był autorem lub współautorem wieku referatów naukowych wygłoszonych na tych konferencjach i opublikowanych w materiałach konferencyjnych.

Wiele Jego opracowań naukowych powstało w ramach realizacji centralnych i resortowych programów badawczych we współpracy z Profesorami: J. Piasnym i W. Wilczyńskim. W pracach tych, z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, Jerzy Woś uczestniczył wielokrotnie, przedstawiając konkretne, pozytywnie opiniowane opracowania etapowe i finalne.

Zainteresowania Profesora Jerzego Wośa w ostatnim czasie obejmowały przede wszystkim problematykę kształtowania konsumpcji w okresie transformacji, a także obszary interwencji państwa oraz inne jeszcze problemy makroekonomii. Szczególne miejsce w badaniach Profesora zajmowała problematyka mechanizmów regulacji sfery spożycia. Syntetycznym wyrazem przemyśleń i poglądów teoretycznych w powyższym zakresie oraz odbiciem wieloletnich studiów literaturowych i badań empirycznych, stała się rozprawa habilitacyjna pt.: *Mechanizmy regulacji sfery spożycia w Polsce*. Na podstawie tej pracy oraz pozostałego dorobku naukowego Jerzy Woś uzyskał w 1992 roku stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Po habilitacji przedmiotem zainteresowań naukowych Profesora Jerzego Wośa były głównie społeczne aspekty adaptacji transformacji ustrojowej oraz zakres oddziaływania państwa w gospodarce rynkowej, modele gospodarki rynkowej i teoria konsumpcji. Do ważniejszych publikacji z wyżej wymienionych obszarów badawczych zaliczyć można: *Społeczno-ekonomiczne aspekty gospodarki rynkowej do warunków polskich*, w: *Społeczna gospodarka rynkowa w Polsce. Model a rzeczywistość* (red. S. Patrycki, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000), *Państwo i rynek w modelach współczesnej gospodarki rynkowej* („Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2001, nr 4), *Korzyści dualizmu gospodarki rynkowej* (Zeszyty Naukowe WSB, Poznań 2001), *Podstawowe uwarunkowania rozwoju gospodarki rynkowej w Polsce* (Zeszyty Naukowe WSB, Chorzów 2001), *Kontrowersje wokół ładu rynkowego polskiego kapitalizmu*, w: *Strategia rozwoju społecznej gospodarki rynkowej* (red. S. Patrycki, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2002), *Społeczno-ekonomiczne ograniczenia rozwoju gospodarki rynkowej* (Zeszyty Naukowe WSB, Chorzów 2002), *Zachowania konsumentów – teoria i praktyka* (redakcja naukowa, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2003).

Los nie zezwolił mi na dokończenie swoistego *opus magnum*, czyli tego, co popularnie nazywamy książką profesorską. Książka ta miała dotyczyć tego, z czego zmarły Profesor Jerzy Woś był znany i w zakresie czego był uznawany za jeden z autorytetów. Była to teoria i ekonomia konsumpcji, w której ramach – i to zarówno w studiach, jak i badaniach – był godnym kontynuatorem i następcą swojego Mistrza – Profesora Janusza Piasnego, byłego rektora naszej Uczelni.

Pozostał żal, którego patyna czasu nie przysłoni.

Wojciech Piotr

Józef Zajda 1897–1976

Zmarły 28 czerwca 1976 roku docent dr hab. Józef Zajda przykazał swojej żonie, aby na Jego nagrobku wyryto napis: Żołnierz Armii Krajowej, pseud. Janowski. Najważniejszą dla Niego była więc działalność w czasie okupacji niemieckiej. Mieszkając w Warszawie, pełnił w Delegaturze Rządu na Kraj funkcję dyrektora Departamentu Skarbu. Kierował się polską racją stanu. To naczelnym kryterium swojego postępowania,

jak sam podkreślał, wyrobił w sobie, gdy przez około dziesięć lat (1924 – 1933) pracował w Ministerstwie Skarbu w atmosferze sprzecznych często interesów i konfliktów personalnych. Przejął się również zasadą, że nie jest ważne stanowisko, jakie człowiek zajmuje, ale to, co czyni i czym się zajmuje. Zasadę tę ugruntował w Nim Jean Monnet (współzałożyciel EWG), którego poznał w roku 1927 w czasie rokowań o pożyczkę stabilizacyjną dla Polski, będąc odpowiedzialnym za redakcję tekstów pożyczkowych. Towarzyszyła Mu ona przez całe życie. (*Kierunki polityki walutowej Polski w okresie międzywojennym*, wstępem i komentarzem opatrzyła Zenobia Knakiewicz, PWN, Warszawa – Poznań 1976, s. 8–9, 64–65). W roku 1945 szczęśliwie uniknął aresztowania za działalność w czasie okupacji. Jak mi mówił, mając przy sobie dokumenty dotyczące tej działalności, które wówczas stanowiły materiał obciążający, zdołał ująć osobnikowi będącemu już na Jego tropie.

Urodził się 22 grudnia 1897 roku w Łasku. Tu ukończył Szkołę Handlową, a następnie Szkołę Realną. Studia wyższe rozpoczął w roku 1917 na Uniwersytecie Warszawskim, a ukończył na Uniwersytecie Poznańskim, otrzymując jesienią roku 1921 dyplom nauk ekonomiczno-politycznych ze stopniem magistra prawa. Wiele lat później, w roku 1948, już jako zasłużony działacz gospodarczy i społeczny, doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy: *Polityka finansowa Polski w latach 1946–1947*. Habilitował się na tymże Uniwersytecie w roku 1960 na podstawie pracy: *Zagadnienia przebudowy systemu finansowego gospodarki narodowej*

(Rozprawy i Monografie nr 4, PTE, Poznań 1960). Niestety, odmówiono Mu nadania tytułu profesora nadzwyczajnego, mimo że spełniał wszystkie warunki merytoryczne. Zaciążyła działalność w czasie okupacji.

W działalności Profesora (tak zwracano się do Niego), można wyodrębnić dwa okresy, mianowicie czterdziestoletni okres pracy zawodowej (1921–1960) oraz ponad osiemnastoletni okres nieprzerwanej pracy dydaktycznej i badawczej (1958–1976). Bezpośrednio po II wojnie światowej włączył się aktywnie do prac Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Później pracował jako doradca w TASKO w Poznaniu.

W roku 1958 związał się z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu. W Katedrze Finansów był najpierw starszym wykładowcą, a następnie docentem etatowym. Pracy tej nie przerwał mimo przejścia na emeryturę w roku 1968. Prowadził wykłady z podstaw gospodarki finansowej przedsiębiorstwa przemysłowego, z zagadnień przebudowy systemu finansowego gospodarki narodowej, rozliczeń międzynarodowych, międzynarodowych stosunków finansowych oraz systemów bankowych państw kapitalistycznych. Dosłownie do ostatnich chwil swego pracowitego życia prowadził seminaria magisterskie i doktorskie. Wykształcił wielu specjalistów zarówno dla aparatu gospodarczego, jak i dla pracy naukowej. Wypromował kilkudziesięciu magistrów i kilku doktorów.

W Akademii Ekonomicznej pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W Katedrze Finansów kierował założonym przez siebie Zakładem Finansowania Przedsiębiorstw, a następnie Zespołem Międzynarodowych Stosunków Finansowych. W latach 1963/1964–1964/1965 był prodziekanem ds. studiów zaocznych, a w okresie 1962/1963–1967/1968 kuratorem i kierownikiem Katedry Rachunkowości. Ponadto w latach 1965/1966–1966/1967 kierował Podyplomowym Studium Ekonomiki Przemysłu dla Inżynierów.

Profesor Józef Zajda opublikował kilkadziesiąt prac, obejmujących książki, artykuły i recenzje. Uderza duża rozległość Jego zainteresowań. Pierwsze Jego publikacje ogłoszone w roku 1927 dotyczyły zagadnień związanych z pożyczką stabilizacyjną Polski. Ostatni przygotowany przez niego artykuł – niewiele dni przed śmiercią – był poświęcony aktualnym sprawom walutowym. Do najważniejszych Jego prac (poza pracą habilitacyjną) należą: *Konsekwencje ekonomiczne Traktatu Wersalskiego dla Polski*, w: *Problem polsko-niemiecki w Traktacie Wersalskim*, red. J. Pajewski (Poznań 1963); *Zysk, oprocentowanie, podatek obrotowy* (PTE, Poznań 1966); *Międzynarodowe organizacje finansowe* (PWE, Warszawa 1971); *Systemy bankowe w gospodarce kapitalistycznej* (PWE, Warszawa 1974); *Rozliczenia międzynarodowe* (współautor), red. S. Rączkowski (PWE, Warszawa 1977) oraz wspomniane już wydanie pośmiertne: *Kierunki polityki walutowej Polski w okresie międzywojennym* (PWN, Warszawa – Poznań 1986). Wydał także skrypty

uczelniany – *Rozliczenia międzynarodowe* (Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1969). Jest charakterystyczne, że najważniejsze prace Profesora powstały w ostatnim piętnastoleciu Jego działalności. Spożytkował w nich bogate doświadczenie wyniesione z praktyki.

W ciągu całego swojego życia łączył umiejętnie działalność zawodową z badawczą i społeczną. Był pragmatystą, wybitnym znawcą teoretycznych i praktycznych zagadnień bankowości, polityki pieniężno-kredytowej, międzynarodowych spraw walutowych i organizacji finansowych w kapitalizmie. Zajmował się także teorią finansów i polityki finansowej w socjalizmie. Swoje rozległe zainteresowania badawcze kierował zawsze w stronę najważniejszych i aktualnych zagadnień gospodarczych, wytrwale i z uporem dążąc do rozwiązywania trudnych i najbardziej palących problemów. Pomagała Mu w tym Jego pełna inwencja osobowość, niezależność umysłu, wszechstronny zmysł krytyczny oraz rzetelność we wszystkich poczynaniach.

Zainteresowania ekonomiczne Józefa Zajdy rozwijały się zarówno w trakcie Jego pracy zawodowej, jak i pracy dydaktyczno-naukowej. Świetnie poznał mechanizm pożyczki zagranicznej w latach dwudziestych. Zajmował się problematyką oddłużenia rolnictwa mającą na celu usunięcie skutków deflacyjnej polityki antykrzysowej lat trzydziestych. Był nawet autorem projektu bonowego, stanowiącego, jak sam podkreślał, próbę zastosowania klasycznego mechanizmu konwersyjnego, zmodyfikowanego odpowiednio do ówczesnych warunków polskich. Działając w Delegaturze Rządu na Kraj, otrzymał mandat opracowania projektu uporządkowania obiegu pieniężnego w Polsce po zakończeniu działań wojennych. W projekcie tym założył konieczność możliwie szybkiej technicznie likwidacji Banku Emisyjnego w Polsce oraz ostrej jednorazowej redukcji obiegu tzw. młynarek. Znał świetnie genezę okupacyjnego Banku Emisyjnego i sprawy jego likwidacji. Był świadkiem i współtwórcą wielu ważnych dla gospodarki polskiej spraw.

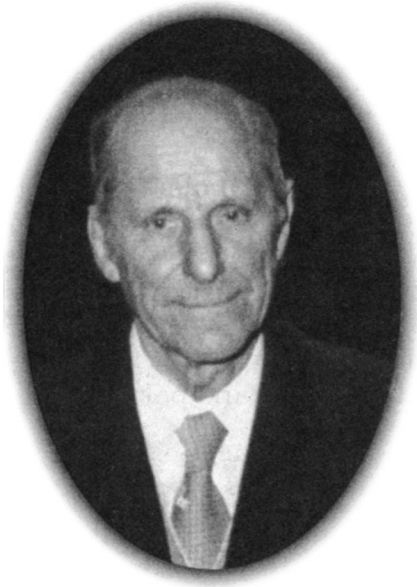
Tkwiła w Nim pasja działacza i społecznika. Był wieloletnim przewodniczącym Komisji Nauk Ekonomicznych i przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wiele energii i sił poświęcał Polskiemu Towarzystwu Ekonomicznemu, będąc przez długi okres członkiem Zarządu i prezesem Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu oraz członkiem Rady Głównej PTE w Warszawie.

Za swoje zasługi był wielokrotnie odznaczany. Otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi oraz wiele innych odznaczeń.

Miał bogatą osobowość. Cechowała Go prawość charakteru i pogoda ducha. Serdeczny dla współpracowników, kolegów i przyjaciół, toleran-

cyjny, a nawet pobłażliwy dla studentów stawiał sobie wysokie wymagania. Posiadał zdolność żywego mówienia. Mając duże doświadczenie, ożywiał spotkania swoimi oryginalnymi, pełnymi werwy wypowiedziami oraz interesującymi refleksjami. Cieszył się autorytetem. Cechowały Go hart ducha i siła woli. Stracił nogę, wracając z narady w czasie powstania warszawskiego. Dzięki sile charakteru nauczył się pokonywać swoją słabość fizyczną i stąd wiele lat później potrafił wejść o kuli na Giewont.

Zenobia Knakiewicz

Zbigniew Zakrzewski 1912–1992

Zmarły 19 sierpnia 1992 roku profesor zwyczajny dr Zbigniew Zakrzewski – doktor honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, miłośnik Poznania i nieustrudzony społecznik był całym swym życiem związany z Wielkopolską, Poznaniem i z Akademią Ekonomiczną, w której – począwszy od 15 maja 1945 roku – przepracował przeszło 45 lat swego pracowitego i znaczącego naukowo życia zawodowego. Urodził

się 15 sierpnia 1912 roku w Puszczykowie pod Poznaniem. Już jednak w kilka tygodni później miejscem najdłuższego pobytu Profesora stało się miasto Poznań, w którym, odliczając okresy podróży, wakacji, staży naukowych i zawodowych, przeżył łącznie 72 lata z 80 lat swego życia. Miaso to stało się szczególnie umiłowanym przez Niego miejscem. Z pasją śledził jego historię, odtwarzając dzieje miasta i ludzi z nim związanych w kilku powszechnie znanych publikacjach. Profesor był także bardzo aktywnym działaczem Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania. Miasto odwdzięczyło Mu się nadaniem tytułu Honorowego Obywatela miasta Poznania, który prof. Zbigniew Zakrzewski otrzymał w roku 1992.

Inną pasją prof. Zbigniewa Zakrzewskiego była muzyka. Polegała ona nie tylko na zagorzałym uczestnictwie melomana w koncertach symfonicznych, ale również na kilku koncertach fortepianowych Profesora dla studentów Akademii Ekonomicznej studiujących w latach pięćdziesiątych, wykonywanych w auli Uczelni. Światowe dzieła symfoniczne były także przedmiotem towarzyskich spotkań pracowników kierowanego przez Niego Instytutu Ekonomiki Obrotu Towarowego (później Instytutu Ekonomiki Handlu Wewnętrznego i Usług). Często w klubie Uczelni słuchaliśmy płytowego odtworzenia światowych dzieł symfonicznych, poprzedzonych krótkim życiorysem kompozytora, dzieląc się wrażeniami i odczuciami.

Burzliwy okres przeżywał profesor Zbigniew Zakrzewski w początkach II wojny światowej. Na początku września uczestniczył jako członek eskorty cywilnej w transporcie polskiego złota z Centrali Banku Polskiego

w Warszawie do Bukaresztu. Transport był długi (trwał 20 dni) i uciążliwy, przy tym odbywał się przeważnie nocą. Po formalnościach związanych ze zdeponowaniem skarbca jako ochotnik-legionista udał się do Francji. Podróż prowadziła przez Jugosławię i Grecję. W Paryżu został wcielony do 1 dywizji piechoty pod komendą gen. Stanisława Maczka. Po półrocznym pobycie w wojskowym obozie szkoleniowym i napaści Niemiec na Francję formacja polska została wycofana, a następnie odcięta przez Niemców. Dowódca rozwiązał kompanię, dając wolną rękę żołnierzom, co do sposobu ratowania się przed wrogiem. Profesor postanowił wrócić do Polski, co było zadaniem nader trudnym. Przebywał ją częściowo pieszo, częściowo w pociągach przeznaczonych dla niemieckich żołnierzy. Kontrola w takim pociągu w Niemczech skończyła się Jego aresztowaniem i wędrówką po kolejnych więzieniach w drodze do Polski. Powrócił do kraju w końcu września 1940 roku.

Profesor kochał przyrodę. Trudno mu było dłużej obyć się bez wędrówek po polach i lasach Wielkopolski. Chodził sam, z rodziną, wreszcie ze swoimi współpracownikami i studentami. Co najmniej raz w miesiącu zbieraliśmy się nieomal „całym Instytutem” na pieszą wycieczkę ubarwioną ciekawą rozmową z Profesorem na ogół na tematy filozoficzne, kulturoznawcze czy historyczne. Nie były to wycieczki spacerowe. Często przekraczały dystans 20, a nawet 50 km i zawsze Profesor aż do umówionego miejsca przychodził pieszo wraz z małą grupką „wytrwałych”, podczas gdy znaczna część uczestników szukała „okazji”, by skrócić dystans pokonywany pieszo.

Jak sam Profesor wspominał owa potrzeba chodzenia skłaniała Go, gdy wracał z męczącej narady rektorów z Warszawy, do pokonania części tej trasy pieszo i przyjazdu do Poznania dopiero kolejnym pociągiem. Kontakt z przyrodą uspokajał Profesora, napełniał Go radością, pozwalał przenosić się w świat ducha i zapominać o codziennych troskach. Gdy zdrowie nie pozwalało Mu już na kontynuowanie owych przyzwyczajęń, Profesor niezależnie od pogody chodził ulicami swego miasta, dostrzegając to, czego większość z nas nie widzi. Niejednokrotnie można było Go spotkać przyglądającego się zwieńczeniu budynków, dachom, umieszczonym na nich napisom. Z reguły, gdy spotykał w takich momentach kogoś znajomego, z zapalem opowiadał mu o swoim „odkryciu”. To dzięki Profesorowi, my, Jego współpracownicy, nauczyliśmy się patrzeć na miasto i jego ulice ponad poziom wyznaczony naszym wzrokiem i wzrostem.

Nie sposób wspominać Profesora Zbigniewa Zakrzewskiego, uczonego o cechach charakterystycznych dla ludzi renesansu, jak sądzę jednego z niewielu, którzy pozostali takimi w dobie pogłębiającej się specjalizacji i wąskiego uprawiania nauki bez chociażby krótkiego nawiązania do jego pasji i wszechstronności. Już w czasie studiów na Uniwersytecie Poznań-

skim jego zainteresowania spowodowały, że najpierw ukończył studia prawnicze, a następnie ekonomiczne pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. W tym czasie żywo uczestniczył także w wykładach z nauk humanistycznych i socjologicznych. Owa wszechstronność znalazła odzwierciedlenia w bogatym dorobku Profesora.

Główny nurt zainteresowań naukowych Profesora skupiał się wokół problemów ekonomicznych w sferze obrotu towarowego i handlu. W licznych publikacjach z tego zakresu na szczególną uwagę zasługuje niezwykle oryginalne ujęcie istoty i funkcji handlu wewnętrznego na tle obiektywnie uzasadnionych rozbieżności w ukształtowaniu podaży i popytu pod względem rodzaju towarów, ich struktury wielkościowej, asortymentowej oraz rozmieszczenia w czasie i przestrzeni (*Wstęp do teorii handlu wewnętrznego*, PWN, Warszawa 1969). Teoria ta opiera się na określonych założeniach metodycznych i pozwala na prawidłowe wyodrębnienie dziedziny handlu spośród innych sfer życia gospodarczego. Oryginalną i charakterystyczną dla Profesora podbudową dla prezentowanej teorii były gruntowne studia nad rozwojem poglądów i nauki o handlu od początku XIX wieku. Efektem tych studiów było obszerne opracowanie, obejmujące ponad 900 pozycji bibliograficznych i będące syntetycznym przeglądem myśli ekonomicznej z zakresu handlu (*Rozwój polskiej myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa 1966).

Inną wyraźnie rysującą się grupą problemów w zainteresowaniach naukowych Profesora Zbigniewa Zakrzewskiego, która znalazła odzwierciedlenie w licznych publikacjach, były procesy obrotu towarowego w ujęciu przestrzennym. Szczególną uwagę poświęcał Profesor założeniom i metodyce prawidłowej lokalizacji sieci handlowej, zasadom kształtowania przebiegów towarowych oraz zjawiskom przestrzennym rozmieszczenia popytu konsumpcyjnego (*Obrót towarowy w ujęciu przestrzennym*, PTPN, Poznań 1962).

Bardzo wyraźnym nurtem badawczym w twórczości Profesora był rozwój myśli ekonomicznej. Znalazł on swoje odzwierciedlenie już w Jego dysertacji doktorskiej (*Witold Skarżyński ekonomista Wielkopolski*, napisanej pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora i wydanej w Poznańskich Pracach Ekonomicznych w roku 1938). Nurt ten kontynuował przez całe swoje życie. Można w tym obszarze, poza wspomnianymi już publikacjami, wymienić studium poświęcone problemom metodycznym historii ekonomiki (*Problemy metodyczne historii ekonomiki*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1958, z. 1). Stanowią one próbę opracowania metody badania rozwoju myśli ekonomicznej z uwzględnieniem podstaw bibliograficznych, społeczno-ekonomicznych i filozoficznych oraz stosowanych kryteriów oceny krytycznej. Profesor przedstawił tu swoją koncepcję historii ekonomiki rozumianej nie tylko jako historię doktryn ekonomicznych, a więc sądów oceniających, ale także jako historię czystej teorii. Duży

nacisk położył na zgodność tej historii z logiką, ogólną metodologią nauk społecznych i wymaganiami poprawnej dydaktyki.

Poza dziedziną czystej teorii i historii ekonomii prof. Zbigniewa Zakrzewskiego interesowały również problemy długofalowej polityki gospodarczej w dziedzinie rynku i handlu (*Polityka zbytu produktów rolnych*, PWN, Poznań 1959 oraz *Podstawy polityki rynkowej*, red. Z. Zakrzewski, PWN, Warszawa – Poznań 1983). Żywo interesował się funkcjonowaniem rynku produktów rolnych i szeroko pojętej ekonomiki handlu wiejskiego. Profesor był inicjatorem oraz kierownikiem i koordynatorem zespołowych badań empirycznych z tego zakresu, opublikowanych w kolejnych wydawnictwach SIB w Warszawie w Serii Rynku Wiejskiego.

Przedstawiony zaledwie krótki zarys obejmującego kilkaset pozycji dorobku naukowego Profesora nie odzwierciedla w pełni jego bogactwa, wszechstronności i nowatorstwa dających dowód wielkiego talentu naukowego prof. Zbigniewa Zakrzewskiego. Niewątpliwie w polskiej myśli ekonomicznej, szczególnie w nauce o handlu, twórczość Profesora zajmuje poczesne miejsce i na trwałe zapisała się w historii nauki polskiej.

Profesor Zbigniew Zakrzewski nie tworzył swych prac w izolacji. Lubił pracować także zespołowo, dając liczne dowody szacunku i zaufania do swych współpracowników. Niejednokrotnie na zebraniach Instytutu przedstawiał swoje pomysły i hipotezy, nie unikając dyskusji, krytyki, przedstawiania odmiennych poglądów itp. Potrafił tworzyć atmosferę sprzyjającą współpracy w kierowanym przez Niego zespole. Wielki urok osobisty w codziennych międzyludzkich kontaktach, szczerłość, ogromna, nieudawana życzliwość, a wreszcie rzeczywista skromność sprawiły, iż gromadził wokół siebie liczne, pełne oddania grono uczniów i współpracowników.

Szczególną kartę w życiu Profesora stanowiła praca pedagogiczna i kontakty z młodzieżą akademicką. Profesor pisze w swych wspomnieniach „... zdradzę po cichu, że lubiłem przestawać z młodymi...”. Studenci garnęli się do Profesora. W ciągu długich lat pracy dydaktycznej w Uczelni wypromował ponad 700 magistrantów i 26 doktorów. Prowadził liczne wykłady nie tylko z ekonomiki handlu, lecz także z tak dalekiej dziedziny jak urbanistyka i architektura. Profesorowi nigdy, mimo rozlicznych obowiązków, nie brakowało czasu na wspólne wycieczki z młodzieżą, zjazdy absolwentów czy chwile pogawędki ze spotkanym w tramwaju czy na ulicy studentem bądź absolwentem. Jego indywidualność powodowała, że był przez młodzież akademicką wręcz uwielbiany, a absolwentom charakterystyczna wysoka i szczupła, lekko przygarbiona sylwetka Profesora łączyła się nierozdzielnie z wizerunkiem ukończonej Uczelni.

Również pracownicy Uczelni żywili dla Profesora wielki szacunek, który przejawiał się, między innymi, owacjami zgotowanymi Profesorowi

na wszelkich uroczystościach uczelnianych. W roku 1986 prof. Zbigniew Zakrzewski otrzymał doktorat honoris causa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu za osiągnięcia w dziedzinie nauk ekonomicznych. Profesor przyjął go z wielkim wzruszeniem i wdzięcznością, podkreślając – co było dla Niego charakterystyczne – swoją wdzięczność i przywiązanie do poznańskiej uczelni. Mówił: „Uczelni zawdzięczam tak wiele, że jestem i będę dożgonnym jej dłużnikiem”. Owa postawa skromności, pewnego zażenowania z powodu spotykanych Go zaszczytów, była cechą Profesora. Towarzyszyła Mu także w kilka lat później, w roku 1992, kiedy otrzymał nagrodę im. Edwarda Raczyńskiego wręczoną przez Poznański Oddział Stowarzyszenia Autorów Polskich za kroniki literackie, pamiętniki, a także za pracę biograficzną (*Wielkopole w kulturze polskiej*).

Szczególne pojmowanie przez prof. Zbigniewa Zakrzewskiego swej służebnej roli wobec środowiska naukowego Wielkopolski, studentów i współpracowników powodowało, iż nie unikał proponowanych Mu funkcji. Ich pełnienie nawet w trudnych okresach traktował jako swój obowiązek. Rektorem był w latach 1959/1960–1960/1961, prorektorem w okresie 1951/1952–1955/1956 oraz 1965/1966–1968/1969, przez wiele lat sprawował funkcję prodziekana i dziekana. Był wieloletnim dyrektorem dużego instytutu. Poza działalnością organizacyjną w Uczelni pełnił liczne funkcje kierownicze w różnych instytucjach. Był prezesem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Poznaniu, członkiem Zarządu i wiceprezesem Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania, prezesem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz współzałożycielem i przewodniczącym Komisji Nauk Ekonomicznych przy PTPN oraz członkiem wielu Rad Naukowych różnych Instytutów, z którymi ściśle współdziałał. Aktywnie współpracował również z Polską Akademią Nauk, przewodnicząc między innymi przez kilka lat Sekcji Ekonomiki Obrotu Rolnego.

Bardzo trudno w krótkim szkicu choć tylko przybliżyć Niezwykłego Człowieka, którym był Profesor Zbigniew Zakrzewski. Dla nas, Jego współpracowników i uczniów, ważne było, że w Jego postępowaniu nie było zmienności i przewrotności. Był zawsze sobą, zawsze taki sam, kierował się zasadami moralnymi, nie trzeba było zatem zgadywać, jak postąpi w danej sytuacji. Profesor Zbigniew Zakrzewski, szanowany przez wszystkich, którzy się z Nim zetknęli, a kochany przez uczniów i wychowanków, tworzył wokół siebie niepowtarzalną atmosferę życzliwości. Wykazywał nieklamane zainteresowanie sprawami otaczających Go ludzi. Zawsze gotów pomóc, nigdy nie pozostawał obojętny, tworząc jednocześnie w kierowanym przez siebie zespole klimat twórczej pracy.

Halina Szulce

Jan Zdzitowiecki

1898–1975

Profesor zwyczajny dr Jan Karol Zdzitowiecki przeżył 77 lat. Zmarł nieoczekiwanie 24 maja 1975 roku. Był nauczycielem akademickim z powołania, wybitnym uczonym i zasłużonym wychowawcą. Wypromował osiemnastu doktorów. Miał niezwykle bogatą, urzekającą osobowość. Z Akademią Ekonomiczną był związany dwadzieścia pięć lat i przez równie długi okres z Uniwersytetem Poznańskim.

Urodził się 15 stycznia 1898 roku w Chronowie w ziemi radomskiej. Edukację rozpoczął w roku 1907 w polskiej Miejskiej Szkole Handlowej w Radomiu. Ze względu na stan zdrowia przerwał naukę w szkole i kontynuował ją w domu. W czasie pierwszej wojny światowej uczęszczał do szkoły Komitetu Polskiego w Moskwie. Średnią Szkołę – Ziemską Szkołę Handlową ukończył w Ślucku w roku 1918, uzyskując złoty medal. W roku 1919 podjął studia prawnicze i ekonomiczne na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu w Lublinie. Uzyskał dyplom tejże Uczelni w roku 1923, a następnie przeniósł się do Poznania, gdzie podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Był seminarzystą prof. Edwarda Taylora. Dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych otrzymał w roku 1926. Rozprawę doktorską pt. *Naprawa pieniądza włoskiego* napisał pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora i na jej podstawie doktoryzował się w roku 1932 na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Habilitował się w roku 1942 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Ziem Zachodnich w Warszawie na podstawie dwóch rozpraw: *Faszyzm i włoski system podatkowy* oraz *Pojęcie dochodu w polskim podatku dochodowym*, opublikowanych w latach 1937 i 1939. Profesorem nadzwyczajnym został mianowany w roku 1945.

Profesor Jan Zdzitowiecki był nauczycielem akademickim z powołania. W czasie okupacji niemieckiej nie przerwał pracy dydaktycznej i badawczej. Na tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie wykładał ekonomię polityczną, skarbowość i prawo skarbowe. Uczył też na tajnych

kompletach młodzieży gimnazjalną, udostępniając do tego celu nieraz swoje mieszkanie. W czasie okupacji napisał dwie prace: *Fiskalne metody polityki populacyjnej* i *Xiążę-Minister Franciszek Xawery Drucki-Lubecki 1778–1846*. Ta ostatnia monografia licząca aż 656 stron została opublikowana w roku 1948 w Wydawnictwie S. Arcta.

Pierwszą swoją pracę nauczyciela akademickiego podjął w roku 1927 w Wyższej Szkole Handlowej. Jeszcze przed zakończeniem II wojny prowadził zajęcia w tejże Uczelni od kwietnia 1945 roku. W lipcu 1945 roku objął Katedrę Skarbowości i Polityki Gospodarczej. Wraz z upaństwowieniem Uczelni w roku 1950 zmieniła się nazwa prowadzonej przez Niego Katedry na Katedrę Finansów Publicznych. Zlikwidowano ją w roku 1953, lecz Profesor musiał odejść w roku 1952. Postawiono Mu bowiem zarzut braku „klasowego” ujęcia treści prowadzonych wykładów. W ponurym klimacie wczesnych lat pięćdziesiątych zostały przerwane związki Profesora z Wyższą Szkołą Ekonomiczną, z którą był związany przez 25 lat. Odtąd prowadził zajęcia wyłącznie na Uniwersytecie Poznańskim. Z Uniwersytetem związał się od roku 1945. Początkowo kierował tu Katedrą Skarbowości i Prawa Skarbowego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym. Po zmianach reorganizacyjnych Uniwersytetu przekształcono dotychczasową katedrę na Katedrę Prawa Finansowego. Kierował nią do czasu przejścia na emeryturę. Będąc na emeryturze, nie zerwał kontaktu z Uniwersytetem.

Oprócz pracy w obu poznańskich uczelniach Profesor brał udział w działalności innych instytucji naukowych. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Międzynarodowego Instytutu Finansów Publicznych, członkiem-założycielem Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, a także członkiem-założycielem Instytutu Zachodniego. W organizacjach tych wygłaszał niejednokrotnie odczyty. Uderzało w nich Jego wszechstronne ujmowanie zagadnień, erudycja, znajomość praktyki gospodarczej i stosunków społecznych.

Dorobek naukowy Profesora liczy około stu publikacji, w tym siedem książek, stanowiąc wzór sumienności Autora. Jego monografie mają charakter unikatowy. Na przykład monografia o Franciszku Druckim-Lubeckim stanowi unikatowe opracowanie historii polskiej skarbowości. Po drugiej wojnie światowej główny nurt twórczości naukowej Profesora obejmował problematykę teorii finansów, budżetu państwa, politykę podatkową i prawo podatkowe. Podjął także problematykę integracji Ziem Zachodnich z macierzą i niektóre aspekty polityki Niemiec wobec Polski. Prace te niejednokrotnie nawiązywały do bieżących zdarzeń, a mimo to zachowały swoją aktualność. Profesor opierał bowiem prowadzoną przez siebie analizę na szerokiej podstawie teoretycznej i starał się przewidywać

skutki przyjętego rozwiązania, rozważając je przy tym w różnych płaszczyznach. Profesor uznał niejako za swoją wypowiedź Franciszka Druckiego-Lubeckiego: „Kraj polski dla finansów nie zginie – byle innych nie było przyczyn”. Te inne przyczyny stały się przedmiotem Jego szczególnej troski zarówno w działalności pisarskiej, jak i dydaktycznej. Najpełniejszy wyraz znalazły one w *Pamiętnikach* pozostawionych przez Profesora, stanowiąc świadectwa całej niemal epoki.

Zarówno wykłady, jak i seminaria Profesora cieszyły się popularnością wśród studentów. Na prowadzonych przezeń seminariach napisano kilkaset prac dyplomowych i magisterskich. Wypromował osiemnastu doktorów, sprawował naukową opiekę w pięciu przewodach habilitacyjnych. Chętnie podejmował się roli recenzenta w przewodach doktorskich i habilitacyjnych przeprowadzanych na innych uczelniach. Za swoją działalność dydaktyczną i wychowawczą uzyskał nagrodę ministra II stopnia, a za całokształt pracy nauczyciela akademickiego został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski.

Profesor miał bogatą i urzekającą osobowość. Był zawsze sobą. Towarzyszyła Mu niesłychana skromność. Charakteryzowała Go wysoka kultura osobista wpływająca nie tylko z dobrego wychowania, ale także z pracy nad sobą. Młodym ludziom starał się ze wszystkich sił pomagać w pokonywaniu przeszkód na drodze naukowej czy życiowej. Przypominał jednakże, że praca nad charakterem to trudna praca i ciągła praca, a umiejętność obcowania z ludźmi wymaga indywidualnego ich traktowania. Mawiał, że „ludzi nie mierzy się na łokcie”. Uczył głównie własnym przykładem. Wiedząc, że młodzież instynktownie wyczulona jest na prawdę i że nad wyraz ją ceni, starał się swoją postawą tę prawdę wyrażać i czynami potwierdzać.

Urzekająca Jego osobowość przyciągała liczne grono uczniów i przyjaciół. Pogoda Jego ducha i dowcip udzielały się otoczeniu. Dobroć Profesora, pobłażliwość i wyrozumiałość były wyrazem mądrości życiowej, realizmu w ocenie ludzi i odpowiednio ukształtowanego charakteru. Nie żałował czasu poświęconego innym osobom. Zawsze skłonny do rozmów i dyskusji, gdy tego wymagały okoliczności i sprawy. Mimo łagodnego usposobienia i dobrego serca Profesor był człowiekiem pryncypialnym. Uważał, że pewne wartości są niezmiennie, a ich hierarchia nienaruszalna. Twierdził, że w przeciwnym razie życie społeczne będzie ulegać erozji i degrengoladzie. Umiał trwać na swoim stanowisku i pozostać sobą. Dbał przy tym, aby swoją wypowiedzią nie urazić interlokutora. O tych, którzy zbyt „scjentystycznie” podchodzili do świata, zwykł mówić, że na mnóstwo pytań potrafią udzielić odpowiedzi – z wyjątkiem dwóch najważniejszych: skąd się to wszystko wzięło i do czego zmierza.

Profesor podziwiał świat i całe jego piękno. Dostrzegając jego różnorodność wyraźnie oddzielał rzeczy ważne od mniej istotnych. Starał się, aby otaczające Go osoby widziały świat we właściwych proporcjach. W sztuce tego widzenia pozostał niedoścignionym wzorem. Profesor potrafił się cieszyć urokami życia, podziwiać czar natury. Lubił podróże i robił mnóstwo zdjęć, by utrwalić piękno przyrody. Fotografowanie było Jego hobby. Włochy traktował jak swoją drugą Ojczyznę. Podróżował tam od wczesnej młodości. Każda Jego podróż, obok wątku naukowego, miała wątek osobistego dotknięcia kultury i obcowania z kulturą starożytnego Rzymu. W niej upatrywał jeden z fundamentów współczesnej kultury europejskiej.

Profesor nie zmieniał swoich poglądów politycznych ukształtowanych przed wybuchem II wojny światowej. Oceniał sprawy i rzeczy, stosując te same kryteria wartości. Był człowiekiem na wskroś uczciwym – wobec siebie i wobec innych. Był zarówno niezastąpionym nauczycielem, jak i niezawodnym przyjacielem. Jego mądrość i postawa zjednywała Mu wielu słuchaczy i przyjaciół. Pamięć o Nim jest ciągle żywa. Wielu Jego uczniów i przyjaciół przed podjęciem decyzji czy wyrażeniem oceny pyta: a jak postąpiłby Profesor?

Eryk Wojciechowski

Stefan Żardecki 1887–1963

W 1963 roku zmarł licencjat Stefan Żardecki wybitny znawca bankowości, zasłużony wykładowca, zamiłowany i niestrudzony pedagog. Był przez ponad trzydzieści lat w pełni oddany Uczelni, począwszy od jej powstania w roku 1926.

Urodził się 16 kwietnia 1887 roku w Rawicy na Kielecczyźnie. Do gimnazjum uczęszczał w Radomiu, gdzie w roku 1905 brał udział w walce

o polską szkołę. Jako jeden z organizatorów strajku szkolnego został wydalony z gimnazjum i osadzony w więzieniu przez władze carskie. W roku 1906 przyjęto go do nowo utworzonej szkoły polskiej, w której uzyskał maturę w roku 1907. Pozbawiony prawa studiowania w kraju wyjechał na studia wyższe do Belgii. Ukończył je na Państwowym Uniwersytecie w Liège, uzyskując z odznaczeniem tytuł licencjata nauk konsularno-handlowych. Następnie odbył dodatkowe studia na sekcji ekonomicznej Wydziału Nauk Politycznych i Socjalnych Uniwersytetu w Brukseli.

Ukończone przez Niego studia uprawniały Go do podjęcia samodzielnej pracy w bankach i przedsiębiorstwach oraz w szkolnictwie. Praktykę zawodową odbył w firmie: La Frandre w Liège w roku 1910, a w następnym roku w największym banku parysko-niderlandzkim – Banque de Paris et des Pays-Bas w Paryżu. Po dwuletniej praktyce pracował przez kilka lat jako rewident w spółce akcyjnej Singer (obejmującej swym zasięgiem Persję) mającej swoje siedziby w Warszawie, Moskwie i Baku. Łączył to z pracą korespondenta zarówno Banku Dyskontowego Warszawskiego, jak i Rosyjskiego Banku dla Handlu Zagranicznego w Baku. W latach 1918 – 1925 pracował w kilku polskich bankach na stanowisku dyrektora (Bank Kredytowy w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Bank dla Handlu i Przemysłu w Warszawie, Oddział w Toruniu) bądź członka Komisji Rewizyjnej (Bank Centralny i Bank Mazowiecki w Warszawie). W roku 1921 był delegowany celem utworzenia Banku Budowlanego w Krakowie. Pracował zawsze na stanowiskach samodzielnych, kierowniczych, doradczych lub

kontrolnych. Niejednokrotnie pracował jednocześnie w kilku instytucjach, będąc przez kilkanaście lat członkiem Komisji Rewizyjnej. Ponadto w latach 1918–1921 wykładał w szkołach handlowych w Warszawie i na Państwowych Kursach Handlowych w Chełmie, a w roku 1925 w szkołach i liceach handlowych w Poznaniu.

W roku 1926 podjął pracę jako wykładowca w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Wszedł w skład stałego grona nauczającego i uczestniczył w pierwszym posiedzeniu tegoż zespołu w dniu 10 października 1926 roku. Wykładał arytmetykę handlową, korespondencję handlową oraz organizację i technikę bankową. Prowadził także seminaria związane tematycznie z tym ostatnim wykładem. Pracując w Uczelni, był jednocześnie lektorem na Uniwersytecie Poznańskim oraz uczył w szkołach i liceach handlowych w Poznaniu.

Podczas wojny mieszkał w Warszawie. Przez cały czas okupacji uczył w średnich szkołach handlowych i na tajnych kursach. W latach 1941–1944 był także wykładowcą w Szkole Handlowej prof. Edwarda Lipińskiego, która była zakonspirowaną Szkołą Główną Handlową. Ponadto przygotował do druku dwie prace z zakresu bankowości i organizacji przedsiębiorstw. Jedna z tych prac miała być rozprawą doktorską, którą zamierzał obronić na Uniwersytecie w Brukseli. Niestety, rękopisy tych prac zaginęły w czasie powstania, kiedy wojsko niemieckie wysiedlało mieszkańców domu, zatrzymując Go w charakterze zakładnika.

Po zakończeniu działań wojennych na terenie Polski powrócił do Poznania, by podjąć od połowy kwietnia 1945 roku swoje zajęcia przerwane wybuchem wojny. Prowadził je także w Oddziale Akademii Handlowej w Szczecinie. Wszedł też w skład Rady Profesorów Akademii Handlowej. Widząc ogromne zapotrzebowanie na pomoce dydaktyczne, wydał na prawach rękopisu trzy podręczniki: *Arytmetyka handlowa* (ss. 216), *Przedsiębiorstwo bankowe* (ss. 240) i *Bankowość* (ss. 205).

W chwili wznowienia studiów w 1945 roku obowiązywał przedwojenny program. Uznając potrzebę jego modyfikacji, opracowano nowy plan studiów, przyjęty przez Radę Profesorów i zatwierdzony 2 października 1945 roku przez Ministerstwo. Nowy program podlegał ciągłym zmianom, niektóre przedmioty komasowano, a niektóre likwidowano. Dotyczyło to także przedmiotów wykładanych przez Stefana Żardeckiego.

W kwietniu 1951 roku utworzono Katedrę Bankowości, powierzając Mu opiekę nad tą katedrą jako doświadczonemu pedagogowi. Funkcję tę pełnił przez kilka miesięcy. Już w roku akademickim 1951/52 kierownictwo tej katedry przejął zastępca profesora mgr Zygmunt Szymczak. Po dwóch latach, w roku akademickim 1953/1954, przekształcono ją w Katedrę Obiegu Pieniężnego i Kredytu z Zakładem Bankowości. Po tych

zmianach organizacyjnych przeniesiono lic. Stefana Żardeckiego jako wykładowcę do Katedry Rachunkowości kierowanej przez prof. Witolda Skalskiego. Prowadził tu zajęcia z grupą studentów studiów II stopnia, kierując ich pracami magisterskimi. Ponadto od roku 1954 prowadził, na zlecenie Ministerstwa Energetyki, badania poświęcone problematyce ekonomicznej tego resortu. Z tego też zakresu pisano pod jego kierunkiem prace magisterskie. Na emeryturę przeszedł w roku 1957.

Profesor Stefan Żardecki, bo tak z szacunkiem zwracali się do niego studenci i absolwenci, zasłużył się także jako współpracujący przez wiele lat z młodzieżą akademicką. Od roku 1928 był kuratorem ogólnostudenckiej organizacji Bratnia Pomoc. Służył wytrwale pomocą i radą w załatwianiu wielu spraw aż do czasu jej likwidacji. Pracy było wiele, gdyż Bratnia Pomoc działała aktywnie, zajmując się niesieniem pomocy materialnej swoim członkom. Zważywszy, że główną dziedziną działalności było prowadzenie stołówki studenckiej wymagało to wiele trudu, zwłaszcza po wojnie. Likwidacja Bratniej Pomocy nastąpiła 30 kwietnia 1950 roku na Kongresie w Warszawie. Utworzono wtedy Związek Studentów Polskich. Nie przejął on agend Bratniej Pomocy.

Studenci i absolwenci okresu międzywojennego oraz pierwszych lat powojennych darzyli Stefana Żardeckiego dużą sympatią. Był bowiem serdeczny i życzliwy, nie rezygnując z twardego egzekwowania wymaganego kwantum wiedzy z wykładanych przez siebie przedmiotów. Szacunkiem darzyli Go również ci, którzy wielokrotnie otrzymywali od Niego oceny niedostateczne. Był wymagający, ale sprawiedliwy. Wychowankowie Uczelni zachowali Profesora we wdzięcznej pamięci jako sumiennego i prawego człowieka oraz oddanego im przyjaciela i wychowawcę.

Zdzisław Rembarz

*Doświadczenie to przebogata kopalnia,
skąd mądry człowiek wydobywa skarby
potrzebne do życia.*

Cycon

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych

Wykładowcy przedmiotów nauk towaroznawczych w latach 1926–1939

W chwili rozpoczęcia działalności przez WSH przedmioty nauk towaroznawczych objęli pracownicy naukowcy Uniwersytetu Poznańskiego z jego Wydziałów Matematyczno-Przyrodniczego i Rolniczo-Leśnego. Do wykładania towaroznawstwa specjalistycznego powołani zostali ponadto fachowcy z różnych dziedzin przemysłu i rolnictwa. Wykładowcami byli: Kazimierz Celichowski, Alfred Denizot, Julian Flatau, Antoni Korczyński, Alfons Krause, Franciszek Magdziarski, Tadeusz Miłobędzki i Jan Wiertelak*.

Nie wszyscy pracowali w Uczelni w całym okresie międzywojennym. Nieprzerwanie byli wykładowcami tylko Kazimierz Celichowski i Franciszek Magdziarski. Wszyscy jednak działali na rzecz rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo. Organizatorem pierwszego Zakładu Towaroznawstwa był profesor dr Julian Flatau. Po jego śmierci profesor dr hab. Jan Wiertelak przekształcił ten Zakład w Katedrę Technologii i Towaroznawstwa.

* Wyciąg z artykułu: A. Smockiewiczowa i H. Maciejewska, *Początki wyższych studiów towaroznawczych w Poznaniu*, „Kronika m. Poznania” 1988, nr 3, s. 80–87.

Kazimierz Celichowski

1877–1954

Doktor Kazimierz Celichowski urodził się w roku 1877 w Kórniku, a zmarł w roku 1954 w Poznaniu. Ukończył Wydział Chemii Politechniki w Berlinie Charlottenburgu i tam uzyskał doktorat z chemii. Pracował kilka lat w przemyśle chemicznym. W latach 1919–1939 pełnił funkcję kierownika Stacji Doświadczalnej Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu. Stąd też wynikały jego zainteresowania zawodowe i ukierunkowanie

wykładów na towaroznawstwo rolno-spożywcze. Wykładał w WSH i AH w latach 1926–1939 towaroznawstwo ogólne, towaroznawstwo tekstylne (włókiennicze) i rolnicze (spożywcze).

Przyczynił się szczególnie do rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo. Doktor Kazimierz Celichowski był zasłużonym działaczem w wielu dziedzinach rolnictwa. Odznaczał się dużymi zdolnościami organizacyjnymi, szeroką wiedzą fachową i niezwykłą pracowitością oraz ujmującymi cechami charakteru.

*Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska*

Alfred Denizot

1873–1937

Profesor zwyczajny dr Alfred Denizot był kierownikiem Katedry Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919–1937. Wykładał w WSH w latach 1926–1936. Przedmiotem jego wykładów były: fizyka doświadczalna, fizyka techniczna, elektronika oraz problemy technologiczne (radio i inne wynalazki). Urodził się w roku 1873 w Poznaniu i tutaj też zmarł w roku 1937. Studiował na Uniwersytecie

w Berlinie i jako fizyk był m.in. uczniem Maxa Plancka. Stopień doktora filozofii uzyskał w roku 1897 na podstawie pracy na temat przewodnictwa elektrycznego szkła. Jako pracownik naukowy spędził kolejno po kilka lat na Uniwersytetach w Halle nad Salą, w Akwizgranie i Berlinie Charlottenburgu.

Od roku 1907 pracował jako docent geometrii wykreślnej na Politechnice Lwowskiej i tam uzyskał w roku 1909 tytuł profesora zwyczajnego mechaniki ogólnej i teoretycznej. Habilitację z fizyki przeprowadził w roku 1910 także we Lwowie. Oprócz geometrii wykreślnej, interesowały Go szczególnie różne dziedziny fizyki, m.in. teoria ruchu względnego ciał, termodynamika i teoria ciepła właściwego ciał stałych. Ogłosił drukiem 53 prace. Profesor Alfred Denizot odznaczał się szeroką wiedzą, umiejętnością jej przekazywania i zainteresowaniami zwłaszcza w zakresie nowości technicznych.

*Aleksandra Smoczkiwiczowa
Hanna Maciejewska*

Julian Flatau

1870–1935

Profesor dr Julian Flatau był kierownikiem Zakładu Technologii Środków Lekarskich Oddziału Farmaceutycznego przy Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1922–1935. Urodził się w roku 1870 w Płocku, zmarł w roku 1935 w Poznaniu. Studiował w latach 1890–1894 w Zurychu, Berlinie i Wiedniu. Stopień doktora uzyskał na podstawie pracy obronionej w Berlinie

Charlottenburgu na temat kondensacji kwasu migdałowego z fenolami.

Po studiach pracował naukowo w Szwajcarii (Bern 1894–1896) i we Francji (Paryż – Sorbona 1897–1902). Osiągnięciem Jego z tego okresu jest nowa metoda oddzielania geraniolu od cytrynolu. Przez kilka lat pracował w przemyśle farb (Warszawa) i następnie przy fabrykacji siarczku sodu (Moskwa 1914–1918). W tym okresie prowadził równocześnie wykłady monograficzne na temat terpenów na Uniwersytecie w Moskwie. Po powrocie do Polski pracował początkowo także w przemyśle (Bydgoszcz 1920–1921 i Poznań 1921–1923) przy produkcji farb, lakierów oraz syntetycznych olejków zapachowych. Zwłaszcza w tej ostatniej dziedzinie uzyskał duże sukcesy. W latach 1926–1935 wykładał w Wyższej Szkole Handlowej towaroznawstwo chemiczne i technologię chemiczną. W roku 1932 zorganizował pierwszy Zakład Towaroznawstwa i był jego kierownikiem aż do swej śmierci. Jako pierwszy w Uczelni uruchomił w roku 1934 seminarium dyplomowe i wyższe seminarium towaroznawcze – tzw. rok pracy badawczej. Zapoczątkował także organizację Muzeum Towaroznawstwa w WSH. Jako wybitny specjalista pełnił funkcję zaprzysięgłego rzeczoznawcy do spraw towaroznawstwa przy Izbie Przemysłowo-Handlowej.

*Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska*

Antoni Korczyński

1879–1929

Profesor dr Antoni Korczyński był kierownikiem Katedry Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919–1929. Urodził się w roku 1870 w Krakowie, zmarł w roku 1929 w Poznaniu. Studiował na Uniwersytetach w Karlsruhe, Monachium, Erlangen i w Krakowie (1897–1902). Tytuł doktora filozofii uzyskał w roku 1902 na Uniwersytecie w Erlangen, nostryfikowany następnie w roku 1903 na

Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracę zawodową rozpoczął jako nauczyciel w Stryju. W latach 1909–1918 wykładał chemię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w roku 1919 objął Katedrę Chemii Organicznej na Uniwersytecie Poznańskim jako profesor zwyczajny. W Wyższej Szkole Handlowej wykładał chemię organiczną w latach 1926–1929. Profesor Antoni Korczyński jako doskonały teoretyk dał podwaliny pod rozwój chemii organicznej w środowisku poznańskim.

*Aleksandra Smoczkiwiczowa
Hanna Maciejewska*

Alfons Krause

1895–1972

Profesor zwyczajny dr hab. Alfons Krause był kierownikiem Katedry Chemii Nieorganicznej Uniwersytetu Poznańskiego od roku 1930. Urodził się w roku 1895; zmarł w roku 1972 w Poznaniu. Studiował na Politechnice w Berlinie Charlottenburgu i na Uniwersytecie w Berlinie. Tamże w roku 1919 uzyskał stopień doktora filozofii i magisterium nauk wyzwolonych na podstawie rozprawy o związkach se-

lenu. Po ukończeniu studiów pracował jako chemik w zakładach przemysłowych w Zagłębiu Ruhry. Do Poznania przybył w roku 1920 i podjął pracę w Państwowym Zakładzie Higieny, a później na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1928 w zakresie chemii nieorganicznej. Z Wyższą Szkołą Handlową – Akademią Handlową był związany w latach 1935–1939. Wykładał początkowo (w latach 1935–1936) towaroznawstwo chemiczne, a później technologię i towaroznawstwo chemiczne. W latach 1936–1938 prowadził także seminarium dyplomowe i wyższe seminarium towaroznawcze – rok pracy badawczej.

W okresie okupacji przebywał w Warszawie i brał czynny udział w działalności Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich. W roku 1945 powrócił do Poznania i objął dawne stanowisko na Uniwersytecie Poznańskim. W roku 1946 uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

W badaniach naukowych zajmował się szczególnie strukturą i systematyką wodorotlenków metali oraz strukturą i aktywnością katalizatorów nieorganicznych. Opublikował wspólnie z uczniami około 650 prac teoretycznych i doświadczalnych. Jego niezwykle szeroka działalność naukowa zyskała mu uznanie w świecie. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności i członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Nauk.

*Aleksandra Smoczkiwiczowa
Hanna Maciejewska*

Franciszek Magdziarski

1876-?

Jnż. Franciszek Magdziarski urodził się w Darzewie w roku 1876. Przybył w roku 1919 do Poznania z Charkowa i podjął pracę jako urzędnik Departamentu Przemysłu w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej. Pracę w Uczelni podjął z chwilą jej powstania w roku 1926. Ścisłe współpracował z dr. Kazimierzem Celichowskim, prowadząc ćwiczenia do różnych dziedzin wykładanego przez niego towaroznawstwa w ciągu

całego okresu jego pracy w Wyższej Szkole Handlowej i w Akademii Handlowej w latach 1926-1939. Ponadto samodzielnie prowadził w latach 1926-1939 wykłady z technologii mechanicznej oraz towaroznawstwa metalowego i budowlanego: w latach 1926-1929 wykład z zarysu mechaniki, a w latach 1927-1930 wykład z technologii mechanicznej. Wraz z dr. Kazimierzem Celichowskim przyczynił się szczególnie do rozwoju nowej dyscypliny naukowej, jaką stało się towaroznawstwo.

*Aleksandra Smoczkiewiczowa
Hanna Maciejewska*

Tadeusz Miłobędzki
1873–1959

Profesor zwyczajny dr Tadeusz Miłobędzki był kierownikiem Katedry Chemii Nieorganicznej Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1922–1929. Urodził się w roku 1873 w Kole, zmarł w roku 1959 w Warszawie. Studiował na Uniwersytecie w Warszawie, gdzie uzyskał w roku 1899 tytuł kandydata nauk matematyczno-fizycznych. Był asystentem na Uniwersytecie i Politechnice Warszawskiej w latach 1898–1899.

Następnie przez piętnaście lat studiował i pracował w Berlinie oraz w Lipsku (1899–1915), a po powrocie do Warszawy został profesorem zwyczajnym w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (1917–1922). W roku 1922 przeniósł się do Poznania i objął Katedrę Chemii Nieorganicznej na Uniwersytecie Poznańskim (1922–1929). W latach 1926–1929 wykładał w WSH chemię nieorganiczną. Od roku 1929 kierował Katedrą Chemii Nieorganicznej na Politechnice Warszawskiej. Profesor Tadeusz Miłobędzki był świetnym znawcą przedmiotu, odznaczającym się ponadto wybitnym talentem dydaktycznym.

*Aleksandra Smockiewiczowa
Hanna Maciejewska*

Jan Wiertelak

1900–1939

W czasie działań wojennych w roku 1939 zaginął bez wieści kierownik Katedry Technologii i Towaroznawstwa Akademii Handlowej, profesor nadzwyczajny dr hab. Jan Wiertelak. Urodził się w roku 1900 w Daniszynie koło Ostrowa Wielkopolskiego. Studiował na Uniwersytecie Poznańskim, specjalizując się w chemii rolno-spożywczej. Doktorat z filozofii w zakresie chemii uzyskał na tymże Uniwersytecie. Po doktoracie przebywał przez jeden rok

w Stanach Zjednoczonych, jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej. Habilitował się na Politechnice Warszawskiej w roku 1936.

Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął na Uniwersytecie Poznańskim. W latach 1932–1933 kierował Katedrą Technologii na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1936–1938 wykładał na Politechnice Warszawskiej, dojeżdżając z Poznania. W roku 1936 podjął pracę w Wyższej Szkole Handlowej. W roku 1937 objął kierownictwo zorganizowanej przez siebie Katedry Technologii i Towaroznawstwa. Powstała ona z przekształcenia Zakładu Towaroznawstwa, utworzonego przez prof. Juliana Flataua. Była to trzecia z kolei tzw. stała katedra Uczelni. W tymże roku powołano Go na kierownika nowo utworzonego uczelnianego Instytutu Badania Handlu Wewnętrznego. W lecie 1939 roku został wybrany prorektorem Akademii Handlowej. W latach 1938–1939 był prezesem Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Chemicznego oraz rzeczoznawcą sądowym.

W pracy badawczej zajmował się poszukiwaniem źródeł celulozy w rodzimych roślinach (osty, topole). Część doświadczalna tych badań, ukończona w roku 1939, nie została, niestety, opublikowana. Została jedynie zreferowana na posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Poznaniu. Również materiały do polskiej bibliografii chemicznej nie zostały przez prof. Jana Wiertelaka ukończone; część z nich ukazała się w „Rocznikach Chemii” (1938).

*Aleksandra Smockiewiczowa
Hanna Maciejewska*

*Wykładowcy przedmiotów nauk
towaroznawczych
po II wojnie światowej*

Przemysław Baranowski

1926–1992

Dnia 11 września 1992 roku zmarł docent dr Przemysław Baranowski, wieloletni kierownik Zakładu Technologii Instytutu Towaroznawstwa. Był wierny swojej Uczelni przez ponad czterdzieści lat, prowadząc do ostatnich dni swego życia wykłady i seminaria magisterskie.

Urodził się 17 marca 1926 roku w Poznaniu w rodzinie znanego adwokata.

Przez cały okres okupacji przebywał

w Warszawie. Trudna sytuacja materialna rodziny spowodowała, że podjął pracę w majątku rolnym w Komorowie koło Warszawy, równocześnie uczęszczając do trzyletniej Szkoły Rolniczej w Warszawie, którą ukończył w roku 1943. Po wojnie wrócił do Poznania i podjął naukę w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. Gotthilfa Bergera. Po zdaniu matury w roku 1947 rozpoczął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując w roku 1951 dyplom magistra filozofii w zakresie chemii na podstawie pracy na temat korozji metali, napisanej pod kierunkiem prof. Kapitańczyka.

W grudniu 1951 roku rozpoczął pracę jako asystent w Katedrze Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, awansując w roku 1954 na stanowisko adiunkta. Doktoryzował się w roku 1962 na podstawie pracy pt. *Badania nad budową i własnościami aminotlenków sparteiny, lupaniny i ich izomerów* wykonanej pod kierunkiem prof. Macieja Wiwiórowskiego. Uzyskał stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu. W roku 1968 został mianowany docentem etatowym w Instytucie Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, a w roku 1969 powołano Go na stanowisko kierownika Zakładu Technologii. Na tym stanowisku pracował nieprzerwanie do roku 1991 kiedy to przeszedł na emeryturę. Począwszy od roku akademickiego 1974/1975 był także kierownikiem Podyplomowego Studium Gospodarki Magazynowej.

W pierwszym okresie swej działalności naukowej ściśle związał się z prof. Maciejem Wiewiórowskim. Pracując nad alkaloidami łubinowymi, opublikował wiele nowatorskich i interesujących wyników w czasopiśmie zagranicznych i krajowych. Kolejne kierunki Jego badań wiązały się ściśle ze współpracą z przemysłem. Dotyczyły przede wszystkim modyfikacji tworzyw sztucznych, oceny jakości kauczuków i gumy oraz modyfikacji farb i lakierów. Z tej dziedziny odbył w roku 1964 staż naukowy w Instytucie Chemicznej Technologii Tworzyw Sztucznych Niemieckiej Akademii Nauk w Lipsku pod kierunkiem znanego uczonego prof. K. Thi-niusa.

Przez wiele lat był członkiem Rad Naukowych Centralnego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Elementów Wyposażenia Budownictwa „Metalplast”, Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Poligrafii i Opakowań oraz Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Stosowania i Obróbki Tworzyw Sztucznych „Proplast”. Dzięki tej współpracy doszło do wdrożenia w praktyce wyników badań naukowych. Owocem tej działalności było też wiele opracowań publikowanych i niepublikowanych. W środowisku naukowym cieszył się autorytetem. Był często powoływany na recenzenta prac doktorskich w innych ośrodkach akademickich, a sam wypromował dwóch doktorów nauk towaroznawczych.

Miał duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej. Wypromował ponad 150 magistrów towaroznawstwa. Był autorem lub współautorem 6 podręczników i skryptów. Skupiał wokół siebie licznych studentów i absolwentów kierunku towaroznawstwa. Był dla nich otwarty, bezpośredni, zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem. Z dużym powodzeniem opiekował się Kołem Naukowym Młodych Towaroznawców w latach 1955–1960. Swoje doświadczenia naukowe i dydaktyczne przenośli na grunt Wyższej Szkoły Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich. Współpracował z tą Uczelnią przez kilkanaście lat, będąc współorganizatorem kierunku towaroznawstwa, współautorem skryptu i wykładowcą przedmiotów towaroznawczych. Za swoją pracę był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra, a także odznaczeniami państwowymi i regionalnymi.

Uczestniczył w pracach organizacyjnych Uczelni. Pełnił funkcję społecznego inspektora pracy i przewodniczącego Senackiej Komisji ds. Wynalazczości i Racjonalizacji. Działał aktywnie w Polskim Towarzystwie Towaroznawczym, będąc przewodniczącym grupy ekspertów. Był także aktywny w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym.

Pozostał w naszej pamięci jako wnikliwy i sumienny badacz, ceniony praktyk, wspaniały dydaktyk oraz życzliwy, bezpośredni przyjaciel i kolega.

Jerzy Kwiatkowski

Marian Durski

1918–1982

Szczególną postacią wśród towaroznawców był zmarły 21 marca 1982 roku mgr Marian Durski, związany z Uczelnią przez ponad trzydzieści lat. Był nauczycielem akademickim z powołania. Przyciągał do siebie zarówno współpracowników, jak i studentów. Swoją postawą stwarzał klimat wzajemnego zaufania. Mimo że nie uzyskał stopni naukowych, posiadał głęboką wiedzę i dzielił się nią ze wszystkimi. Charakteryzo-

wała Go duża umiejętność łączenia teoretycznych osiągnięć nauki z potrzebami praktyki gospodarczej. Był twórcą specjalizacji w zakresie tworzyw sztucznych.

Urodził się 19 lipca 1918 roku w Bukowcu Górnym leżącym na terenie Wielkopolski. W roku 1937 ukończył Gimnazjum w Rogoźnie Wielkopolskim. W tymże roku podjął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Wojna przerwała Jego studia. Ukończył je w roku 1947, uzyskując dyplom magistra filozofii z zakresu chemii na Uniwersytecie Poznańskim. Pociągała Go praca nauczyciela akademickiego. Stąd już w czasie studiów rozpoczął pracę jako asystent-wolontariusz w Katedrze Chemii Ogólnej na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Poznańskiego.

Po ukończeniu studiów związał się z Akademią Handlową w Poznaniu. Podjął pracę jako asystent w Katedrze Towaroznawstwa kierowanej początkowo przez prof. Rufinę Ludwiczak, a po jej przejściu w roku 1948 na Uniwersytet Poznański – przez zastępcę profesora dr. Franciszka Szelağa. Został adiunktem w tej katedrze. W roku 1954 uzyskał nominację na zastępcę profesora. Wiązało się to z powierzeniem Mu funkcji kierownika Zakładu Technologii i Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych. Funkcję tę pełnił w latach 1954/1955–1957/1958. Po zmianach w strukturze organizacyjnej Katedry, w okresie 1958/1959–1968/1969 kierował Zakładem Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych i Opakowań. W latach 1956/1957–1957/1958, gdy dziekanem Wydziału Towaroznawstwa

był Franciszek Szelaąg, mgr Marian Durski sprawował funkcję prodziekana tego Wydziału. Nie czynił jednak starań, by uzyskać stopień doktora. Doceniając Jego zasługi i faktyczny stan wiedzy, przeniesiono Go w roku 1961 na stanowisko starszego wykładowcy. Był nim aż do czasu przejścia na emeryturę w roku 1979.

Marian Durski zainicjował i prowadził badania z zakresu tworzyw sztucznych, zwłaszcza polichloru winylu. Były to prace nowatorskie. W tym bowiem czasie w kraju dopiero zaczęła rozwijać się produkcja tworzyw sztucznych. Wielką Jego zasługą było uruchomienie w roku 1955 nowej specjalizacji w zakresie tworzyw sztucznych. Pierwsze prace wykonane pod kierunkiem Mariana Durskiego dotyczyły stabilizacji termicznej nowego wówczas w kraju tworzywa sztucznego, jakim był polichlorek winylu. Zwracano także uwagę na problem wykorzystania odpadów przemysłowych.

Posiadając dużą wiedzę w dziedzinie związków wielocząstkowych, służył radą i pomocą nie tylko współpracownikom kierowanego przez siebie Zakładu, ale również pracownikom wielu przemysłowych ośrodków badawczych. Na szczególne podkreślenie zasługuje Jego szeroka współpraca z wieloma zakładami przemysłowymi. Współpracując z przemysłem rozwiązywał wiele spraw, przyczyniając się do ulepszenia produkcji, oszczędnego gospodarowania surowcami i wykorzystania odpadów produkcyjnych. Wraz w zespole współpracowników opracował metody wykorzystywania odpadu korkowego jako napełniacza do polichloru winylu. Zajmował się też badaniami nad określeniem parametrów charakteryzujących jakość kauczuku naturalnego i ustaleniem metod oceny jakości tego surowca. Przeprowadzone badania znalazły swoje odbicie głównie w uczelnianych Zeszytach Naukowych.

Marian Durski był doskonałym pedagogiem z zamiłowania. Umiejętnie łączył w prowadzonych wykładach i seminariach teoretyczne osiągnięcia nauki z potrzebami praktyki gospodarczej. Miał duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej. Wypromował ponad dwustu magistrów towaroznawstwa. Spośród licznej grupy Jego seminarzystów wyrosło wielu znanych działaczy gospodarczych i pracowników naukowych. Jego działalność dydaktyczna, wychowawcza i organizacyjna była doceniana. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Otrzymał też Honorową Odznakę Miasta Poznania. Dwukrotnie uzyskał nagrodę indywidualną ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki.

Marian Durski miał urzekającą osobowość. Był na wskroś uczciwy. Budził zaufanie i stwarzał klimat zaufania. Otwarty i bezpośredni zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem życiowym swoim młodszym

współpracownikom i studentom. Był ceniony w gronie kolegów, którym okazywał życzliwość i przyjacielskie oddanie. Do końca życia był oddany pracy dydaktycznej i wychowawczej. Pozostawił po sobie trwałą pamięć jako przyjaciel, kolega i szanowany przez studentów nauczyciel akademicki.

Jerzy Kwiatkowski

Maria Górna 1930–1983

Zginęła tragicznie na Litworowej Przełęczy 17 lutego 1983 roku docent dr hab. Maria Górna, kierownik Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych, zamiłowany pedagog, pełen inwencji pracownik naukowy umiejętnie dostrzegający złożone uwarunkowania badanych procesów oraz wynalazca. Maria Górna urodziła się 20 stycznia 1930 roku w Zakopanem. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości odbyła

studia chemiczne na Wydziale Chemii UMCS w Lublinie. Ukończyła je w czerwcu 1956 roku. Pracę zawodową rozpoczęła jako nauczycielka chemii i fizyki. Od roku 1960 pracowała jako asystent, a następnie starszy asystent w Zakładzie Higieny i Dietetyki WSWF w Poznaniu. Doktoryzowała się w roku 1964 na Wydziale Rolnym Akademii Rolniczej w Poznaniu, uzyskując stopień doktora nauk rolniczych za pracę z biochemii pt. *Enzymatyczne przekształcanie witaminy B12 w jej formę koenzymatyczną in vitro*.

W latach 1970–1974 kierowała pracownią w Instytucie Przemysłu Mięsnego w Poznaniu. W roku 1974 rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta w Zakładzie Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 1981 habilitowała się na podstawie pracy pt. *Stresy przedubojowe a jakość i trwałość kulinarnego mięsa bydła*, przedstawionej na Wydziale Technologii Żywności Akademii Rolniczej w Poznaniu. Za tę pracę otrzymała w roku 1982 Nagrodę III Stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego i stanowiska docenta objęła kierownictwo Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych AE w Poznaniu.

Dorobek naukowy Marii Górnej obejmuje ponad 40 publikacji, na które składają się: monografia, skrypty, współautorstwo podręcznika, wiele opracowań na zamówienie przemysłu (w tym wiele wdrożonych) i patenty.

Droga rozwoju naukowego Marii Górnej jest przykładem udanego, konsekwentnego przechodzenia od rozwiązywania problemów podsta-

wowych (chemia fizyczna, chemia fizjologiczna, biochemia), dającego warsztat metodyczny i wiedzę o procesach przebiegających na szczeblu molekularnym, do podejmowania tematów technologicznych, bezpośrednio użytecznych w praktyce. Gruntowne przygotowanie teoretyczne i znajomość najnowszych osiągnięć nauki pozwalały Jej znajdować w badanej tematyce nowe problemy naukowe i podejmować nowe badania często w sposób nowatorski. Dzięki umiejętności dostrzegania wielopłaszczyznowych uwarunkowań badanych procesów Maria Górna potrafiła łączyć pozornie odległe zjawiska i widzieć perspektywiczne znaczenie czynników i zjawisk na razie ubocznych. Oprócz zagadnień biochemicznych i technologicznych, w odniesieniu przede wszystkim do mięsa i jego przetworów, interesowała się metodyką badań umiejętnie i odkrywczco, stosując nowe metody chemiczne i analizę sensoryczną.

Uzyskane doświadczenie w toku badań cząstkowych skłoniło Marię Górną do zainteresowania się ogólnymi zagadnieniami towaroznawstwa, problematyką jakości, zanieczyszczenia środowiska, a także jakości. Wyrazem Jej zainteresowań naukowych było aktywne uczestnictwo w różnorodnych imprezach naukowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Biochemiczne, Polskie Towarzystwo Nauk Żywnościowych, Polskie Towarzystwo Towaroznawcze i Naczelną Organizację Techniczną – których była członkiem. W ostatnich latach rozpoczęła też współpracę z zagranicznymi ośrodkami towaroznawczymi, zwłaszcza z ośrodkiem w Lipsku.

Maria Górna miała rzadki dar i umiejętność przekazywania wiedzy. Jedną z ważniejszych przyczyn podjęcia przez Nią pracy w naszej Uczelni była możliwość prowadzenia pracy dydaktycznej i bezpośredniego kontaktu z młodzieżą. Stale doskonaląc i zmieniając program nauczania, potrafiła zainteresować swoimi badaniami spore grono młodzieży, przekazać własny entuzjazm i skłonić do wzorowej pracowitości. Studenci, którzy mieli okazję uczestniczenia w organizowanych przez Nią obozach naukowych, zachowują we wdzięcznej pamięci swą Opiekunkę, która zawsze miała dla nich czas i nowe, często niekonwencjonalne propozycje. Kierowane przez Nią Koło Naukowe Chemiczno-Towaroznawcze odnosiło znaczne sukcesy. Za swoje zasługi w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

Maria Górna odczuwała głęboką potrzebę działalności społecznej. Była działaczem związkowym z przekonania we wszystkich kolejnych miejscach pracy. Działalność tę kontynuowała w naszej Uczelni przez wiele lat, kierując sekcją nadzorującą żywienie młodzieży i pracowników. Była współinicjatorką i organizatorem sekcji informacyjnej o sposobie wykorzystywania nietypowych produktów z paczek i darów zagranicznych.

Przygotowywała wraz z zespołem serię artykułów popularyzatorskich, mających zapoczątkować stały kontakt towaroznawców z konsumentami.

Maria Górna odeszła przedwcześnie, w pełni sił twórczych, zapisała się trwale i chlubnie w historii Instytutu Towaroznawstwa i Uczelni. Zaskarbiła sobie uznanie i szacunek władz i przełożonych. Koleżanki i koledzy nie zapomną Jej życzliwości i stałej gotowości współpracy oraz podejmowania nowych obowiązków.

Jacek Koziół

Marian Kasperek 1920–2012

W dniu 24 kwietnia 2012 roku zmarł Docent Doktor Marian Kasperek. Zmarł w swoim rodzinnym mieście, w Kielcach, do którego powrócił po ostatecznym zakończeniu pracy zawodowej w naszej Uczelni. Na emeryturę przeszedł w 1990 roku, ale jeszcze później pracował przez kilkanaście lat w niepełnym wymiarze godzin na Wydziale Towaroznawstwa oraz w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Akademii Ekonomicznej.

Marian Kasperek urodził się 9 grudnia 1920 roku w Kielcach i tam spędził młode lata swojego życia. Pracę zawodową rozpoczął w 1941 roku jako praktykant w tartaku i po kilku miesiącach objął tam kierownictwo techniczne zakładu. W 1943 roku rozpoczął pracę w Składzie Materiałów Budowlanych i Farb w Pińczowie, a w 1946 roku został kierownikiem młyna elektrycznego. Po powrocie do Kielc w 1948 roku zdał egzamin maturalny i rozpoczął studia na Akademii Handlowej w Poznaniu. W 1950 roku, jeszcze w trakcie studiów, rozpoczął pracę jako młodszy asystent w Zakładzie Technologii i Towaroznawstwa. Od początku 1954 roku, a następnie od września 1954 roku był kolejno zatrudniony na stanowisku starszego asystenta i adiunkta w Zakładzie Towaroznawstwa Artykułów Rolno-Spożywczych Akademii Handlowej.

Marian Kasperek znał bardzo dobrze trzy języki obce: angielski, rosyjski i francuski. W lutym 1956 roku został zatrudniony w charakterze tłumacza przez Międzynarodową Komisję Nadzoru i Kontroli w Indochinach. Znajomość języka rosyjskiego umożliwiła Mu odbycie studiów aspiranckich w Moskiewskim Technologicznym Instytucie Przemysłu Spożywczego (1958–1961). Tam też uzyskał stopień doktora nauk biologicznych po obronie pracy pt.: *Biosynteza aminokwasów z kwasu pirogronowego i amoniaku w roślinach motylkowych, oleistych i trawach*. Badania te to duży krok w wyjaśnianiu syntezy alfa alaniny. Były to badania w zakresie biotechnologii i „zielonej chemii”. Ich kontynuacją było zajęcie się przez

Mariana Kasperka przemianami aminokwasów w ontogenezie grochu. W celu ich prowadzenia odbył w 1967 roku ośmiomiesięczny staż naukowy w Katedrze Fizjologii Roślin Uniwersytetu Paryskiego. W 1968 roku został mianowany na stanowisko docenta na Wydziale Towaroznawstwa, w Zakładzie Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych.

Docent Marian Kasperek był autorem lub współautorem kilkudziesięciu publikacji z zakresu towaroznawstwa żywności. Napisał m.in. 10 skryptów i 4 podręczniki z tego właśnie zakresu, które przez wiele lat służyły studentom towaroznawstwa i handlu. Zrecenzował 5 prac doktorskich i wypromował 2 prace. Jedną z jego doktorantek kontynuowała pracę naukową i uzyskała tytuł profesorski.

Docent Marian Kasperek przeprowadzał także badania na zlecenie instytucji i przedsiębiorstw krajowych i zagranicznych oraz wykonywał ekspertyzy i analizy produktów spożywczych na zlecenie praktyki gospodarczej. Był również ekspertem ds. opakowań Komisji Głównej Przemysłu Spożywczego Komitetu Nauki i Techniki. Działał w Polskim Towarzystwie Towaroznawczym oraz Polskim Towarzystwie Nauk Żywnościowych. Był także zaangażowany w prace zakładowej organizacji związkowej, w której w latach 1955–1956 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, a potem przewodniczącego.

Docent Marian Kasperek zawsze umiejętnie godził pracę dydaktyczną, naukową i organizacyjną. Przez wiele lat kierował Zakładem Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych. W latach 1958/1959 był członkiem Senatu Uczelni. Pełnił również funkcję pełnomocnika rektora ds. BHP, był przewodniczącym Uczelnianej Komisji ds. Unowocześnienia Dydaktyki, Uczelnianej Komisji ds. Ochrony Pracy, Komisji Dyscyplinarnej dla studentów, Komisji ds. Egzaminów z Języków Obcych dla starszych asystentów ubiegających się o awans na stanowisko adiunkta, jak też członkiem Komisji dla Pracowników Administracji i Biblioteki.

Docent Marian Kasperek w uznaniu osiągnięć oraz zasług otrzymał liczne odznaczenia i nagrody m.in.: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Zasłużony Nauczyciel PRL, Odznakę Honorową „Za zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego”, „Odznakę Miasta Poznania” oraz Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Rektora Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Docent Marian Kasperek został powołany z dniem 1 października 1968 roku na stanowisko kierownika Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, na którym pracował do 1990 roku. Osobiście zetknąłem się po raz pierwszy z Docentem w kwietniu 1974 roku w ówczesnej WSE, gdy postanowiłem ubiegać się o pracę w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych. Z tego spotkania zapamiętałem jedno zdanie: „Panie Jerzy, proszę

skrócić swoje włosy”. Należałem bowiem do pokolenia „dzieci kwiatów” i moja fryzura była podobna do fryzury patrona UAM, który ukończyłem w tymże roku. W trakcie mojej i Jego dalszej pracy mogłem się przekonać, jak dużą wagę przywiązywał Docent Marian Kasperek nie tylko do sumienności, zdyscyplinowania i staranności w prowadzeniu procesu dydaktycznego, lecz także do ubioru i sposobu bycia.

Ulubione zdanie Docenta brzmiało: „Najważniejsze jest dobro procesu dydaktycznego”. Przekaz ten pamiętają zresztą do tej pory pracownicy SPNJO. Ta troska o Studium przejawiała się nie tylko w dbaniu o wysoki poziom nauczania, ale również w tworzeniu studenckich klubów dyskusyjnych, zainstalowaniu nowoczesnych – jak na owe czasy – laboratoriów językowych. Docent Marian Kasperek znajdował też zawsze czas nie tylko dla podległych mu pracowników, lecz także dla studentów, którym chętnie pomagał w rozwiązywaniu trudnych dla nich problemów.

Docent Marian Kasperek był przełożonym bardzo wymagającym, skrupulatnym. Te wysokie wymagania stawiał nie tylko nam, lecz i sobie. Miał dwa domy: dom, w którym mieszkał, i dom, w którym pracował. W tym drugim można Go było zastać niemal zawsze. Często mawiał „Ten tylko nie może mnie zastać, kto nie chce”. Pracował w swoim gabinecie, pracował w bibliotece Studium, pracował także w swojej Katedrze na Wydziale Towaroznawstwa. Gdy w Sekretariacie Studium nie wisiał na wieszaku jego biały kitel laboratoryjny, oznaczało to, że był w Katedrze. Często widywaliśmy go przemierzającego się w tym kitlu z pierwszego piętra, gdzie znajdowało się Studium, na parter – do pomieszczenia Wydziału Towaroznawstwa. Docent Marian Kasperek prowadził zajęcia dydaktyczne nie tylko na Wydziale Towaroznawstwa, lecz również lektoraty z języka angielskiego. Na Wydziale Towaroznawstwa był prekursorem prowadzenia wykładów w języku angielskim – wykładając *food commodity science*. Język angielski został wprowadzony na tym Wydziale jako lektorat obowiązkowy.

Jak już wspomniano powyżej, Docent Marian Kasperek był przełożonym bardzo wymagającym – utrzymywał żelazną dyscyplinę. Nie tolerował żadnych spóźnień. Mimo to często można było usłyszeć z ust lektorów określenie „Nasz Docent”. Oddaje to szacunek, jakim pracownicy Studium darzyli swojego przełożonego.

Jerzy Ceitel

Jerzy Krauze 1927–2004

Dnia 24 grudnia 2004 roku zmarł niespodziewanie, po krótkim pobycie w szpitalu, Docent Doktor Jerzy Krauze. Był jednym z najwybitniejszych towaroznawców polskich, inicjatorem pionierskich w Polsce badań nad praktycznym wykorzystywaniem enzymów w technologii żywności i analizie, był zamężnym i oddanym nauczycielem akademickim oraz współautorem programów

dydaktycznych dla kierunku towaroznawstwo. Był założycielem Zakładu Mikrobiologii i Biochemii przekształconym później w Katedrę Biochemii i Mikrobiologii na Wydziale Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Z Uczelnią był związany pięćdziesiąt dwa lata, pełniąc przez wiele lat ważne funkcje organizacyjne. Wypromował dwóch doktorów.

Urodził się 1 sierpnia 1927 roku we Włocławku jako syn Jerzego i Dionizy z domu Cichockiej. Druga wojna światowa przerwała Jego naukę. Miał 14 lat i został objęty przymusem pracy. Od sierpnia 1941 do stycznia 1945 roku pracował jako goniec i laborant w Zakładzie Fotograficznym I. Grossbacha we Włocławku. Do Gimnazjum im. Ziemi Kujawskiej uczęszczał w okresie 1945–1948, a we wrześniu tegoż roku podjął studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Ukończył je, otrzymując 21 grudnia 1953 roku stopień magistra towaroznawstwa. Jeszcze w czasie studiów rozpoczął pracę w Katedrze Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Od grudnia 1951 roku do grudnia 1952 roku był zastępcą asystenta, a od stycznia 1953 roku do stycznia 1962 roku starszym asystentem Profesora Aleksandra Lempki, kierownika tej Katedry. W czasie asystentury pojechał na studia aspiranckie do Moskwy. Odbił je w Katedrze Biochemii Technologicznego Instytutu Przemysłu Spożywczego w okresie od września 1959 roku do grudnia 1961 roku. Jego opiekunem naukowym był prof. W.L. Kretowicz, członek korespondent Akademii Nauk ZSRR. Aspiranturę ukończył w grudniu tegoż roku i otrzymał stopień kandydata nauk biologicznych, uznany za odpowiednik doktoratu. Po powrocie do kraju został adiunktem. Pełnił tę funkcję od lutego 1962 roku do maja 1968 roku. W czasie adiunktury, w latach 1963–1964 był

na ośmiomiesięcznym stażu w Moskwie w Laboratorium Instytutu, w którym odbywał aspiranturę.

Funkcję kierownika Zakładu Mikrobiologii i Biochemii objął 1 października 1969 roku, od chwili jej utworzenia, i pełnił ją do czasu przekształcenia Zakładu w Katedrę Biochemii i Mikrobiologii. Był jej kierownikiem od 1 października 1991 roku do 31 sierpnia 1993 roku. Na emeryturę przeszedł 1 października 1992 roku. Odtąd nadal pracował na części etatu aż do ostatnich dni swojego pracowitego życia.

Docent Jerzy Krauze przez wiele lat pełnił ważne funkcje organizacyjne w Uczelni. W latach 1975–1981 był prorektorem ds. dydaktyczno-wychowawczych. W tym czasie przez kilka miesięcy pełnił także obowiązki rektora. W okresie 1969–1972 i 1981–1987 był zastępcą dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. dydaktyczno-wychowawczych. Dwukrotnie był członkiem Komisji ds. Statutu Uczelni.

Prowadził wykłady z biochemii, biotechnologii i higieny żywności oraz seminaria magisterskie. Wypromował kilkuset magistrów z zakresu towaroznawstwa. Wykładał również na UAM i w Wyższej Oficerskiej Szkole Służb Kwatermistrzowskich. Współpracował z poznańskimi oddziałami PAN, będąc członkiem Komisji Nauk Chemicznych oraz Chemii i Technologii Żywności. Był także członkiem Rad Naukowych: Centralnego Laboratorium Przemysłu Koncentratów Spożywczych w Poznaniu oraz Centralnego Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego w Poznaniu. Wraz ze swoim zespołem współpracował z instytucjami PAN w Warszawie – z Instytutem Biochemii i Biofizyki, Instytutem Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej, a także z Instytutem Biologii Molekularnej Akademii Nauk Niemieckiej Republiki Demokratycznej w Berlinie.

W pierwszym okresie swojej działalności, w Katedrze Towaroznawstwa kierowanej przez Profesora Aleksandra Lempkę, zajmował się metodami otrzymywania preparatów podpuszczki z żołądków cielęcych wykorzystywanych w produkcji serów. Ukoronowaniem tych prac było współautorstwo dwóch patentów (nr 39886 z roku 1956 i nr 42915 z roku 1959). Oba patenty dotyczyły sposobów wyodrębniania podpuszczki z trawieńców cielęcych. Później wraz z zespołem, którym kierował, zajmował się badaniami nad otrzymywaniem, własnościami i stosowaniem preparatów enzymatycznych. Badania zespołu dotyczyły głównie takich enzymów, jak oksydaza glukozydowa, katalaza i β -fruktofuranozydaza (inwertaza). Problematyka ta była objęta tzw. problemem węzłowym. Opracowano modyfikację kolorymetrycznej metody oznaczania aktywności tego enzymu. Szczególną uwagę zwrócono na wpływ, jaki wywiera obecność katalazy na oznaczenie aktywności oksydazy glukozydowej z zastosowaniem różnych metod. Rezultaty tych badań opublikowano w Zeszytach Naukowych wydawanych przez Uczelnię.

Enzymy były przedmiotem jego szczególnych zainteresowań. Były Jego pasją. Poświęcał im całe dni, a także nierzadko noce przepracowane w laboratorium. Przeprowadzając te badania, zainicjował pionierskie w Polsce badania dotyczące praktycznego wykorzystania enzymów. Szczególnie interesował Go miód, nad którym pracował wspólnie z żoną.

Owocem Jego badań w czasie aspirantury w Moskwie było kilka publikacji w formie artykułu, przedstawiających wyniki badań nad enzymami metabolizmu aminokwasów w drożdżach. Przeprowadzone badania nad aktywnością dehydrogenazy homoserynowej wskazują na możliwości występowania w drożdżach jej form izoenzymatycznych, różniących się swoiście w stosunku do koenzymu. Artykuły dotyczące tych badań opublikował jako współautor ze światowej sławy prof. W.L. Kretowiczem i prof. Z.S. Kaganem, w języku rosyjskim w czasopismach: „Bikrobiologia i Biochimija” oraz w: *Dokłady AN SSSR*. Był współautorem zarówno wielu skryptów, jak i znanego podręcznika: *Towaroznawstwo produktów spożywczych*, pod red. A. Lempki, wydanego przez PWE po raz pierwszy w 1970 roku. Podręcznik ten uzyskał w 1972 roku Nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. Jego dorobek obejmuje łącznie kilkadziesiąt pozycji bibliograficznych w formie podręczników i skryptów, artykułów w czasopismach krajowych i zagranicznych, doniesień, jak i referatów na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych.

Za swoje osiągnięcia otrzymał kilkakrotnie Nagrody Ministra Szkolnictwa Wyższego (w latach 1968, 1972, 1977, 1980 i 1986) oraz liczne Nagrody Rektora. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz odznaczeniami regionalnymi. Otrzymał też tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL.

Od Niego uczyliśmy się naukowego warsztatu – rzetelności, skrupulatności, pracy w zespole i uporu badacza. Uczył nas umiejętności radowania się naukowymi sukcesami zarówno własnymi, jak i sukcesami innych, zawsze miał czas i serce dla naszych problemów i rozterek badacza. Chętnie dzielił się swoją wiedzą i doświadczeniem. Docent Jerzy Krauze był człowiekiem skromnym, pracowitym, oddanym nauce i Uczelni oraz tym, z którymi współpracował lub ich kształcił. Był człowiekiem o wysokiej kulturze osobistej. Można z Nim było także pogawędzić o malarstwie, muzyce i literaturze. W tych dziedzinach był także ekspertem. Był nam bliski i my byliśmy Mu bliscy. Pamięć o Nim pozostanie wśród nas – Jego współpracowników i studentów.

Marian Filipiak
Maria Sekulska-Stryjakowska

Jan Kumider

1930–2013

Jan Kumider urodził się 10 października 1930 roku w Zabłociu w województwie nowogrodzkim. Po II wojnie światowej zamieszkał wraz z rodziną w Kole, gdzie ukończył szkołę podstawową i liceum ogólnokształcące. W 1953 roku podjął studia w ówczesnej Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny), uzyskując – cztery lata później – tytuł zawo-

dowy magistra towaroznawstwa. Jednocześnie studiował chemię na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W roku 1957 Jan Kumider podjął pracę w Poznańskich Zakładach Przemysłu Spirytusowego w Poznaniu. Jego zainteresowania problemami technologicznymi i dociekliwość naukowa sprawiły, że został zatrudniony w Instytucie Przemysłu Fermentacyjnego, gdzie prowadził prace badawcze dotyczące jakości spirytusu rektyfikowanego. Od 1970 roku kierował nowo utworzonym oddziałem Instytutu w Koninie, a od 1975 roku (przez 10 lat) był dyrektorem Ośrodka Badawczo-Rozwojowego „POLMOS” w Koninie. Przez trzy lata pracował również w Instytucie Przemysłu Mleczarskiego na stanowisku docenta.

Pracując w instytucjach pozauniwersyteckich, Jan Kumider przygotował pracę doktorską pt. *Badania nad składem chemicznym mieszaniny fenoli wyizolowanych z frakcji smoły węgla brunatnego nie destylującej do temperatury 280°C*, za którą otrzymał – w roku 1969 – decyzją Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu, stopień doktora nauk chemicznych.

Wyniki swoich wieloletnich badań nad czynnikami technicznymi kształtującymi jakość spirytusu rektyfikowanego, doktor Jan Kumider zawarł w rozprawie habilitacyjnej pt. *Określenie i ocena składu chemicznego zanieczyszczeń etanolu fermentacyjnego na całej wysokości kolumny rektyfikacyjnej pod kątem wykorzystania do modelowania procesu rektyfikacji spirytusu*, którą w roku 1978 przedstawił Radzie Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

UAM, uzyskując stopień doktora habilitowanego w zakresie chemii organicznej. Zastosowanie opracowanych przez Niego modyfikacji technologicznych i oryginalnych rozwiązań w praktyce przemysłowej, zaowocowało znaczną poprawą jakości wytwarzanego w kraju spirytusu rektyfikowanego.

Zarówno praca doktorska, jak i habilitacyjna zostały wyróżnione Nagrodami Indywidualnymi Ministra Przemysłu Spożywczego.

W roku 1987 doktora habilitowanego Jana Kumidera zatrudniono na stanowisku docenta na Wydziale Towaroznawstwa w ówczesnej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. W roku 1997, po 10 latach pracy naukowej w Uczelni, otrzymał tytuł profesora nauk ekonomicznych.

Dorobek naukowy Profesora odzwierciedla zarówno Jego zainteresowania naukowe, jak i technologiczne i obejmuje 93 pozycje, w tym 4 monografie, 5 podręczników i skryptów dla studentów towaroznawstwa oraz 9 patentów.

Profesor Jan Kumider, kierując przez 10 lat Katedrą Towaroznawstwa Żywności, wytyczał innowacyjne kierunki badań naukowych, przyczyniając się do rozwoju specjalności: towaroznawstwo żywności. Dowodem na dużą intuicję badawczą Profesora było m.in. promowanie przez Niego prac nad zagospodarowaniem odpadów przetwórstwa żywności, nie tylko ze względu na zagrożenie i obciążenie dla środowiska, ale również z uwagi na możliwe korzyści wynikające z zawartości licznych składników cennych z żywieniowego punktu widzenia.

W swoich badaniach szczególną wagę przykładął Profesor do produktu odpadowego przemysłu mleczarskiego, jakim jest serwatka. Opracował oryginalną metodę nie tylko produkcji spirytusu z serwatki odpadowej, ale także praktyczny sposób wydzielania białek serwatkowych na cele spożywcze. Wyniki tych badań Profesora zostały zawarte w wydanej w 1997 roku monografii pt. *Utylizacja odpadów przemysłu rolno-spożywczego. Aspekty towaroznawcze i ekonomiczne*. Właśnie ta książka była istotnym elementem w procedurze o nadanie tytułu naukowego profesora nauk ekonomicznych.

Doświadczenia z okresu pracy w różnych jednostkach gospodarczych związanych z przemysłem spożywczym, fascynacja rozwojem nauki, techniki i technologii oraz wdrażanie różnych autorskich rozwiązań technologicznych miały ogromny wpływ na podejście Profesora do procesu dydaktycznego. Studenci z wielkim zainteresowaniem zapoznawali się z doświadczeniami Profesora, związanymi z uruchamianiem linii technologicznych w zakładach przemysłu spożywczego w kraju i za granicą. Swoje osiągnięcia naukowe i technologiczne Profesor Jan Kumider potrafił doskonale wykorzystać w pracy dydaktycznej. Jego wykłady i seminaria

cieszyły się dużym zainteresowaniem zarówno z powodu życzliwego podejścia do studentów, jak i stworzenia im możliwości rozwiązywania konkretnych problemów naukowych i technologicznych.

Trzydziestoletni okres pracy w zakładach i instytutach badawczych związanych z produkcją spożywczą zaowocował umiejętnością proponowania interesujących tematów prac doktorskich i magisterskich. Profesor Jan Kumider był promotorem trzech prac doktorskich w zakresie towaroznawstwa. Prace seminaryjne Jego studentów były często wyróżniane i nagradzane, m.in. w konkursach ówczesnego Ministerstwa Ochrony Środowiska czy też w konkursach uczelnianych i wydziałowych.

Profesor Jan Kumider umiejętnie godził zaangażowanie dydaktyczne i pracę naukową z pracą organizacyjną, pełniąc także odpowiedzialne funkcje w uczelni. Był m.in. prodziekanem ds. studenckich, a przez 10 lat (w okresie 1991–2001) kierował Zakładem (Katedrą) Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych.

Pełnił również ważne funkcje w organizacjach poza Uczelnią, będąc przewodniczącym Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego oraz członkiem Zarządu tego Towarzystwa. Aktywnie uczestniczył również w pracach Naczelnej Organizacji Technicznej w Koninie jako członek Rady Wojewódzkiej NOT oraz przewodniczący Komisji ds. Wdrażania Postępu Naukowo-Technicznego.

Wyrazem uznania władz dla całokształtu działalności i osiągnięć Pana Profesora były przyznane Mu odznaczenia państwowe: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Odznaka Honorowa Naczelnej Organizacji Technicznej oraz Odznaka Honorowa „Za zasługi dla Województwa Konińskiego”. Uzyskał – za swoją pracę – także wyróżnienie Przewodniczącego Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów oraz inne odznaczenia regionalne i branżowe.

Po przejściu na emeryturę w roku 2001 Profesor Jan Kumider jeszcze przez kilka lat działał aktywnie na polu nauki i dydaktyki. Prowadził wykłady monograficzne, seminarium magisterskie i promował nowych adeptów towaroznawstwa. Pomimo choroby i ograniczeń z niej wynikających pozostał pogodny i życzliwy, starał się uczestniczyć w życiu Katedry, wspierał radą i doświadczeniem trudnym do przecenienia.

Profesor doktor habilitowany Jan Kumider zmarł 7 stycznia 2013 roku w Poznaniu.

Maria Małecka

Aleksander Lempka 1913–1989

Profesor zwyczajny dr Aleksander Lempka zmarł nagle 1 października 1989 roku. Był wieloletnim dyrektorem Instytutu Towaroznawstwa, kierownikiem Katedry i Zakładu Artykułów Spożywczych tegoż Instytutu Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Osobowość Profesora, zalety jego charakteru i umysłu oraz szeroka działalność naukowa i organizacyjna w ciągu wielu lat pracy na kierowniczych stanowiskach

w Akademii Ekonomicznej wywarły olbrzymi wpływ na kształt, rodzaj i zasięg studiów towaroznawczych nie tylko w Poznaniu, ale i w całej Polsce. Jako doskonale wykształcony chemik ze szkoły znanego organika, prof. Jerzego Suszki z Uniwersytetu Poznańskiego, odznaczał się prof. Aleksander Lempka dogłębnym i wnikliwym spojrzeniem na otaczający Go świat i na przyrodę z całą jej złożonością. Znał bowiem bardzo dobrze tajniki badania materii za pomocą nowoczesnych technik analitycznych i potrafił swoje umiejętności i bogate doświadczenie wykorzystać w szeroko pojętej praktyce życia codziennego. Z takim przygotowaniem badacza i jako człowiek o rozległych horyzontach myślowych nadawał się prof. Aleksander Lempka doskonale na organizatora i kierownika specjalności towaroznawczej na uczelni ekonomicznej.

W poczynaniach swoich Profesor okazał się świadomym i niestrudżonym kontynuatorem koncepcji poznańskiego modelu towaroznawstwa, powstałego już w latach międzywojennych (1926–1939) w ówczesnej Szkole Handlowej, a pielęgnowanego nadal przez zespoły nauczające w latach 1945–1950 w Akademii Handlowej. Stosując ten model, oparto dydaktykę towaroznawstwa na nauce o strukturze, właściwościach i przemianach pod wpływem warunków zewnętrznych wszelkich składników materii, a w szczególności surowców, produktów i towarów handlowych. Do programów nauczania studentów włączono w szerokim zakresie nauki przyrodnicze i techniczne.

Tak też działał prof. Aleksander Lempka, gdy przejął kierownictwo Towaroznawstwa w Uczelni. Usilnie zabiegał o powiększenie kadry naukowej i dydaktycznej, co w konsekwencji umożliwiło przekształcenie początkowo jednej przedwojennej Katedry Towaroznawstwa w dwie: Towaroznawstwa Artykułów Spożywczych i Przemysłowych oraz Chemii Ogólnej i Analitycznej, a później w samodzielny, na prawach Wydziału, Instytut Towaroznawstwa z zakładami o różnych specjalnościach. Dzięki Jego wieloletnim zabiegom towaroznawstwo, pod nazwą nauki towaroznawcze, umieszczone zostało w roku 1972 w wykazie nauk przyrodniczych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki, a Instytut uzyskał uprawnienia do nadawania stopni doktorskich w zakresie nauk towaroznawczych. Przyczyniło się to bezsprzecznie do rozwoju Instytutu Towaroznawstwa jako samodzielnej jednostki naukowej i do pewnej dominacji poznańskiej specjalności towaroznawczej w całej Polsce.

Profesor mimo swej pozycji naukowej i roli, jaką odgrywał w swojej dziedzinie nauki, należał do ludzi niezwykle skromnych, małomównych, wręcz nieśmiałych. Krótki, własnoręcznie napisany życiorys przedstawia Go jako człowieka z gatunku self-made man. Urodził się 17 marca 1913 roku w Oberhausen w Westfalii w rodzinie górniczej. Pracował już od wczesnej młodości, zarabiając na życie i na naukę. Maturę zdał w Poznaniu jako eksternista. Podjął studia chemiczne na Uniwersytecie Poznańskim w 1936 roku. Zakończenie studiów uniemożliwiła wojna. Jak większość Polaków zgłosił się do wojska i postępując za wojskiem, znalazł się w kotle wojennym pod Kutnem, a następnie w Warszawie. Powrót do Poznania oznaczał dla Niego nielegalny pobyt w mieście z powodu braku niemieckiego dowodu tożsamości i ukrywanie się w przypadkowych miejscach zamieszkania.

W pierwszym okresie wojny przygarnął Go elektryk uniwersytecki Józef Matz, mieszkający nadal w gmachu Collegium Chemicum. Teren gmachu zajęła centrala niemieckich wojsk lotniczych Luftgaukommando. Wśród dawnego polskiego personelu pracującego w gmachu powstała – mimo istniejącego zagrożenia – podziemna organizacja ruchu oporu. Przystąpił do niej Aleksander Lempka. Organizacja ta wydawała gazetkę „Świat”. Niestety, członkowie tego zespołu, rozszyfrowani przez gestapo, stracili życie z wyroku Sądu na sesji wyjazdowej w Lipsku. Uratował się Aleksander Lempka dzięki przytomności umysłu elektryka Józefa Matza.

Dobra znajomość zakamarków gmachu Collegium Chemicum ułatwiła Mu przyjęcie funkcji gospodarza gmachu, powierzonej przez rektora organizującego się już w lutym 1945 roku Uniwersytetu Poznańskiego. Gmach ten, częściowo zburzony i wypalony, zawierał wiele dóbr materialnych: urządzenia, meble, aparaturę i cenne odczynniki po czynnym

także w czasie wojny uniwersyteckim zakładzie chemicznym prof. Brockmanna, twórcy preparatu tlenku glinu do chromatografii. Tego wszystkiego, a przede wszystkim dostępu do gmachu, bronił skutecznie Aleksander Lempka wraz z małą grupą koleżanek i kolegów, takich jak on zapaleńców. Nie brak było bowiem w czasie powojennej wędrówki narodów zwykłych złodziei i tzw. szabrowników.

W gmachu tym urządził pierwszą przystań dla powracających zewsząd byłych pracowników Uniwersytetu i Collegium Chemicum. Dzięki Jego ofiarnej działalności dla Uniwersytetu został uratowany gmach Collegium Chemicum wraz z jego bogactwem, a dla wielu ludzi złagodzone zostały niedogodności i tragedia wojny przez doraźną pomoc i okazaną życzliwość.

Od roku 1945 związał się na stałe z Collegium Chemicum. Już od 1 lutego 1945 roku uzyskał nominację na asystenta. W roku 1950 został adiunktem w Katedrze Chemii Organicznej kierowanej przez prof. Jerzego Suszkę. Był nim do roku 1955. Oprócz pracy naukowej oddawał się z pasją pracy organizacyjnej nad odbudową gmachu oraz pracy społecznej w studenckiej Bratniej Pomocy. Pracę doktorską z dziedziny alkaloidów ukończył w roku 1952. Uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej został mianowany dnia 10 grudnia 1954 roku docentem.

Od 1 marca 1952 roku objął stanowisko zastępcy profesora w Katedrze Towaroznawstwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. W ramach podziału zadań powstały w Katedrze nowe zakłady, m.in. Zakład Towaroznawstwa Artykułów Rolno-Spożywczych, którym od roku 1961 kierował prof. Aleksander Lempka. Przez kilka kadencji (1954/1955–1958/1959–1963/1964) był prodziekanem Wydziału Towaroznawczego, a następnie Wydziału Handlowo-Towaroznawczego.

W szkolnictwie wyższym panowały stosunki niezbyt sprzyjające rozwojowi nauki. Profesorowi Aleksandrowi Lempce „liczono” ujemnie jego niezależność w myśleniu i działaniu oraz jego prace w organizacjach studenckich. Stąd nie uzyskiwał zgody na naukowe wyjazdy zagraniczne. Swobodną pracę twórczą, naukową i dydaktyczną utrudniały ciągłe zmiany organizacyjne w strukturach wyższych uczelni, całkowite lub częściowe rekonstrukcje programów nauczania oraz znane „rządy silnej” ręki na najwyższych szczeblach państwowych inspirowane w Komitecie Wojewódzkim PZPR.

Mimo niesprzyjających okoliczności zdołał zgromadzić wokół siebie grupę młodych i zdolnych współpracowników i stworzyć dla nich warunki pracy naukowej oraz kształcenia w kraju i za granicą z możliwością uzyskiwania stopni naukowych. Zespół ten, zwarty i prężny, przyczynił się pod Jego kierownictwem do utrwalenia pozycji towaroznawstwa jako na-

uki w kraju i za granicą. Z tego też zespołu wywodzą się samodzielni pracownicy naukowcy Instytutu Towaroznawstwa, specjaliści z różnych nauk stosowanych składających się na towaroznawstwo. Z Jego inicjatywy zostały wydane skrypty dla studentów zawierające materiały szkoleniowe dla oceny towarów spożywczych i przemysłowych. Ponadto dziełem Profesora i Jego zespołu jest podręcznik: *Towaroznawstwo produktów spożywczych*, nagrodzony przez ministra nagrodą II stopnia w roku 1972.

Od zarania swej działalności w towaroznawstwie Profesor nawiązał życzliwe, a nawet przyjacielskie, kontakty z licznymi, pokrewnymi ośrodkami naukowymi w Polsce i za granicą. Przemysł spożywczy, zwłaszcza w Poznaniu, korzystał bardzo często z rad i współpracy z Profesorem, szczególnie odnośnie do prowadzenia badań, a także szkolenia kadr (Centralne Laboratorium Przemysłu Koncentratów Spożywczych, Centralne Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego, Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa, Instytut Gospodarki Magazynowej, Instytut Przemysłu Zielarskiego i inne). Instytut Towaroznawstwa zawarł też pierwsze w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu kontrakty-zlecenia na wykonanie określonych badań na rzecz praktyki.

Trudno zliczyć, ilu towaroznawców zajmujących odpowiedzialne stanowiska w przemyśle, handlu i nawet administracji wykształcił Profesor. Wykładów Jego słuchały przez wiele lat kolejne roczniki studentów, w archiwach Instytutu znajdują się setki prac magisterskich wykonanych pod jego opieką, a z laboratoriów wyszło wiele badań, których był inicjatorem i które zakończone były promocjami doktorskimi. Sukcesem Profesora było uzyskanie możliwości prowadzenia przewodów doktorskich na Radzie Naukowej Instytutu Towaroznawstwa. Za niepowodzenie w swej działalności, nad którym bardzo bolał, uważał niemożność stworzenia takiej Rady Naukowej w Poznaniu lub Krakowie, która miałaby uprawnienia do nadawania tytułu doktora habilitowanego nauk towaroznawczych.

Przez wiele lat wspólnej pracy dane mi było obserwować prof. Aleksandra Lempkę w różnych okresach Jego życia. Moje pierwsze z Nim spotkanie miało miejsce w lutym 1945 roku, gdy pod Jego kierownictwem razem z innymi młodymi asystentami, zabezpieczałam majątek Uniwersytetu, porządkując i spisując dobytek zniszczonego Collegium Chemicum. Późniejsze z Nim spotkania, nie zawsze łatwe, dotyczyły okresu mej pracy na Oddziale, a później Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Poznaniu. Przedmiotem sporu była kolejność dokonywanych remontów gmachu Collegium Chemicum. Zbudowano go przed wojną do użytkowania przez chemię i farmację. Profesor Aleksander Lempka, jako współpracownik ówczesnego rektora Uniwersytetu, prof. Jerzego Suszki, był jednym z organizatorów odbudowy zrujnowanego gmachu, w którym

od kwietnia 1945 roku odbywały się zajęcia ze studentami chemii i farmacji. Kolejność wykonywanych remontów zawsze budziła w nas, użytkowników, zastrzeżenia, zwłaszcza że potrzeby zakładów chemii, a szczególnie Katedry Chemii Organicznej, były – w moim odczuciu – załatwiane poza kolejnością, przed potrzebami farmacji. Prowadziło to do ostrych scysji, w których, niestety, brałam udział jako przeciwniczka prof. Aleksandra Lempki.

W roku 1963 losy związały mnie ponownie z Jego działalnością, gdy przeniesiona zostałam decyzją ministerstwa na kierownicze stanowisko w Katedrze Chemii Ogólnej i Analitycznej w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Po utworzeniu Instytutu Towaroznawstwa zostałam jego wicedyrektorem ds. naukowych. Przez 17 lat mojej pracy w Akademii Ekonomicznej przeżyłam wiele niewątpliwych sukcesów Instytutu Towaroznawstwa, które były wynikiem zabiegów i starań prof. Aleksandra Lempki, ale także niezamierzonych niepowodzeń i rozczarowań. Dziś, gdy już nie ma Go wśród żyjących, na ich tle widzę wyraźnie osobowość Profesora jako człowieka i kierownika zespołu ludzkiego.

Chciałabym, aby te moje krótkie zapiski przypomniały Jego postać tym, którzy Go znali, cenili, dla których był wzorem i pomocą, a także przybliżyły Jego sylwetkę młodym towaroznawcom, którym nie dane było z Nim współpracować i zarazem aby były wyrazami mego szacunku dla postawy i linii postępowania Profesora oraz wdzięczności za lata wspólnej pracy i trudów z nie zawsze łatwymi problemami dnia codziennego.

Aleksandra Smoczkiewiczowa

Stefan Lewalski

1921–1973

Dnia 10 stycznia 1973 roku zmarł docent dr Stefan Lewalski, wieloletni kierownik Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych, zamiłowany dydaktyk i wychowawca, ceniony specjalista umiejętnie łączący wiedzę teoretyczną z potrzebami praktyki. Stefan Lewalski urodził się 28 lipca 1921 roku w Poznaniu. We wrześniu 1939 roku jako ochotnik brał czynny udział w obronie Warszawy. Po kapi-

tulacji powrócił do Poznania, skąd wraz z rodziną został wywieziony do Krakowa, gdzie pracował w przedsiębiorstwie budowlanym. Przez cały czas okupacji należał do Armii Krajowej i walczył w jej szeregach z okupantem niemieckim. Za udział w walce o niepodległość Polski został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Studia chemiczne podjął w roku 1947 na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując tytuł magistra chemii w roku 1953. W roku 1951, jeszcze jako student, został zastępcą asystenta w Katedrze Towaroznawstwa. Po uzyskaniu magisterium i doktoratu awansował na kolejne stanowiska pracownika naukowo-dydaktycznego. Tytuł doktora nauk chemicznych uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1961 za pracę z zakresu fizykochemii związków wielkocząsteczkowych. W roku 1969 został mianowany docentem i objął funkcję kierownika Zakładu Towaroznawstwa Artykułów Przemysłowych. Brał czynny udział w pracach organizacyjnych Uczelni, uczestnicząc w wielu komisjach senackich i wydziałowych.

Kierował studiami ekonomicznymi dla oficerów służb kwatermistrzowskich. Brał również aktywny udział w pracach społecznych Uczelni, pełniąc przez wiele lat funkcje w Radzie Zakładowej ZNP. Ponadto był członkiem zarządu dwóch towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego i Polskiego Towarzystwa Chemicznego, pełniąc w tym ostatnim funkcję sekretarza Oddziału Poznańskiego.

W pracy dydaktycznej wyróżniał się jako zamiłowany dydaktyk i doskonały organizator zajęć dydaktycznych oraz wychowawca młodzieży

akademickiej. Cieszył się zaufaniem i szacunkiem. Wielu absolwentów towaroznawstwa ukończyło studia pod Jego kierunkiem, uzyskując tytuły magisterskie i wysokie kwalifikacje z dziedziny tworzyw sztucznych. Był wymagający, ale też wymagał wiele od siebie.

Za swoją ofiarną i owocną działalność naukowo-dydaktyczną, społeczną i organizacyjną był wielokrotnie nagradzany i odznaczany. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, Odznakę Honorową miasta Poznania i inne medale oraz odznaczenia. Prace badawcze doc. Stefana Lewalskiego koncentrowały się na zagadnieniach z dziedziny chemii związków wielkocząsteczkowych, szczególnie polichlorku winylu. Rozpoczął je w roku 1954. W swej rozprawie doktorskiej wykazał współzależność pomiędzy zespołem niektórych właściwości fizykochemicznych rozpuszczalników organicznych, a stopniem pęcznienia polichlorku winylu w tych rozpuszczalnikach. Prace te kontynuował po uzyskaniu doktoratu. Miały one duże znaczenie dla poznania właściwości tego polimeru. Wraz z zespołem współpracowników zajmował się także wpływem substancji pomocniczych, a mianowicie plastyfikatorów i stabilizatorów na właściwości wyrobów z PCW. Badania te wykazały, że dla uzyskania dobrych produktów ze zmiękczonego PCW konieczne jest stosowanie mieszanych plastyfikatorów alifatycznych.

Docent Stefan Lewalski zajmował się również właściwym doбором stabilizatorów w przetwórstwie twardego polichlorku winylu, a także wpływem związków nieorganicznych niektórych metali (np. ołowiu i cyny) na stabilność termiczną PCW. Zasadniczym problemem Jego badań w zakresie PCW były zagadnienia dotyczące określenia wpływu właściwości fizykochemicznych niektórych napełniaczy nieorganicznych na właściwości użytkowe produktów ze zmiękczonego PCW. Przebadanie wielu związków nieorganicznych pozwalało na szersze ich stosowanie w technologii PCW i umożliwiało otrzymywanie produktów o nowych właściwościach i specjalnych zastosowaniach. Wyniki tych badań zostały wdrożone przez Instytut Badań Jądrowych. Otrzymane materiały odznaczały się dobrą zdolnością absorpcji neutronów termicznych, przewyższając pod tym względem stosowane dotąd podobne tworzywa importowane. Na uwagę zasługują również badania zdolności absorpcyjnej promieni gamma produktów z PCW zawierającego różne napełniacze nieorganiczne.

Docent Stefan Lewalski zajmował się także oceną wartości technicznej nowo wprowadzanych do produkcji rodzajów kauczuku (1967, 1974). Badając, starał się ustalić właściwą metodę oceny surowca. Wyniki tych badań zwróciły uwagę na konieczność rozszerzenia stosowanych w ocenach jakości metod organoleptycznych o bardziej obiektywne i przydatne dla przemysłu gumowego metody analityczne. Dzięki tym badaniom prze-

mysł oponiarski zaniechał lub znacznie ograniczył import mało wartościowych gatunków i typów kauczuku naturalnego. Ostatnie zespołowe badania doc. Stefana Lewalskiego dotyczyły oceny wielkości i kierunków zmian zachodzących w kauczuku i gumie pod wpływem czynników zewnętrznych wywołujących tzw. procesy starzeniowe oraz sposobów zapobiegania tym zmianom. Wszystkie swoje badania prowadził bardzo sumiennie. Jego wnikliwość teoretyczna i umiejętności praktyczne w zakresie badań nad PCW i kauczukiem były wysoko oceniane zarówno w zakładach naukowych, jak i produkcyjnych. Był cenionym specjalistą. Wiele Jego badań wykonywanych na zlecenie przemysłu znalazło zastosowanie w produkcji. Przedwczesna śmierć uniemożliwiła Mu dalszą twórczą pracę i zakończenie pracy habilitacyjnej.

Pozostał w pamięci jako zamiłowany dydaktyk, sumienny badacz, przyjaciel młodzieży, oddany przyjaciel i dobry kolega. Był zawsze gotowy nieść pomoc.

Jerzy Kwiatkowski

Witold Meissner

1925–1993

Docent dr Witold Meissner, emerytowany zasłużony nauczyciel Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, wieloletni kierownik Zakładu Chemii Organicznej Wydziału Towaroznawstwa i prodziekan Wydziału Handlowo-Towaroznawczego zmarł 25 lutego 1993 roku. Był przez ponad trzydzieści lat związany z Uczelnią.

Urodził się 9 lutego 1925 roku we Wrześni. Po ukończeniu w roku 1946.

Gimnazjum i Liceum im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu studiował na Uniwersytecie Poznańskim na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Ukończył studia chemiczne, otrzymując w roku 1951 tytuł magistra chemii. Stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych uzyskał w roku 1959 na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu na podstawie pracy z zakresu chemii alkaloidów łubinowych.

Będąc jeszcze studentem, 1 września 1950 roku rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, przechodząc kolejno wszystkie stanowiska od zastępcy asystenta do docenta w roku 1968. W latach 1959–1962 i w roku 1966 kierował Katedrą Chemii Ogólnej, a w latach 1969–1982 – Zakładem Chemii Organicznej Instytutu Towaroznawstwa. Przez kilka lat, w okresie 1969/1970–1976/1977 był prodziekanem Wydziału Handlowo-Towaroznawczego, a następnie aż do roku 1980 zastępcą dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. studenckich. Aktywnie uczestniczył również w pracach dla środowiska naukowego Poznania. Był członkiem wielu towarzystw naukowych i rad naukowych. Przez długi okres uczestniczył w Radzie Naukowej Instytutu Gospodarki Magazynowej w Poznaniu.

Dorobek naukowy doc. Witolda Meissnera obejmuje około 50 publikacji. W początkowym okresie Jego badania naukowe dotyczyły struktury i reaktywności alkaloidów chinolizydynowych. W szczególności skupił się nad hydrolizą układów laktamowych i wyjaśnieniem mechanizmu tej reakcji w zależności od różnych czynników wewnątrz i międzycząsteczko-

wych. Prowadził też liczne badania z zakresu analizy jakościowej i ilościowej alkaloidów łubinowych. Od roku 1969 doc. Witold Meissner zajął się przechowywalnictwem towarów spożywczych. Badał poziom alkaloidów w używkach oraz zawartość wody i jej korelację z okresem przechowywania. Dużo uwagi poświęcił też badaniom nad kwasami chlorogennymi, występującymi w kawie i ich przemianom w zależności od pH, światła i temperatury. Wykonał też kilkanaście opracowań dla przemysłu farmaceutycznego i gumowego.

Docent Witold Meissner był bardzo dobrym pedagogiem, wykazując dużą umiejętność pracy z młodzieżą studencką, cieszył się ich szacunkiem i sympatią. Zakres Jego zajęć był bardzo szeroki i charakteryzował się wysokim poziomem. Prowadził wykłady i ćwiczenia ze wszystkich przedmiotów chemicznych przewidzianych planem studiów towaroznawczych. Dla nich też opracował skrypty. Prowadził zajęcia z matematyki dla studiów stacjonarnych i zaocznych. Wypromował kilkudziesięciu magistrów. Był również promotorem trzech prac doktorskich. Za działalność naukową, dydaktyczno-wychowawczą i organizacyjną był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i uzyskał tytuł honorowy Zasłużonego Nauczyciela PRL.

Docent Witold Meissner budził wielki podziw i uznanie za hart ducha i wolę przezwyciężenia ciężkiego kalectwa, które dotknęło go już w roku 1970. Mimo tego kalectwa był przez 12 lat nadal aktywny zawodowo, pełniąc wiele bardzo ważnych funkcji i wywiązując się ze swoich licznych obowiązków z przykładową sumiennością i gorliwością. Na emeryturę przeszedł w roku 1982, nie zrywając jednakże kontaktu z Uczelnią do końca swojego życia. Życzliwy i bezpośredni, zawsze służył radą i olbrzymim doświadczeniem życiowym zarówno swoim współpracownikom, jak i studentom. Ceniono Go w gronie kolegów za serdeczność i przyjacielskie oddanie. Studenci bardzo Go lubili i szanowali.

Jerzy Skolik

Jerzy Skolik

1928–1994

Dnia 30 kwietnia 1994 roku zmarł nagle profesor nadzwyczajny dr hab. Jerzy Skolik, wnikliwy badacz i wybitny specjalista w zakresie analizy stereochemicznej, kierownik Katedry Chemii Produktów Naturalnych na Wydziale Towaroznawstwa, przez czterdzieści lat w pełni oddany Uczelni, której był absolwentem. Urodził się 15 września 1928 roku w Koźlu w woj. opolskim. W latach 1949/1950

–1953/1954 odbył dwustopniowe studia wyższe na Wydziale Handlu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu, uzyskując tytuł magistra. Zaraz po studiach – w marcu 1954 roku, rozpoczął pracę w WSE jako asystent w Katedrze Chemii Ogólnej Wydziału Handlu, z którego w roku następnym wyodrębniono Wydział Towaroznawstwa. Adiunktem został w roku 1964 po uzyskaniu w roku 1963 stopnia doktora nauk przyrodniczych. Doktoryzował się na podstawie pracy pt.: *Korelacja pomiędzy zasadowością alkaloidów grupy sparteiny a budową ich cząsteczek*, obronioną na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UAM w Poznaniu. Habilitował się na tym samym Wydziale na podstawie rozprawy pt.: *Kompleksowe badania nad strukturą i stereochemią układów bis-chinolizydynowych typu sparteiny*. 22 października 1976 roku Rada Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UAM nadała mu stopień doktora habilitowanego nauk chemicznych, uznając pracę za wyróżniającą się. Stanowisko docenta otrzymał w roku 1977, a w roku 1990 zostało mu nadane stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej.

W ciągu czterdziestoletniej pracy w Uczelni pełnił wiele funkcji organizacyjnych. W latach 1980–1982 był kierownikiem Zakładu Chemii Ogólnej i Analitycznej, a potem Zakładu Chemii Organicznej. Po reorganizacji administracyjnej Uczelni, w październiku roku 1991 przyjął kierownictwo Katedry Chemii Produktów Naturalnych. W okresie trzech kadencji (w latach 1978–1980, 1980–1984 i 1987–1990) pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. naukowo-badawczych. Ponadto czynnie

uczestniczył w działaniach wielu senackich komisji. Akademia Ekonomiczna nie była jedynym terenem Jego działalności organizacyjnej. Wiele wysiłku poświęcił również pracy na rzecz poznańskiego środowiska naukowego. Uczestniczył wielokrotnie w przygotowywaniu środowiskowych i międzynarodowych konferencji naukowych (w tym XIV Sympozjum Chemii Produktów Naturalnych IUPAC w roku 1984).

Działalność naukową rozpoczął badaniami analitycznymi dotyczącymi ilościowego i jakościowego oznaczania składników chemicznych w materiale roślinnym. Później skoncentrował swoje zainteresowania na problemach strukturalnych i stereochemicznych złożonych substancji naturalnych, szczególnie alkaloidów łubinowych. Przedmiotem jego wnikliwych dociekań stało się ponadto zagadnienie współzależności właściwości związków chemicznych i ich budowy. W swoich badaniach zawsze korzystał z najnowszych dostępnych Mu technik, gwarantujących pozytywne rozwiązanie subtelných problemów struktury chemicznej. Wieloletnia praktyka, w posługiwaniu się m.in. techniką spektroskopii w podczerwieni, techniką protonowego i węglowego rezonansu magnetycznego oraz systematyczne pogłębianie wiedzy dotyczącej interpretacji wyników pomiarów, uczyniły Go znawcą i specjalistą w zakresie analizy stereochemicznej. Jego udziałem stało się określenie struktury i przestrzennej konstrukcji cząsteczek wielu alkaloidów, których budowa była wątpliwa bądź zupełnie nieznaną. Dotyczy to zwłaszcza podstawowych izomerów sparteiny, ich alkilowych pochodnych, soli imoniowych i soli czwartorzędowych oraz aminotlenków. Dorobek naukowy prof. Jerzego Skolika obejmuje ponad 60 artykułów opublikowanych w chemicznych czasopismach krajowych i zagranicznych oraz ok. 70 komunikatów i referatów przedstawionych na konferencjach i sympozjach.

Profesor Jerzy Skolik był zamięłowanym pedagogiem, w pełni oddanym pracy dydaktycznej. Od pierwszych lat swojej pracy uczestniczył w tworzeniu studenckich pracowni chemii analitycznej, fizycznej i organicznej. Z ogromnym zaangażowaniem i inwencją prowadził wykłady, ćwiczenia i seminaria z przedmiotów chemicznych. Był autorem programów wykładów i ćwiczeń oraz wielu innowacji dydaktycznych z zakresu chemii organicznej. Wniósł szczególny wkład w opracowanie 10 podręczników i skryptów dla słuchaczy kierunku Towaroznawstwa. Z oddaniem patronował działalności Studenckiego Koła Naukowego Towaroznawców. Pod jego kierunkiem napisano ponad 60 prac magisterskich z chemii i towaroznawstwa. Był promotorem trzech prac doktorskich. Cieszył się dużym uznaniem władz Uczelni i studentów. Za działalność naukową i dydaktyczno-wychowawczą był wielokrotnie wyróżniany nagrodami ministra szkolnictwa wyższego. Był odznaczony Medalem Komisji Edu-

kacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi oraz innymi odznaczeniami i medalami honorowymi.

Dla współpracujących z Nim pozostał w pamięci jako wzór pracowitości, życzliwości i uczynności, jako człowiek prawy, wielkiego serca, wrażliwy i zatroskany niepowodzeniami innych. Pełen taktu w kontaktach z otoczeniem i nieodmawiający pomocy nikomu, kto o taką pomoc doń się zwracał, zyskał sobie ogromny szacunek, uznanie i sympatię.

Jan Jasiczak

Maria Aleksandra Smoczkiewiczowa

1910–2006

W dniu 20 marca 2006 roku odeszła z grona społeczności akademickiej profesor zwyczajny dr Maria Aleksandra Smoczkiewiczowa z domu Ewert-Krzemieniewska przeżywszy dziewięćdziesiąt sześć lat. Swoją pracą była związana z trzema uczelniami poznańskimi – UAM, Akademią Medyczną i Akademią Ekonomiczną – przez ponad pięćdziesiąt lat. Pani Profesor – jak Ją nazy-

wają wychowankowie w Akademii Ekonomicznej – cieszyła się ogromnym poważaniem. Darzono Ją podziwem i szczególnym szacunkiem.

Była zawsze sobą i nie poddawała się, mimo że już jako młodą mężatkę i matkę srodze dotknęła Ją II wojna światowa. We wrześniu 1939 roku aresztowano Jej męża, jako zakładnika, i rozstrzelano w Krwawą Niedzielę w Bydgoszczy. Później osadzono jednego Jej brata w obozie koncentracyjnym, a drugiego wywieziono na roboty przymusowe do Niemiec, gdzie zginął w 1944 roku.

Profesor Aleksandra Smoczkiewiczowa była wspaniałym wychowawcą i nauczycielem akademickim. Okazywała swoje dobre serce młodzieży akademickiej i współpracownikom, była doskonałym organizatorem oraz kierownikiem prac zespołowych, inspirującym do twórczej pracy przynoszącej dobre rezultaty. Zawsze starała się uwzględniać najnowsze metody analizy chemicznej, szczególnie w zakresie biochemii. Sama też była autorem pionierskich metod analiz. Interesowała się bardzo oznaczeniami ciał czynnych w materiale biologicznym, a także określaniem struktury i oznaczaniem izoprenoidów. Cechował Ją upór badawczy.

Pracując w Akademii Ekonomicznej, uwzględniała przyrodniczy charakter towaroznawstwa, zgodnie z koncepcją poznańskiego modelu towaroznawstwa powstałą już w latach 1926–1939 w ówczesnej Wyższej Szkole Handlowej, i pielęgnowaną po II wojnie światowej przez Jej poprzedników – prof. Rufinę Ludwiczakównę, dr. Franciszka Szeląga i prof. Aleksandra Lempkę – będącymi, tak jak Ona, uczniami prof. Jerzego Suszki.

Potrafiła przekazywać tradycję dobrego i godnego życia w rozumieniu typowym dla Wielkopolan. Była człowiekiem czynu. Miała dwie pasje – chemię i muzykę. Jednakże chemia stanowiła podstawową domenę Jej długoletniej działalności.

Urodziła się 20 stycznia 1910 roku w Mosinie k. Poznania jako córka Edmunda i Marty z domu Pospieszalskiej. Uczęszczała do Państwowego Liceum im. Generałowej Zamoyskiej w Poznaniu, uzyskując w 1928 roku świadectwo dojrzałości. Następnie podjęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Ukończyła je w 1933 roku, otrzymując stopień magistra filozofii w zakresie chemii na podstawie pracy: *Badania nad warunkami powstawania gamma-izochininy*, wykonanej w Zakładzie Chemii Organicznej pod kierunkiem znanego chemika-organika, prof. Jerzego Suszki. Równoległe ze studiami chemicznymi studiowała w Państwowym Konserwatorium w Poznaniu. Ukończyła je w 1936 roku, uzyskując dyplom wirtuozowski w klasie fortepianu pod kierunkiem pianistki Gertrudy Konatkowskiej.

Po ukończeniu studiów chemicznych podjęła w 1933 roku pracę w zakładach Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. Po roku została zwolniona z pracy z powodu redukcji personelu. Zaraz jednak zatrudniono Ją jako asystenta prof. Konstantego Hrynakowskiego w Zakładzie Chemii Farmaceutycznej na Uniwersytecie Poznańskim. Była nim do marca 1937 roku. Zrezygnowała z pracy z powodu zamążpójścia i przeniesienia się do Bydgoszczy. Po Krwawej Niedzieli powróciła do Poznania. Podczas II wojny światowej, w okresie od 4 września 1941 roku do 20 stycznia 1945 roku, pracowała jako laborantka w Zakładzie Fizjologii Roślin przy starostwie w Poznaniu,

Po wojnie całe swoje życie związała z Uczelniami Poznańskimi. Jako jeden z pierwszych pracowników Uniwersytetu Poznańskiego współpracowała przy organizacji studiów farmaceutycznych. Już 1 maja 1945 roku samodzielnie uruchomiła Pracownię Chemii Analitycznej Jakościowej w lokalach wypożyczonych i przygotowanych do tego celu tzw. sposobem gospodarczym. Jednocześnie przygotowywała się do doktoratu pod kierunkiem światowej sławy prof. Alfonsa Krausego. Stopień doktora nauk matematyczno-przyrodniczych w zakresie chemii uzyskała na Uniwersytecie Poznańskim 27 grudnia 1947 roku na podstawie rozprawy: *Minerały miedzi jako katalizatory*. W 1952 roku w Akademii Medycznej wszczęto Jej przewód habilitacyjny na podstawie pracy: *Chromatograficzne rozdzielanie witamin z grupy B*. Przewód ten został jednak przerwany z powodu wejścia w życie nowej ustawy o sposobie uzyskiwania stopni naukowych. 29 kwietnia 1955 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki nadała Jej tytuł docenta. 18 grudnia 1964 roku została profeso-

rem nadzwyczajnym Wyższej Szkoły Ekonomicznej, 12 lutego 1972 roku uzyskała tytuł zwyczajnego profesora nauk chemicznych, a 1 marca 1972 roku stanowisko profesora zwyczajnego Akademii Ekonomicznej.

Na Uniwersytecie Poznańskim pracowała do chwili jego reorganizacji w 1950 roku, a następnie w Akademii Medycznej kolejno jako starszy asystent, adiunkt i docent. Współdziałała przy reorganizacji studiów farmaceutycznych. Wprowadziła do ćwiczeń metody półmikro, uzyskując duże oszczędności w materiale i czasie. Oprócz tej metody wprowadziła także metody chromatograficzne oraz elektroforezę na bibułę. W 1951 roku wydała podręcznik z analizy chemicznej: *Chemia analityczna jakościowa z uwzględnieniem półmikroanalizy*. Za wszystkie te osiągnięcia uzyskała dwukrotnie stypendium Krajowej Komisji ds. Popierania Twórczości Naukowej i Artystycznej.

Równoległe z pracą w Akademii Medycznej na Wydziale Farmacji od 1 grudnia 1952 roku, pracowała w Instytucie Balneologicznym, kierując pracami na temat bodźców balneologicznych i fizykoterapeutycznych na ustrój człowieka. Analizowano białka, stosując metodę elektroforezy. Ponadto współpracowała z II Kliniką Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej, prowadząc badania nad białkami surowicy, wdrażając do tych badań nowatorskie wówczas metody elektroforezy swobodnej i bibułowej. Wspólnie z prof. Witoldem Mizgajskim opracowała unikatowe analityczne metody pozwalające oznaczać 10^{-9} g kobaltu oraz 10^{-7} g miedzi, cynku i magnezu w małych próbkach krwi i surowicy. Metoda ta została opisana w monografii: *Recherche et Dosage des Elements Traces*, wydanej Paryżu w 1962 roku. Pani Profesor współpracowała z prof. Franciszkiem Adamaniszem i prof. Marią Szmytówną. Można uznać, że razem z nimi dodała blasku do świetności Poznańskiej Farmacji.

W 1963 roku (pismem minister szkolnictwa wyższego z 25 sierpnia 1963 roku) została przeniesiona z Wydziału Farmacji Akademii Medycznej w Poznaniu na kierownika Zakładu Chemii Ogólnej w Katedrze Towaroznawstwa na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Na Wydziale tym w latach 1966–1969 pełniła funkcję prodziekana. Po reorganizacji Uczelni i utworzeniu Instytutu Towaroznawstwa w 1969 roku została kierownikiem Zakładu Chemii Ogólnej i Analitycznej oraz zastępcą dyrektora Instytutu Towaroznawstwa ds. naukowo-badawczych.

Podjęwszy pracę w Uczelni w 1963 roku, rozszerzyła problematykę badań chemicznych. Między innymi kierowany przez Nią zespół zajmował się metodami analitycznymi w zastosowaniu do poszczególnych steroidów i ich mieszanin. Opracowano i opatentowano nową technologię otrzymywania przeciwwzapalnych preparatów kortykosteroidowych z produktów odpadowych przemysłu farmaceutycznego. W ostatnim okresie

pracy w latach 1972 do 1980 jako kierownik zespołu badawczego zajmowała się badaniami nad otrzymywaniem, właściwościami i strukturą związków steroidowych. Część tych badań była wykonywana na zlecenie przemysłu farmaceutycznego i stanowiła podstawę do kontroli procesów produkcyjnych związków steroidowych posiadających liczne własności lecznicze.

Pani Profesor była bardzo skromna. Zawsze podkreślała, że w badaniach naukowych pomagali jej współpracownicy własną inwencją, sumiennym i akuracynym wykonawstwem. Większość wyników badań doświadczalnych z tego ostatniego okresu Jej działalności naukowej ukazało się w znaczących czasopismach naukowych oraz były referowane zarówno na zjazdach i sympozjach krajowych, jak i zagranicznych. Od 1972 roku odbywały się coroczne sesje Instytutu Towaroznawstwa z udziałem przedstawicieli praktyki gospodarczej oraz uczelni poznańskich różnych ośrodków. Na tych sesjach pracownicy naukowcy referowali wyniki swoich prac naukowych wykonanych w minionym roku.

Profesor brała udział w Komisji Technologii i Chemii Żywnościowej Oddziału PAN w Poznaniu, w Podkomisji Chromatograficznej PAN. Działała w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Wydziale III Matematyczno-Przyrodniczym i w Wydziale IV Lekarskim. Gdy została członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk współdziałała w utworzeniu Komisji Farmaceutycznej, która nadal działa aktywnie. W uznaniu zasług dla PTPN przyznano Jej tytuł członka honorowego tegoż Towarzystwa.

Dorobek naukowy profesor Smoczkieviczowej jest znaczny. Wypromowała jedenastu doktorów w tym czterech na Wydziale Farmacji Akademii Medycznej w Poznaniu). Opublikowała kilka prac zwartych: *Metody chromatograficzne w badaniu leków*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1965; *Metody chromatograficzne w badaniu witamin*, PZWL, Warszawa 1965; *Chemia analityczna jakościowa z uwzględnieniem półmikroanalizy*, wyd. 1, PWN Warszawa 1951, a wyd. 4, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań 1960; skrypt uczelniany: *Chemia analityczna. Zagadnienia wybrane*, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 1979, Skrypty uczelniane: *Materiały do wykładów z chemii nieorganicznej*, Wyd. WSE w Poznaniu, Poznań 1974 (wyd. 2 w 1977). Była współautorem (z J. Opieńską-Blauth) książki: *Vademecum chromatograficzne ze szczególnym uwzględnieniem techniki na bibule*, PWN, Warszawa 1968 oraz współautorem i redaktorem (współ z A. Krauze) Zeszytów Naukowych Seria I wydanych przez Wyd. WSE w latach 1970, 1971 i 1972. Były to prace z zakresu towaroznawstwa. Ponadto opublikowała sto sześćdziesiąt dwie prace doświadczalne w czasopismach zagranicznych i krajowych. Realizowała tematy badawcze objęte Centralnym

Programem Badań Podstawowych (CPBP), i resortowym. Kierowała dwustu pięćdziesięcioma pracami magisterskimi, w tym czterdziestoma na Wydziale Farmacji.

Po przejściu na emeryturę w 1980 roku Pani Profesor nadal pracowała na części etatu do 30 czerwca 1986 roku. Ponadto publikowała artykuły wspomnieniowe, wydawane głównie w kronikach Miasta Poznania. Wydała też książkę: *Cmentarz zasłużonych na Wzgórzu Św. Wojciecha w Poznaniu*.

Za swoje ogromne zasługi odznaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (w 1965 rok), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (w 1973 roku) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (w 1982 roku).

Po zaprzestaniu pracy w Akademii Ekonomicznej, poprzez swoich współpracowników, dalej uczestniczyła w wielu ważnych wydarzeniach. Do ostatnich niemal dni miała bardzo żywy kontakt z wieloma swoimi wychowankami.

Spółeczność akademicka ma ciągle w pamięci wzruszającą uroczystość, którą zorganizowały Pani Profesor dwa Wydziały, a mianowicie Wydział Chemii UAM i Wydział Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej z okazji 50-lecia uzyskania doktoratu. Jubilatka zadziwiła obecnych swoją skromnością. Dziękowała za współpracę, podkreślając, że to co zrobiła, było tylko niepełnym i nieudolnym zwrotem tego, co otrzymała od innych w czasie swojego życia. W rzeczywistości obdarzyła hojnie swoich wychowanków, wszystkich tych, z którymi współpracowała i z którymi się spotykała. Była pełna życzliwości, zawsze z chęcią służyła pomocą i pomagała rozwiązać trudne problemy. Była człowiekiem czynu, wielkiej mądrości i kultury osobistej. Ufała i budziła zaufanie. Dla wielu Pani Profesor pozostanie we wdzięcznej pamięci jako dobra, rozumiejąca wszystko, wspaiała Matka.

Jan Jasiczak

Franciszek Szelaąg

1907–1973

Wydział Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu wiele zawdzięcza dr. Franciszkowi Szelaogowi. Zmarł nagle w czasie podróży do Jugosławii 27 lipca 1973 roku. Jego szeroka wiedza chemiczna i niezwykle zaangażowanie w pracy badawczo-naukowej oraz dydaktycznej przyczyniły się do rozwoju towaroznawstwa jako nauki oraz do uzyskania przez nie właściwej rangi wśród nauk przyrodniczych

i ekonomicznych. Doktor Franciszek Szelaąg wyszedł ze szkoły znakomitego chemika organika prof. Jerzego Suszki. Jako chemik potrafił z całą dociekliwością kontynuować przyrodniczy model towaroznawstwa, tak efektywnie rozpoczęty w latach międzywojennych w WSH w Poznaniu.

Doktora Franciszka Szelaoga poznałam jako asystenta prowadzącego zajęcia z chemii organicznej w Katedrze Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego. Był doskonałym dydaktykiem, zawsze życzliwy i wyrozumiały w stosunku do kierowanych przez siebie studentów. Niezwykle prawy w swoich przekonaniach, nie miał jednak łatwego życia po II wojnie światowej. Mimo niewątpliwych zasług i predyspozycji na samodzielnego pracownika naukowego był, niestety, odsuwany od należnych mu tytułów i wyróżnień.

Urodził się 30 września 1907 roku we wsi Donatowo w powiecie kościańskim. Po maturze w roku 1926 rozpoczął studia chemiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując w roku 1933 stopień magistra filozofii z zakresu chemii. Doktorat otrzymał na podstawie pracy: *Z badań nad stereochemicznym przekształceniem karbinolowego atomu węgla alkaloidów kory chinowej*, wykonanej pod kierunkiem prof. Jerzego Suszki. W latach 1931–1937 prowadził zajęcia z chemii organicznej w Zakładzie Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego. W czasie studiów pracował w Fabryce Superfosfatu Dr Roman May w Poznaniu. W roku 1937 przeniósł się do Zjednoczonych Zakładów Materiałów Wybuchowych i Azotu w Łaziskach Górnych, gdzie prowa-

dził badania nad rafinacją i hydrogenizacją tłuszczów roślinnych i zwierzęcych.

W czasie wojny był bardzo aktywny jako działacz za granicą. Brał udział w kampanii wrześniowej i z wojskowymi grupami przekroczył granicę węgierską. Z Budapesztu, w styczniu 1940 roku, udał się do Francji, gdzie pracował w charakterze referenta w dziale ekonomicznym w Biurze prezydium Rady Ministrów Rządu Polskiego na Emigracji. W tym samym roku przeniósł się do Wielkiej Brytanii, gdzie – pozostając w Biurze Prezydium Rady Ministrów – objął stanowisko zastępcy dyrektora tegoż Biura oraz zastępcy szefa gabinetu premiera Stanisława Mikołajczyka. Funkcję tę pełnił do końca listopada 1944 roku. Później, aż do utworzenia Rządu Jedności Narodowej, pracował na stanowisku kierownika Wydziału Administracyjnego. Do służby w Ministerstwie Spraw Zagranicznych został przyjęty 7 sierpnia 1945 roku, w charakterze I sekretarza Ambasady RP w Londynie. W marcu 1946 roku został mianowany radcą Ministerstwa Spraw Zagranicznych, z przydziałem do Wydziału Brytyjskiego. Po powrocie do Polski i zwolnieniu się na własną prośbę z Ministerstwa, objął w roku 1946 stanowisko referenta-towaroznawcy w Centrali Importowo-Eksportowej Chemikaliów i Aparatury Chemicznej Sp. z o.o. w Warszawie. 1 czerwca 1948 roku został kierownikiem Katedry Towaroznawstwa i Technologii Akademii Handlowej w Poznaniu z tytułem zastępcy profesora. Katedrą tą kierował do roku 1961. W latach 1949/1950–1950/1951 pełnił funkcję prorektora, a w okresie 1954/1955 –1957/1958 – funkcję dziekana Wydziału Towaroznawstwa.

Wniosek Franciszka Szeląga z roku 1953 do Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, przygotowany na polecenie prof. dr. Zbigniewa Zakrzewskiego (prorektora ds. nauki), w którym występował o nadanie Mu tytułu samodzielnego pracownika naukowego oraz wnioski z roku 1964 o przyznanie tytułu docenta mianowanego zostały, z przyczyn pozanaukowych, załatwione odmownie już w samej Uczelni. Za dr. Franciszkiem Szelągiem bowiem „szła” jego działalność w czasie wojny i jego przekonania.

Swoje rozległe doświadczenie w zakresie towaroznawstwa wykorzystywał dr Franciszek Szeląg w licznych opracowaniach dla praktyki gospodarczej, szczególnie dotyczących mleka i tłuszczów. Niezwykle czynny jako starszy wykładowca prowadził dla studentów wykłady i seminaria. Był opiekunem licznych prac magisterskich i autorem kilku skryptów do ćwiczeń dla studentów (m.in. *Metody badania artykułów spożywczych*, 1959). Był także współautorem, wydanego pod redakcją prof. Aleksandra Lempki, podręcznika akademickiego: *Towaroznawstwo produktów spożywczych* (PWE, Warszawa wyd. I, 1970, wyd. II 1984).

W ostatnich latach swego życia dr Franciszek Szelaąg poświęcił się całkowicie pracy dydaktycznej. Kontynuował tę pracę także po przejściu na emeryturę w roku 1972. Za zasługi na polu nauki i dydaktyki został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Honorową Odznaką Miasta Poznania, a za zasługi w czasie wojny Medalem za Zasługi w Obronności Kraju.

Pozostał w pamięci jako na wskroś uczciwy i prawy człowiek, zawsze życzliwy i wyrozumiały.

Aleksandra Smoczkiewiczowa

Jadwiga Szymczak

1929–2010

Jadwiga Szymczak urodziła się 13 maja 1929 roku w Łodzi w rodzinie inteligenckiej. Otrzymała bardzo gruntowne i staranne wykształcenie, przejawiając wyraźne zdolności zarówno w zakresie nauk humanistycznych, jak i ścisłych. Wybór kierunku studiów – towaroznawstwa w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Łodzi – był nieprzypadkowy, gdyż pozwalał przyszłej Pani Profesor na łączenie zaintereso-

wań zarówno technicznych, jak i ekonomicznych. W 1954 roku obroniła pracę magisterską napisaną pod kierunkiem Profesora Józefa Iwińskiego na temat oceny jakości produktów.

Niewątpliwie na wybór akademickiej kariery zawodowej Jadwigi Szymczak wpływ miał przykład męża Mieczysława (wybitnego językoznawcy, który od 1952 roku był naukowo związany z Uniwersytetem Warszawskim). Przenosząc się z mężem do Warszawy, rozpoczęła Ona pracę na stanowisku asystenta w Szkole Głównej Służby Zagranicznej, a następnie w Szkole Głównej Planowania i Statystyki. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych nadanego w 1962 roku przez Akademię Ekonomiczną w Krakowie na podstawie obronionej rozprawy pt. *Wpływ wybranych antyoksydantów dodanych do papierów opakowaniowych na trwałość produktów tłuszczowych* (napisanej pod kierunkiem prof. Leonarda Litewki) rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta w Instytucie Przemysłu Drobnego i Rzemiosła, pełniąc funkcję kierownika Zakładu Gospodarki Materiałowej.

W 1971 roku po kolokwium przeprowadzonym w Szkole Głównej Planowania i Statystyki uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie oceny dorobku naukowego oraz monografii pt. *Gospodarka opakowaniami – czynniki towaroznawcze i ekonomiczne* (wydanej w 1970 roku przez PWE). Praca ta stanowiła niewątpliwie nowatorskie podejście w zakresie identyfikacji cech jakościowych opakowań, umożliwiających spełnianie ich pierwotnych funkcji w powiązaniu z aspektami ekonomicznymi. Po

uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego została zatrudniona na stanowisku docenta w Instytucie Handlu Wewnętrznego, gdzie pełniła funkcję kierownika Zakładu Badań Kształtowania Rynku, kierując projektami badawczymi. W tym okresie współpracowała z wieloma wybitnymi naukowcami i profesorami, takimi między innymi, jak: Klemens Białecki, Elżbieta Duliniec, Roman Głowacki, Tomasz Gołębiowski, Zdzisław Kraśniński, Józefa Kramerowa, Teodor Kramer, Aniela Styś, Stanisław Sudoł, Marian Strużycki, Alicja Kusińska, Halina Szulce. Współpraca ta zaowocowała cennymi i nowatorskimi publikacjami. W 1978 roku na podstawie niezwykle bogatego i wartościowego dorobku naukowego Rada Państwa przyznała Jej tytuł profesora nadzwyczajnego.

W tym samym roku Pani Profesor przeszła do pracy na Uniwersytecie Łódzkim, gdzie objęła funkcję kierownika Katedry Towaroznawstwa i Technologii. W latach 1983–1989 była zastępcą dyrektora w Instytucie Ekonomiki Produkcji na Wydziale Socjologiczno-Ekonomicznym tej Uczelni. W 1990 została profesorem zwyczajnym. Katedrą Towaroznawstwa i Technologii kierowała do 1997 roku, inicjując w tym czasie powstanie Katedry Zarządzania Jakością na nowo powstałym Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Katedrą tą kierowała do momentu przejścia na emeryturę w 1999 roku. Jako pierwsza na tej Uczelni wprowadziła obowiązkowe wykłady z zakresu normalizacji, zarządzania jakością oraz jakości w marketingu.

W 1992 roku Profesor Jadwiga Szymczak podjęła również pracę na Wydziale Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na stanowisku profesora zwyczajnego w Katedrze Ekonomii Stosowanej, którą następnie kierowała w latach 1994–1999. W tym czasie prowadziła seminaRIA magisterskie oraz doktorskie, a także cieszące się bardzo dużym zainteresowaniem wykłady z marketingu, konsumeryzmu, zachowań nabywców oraz opakowań w strategii marketingowej.

Przechodząc na zasłużoną emeryturę w 1999 roku, Profesor Jadwiga Szymczak pozostała aktywna zawodowo.

Zmarła 22 lipca 2010 roku.

*Magdalena Ankiel-Homa
Maciej Urbaniak
Bogdan Sojkin*

Maria Wojciechowska 1923–1978

Dnia 3 marca 1978 roku zmarła docent dr hab. Maria Wojciechowska – doskonały pracownik naukowo-badawczy, zaangażowany społecznik i wychowawca młodzieży, kierownik Pracowni Mikrobiologicznej w Zakładzie Biochemii i Mikrobiologii Instytutu Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Urodziła się 25 kwietnia 1923 roku w Siedlcach jako córka Stanisława Noy-szewskiego, inspektora Dyrekcji La-

sów Państwowych oraz Heleny z domu Popławskiej. Maturę uzyskała w roku 1941 po ukończeniu tajnych kompletów Liceum Przyrodniczego im. Królowej Jadwigi w Siedlcach. Zaraz też podjęła studia medyczne na tajnych kompletach w Warszawie w szkole doc. Zaorskiego oraz na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich i odbywała je do roku 1944. Dwukrotnie ranna w powstaniu warszawskim – aktywnie uczestniczyła w nim jako sanitariuszka. Po wojnie kontynuowała studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Dyplom lekarza uzyskała 17 stycznia 1947 roku, a stopień naukowy doktora medycyny 21 grudnia 1950 roku na podstawie pracy pt. *Dysgoniczne i eugoniczne prątki gruźlicy w zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*. W latach następnych uzyskała tytuły specjalisty epidemiologa, analityka i mikrobiologa. W roku 1956 została adiunktem w Zakładzie Mikrobiologii Lekarskiej Akademii Medycznej w Poznaniu, później była zatrudniona w charakterze wykładowcy. Od stycznia do lipca 1961 roku przebywała w Paryżu w Instytucie Pasteura na stażu Ministerstwa Zdrowia. Ukończyła tam kurs immunologii ogólnej i serologii oraz odbyła staż laboratoryjny.

Stopień naukowy doktora habilitowanego z medycyny w zakresie mikrobiologii otrzymała w Akademii Medycznej w Poznaniu na podstawie pracy: *Analiza wrażliwości na antybiotyki drobnoustrojów chorobotwórczych wyisobnionych od chorych z Wielkopolski w latach 1962–1964*. Na tej podstawie została mianowana 4 marca 1968 roku docentem nauk medycznych w zakresie mikrobiologii. W okresie 20 lat pracy w Katedrze Mikrobiologii

Lekarskiej prowadziła zajęcia dydaktyczne dla studentów Wydziałów Lekarskiego, Stomatologicznego i Farmaceutycznego. Brała również udział jako wykładowca i egzaminator na studiach podyplomowych lekarzy specjalistów: mikrobiologów, analityków i farmaceutów.

W roku 1968 przeszła do pracy w Instytucie Towaroznawstwa w Poznaniu, początkowo w charakterze starszego wykładowcy, a potem docenta etatowego. Do chwili Jej zatrudnienia w Instytucie Towaroznawstwa, zajęcia z mikrobiologii były prowadzone na zlecenie. Nie realizowano z tego zakresu prac badawczych. Dopiero doc. Maria Wojciechowska umiejętnie wykorzystywała swoją wiedzę lekarską i mikrobiologiczną w problematyce towaroznawczej związanej z jakością żywności. Pionierska praca dotycząca organizacji dydaktyki i działalności badawczej w zakresie mikrobiologii żywności w Instytucie Towaroznawstwa wymagała dużej inwencji, wytrwałości i wielu starań. Rezultaty tej pracy są okazałe. Pracownia Mikrobiologiczna została wyposażona tak, że spełniała wymagania racjonalnego prowadzenia prac dydaktycznych i naukowych. Studenci natomiast otrzymali opracowane przez Nią skrypty do ćwiczeń i wykładów.

Docent Maria Wojciechowska była również od roku 1971 organizatorem zajęć z mikrobiologii w Wyższej Szkole Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich im. M. Buczka w Poznaniu, a także organizatorem i wieloletnim lekarzem w Obwodowej Przychodni Lekarskiej dla Pracowników Szkół Wyższych przy Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Jako lekarz zakładowy zaskarbiła sobie serdeczną pamięć swoich pacjentów i współpracowników. Pełniła również obowiązki członka Senackiej Komisji Zdrowia i Spraw Socjalnych. Była szefem Służby Medyczno-Sanitarnej w Zakładowym Oddziale Samoobrony, prowadząc szkolenia specjalistyczne i podstawowe dla członków ZOS.

Ponad trzydziestoletnia działalność naukowo-badawcza doc. Marii Wojciechowskiej, najpierw w Akademii Medycznej, a później w Instytucie Towaroznawstwa, obejmowała mikrobiologię lekarską, a następnie mikrobiologię żywności. Prawie wszystkie prace badawcze stanowią przykład naukowego opracowania zagadnień wpływających z potrzeb praktycznej medycyny i towaroznawstwa, głównie artykułów spożywczych i opakowań. Z dziedziny mikrobiologii lekarskiej i immunologii opublikowała około 30 prac. Dotyczą one badań nad prątkami gruźlicy, wpływu witamin w przebiegu choroby drobnoustrojowej leczonej antybiotykami oraz badań nad odpornością na antybiotyki drobnoustrojów chorobotwórczych. Prace z dziedziny immunologii dotyczą zagadnień związanych z wpływem czynników heterogennych na powstanie przeciwciał oraz ich stabilizacji w czasie konserwowania krwi.

Prace wykonane w Instytucie Towaroznawstwa obejmują 12 publikacji. Dotyczą one głównie drobnoustrojów występujących w żywności. W pra-

cach tych zajęła się żywnością od strony metabolizmu drobnoustrojów korzystnych i szkodliwych dla organizmu ludzkiego, przy czym głęboko weszła w zagadnienia produktów biosyntezy drobnoustrojów saprofitycznych, rozwijających się w artykułach spożywczych. Szczegółowo badała metabolizm niektórych drobnoustrojów w zależności od warunków produkcji i przechowywania żywności. Jako mikrobiolog-towaroznawca, z jednej strony, badała możliwość rozwoju drobnoustrojów w danych produktach, w stosowanych opakowaniach, czy w roztworach związków powierzchniowo-czynnych (dodecylowe węglany glukozy, saponiny z roślin użytkowych), a z drugiej strony – oceniała jakość produktów spożywczych, np. mleka, mięsa, przechowywanych w opakowaniach z folii o różnej barierowości.

Na podkreślenie zasługuje zapoczątkowana przez doc. Marię Wojciechowską praca nad kształtowaniem się wyróżników jakości sensorycznej w zależności od rodzaju mikroflory bakteryjnej dla mięsa opakowanego w folię, w okresie jego przechowywania. Pilne potrzeby praktyki gospodarczej spowodowały włączenie się doc. Marii Wojciechowskiej do badań nad substancjami szkodliwymi w żywności o charakterze mykotoksyn. W ten sposób zapoczątkowała w Instytucie Towaroznawstwa badania aflatoksyn. Uzyskane wyniki, dotyczące wyodrębniania i oczyszczania aflatoksyn syntetyzowanych przez *Aspergillus Flavus* na pszenicy i ryżu, wzbudziły duże zainteresowanie środowiska naukowego. Docent Maria Wojciechowska przeprowadziła również badania nad wpływem wybranych związków chemicznych oraz różnego rodzaju promieniowania (np. UV na biosyntezę aflatoksyn). We współpracy z innymi ośrodkami prześledziła wpływ aflatoksyn na rozwój kijanek płazów bezogonowych.

Docent Maria Wojciechowska była aktywną działaczką związkową, szczególnie w Związku Zawodowym Pracowników Służby Zdrowia, będąc członkiem Rady Zakładowej. Od roku 1952 działała aktywnie w Polskim Towarzystwie Mikrobiologów Oddział w Poznaniu. Była członkiem Komitetu Organizacyjnego XIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów w Poznaniu w roku 1955. W latach następnych pełniła funkcję sekretarza naukowego Poznańskiego Oddziału. Od marca 1976 roku aż do śmierci działała aktywnie w Poznańskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego, w którym pełniła funkcję członka Sądu Koleżeńskiego. Odeszła w pełni sił twórczych, z wielkimi planami pracy badawczej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. Była dobrą Koleżanką, rzetelnym i prawym Człowiekiem, wciąż skłonna do niesienia pomocy innym. Była obdarzona żywym usposobieniem i doskonałym poczuciem humoru.

Aleksander Lempka

*Tylko życie poświęcone innym
warte jest przeżycia.*
Albert Einstein

Pozostali pracownicy

Krystyna Gruchman-Laurent

1956–2011

Dnia 21 stycznia 2011 roku ogromnie zaskoczyła i zasmuciła nas swoim odejściem magister Krystyna Gruchman-Laurent. W wieku zaledwie 55 lat odeszła od nas serdeczna koleżanka, oddana lektorka języka angielskiego, osobowość nietuzinkowa, podróżniczka, pedagog, wychowawca i osoba o niezwykle interesującym życiorysie.

Ciekawość świata i zamiłowanie do języków obcych (władzała biegle językiem angielskim i francuskim) zapewne zaszczepili jej rodzice. Urodzona 1 czerwca 1956, wychowana w domu wybitnych profesorów: Moniki Gruchman (profesor UAM, językoznawcy, socjolingwisty, specjalisty od języka polskiego i gwary poznańskiej) oraz Bohdana Gruchmana (profesora, ekonomisty, prawnika, dyplomaty i działacza społecznego, wieloletniego rektora Akademii Ekonomicznej w Poznaniu), już jako nastolatka podróżowała po świecie.

Kiedy jej ojciec był pracownikiem Departamentu Rozwoju Społecznego ONZ w Nowym Jorku, studiowała tam anglistykę w City College. Po powrocie do Polski uzyskała tytuł magistra filologii angielskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po ponownym wyjeździe do Stanów Zjednoczonych odbyła tam kursy doktoranckie na Wydziale Językoznawstwa na Columbia University w Nowym Jorku. Tam również poznała swojego męża, założyła rodzinę, oraz rozpoczęła pracę lektora, a także podróże po świecie, głównie Afryce.

Jej spotkanie z Afryką rozpoczęło się w 1981 roku w Bamako (Mali). Wyjechała tam z mężem, dyrektorem Korpusu Pokoju i dwoma synami. Podjęła pracę dla the United States Agency for International Development (USAID), gdzie przygotowywała programy nauczania i prowadziła kursy angielskiego dla pracowników ambasady amerykańskiej oraz osób pragnących studiować w USA. Trwało to jednak zaledwie dwa lata, bo już w 1983 roku dotarła na Haiti, do Port-au-Prince. Kontynuowała tam rów-

niez pracę dla USAID, nadzorując działalność Zrzeszenia Organizacji Charytatywnych (HAVA) finansowaną przez zatrudniającą ją agencję. Była odpowiedzialna między innymi za zbieranie danych o organizacjach pozarządowych typu non profit, ukierunkowanych na rozwój Haiti, oraz rozpatrywaniu ich podań o dofinansowanie.

W latach 1986–1990 mieszkała i pracowała w Senegal. Zbierała tam dane oraz przygotowywała raporty dla instytucji finansowanej przez USAID i udzielającej kredyty dla małych firm. Ponadto prowadziła także indywidualne kursy angielskiego dla pracowników tej instytucji. Natomiast w 1991 roku, podjęła pracę w Korpusie Pokoju w Ruandzie. W Kigali nadzorowała wolontariuszy Korpusu pracujących w ochronie zdrowia i nauczaniu, przy współpracy z ministerstwami zdrowia i szkolnictwa. Była również odpowiedzialna za rozpatrywanie wniosków o wsparcie ze strony Korpusu Pokoju oraz za identyfikację miejsc gdzie pomoc wolontariuszy była potrzebna. Kiedy skończyła się umowa, powróciła na pewien czas do Europy, jednak poważnie zachorowała na malarię. Niezniechęcona, zapewne „połknąwszy afrykańskiego bakcyła” na dobre, powróciła do Ruandy. Spędziła tu kolejne 10 lat. W Kigali początkowo pracowała w amerykańskiej szkole, pomagając uczniom słabo mówiącym po angielsku. Następnie została zatrudniona przez United States Information Center (USIS) przy Ambasadzie USA, gdzie przygotowywała Ruandyjczyków do wyjazdu na studia wyższe w Stanach Zjednoczonych, ucząc języka i kultury amerykańskiej.

Praca ta została przerwana w kwietniu 1994, kiedy to wybuchła wojna w Ruandzie. Przez parę dni Krystyna Gruchman-Laurent była odcięta od świata, w domu przyjaciela, pośród strzelaniny między wojskami Tutsi i armią ruandyjską. Szczęśliwie, dzięki pomocy wojsk ONZ-owskich, a później rządu belgijskiego, udało jej się wydostać z piekła i powrócić do Europy. Jednakże po wakacjach w Europie, już we wrześniu 1994 powróciła do Ruandy. W kolejnych latach (do czerwca 1992) nauczala języka angielskiego w liceum belgijskim (Ecole Belge de Kigali). Uczyla tego języka również pracowników banku (La Banque de Kigali) oraz hoteli, jak też zatrudnionych w United Nations High Commission for Refugees. Po siedmioletniej pracy w Ruandzie, ciągle pamiętając wojnę w 1994 oraz obawiając się kolejnego konfliktu, a także zatroskana zmianą sytuacji rodzinnej (w 2001 roku zmarła jej matka), postanowiła powrócić do Polski.

W okresie od sierpnia 2002 do lipca 2004 pełniła najpierw funkcję dyrektora do spraw dydaktyki w szkole Oxford Study Centre w Radomiu. Była między innymi odpowiedzialna za całość nauczania oraz nadzorowała pracę 11 nauczycieli. Następnie przeniosła się do Poznania i rozpoczęła pracę w Akademii Ekonomicznej (od października 2004 roku).

Jako pracownik tej Akademii Magister Krystyna Gruchman-Laurent okazała się bardzo dobrą lektorką języka angielskiego. „Zarażała” zainteresowaniem swoich studentów do języka angielskiego na różne sposoby, i tymi tradycyjnymi (lekcje), i tymi ukazującymi jej ciekawą osobowość, poczucie humoru (jak rozmaite gry, których była zagorzałą wielbicielką) oraz zapewne różnymi opowieściami z życia czy też anegdotami dotyczącymi różnic kulturowych doświadczanych na własnej skórze. Była pracowita i uczynna. Przetłumaczyła dziesiątki stron prac naukowych powstałych w Akademii Ekonomicznej. W zakresie tłumaczeń można zawsze było liczyć na jej pomoc. Była skromną, ale bardzo pomocną koleżanką, zawsze chętnie służyła radami. W wolnym czasie uwielbiała czytać książki, zaczęła pisać nawet swoją własną, oczywiście o Afryce. Niestety, nie zdołała jej ukończyć.

Nigdy nie zapomniała o Afryce. Od 2002 roku odwiedzała Tanzanię dwa razy w roku. Tęskniła za Afryką i traktowała ją jak drugi dom. Swoje wspomnienia o tym kontynencie, ale również te dotyczące jej pobytu na Haiti, do których równie często wracała, zawarła w dwóch esejach opublikowanych w Kronice miasta Poznania – *Podróże Poznaniaków* (2010).

Warto sięgnąć do tych publikacji, by poznać bliżej jeszcze Magister Krystynę Gruchman-Laurent, Jej interesującą osobowość, by ponownie z Nią pobycć oraz porozmawiać o świecie, o jego wielokulturowości, kolorach i zapachach.

Marzena Sacewicz-Ruskowiak

Witold Hornung 1949–2007

W dniu 2 czerwca 2007 roku zmarł Magister Witold Hornung, filolog germanista. Społeczność akademicką Uniwersytetu Ekonomicznego opuścił świetny wykładowca języka niemieckiego i organizator, zaangażowany w wiele przedsięwzięć dydaktycznych Uczelni. Pracownicy Uniwersytetu Ekonomicznego, ale także Wyższej Szkoły Bankowej oraz Wyższej Szkoły Logistyki, stracili współpracownika,

kolegę i przyjaciela, a studenci – wspaniałego wykładowcę i nauczyciela.

Witold Hornung urodził się 11 marca 1949 roku w Czernej. W Bolesławcu uczęszczał do LO im. Władysława Broniewskiego, w którym zdał maturę w 1966 roku. W Poznaniu na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w 1966 roku rozpoczął studia na Wydziale Neofilologii na kierunku filologia germańska. Tytuł magistra otrzymał w roku 1971. Jego pierwszym miejscem pracy jako nauczyciela języka niemieckiego było VI LO im. I. Paderewskiego w Poznaniu, w którym pracował od 1972 do 1974 roku. Był nauczycielem o ciekawej osobowości, miał wspaniały kontakt z młodzieżą, grał na pianinie i na gitarze, uczniowie darzyli go dużą sympatią i szacunkiem za Jego życzliwość i serdeczność. Absolwenci VI LO w Poznaniu, Jego uczniowie i wychowankowie wiele lat po ukończeniu liceum pozostawali z nim w kontakcie. Był regularnie zapraszany na liczne spotkania kolejnych rocznic matury swoich wychowanków i absolwentów szkoły.

W 1974 roku pożegnał się z nauczaniem w liceum i został zatrudniony z początkiem roku akademickiego na Akademii Ekonomicznej jako lektor języka niemieckiego. Jego działalność na Uniwersytecie Ekonomicznym obejmuje 33 lata pracy dydaktycznej, metodycznej oraz organizacyjnej. Był bardzo dobrym wykładowcą, wspaniałym i skutecznym organizatorem.

Już pierwsze lata pracy Magistra Witolda Hornunga charakteryzuje duże zaangażowanie w liczne przedsięwzięcia. Na przykład w 1975 roku jako nowo zatrudniony lektor bierze udział w szkoleniu metodycznym In-

stytutu Lingwistyki Stosowanej w Poznaniu, gdzie wygłasza referat zatytułowany: *Teksty ekonomiczne w programie nauczania języka niemieckiego i zasady ich tłumaczenia*. Ponadto prowadził zajęcia z grupami zaawansowanymi. Poza obowiązkami dydaktycznymi wykonywał także prace tłumaczeniowe dla uczelni, dokonywał przekładów korespondencji oraz ważnych dokumentów, a także referatów naukowych pracowników. Tłumaczył również wykłady i rozmowy podczas spotkań z zapraszanymi gośćmi Uczelni. W latach 80. Witold Hornung był odpowiedzialny za opiekę nad studentami i przeprowadzał egzaminy kwalifikujące studentów do odbywania praktyk za granicą w ramach organizacji studenckiej AIESEC.

W latach zaś 1976–1986 współpracował z Biurem Podróży i Turystyki ALMATUR jako pilot wycieczek zagranicznych oraz z Biurem Podróży Urtour z Warszawy. W ramach współpracy z biurem podróży organizował także przez wiele lat egzaminy językowe dla pilotów wycieczek zagranicznych. Swoją turystyczną działalnością „zaraził” sporą grupę studentów Akademii Ekonomicznej, która uczestniczyła w kursach przygotowujących do pilotażu, a następnie – po zdanych egzaminach – współpracowała z biurami turystycznymi i pilotowała wycieczki turystów zagranicznych w Polsce. Jego turystyczne doświadczenia znalazły również odniesienie w jego pracy metodycznej. Został On współautorem programu nauczania języka niemieckiego na kierunku Turystyka. Prowadził także zajęcia z języka specjalistycznego ekonomicznego na Wydziale Zarządzania i kierunku Handel Międzynarodowy. Był członkiem uczelnianej Komisji ds. Wyjazdów Zagranicznych.

Magister Witold Hornung uczestniczył w wielu szkoleniach oraz w kursach językowych za granicą. W 1988 roku był stypendystą Fundacji Boscha i uczestniczył w kursie językowym w Tübingen. W tym czasie był On również zaangażowany w przygotowania Uczelni do obchodów Jubileuszu 60-lecia jej istnienia. Jego aktywna praca na rzecz uczelni i studentów została uhonorowana Nagrodą Rektora w 1986 roku. Dwa lata później uzyskuje awans na stanowisko starszego wykładowcy. W roku akademickim 1989/1990 otrzymał Nagrodę Zespołową Rektora.

Początek lat 90. to kolejny okres ciekawych wyzwań zawodowych. Magister Witold Hornung często wyjeżdża służbowo do Niemiec na szkolenia i kursy językowe organizowane przez Instytut Goethego. Swoje kwalifikacje podnosił m.in. na kursach języka niemieckiego „Wirtschaftsdeutsch” w Düsseldorfie i Monachium. W roku 1994 wyjeżdża na kurs językowy „Wirtschaftsdeutsch” do Konstancji. W jego ramach uczestniczy także w opracowaniu podręcznika do nauczania języka ekonomicznego. Bierze udział w szkoleniu, po którego ukończeniu otrzymuje uprawnienia do egzaminowania również języka biznesowego. Kontakty służbowe Witolda

Hornunga w Instytucie Goethego wsparły podjęcie decyzji władz tego Instytutu w sprawie przyznania Akademii Ekonomicznej licencji na przeprowadzanie specjalistycznego egzaminu z języka niemieckiego w zakresie tematyki biznesowej Prüfung Wirtschaftsdeutsch International. Kiedy zaś Akademia Ekonomiczna podpisała umowę licencyjną w 1993 roku z Deutsche Industrie- und Handelskammer i Instytutem Goethego, Witold Hornung został koordynatorem egzaminu PWD oraz osobą odpowiedzialną za organizowanie kursów przygotowujących uczestników do tego egzaminu.

W roku 1999 był opiekunem naukowym grupy studentów, którą przygotowywał do udziału w seminarium *Europa-Wirtschaft-Umwelt* w ramach współpracy *Arbeitskreis Wirtschaft und Gesellschaft* w Berlinie. W okresie 1993–2002 był On powoływany na stanowisko zastępcy kierownika Studium ds. Studiów Wieczorowych i Zaocznych, a w latach 1999 i 2002 wchodził w skład Senackiej Komisji ds. Dydaktyki.

Witold Hornung był przy tym nie tylko znanym wykładowcą i pracownikiem Uniwersytetu Ekonomicznego. Jako sprawny organizator i doświadczony lektor tworzył m.in. Studium Języków Obcych Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, a w latach 1996–2001 kierował tymże Studium. W roku 2002 objął również kierownictwo Działu Współpracy z Zagranicą WSB. Pomimo zmagania z chorobą doglądał wszystkich podjętych spraw i troszczył się o ich załatwienie do ostatnich dni swojego życia. Miarą Jego działalności na polu międzynarodowym może też być fakt, że bliskim współpracownikiem Witolda Hornunga trudno jest nawet wymienić *ad hoc* wszystkie uczelnie, z którymi to WSB kooperuje w ramach programu Erasmus. Kontakty zaś naukowe i współpraca, które w swym pracowitym życiu nawiązał, są także miarą tego, co po sobie zostawił.

Na skrzyżowaniu ulic Powstańców Wielkopolskich i Kościuszki, w połowie drogi między UEP a WSB, istniało duże prawdopodobieństwo spotkania Witolda, a tym samym i niemałe ryzyko spóźnienia się na zajęcia czy inne ważne spotkanie. Bo nawet krótka z Nim wymiana zdań mogła przerodzić się w żywą rozmowę okraszaną Jego słynnymi bon motami, które, nawet powtarzane po raz kolejny, miały swój urok. W rozmowie z Nim gładko przechodziło się od spraw związanych z uczelnią jedną lub drugą do spraw dotyczących krajowej polityki, od tajemników wędkarstwa do zalet gitar Fendera czy wybranych spraw z ornitologii, jak choćby kwestii upierzenia ptaków.

Był bowiem filologiem w najszerszym znaczeniu tego słowa, germanistą perfekcyjnie znającym język. Przytaczał w każdej sytuacji cytaty, bawił się znaczeniem słów, tworzył i nadawał nową jakość starym pojęciom. Rzeczywistość opisywał cytatami literackimi, skrótami myślowymi.

Na kursach i szkoleniach z wielką swobodą brylował w wygłaszaniu referatów i prezentacji. Z krótkiej notatki potrafił zbudować aktorski monolog i zapewnić wszystkim uczestnikom szkolenia sztukę filologiczną na najwyższym poziomie z elementami humoru, zakończoną zgrabną puentą lub stosownym żartem. Był w swoich wystąpieniach niepowtarzalny, oryginalny i niezastąpiony. Brał udział w licznych seminariach organizowanych przez Instytut Goethego w Warszawie, był więc znanym i szanowanym kolegą w gronie germanistów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Politechniki Wrocławskiej, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie i Politechniki Warszawskiej.

Jego niesamowitej i niewyczerpanej energii starczyło także jeszcze na stworzenie Studium Języków Obcych w Wyższej Szkole Logistyki, gdzie kierował zespołem wykładowców od 2002 do 2005 roku.

Z pozoru niewinne problemy zdrowotne, które pojawiły się jesienią 2006 roku, okazały się poważną chorobą, z którą musiał się zmierzyć. Sił starczyło tylko do drugiego czerwca 2007 roku.

Anna Malinowska

Ludwik Karolczak

1907–1988

Wraz z przejściem Ludwika Karolczaka na emeryturę, 3 marca 1977 roku odeszła z Uczelni legendarna postać pracownika znającego wiele roczników absolwentów. Całe swoje życie związał z Uczelnią i służył jej tak, jak umiał najlepiej przez prawie czterdzieści lat. Zmarł w 1988 roku. Ludwik Karolczak urodził się 1 sierpnia 1907 roku w Chludowie koło Poznania w rodzinie robotniczej. Po ukoń-

czeniu szkoły podstawowej w roku 1921 podjął pracę najpierw jako ogrodnik, później pracował w piekarni, a następnie w Poznańskiej Kolei Elektrycznej. Od roku 1938 rozpoczął pracę w Akademii Handlowej w Poznaniu w charakterze woźnego. Na tym stanowisku zastała Go wojna. Ludwik Karolczak wraz z rodziną mieszkał w służbowym mieszkaniu w gmachu Uczelni. Gmach ten zajęła NSDAP i zatrudniła Go jako palacza. W ten sposób Ludwik Karolczak jako jedyny Polak przebywał przez cały okres okupacji na terenie dawnej Akademii Handlowej. Dlatego też już w czasie walk o Poznań mógł w miarę swych możliwości zabezpieczać gmach i przeciwdziałać rozgrabianiu mienia, co miało miejsce po zakończeniu działań wojennych.

Po wojnie został zatrudniony na stanowisku strażnika. Zamiennie z pedlem Józefem Granatem pełnił z oddaniem tę służbę. Dbał o mienie Uczelni tak jak o swoje własne. Znał nie tylko osobiście wszystkich profesorów i pomocniczych pracowników nauki, kolejne Zarządy Stowarzyszenia Studentek i Studentów Bratniej Pomocy i Koła Naukowego, lecz także licznych studentów współpracujących z organizacjami akademickimi, którzy tak byli związani z Uczelnią, że spędzali w niej całe dnie. Interesował się wynikami egzaminów, pocieszał lub gratulował sukcesu.

Był przez młodzież akademicką lubiany i szanowany za swą postawę, życzliwość i pracowitość. Jego postać, zawsze wyprostowana, w granatowym mundurze strażnika budziła respekt, a jego polecenia i uwagi były

przez studentów honorowane. Liczni absolwenci, a zwłaszcza z okresu powojennych lat, wspominając Uczelnię, łączą ją zawsze z sylwetką Ludwika Karolczaka. Taki pozostanie w naszej pamięci.

Urszula Hoffmann

Hanna Maria Maciejewska

1910–2009

Magister Hanna Maria Maciejewska zmarła w setnym roku życia. Była cenionym pracownikiem pełniącym przez wiele lat funkcję dyrektora Biblioteki naszej Uczelni. Niewiele jest osób, które swoje całe życie zawodowe związały z jednym pracodawcą.

Urodziła się 27 stycznia 1910 roku w Berlinie jako córka Franciszka i Jadwigi z domu Gruszczyńskich. Miała

siostrę Irenę. W latach 1920–1928 (kiedy rodzina powróciła do Poznania) uczęszczała do Państwowego Gimnazjum im. Generałowej Zamojskiej w Poznaniu o profilu humanistycznym. Świadectwo dojrzałości otrzymała w 1928 roku, a następnie podjęła naukę w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, gdzie uzyskała dyplom jej ukończenia (nr 247) w 1931 roku. Naukę kontynuowała na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Dyplom magisterski nauk ekonomiczno-politycznych uzyskała w 1933 roku (dyplom podpisany przez rektora Stanisława Runge i dziekana Stanisława Kasznicę).

Pracę zawodową rozpoczęła w marcu 1934 roku na Wydziale Rentowym w Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu. Od października 1934 roku związała się już na stałe z naszą Uczelnią i pracowała na niej – z wyłączeniem okresu okupacji hitlerowskiej – do 31 lipca 1979 roku. Pracę rozpoczęła jako urzędnik biblioteczny. Od 1 września 1939 roku została powołana na stanowisko kierownika Biblioteki. Pracowała na nim do 7 listopada 1939 roku, kiedy to Uczelnia została zlikwidowana przez niemieckie władze okupacyjne.

Rodzina Maciejewskich została wysiedlona 7 listopada 1939 roku z ulicy Siemiradzkiego 2 do obozu na Główniej, a od grudnia 1939 roku do lipca 1944 roku zamieszkała w Częstochowie. W czasie okupacji Hanna Maria Maciejewska pracowała najpierw w fabryce wiecznych piór „Omega” w Częstochowie, będąc sekretarką (10.01 – 9.10.1940), a następnie w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Radomiu – ekspozytura w Częstochowie jako sekretarka i referentka referatu handlowego (10.10.1940 – 15.01.1945).

Po wyzwoleniu Poznania i ponownym otwarciu Akademii Handlowej w 1945 roku Hanna Maciejewska wystosowała pismo do władz Uczelni z prośbą o powierzenie Jej kierownictwa Biblioteki, na które została mianowana w sierpniu 1939 roku pismem podpisanym przez prorektora Witolda Skalskiego. W odpowiedzi – objęła stanowisko kierownika Biblioteki od 1 maja 1945 roku.

W obliczu zniszczeń wojennych, Magister Hanna Maciejewska rozpoczęła pracę od odbudowywania zbiorów bibliotecznych Akademii Handlowej. Zaczęła od zbierania księgozbioru z miejsc, w których zdołano go ukryć jesienią 1939 roku. Udało się wówczas odzyskać 9 tysięcy tomów spośród 22 tysięcy. Była Ona przy tym jedyną osobą, która z przedwojennego zespołu bibliotekarzy wróciła do Biblioteki i z Jej tylko znaną ochotą i wielką pasją odnajdywała to, co zaginęło. Krok po kroku, rozszerzała księgozbiór i wznowiła działalność Biblioteki z myślą o pracownikach naukowo-dydaktycznych i przede wszystkim o studentach.

W 1946 roku zdała egzamin (przed Państwową Komisją Egzaminacyjną przy Ministerstwie Oświaty), uzyskując status pracownika I kategorii w Państwowej Służbie Bibliotecznej (po trwającym 6 miesięcy kursie bibliotekarskim). W marcu 1949 roku, została zaszeregowana przez Radę Profesorów Akademii Handlowej do grupy pracowników naukowych z przyznaniem Jej tytułu bibliotekarza ze stopniem adiunkta. Natomiast w listopadzie 1961 roku została powołana przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego na stanowisko kustosza dyplomowanego, a władze Uczelni przyznały Jej tytuł służbowy dyrektora Biblioteki Głównej. W sierpniu 1970 objęła stanowisko starszego kustosza dyplomowanego.

We wrześniu 1973 roku przeszła na emeryturę, a Uczelnia zatrudniła Ją w niepełnym wymiarze etatu, powierzając opracowanie bibliografii publikacji pracowników Uczelni oraz bibliografię ekonomiczną regionu wielkopolskiego za lata 1919–1945. Z Uczelnią rozstała się w lipcu 1979 roku.

Dorobek piśmienniczy Hanny Maciejewskiej jest pokaźny. Już w latach 1949–1951 ukazało się bowiem, w trzech kolejnych numerach „Biuletynu Informacyjnego Zakładu Badania Obrotu Towarowego przy Akademii Handlowej – Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu” Jej autorskie opracowanie pt. *Bibliografia polskich wydawnictw o wewnętrznym obrocie towarowym za okres od 1.01.1949 do 31.12.1950*, cz. 1–3. Następne swoje prace drukowała w Wydawnictwie uczelnianym i były to: *Trzydzieści lat Uczelni 1926–1956*; „Biuletyn Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu”; „Informacje Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu”. Ponadto przygotowała bibliografię opublikowanych prac czynnych pracowników nauki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu,

która była wydawana w „Rocznikach Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu” (w latach 1957–1978).

W „Poznańskich Rocznikach Ekonomicznych” w 1968 roku opracowała pokaźną bibliografię: *Publikacje zwarte ekonomistów poznańskich. Wybór z lat 1945–1967*, a w latach 1971–1978, Magister Hanna Maciejewska opublikowała bibliografię prac indywidualnych pracowników Uczelni (m.in. Profesorów: Floriana Barcińskiego, Zbigniewa Zakrzewskiego, Stanisława Waszaka, Józefa Zajdy, Zygmunta Szymczaka).

W „Ruchu Prawniczym i Ekonomicznym” w latach 1958–1959 współpracowała w przygotowaniu publikacji pt. *Bibliografie ekonomiczne – zagraniczne piśmiennictwo ekonomiczne*. Najbardziej obszernym i bardzo interesującym opracowaniem bibliograficznym jest wydana w 1991 roku (jako samoistne wszakże wydawnictwo) praca pt. *Bibliografia gospodarki Wielkopolski w latach 1919–1939*. Obejmuje ona piśmiennictwo ukazujące się we wskazanym okresie i odnoszące się do wydawnictw w całym kraju. Jest to przy tym jedyna praca podejmująca tę tematykę.

W dorobku piśmienniczym Hanny Maciejewskiej obok bibliografii znajdują się również opracowywane bardzo starannie i pisane z sercem życiorysy i biogramy pracowników Uczelni. Umieszczone zostały one przede wszystkim w uczelnianym wydawnictwie w *Byli wśród nas* pod redakcją Profesor Zenobii Knakiewicz (wydania z lat 1977, 2001, 2006).

Magister Hanna Maciejewska publikowała biogramy różnych postaci również w: *Polskim słowniku biograficznym*, *Wielkopolskim słowniku biograficznym*, *Słowniku pracowników książki polskiej*, *Słowniku bibliotekarzy wielkopolskich 1918–2000*.

Natomiast tematykę *stricte* biblioteczną prezentowała w różnych opracowaniach na łamach: „Roczników Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu”, „Biuletynu Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu”, „Informacji Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu”, „Roczników Bibliotecznych”, a także w wielu materiałach konferencyjnych i skryptach uczelnianych. Łącznie Jej dorobek piśmienniczy wynosi około 170 pozycji.

Hanna Maciejewska była bardzo czynna w organizacji życia społecznego Uczelni oraz brała w nim udział. Była członkiem Zarządu Związku Nauczycielstwa Polskiego, Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia Absolwentów WSE, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Za swoją pracę i działalność otrzymała wiele wyróżnień i odznaczeń, między innymi: Medal X-lecia Polski Ludowej (1955), Złoty Krzyż Zasługi (1956), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1966), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1969), Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Pol-

skiego (1981), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984), Medal za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (1986).

Była zawsze osobą pogodną, szczerą, otwartą na każdego człowieka. Odznaczała się niebywałą skromnością, chętnie służyła radą i pomocą. Z Uczelnią była związana bardzo emocjonalnie i uczuciowo. Przykładem niech będzie pismo skierowane do Rektora w 1976 roku w 50. rocznicę istnienia Uczelni z gratulacjami i życzeniami, w którym to życzy władzom, pracownikom i studentom „[...] dalszego pomyślnego rozwoju i rozkwitu ukochanej Uczelni [...]”. Do końca życia interesowała się sprawami rozwoju Uczelni, a szczególnie Biblioteki.

Zmarła, przeżywszy 99 lat i 77 dni, w obecności swojej bardzo troskliwej, ofiarnej, długoletniej opiekunki, pani Józefy Paradowskiej, 14 kwietnia 2009 roku. Magister Hanna Maria Maciejewska pochowana jest w rodzinnym grobowcu na cmentarzu górczyńskim w Poznaniu.

Zdzisława Drozdowska

Maria Marcinkowska 1901–1982

Magister Maria Marcinkowska, zasłużona lektorka języka rosyjskiego naszej Uczelni, zamiłowany pedagog i człowiek o dużej wrażliwości społecznej zmarła 13 października 1982 roku. W testamencie przekazała wszystkie swoje oszczędności, dorobek całego pracowitego życia na rzecz Uczelni, wyrażając życzenie, by zostało ufundowane stypendium dla studentów wskazanych przez władze Uczelni.

Spełniając ostatnią wolę Zmarłej, Senat Akademii Ekonomicznej w Poznaniu na posiedzeniu w dniu 23 stycznia 1985 roku ustanowił stypendium im. mgr Marii Marcinkowskiej, jako nagrodę dla studentów, którzy osiągną najlepsze wyniki w nauce języka rosyjskiego w każdym roku akademickim.

Maria Marcinkowska urodziła się 24 marca 1901 roku w Pijanowie (Końskie). Niebawem rodzice Jej, Jakub i Anna, wyemigrowali do Symferopolu, miasta gubernialnego na Krymie, gdzie spodziewali się łatwiej znaleźć pracę i mieszkanie. Ojciec Marii Marcinkowskiej, ślusarz kolejowy, dbał o to, aby w domu mówiono po polsku. Obok polskiej edukacji domowej Maria Marcinkowska ukończyła siedmioklasową szkołę rosyjską, a następnie Państwowe Gimnazjum Żeńskie w Symferopolu w roku 1918. Droga do Polski, z okupowanego przez wojska niemieckie miasta, wiodła Marię Marcinkowską morzem przez Konstantynopol i Riwierę Francuską. Do Warszawy dotarła w roku 1919.

Pragnęła pracować jako nauczycielka, ukończyła więc Seminarium Nauczycielskie w Inowrocławiu w roku 1923. W mieście tym podjęła też pierwszą pracę nauczycielską. W roku 1925 złożyła egzamin kwalifikacyjny ze specjalnością języka polskiego. Nie poprzestała na tym, dążyła wytrwale do zdobycia wyższego wykształcenia. Nie przerywając pracy, przygotowywała się eksternistycznie do matury: Złożyła ją w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w roku 1929. Następnie przeniosła się do Poznania, aby móc studiować. Podjęła tu pracę w szkole powszechnej na Jeźycach.

Maria Marcinkowska, nie mając żadnej pomocy finansowej od rodziny, mogła studiować, łącząc pracę z nauką. Opłacała studia i utrzymywała się ze skromnej pensji nauczycielskiej. Dążąc do poprawy swoich warunków materialnych, ukończyła też dwuletni Wyższy Kurs Nauczycielski z rysunków i robót ręcznych. Dzięki temu, pracując dodatkowo, zwiększyła nieco swoje niewielkie dochody. Studiowała na Uniwersytecie Poznańskim pedagogikę i filologię klasyczną. Studia z pedagogiki zakończyła pracą magisterską napisaną u prof. Stefana Błachowskiego pt.: *Ejdetyzm u dzieci szkolnych w Poznaniu* w roku 1939.

Okres okupacji spędziła Maria Marcinkowska w Poznaniu, pracując przymusowo w różnych urzędach niemieckich, m.in. w Urzędzie Katastralnym. Przez pewien czas prowadziła tajne nauczanie dzieci polskich z zakresu historii i języka polskiego. Narastający jednak terror hitlerowski zmusił ją do przerwania tej działalności. W czerwcu 1944 roku Maria Marcinkowska została wysłana na tzw. kopanie rowów. Kopała je przez pół roku najpierw w Bojanowie Starym w Wielkopolsce, a następnie w różnych miejscowościach w okolicy Warszawy. Ciężka praca fizyczna wpłynęła na znaczną utratę zdrowia, powodując długotrwałą chorobę. W czasie walk o Poznań w roku 1945 zostało zbombardowane Jej mieszkanie. Maria Marcinkowska straciła tym samym cały dobytek dotychczasowej pracy i była zmuszona do zamieszkania w pokoju sublokatorskim.

Zaraz po wyzwoleniu miasta zorganizowała naukę w Szkole Podstawowej nr 7 na Jeźycach, w której pracowała przed wybuchem wojny. Po powrocie kierownika tej szkoły do Poznania z byłego Generalnego Gubernatorstwa podjęła pracę w Liceum Pedagogicznym w Poznaniu jako nauczycielka języka rosyjskiego. W tym samym roku, po odbyciu specjalistycznego kursu w Warszawie została kierownikiem Okręgowego Ośrodka Języka Rosyjskiego w Poznaniu. W tym charakterze organizowała kursy dla nauczycieli języka rosyjskiego w województwie i hospitała lekcje z tego języka. Prowadziła też zajęcia z gramatyki i metodyki języka rosyjskiego oraz kursy tego języka dla pracowników urzędów i instytucji państwowych.

W roku 1950 podjęła pracę w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu jako lektor języka rosyjskiego, na którym to stanowisku pracowała do roku 1969, tj. do chwili przejścia na emeryturę. W całym okresie pracy w Uczelni Maria Marcinkowska działała na polu społecznym. Założyła w Uczelni Ligę Kobiet, której przez kilka lat była przewodniczącą oraz opiekowała się w latach 1963–1967 Uczelnianym Towarzystwem Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. W latach 1954–1958 była radną Dzielnicowej Rady Narodowej Poznań Jeżyce i w czasie trwania tej kadencji pełniła funkcje przewodniczącej Komisji Oświaty i Kultury. W roku 1962 została wybrana

przez lektorów Studium Języków Obcych naszej Uczelni na męża zaufania do Podkomisji Lektorów Wyższych Uczelni Poznania i Torunia przy Wojewódzkiej Komisji Środowiskowej Związku Nauczycielstwa w Poznaniu.

Maria Marcinkowska odznaczała się dobrocią. Zaznawszy niedostatku, była szczególnie wrażliwa na troski materialne młodzieży studiującej. Pomagała jak mogła. Zdarzało się, niestety, że nadużywano Jej wrażliwości. Nie wpływało to jednak na zmianę Jej postępowania.

Wiosną 1980 roku Maria Marcinkowska uległa ciężkiemu wypadkowi na ulicy – została potrącona przez tramwaj. W czasie długotrwałego pobytu w szpitalu była pod opieką Uczelni, gdyż nie miała żadnej rodziny. Po opuszczeniu szpitala Uczelnia umieściła ją w Państwowym Domu Pomocy Społecznej w Śremie, bowiem chora nie mogła już samodzielnie prowadzić dalszego życia. Zmarła w tym Domu i została pochowana na tamtejszym cmentarzu.

W pamięci tych, którzy znali Marię Marcinkowską pozostaje jako człowiek prawy, niezwykle skromny i pracowity z uporem dążący do podnoszenia swoich kwalifikacji, oddany młodzieży akademickiej i Uczelni.

Urszula Hoffmann

*Wiemy tylko, że życia nie można zrozumieć
bez miłosiernej wyrozumiałości,
nie można go bez niej przeżyć.*
Oskar Wilde

Biogramy

Andrzej Au 1911–2002

A ndrzej Au urodził się 20 września 1911 roku w Poznaniu jako syn Mieczysława i Józefy Marii z domu Krzymińskiej. Jego ojciec był zasłużonym Wielkopolaninem, współzałożycielem dwóch filii Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, mianowicie filii w Toruniu i Paryżu. Stąd z rodzicami przeniósł się do Torunia, później do Paryża, a następnie powrócił do Poznania.

Szkołę podstawową i średnią ukończył w Paryżu. Świadectwo dojrzałości otrzymał w roku 1930 w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Następnie przez rok pracował w warsztatach Zakładów Hipolita Cegielskiego, przygotowując się do rozpoczęcia studiów na Politechnice Gdańskiej. Zrezygnował jednak z tego kierunku studiów i podjął studia chemiczne na Uniwersytecie Poznańskim. Ukończył je w roku 1938, uzyskując stopień magistra nauk ścisłych w zakresie chemii na podstawie pracy magisterskiej z chemii organicznej, napisanej pod kierunkiem prof. Jerzego Suszki.

W czasie studiów uniwersyteckich, w 1934 roku, przetłumaczył kolidze na język francuski tekst wynalazku zgłoszony do kancelarii rzeczniaka patentowego dra Mariana Kryzana w Poznaniu. Tłumaczenie okazało się bardzo trafne. Stąd też rzeczniak dr Marian Kryzan zatrudnił studenta Andrzeja Aua jako tłumacza tekstów technicznych. Robił tłumaczenia w trzech językach: francuskim, niemieckim i angielskim. Pracując jako tłumacz, kontynuował studia.

Po ukończeniu studiów nadal pracował w kancelarii rzeczniaka patentowego dr. Mariana Kryzana, początkowo jako aplikant do zawodu rzeczniaka patentowego, a później jako rzeczniak patentowy. Nie przerwał tej pracy nawet po przeniesieniu tej kancelarii z Poznania do Warszawy. Zamieszkał w Warszawie. W 1939 roku uczestniczył w obronie Warszawy, a w 1944 roku w powstaniu warszawskim. W czasie okupacji brał udział w tajnym nauczaniu.

Do Poznania powrócił w połowie marca 1945 roku. Z polecenia prof. Andrzeja Gałęckiego, kierownika Katedry Chemii Fizycznej na Uniwersytecie Poznańskim został przyjęty przez prof. Józefa Górskiego – ówczesnego rektora Akademii Handlowej w Poznaniu z zadaniem odrestaurowania całkowicie zniszczonego w czasie wojny Zakładu Towaroznawstwa w Katedrze Technologii i Towaroznawstwa, którą w latach trzydziestych zorganizował prof. Jan Wiertelak i nią kierował od 1937 do 1939 roku. Z wojny nie powrócił, zginął w Katyniu. Stąd od 1945 roku kierownikiem tej Kate-

dry została zastępca profesora dr Rufina Ludwiczakówna. Wybór Andrzeja Aua do realizacji tego zadania w trudnym okresie powojennym okazał się bardzo trafny. Dzięki dużym umiejętnościom organizacyjnym i pracowitości zdołał do 1947 roku urządzić i wyposażać w pomoce naukowe bibliotekę i laboratoria Zakładu Towaroznawstwa i Technologii. Pomógł także przygotować materiały niezbędne do prowadzenia ćwiczeń z towaroznawstwa. Razem z Maciejem Wiewiórowskim przygotował *Skrypt do ćwiczeń towaroznawczych* wydany w 1948 roku przez Koło Naukowe Studentów Akademii Handlowej w Poznaniu.

Pracując w Akademii Handlowej w Poznaniu od 1946 roku, prowadził także samodzielnie kancelarię rzeczownika patentowego. Pochłaniało to dużo czasu, stąd w 1947 roku zrezygnował z pracy w Uczelni, by móc podjąć obowiązkowi rzeczownika.

Odznaczał się ogromną pracowitością oraz chęcią poszerzania i pogłębiania wiedzy. Pracując zawodowo, pisał pracę doktorską. Stopień doktora nauk ścisłych w zakresie chemii uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim w 1950 roku. Był także kierownikiem rzeczowników patentowych w oddziale poznańskim. Pracował również w dziedzinie wynalazczości i postępu technicznego w Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu i w Przemysłowym Instytucie Maszyn Rolniczych w Poznaniu.

Po przejściu na emeryturę w roku 1978 tłumaczył teksty dla Naczelnej Organizacji Technicznej. Był bardzo aktywny i cieszył się wielkim szacunkiem i zaufaniem. Gdy więc 15 grudnia 1990 roku zawiązano spółkę cywilną rzeczowników patentowych w Poznaniu nadano jej nazwę: Dr Andrzej Au & Co.sc. Biuro Usług Prawno-Technicznych. Europejscy Rzecznicy Patentowi. Dr Andrzej Au był współnikiem i zarazem patronem tej spółki. Pracował w niej do 2000 roku, będąc nestorem rzeczowników patentowych w Polsce. Biuro, którego był współzałożycielem, jest największą kancelarią patentową w Poznaniu i jedną z większych w Polsce. Dr Andrzej Au był kontynuatorem niemal stuletniej tradycji swoich sławnych poprzedników – Mariana Kryzana oraz jego następcy Feliksa Wierzbickiego.

Dr Andrzej Au sercem i tradycją rodzinną był związany z Wielkopolską. Wielce zasłużył się dla organizacji i restytucji wolnego zawodu rzeczownika patentowego. W uznaniu Jego zasług odznaczono Go Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi.

Zmarł 27 stycznia 2002 roku w Borkowicach, gdzie po zakończeniu pracy zawodowej mieszkał ze swoim synem Piotrem. Został pochowany na cmentarzu Junikowskim w kwaterze rodzinnej.

Zdzisława Drozdowska

Jacek Augustyniak

1932–2000

Jacek Augustyniak urodził się 25 maja 1932 roku w Wągrowcu jako syn Zygmunta i Kazimiery z domu Jędrzejewskiej. Rodzice byli nauczycielami. Do szkoły średniej uczęszczał w Wągrowcu, tamże otrzymał świadectwo dojrzałości w 1949 roku. Następnie podjął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu. Ukończył je w 1955 roku, uzyskując magisterium z towaroznawstwa.

W okresie studiów, od 1 kwietnia 1953 roku do 1 marca 1954 roku, pracował jako kontraktowy referendarz w Wydziale Handlu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Od września 1954 roku rozpoczął pracę jako asystent na Wydziale Handlowo-Towaroznawczym WSE w Katedrze Chemii Ogólnej. Ponadto w latach 1956–1960 pracował dodatkowo na 1/2 etatu w Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu jako starszy asystent. Po zmianie struktury organizacyjnej Uczelni został od marca 1957 roku starszym asystentem w Katedrze Chemii na Wydziale Towaroznawstwa. Był adiunktem od stycznia 1962 roku do lutego 1969 roku.

Doktoryzował się w 1961 roku na UAM na podstawie rozprawy: *Badania nad budową konglutyny*, otrzymując stopień doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii. Jego promotorem był prof. Maciej Wiewiórowski. Po doktoracie w lutym 1962 roku uzyskał roczne stypendium naukowe National Research Council of Canada i wyjechał na studia do Ottawy.

Pracując w WSE, prowadził, wraz z prof. Maciejem Wiewiórowskim, szerokie badania metodyczne nad elektroforezą w zastosowaniu do analizy aminokwasów i białek roślinnych. Wyizolował z nasion łubinu konglutyny B i określił jej stałe fizykochemiczne oraz C- i N - końcowe aminokwasy. Rezultaty tych badań były publikowane w pracach zbiorowych w Rocznikach Nauk Rolnych oraz w „Acta Biochim. Polon” w latach 1956, 1958 i 1959. Następnie sam zajął się białkami złożonymi, występującymi w żółtku jaja kurzego. Określił skład frakcji lipoproteidowej oraz wyznaczył najważniejsze stałe fizykochemiczne. Wyniki tych badań przedstawił w pracy habilitacyjnej: *Badania nad budową lipoproteidu o małej gęstości z żółtka jaja kurzego* (ZN WSE, Poznań 1968). Habilitował się 26 czerwca 1968 roku na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UAM, uzyskując stopień naukowy docenta nauk przyrodniczych w zakresie biochemii.

Po piętnastu latach pracy w WSE, od marca 1969 roku został przeniesiony na UAM do Katedry Biochemii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi. W 1972 roku skierowano go do pracy naukowej w Międzyuczelnianym Instytucie Biochemii w Poznaniu. Pełnił tam funkcję zastępcy dyrektora Instytutu. Od 1 października 1976 roku został kierownikiem Zakładu Biochemii Instytutu Biologii UAM. Tytuł profesora nadzwyczajnego nauk przyrodniczych uzyskał 29 października 1977 roku, a stanowisko profesora zwyczajnego w 1988 roku. W latach 1985–1988 pełnił funkcję dziekana Wydziału Biologii na UAM. W 1993 roku został dyrektorem nowo utworzonego Instytutu Biologii Molekularnej i Biotechnologii.

Prowadził szeroką współpracę naukową z Zakładem Genetyki PAN w Poznaniu i Instytutem Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Polskiego Towarzystwa Biochemicznego i zastępcą przewodniczącego Poznańskiego Oddziału tegoż Towarzystwa. Był także członkiem Komitetu Biochemii i Biofizyki PAN, członkiem Prezydium Komisji Nauk Chemicznych Poznańskiego Oddziału PAN oraz członkiem Prezydium Komisji Biologii Molekularnej Poznańskiego Oddziału PAN.

Wypromował 18 doktorów, z których wielu jest profesorami. Był także promotorem kilkudziesięciu prac magisterskich.

Zmarł nagle, będąc w pełni sił twórczych, 1 sierpnia 2000 roku w Suchym Lesie. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Morasku.

Zdzisława Drozdowska

Leon Babiński

1891–1973

Leon Babiński urodził się 13 stycznia 1891 roku w Warszawie jako syn Leona i Stefanii z domu Karpińskiej. Do szkoły średniej uczęszczał w Warszawie, gdzie w roku 1909 otrzymał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum im. I. Chrzanowskiego. Gdy był uczniem, brał udział w strajkach szkolnych w latach 1905–1907. Studiował na Sorbonie w latach 1909–1912, uzyskując w roku 1912 dyplom tegoż Uniwersytetu. Następnie podjął studia na Uniwersytecie im. M.W. Łomonosowa w Moskwie, gdzie w roku 1913 otrzymał stopień kandydata nauk. Powrócił do Warszawy i odbył aplikację sądową i adwokacką. Habilitował się w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie w roku 1925, a stanowisko profesora tytularnego otrzymał w roku 1938. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1955, a zwyczajnym w roku 1959. Godnością doktora honoris causa uhonorowała Go Politechnika Szczecińska w roku 1971.

Wyróżnić można dwie główne dziedziny Jego działalności. Od września 1917 roku brał udział w organizowaniu sądownictwa polskiego, pełniąc funkcję sekretarza naczelnego Sądu Najwyższego. Z dniem 1 stycznia 1919 roku przeszedł do pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w charakterze radcy prawnego. Pełnił tę funkcję przez dwadzieścia lat, będąc specjalistą w zakresie prawa morskiego i lotniczego. Brał czynny udział w wielu konferencjach międzynarodowych, dotyczących tej problematyki. Przez długi czas był delegowany w charakterze polskiego eksperta do Międzynarodowej Komisji Żeglugi Powietrznej (CINA) oraz do Międzynarodowego Komitetu Technicznego Ekspertów Prawa Lotniczego (CITEJA). W latach 1932–1938 był przedstawicielem państwa w Komisji Mieszanej i w Trybunale Rozjemczym dla Górnego Śląska, a w latach 1945–1947 radcą prawnym przy Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie.

Jego działalność na polu nauki i dydaktyki była również bardzo szeroka. W latach 1919–1934 wykładał prawo międzynarodowe prywatne w Wolnej Wszechnicy Polskiej, a w latach 1919–1933 w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Na Uniwersytecie Warszawskim wykładał w roku 1927 historię dawnego prawa polskiego, a w roku 1938 prawo lotnicze. Przez jeden rok wykładał prawo publiczne w Szkole Dziennikarstwa w Warszawie. W okresie dwudziestolecia międzywojennego najbardziej był związany ze Szkołą Główną Handlową. W latach 1921–1939 wykładał

w tejże Uczelni prawo międzynarodowe prywatne, a od roku 1926 również prawo morskie.

Druga wojna światowa przerwała Jego działalność dydaktyczno-naukową. Po wojnie związał się z Uniwersytetem Poznańskim. Od listopada 1945 roku do grudnia 1950 roku wykładał prawo międzynarodowe prywatne oraz organizację i technikę służby zagranicznej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W tym samym czasie, w okresie 1946–1950, wykładał na Akademii Handlowej w Poznaniu prawo morskie oraz organizację i technikę służby konsularnej. Jako wybitny prawnik został w roku 1947 członkiem Instytutu Prawa Międzynarodowego w Genewie (Institut de Droit International).

Gdy dzięki staraniom rektora Akademii Handlowej – prof. Józefa Górskiego – otwarto w Szczecinie, w końcu roku 1946 (inauguracja odbyła się 26 listopada), Oddział Akademii Handlowej, powierzono Mu stanowisko zastępcy rektora AH dla tegoż Oddziału. Pełnił tę funkcję w latach 1947–1948. Otwarcie w Szczecinie tej placówki zapoczątkowało rozwój szkolnictwa w tym mieście i sprawiło, że Szczecin nabrał charakteru ośrodka naukowego. Oddział AH w Poznaniu był bowiem pierwszą placówką szkolnictwa wyższego w Szczecinie. Oddział ten usamodzielniał się jesienią 1948 roku, stając się Akademią Handlową w Szczecinie, która w roku 1950 została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną. W roku 1955 WSE połączyła się z Politechniką Szczecińską, stając się Wydziałem Inżynieryjno-Ekonomicznym Politechniki Szczecińskiej. Po dalszych zmianach istnieją dwa wydziały ekonomiczne w ramach Uniwersytetu Szczecińskiego.

Profesor Leon Babiński pełnił funkcję rektora Akademii Handlowej i WSE w Szczecinie w latach 1948–1951. W latach 1954–1955 był dziekanem Wydziału Transportu Wodnego tej Uczelni. Na emeryturę przeszedł w roku 1961. Nadal jednak prowadził wykłady z prawa morskiego aż do roku 1972.

Profesor był ściśle związany ze szczecińskim ośrodkiem naukowym i należał do najbardziej aktywnych jego członków. Wykazywał ogromny zakres zainteresowań – od historii aż po astronautykę, od pedagogiki po lingwistykę. Był głównym organizatorem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego. Piastował godność prezesa tej placówki od chwili jej utworzenia w roku 1956, a po rezygnacji z tej funkcji w roku 1970 – godność prezesa honorowego. Należał do wielu towarzystw naukowych, krajowych i zagranicznych.

Profesor pozostawił znaczny dorobek naukowy. Opublikował blisko 300 pozycji, z czego 20 w czasopiśmie prawniczych za granicą. Pierwsze Jego publikacje ukazały się w roku 1915. Do najważniejszych prac Profesora

ra należą: *Prawo międzynarodowe prywatne (Zarys wykładu, cz.1)*, 1934; *Prawo cudzoziemców w Polsce*, 1925; *Organizacja i technika służby konsularnej (skrypt)*, 1948; *Zagadnienia współczesnego prawa międzynarodowego prywatnego*, 1958; *Prawo morskie w pracach prawników szczecińskich*, 1959; *Konosament bezpośredni w rozwoju obrotu międzynarodowego (współautor – J. Siedlecki)*, 1963; *Prawo transportowe (współautor – Władysław Górski)*, 1966; *Międzynarodowa unifikacja prawa przewozu lotniczego na tle Konwencji Warszawskiej*, 1968.

We wspomnieniach pisanych o Profesorze Leonie Babińskim podkreślano, że był wybitnym humanistą, człowiekiem ogromnej życzliwości i wielkiego serca.

Zmarł 11 stycznia 1973 roku w Szczecinie.

Zdzisława Drozdowska

Tadeusz Bartkowski

1920–1992

Tadeusz Bartkowski urodził się 29 września 1920 roku w Gninie w pow. Grodzisk Wlkp. jako syn Stanisława i Kunegundy z domu Sulikowskiej. Maturę typu humanistycznego zdał w roku 1939. Studia wyższe z geografii podjął w roku 1945 na Uniwersytecie Poznańskim i ukończył je w roku 1948, otrzymując tytuł magistra. Trzy lata później, w roku 1951, doktoryzował się na podstawie rozprawy: *Rozwój polodowcowej sieci hydrogeograficznej Wielkopolski Środkowej*, uzyskując stopień doktora nauk matematyczno-przyrodniczych w zakresie geografii fizycznej. Habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1960. Profesorem nadzwyczajnym został w roku 1969, a profesorem zwyczajnym w roku 1975.

Pracę na Uniwersytecie Poznańskim na stanowisku asystenta podjął w roku 1946, będąc jeszcze studentem. Funkcję tę pełnił do roku 1953. W latach 1953–1955 pracował w Miastoprojekcie w Poznaniu w charakterze kierownika zespołu fizjograficznego, a w latach 1953–1958 kierował także zespołem w Geoprojekcie w Poznaniu. W roku 1958 powrócił do pracy na Uniwersytecie Poznańskim, zajmując kolejno stanowiska adiunkta (do roku 1961), docenta (w latach 1961–1969), profesora nadzwyczajnego (w latach 1969–1975) i profesora zwyczajnego (od roku 1975). Od roku 1975 kierował Zakładem Geografii Fizycznej Kompleksowej, a w latach akademickich 1975/1976–1980/1981 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Geografii Fizycznej UAM. Na emeryturę przeszedł w roku 1987, pracując nadal w połowie wymiaru czasu.

W naszej Uczelni pracował w latach 1982–1987, kierując Zakładem Ochrony i Kształtowania Środowiska w Instytucie Geografii Przestrzennej. Jego zajęcia dydaktyczne dotyczyły problematyki, dla której utworzono ten Zakład.

Profesor Tadeusz Bartkowski włączył się czynnie w prace Polskiej Akademii Nauk. Był członkiem Komitetu Naukowego przy Prezydium PAN „Człowiek i Środowisko”, członkiem Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, członkiem Komitetu Nauk Geograficznych PAN, członkiem Komisji Ekosystemów Miejskich i Planowania Przestrzennego Komitetu PAN „Człowiek i Środowisko”. Ponadto był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc funkcję przewodniczącego Komitetu Fizjograficznego. Był również członkiem władz International Assotiation for Landscape Ecology.

Profesor pozostawił znaczny dorobek publikacyjny w liczbie około 240 pozycji. Doktoryzował 12 osób. Był znawcą i orędownikiem idei ochrony środowiska przyrodniczego człowieka.

Zmarł 19 kwietnia 1992 roku. Został pochowany na cmentarzu na Junikowie.

Zdzisława Drozdowska

Stefan Błachowski

1889–1962

Stefan Błachowski urodził się 19 maja 1889 roku w Opawie w Czechach jako syn Konstantego i Marii z domu Niklas. Rodzice przenieśli się do Lwowa, gdzie ukończył szkołę podstawową i średnią. Świadectwo dojrzałości otrzymał w roku 1907. W tymże roku podjął studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Studiował jednocześnie filozofię, psychologię i polonistykę. W roku 1909 wyjechał na studia do Wiednia, skąd jeszcze w tym roku przeniósł się na Uniwersytet w Getyndze. Pogłębiał tu wiedzę z zakresu nauk biologicznych, filozofii i fizyki. Doktoryzował się w roku 1913 w Getyndze na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. Georga Eliasa Müllera, uzyskując stopień doktora filozofii i fizyki. Jego rozprawa doktorska: *Studien über den Binnenkontrast* została opublikowana w Lipsku w roku 1913. Wypada dodać, że w grudniu 1953 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki nadała Mu stopień doktora nauk psychologicznych. Habilitował się w roku 1917 na Uniwersytecie Lwowskim. Profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Poznańskiego został w lipcu 1919 roku, a profesorem zwyczajnym w październiku 1921 roku.

Pracę naukową w charakterze asystenta wolontariusza rozpoczął w roku 1913 na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W styczniu 1914 roku został starszym asystentem w Instytucie Psychologicznym i Seminarium Filozoficznym kierowanych przez prof. Kazimierza Twardowskiego. Pracował tu do roku 1919. Od lutego do lipca tegoż roku prowadził jako docent wykłady z psychologii w Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie. Z dniem 8 lipca został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Poznańskiego. Dwa lata później otrzymał tamże stanowisko profesora zwyczajnego. Zorganizował Katedrę i Zakład Psychologii oraz Pedagogiki Eksperymentalnej. Był także organizatorem Zakładu Psychologii na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Działalność dydaktyczną prowadził na Uniwersytecie Poznańskim, w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Poznaniu oraz w naszej Uczelni. Począwszy od 1932 roku aż do wybuchu II wojny światowej wykładał na Wyższym Kursie Pedagogicznym zorganizowanym przy Wyższej Szkole Handlowej. W roku 1947 wznowił wykłady na Akademii Handlowej i prowadził je do roku 1950. Wykładał psychologię ogólną i pedagogiczną, technologię pracy umysłowej oraz psychotechnikę.

Poza działalnością nauczyciela akademickiego Profesor pełnił funkcje organizacyjne. W latach 1934–1937 był dziekanem Wydziału Humanistycznego, w roku akademickim 1937/1938 prodziekanem Wydziału filozoficznego, a w roku akademickim 1938/1939 prorektorem. W roku 1930 zainicjował wydanie „Kwartalnika Psychologicznego”. Był jego redaktorem do roku 1948. Profesor odbywał liczne podróże naukowe. Wielokrotnie reprezentował polską psychologię na międzynarodowych kongresach w Barcelonie, Berlinie, Kopenhadze, Moskwie, Paryżu, Pradze i Wiedniu.

Wybuch II wojny światowej przerwał na krótko działalność Profesora. W październiku 1939 roku został aresztowany przez okupanta i uwięziony jako zakładnik, a następnie w końcu listopada tegoż roku poprzez obóz na Główniej wysiedlony do Ostrowca Świętokrzyskiego. Począwszy od roku 1940 aż do powrotu do Poznania w roku 1945 brał czynny udział w tajnym szkolnictwie. Był organizatorem szkolnictwa średniego, przewodniczącym komisji dla wszystkich stopni nauczania średniego i komisji maturalnych. Wykładał na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich, a w latach 1943–1944 pełnił funkcję kierownika prac dla Ziemi Odzyskanych w Biurze Zachodnim Delegatury Rządu Londyńskiego na Kraj w Warszawie.

Wrócił do Poznania w marcu 1945 roku. Brał udział w pracach związanych z odbudową Uniwersytetu Poznańskiego. Od roku 1945 pełnił funkcję prorektora, a w latach akademickich 1946/1947–1947/1948 piastował godność rektora. Kierował Katedrą Psychologii I, a od września 1953 roku Katedrą Psychologii Wychowawczej, która powstała z połączenia z Katedrą Psychologii II, kierowanej przez prof. Stanisława Kowalskiego.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje około 70 publikacji wydawanych w kraju i za granicą. Obejmują one monografie, przyczynki naukowe i artykuły popularnonaukowe. Prace te dotyczą różnych dziedzin i zagadnień psychologicznych, w tym także psychologii klinicznej.

Profesor Błachowski współdziałał z wieloma instytucjami naukowymi i społecznymi. Do ostatnich dni swego pracowitego życia pełnił obowiązki przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, którego był założycielem; sprawował funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej; był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa do Walki z Kalectwem, członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i przewodniczącym Komisji Filozoficznej tegoż Towarzystwa, członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych i Psychologicznych PAN, członkiem Zarządu Głównego ZBOWID, honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego oraz honorowym członkiem Czeskiego Towarzystwa Psychotechnicznego, członkiem Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Psychologii Teoretycznej, członkiem Sekcji Wychowania Fizycznego Rady Głównej Szkolnictwa

Wyższego oraz długoletnim prezesem Towarzystwa Filharmonii Robotniczej.

W uznaniu osiągnięć został odznaczony Krzyżem Komandorskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz licznymi medalami.

Profesor został przeniesiony w stan spoczynku w roku 1960. Był bardzo związany z grodem Przemysława i Wielkopolską, będąc jednym ze współzałożycieli Uniwersytetu Poznańskiego. Zmarł w Warszawie 31 stycznia 1962 roku.

Zdzisława Drozdowska

Marian Iwiański
1896–1991

Marian Iwiański urodził się 4 stycznia 1896 roku w Radziwiliszkach na Wileńszczyźnie jako syn Józefa i Marii z domu Pujkiewicz. Studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu w latach 1926–1930, uzyskując dyplom nauk handlowych. Studia wyższe stopnia II ukończył w roku 1947, otrzymując tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych Akademii Handlowej w Poznaniu.

W uczelni rozpoczął pracę w roku 1945 i był z nią związany do roku 1969. Był lektorem języka rosyjskiego i przez wiele lat również wykładowcą arytmetyki politycznej i matematyki finansowej. Liczne roczniki studentów rozpoczynających studia po II wojnie światowej bardzo ceniły te wykłady. Pełnił przez kilkanaście lat funkcje kierownika: Zakładu Języków Obcych (1950 – 1955); kierownika Studium Języków Obcych (1958–1963) i kierownika Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych (1963–1968).

Zmarł 4 marca 1991 roku.

Zdzisława Drozdowska

Wiktor Jaśkiewicz

1912–2003

Wiktor Jaśkiewicz urodził się 1 kwietnia 1912 roku w Suwałkach w rodzinie robotniczej. Tamże uczęszczał do gimnazjum i w 1931 roku uzyskał świadectwo dojrzałości. Studia podjął na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego i ukończył je w roku 1935, uzyskując stopień magistra praw. W latach 1935–1936 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Po jej ukończeniu powrócił do Poznania i w 1937 roku został wolontariuszem na Uniwersytecie Poznańskim w Katedrze Prawa Karnego i Procesu Karnego. Przygotowywał się do pracy w administracji państwowej. Po złożeniu egzaminu referendarskiego w 1938 roku został zatrudniony jako referendarz w Wydziale Ogólnym Urzędu Wojewódzkiego Poznańskiego. Na tym stanowisku pracował do sierpnia 1939 roku.

Po wybuchu drugiej wojny światowej zgłosił się do niemieckiego Urzędu Pracy – Arbeitsamt. Na początku 1941 roku wyjechał do Janowa Lubelskiego, gdzie pracował w Polskim Komitecie Pomocy Społecznej w charakterze referenta organizacyjnego. W latach 1942–1944 uczył w tajnych kompletach w Kozłowie k. Lubartowa, a następnie w Sochaczewie.

W 1945 roku wrócił do Poznania. Zgłosił się na Uniwersytet Poznański i został asystentem wolontariuszem w Katedrze Prawa Karnego. Podjął pracę w Urzędzie Wojewódzkim. Pełnił kolejno funkcje kierownika Oddziału Organizacyjnego, inspektora starostw i naczelnika Wydziału Ogólnego. Na początku 1946 roku został powołany na stanowisko dyrektora gabinetu Ministra Ziem Odzyskanych. Był nim aż do likwidacji tegoż Ministerstwa w 1949 roku. Od lutego 1949 do 1951 roku pracował na Uniwersytecie Poznańskim na stanowisku dyrektora administracyjnego.

W roku 1950 doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie rozprawy: *Przebudowa ustroju administracyjnego w Polsce Ludowej*, uzyskując stopień doktora praw. Jego promotorem był prof. Marian Zimmermann. W 1951 roku został mianowany zastępcą profesora w Katedrze Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1951–1956 był prorektorem tegoż Uniwersytetu. W 1954 roku został kierownikiem Katedry Prawa Pracy. W grudniu 1955 roku uzyskał stopień naukowy docenta i otrzymał stanowisko docenta etatowego. W listopadzie 1961 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w grudniu 1962 stanowisko

profesora nadzwyczajnego w Katedrze Prawa Pracy UAM. W grudniu 1968 roku nadano Mu tytuł profesora zwyczajnego.

Drugim miejscem Jego pracy, po Uniwersytecie Poznańskim, była Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Poznaniu. W latach 1960–1963 był w niej zatrudniony jako docent kontraktowy. Na ten dodatkowy etat dostał zezwolenie ministra szkolnictwa wyższego. W WSE objął w Katedrze Prawa funkcję samodzielnego pracownika nauki, w pełnym wymiarze godzin. Od września 1961 do stycznia 1963 prowadził także wykłady w Punkcie Konsultacyjnym Studiów Zaocznych w Bydgoszczy. W latach 1961–1963 był dziekanem Wydziału Ogólno-Ekonomicznego WSE.

W okresie swojej działalności w WSE, biorąc za podstawę ustawodawstwo Polski przedwrześniowej, przeprowadził analizę porównawczą sytuacji prawnej pracowników państwowych Polski Ludowej, ZSRR i NRD. Badał też różnice między stosunkiem służbowym a stosunkiem pracy. Rezultaty tych badań znalazły odbicie w Jego dwu tomowej książce: *Studia nad sytuacją prawną pracowników państwowych*, prace Wydziału Prawa UAM (t. I, 1961, t. II, 1966).

We wrześniu 1982 roku przeszedł na emeryturę. Pracował jednak nadal na Uniwersytecie Poznańskim do roku 1986. W tymże roku przeniósł się do Augustowa i po dwuletniej przerwie podjął pracę na Uniwersytecie Białostockim. W latach 1988–1994 kierował tam Zakładem Prawa Pracy. Następnie powrócił do Poznania.

Zmarł 24 października 2003 roku w wieku 91 lat w Poznaniu i został pochowany na cmentarzu parafialnym na Lutyckiej.

Zdzisława Drozdowska

Stanisław Kasznica

1874–1958

Stanisław Kasznica urodził się 23 lutego 1874 roku w Warszawie jako syn profesora Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie oraz Szkoły Głównej Warszawskiej. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w Gimnazjum Św. Anny w Krakowie rozpoczął studia z chemii i medycyny. Wybór okazał się nietrafny, stąd w roku 1895 podjął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów (na trzecim roku) wstąpił do tajnej organizacji polskiej: Oświata Narodowa. Niedługo potem aresztowano Go. Osadzono na Pawiaku i w X pawilonie Cytadeli. Został zwolniony za kaucją, lecz dopiero po dwóch latach mógł kontynuować studia. Dyplom ukończenia studium prawnego otrzymał w roku 1901, a rok później uzyskał stopień kandydata nauk prawnych na podstawie pracy: *Teoria państwa Stanisława Orzechowskiego*. Mając trudności ze znalezieniem pracy, pojechał do Krakowa (miał obywatelstwo austriackie). Przygotowywał się do egzaminu doktorskiego, który zdał w roku 1904. Był członkiem tajnej Organizacji Młodzieży Akademickiej „Zet”.

Będąc doktorem praw, uzyskał pracę w namiestnictwie we Lwowie. Po roku otrzymał stypendium Polskiej Akademii Umiejętności i w roku 1905 podjął studia na seminarium prof. Jerzego Jellinka w Heidelbergu. Po powrocie do Lwowa objął stanowisko kierownika Krajowego Biura Statystycznego w Wydziale Krajowym. W roku 1912 został mianowany profesorem zwyczajnym nauk społecznych w Krajowej Akademii Rolniczej w Dublanach pod Lwowem. Pracował tam do roku 1919. W latach 1913–1914 był też posłem Sejmu Krajowego. W czasie I wojny brał udział w Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny, utworzonym we Lwowie. Gdy wiosną roku 1918 otworzyła się możliwość działalności niepodległościowej, uczestniczył w maju tegoż roku w zebraniu Polskiego Koła Parlamentarnego w Krakowie, na którym proklamowano zjednoczenie i niepodległość Polski. Uczestniczył też pod przewodnictwem Witosza w Zjeździe Narodów Uciśnionych w Pradze.

Po odzyskaniu niepodległości w sierpniu 1919 roku zaproponowano Mu kierowniczą pracę w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Zajmował się sprawami przygotowania ustaw dotyczących reorganizacji władz. Będąc na tym stanowisku, otrzymał od prof. Antoniego Peretiatkowicza propozycję objęcia Katedry Prawa Administracyjnego na Uniwersytecie Poznańskim. Niełatwo było Mu podjąć tę decyzję. W rezultacie przejął

Katedrę 1 stycznia 1920 roku jako profesor zwyczajny. Wszedł w wir prac organizacyjnych, opracował statut Uniwersytetu Poznańskiego, przez wiele lat był dziekanem (w latach akademickich 1920/1921 oraz 1933/1934–1935/1936), piastował godność prorektora w roku akademickim 1931/1932, a rektora w 1929/1930–1930/1931.

Łączył pracę nauczyciela akademickiego z intensywną pracą społeczną, parlamentarną oraz pracami o charakterze ogólnopaństwowym. W latach 1922–1927 był senatorem RP i wielokrotnie przewodniczył komisjom w sprawach reformy administracyjnej, wnosząc duży wkład w tej dziedzinie, był członkiem Rady Oszczędnościowej, Rady Archiwalnej (w latach 1925–1935) i sędzią Trybunału Kompetencyjnego (1935–1939).

Na początku II wojny światowej został uwięziony przez okupanta jako zakładnik, a potem poprzez obóz na Głównej wysiedlony do Kroczoła. W maju 1942 roku przeniósł się do Warszawy, gdzie wykładał prawo administracyjne na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Napisał też podręcznik: *Polskie prawo administracyjne* (pod pseudonimem A. Łużycki). Był to pierwszy podręcznik prawa administracyjnego w Polsce. Doczekał się trzech wznowień w latach 1945–1947.

Profesor jako jeden z pierwszych powrócił do Poznania już 16 marca 1945 roku. Przy współudziale prof. A. Peretiatkowicza i prof. M. Zimmermanna zorganizował wyższe seminarium z prawa publicznego dla asystentów, doktorantów i wyższych urzędników administracyjnych. Dzięki temu seminarium mogło doktoryzować się wiele osób, a wśród nich dwóch doktorantów Profesora. Na propozycję ówczesnego dziekana, prof. Zygmunta Wojciechowskiego, organizatora Instytutu Zachodniego, zajął się – pełniąc funkcję prodziekana – utworzeniem Sekcji Prawnej tegoż Instytutu, z której wyłonił się potem Instytut Prawa Publicznego. Sekcja ta wydawała periodyk: „Administracja i Samorząd na Ziemiach Odzyskanych” finansowany przez Ministerstwo Ziemi Odzyskanych. Łącznie ukazało się 20 tomów serii A (artykuły) i serii B (teksty przepisów prawnych wraz z komentarzem). Naczelnym redaktorem tego periodyku, do chwili jego likwidacji w roku 1948, był prof. Stanisław Kasznica.

Był jeszcze w pełni sił twórczych, gdy z dniem 31 grudnia 1947 roku przeniesiono Go w stan spoczynku. W okresie „zawirowań” nie pomogły starania Rady Wydziału i Senatu Uniwersytetu Poznańskiego. Nadal prowadził, ale w formie prac zleconych, wykłady na Akademii Handlowej aż do chwili jej upaństwowienia i przekształcenia w Wyższą Szkołę Ekonomiczną w roku 1950. Z naszą Uczelnią był związany od 1933 roku. Do 1939 roku wykładał prawo prasowe i autorskie. W latach 1945–1949 wykładał prawo administracyjne, a w roku akademickim 1949/1950 – naukę o organizacji. W działalności Profesora spletało się wiele dziedzin, mianowicie:

praca nauczyciela akademickiego, szeroko pojmowana praca organizacyjna, działalność praktyczna i społecznikowska. Urodzony organizator i człowiek czynu, jak zaznaczono w ocenach Jego działalności, większą wagę przywiązywał do rozwiązań w praktyce niż w teorii. Był wybitnym wykładowcą. Pisał głównie artykuły. Brał żywy udział w dyskusjach dotyczących ważnych spraw administracyjnych kraju. Opracowywał projekty ustaw, reform i programów. Służył z całym oddaniem i sumiennością ludziom i umiłowanej Ojczyźnie.

Zmarł w Krosinku dnia 17 listopada 1958 roku, przeżywszy osiemdziesiąt cztery lata. Został pochowany na cmentarzu w Mosinie.

Zdzisława Drozdowska

Piotr Kędzierski
1912–1980

Piotr Kędzierski urodził się 12 października 1912 roku w Żązkach w ziemi łęczyckiej jako syn Wawrzyńca. Studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego i w Akademii Handlowej, uzyskując tytuł magistra.

W roku 1945 został wiceprezydentem miasta Poznania i pełnomocnikiem dla Ziemi Lubuskiej. W 1949 roku rozpoczął pracę nauczyciela akademickiego jako starszy asystent na Uniwersytecie Poznańskim. Wykładał podstawy marksizmu i leninizmu na Studium Nauki o Polsce Współczesnej w latach 1948–1950, a w Katedrze Prawa Administracyjnego tegoż Uniwersytetu w latach 1950–1951.

W marcu 1949 roku został wykładowcą podstaw marksizmu-leninizmu w Akademii Handlowej w Poznaniu. Wykłady te kontynuował w Wyższej Szkole Ekonomicznej do września 1954 roku. Od września 1951 roku pełnił funkcję zastępcy profesora i kierownika Katedry Podstaw Marksizmu-Leninizmu tejże Uczelni.

W październiku 1954 roku został przeniesiony do Warszawy i objął tam pracę w Prezydium Rady Narodowej miasta Warszawy.

Zmarł 8 grudnia 1980 roku w Warszawie.

Zdzisława Drozdowska

Jerzy Liczkowski

1913–1983

Jerzy Liczkowski urodził się 2 lipca 1913 roku w Krakowie jako syn Antoniego i Aurelii z domu Gętkowskiej. Pracę zarobkową rozpoczął w 1939 roku w Radomsku na stanowisku rachmistrza w Przedsiębiorstwie Budowy Dróg. Pracował tam do 1943 roku. W latach 1946–1949 był kierownikiem Księgarni Ziemi Zachodnich w Białogardzie.

Po drugiej wojnie światowej podjął studia na Akademii Handlowej w Poznaniu i ukończył je w 1950 roku, uzyskując 18 grudnia tegoż roku stopień magistra nauk ekonomiczno-handlowych. Studiował także na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej w Poznaniu. Ukończył je w 1956 roku, otrzymując tytuł inżyniera agronomii.

Z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu związał się we wrześniu 1950 roku, podejmując pracę na stanowisku asystenta w Katedrze Statystyki Wyższej Szkoły Ekonomicznej. Pracował w Uczelni do 31 sierpnia 1966 roku, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do docenta włącznie. W latach 1952–1955 odbywał aspiranturę krajową ze statystyki. Na studiach aspiranckich zajmował się tematyką zastosowania metod statystycznych w badaniach zjawisk ekonomiczno-rolniczych. Rezultatem tych studiów była rozprawa: *Statystyczne metody badania produkcji roślinnej*. Na jej podstawie uzyskał w 1958 roku stopień doktora nauk ekonomicznych. We wrześniu 1963 roku został mianowany docentem.

W okresie organizacyjnych przemian Uczelni poznańskiej pracował kolejno: w Katedrze Statystyki, w Katedrze Ekonomiki Handlu, w Instytucie Gospodarki Regionalnej przy WSE oraz w Katedrze Ekonomiki Handlu Wewnętrznego. Prowadził wykłady i ćwiczenia z ekonomiki rolnictwa oraz zagadnień produkcji rolnej dla studentów, specjalizujących się w zakresie obrotu produktami rolniczymi. Prowadził także wykłady z ekonomiki rolnictwa na Wydziale Ogólno-Ekonomicznym w Punkcie Konsultacyjnym w Bydgoszczy. Pracując w Instytucie Gospodarki Regionalnej kierował działem rolnictwa rejonu poznańskiego. Zwracał wtedy szczególną uwagę na zagadnienia spółdzielni produkcyjnych województwa poznańskiego. Począwszy od 1961 roku, prowadził seminarium magisterskie z dziedziny ekonomiki rolnictwa. Od chwili powołania go na stanowisko docenta pełnił funkcję kierownika Zakładu Ekonomiki Rolnictwa w Katedrze Ekonomiki Handlu Wewnętrznego.

W czasie swojej szesnastoletniej pracy w Uczelni poznańskiej Jerzy Liczkowski prowadził badania dotyczące produktywności i intensywności rolnictwa. W analizach przestrzennych wykorzystywał metody statystyczne. Pozwoliło Mu to ocenić poziom wytwórczości rolnej w poszczególnych, wyodrębnionych z tego punktu widzenia, rejonach byłego województwa poznańskiego. Badania prowadzone w tym okresie znalazły odbicie w kilku Jego książkach. Były nimi: *Statystyczne metody badania produkcji roślinnej na przykładzie PGR* (ZN WSE, nr 17, Poznań 1961); *Badania intensywności rolnictwa w ujęciu przestrzennym na przykładzie województwa poznańskiego* (PWRiL, Warszawa 1964); *Intensyfikacja rolnictwa w województwie poznańskim w okresie dwudziestu lat. Węzłowe problemy rozwoju Wielkopolski w latach 1945–1965* (PWN, Poznań 1966); *Ekonomika rolnictwa* (PWN, Poznań 1966); *Prace z zakresu ekonomiki rolnictwa*, red. i współautor (ZN WSE, nr 28, Poznań 1969).

1 września 1966 roku został przeniesiony na Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracował tam siedemnaście lat. Początkowo był zatrudniony na etacie docenta w Katedrze Ekonomii Politycznej na Wydziale Prawa. W latach 1968–1983 pełnił funkcję kierownika Zakładu Ekonomii i Organizacji Rolnictwa w Instytucie Ekonomicznym UMK. Poza uczelnią macierzystą, w okresie 1976–1983, pracował również w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1971 roku, a profesora zwyczajnego w roku 1982.

Zmarł 8 lutego 1983 roku w Toruniu i został pochowany na cmentarzu Świętego Jerzego.

Zdzisława Drozdowska

Rufina Stella Ludwiczakówna

1906–2001

Rufina Stella Ludwiczakówna urodziła się 23 lipca 1906 roku w Poznaniu. W 1925 roku zdała maturę w Gimnazjum im. Dąbrówki w Poznaniu. W tymże roku podjęła studia chemiczne na Uniwersytecie Poznańskim. Studiując, pracowała zawodowo. W październiku 1932 roku otrzymała stopień magistra filozofii z zakresu chemii. W tejże Uczelni uzyskała w 1936 roku tytuł doktora nauk ścisłych z zakresu chemii na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem prof. Jerzego Suszki, znakomitego organika. Przewód habilitacyjny otwarto Jej w 1939 roku. Z powodu wybuchu II wojny światowej przewód zakończono dopiero po wojnie. Nastąpiło to 22 czerwca 1945 roku na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego.

Pracę jako asystent rozpoczęła w 1933 roku na Uniwersytecie Poznańskim w Zakładzie Chemii Organicznej, kierowanej przez prof. Jerzego Szuszkę. Po doktoracie została adiunktem. W czasie okupacji przebywała w Krakowie. Pracowała tam jako nauczycielka w szkołach średnich oraz jako chemik w laboratoriach chemicznych. Brała również czynny udział w nauczaniu tajnym na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wykładała chemię dla studentów medycyny.

W marcu 1945 roku wróciła do Poznania. Podjęła pracę jako adiunkt na Uniwersytecie Poznańskim w Katedrze Chemii Organicznej oraz jako zastępca profesora w Akademii Handlowej. W pierwszych dwóch powojennych latach akademickich – 1945 i 1945/1946 – prowadziła na Uniwersytecie wykłady z chemii organicznej i chemii spożywczej, a w Akademii Handlowej wykłady z chemii i towaroznawstwa. W tejże Uczelni kierowała Katedrą Technologii i Towaroznawstwa. W czasie działań wojennych zaginął bowiem bez wieści kierownik tej Katedry, prof. Jan Wiertelak. (Jak się później okazało zginął w Katyniu). W tej sytuacji do Jej zadań należała również organizacja zajęć i kompletowanie zespołu w Katedrze. W Akademii Handlowej pracowała trzy lata – do 1948 roku.

W związku z powołaniem Jej na profesora nadzwyczajnego na Uniwersytecie Poznańskim kierownictwo Katedry przejął 1 czerwca 1948 roku w charakterze zastępcy profesora dr Franciszek Szelaąg, który był również uczniem prof. Jerzego Suszki. Obaj kierownicy Katedry Technologii i Towaroznawstwa uwzględniali przyrodniczy charakter towaroznawstwa zapoczątkowany w tej Uczelni w latach międzywojennych.

Jako profesor nadzwyczajny objęła w 1948 roku kierownictwo Zakładu Chemii Organicznej w Oddziale Farmaceutycznym na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Oddział ten w 1950 roku przekształcono na Wydział Farmaceutyczny nowo powstałej Akademii Medycznej, na którym kierowała Katedrą do czasu przejścia na emeryturę w 1976 roku. Tytuł profesora zwyczajnego nauk farmaceutycznych uzyskała w roku 1966.

W Akademii Medycznej piastowała różne funkcje organizacyjne: prodziekanem Wydziału Farmaceutycznego była w latach 1952–1953, dziekanem w latach 1958–1962 i 1965–1966, a prorektorem Akademii Medycznej w latach 1962–1963. Była również posłem na Sejm PRL w III kadencji, a mianowicie w latach 1960–1963. Na trzech uczelniach poznańskich – Uniwersytecie Poznańskim, Akademii Medycznej i Akademii Handlowej pracowała łącznie czterdzieści sześć lat.

Zmarła 14 sierpnia 2001 roku w Poznaniu w wieku dziewięćdziesięciu pięciu lat. Została pochowana na cmentarzu junikowskim.

Zdzisława Drozdowska

Zygmunt Konrad Nowakowski

1912–1993

Zygmunt Konrad Nowakowski urodził się 19 lutego 1912 roku w Poznaniu jako syn Kazimierza i Janiny z domu Mieczkowskiej. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Studiował prawo i ekonomię. W roku 1934 otrzymał tytuł magistra praw. Doktorem praw został w roku 1937 na podstawie rozprawy: *Przejęcie długu według kodeksu zobowiązań*, opublikowanej w roku 1937. Jego promotorem był prof. Alfred Ohanowicz.

Studiował prawo nie tylko w kraju, ale także na uniwersytetach zagranicznych. W latach 1935–1936 odbył studia prawnicze w Berlinie, w latach 1937–1939 w Paryżu i Strasburgu, a w latach 1945–1946 w Oksfordzie.

Pierwszą swoją pracę podjął w roku 1937 na stanowisku asystenta na Uniwersytecie Poznańskim. Wybuch II wojny światowej przerwał Jego pracę naukową. Brał czynny udział w kampanii wrześniowej w Polsce, a później w działaniach wojennych poza granicami kraju (Tobruk, Bardia). Pod koniec wojny został asystentem Polskiego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Oksfordzie. Pełnił tę funkcję w latach 1944–1947.

Po powrocie do kraju habilitował się w roku 1947 w Poznaniu (po przeniesieniu się ze Szkoły Głównej Handlowej na Uniwersytet Poznański w roku 1945) z zakresu prawa cywilnego na podstawie pracy: *Odpowiedzialność za cudze czyny według kodeksu zobowiązań*, opublikowanej w 1948 roku. W roku 1956 został profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1962 – profesorem zwyczajnym.

Z dniem 1 stycznia 1947 roku objął Katedrę Prawa Cywilnego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. Z Wydziałem tym był związany do roku 1978. Ponadto w latach 1957–1961 wykładał na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Po przejściu na emeryturę prof. Alfreda Ohanowicza, w roku 1960 objął kierownictwo Katedry Zespołowej Prawa Cywilnego. Gdy w związku z reorganizacją studiów w roku 1969 utworzono zamiast katedr instytuty i zakłady, objął kierownictwo Zakładu Prawa Cywilnego. W roku akademickim 1970/1971 skorzystał z rocznego bezpłatnego urlopu na Uniwersytecie Poznańskim i zajął się utworzeniem Zakładu Prawa Gospodarczego, a także Instytutu Prawa Cywilnego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Profesor,

będąc wybitnym cywilistą polskim, wykładał prawo cywilne, gospodarcze i handlowe, prawo rzeczowe, spadkowe i rodzinne.

W Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pracował na pół etatu od 1 września 1974 roku do 30 września 1977 roku w Zakładzie Prawa Obrotu Międzynarodowego, kierowanym przez prof. Jana Hołowińskiego. Wykładał prawo cywilne i prawo handlowe państw obcych na kierunku handel zagraniczny.

Profesor Nowakowski pełnił odpowiedzialne funkcje w wielu instytucjach naukowych, publicznych, społecznych i gospodarczych. W latach 1957–1961 był posłem w Sejmie PRL, pełniąc kierownicze funkcje w komisjach Sejmowych. Od roku 1952 był arbitrem Kolegium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego w Warszawie. Był członkiem wielu organizacji naukowych krajowych i zagranicznych. W latach 1954–1961 pracował na stanowisku docenta, a później profesora w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, zajmując się głównie prawem gospodarczym. Był także członkiem Komisji Towarzystw Naukowych i Popularyzacji Wiedzy Wydziału I PAN. Bardzo aktywnie uczestniczył w działalności Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Był członkiem zagranicznych stowarzyszeń: Lincoln College i Lincoln Society Oxford University, Société de Legislation Comparee w Paryżu, L'Association Internationale de Droit des Assurances w Genewie.

Dorobek naukowy Profesora jest znaczny. Składa się nań ponad 120 publikacji, w tym 16 książek. Ich tematyka dotyczyła prawa cywilnego, gospodarczego obrotu uspołecznionego, rzeczowego, ubezpieczeń majątkowych i osobowych.

Zmarł 26 sierpnia 1993 roku w Poznaniu. Jest pochowany na cmentarzu Junikowskim.

Zdzisława Drozdowska

Alfred Marian Ohanowicz

1888–1984

Alfred Marian, in Babtismo Aleksander, Ohanowicz urodził się 31 marca 1888 roku we Lwowie jako syn Józefa i Heleny z domu Prokopowicz. Jego ojciec był sędzią Sądu Apelacyjnego. Od XIX wieku rodzina Ohanowiczów należała do polskiej elity ormiańskiej.

Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości gimnazjum klasycznego podjął w roku 1906 studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Ukończył je w roku 1911, uzyskując stopień doktora na podstawie opublikowanej rozprawy: *Ciężary państwowe duchowieństwa w drugiej połowie XV i z początkiem XVI wieku*. Jego promotorem był prof. Oswald Balzer. W latach 1911–1913 studiował w Berlinie, gdzie uczył się na seminariach dwóch wybitnych cywilistów niemieckich – Josepha Kohlera i Theodora Kippa.

Po powrocie do Lwowa podjął pracę na stanowisku referendarza c.k. Austro-Węgier. Z powodu wrodzonej wady wzroku został zwolniony ze służby wojskowej. W roku 1918 uczestniczył jednakże w obronie Lwowa wśród „Orląt Leopolis”.

Habilitował się na Uniwersytecie Lwowskim w drugiej połowie 1919 roku. 4 listopada tegoż roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Prawa Cywilnego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, tworzącego się wówczas Uniwersytetu Poznańskiego. 10 czerwca 1921 roku został profesorem zwyczajnym.

Profesor Alfred M. Ohanowicz był współtwórcą Uniwersytetu Poznańskiego. Pracował w tej Uczelni, jako nauczyciel akademicki, przez ponad 40 lat, aż do czasu przejścia na emeryturę, nie licząc przerw od Niego niezależnych. Należał do tych profesorów Uniwersytetu Poznańskiego, którzy wsparli pomocą nowo utworzoną Wyższą Szkołę Handlową w Poznaniu. W latach 1932–1934 wykładał w tej Uczelni prawo cywilne ze wstępem do nauk prawnych. W następnych latach zastąpił Go tutaj uczeń i jeden z pierwszych Jego doktorów – profesor Józef Górski.

Profesor Ohanowicz pozostawił bogaty dorobek naukowy. Składa się nań 6 monografii, 10 podręczników, 40 artykułów oraz ponad 100 głoś i recenzji. Najważniejsze prace monograficzne opublikował u progu kariery naukowej i po przejściu na emeryturę. Z ocen Jego dorobku naukowego wynika, że publikacje Profesora charakteryzowała umiejętność dostrzegania kwestii istotnych dla praktyki i rozpatrywanie problemów spornych przy wykorzystywaniu metody prawno-porównawczej. Jego wpływ na

praktykę prawniczą zaznaczył się w największym stopniu za pośrednictwem znakomitych podręczników i glos. Profesor wywarł ogromny wpływ na cywilistykę uniwersytecką. Wypromował 30 doktorów; stworzył poznański ośrodek cywilistyczny i napisał pierwsze w języku polskim podręczniki poświęcone prawodawstwu na ziemiach byłego zaboru pruskiego.

Profesor był znakomitym uczonym, nauczycielem akademickim, społecznikiem, mężem stanu oraz redaktorem naczelnym „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego” od chwili jego reaktywowania w roku 1958. W latach 1924–1926 oraz w latach 1948–1950 był dziekanem Wydziału Prawnego Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1928–1933 piastował godność członka Trybunału Kompetencyjnego, a w latach 1930–1935 senatora Rzeczypospolitej Polskiej. Przez wiele lat był syndykiem Banku Ziemstwa Kredytowego.

Gdy wybuchła II wojna światowa nie ewakuował się z władzami Uniwersytetu, został w Poznaniu, spełniając z wyboru funkcję depozytariusza mienia Wszechnicy Zachodniej. Okupant aresztował Go i osadził w areszcie na Młyńskiej, a potem w obozie na Główniej. Został wysiedlony do Ostrowca Świętokrzyskiego. W czasie okupacji wykładał na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie.

W czerwcu 1945 roku powrócił do Poznania i objął kierownictwo Katedry Prawa Cywilnego Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1950 został odsunięty od pełnienia funkcji nauczyciela akademickiego i funkcji publicznych. Po przełomie w październiku 1956 roku mógł wrócić na Uniwersytet. Na emeryturę przeszedł 1 października 1960 roku. Odtąd poświęcił się całkowicie pracy naukowej, działalności w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk oraz ukochanemu kwartalnikowi – „Ruchowi Prawniczemu, Ekonomicznemu i Socjologicznemu”, będącym wspólnym czasopismem Uniwersytetu Poznańskiego i Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

W roku 1969 uhonorowano Profesora godnością doktora honoris causa UAM, a w roku 1981 obchodzono siedemdziesięciolecie Jego działalności naukowej.

Zmarł 21 marca 1984 roku w wieku dziewięćdziesięciu sześciu lat. Niemal do ostatnich chwil swojego życia był oddany nauce. Odszedł ostatni z profesorów i współorganizatorów Uniwersytetu Poznańskiego, którzy inaugurowali pierwszy w historii UAM rok akademicki 1919/1920.

Zdzisława Drozdowska

Julian Popiel

1919–1976

Julian Popiel urodził się 18 października 1919 roku w Winnicy na Ukrainie, jako syn Stanisława i Marii z domu Sokołowskiej. W roku 1946 ukończył studia w Akademii Handlowej w Krakowie, uzyskując tytuł magistra. W latach 1947–1948 kontynuował naukę na studiach doktoranckich w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w roku 1959 w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie.

W naszej Uczelni pracował trzynaście lat, wykładając obieg pieniężny i kredyt. W roku 1951 rozpoczął pracę nauczyciela akademickiego w Katedrze Bankowości utworzonej w roku 1950. Katedra ta została przekształcona w roku akademickim 1953/1954 w Katedrę Obiegu Pieniężnego, kierowaną przez zastępcę profesora Zygmunta Szymczaka. W tejże Katedrze otrzymał w roku 1955 stanowisko zastępcy profesora. W trakcie reformowania studiów Katedrę zlikwidowano w roku akademickim 1958/1959 i włączono ją jako Zakład Bankowości do Katedry Finansów. W styczniu 1959 roku przeszedł w charakterze zastępcy profesora do Katedry Ekonomii Politycznej, a w październiku 1961 roku do Katedry Ubezpieczeń. Pracował w niej do 1 września 1964 roku.

Sferą zainteresowań naukowych zastępcy profesora dr. Juliana Popiela były przede wszystkim problemy pieniężno-walutowe. Z tego zakresu opublikował w roku 1956 pracę: *Z problematyki złota w gospodarce socjalistycznej*, 1956. W roku następnym wydał: *Zasady gospodarki finansowej państwowych przedsiębiorstw przemysłowych*.

Zmarł w styczniu 1976 roku.

Zdzisława Drozdowska

Lechosław Siejak

1920–1984

Lechosław Siejak urodził się 19 lipca 1920 roku w Poznaniu jako syn Jana i Heleny z domu Wysockiej. Studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego i w Akademii Handlowej w Poznaniu. Magisterium Uniwersytetu Poznańskiego otrzymał w roku 1946. Dyplom Akademii Handlowej uzyskał w roku 1948, a tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu w roku 1951. Doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując stopień doktora praw w roku 1959.

Z naszą Uczelnią związał się w roku 1947 i pracował w niej nieprzerwanie przez jedenaście lat. Kolejno obejmował stanowiska: asystenta, starszego asystenta, adiunkta i zastępcy profesora. W roku akademickim 1949/1950 był zastępcą kierownika Instytutu Badań Handlu Wewnętrznego w Poznaniu. Zastępcą profesora w Wyższej Szkole Ekonomicznej został 1 stycznia 1951 roku. W latach 1950/1951–1957/1958 kierował Katedrą Organizacji i Techniki Handlu, która została utworzona w roku 1950. Wykładał organizację i technikę handlu. Pełnił tę funkcję do 30 września 1958 roku.

Aktywnie uczestniczył w pracach badawczych Uczelni. Przez wiele lat prowadził badania rynku produktów rolnych. Szczególnie interesował się rynkiem żywca i mięsa. Opracował wykład z zakresu obrotu zwierzętami rzeźnymi i chłodnictwa w przemyśle mięsny. Z tego zakresu opublikował dwie prace: *Obrót zwierzętami rzeźnymi*, PWN, Poznań 1953; *Chłodnictwo w przemyśle mięsny* (współautor), PWG, Warszawa 1956.

Zmarł 17 stycznia 1984 roku i został pochowany w Lublinie.

Zdzisława Drozdowska

Tadeusz Silnicki

1889–1968

Stadeusz Silnicki urodził się 5 października 1889 roku w Wierzchosławicach na ziemi tarnowskiej, w rodzinie ziemiańskiej, jako syn Jana i Zofii z domu Chodackiej. Maturę zdał w 1908 roku we Lwowie. W tymże roku podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Studiował głównie historię i nauki pokrewne. W roku 1913 otrzymał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy o prawie elekcji królów w dobie jagiellońskiej.

Pierwszą pracę podjął w 1914 roku jako nauczyciel w IV i VII Gimnazjum we Lwowie. W 1921 roku został asystentem prof. Władysława Abrahama na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W roku 1923 jako stypendysta rządu francuskiego pracował w Bibliotheque Nationale w Paryżu i uczęszczał na wykłady w Sorbonie i École des Hautes Études. Habilitował się w 1927 roku z prawa kościelnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza. W 1929 roku został mianowany nadzwyczajnym profesorem prawa kościelnego na Uniwersytecie Poznańskim. Funkcję tę pełnił do wybuchu II wojny światowej.

W 1939 roku został wysiedlony z Poznania poprzez obóz na Główniej. W czasie okupacji przebywał kolejno w Ostrowcu Kieleckim, Wronowie, pow. Opatów, Szczawnicy, Besku, pow. Sanok, Sieniawie, pow. Krosno, Zarzeczcu, pow. Jarosław, zajmując się tajnym nauczaniem. W 1944 roku podjął pracę w Jarosławiu jako nauczyciel liceum budowlanego. Do Poznania wrócił w 1945 roku i kontynuował wykłady na Uniwersytecie Poznańskim.

Równocześnie w latach akademickich 1945/1946–1947/1948 prowadził wykłady w Akademii Handlowej w Poznaniu. Wykładał zagadnienia dziejów kultury. Przedmiot ten wykładał również na Wyższym Studium Pedagogicznym przy tejże Uczelni. Nominację na profesora zwyczajnego prawa kościelnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego otrzymał w lipcu 1948 roku i we wrześniu 1948 roku został przeniesiony jako profesor zwyczajny na Uniwersytet Jagielloński.

W 1957 roku powrócił do Poznania i jako profesor podjął pracę na Wydziale Prawa i Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM. Do chwili przejścia na emeryturę w 1960 roku prowadził wykład monograficzny dla studentów i asystentów z historii prawa kanonicznego, a także seminarium magisterskie.

Zmarł 18 grudnia 1968 roku w Warszawie i został pochowany na Powązkach.

Zdzisława Drozdowska

Maciej Wiewiórowski

1918–2005

Maciej Wiewiórowski urodził się 24 sierpnia 1918 roku w Bagatelce, pow. Września jako syn Władysława, powstańca wielkopolskiego i Emilii z domu Średzińskiej. W 1936 roku ukończył Gimnazjum Humanistyczne im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując świadectwo dojrzałości. W tymże roku podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim, na Wydziale Rolniczo-Leśnym. II wojna światowa przerwała Jego studia. W czasie wojny brał udział w kampanii wrześniowej i uczestniczył w działalności Armii Krajowej. Po wojnie kontynuował studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, Sekcja Chemii. Ukończył je w 1946 roku, uzyskując stopień magistra filozofii z zakresu chemii. Będąc studentem pracował jako młodszy asystent w Katedrze Mineralogii i Petrografii Uniwersytetu Poznańskiego.

Doktoryzował się w 1950 roku. Promotorem był prof. Jerzy Suszko. W 1954 roku uzyskał stopień naukowy docenta na podstawie pracy, dotyczącej chromatografii bibułowej w odniesieniu do rozdziału i identyfikacji alkaloidów łubinowych. W 1959 roku otrzymał tytuł profesora zwyczajnego.

Z Akademią Handlową przekształconą w 1950 roku w Wyższą Szkołę Ekonomiczną był związany ponad dwanaście lat, a mianowicie od listopada 1946 do 1959 roku. Podjął pracę w charakterze asystenta w Katedrze Technologii i Towaroznawstwa kierowanej przez prof. Reginę Ludwiczakównę. W marcu 1948 roku został adiunktem. We wrześniu 1950 roku został mianowany zastępcą profesora i powołany na kierownika nowo utworzonej Katedry Chemii. Zorganizował tę Katedrę, zaprojektował i stworzył laboratoria dydaktyczne i naukowe oraz opracował programy nauczania chemii organicznej. Kierował tą Katedrą aż do przejścia do pracy na Uniwersytecie Poznańskim w 1959 roku. W roku akademickim 1951/1952 pełnił funkcję prodziekana, a w latach akademickich 1952/1953–1953/1954 – dziekana Wydziału Handlu tejże Uczelni.

Specjalność naukowa prof. Macieja Wiewiórowskiego obejmowała chemię organiczną, chemię produktów naturalnych, chemię bioorganiczną kwasów nukleinowych oraz inżynierię krystaliczną nukleozydów. Podjęte przez Niego badania w 1952 roku w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu były kontynuowane przez zespół chemików na kierunku towaroznawstwa tejże Uczelni. Pierwsze Jego prace badawcze, które prowadził wraz z zespołem dotyczyły oznaczania i wyodrębniania alkaloidów z różnych gatunków łubinu. Badania te miały duże znaczenie dla wyjaśnienia

biosyntezy alkaloidów. Dzięki nim poznano własności i budowę wielu alkaloidów i wyhodowano w Polsce nowe, niskoalkalidowe odmiany łubinów pastewnych. Druga grupa Jego prac dotyczyła badań nad białkami łubinowymi. Prowadził je z Jackiem Augustyniakiem. Badania te znalazły odbicie w wielu publikacjach krajowych i zagranicznych.

Od 1959 roku podjął pracę jako profesor zwyczajny w Instytucie Chemii Uniwersytetu Poznańskiego. Kierował Zakładem Stereochemii w tymże Instytucie do roku 1980, w latach 1969–1973 był dyrektorem tegoż Instytutu. Funkcję prorektora UAM pełnił w latach 1968–1972. Był współzałożycielem Oddziału PAN w Poznaniu i pracował w jego placówkach. W latach 1955–1960 kierował Laboratorium Biochemicznym Zakładu Hodowli Roślin, w latach 1960–1969 Pracownią Biochemii i Struktury Alkaloidów Instytutu Biochemii i Biofizyki, a w okresie 1969–1980 Instytutem Chemii Organicznej i Zakładem Stereochemii Produktów Naturalnych. Od lipca 1980 roku kierował samodzielnym Zakładem Chemii Bioorganicznej w Poznaniu, przekształconym w styczniu 1988 roku w Instytut Chemii Bioorganicznej PAN. Profesor prowadził rozległą działalność społeczną i naukowo-organizacyjną. W roku 1965 został wybrany członkiem korespondentem, a w 1977 roku członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk. Od 1960 roku był członkiem Komitetu Biochemii i Biofizyki PAN, a w okresie 1981–1983 członkiem Komitetu Nauk Chemicznych PAN, a w latach 1972–1980 sekretarzem naukowym Oddziału PAN w Poznaniu. Od 1953 roku był członkiem Polskiego Towarzystwa Chemicznego. W latach 1962–1964 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego tegoż Towarzystwa, a w okresie 1985–1988 – prezesa. Od 1963 roku był członkiem Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, a w latach 1963–1965 wiceprezesem Zarządu Głównego tegoż Towarzystwa. Od 1962 roku był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Profesor Maciej Wiewiórowski organizował i inspirował wiele badań naukowych. Tworzył tzw. szkoły badawcze, gromadząc wokół siebie liczne zespoły naukowców. Brali oni udział w zjazdach, kongresach i sympozjach naukowych i współpracowali z różnymi ośrodkami naukowymi krajowymi i zagranicznymi.

Profesor Maciej Wiewiórowski był odznaczony Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Walecznych, Medalem Dziesięciolecia Polski Ludowej, Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Nadano Mu również Order Sztandaru Pracy I. i II. Klasy. Otrzymywał liczne nagrody państwowe, resortowe, PAN i regionalne. W 1986 roku Akademia Ekonomiczna w Poznaniu nadała Mu tytuł doktora honoris causa Uczelni.

W 1988 roku przeszedł na emeryturę. Zmarł w Poznaniu 30 marca 2005 roku i został pochowany na cmentarzu Junikowskim.

Zdzisława Drozdowska

Bohdan Winiarski

1884–1969

Bohdan Winiarski urodził się 27 kwietnia 1884 roku w Bohdanowie w ziemi łomżyńskiej jako syn Stanisława i Jadwigi z domu Mystkowskiej. Gimnazjum ukończył w Łomży, tamże otrzymał świadectwo dojrzałości w roku 1903. Następnie rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim, kontynuował je na Uniwersytecie Jagiellońskim i uzupełniał na Uniwersytecie Paryskim, a także w Heidelbergu. Doktorat praw uzyskał w roku 1910 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Należał do tajnych organizacji akademickich, w latach 1908–1909 był członkiem zarządu Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, miał trzy procesy i był skazany na 7 miesięcy więzienia. Habilitował się w roku 1922 na Uniwersytecie Jagiellońskim, profesorem nadzwyczajnym został w roku 1922, a zwyczajnym w roku akademickim 1929/1930.

Po uzyskaniu doktoratu podjął pracę w Polskiej Szkole Nauk Politycznych w Krakowie, pracując tam w latach 1911–1914 jako asystent i wykładowca. Wykładał francuskie prawo polityczne oraz rosyjskie prawo polityczne i administracyjne. W tym samym czasie wykładał ustrój polityczny i administracyjny na ziemiach polskich na Wyższych Kursach im. A. Baranieckiego w Krakowie. W roku 1914 przeniósł się do Warszawy. Objął tam referat komisji prawno-politycznej przy Komitecie Narodowym w Warszawie. W tym samym charakterze pracował później w Piotrogradzie, wykładając ponadto na Wyższych Kursach Polskich w roku szkolnym 1916/1917 historię ustroju politycznego ziem polskich w wieku XIX. Do służby w wojsku rosyjskim był powołany w latach 1915–1917. W roku 1917 wyjechał do Paryża jako sekretarz sekcji prawnej Komitetu Narodowego Polskiego. Na początku roku 1919 jako radca prawny wszedł w skład delegacji polskiej na konferencję pokojową. Uczestniczył w tej konferencji i w trzech sesjach Zgromadzenia Ligi Narodów oraz w innych konferencjach międzynarodowych.

W roku 1920 Uniwersytet Poznański powołał Go na zastępcę profesora prawa międzynarodowego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym, a po habilitacji został profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Poznańskiego, a kilka lat później profesorem zwyczajnym. Był pierwszym profesorem prawa międzynarodowego w Poznaniu i organizatorem Katedry tego prawa. W latach 1936–1939 sprawował funkcję dziekana Wydziału Prawno-Ekonomicznego. W naszej Uczelni wykładał prawo międzynarodowe w latach 1932–1939.

Profesor, będąc nauczycielem akademickim, pełnił także ważne funkcje w organach międzynarodowych. W latach 1921–1927 zasiadał w Komisji Komunikacji i Transportu Ligi Narodów, będąc jej wiceprzewodniczącym w latach 1924–1926. Był delegatem Polski w Międzynarodowej Komisji Odry w latach 1923–1931. Od roku 1925 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Prawa Rzecznego Ligi Narodów. Figurował także na liście asesorów Stałego Sądu Międzynarodowego w Hadze ds. Komunikacji i Tranzytu. Bronił również stanowiska Polski w procesie w sprawie Odry przed Sądem Haskim.

Profesor znajdował jeszcze czas na działalność polityczną. W latach 1924–1927 był komisarzem rządu do spraw likwidacji własności niemieckiej na były zabór pruski. W roku 1928 został wybrany posłem na Sejm RP. Pełnił tę funkcję przez dwie kadencje – do roku 1935.

W swojej działalności naukowej Profesor skoncentrował się na zagadnieniach prawa międzynarodowego. Zajmował się także problemami Ligi Narodów. Do głównych Jego prac zaliczono: *Bezpieczeństwo, arbitraż, rozbrojenie* (Poznań 1928), *Principes généraux du droit fluvial international* (Paryż 1933). Profesor unowocześnił dydaktykę przedmiotu, wydając pionierski w Polsce *Wybór źródeł do nauki prawa międzynarodowego* (Warszawa 1938).

Zaraz na początku II wojny światowej Profesor został aresztowany przez okupanta i uwięziony jako zakładnik. Następnie poprzez obóz na Główniej został wysiedlony. W styczniu 1940 roku udało Mu się wraz z synem poprzez Węgry dotrzeć do Paryża. Po klęsce Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii.

1 kwietnia 1941 roku został mianowany w Londynie przez Władysława Sikorskiego prezesem Banku Polskiego na okres pięcioletni. Będąc w Wielkiej Brytanii, wykładał na Polskim Wydziale Prawa zorganizowanym w Oksfordzie. W latach 1944–1945 był członkiem komitetu międzyaliantckiego, który zajmował się rewizją Sądu Haskiego. W roku 1945 uczestniczył w delegacji Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, biorąc udział w pracach przygotowawczych do inauguracji Organizacji Narodów Zjednoczonych i zwołania I Sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ. W lutym 1946 roku Zgromadzenie Ogólne i Rada Bezpieczeństwa ONZ wybrały Profesora Winiarskiego sędzią w Sądzie Międzynarodowym w Hadze. Sprawował tę funkcję przez 21 lat – do 5 lutego 1967 roku, będąc przez trzy lata (1961–1964) prezesem tegoż Sądu.

W roku 1945 Profesor został urlopowany na Uniwersytecie Poznańskim. Mimo to w III trymestrze roku akademickiego 1946/1947 miał cykl wykładów z zakresu sądownictwa międzynarodowego. W roku 1948 musiał zrzec się Katedry Prawa Międzynarodowego UP.

Odejście z Uniwersytetu Poznańskiego nie przerwało Jego pracy naukowej. Mógł więcej czasu poświęcać Instytutowi Prawa Międzynarodowego w Genewie. W latach 1947–1948 był trzecim wiceprezesem, a w latach 1963–1965 prezesem tego Instytutu, jako pierwszy Polak. Był także członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. W roku 1965 Uniwersytet Wrocławski nadał Mu tytuł doktora honoris causa, uznając Jego wybitne osiągnięcia.

Mimo długoletniej działalności na stanowisku zagranicznym Profesor nie wyprowadził się z Poznania. Uczestniczył w pracach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wspomagał bibliotekę prawa publicznego Uniwersytetu Poznańskiego.

Zmarł 4 grudnia 1969 roku w Poznaniu. Został pochowany na cmentarzu junikowskim.

Zdzisława Drozdowska